2706

TEXTUS
METAPHYSICÆ
VETERIS

52

2-C-2

BIBLIOTECA
DEL
Rey N. Señor

VII C 2

152

2
VII
152

S. Bart. 186

I. I. METHAPHISICE

Incipit methaphisica.

Consideratio quidem in veritate difficilis est uno modo et facilis alio. Et signum eius est quod nullus hominum potuit pervenire in ipsam sed quodammodo non deviavit se ab omnibus hominibus, sed omnes homines locuti sunt de natura, et unusquisque eorum aut nichil comprehendit de veritate aut modicum.

Cum ergo congregatum fuerit illud quidem congregatum fuerit ab eo ex omnibus qui comprehenderunt, tunc aggregatum erit alicuius quantitatis. Est ergo facilis secundum hunc modum et est modus quem habemus in consuetudine in dicto in proverbio dicto quod nullus ignorat locum ianue in domo. Et demonstrat difficultatem eius hoc quod non sunt comprehensa [illegible] totum, unde maior pars est. Et cum difficultas eius duobus modis dignum est ut sit difficilis non propter res sed propter nostram dispositionem. Intellectus enim anime apud illud quod est in natura valde manifestum similis est dispositioni oculorum vespertilionis apud lucem solis. Et iustum est non tantum reddere gratias illis cum quibus habuimus communicationem in consideratione sed et illis qui habuerunt in hoc aliquid dignitatis modicum, quoniam iuverunt nos in hoc aliquantulum, quia perceperunt et exercitaverunt nostrum intellectum. Quoniam si Timotheus non esset, tunc careremus multum de dispositione musicali; et si Frinis non esset, Timotheus non esset; et sic est de loquentibus in veritate. Nos enim accepimus quasdam rationes ex quibusdam antiquis, et alii fuerunt causa inveniendi istorum.

Et rectum est vocare scientiam veritatis philosophiam speculativam. Finis enim speculative scientie est veritas, et finis scientie operative est actio. Operantes enim licet considerent in eo quod agitur, tamen non perscrutantur de causa propter se ipsam sed propter illud quod agitur. Et nos non scimus veritatem absque eo quod sciamus causam eius. Et unumquodque principiorum proprie est causa eorum secundum quod sunt alie res que conveniunt in nomine et intentione, verbi gratia ignis in fine caliditatis est. Ergo ut res que est maxime una sit illud quod est causa veritatis rerum que sunt post. Et ideo necesse est ut principia rerum que sunt semper sint semper in fine veritatis, quia non sunt vera in aliquo tempore et in aliquo non, neque habent habentem causam in esse vera in eo quod sunt vera, sed illa sunt causa in hoc aliarum rerum. Quare propter hoc necesse est ut dispositio cuiuslibet rei in esse sit sua dispositio in rei veritate. Et manifestum est quod res habent principium et quod cause rerum entium non sunt infinite, nec secundum rectitudinem nec secundum speciem, scilicet ut species causarum sint plures quam possunt numerari in infinitum. Impossibile est enim secundum naturam ut aliquid sit ex aliquo in infinitum, verbi gratia caro ex terra, terra ex aqua, et aqua ex aere, et aer ex igne, et hoc in infinitum, et non cesset in aliquo. Neque est possibile secundum illud ex quo est principium motus, verbi gratia quod homo movetur ab aere et aer a sole et sol a luce, et hoc in infinitum. Et similiter est in eo quod est [illegible].

Impossibile est enim in hoc procedere

N° 186

in infinitum, ubi gratia ut cursus propter sanitatem et sanitas propter fortunam et fortuna propter aliud, et sic in infinitum, et sic est in eo quod est sicut causa efficiens. ¶ Rebus enim mediis et sunt media in quibus sunt prius et posterius necesse est ut prius sit causa eius quod est post. Si enim quaesitum fuerit a nobis quae est causa trium, dicemus primum; postremum enim non est causa, quia non est causa alicuius eorum, et similiter et medium non est causa eius quod non est causa nisi unius tantum, et indifferens sive fuerit unum medium sive plura, sive finita sive infinita, et partes rerum infinite quae currunt secundum hunc modum et universaliter partes infinite omnes sunt secundum unum modum huius usque ad finem quod propter necesse est. Si aliqua res non fuerit prima, universaliter non fuit causa omnino.

¶ Et impossibile est ut quod habet principium ex suo superiori procedat ad inferius in infinitum, verbi gratia ex igne aqua, ex aqua terra, et similiter fit genus aliquod semper in infinitum. ¶ Fit enim aliquid ut dicitur quod nebula fit ex vapore, sicut dicitur quod ex puero fit vir; sed aliter quod ex aqua fit aer. Cum autem dicimus quod ex puero fit vir, intendimus quod ex re quae est res fit quae iam est, aut ex re imperfecta fit res quae completa est. ¶ Quemadmodum inter esse et non esse est generatio, ita id quod generatur est semper tunc id quod est ens et non ens, illud quod est ens et illud quod est non ens. Addiscens est generatum sciens, et hoc intendimus cum dicimus quod ex addiscente fit sciens. Cum vero dicitur quod ex aere fit aqua, et illud per corruptionem alterius est alterius, et ideo revertuntur res huius dispositionis ad invicem; nec ex viro fit puer. Cum existente non fit id quod erit vel erat, sed post existens fit illud

quod est. Secundum igitur hunc modum dicitur fit ex mane quia est post illud, non dicitur quod mane fit ex die. Alia vero revertuntur ad invicem et secundum hos duos modos impossibile est ut procedant in infinitum; causa autem quae sunt inter duo finita necesse est ut non sint finita. ¶ Ista autem revertuntur ad invicem; corruptio enim unius est generatio alterius, ut aqua et aer. Hic impossibile est ut primum et eternum corrumpatur, quoniam quia generatio ex superiori non procedit in infinitum, necesse est ut primum quod corrumpitur non sit aliud et non sit eternum. ¶ Et etiam illud quod est propter quid fuit vel fiunt res est finis, et hoc est cuius esse non est propter aliud, sed esse aliquorum est propter illud. Necesse est igitur si aliquid sit tale ut ultimum non sit infinitum. Sed si nichil fuerit tale, non erit id propter quod fuit, et isti qui faciunt causas infinitas destruunt finem boni et non percipiunt. Cum nullus incipit agere aliquam actionem quantum non intendendo finem. Et hic est secundum quod dicunt non est intellectus in entibus; habens enim intellectum perfectum non agit illud quod agit nisi propter aliquam rem quae est ultimum actionis; ultimum enim finis ad quem intenditur. ¶ Et est dispositio in eo quo quaeritur propter quid est impossibile est ut sermo de eo sit certe terminos. Prius enim semper est magis dignum in esse, posterius autem non sic, et secundum primum non est quod consequitur illud primum non esse. Et etiam qui hoc dicunt destruunt scientiam. Scire enim impossibile est ut sit sine proveniendo ad illa quae non patiuntur divisionem. Et secundum hoc erit sciens non sciens; res enim infinite quae sunt huius dispositionis im-

possibile est ut comprehendantur ab intellectu. Dispositio enim de linea non est talis, scilicet quod sine ad aptatur stare secundum suas divisiones impossibile est ut comprehendatur ab intellectu non perscrutatum. Et ideo quia in sua ymaginatione accepit lineam infinitam non determinabit divisiones eius. Et non necesse materia est ut ymaginetur in remota. Et impossibile est ut materia sit in aliquo infinito in actu, et si infinitum sit illud, non erit quod est in infinito, tunc non erit infinitum. ¶ Et etiam si species causarum essent infinite in numero, non esset scientia secundum hunc modum. Et nos enim non videmus pervenire ad scientiam nisi quando scimus causas. Sed obedire ei quod audimus est secundum consuetudinem. Desideramus enim illud quod assueti sumus audire, et videmus quod extra illud est inconveniens; immo videmus id ad quod sumus assueti esse inopinabile, sed ei ad quod sumus assueti magis applicabile animo et magis notum, et tu potes scire in legibus quantum facit consuetudo in hoc considerando in legibus. Invenies enim apologos et fabulas propter consuetudinem plus applicabiles animae cum scientia veritatis. ¶ Et quidam homines cum homo non locutus fuerit cum eis mathematice non recipiunt illud quod dicit, et quidam quaerunt testimonium multorum hominum, et quidam quaerunt testimonium versificatorum, et quidam quaerunt loqui secundum perscrutationem maximam, et quidam contristantur per sermonem perscrutatum et odiunt ipsum aut quia non possunt retinere ipsum aut quia assimilo

eius mala est perscrutando scientiam; zizanizando enim in hoc causa perscrutando scientiam zizanizando meditatione et sicut zizanizando in mercatione est malum ita est in sermone. ¶ Et ideo oportet hominem instrui in cognitione modi entium rei quam vult determinare. Malum enim est quaerere scientiam aliquam et modum scientiae quem declarat, et non est facile aliquid istorum. ¶ Et ideo non oportet quaerere in omnibus scientia perscrutationem sicut in mathematicis. Hoc enim non oportet quaerere nisi in eis quae non videntur cum materia, et ideo iste modus non est naturalis quia videtur quod tota natura fere admiscetur cum materia, et ideo oportet nos perscrutari primo quid sit natura. Hoc enim modo apparebunt nobis ea de quibus perscrutamur naturaliter, et utrum considerandum sit de causis principiorum in una scientia aut in pluribus. Videtur enim quod quilibet natura habeat materiam, et ideo oportet quaerere naturam. Primo quid sit et tunc declinabimus per nos ea ex quibus declaratur scientia naturalis. Quidam autem posuerunt aliquam causam et nunc servit illud ex quo fit motus. Sed quidam posuerunt principium cuiuslibet speciei corporum unum quasi species eius. ¶ Quidam autem posuerunt ista duo, et quidam unum de in gradu albius usque ytalicorum ad tempus illorum, et locuti sunt de illis aliquid modicum. Sed sicut dixi, qui ponunt causas diversificant in alia causa. ¶ Quidam enim dicunt ipsam causam esse unam et quidam duas, scilicet illud ex quo fit motus in gradu albius. Pictagorici autem dixerunt duo principia secundum hunc modum, et est illud quod declaratum fuit eis, et est eis proprium dicere

finitum et non sunt alii etiam ap
pellatione ... vel gratia ignem terram
et similia sed ipsum infinitum et id est sub
stantia eorum quibus ponitur et numeratur in
genere album. Et isti sunt con
siderationis valde simplicis in diffi
nitione manifestum et primum enim per
diffinitionem quam dixerunt et hoc esse quod
estimabant esse substantiam rei sicut homo
estimat quod duplum et dualitas est
idem quia duplum est primus dualitate
sed non secundum modum secundum quem aliquid
est duplum est duo. Si ergo non fuit
ita
est multum enim impossibile sequi
tur unum et hoc est quod accidit illis ... tam
venimus de priori et posteriori alia
talia. Et post hoc quod dictum fuit de mo
dis philosophie inventa fuit philosophia plato
nis et sequebatur eos in multitudine
in multis autem erat secundum opini
onem italorum et primum quo ... con
tingit post democritum fuit opini
o her...leorum scilicet quod omnia entia sen
sibilia sunt in fluxu et quod nulla est eis scientia.
Istas ergo opiniones secutus est hac
cepit. Et socrates autem loque
batur in moralibus et nichil dixit
in natura nisi in genere album et ibi fuit
dictum quod fuit acceptum quod esse
fuit ad modum esse aliarum rerum et sen
sibilibus non est aliquid fixum. Iam enim
impossibile est ut sensibilia habeant aliquod
terminum communem cum semper sunt in
transmutatione et vocavit illa que sunt
entium formas. Omnia autem sensibilia
dicuntur preter ista eadem species et multa u
ni nota sunt secundum quod in specie sed iste addit
equivocationem. Pictagorici
autem secundum similitudinem dixerunt quod
entia sunt unum. Plato non addit e
quivocationem communicationem non
aut similitudo que est inter species et di
miserunt perscrutationem universalem
de eis et non contradixerunt nisi in sensibi
libus et in speciebus mathematicis que dicuntur
esse media inter sensibilia. Sen
sibilia autem quedam semper non mobi
lia. Species autem sunt ea que inveniun
tur ad multa et species est illud quod inve
nitur in cunctis et species sunt cause aliarum
rerum. Et quia sunt ex istis et secundum com
municationem in uno sunt species est
causa causarum aliarum. Qui autem dixit quod unum
est substantia nichil aliud est enim quod dica
tur esse unum dixit sermonem proxim
um sermoni pictagoricorum scilicet quod
numeri sunt cause substantie aliarum rerum. Ista
.ii. est opinio illorum. Et quidam
posuerunt loco infiniti duo sicut u
nitatem et quidam posuerunt infinitum
sit ex magno et parvo et hoc est proprium
et quidam posuerunt numerum ex sensibi
libus et quidam dixerunt quod iste res sunt
numeri et non possunt mathematica inter
ista. Cum autem posuerint unum et
numeros et alia a rebus non sicut fecerunt
pictagorici venerunt ad species perscru
tationes de diffinitionibus et non habue
runt antiqui artem de diffinitio
nibus. Qui fecit naturam aliam substantie
secundum quod sunt alii numeri principiis
generantur ex eis generatione naturali
velut res generantur a suo exempla
ri. Verum semper in ea inveniuntur que autem
accidunt sunt eorum dicte. Et quod ista
sunt ex materia currunt recte in genere al
bum. Et species in hoc quod est unum et

facit multitudinem et illis materia
lis ex quo fit multitudo. Ista igitur sunt
exempla et similia principiorum que isti
dicebant. Plato autem diffinit ea
secundum hunc modum in libro suo de
questionibus et manifestum est ex illo quod dixit
et ipse non utebatur nisi duabus causis scilicet
quiditate rei et ea que est secundum ma
teriam. Species enim sunt cause quidita
tis aliarum rerum. Species vero sunt
unum et illud quod est a materia subiecta in
qua sunt species et quedam dicuntur esse in specie
quiditas enim dualitatis est magnum
et parvum et iterum reddit quod causam in bono et in
laudabili sunt elementa unum quorum co
munis certis et sunt ea de quibus diximus
quod perscrutatio cecidit in principiis
et videtur quod omnes isti testantur nobis quod non
possunt causam aliam addere et cum hec manifestum
est quod perscrutatio eadem cadit in prin
cipiis aut secundum omnes istos modos
aut secundum quosdam. Quomodo autem
locutus fuit unusquisque istorum in eis et
quomodo dubitandum est per dubitationes
possibiles in principiis intendendo
est post. Omnes ponentes toti eandem natu
ram quam materiam et ponentes eam cor
poralem habentem magnitudinem ma
nifestum est quod errant modis erroris quia
non posuerunt nisi elementa corporum
tantum non corporum autem non et volunt
loqui de causis generationis et corrup
tionis et loquuntur et sunt de aliis re
bus naturalibus abstulerunt causam
motus et etiam non posuerunt substantie causam om
nino et fuerunt locuti de quiditate illius.
Et cum hoc dicunt quod aliquod cor
pora simplicia sunt principi
um quia non fuerunt sustentati a per
scrutationem eorum de generatione eo
rum ad invicem preter terram scilicet ignis
et aqua et aer non terra hoc quod quedam genera
tur a quibusdam secundum congregati
onem autem aut segregationem et ista fuit
dispositio eorum in principio et postre
mo autem diversificantur in magna di
versitate. Opinio autem que maxime
sequitur ordinem est que ... fuit ex pri
ma mixtione et hec est de minimis cor
poribus et ineffabilibus et ideo omnes dicentes
quod principium est ignis concedunt. Hec
secundum hunc modum concedit unusquisque
eorum quod diffinitio eius est ista scilicet quod est illud
de corporibus cuius ordo est ultimus. Di
centes autem elementum esse unum quod est terra ut
dicere propter magnitudinem partium quia
nullus eorum dicit unumquemque eorum. Quidam
igitur dicunt ignem et quidam aquam et quidam
aerem et non dicunt quod extra sit aliquid
sicut dicebant multi de hominibus quod
omnia sunt terra et esiodus dixit quod
terra est prima primi corporum et opinabatur
quod hec esset famosum et secundum hec nullus
eorum qui dixerunt ignem terram esse et
eorum qui posuerunt quod aer esset den
sior igne et subtilior aqua recte dixit.
Si igitur illud cuius generatio est prima
est postremum in esse naturaliter vel
coctum vel distinctum et maior generatio
eius est postrema tunc dicimus quod aqua est ante
aerem et terra ante aquam eorum dixit. Sunt
igitur ea que dicuntur ponentibus eandem causam
quod sicut iste sermones et propter istam
viam ... ponentibus eas plures
una sicut empedocles dicit enim quod
corpora materialia sunt .iiii. con
tingunt ei ei ista eadem et alia con
tingentia necessaria. Nam locuti

furum de eis in naturalibus rebus quae videntur alterari ad invicem cum necesse sit ut maneant in eadem dispositione semper scilicet ignis et terra et reliqua corpora et iam locuti sumus in eis naturalibus. Et iterum mobilium dicere ponere unam causam aut duas et non recte dixit neque etiam bene dixit cum abstulit alterationem universaliter. Contingit enim dicentibus hoc ut ex calido non fiat frigidum neque ex frigido calidum, idem enim non recipit contraria. Quapropter natura illius generata debet esse una aut ignis aut aqua quod nullus dicit.

Anaxagoras vero qui dicebat elementa esse duo opinabatur hoc propter de sermone dicam quod ipse non intellexit et consequebatur quasdam sophisticationes dixerunt enim ad hoc. Et turpe est ut fiat ens in aliqua dispositione et sermo de eo sit erroneus(?). Omnia autem sunt admixta cum principio. Quapropter necesse est ut primo sint non admixta et admixtio rerum non est propter puritatem et quia passiones et accidentia separantur a substantiis; admixtio enim et separatio eorum sunt simul et qui diligit consequi verum in eo quod dicit verum apparet dicere in suis sermonibus. Quoniam autem fundamento non est aliquid distinctum manifestum est quod non vere dicitur ut nulla quae est dispositio alicuius substantiae dico neque albe neque nigre neque alicuius coloris sed sine colore necessario in eo quod est genus omnium colorum istorum. Et similiter est sine aliqua mixtione et similiter non erit in eo aliquid consimilium partium(?). Et non estimabit hoc habere qualitatem aut hoc aut quantitatem aut aliud omnino quoniam haberet id quod dicitur de aliquo particularium. Illa sunt species illius quod est simplex albi non nigri omnia sunt admixta [illegible] dicit omnia quidem praeter intellectum purum enim est et non mixtus et in istis rebus contingit dicere dictum quo ad principium quoniam quia esse unum et simplex sit possumus ipsum esse indeterminatum antequam determinetur alio modo. Qui dixit alium sermonem aut consimilem non recte dixit et praecipue illi quos diximus [illegible] isti sermones non conveniunt generatione et corruptione et motu tantum et ista perscrutatio de principiis et substantia et causis sufficiat.

Et qui ponit suam considerationem in omni ente dicit entium quaedam sunt sensibilia et quaedam insensibilia et manifestum est quod secundum hunc modum quae possunt in utroque genere. Et ideo si aliquis voluerit experimentari hoc quod dixerunt utrum recte dixerunt an non poterit hoc facere ex scrutatione quam diximus modo.

Et qui vocantur pitagorici utuntur principiis [illegible] et elementis diverso ab eo quo utuntur loquentes in naturis et causa illius est quod non acceperunt illa ex sensibilibus. Mathematica enim sunt sine motu praeter ea quae sunt in astrologia. Et isti semper disputant et loquuntur de natura et considerant celum et partes eius et actiones et passiones et consequentia ad ista et dant illi principia et causas ut inveniuntur in naturalibus. Entia enim non sunt nisi sensibilia et accipiunt illud quod dicitur celum et dicunt in causis et principiis multos sermones sicut diximus.

Attendamus igitur ad illud quod est altius de entibus et praecipue

praecipue ad illud cui conveniunt naturales sermones. Et dicamus quomodo quidam motus est finitus et quidam infinitus et nichil de subiecto ipsi et impari(?) et quomodo potest esse generatio et corruptio sine motu et alteratione et actionibus diversis quae sunt ex celo et quia hoc fuit concessum et fuit declaratum quod ex istis rebus fuit magnitudo, quomodo igitur videtur sic.

Corporum enim hoc est leve et hoc est grave praeter illa quae ponunt et dicunt quod mathematicum est magis dignum eis, scilicet corpora mathematica et sensibilia et ideo non dixerunt de igne [illegible] corporum, sed neque dicunt de sensibilibus sermonem convenientem.

Et etiam quomodo est intelligendum quod passiones numerorum sunt causae et numeri qui sunt ex celo sunt existentes semper et in aeternum(?) et nullus alius numerus est ex quo fit constitutio mundi.

Et cum existimant in aliquo particulari aut estimatione erit secundum illam estimationem et dicunt quod hoc est superius et notius et mixtio et distinctio est demonstratio quod pluribus istorum est numerus quapropter contingit secundum hunc modum ut magnitudines constituantur extrinsecus(?) talis passio enim cum illis eorum quaeque sequitur unumquemque locorum.

Quando quia igitur esse iste numerus qui est in celo et hoc est opinandum quod est unum quodque istorum aut praeter.

Plato autem dicit esse aliud. Opinatur enim quod ista sunt causae sed numeri, sed esse sunt intellectae et ista sensibilia. Dimittamus nunc [illegible] bilia.

De sermonibus pitagoricis talis sermo(?) contenti sumus in hoc quod diximus. Qui autem posuerunt species esse causas primo quaerunt causas ex entibus et ideo accipiunt quod numerus eorum sunt aequales adeo quod si homo voluisset numerare non potuit facere entia minus sic non potest facere ea magis. Species igitur sunt aequales aut non minus et isti dimittunt illud ex quo quaeruntur esse. Et sicut declarant ab eo quando in uno quoque istorum non convenit et in substantiis reperitur in multitudine unum et in istis et in eternis(?).

Et etiam declarant modum quo declarant esse species quia ita habent esse ex quibus enim numquam fit syllogismus necessario(?) sed ex quibusdam non declarantur ea nobis quae estimantur esse species. Secundum autem sermones acceptos a scientiis species non sunt nisi rerum quarum sunt scientiae aut ex uno pluribus in affirmationibus entibus ex magnitudine(?) [illegible] autem alicuius corruptibilis rerum corruptibilium hoc non est nisi ymago alicuius istarum rerum.

Verificantes autem istos sermones quidam dicunt ponunt species de relatione et non opinantur quod aliquid per se est genus dicunt quidam tertium hominem esse et isti auferunt per unitatem sermones qui de speciebus sunt et praecipue qui opinantur dualitatem species esse quae sunt istae et contingit ex hoc quod dualitas non sit prior numero et hoc est relatum ad aliquid de eo quod dicitur de se et alia quae dicunt quidam de opinionibus informis et erraverunt in eis principia et est secundum intelligere de quo dicebant esse formas contingit ut formae non sint tantum substantiarum sed et non substantiarum et similiter scientiae non sunt tantum substantiarum sed et aliarum rerum et talia multa dimittata quae contingunt eis. Secundum autem necessitatem [illegible] et quod estimatur in eis secundum illum ut species substantiarum sunt admixtae necessarium est ut species sint

singulares quia determinatio eorum non est per
accidens. sed necesse est ut quodlibet eorum
sit in se determinatum cum non dicatur de subiecto
sicut accidens dico ut in aliquo sit du-
plum. In illo enim est certitudo sed per accidens.
Accidit enim duplo quod fiunt ex eius materia. res
quarum species sunt substantie sunt in hoc loco sig-
nificantes substantias. illic vero quecumque
sit eius dicitur esse aliquid et cum hoc unum
de pluribus. ¶ Si igitur est species specierum et deter-
minata habent aliquid in quo communicant
quid ergo est illud quod est proprium dualitati
corruptibilibus et dualitas est propria
dualitatibus corruptibilibus in multitu-
dinis dualitas enim est eterna et est eadem
dicitur ergo in utraque alie et de se. et si species non fuerit
eadem tunc erunt equivoca. verbi gratia ut si
aliquis vocet aliquem hominem eburneum et lignum
sine consideratione ad intentionem in qua
communicant. ¶ Et ambigit homo ma-
gna ambiguitate michi quod ad quid iuvant
res sensibiles et corruptibiles et gene-
rabiles et complent de speciebus eternis cum
non sint cause alicuius motus et alteratio-
nis et talis dispositio eorum in scientia nostra est ad
iuvamen in rebus aliis nam substantie eo-
rum preter res. non sunt de substantia istorum.
et ista in sciendo in veritate non sunt
nec est ut aliquis existimat quod causa
in albo est quia albedo fuit mixta cum al-
bo sed hoc est ratio motionis vel intentio-
nis. ¶ Et anaxagoras primo et postea ochachi et alii di-
xerunt quod facile est congregare mul-
ta. hoc est impossibile secundum hanc o-
pinionem immo multe alie res sunt ex spe-
ciebus secundum aliquem modorum quem consue-
ti sunt dicere. Dicere enim si species continen-
tes sunt sermo vacuus similis ser-
monibus significatorum et quid est

illud quod non agit absque eo quod aspiciet
formam potest esse ens et non ens et sine
assimilatur alicui. Et ideo quod socra-
tes erit et non erit et non erit non erit
non exemplar socratis illud exem-
plar. scilicet socrates est et socrates eternus.
¶ Et secundum hunc modum declaratur
quod socrates est eternus et sic multa ex-
emplaria erunt speciei. sicut homo habet
animal et bipedale et homo idem est in istorum.
¶ Et etiam species non sunt exemplaria
rerum sensibilium sed et ipsarum et sic
ergo genus quod est genus multarum spe-
cierum et sic idem erit exemplum et forma
sui ipsius et hoc impossibile est ut estime-
tur esse entia abstracta a substantiis et
substantie non. et si non quomodo erunt substantie species
rerum abstractarum ab eis et hoc demon-
strat in eadem scilicet quod species sunt cause esse
generationis. ¶ Et etiam cum fuerint species
entia non habebunt determinantes si non
fuerit illud quod est lectus quod invenit aliis
rebus sicut domus et anulus et res quas non di-
cimus esse entia. manifestum est quod possibile est
ut sint et ut fiunt res a talibus istis
causis quibus fuerunt dicte. Et si species fue-
rint numeri quomodo erunt cause. Primo vero
quia numeri entium sunt diversi verbi gratia quod
iste numerus est homo et iste est socrates et iste
est plus. quare ergo erunt ille cause isto-
rum et non adiuvant michi si quidam fu-
erint eterna quidam non. ¶ Et cum dif-
finitiones numerorum fuerint convenientes
illis que sunt ante manifestum est quod ali-
quid est causa numerorum sunt iste diffi-
nitiones et manifestum est quod hoc est materia. Et
etiam numeri sunt diffinitiones illorum ad
invicem verbi gratia si diffinitio plures fuerint in
numeris ignis aut terre tunc iste homo autem

erit aliquis numerus aut non quo usque sit
diffinitio aliquorum numerorum et non numerus et non
erunt in ista aliquis numerus et ex pluribus
numeris fit unus numerus. quomodo ergo ex pluribus
speciebus fit una species et sunt fuerint ex hiis
sed ex numeris ut nulle. ¶ Quomodo ergo sunt
iste unitates cum non sint consimiles in
specie contingunt multa impossibilia
et si unaqueque fuerit per se in alia specie non
erunt diverse nec diversa omnia sunt
omnia et quid proficit cum non sint passiva
hec non est de rectis sermonibus nec intel-
ligitur. de necessitate ergo est ponere a-
lium numerum et est substantiam arismetice. Et
omnia media aut sunt ex rebus sim-
plicibus aut ex aliquibus principi-
is aut ex illo extremo est ordinatum
per media. ¶ Et etiam unitates cuius-
libet eorum sunt ex aliquo erit ergo hoc
ex dualitate hoc quod est impossibile et etiam non
erit numerus unum istarum et similiter divisi
in unitatibus quas diximus si fuerint non diversi
secundum hunc modum et eodem modo dicendum
quod elementa sunt .iiii. aut duo. omnes enim
illi non opinantur quod elementum est com-
mune eis. scilicet corpus sed ignis terra sine
corpus fuerit commune eis aut non. Immo
ergo nunc dicemus de illo quod est compositum
per unum sicut ignis et aqua. ¶ Et cum
ita sit numerus non erunt substantie sed mani-
festum est quod si unum est quod illud est princip-
ium et unum dicitur multis modis. sed
illi volunt elevare substantias ad prin-
cipia secundum quod non est possibile. ¶ Lineam autem
componunt ex longo et brevi. et ex
parvo et magno et superficies ex
lato et stricto et corpus ex profundo
et imo. Et quomodo superficies est linea
aut corpus et linea superficies. genus

enim lati et stricti et profundi aliud est
a genere profundi et imi. si longitudo inve-
nitur in eis omnia. ¶ Quoniam autem numerus
talis et pauci different ab istis mani-
festum est. nam aliquid superius inve-
nitur in eis que sunt inferius. immo
nec genus lati est genus profundi. Sed
sicut enim est aliquid ex corpore et
punctum sunt ex aliquo. et istud genus
considerat plato. secundum opiniones ge-
ometricas sed vocat eas principium
linee et multotiens. posuerit hic
lineas non discretas et hoc necesse est ut
sit secundum hunc modum. ubi enim est linea
est punctus. sed cum phisica considerat de
rebus apparentibus. hic non collocatur
in ea [...] de causa que est principium
alterationis. ¶ Cumque intendimus
sermonem de substantia dicemus quod substantie e-
orum sunt alie. et ita quod si diximus quod
illa sunt substantie istorum est tamen. Quoniam autem
sunt continue [...] Jam diximus primo
quod nichil est nec videmus in quibus sunt de
scientiarum et ideo non videmus aliquid intel-
lectuum naturarum quam ponat hanc
causam ergo species non assimilantur ali-
cui principiorum et doctrina est per illas.
quare phisica cum locuta fuerit in aliqua
hora de aliquo. utetur formu-
lis propria illa. et si aliquis acceperit substantiam
de qua loquimur quod [...] naturam mathemati-
cam. hoc non faciet proprie nisi quando
vult dare differentiam inter substantiam et
materiam mathematicam. sicut magnum et par-
vum sicut dicunt naturales quod prime diffe-
rentie substantie sunt raritas et densitas. et
ista non sunt nisi additio et diminutio
in motu. si ergo ista. scilicet sunt motus
manifestum est quod species sunt mobiles. et

omnis magna perscrutatio de natu-
ra non cadit nisi apud estimationem quod de-
clarare est facile unum non est omne quod
non est in actu omnia unum. Secundum intentio-
nem quam si hoc posuit ipsam in esse hoc non
est nisi si concesserit quod est genus illi
omnis et hoc est impossibile in quibus
rebus non est invenitur una diffinitio
convenit eis que sunt in numeris et lineis
et superficiebus et corporibus et quod iam fuit
et quod habet aliquam potentiam. Ista enim non sunt
innata ut sint species. Unde sunt in numeris
unde que sunt mediorum. Illa enim sunt ma-
thematica unde corruptibilium et estima-
tur hic esse aliquod genus quesitum quod queritur
de elementis omnium entium absque eo quod
auferatur quod dicta multis modis
impossibile est ut sint. Sed queritur hoc in
de rebus ex quibus sunt entia in qui-
busdam non ex actione et passione aut
convenientia et hoc non est in quibus sed tantum in
substantia. Et quod perscrutatio est de elementis omnium
entium et querere creationem eorum et hoc
non est unum. Et alio modo potest homo scire elementa omni-
um entium ipse est enim ut aliquid ad-
discat antequam non sciat ante eius. Verbi gratia
quod aliquis addiscat geometriam
sed non ante debet scire aliquid illius scientie qui
vult addiscere nesciet aliquid eo-
rum et sic est dispositio de aliis. Ita quod ars
de qua homines reputant quod doceat
omnia necessario notificat secundum hunc modum.
Et si omnis doctrina sit ex prioribus
aut omnibus aut quibusdam et similiter
illud quod declaratur per demonstratio-
nem et diffinitionem debent preesse in eo
quod propositiones per quas fit illa declaratio
et similiter illud quod scitur per inductionem.
Si igitur scientia est in nostra natura mi-
rum est quomodo evadet a nobis aliquid cum
in nobis est firmissima scientia et etiam quomodo
scitur res que fit ex rebus et quomodo erit
hoc manifestum ambiguitatis enim acci-
dit in istis rebus et quidam rixati
sunt in hiis sicut in pedibus quidam enim di-
xerunt in .z. littera quod .s. et .c. et .a. que est
hominis forme que est composita ex .c. et .d.
et .a. et alii dixerunt unam esse litteram per
se non existentem notis et etiam illud quod est
ex hiis quibus sensum quomodo scitur a ca-
rentibus sensu. Et etiam ista semper
entia cuiuslibet quemadmodum voces com-
posite sunt ex elementis sibi propriis. Et
quia autem illud quod dicimus sunt de causis
naturalibus perscrutati sunt de eo
omnes considerantes et quod nos non in-
duximus. Unum non enim extrinsecam
habeas materiam est expositum. Et dignum
est ut prima philosophia perscrutetur de omnibus
rebus continet enim omnia principia
et ea que sunt prima et quod empedocles
dicit quod diffinitio est os cum ... et illud
per quod res est id quod est et substantia rei. Secundum
hunc modum est et caro necessaria et u-
numquodque aliorum et nullum eorum. Et ideo
est caro et os et unumquodque ceterorum et
hoc non est propter materiam quam ille dicit
que est terra et aqua et aer et ignis ponit
causam in hiis quod dicit istas res. Sed co-
geretur ut dicat aliud. Sed non dixit
illud quod dixit aperte et declaratum
est prius de istis et de suis similibus et nos
revertemur post ad dubitandum in omnibus quo-
modo contingentibus in eis nunc autem
in capitulo est dubio ad de quibus com-
generalibus et aliis rebus.

Necesse est nobis
considerare primo questi-

ones difficiles dicendas in hac scientia
in quibus quidam estimaverunt estima-
tiones diversas et alia que dimiserunt.
Prima enim actio eorum qui volunt com-
prehendere scientiam rerum est perscrutari
de difficilibus questionibus que sunt in illa
scientia. Non enim comprehenduntur ea
que sunt post nisi per dissolutionem questi-
onum difficilium que sunt ante. Et non
potest dissolvere qui ignorat liga-
mentum et hebetudo intellectus de-
monstrat quod hoc est sic. Hebeti enim con-
tingit simile ei quod contingit ligato.
Hebes enim non potest intelligere
unde ligatus nec ideo perscrutandum est
prius de difficilibus propter hoc
quod diximus. Et quia cognoscere
aliquid antequam perscrutetur primo
de eius difficultate assimilatur
illi qui ignorat locum pedis per quem
vadit et etiam qui nescit quod nescit hoc quando in-
venitur. Et similis est illorum qui non
perscrutantur de difficilibus et igno-
tus et finis eorum qui perscrutantur
de eis est manifestus et notus. Et
est bonum ut apud audientem omnium ser-
monum affirmantium et negantium
non sunt propositiones necesse et sufficientes.
Et prima questio questionum difficilium
est illa de qua quesivimus in prologo huius
libri. Utrum consideratio de omnibus
generibus causarum est unius scientie aut plu-
rium. Secunda est utrum scientie est conside-
ratio de principiis substantie tantum aut est
etiam eius considerare de principiis ex
quibus est demonstratio cuilibet. Verbi
gratia utrum idem possit esse affirmativum
et negativum in simul aut non et alia
similia. Verbi gratia utrum est illa eius sunt
entia autem. Tertia questio et si scientie est
consideratio de substantia utrum illa
scientia est eadem omnibus substantiis aut plures.
Quarta si sunt plures scientie utrum na-
tura earum est consimilis in genere aut dicatur que-
dam dicta philosophia et quedam alia. Quinta
et in querendo est necessario utrum oportet di-
cere quod substantie sunt sensibiles tantum aut
sunt alie substantie absque sensibilibus.
Sexta et utrum habeant substantie unum
genus aut plura sicut dixerunt ponen-
tes formas et mathematica que sunt inter
ista et sensibilia. Omnes enim nos perscru-
tari de omnibus istis rebus sicut diximus.
Septima et utrum perscrutatio hec
est tantum de substantiis aut etiam de accidentibus.
Octava et etiam hoc est perscrutandum de eo-
dem et de diverso et de simili et dissimili.
Nona et de contrario. Decima et de
ante et de post. Undecima et de omni-
bus aliis rebus similibus istis de qui-
bus logici perscrutantur cum ponunt
opiniones suas de opinionibus lau-
dabilibus et nobilibus. Duodecima
et est perscrutandum de omnibus accidentibus
que accidunt in omnibus istis. Tertiadecima
et de uno quoque istorum quid sit et non
de hoc tantum sed utrum contradicant ad invi-
cem sibi. Quartadecima et utrum
principia recta et genera sint plures aut
sint per singularia in que dividuntur.
Quintadecima et si sunt genera utrum
genera que dicuntur de individuis sint prima
genera aut ultima. Verbi gratia utrum animal aut
homo est magis primum quam individua
singularia aut non. Sextadecima
sed et oportet nos inquirere perscrutari utrum
sit aliqua causa per se preter materiam
aut non. Septimadecima et utrum

ista causa differt a materia aut non et utrum
unum in numero aut plures. Octaua
decima et utrum aliquid preter est to
tum et dicitur est totum illud per quod disponi
tur materia. aut non est aliud aut in
quibusdam rebus aliud a toto et in qui
busdam non. et que sunt ista entia. No
nadecima et in utrum principia sint
determinata in numero aut in forma et
ratione et loco. Vicesima et utrum prin
cipia corruptibilium eadem sunt aut
diuersa et utrum omnia principia non cor
rumpuntur aut corrumpuntur prin
cipia corruptibilium. Vicesima
prima et perscrutandum est de questione ma
gis difficili omnibus istis questionibus utrum
unum et idem est substantia omnium entium in
est aliud sicut dixerunt pitagorici et
plato aut non. sed est aliud subiectum sicut dixit
empedocles amicitiam et alii ignem
et alii aquam et aerem. Vicesima
secunda et utrum principia sunt uniuersalia aut
sunt sicut singularia rerum particula
rium. Vicesima tercia et utrum sint
potentia aut actu. Vicesima
quarta et est utrum sint prima aliorum
aut sint principia per motum. Iste
enim questiones sunt difficiles et ualde
intricate. Vicesima quinta et cum
hoc perscrutandum est utrum numeri et longi
tudo et figura et puncta sunt substantie
aut non. et si sunt substantie utrum sunt
diuise a sensibilibus an sint in eis.
Difficultas enim non tantum est comprehende
re ueritatem omnium istarum rerum. sed non est faci
le querere debitis. Sed difficultatem
et eorum secundum sermonem ualde.

Dicamus nunc primo de prima questione
utrum consideratio de omnibus generibus
causarum est unius scientie aut plurium et quo
modo est ut una scientia sciat principia
a que non sunt contraria. Notum autem
est quod multa principia non sunt pluri
um entium. quare non dicimus quomodo potest esse
principium motus in rebus non mo
bilibus et quomodo non bonum est in omnibus
rebus non mobilibus sed omne quod est bonum
per se et per suam naturam est finis et com
plementum et est secundum hunc modum
causa. res enim sunt propter illud finis non
et illud propter quod fit aliud complemen
tum alicuius actionis et omnes actiones
sunt per motum. ergo manifestum est
quod impossibile est ut ista causa sit in rebus
que non mouentur erga perfectionem et
inde est non est aliquod bonum per se et in sci
entiis mathematicis nichil declaratur
per istam causam et nulla demonstra
tio fit per illam nec quia est melius nec
quia est uilius et uniuersaliter nullus hominum
inuenit istam talem causam in scientiis
mathematicis. Verumtamen quidam sophi
starum dimiserunt sicut fecit aristotiles
in aliis artificiis in libris v.
gratia carpentaria et sutoria. ille dicit
melius et uilius et artifices et sunt
artes non perscrutantur omnino de bonis
et malis. Manifestum est ergo quod scientie causa
rum sunt multe et omnis causa et principium
habet aliam causam et principium alterius
scientie. Querendum est ergo cuius scientia
istarum est digna ut dicatur philosophia
et qualis sciens est dignus ut nominetur philosophus
et sic notificabitur illud quod querendum
est hic impossibile est enim ut species
omnium causarum sint eidem rei. sicut do
mus causa enim domus ex qua fit mo
tus est artificium et edificator et causa
propter quam fit domus est operatio et materia
domus est lutum et lateres et forma domus
est terminus eius. Secundum ergo quod distin
ximus et diximus quales scientias no
camus philosophiam contingeret ut omnis
scientia uocetur philosophia. philosophia autem ul
tima et prior et nobilior quam alie scientie
que secuntur necesse est ut sit causa com
plementi et boni. alie enim esse sunt propter
istam causam. Et iam diximus prius
quod scientia prima est illud causarum quod est ultima
de scitu est scientia substantie. res enim que scitur
multis modis scitur et plus quod scitur
est de substantia sua. et cum uolumus noti
ficare unamquamque rerum habentium demon
strationem nos estimamus notifi
care eas quando sciemus quid sunt. verbi gratia
quid est quadratura. dicemus ergo quod qua
dratura est medium inuenire et similiter
de aliis causis et actiones et omnis
transmutatio sciuntur a nobis quando sci
uimus principium motus et ista causa
est alia et diuersa a causa complementi.
manifestum est ergo quod cognitio uniuersaliter
quod istarum causarum habet aliam scientiam. Sed
et utrum principia demonstrationis
sint unius scientie aut plurium est dubium et
dico principium demonstrationis illud
quod est acceptum de propositionibus uniuersalibus de qui
bus est sermo quid demonstratio.
verbi gratia quod de quolibet affirma
tio uel negatio et quod impossibile est affirma
re et negare simul et alie propositiones
sibi similes. Nos ergo perscrutabimur u
trum scientia principiorum istorum et substantie
scientie sunt hee eedem aut diuerse et si
non sunt hee eedem scientie que scientia istarum de
bet nominari scientia quesite in hoc loco.
non enim est necesse ut omnia sint unius
scientie. et cum hoc quomodo erunt ista uniuer
salis scientie. scimus enim esse in unaquaque isto
rum alie scientie utuntur eis sicut cognitione
nota ergo ad substantiam earum pertinet
sua declaratio. si ergo habeant demon
strationem oportet ut habeant aliquod genus
subiectum eis et ut quedam magis sint late
ntia et quedam manifestiora. impossibile est enim
ut omnia habeant demonstrationem. quare
necesse est ut demonstratio fiat ex qui
busdam et in quibusdam et unum eorum manu
festum est ergo quod accidit ut unum genus
sit subiectum omnium rerum habentium demon
strationes. Omnes enim modi demonstra
tionis utuntur propositionibus manifestis uniuersalibus.
Et etiam si scientia substantie sit alia a scientia prin
cipiorum demonstrationis que scientia is
tarum est peior aut nobilitate et que
illarum est prior per suam naturam propositio
nes enim uniuersales sunt principia omni
um scientiarum. Si ergo cognitio istorum prin
cipiorum non fuerit philosophi primi. cuius ergo
erit in romano albinus. a. c. et omnino
substantiarum utrum una aut plures omnium
scientie sunt. si quidem ergo non una sit sed plures
cuius substantie ponemus hanc scientiam
esse. unam autem omnium esse est irrationabile et
manifestum demonstratiua sit una de
omnibus per se accidentibus esset quod non con
tingit. Et omnia accidentia tunc
habent unam scientiam et scientiarum demonstra
tionis cum omnis demonstratio ex uniuersalibus
propositionibus notificat accidentia sin
gularia in aliquo subiecto. manu
festum est ergo quod scientia demonstrationis
notificat ex propositionibus uniuersalibus acci
dentia singularia que accidunt u
ni generi. quoniam si scientie est cognitio demon
strationis et aliarum scientie est cognitio

ex quibus rebus est illud et illa est aut scientia
demonstrationis aut alia. Mani
festum quod cognitio accidentium est aut
scientia demonstrationis universalis. aut universalis
in omnibus modis demonstrationis. ¶ Et
in perscrutando est utrum huius scientie ad quam
sit hic sit consideratio de substantiis tantum
aut est eius consideratio etiam de acciden
tibus contingentibus his substantiis verbi gratia
si corpus est aliqua substantia et linee et superficies
utrum cognitio substantiarum et cognitio ac
cidentium que accidunt unicuique generi
substantiarum que declarant scientiam mathemati
ce sint unius scientie aut cognitio acciden
tium est scientia alia a scientia substantie. ¶ Quo
niam si cognitio eorum fuerit unius
scientie. tunc scientia substantiarum erit ex scientiis de
monstrationis. sed non estimamus quod ser
mo in quo dicitur quid est sit per hanc demon
strationem aliquo modo. et si scientia ac
cidentium est alia a scientia substantiarum tunc
expositio istius sermonis est valde dif
ficilis. ¶ Et etiam perscrutandum est utrum
oportet dicere quod substantie sensibiles habeant
esse tantum aut alie substantie sunt ab istis
sensibilibus. ¶ Et utrum quod genus
substantiarum est unum aut plura. sicut illi dicunt
quod mathematica et sensibilia sunt substantie
et quod iste mathematice sunt iste substantie que
sunt inter formas et sensibilia. Nos
autem diximus in sermonibus quos di
ximus de formis quomodo dicunt quod forme
sunt cause et substantie. Sermonibus autem
istorum contingit inopinabilitas
in multis modis et maxime sermonibus
dicentium quod aliquid alie substantie sunt
a substantiis que sunt intra celum et quod ille substantie
sunt sicut substantie sensibiles preter quod ille sunt
eterne. hee autem sensibiles sunt cor

ruptibiles. fingunt enim quod homo in
telligibilis est sicut homo sensibilis
hic et similiter equus et taurus. Ser
mo enim istorum similis est sermoni
fingentium deos esse et quod forme eo
rum sunt sicut forme hominum hic. illi
enim nichil dixerunt aliud quam quod homines
sunt eterni. isti autem sic dixerunt. ¶ Et
etiam si aliquis fingeret substantiam esse inter
formas et substantias sensibiles alias a
formis sensibilibus contingunt
ei questiones multe difficiles. quoniam si
alie substantie sunt inter formas et sen
sibilia alie ab eis manifestum est quod
sic erunt linee alie ab eis que sunt
forme formarum et a lineis sensibi
libus et similiter utrumque aliorum generum.
¶ Et si scientia stellarum est una ista
rum rerum erit etiam aliud celum ab
sensibili celo. et etiam alius sol et alia
luna et sic de aliis que sunt in celo sen
sibili. Sed quomodo oportet nos credere illud. Non
enim est rectum ut illud celum quod fin
gunt sit immobile et etiam impossibile est
omnino ut sit immobile. ¶ Et similiter
de rebus quibus ars aspectiva et qui
utitur musica. Impossibile enim
est ut iste res sint alie ab istis sen
sibilibus propter causas quas dixi quoniam si
sint res sensibiles inter formas
et res cor[...] manifestum est
est quod sunt et sensus et alia inter for
mas et corruptibiles res. ¶ Et
rectum est ut aliquis querat questionem
difficilem et dicat in quibus oportet que
rere istas scientias. quoniam cum fuerit diffe
rentia inter geometriam et me
dicinalem quod una earum est scientia par
tium rerum sensibilium. Manifestum

erit quod alia est ars medicine ab arte
medicine sensibili et erit illa medi
cina inter illas medicinas que est in for
mis et hanc medicinam sensibilem
et similiter de unaquaque aliarum scientiarum.
Sed quomodo potest hoc esse quoniam si possibile fuerit ut
medicina alia est a medicina sen
sibili necesse est ut sint res recipientes
sanitatem alie a rebus sensibilibus et non sit etiam
alid principium a principio sensibili.
¶ Et cum hoc dicitur quod sermo dicen
tium quod geometria est scientia corporum
sensibilium et corruptibilium non est
verus sermo quoniam si ita esset tunc cor
rumperetur per corruptionem corporum
corruptibilium neque est scientia stellarum
istius celi et corporum sensibilium.
Non enim sunt linee sensibiles
ponit geometer. Nulla enim res re
rum sensibilium est linea recta aut
rotunda sicut dicit geometer. circulus
enim non tangit mensuram per punctum
sed per lineam sicut dixit anaxagoras in sua re
darguitione contra geometras. neque
motus celi et circuli eius sunt sicut
ponit scientia stellarum neque conveniunt
puncta cum stellis in natura. Et
quidam fingunt ista que dicuntur esse
inter formas et sensibilia habent esse
sed non sunt separata a sensibilibus immo
sunt in sensibilibus.
Cum igitur voluimus numerare omnia im
possibilia contingentia sermonibus
istorum indigebimus multis ser
monibus sed contenti sumus in hoc
quod dicimus non enim necesse est ut ista medi
a sint in sensibilibus tantum. Sed mani
festum est quod si fuerit possibile ut ista me
dia sint in sensibilibus possibile erit

etiam ut forme sint in sensibilibus ser
mo enim de mediis et formis est idem et si
ita sit continget duo corpora esse in
eodem loco. aut ut sint media im
mobilia in sensibilibus mobilibus.
Et omnino universaliter propter quam causam fingit ali
quis hec media esse et esse in sensibi
libus. ¶ Et cum hoc quod diximus quod hoc contin
git in sermonibus istorum accidit
in eis aliud inopinabile scilicet ut
aliud celum sit ab hoc celo non sepa
ratum ab eo sed cum eo in eodem loco et hoc
difficile potest esse magis eo quod dixi
mus. Ista igitur sunt valde difficilia in
comprehendendo veritates eorum. ¶ Et
difficultas que est in cognitione princi
piorum perscrutandum est enim utrum estiman
dum sit quod elementa et principia sunt
genera. aut sunt illa ex quibus sunt
omnia. verbi gratia utrum elementa vocis et princi
pia eius sint ista ex quibus componun
tur omnes voces aut vox universalis.
¶ Et utrum elementa propositionis sint pro
positiones quarum demonstratio habet esse
cum demonstratione aliarum propositionum
aut elementa eorum est demonstratio
que est omnium propositionum aut plurium.
¶ Et etiam dicunt et qui fingunt quod e
lementa sunt plura. et qui fingunt e
lementa esse unum. dicunt quod principia
corporum sunt ea ex quibus componuntur omnes vo
ces et constituuntur sicut dicit empedocles fin
git quod elementa sunt aqua et ignis et [...]
alia corpora et quod composita sunt ex eis et in
eis. sed non dicit quod ista elementa sunt sicut genera
non generabilium. ¶ Et etiam si aliquis
voluerit scire naturam rerum debet per
scrutari ex quibus componuntur ut
si aliquis voluerit scire naturam

componitur omnes voces et constituuntur sicut dicit

lecti per scrutabitur ex quibus compo-
nitur lectus. cum igitur sciuntur ex quibus
partibus componitur et quomodo constituun-
tur sciet naturam eius. Ex istis igitur ser-
monibus declarabitur quod genera entium
non sunt principia [illegible] secundum cog-
noscendi solum. Si autem sciuntur omnia
ex diffinitionibus necesse est ut genera sint
principia rerum diffinibilium. et similiter
est ut entia cognoscantur per formas
per quas disponuntur entia et genera sunt
principia formarum. tunc genera erunt
principia entium sine. ¶ Et quidam
eorum fingunt quod esse entium scilicet unum
et ens et magnum et parvum sunt ea que ge-
nera. Similiter est ut principia dicantur
duobus modis. diffinitio enim substantie eadem
est et si fuerit dictum quod principia sint du-
obus modis contingeret ut diffinitio
que est ex generibus sit alia a diffinitione que
diffinit rem ex rebus ex quibus est et que sunt
in diffinitione eius. ¶ Et cum hic dica-
mus quod genera sunt principia con-
siderandum est que genera sunt principia
utrum prima aut ultima que in indi-
viduis. Hec enim dubitatio quoniam si universalia
magis sunt principia quam alia. manifestum
est quod genera altissima sunt principia.
hec enim genera conveniunt dicuntur de omnibus que
sunt. Secundum hoc igitur principiorum en-
tium erunt secundum numerum generum unum et ens
principia et substantie entium. Hec enim in
maiori parte dicuntur de omnibus enti-
bus et similiter est ut genus entium sit u-
num aut ens. differentie enim omnium rerum
habent esse necessario. et omnis differentia est una
unio. ¶ Et similiter est ut forme predi-
centur de generibus sed de differentiis predicantur
sed genere prius nisi de formis que in sunt ei.

primorum generum

manifestum est igitur quod si unum et ens sunt
genera non est necesse ut aliqua differentia sit
unum et ens sunt genera. Sed si unum et ens
genera non fuerint non erunt principia.
cum principia sunt genera.
¶ Et etiam perscrutandum est de hiis que sunt
tur cum differentiis et sunt inter altis-
simum genus et individua utrum sunt
genera aut estimatur quod quedam sunt
genera et quedam non et cum hoc utrum dif-
ferentie sunt magis prime quam genera. si
enim differentie fuerint principia erunt
principia secundum hunc sermonem
infinita. et iste sermo non contin-
git dicentibus quod genera sunt princi-
pia prima. ¶ Et etiam si unum est ma-
gis principium quam aliud. et unum
est indivisibile et omne divisibile
dividitur aut secundum quantitatem
aut secundum formam et quod dividitur secundum
quantitatem est aliud ab eo quod dividitur
secundum formam et genera dividuntur secundum
formam et forma secundum quantitatem
erit igitur unum predicabile extremum ma-
gis unum quam aliud. homo enim non est genus
aliquibus hominibus. ¶ Et etiam dicamus quod
in quibus rerum habentium prius et posterius ante
impossibile est ut ipsum genus sit aliud
a formis illarum rerum. verbi gratia quod si prima
numerorum est dualitas tunc numerus nichil aliud
est nisi forma numerorum et similiter nulla
figura est nisi forma figurarum.
et si ita est tunc genera nichil aliud
erunt nisi forme eorum. estimatur
in maiori parte quod genera sunt forme
in individuis autem non sunt autem ad invi-
cem et in ea quorum quedam sunt nobilio-
ra et quedam viliora semper nobilius
est ante vilius. manifestum est igitur quod genera

non est primum principium secundum hanc
intentionem et iste sermo iste est decla-
ratur nobis in existentibus intentionibus
quod predicabilia de individuis sunt
principia generum. ¶ Et etiam dicamus
quomodo oportet estimare quod forme sunt
principia. scilicet cum sermo non est facilis. prin-
cipium enim et causa debet esse aliud ab illis
quorum est principium et causa et ut habeat
essentiam que fuerit separata a rebus.
Sed quomodo potest aliquis estimare ad
tale preter igitur universale predicabile de omnibus
si ergo rectum est dicere quod universalia sunt
prima quia sunt universalia tunc necesse
est ut principia sint ea que sunt magis
universalia quam forme et secundum hoc erit principi-
um [illegible]
Et post hanc questionem [illegible] ab generalia
difficilem alia difficilior omni-
bus que necessario est consideranda et est ista
quoniam si nichil aliud est quam particularia
et particularia cum sint infini-
ta quomodo igitur possibile est ut comprehendatur
scientia infinitorum. ¶ Scimus enim non omnia
per universale unum permanens in sua dispositione
sed igitur iste sermo est necessarius ut aliquid sit
apud particularia necesse est ut universalia genera et pri-
ma sint alia a particularibus. Etiam dixi-
mus in precedenti capitulo quod hoc im-
possibile est et etiam quoniam oportet estima-
re aliquod universale aliud ab omnibus
particularibus. ¶ Dicamus igitur quoniam a-
liquid dicetur de eo utrum illud aliud
sit ab omnibus particularibus aut est aliud ab ali-
quibus quedam aut non est aliud ab aliquo
eorum quoniam si non fuerit aliud a particularibus
nichil erit intelligibile sed omnia erunt
sensibilia. et impossibile erit ut aliud
sciatur per scientiam nisi aliquis fin-
gat quod sensus est scientia et etiam impossibile est

ut aliud sciatur per scientiam nisi aliquis
fingat quod sensus est scientia et impossibile est ali-
quid esse eternum et immobile. omnia enim
sensibilia sunt corruptibilia et si
nichil fuerit eternum et immobile impossibile erit
in generationem esse. necesse enim est generationem
esse ut ex quo sit generatio et ut primum
istorum sit ingenerabile si cessant
sit et impossibile est ut aliquid sit ex
nichilo quoniam si generatio est necesse est ut mo-
tus habeat finem nullus enim motus
est infinitus omnimodo. sed omnis motus
habet finem et complementum et impossibile est ut
sit illud quod possibile est ut fiat. illud autem
quod fit est possibile in primo ut sit necessario.
Et si [illegible] est in quo non generatur
necesse est ut substantia magis sit prima
quam materia. quod si universale non est materia neque
substantia comprehensibilis nichil erit omnino.
Si igitur hoc non fuerit esse universale quod est aliud
ab istis sensibilibus forma et figura
necesse. si igitur non fuerit aliquis hoc con-
tinget ei inopinabile. non enim potest
dici quod est possibile in omnibus rebus sed in qui-
busdam. et in quibusdam non. manifestum est
igitur quod impossibile est hoc esse in omnibus re-
bus. non enim dicimus quod domus sit aliud
a domibus singularibus. ¶ Et cum
hic perscrutandum est utrum substantia omni-
um hominum est una aut non. si enim dicimus
quod substantia eorum est una continget inopi-
nabile quia omnia quorum substantia est
una sunt unum. Et si dicimus quod substantie
eorum sunt diverse hoc etiam erit impossibile
et quomodo autem quomodo potest esse ut materia fit
in aliqua hora cuiuslibet istarum. Deinde
sit utrumque scilicet materia et particularia. ¶ Et
querendum est questionem difficilem de prin-
cipiis. quoniam si principia sunt unum

in forma. inde est unum in numero uel unum generabile. et si ita sit et nullum unum est predicamentum de omnibus rebus. quomodo est scientia aut cognitio. Si autem omnia principia sint unum numero et non fuerint principia quorundam alia a principiis quorundam sicut principia rerum sensibilium. verbi gratia quia ista littera a. et alia est unum in forma et principia eorum sint unum in forma et diversa in numero. si ergo principia entium non fuerint talia sed unum numero non erunt aliud ab elementis. nulla enim est differentia dicere sermonem dicentem unum in numero et dicere unum particulare. dicitur in omni esse particulare in eo quod est unum numero et dicitur universale de illo quod predicatur de istis particularibus. verbi gratia quod si licta vocis essent numero terminata tunc omnes littere et elementum numerum elementorum neque multiplicarentur. uel essent in aggregatione.

¶ Et nos dimisimus perscrutari de questione non minus difficili predictis et est utrum principia corruptibilium sint principia incorruptibilium aut alia. quoniam si principia incorruptibilium fuerint principia corruptibilium quomodo erunt quedam corruptibilia et quedam incorruptibilia et propter quid. Quidam omnes loquentes de rebus divinis laborant ratiocinando ut sufficienter animae sue tantum non nobis. ponunt enim principia esse deos et ex diis et fingunt quod principia que non potaverunt de sublimatione et non gustaverunt de alimentatione mortui sunt.

¶ Manifestum est igitur quod ipsi dixerunt ita et sunt nota apud eos. Sed hoc quod de istis posuerunt causas quoniam gustaverunt et potaverunt est extra intellectum rationem. quoniam si receptio eorum est propter voluptatem tunc intellectu uel ad esse causa alicuius permanentie. et si illa receptio est ut essentie eorum remaneant quomodo erit eterna et indigent cibo et non non oportet perscrutari de sermonibus eorum quorum philosophia est similis picture. sed debemus perscrutari et querere dantes illud quod dixerunt secundum demonstrationem quoniam si principia rerum sint convenientia accidit quod quedam res sunt semper permanentia et quedam corruptibilia et non est necesse ut ista sit sic. enim non dabunt causam in hoc. Manifestum est igitur quod principia entium non sunt convenientia.

¶ Si igitur aliqui estimaverunt se dicere quod in hoc convenit et quod contingit empedocli empedocles. cum fingit complices causa corruptionis et principium eius et estimavit quod ista lis generat omnia preter unum et quod omnia preter deum ex ea sunt. ab hac lite fingit enim in suo sermone manifestum esse quod extitit et generatio omnium que fuerunt et que sunt et que erunt et quod ex ea nascuntur pisces et viri et mulieres et pisces quorum nutrimentum est in aqua et dii quorum vita est longissima. et alia. et fingit quod si lis non esset in rebus omnia essent unum. lis enim cum fuerit cum rebus dispergit eas et non dimittet eas quiescere.

¶ Contingit ei hoc ex sermone. ut deus qui est perfectius in forma sit minoris scientie quoniam aliud quam ei nescit omnia elementa quia lis non est in eo et simile cognoscatur per simile. verbi gratia terra per terram. et aqua per aquam et amicitia per amicitiam.

¶ Manifestum est quod

accidit ex suo sermone. ut lis sit causa corruptionis et non generationis. et secundum hunc modum accidit ut amicitia non sit causa generationis quoniam quando aut fuerint congregata in unum corrumpentur animalia.

¶ Et causam huius empedocles non narravit quare est causa transmutationis rerum. sed fingit quod natura eorum est ita. et fingit quod cum lis maxime fuerit in crescentia in membris et ad nixa in eis congregata generantur in fine temporis illud quod transmutat et transmutat ex res et abstrahit eas a tumino et secundum hunc sermonem apparet quod res transmutatio necessario et non dat nobis causam huius necessitatis. sed tamen dicit huiusmodi sermonis quia esset manifestum in se et cetera. Non fingit quod quedam entia corrumpuntur et quedam non corrumpuntur. sed fingit quod omnia entia sint corruptibilia preter elementa.

¶ Nunc autem perscrutatio est et questio difficilis est. quare quedam corrumpuntur et quedam non si sunt ex eisdem principiis. et hoc quod diximus sufficit in hoc quod principia rerum non sunt eadem. si autem principia sint diversa contingit in questio difficilis. utrum ista principia corrumpantur an non. manifestum enim quod si corrumpuntur quod sunt ex aliquo necessario. omnia enim corrupta redeunt ad ea ex quibus sunt. quare passiones corrumpuntur omnia quia non habent ex quo ex quibus sunt. et sic accidit ut principia habeant alia principia quod est impossibile. hoc enim procedit in infinitum. et in si principia corrumpuntur et confundantur quomodo erit generatio rerum corruptibilium. et si principia non corrumpuntur quomodo ex quibusdam principiis non corruptibilibus fiunt corruptibilia et ex quibusdam incorruptibilia. hoc enim non est rectum. sed aut impossibile est. hoc esse aut indiget multo sermone ad confirmandum. Et dicamus quod nullus dixit quod principia sunt diversa. sed omnes. sed omnes finxerunt quod principia omnium rerum sunt eadem et noluerunt perscrutari de predicta questione sicut illi qui perscrutati sunt de hac questione.

¶ Et nos videmus quod difficilior istarum questionum et magis necessaria ad sciendum veritatem est utrum ens et unum sunt substantie entium et utrum non attribuuntur aliis. sed hoc ens et hoc est unum. aut oportet querere quid est ens et quid est unum tali questione quod alia natura esset subiecta eis. quidam enim homines estimaverunt quod natura eorum est talis et quidam aliter. plato uero et pitagorici non finxerunt ens et unum esse aliud. sed finxerunt quod est natura eorum et substantia eorum ut sit unum et ens naturalis enim sicut empedocles attribuit unum aliud manifestiori et fingit quod unum est ens et forte dicit quod illud unum est amicitia. fingit enim quod amicitia est causa per quam omnia sunt unum. alii vero fingunt hoc unum et ens esse ignem alii aerem ex quo facta sunt omnia entia. et similiter finxerunt dantes elementa esse plura. isti enim coacti sunt ad dicendum quod unum et ens sunt plura secundum numerum principiorum que dixerunt esse. Et si aliquis finxerit quod unum et ens non sunt substantie alicuius rei accidet ut nichil aliorum universalium sit substantia alicuius rei. unum enim et ens magis sunt universalia quam alia.

¶ Si autem unum non est existens per se. et ens non ens existens

per se nullum aliud est existens preter
particularia. et etiam si unum non sit substantia
manifestum est quod non est numerus abstracta
tus a rebus neque aliqua natura separata
ab entibus. numerus enim est unitates. v
num autem est aliquid per se existens so
litarium. si igitur aliquid est unum et est ens
necesse est ut sit substantia. quoniam non de eis
non dicetur quod universale sed illa dicentur per
se et de se. Sequitur enim possibile ut a
liquis dicat quod unum et ens sunt idem
in multe enim et difficiles questiones sunt contra
illum qui sic dicat. quare unde quoniam
est possibile ut aliquid aliud ab istis sit.
scilicet quoniam est possibile ut generationes sint plures
una generatio entis. enim non est nisi entis
et non accidit ut entia sint unum
necessario. sicut dixit parmenides et ut illud
unum sit ens. Secundum quemcumque igitur isto
rum duorum modorum dicatur sed diffi
cile est et grave. quoniam si diximus quod
unum non est substantia et si diximus quod unum
est aliquid existens per se non possibile
erit ut numerus sit substantia. si unum
non fuit substantia. si autem aliquis dixerit
quod numerus est substantia, mirum erit quod dicta
alias et est quod querens de ente utrum sit a
liud ab uno quam est unum. et necesse est
ut ens omne non sit unum et necesse est
et ut sit non unum entia aut secundum unum
aut plura composita ex unis. Et
et si hoc unum est indivisibile erit
secundum hoc quod zeno opinabatur non
esse omnino. fingit enim quod illud quod non aug
mentatur apud additionem nec diminui
tur apud diminutionem est non ens.
Manifestum est igitur quod entia secundum fig
menta eius sunt magnitudines.
Sed igitur entia magnitudines sunt.

sunt magnitudines corporales.
quoniam eorum magnitudo corporalis
est ens omnibus modis. aliarum autem re
rum quedam sunt que quando componuntur
ex quibus sit magnitudo et quedam
sunt que componuntur ex quibus non
sit magnitudo secundum quod dixerunt.
fingit enim quod superficies et linea quando
componuntur faciunt magnitudi
nem. punctus autem et unum non faciunt
magnitudinem. Cum magister
zeno errat in suo sermone et tenet
opinionem tortuosam et possibile est ut
aliquid sit indivisibile. oportet nos res
pondere isti sermoni aliquantulum et
dicamus quod quando uni additur ali
quid non erit maius sed plus et ideo non
erit magnitudo. quoniam quomodo sit mag
nitudo ex tali uno et ex pluribus que ita
sunt et unum. et ducentes similiter dicen
ti lineam componi ex punctis et si
aliquis estimaverit hoc esse et quod numerus
sit ex hoc uno et alio quod non est unum si
cut dicunt quidam queritur ab eo quare
sed non est in uno in quibusdam generibus numerus.
et in quibusdam magnitudo si illud
quod non est unum est quale unum et habeant eam
dem naturam. non enim est manifestum
quomodo numerus fuit ex uno et ex alio quod
non est unum nec quomodo est possibile ut mag
nitudines sint ex aliquo nullorum
et ex hoc quod non est unum.
Et istam questionem consequitur
alia difficilis quod est et est utrum numeri
et corpora et superficies et linee et punc
ta sint substantie aut non. quoniam si non fuerint
substantie tunc recedet a nobis cogni
tio que est et que est substantia entium. motus
autem et passiones et respectus relationis et

et dispositiones [illegible] non esti
mantur significare substantiam alicuius
omnia enim dicuntur de subiecto et nichil eorum dicitur
quod est hoc. illud autem quod estimatur in ma
iori parte significare substantiam est aqua et
terra aqua et terra et aer et ignis ex quibus constitu
untur corpora composita. calliditates vero
et frigiditates in istis rebus et sibi similia
sunt passiones substantie corpus vero est
illud quod determinat istas passiones so
lum quare est ens aliquid et aliqua substantia. sed cor
pus eius est minus superficie in substantia
te et superficies minus quam linea et linea
minus quam punctum et unum. corpus vero
diffinitur per ista. ista vero estimantur
esse sine corpore et hoc possibile corpus tamen
impossibile est ut sit sine istis. Unde
aliqui philosophorum estimaverunt substantiam et
ens esse corpus et quod alie sunt passiones
istius corporis et estimaverunt quod prin
cipia corporum sunt principia entium.
alii autem qui reputabantur se sapien
tiores illis estimabant quod substantia et ens
esset ex numeris. Sic ergo diximus
si ista que diximus non sunt substantie. nulla est sub
stantia omnino nec ens. quoniam non est rectum ut accidentia
que accidunt istis substantiis dicantur sub
stantia sed cum manifestum sit quod longitudi
nes et puncta que sunt corporis sunt maio
ris substantialitatis quam corpora et non inve
nerimus quibus igitur corporibus sunt substantie cum
impossibile est ut sint ex corporalibus sensibili
bus aut forte nulla substantia est omnino et etiam videmus
quod omnia ista sunt divisiones corporis. quedam
enim sunt latitudines et quedam spissitu
dines et quedam longitudines. Et etiam
sed quod in sunt ex corporibus sunt figure scilicet
ex eis. corporis enim necesse est ut habeat aliquam fi
guram. si igitur possibile fuit ut corpus non habeat fi

guram possibile erit ut non habeat divisionem
et dimensionem verbi gratia quoniam si possibile fuit ut
figura non sit in ydolo mercurii possibile esset
ut figura semigenerandi sit in tota fi
gura generandi in romano albo. Et
etiam si quod diximus accidit istis entium
pluralitati similibus erit quibus contin
git generatio et corruptio estimantur
enim quod substantia non primo fuit. deinde fu
it aut fuit prius. deinde corrumpitur et quod
passiones contingunt ei apud generationem
et corruptionem. puncta autem et linee et
superficies impossibile est ut habeant aliquam
generationem et corruptionem. aut in sunt
quandoque quandoque non corpora enim continua
et discreta apud continuationem adunan
tur et apud discretionem fiunt duo et nichil
apud unius corruptionem ei accidat [illegible]
que dividuntur non est sine generatione. punc
tus autem si non dividitur non fit duo punc
ta et si generatur et corrumpitur necessarium
est ut sit ex aliquo albo in romano
Et rectum est querere de que
difficilis est quod sunt querende alie sub
a sensibilibus et a mediis scilicet forme que
finguntur esse sicut enim quoniam substantie
istas preter has scilicet quod mathematica distinguun
tur a sensibilibus per aliud et non distin
guntur ab eis [illegible] sed quod multe sunt for
me sicut [illegible] forme. manifestum est quod prin
cipia eorum non sunt enumerata in numero
sed eadem principia qualitatis que sunt sed
non sunt [illegible] ata in numero. principia enim
cuiuslibet quantitatis non sunt certa in numero
sed forma. nisi principia littere com
posite ex dictionibus littere aut principi
a vocis composite ex dictionibus vocibus. prin
cipia enim istius vocis sunt [illegible] ata
forma et numero et similiter in rebus

modus. si igitur non fuerint alie substantie a
substantiis sensibilibus et a substantiis ma-
thematicis sicut quidam dicunt. manifestum
est formam non esse. sed si concesserimus
formas esse et principia esse creata
modo non formam iam narravimus
quid contingit ex hoc necessario. et quod
impossibile est omnino. ¶ Et assimulatur
illis questionibus dicere ista questio utrum elementa
sint potentia. aut alio modo. si igitur alio modo quomodo
est possibile ut aliquid sit ante elementa et sint
principia. potentia enim est ante illam aliam
causam. illud enim quod non habet potentiam non est
ante necessario. si autem elementa sunt potentia non est
possibile ergo ut elementa non sint aliquid en-
tium. illud enim quod habet potentiam ut sit
non dum est. sed est illud quod non habet esse et non
erit quod non habet potentiam ut sit. hee igitur questiones
vel sunt difficiles de quibus perscru-
tandum est in cognitione principi-
orum. ¶ Et etiam perscrutandum est utrum
principia sint universalia aut particula-
ria. si universalia non sunt substantie. commune enim
non dicitur hoc esse. sed exemplaria. hoc
substantia autem dicitur hoc singulare. si igitur predi-
cabile de rebus dicitur modo communi
quod est hoc. tunc socrates erit multa
animalia. scilicet socrates et homo et animal quoniam unumquod-
que eorum significat quod est hoc unum in se.
ista igitur accidentia accidunt si prin-
cipia fuerint universalia. Si autem non fue-
rint universalia et fuerint sicut principia
exemplaria principiorum particula-
rium tunc scientia non habebit esse. scientie enim
omnium sunt universales. manifestum est igitur quod
si fuerit possibile ut ista principia cog-
noscantur quod alia principia sint
universalia ante particularia que predicantur
de particularibus

R unus
quidem scientie
scientiarum est consideratio
de ente per se et de rebus
que sunt entis per se et ista scientia non est
una earum que dicuntur particulares
quoniam non est alicuius scientie particularis de
ente universali. sed scientiarum particularium est con-
sideratio de accidente quod accidit alicui
parti partium entis divise ab eo sicut
faciunt scientie mathematice. Si igitur questio
principiorum et causarum ultimarum est a
nobis manifestum est ex eo quod necesse est quod is-
ta principia sint sicut principia
alicuius nature per se et ideo quemadmodum sicut
ista principia illi qui querebant
elementa entis necesse est ut non sint elementa
entis modo accidentali sed sint essen-
tialia et ideo oportet nos querere causas que sunt
¶ Ens igitur dicitur multipliciter et
non dicitur equivoce sed attribuitur uni
uni rei et uni nature sicut omne sa-
nans attribuitur sanitati quoddam
enim dicitur sanum quia conservabat
sanitatem. quoddam autem sanum quia facit
sanitatem. et quoddam quia significat et quoddam
quia recipit et similiter omne medicinum et
medicinale et quoddam enim dicitur me-
dicinale quia acquirit medicinam.
et quoddam quia convenit medicine.
et quoddam quia est actio medicine. et
secundum hunc modum possibile est nobis re-
invenire que attribuuntur uni rei
sicut ista que diximus. ¶ Et similiter
ens dicitur multis modis sed omnes illi mo-
di attribuuntur uni rei quedam enim
dicuntur entia quia sunt substantie et quedam quia
sunt quia passiones et quedam sunt
quia vie ad substantiam aut ad relationem

aut quia sunt non ens aut qualitates aut
agentes aut facientes substantiam
aut aliquid eorum que dicuntur esse in substantia
aut quia negant aliquid istorum
accidentium aut substantiam et similiter
dicimus etiam de eo quod non est ens unum quod non
est ens quemadmodum igitur scientia sanorum una si-
cut scientia aliorum similium. Non enim
est unius scientie consideratio de rebus
que dicuntur de uno tantum sed etiam consideratio
de rebus que attribuuntur uni nature
ista enim etiam dicuntur de uno quodammodo. mani-
festum igitur est quod unius scientie conside-
ratio est de entibus universaliter et scientia que est scientia
in rei veritate. in omnibus rebus est scientia
rei prioris per quam continuantur
alie res et propter quam nominantur et dicuntur.
si igitur hoc prius sit substantia manifestum est
quod cognitio principiorum et causarum substantie
debet esse in ipso. et unumquodque genus habet u-
nam scientiam. verbi gratia. scientia vocis est una
et debet considerare in omnibus vocibus et
ideo dicimus quod consideratio de omnibus formis
entis universaliter est scientie unius secundum genus. forme
autem sunt forme formarum. scilicet que sunt hic.
¶ Unum autem et ens cum sint idem et hec
aut eandem naturam consecutio
utriusque est ad alterum sicut conse-
cutio primi et cause unius ad alterum. non
quia eadem diffinitio significet utrumque nulla
differentia est inter ea et si estimantes fue-
rimus tali estimatione. sermo enim
dicentis homo unus aut homo est. aut homo
est iste idem significat. et non significat diversa ap-
iterationem. ¶ Manifestum est quod
sermo dicentis homo iste et homo unus non
significat diversa cum non sit differentia inter dicere is-
te homo et homines in generatione et corrup-
tione et similiter est et de uno. mani-

festum est igitur quod additio nullius idem sig-
nificat et non significat unum ali[illegible] ab
ente. ¶ Et etiam dicamus quod substantia si
fuerit una non modo accidentali et ideo
dicimus quod substantia aliis est eius. mani-
festum est ergo quod forme unius sunt
secundum numerum for[illegible] entis et unius
scientie est consideratio simplex de istis
formis quod unius scientie est considera-
tio de convenientie et simili et aliis re-
bus similibus et universaliter omnia contraria attri-
buuntur huic prime scientie.
Et nos perscrutabimur de hac
opinione cum diffinierimus con-
traria dictiones et partes philosophie secundum nu-
merum substantiarum. manifestum est igitur quod iste
substantie habent unam substantiam priorem
illis et altiorem omnibus necessario cuius
prima genera sunt unum et ens et ideo
sequitur hec genera. philosophus enim assimulatur
mathematico. scientia enim mathematica habet partes
et ultimarum scientiarum mathematicarum hec est prima
et hec est secunda et similiter de aliis secundum hunc mo-
dum. ¶ Et cum scientia una debet conside-
rare de subiectis secundum equalem op-
positionem et oppositum equale in situ unius est
multitudo. manifestum est quod unius
scientie est consideratio de negatione et
privatione consideratio enim de utro-
que est una et unum aut est negatio privatio
vatio que dicitur simpliciter que non est huic autem a-
licui generi. Inter igitur unum et negationem
est differentia quia negatio est ablatio unius.
privatio autem habet naturam subiectam si-
bi de qua dicitur. et unum igitur opponitur multi-
multitudo. unde manifestum est quod op-
ponuntur in loco diversum et dissimile
et inequale et alia que dicuntur hoc modo ali-
quam multitudinis et eius scientie quod dixi

est cognitio universalis et contrarietas est unum istorum et unum dicitur de multis modis. Manifestum est quod, licet contraria dicantur de multis speciebus, tamen unius scientie est cognitio omnium, sicut cognitio universalis et sic est cognitio universalis. Quamvis enim ista dicantur de multis speciebus, tamen cognitio eorum non est plurium scientiarum, sed cognitio eorum est plurium scientiarum cum non fuerint propria eius. Sic dicimus aliquid unum et non dicantur de uno; cum igitur attribuuntur omnia primo quod est primum eorum, videtur igitur quod omnia que dicuntur unum attribuuntur uni priori, et similiter dicimus de illo quod dicitur idem et diversum et contrariis. Oportet igitur determinare post secundum quot modos dicitur unumquodque eorum, et attributio eorum suis principiis, et narrare quomodo attribuuntur eis omnia predicamenta. Quoddam enim dicitur primum quia habet principium quo quietum, et quoddam dicitur primum quia agit actionem primi quoquomodo, et quoddam dicitur primum alio modo istorum modorum. Manifestum est igitur quod oportet scire ista et de eis ... are distinctionem substantie et ita quod est una istarum de quibus perscrutati fuimus in capitulo quod dixi.

Et oportet philosophum habere posse considerandi in omnibus istis. Quoniam si hoc non est philosophi habere posse considerandi, quis igitur debet perscrutari de sermone dicentis quod Sortes est stans et de sermone dicentis quod Sortes est sedens, si isti duo sermones sunt idem, et si unum est contrarium alteri, et quid est contrarium et secundum quot modos dicitur, et similiter de aliis similibus. Cum igitur ista similia fuerint per se passiones unius solius et passiones entis simpliciter et non sunt passiones unius et entis secundum quod sunt numeri aut linee aut ignis, manifestum est quod scientia que notificat unum et ens debet scire quid sit unum et ens et que sunt accidentia que accidunt eis. Perscrutantes igitur de talibus rebus non peccant quia non perscrutantur de rebus que sunt philosophie, sed peccant quia non perscrutantur de substantia istarum rerum que sunt priores que est admodum eius. Sicut enim numerus secundum quod numerus habet accidentia propria, scilicet par et impar et equale et addens et diminuens, et ista sunt numeri per se et per relationem ad invicem, et similiter substantia mobilis et immobilis et gravis et non gravis habent alia accidentia propria, sic et ens simpliciter habet accidentia propria de quibus philosophum oportet perscrutari.

Et signum eius est quod logici et sophiste laborant in eo quod debet philosophus laborare. Scientia enim sophistice est scientia deceptoria tantum; logici autem loquuntur de omnibus rebus, et ens est scientia communis omnibus. Et manifestum est quod isti loquuntur de istis rebus quia sunt propria que sunt propria philosophie. Scientie enim sophistice et logice reducuntur in unum genus, scilicet genus philosophie, sed differt philosophia ab alia illarum modo virtutis et ab alia per considerationem regiminis vite. Logica enim est illud quod est philosophie; sophistica autem estimat scire sed nescit in veritate.

Et quia privatio est una duorum contrariorum et omnium que attribuuntur enti et non enti et uni et multo, sicut quies attribuitur uni et motus multo. Et omnes concedunt quod entia et substantia componuntur ex contrariis et omnes loquentes dicunt quod principia sunt contraria, quorum quidem dicunt quod principia sunt par et impar, et quidam calidum et frigidum, et quidam finitum et infinitum, et quidam amicitiam et inimicitiam. Et in hoc apparet quod omnia et alia attribuuntur uni et multo, et non sciendum cui attribuuntur, in principiorum autem aliorum ab istis ista sic quasi. Manifestum est ex istis quod unius scientie est consideratio de ente. Omnia enim aut sunt contraria aut ex contrariis, et principia contrariorum unum aut multum, et unius scientie est consideratio de istis, sive dicantur de uno sive non dicantur. Et videtur quod iste sermo conveniat veritati. Sed si unum dicitur multis modis, tunc omnes modi eius attribuuntur uni primo, sicut alia contraria attribuuntur uni primo. Et iste sermo est possibilis, et si ens et unum non fuerint idem universale predicabile de omnibus, et si non differt ab aliis predicabilibus contrariis, videtur quod non est sic, sed quedam attribuuntur uni et quedam ei quod consequitur unum. Et ideo geometer non habet dicere quid est contrarium et quid est unum et quid est perfectum et idem et diversum nisi secundum manifestum, sed aut ex suppositione. Manifestum est igitur quod una scientia habet considerationem de ente simpliciter, et quod ista scientia habet considerare non de substantiis tantum sed de eis que sunt substantiarum et de predicamentis et ante et post et genere et forma et universali et particulari et aliis similibus.

Querendum est igitur utrum una scientia habeat considerare de universalibus quibus utuntur scientie mathematice et considerare de substantiis, aut scientia de primis propositionibus est alia a scientia substantiarum. Manifestum est igitur quod consideratio de istis est unius scientie, scilicet scientie philosophi. Ista enim sunt omnium entium in quantum sunt unius generis, propter hoc propria, et omnes scientie utuntur istis quia sunt entia simpliciter, et igitur cuilibet istorum est ens, et scientie utuntur istis secundum quantitatem sufficientem, et ista quantitas est secundum modum eorum que continentur sub genere quod voluit demonstrare.

Manifestum est igitur quod iste dignitates universales sunt omnium scientiarum universalium et entis communicat istis, scilicet quod id quod notificat ens simpliciter notificat ista, et cognitio enim eorum est una. Et ideo nullus considerantium de particularibus intromittit se ad dicendum in eis aliquid, neque ... neque geometer neque aspectivus. Sed quidam naturales dixerunt in hoc aliquid; isti soli estimant se perscrutari de cognitione universalis nature et entis. Sed cum aliqua scientia est magis alta scientia naturali — natura enim est unum genus generum entis — et ideo consideratio de istis abest ei qui perscrutatur de cognitione totius et de prima substantia. Scientia enim naturalis est unus modorum scientiarum, sed non est prima scientia.

Quidam autem loquentes intromittunt se ad declarandum veritatem et quomodo scienda est veritas, sed non possunt hoc quia nesciunt artem dialecticam. Oportet igitur eum ad discentem primo scire ista et non querere ea cum queritur ab eo debitum. Manifestum est igitur quod existentis principii est philosophi debere considerare de rebus que sunt magis alte omnibus substantiis in rei veritate, et debet perscrutari de principiis sillogisticis; et qui habet cognitionem alicuius generis debet posse narrare que sunt principia illius generis et permanentia in rei veritate. Et ideo oportet illum qui habet cognitionem entium simpliciter ut posset

Philosophus autem habet cognitionem entium simpliciter et ipse potest naturae princ. pa

natiuae quae sunt principia eorum in rei veritate. Et istud principium quod est magis permanens quam alia principia est illud in quo deceptio est non possibilis. necesse est enim ut illud principium sit valde manifestum et notum. homines enim non decipiuntur nisi in eo quod nesciunt. et oportet enim qui habet cognitionem alicuius entis scire primum in rei veritate sine conditione. hoc enim primum non habet anakotis sed de necessitate oportet concedere illud qui habet cognitionem entis. hoc enim necessarium est ei. Manifestum est igitur quod primum in rei veritate permanens magis quam alia principia est quod narravimus et paulo post narrabimus quid est principium.

Sed oportet nos primo distinguere quod impossibile est ut unum sit in duobus in simul. et in omni modo et alia similia istis quae erant distincta a nobis in di genia in quaestionibus logicis difficilibus. hoc igitur est primum magis firmum quam omnia principia in eo enim est distinctio dicta. Nullus enim hominum posset estimare quod affirmatio et negatio sint idem sicut quidam estimant quod Heraclitus dicebat. Hoc enim non est necesse quod si aliquis dicit estimetur illud esse necessario quoniam si hoc esset possibile possibile esset ut contraria essent in eodem. et ideo oportet nos primo distinguere in hac propositione quam assueti fuimus distinguere quoniam contradictoria opponuntur sibi adinvicem manifestum est quod impossibile est ut aliquis estimet quod affirmatio et negatio sint in simul. contingeret enim peccantem hoc peccato opinari quod contrarietas est simul. Et ideo omnes qui inducunt demonstrationem perveniunt ad hanc dignitatem postremam. Ista enim dignitas est prior omnibus dignitatibus universalibus communibus naturaliter. quidam enim sicut diximus fingunt possibile esse estimare quod affirmatio et negatio sint simul et idem sicut narravimus et dicunt hoc multi naturales. Nos autem iam diximus quod impossibile est ut affirmatio et negatio sint simul. et ideo declarabimus quod hoc principium est firmissimum omnium principiorum. Et quidam laborant ad declarandum hoc primum per demonstrationem propter ignorantiam suam et paucitatem sue instructionis. est enim male instructus qui nescit in quibus oportet quaerere demonstrationem et in quibus non oportet. impossibile est enim ut in omnibus rebus sit demonstratio universaliter. quoniam si hoc esset possibile tunc res esset infinite. et secundum huiusmodi modum non erit demonstratio. et etiam si in rebus esset aliquid in quo non oportet quaerere demonstrationem. et si in rebus esset nequaquam poterit aliquis dicere quod aliud primum est sicut istud primum. sed etiam ad primus eo et impossibile est ut aliquis accipiat demonstrationem secundum modum erroris quod hoc est impossibile si aliquis dicat a quo quaeritur scilicet hoc si ex michi dicere rectum est deridere illum quaerentem sermonem a quo nullus sermonem habet. quoniam qui est talis simul est plantis in hac dispositione secundum quod est. et si fuerit quod differentia est inter demonstrationem secundum modum erroris et demonstrationem simplicem. quia ille qui inducit demonstrationem si estimaverit quod inducit eam ex per se noto causa est ad hoc erit error et non erit demonstratio dicitur et omnia ista sunt concessio quod sermo aut affirmat aliquid aut negat. Primum igitur omnium istorum est concedere quod sermo aut affirmat aliquid aut negat et dignum est opinari quemlibet hoc esse principium solum manifestum. Et necesse est ut sermo loquentis sit signum de aliquo apud ipsum et apud alium sicut aliquid dicit. quoniam si hoc non fuerit non poterit disputare neque secum neque cum alio. si igitur aliquis concesserit hoc erit demonstratio. concedet enim aliquid esse terminatum et finitum et causa essendi hoc est inducens demonstrationem. immo autem ille contingit concedere quod negat loquelam. et contingit ei concedere loquelam. Manifestum igitur est primo quod iste sermo est verus. nomen enim est significativum aut affirmandum aliquid aut negandum. et si ita sit affirmatio alicuius et negatio non sunt simul et etiam si hoc nomen homo significet unum sit illud unum animal bipedale. et dico hoc nomen unum significat hanc unam intentionem sicut dicam hoc esse hominem secundum quod dicitur quod est homo in rei veritate.

primum sermone

Et si aliquis dixerit quod nomen significat multa sed illa sunt determinata non est differentia inter sermonem eius. possibile est enim ponere multa nomina determinatis rebus nomina convenientes diffinitioni rei. verbi gratia si aliquis dixerit quod hoc nomen homo non significat unum sed multa et quod unumquodque illorum multorum habet rationem et diffinitionem dicentem animal bipes et fuerit quod hoc nomen homo significat illud quod diffinitur per hanc rationem et alia multa quae diffiniuntur per alias rationes sed illa sunt terminata nos dicimus quod possibile est ponere nomen proprium unicuique istorum secundum quod conveniunt diffinitioni eius. Si enim aliquis dixerit quod est impossibile ponere nomen proprium unicuique istorum quae conveniunt diffinitioni eius et si fuerit quod unum nomen significet multa infinita. manifestum est quod illud nomen non est diffinitio omnino quod enim non significat unum nichil significat. Et si nomina nichil significant destruetur sermo et loquela inter nos et in rei veritate destruetur nostra consideratio. Cum enim non intellexit aliquid unum impossibile est ut aliquid intelligat omnino. Si autem intellexerit aliquid esse unum possibile erit ut ponat unum nomen huic alicui intellecto. Si igitur nomen significat aliquid sicut diximus primo et sit nomen alicuius unius et si ita sit. impossibile est ut hoc nomen homo secundum quod est homo significet non hominem. Cum enim hoc nomen homo non significet unam intentionem tantum sed significet in aliquid unum non dico quod predicetur de uno quoniam secundum hunc modum significat musicus et albus et homo idem. et sic efficiuntur hec nomina unum in simul et non erit unum nisi in rebus convenientibus nomine et diffinitione. et impossibile est ut unum sit et non sint in simul nisi secundum equivocationem. verbi gratia quia possibile est ut alii vocent non hominem illud quod nos vocamus hominem. sed illud de quo nos perscrutamur iam non est ut non homo sit et homo sit simul in eadem dispositione sed perscrutamur utrum sit possibile ut homo sit et non sit simul in eadem dispositione. Si igitur non fuerit ita et unum nomen significet hominem et non hominem. Manifestum est quod nomen quod significat non hominem significet hominem et erit sermo dicentis hominem significans non hominem. et

erunt isti duo sermones unum. Similiter erunt si fuerint unum nisi quando dictiones ille vel eorum sunt unum, verbi gratia tunica et vestis. Si ergo isti duo sermones sunt unum, tunc dicere hominem et non hominem significat unum. Sed iam declaratum quod isti sermones significant diversa. Igitur necesse est ut omne quod nominatur homo in rei veritate sit animal bipes; quia hoc nomen homo hoc significat; et cum hoc necesse est impossibile ut sit aliquando non animal bipede. Si igitur aliquis dixerit quod necesse est ut dicere ut hoc nomen homo significat hoc quod impossibile est ut non sit homo. Si igitur ita sit, impossibile est ut sit dicere quod idem est homo et non homo insimul, et iste sermo probatus est in sermone dicentium non hominem esse. Dicere enim hominem aliud significat ab eo quod significat dicere non hominem, sicut dicere album significat aliud ab eo quod significat dicere homo. Dicere enim hec nomina homo et non homo sunt contraria in situ valde magis quam hec nomina album et homo. Manifestum est igitur quod utrumque significat aliud. Si igitur aliquis dixerit quod hec nomina albus et homo significant idem, dicemus ei illud quod primo diximus: omnia enim secundum hunc sermonem sunt unum, et idem non contraria tantum sed omnia.

Si igitur hec non sunt, sic accidit quod diximus, si loquens responderit de eo quod queritur ab eo. Si autem quereretur simpliciter de negativis, non responderet ad quesitum: quoniam possibile est ut idem sit homo et album et alia multa. Sed cum quesitum fuerit ab aliquo utrum sit verum dicere hoc esse hominem aut non esse, verum debet respondere pro nomine quod significat unum eorum de quibus queritur et non addere in sermone suo dicendo quod hoc dicitur homo et album magnum. Impossibile est enim numerare omnia accidentia, cum sint infinita. Et ideo oportet ipsum aut numerare omnia infinita aut non dicere aliquid eorum.

Et similiter si quesitum fuerit multotiens utrum aliquid unum sit homo et non homo, oportet respondere si primo dicitur homo quod est homo, aut quod non est homo et similiter est homo similiter. Tamen hoc oportet respondere de aliis si fuerint aut non sunt. Quoniam qui hoc faciunt non currunt naturaliter. Et isti dicentes hunc sermonem negant substantiam, quod declaratur dictio manifeste destructionis quod sit, et coguntur ad dicendum quod omnia sunt accidentia, et dicere de homine quod est homo et de aliis quod est aliquid et cetera, et quod non est quod quid est. Quoniam si aliquid fuerit homini secundum quod est homo, hoc non erit eius cum non fuerit homo aut secundum quod non est homo. Negationes autem istius sunt alia quam si significat aliquid unum, et illud est substantia alicuius aliquando, et non est significans nisi aliquam substantiam, quod significat essentiam et non essentiam est.

Si igitur hoc quod significat essentiam hominis erit aliud ab eo hoc quod significat aliud ab homine aut quod significat essentiam eius quod non est homo, nichil igitur dicetur, quod nulla est diffinitio talis, sed omnia sunt in accidentali. Per hoc enim differt substantia ab accidente, quoniam albedo accidit homini quia est albus, non quia est illud quod est albedo.

Et si omnia dicuntur modo accidentali, nichil erit primum et universale, et si accidentia sunt, predicatio de aliquo subiecto necessario exibit hoc in infinitum. Sed hoc impossibile est; non ergo congregabuntur nisi in duo. Accidens enim non est per accidens accidentis, sed utrumque accidit eidem homini. Sed autem non est musicus hoc modo, sed quia utrumque accidit eidem. Et hoc est sic dico quod album est musicum et quia utrumque accidit homini. Sed autem non est musicus sicut modo, sed quia utrumque accidit eidem. Quedam igitur accidentia dicuntur secundum hunc modum et quedam secundum alium modum. Omnia enim que dicuntur sicut album in Sorte, impossibile est ut sint infinita in superioribus sicut accidit quod accidit Sorti de albedine. Est enim album et unum, non erit unum ex omnibus, et non erit aliud accidens ex eis que fuerint alba sicut erit musicus. Hoc enim per accidens non est magis quam illud, nec illud magis quam illud, et hic est distinctum. Quedam enim accidunt secundum hunc modum, et quedam accidunt per se, sicut musicus Sorti. Quod igitur est secundum hunc modum non est accidens modo accidentali, sed quod est secundum illum modum. Non igitur dicuntur omnia modo accidentali, sed aliquid est quod significat significationem substantie. Et cum ita sit, manifestum est quod impossibile est ut contradictoria predicentur de eodem.

Et etiam manifestum est quod secundum hunc sermonem omnia erunt idem, scilicet hoc quod est navis et longitudo et homo. Et impossibile est ut affirmativum dicatur de omnibus rebus et similiter negativa, sicut cogeretur ad dicendum qui dicit sermonem Protagore. Iste enim dicit quod homo non existimatur esse navis, et manifestum est quod non est navis, et si duo contradictoria sunt, ergo est navis. Unde contingit quod dixit Anaxagoras quod omnia sunt simul, et nichil est in rei veritate.

Et isti videntur dicere sermonem sive certo esse; et existimant dicere quod est ens et dicunt quod non est. Illud enim in potentia quod est et non in actu est sine termino. Queramus igitur ab eis utrum affirmativa et negativa dicantur in omnibus de eodem. Non enim oportet in omnibus ut dicantur de eodem, sed affirmativa dicitur de aliquo et quod non dicatur de aliquo, verbi gratia quod si dicitur quod homo non est homo fuerit verum, manifestum est et quod non est quod est navis. Quoniam si affirmativa, necesse est ut negativa sit, et etiam si negativa non fuerit negativa, quod est eius dignior est ut sit. Si igitur ista fuerint, erit et eius quod est navis, et si ista fuerint, erit et affirmativa. Hoc erit eis accidit dicentibus hunc sermonem.

Et etiam accidit ut dicant quod non est necessarium ut affirmativa et negativa sint de omnibus rebus. Quoniam si verum fuerit quod homo et quod non homo est, manifestum est quod verum est quod non est homo et quod non est non homo. Ambe enim sunt negative. Si igitur illa una duarum istarum est una in fine opposita, verum erit album aut non album et etiam aut erit in omnibus secundum hanc dispositionem et esse quod licet album et non album et ens et non ens, et secundum hunc modum in aliis affirmativis, et aut non esse, sed erit in quibusdam et in quibusdam non. Si autem non fuerit, hoc est concessum in omnibus. Si autem in omnibus dicentur, et aut negativa de omnibus dicitur de quibus affirmativa, et affirmativa dicitur de omnibus de quibus dicitur negativa, aut in quibusdam rebus dicetur negativa de omnibus de quibus affirmativa et non dicetur de omnibus de quibus dicitur negativa omnino. Et si fuerit secundum hanc dispositionem, tunc erit aliquid quod non est ens, et ista opinio est fixa. Sed igitur illud quod per negativum est aliquid firmum et notum, erit sermo contrarius secundum situm erit manifestior eo.

Et si affirmativa dicitur de omnibus de quibus dicitur negativa, necesse est ut sermo discernens dividentis sit, verbi gratia quod omne album non est album, et si verum erit aut non erit verus, et si non fuerit verum quod dictum fuit per hanc divisionem non dicitur, sed et non quod sunt contradictio, et erit nominatum idem, et sic omnia

erunt idem sunt dicimus et prius et erunt unum
homo et navis et cetera. et negative istorum
et sic sermo de uno quoque istorum. et erunt
idem tunc non differt aliquid eorum ab alio a-
liquo modo. quoniam si differt erit idem in
rei veritate semper et accidit quod diximus
si fuerit possibile ut dicat et similiter et cum hoc ac-
cidit et ut omnes vere dicerent et omnes menti-
rentur et loquens concedit et scit se quod fal-
lat. et manifestum est tamen quod disputatio cum
isto est in eo quod non est. quoniam non dicat hoc esse et
hoc non esse sed dicit hoc et non hoc insimul et
negat et omnia ista et si hoc non esset esset
sermo quod habent omnia aliquid terminatum et
et licet affirmativa fuerit vera ne-
gativa erit falsa et si ista fuerit vera affir-
mativa erit falsa. tunc non est unum ut affir-
mativa et negativa dicantur de eo-
dem insimul. et rectum est dicere hoc esse primum
Et etiam si ille qui estimat quomodo sunt
res et quomodo non sunt contingit ei fallere
et qui estimat utrumque iudicat tunc
sermo de hoc est quod natura entium est talis et

h iudicat.

sive iudicat magis quam ille qui opi-
natur hac opinione iste qui estimat
quomodo sunt entia tunc hoc est erit unum et non
unum et si omnes fallant existimantes dicere
unum. tunc dicens tale non habet sermonem dicere
eum aliquid et non dicere simul. et sive estimat
aliquid estimat. aliquid et si estimatio
eius et non estimatio idem est. in quo igitur dif-
fert a plantis. Et etiam hoc declaratum est
quod nullus opinatur hoc neque de aliis homi-
nibus neque de eis qui hoc dicunt. quoniam cum aliquis
ad ambulat et non stat qui opinatur
quod ambulandum est et non vadit per viam
suam ad puteum stantem in via et
manifestum est quod evitabit ipsum sciens
quod casus in puteo et non casus non est idem.

et estimatio eius non est eadem in malo et in
bono. istius declaratum est igitur quod ipse opi-
natur quod quedam ipsius est bonum et que-
dam non bonum. et cum ita sit scit igitur quod
quedam sunt homo quedam non homo et quedam dul-
ce et quedam non dulce. non enim estimat
omnia esse idem. neque equaliter querit in omnibus
sed estimat quod potus aque sit melior quam
vini et aspicere hominem si hoc querit et ideo
esset necessario homo et non homo sicut dictum
fuit. nichil videretur nisi ad conserva-
dum se ab hoc et non ab hoc. cum igitur de-
claratum est quod cognitio est universalis in omnibus
rebus et similiter fuerit in omnibus rebus sed est in
eo quod est bonum et quod est malum est eius. et si
ista cognitio non fuerit per scientiam sed per esti-
mationem tunc dignius est perscrutari
de veritate quemadmodum oportet infirmum
perscrutari de sanitate quam sanum ma-
gis estimans cum non est ens respectus
scientis. Et etiam si omnia in maiori
parte sunt secundum hanc dispositionem aut
secundum aliam. sed magis et minus sunt
de natura entium tunc non dicemus
quod duo et tria sunt consimilia in paribus et
non est error tantus estimantis nun-
c esse .v. sicut error estimantis quattuor esse
mille. manifestum est igitur quod error estiman-
tis alterius est minor ergo est maioris
veritatis. et si illud quod est magis propinquum
magis tunc erit aliquid de veritate
de quo approximatur verum magis et
sive fuerit illud sed erit magis firmum
et magis erit verum. et quiescemus ab
hoc sermone qui nichil determinat
et impedit intellectum ne terminetur
ad aliquid. Et sermo anaxagore est idem
de sermonibus eorum qui opinantur
hoc et coniunguntur omnes ad dicendum res esse

et quod nichil est quin illorum estimationes sint
vere necesse est ut omnia sint vera et falsa in-
simul. multi enim homines estimant
contrarium eorum que estimant alii et alii
opinantur et qui opinantur illud quod illi o-
pinantur peccant peccant. necesse est igitur ut
idem sit et non sit. et cum ita sit necesse est ut
omnes estimationes sint vere. errantes
enim estimant contraria sicut sunt in
suis dispositionibus tunc iustificantur omnes.
manifestum est igitur quod isti sermones et si-
miles sunt ab una cognitione negotii
Et ars in disputatione cum omnibus
istis non est una sed quidam indigent
sufficientia et quidam coguntur in
disputatione ad concedendum. qui enim
estimant hoc propter difficultatem apprehen-
sionis et similiter errorem in ea ex sua ig-
norantia habebit medicinam dis-
putatio eorum cum eis non erit per verificatio-
nem sermonis sed per verificationem rationis
qui autem dicit per verificationem sermonis
medicina eorum erit per verificationem sermo-
nis vocis et nominum. Et ista estima-
tio accidit removentibus se a sensibilibus
quibus contingit dicere contradictoria esse
contraria esse insimul quoniam opinabantur
quod contraria exeunt ex uno. et si impossibile
est quod fiat illud quod non est necesse est ut res oppo-
sita fuerint continue prius ex uno eorum
sicut dicit anaxagoras. Dicit enim quod omne fit ad
mixtum cum omni et similiter dicit democritus
talem enim sermonem dixit in parte que
est evacuatio et pleno sed hoc fuit ens et hoc
non ens. Nos igitur dicimus cum istis qui
estimant istas tres estimationes
quod sermo eorum est verus aliquo modo et
aliquo modo impossibilis contrarietas enim dicitur
duobus modis. est igitur aliquo modo possibile

ut aliquid fiat ex nichilo et possibile ut
non fiat alio modo et possibile ut simul ens
et non ens dividantur duobus modis non
ens quod sit ens existens scilicet quod hoc fiat ter-
ra neque ens fient entia sed non sunt idem
possibile enim est ut contraria sint in eodem si-
mul potentia actu autem non et etiam detur eis ad
opinandum quod essentia habeat aliquam sub-
stantiam et que non habet motum neque corruptio-
nem neque generationem omnino. Et similiter no-
ve crediderunt quidam veritatem cog-
nitionis in rebus manifestis sensibilibus
et impossibile est iudicare verum per multitu-
dinem aut paucitatem. idem enim sentitur
a quibusdam dulce et a quibusdam amarum
et si omnes homines essent infirmi aut essent
mutati intellectus sani autem essent duo
aut tres habentes intellectum essent duo
aut tres. tunc estimarentur isti esse in-
firmi transmutati intellectus quod resi-
dui non sunt ita. Et etiam pluribus anima-
libus apparet res econtrario. isti secundum quod sunt
et nobis apparet ita et unicuique appa-
ret in se aliquid in sensu econtrario. illi dis-
positioni quod estimatur et non scitur ita et non
declarantur eis utrum sint vera vel falsa
ista enim non redduntur contrario magis quam
alia sed sunt consimilia in eo quod red-
duntur et ideo dixit democritus quod aut
nichil est verum omnino aut non manifestatur
nobis et universaliter cum estimaverunt quod intellectus
est sensus et iste est alteratio dixerunt necesse quod
verum apparet per sensum et ex istis opi-
nionibus crediderunt estimationes
empedocles et democriti et unusquisque
aliorum. empedocles enim dixit quod iste est
ex eo transmutatur transmutabitur
intellectus suus per mendacem
dixit quod intellectus appreciatur homini

secundum complexionem membrorum. Et similiter quoniam Homerus quidam de antiquis sortitus dixit sermonem antiquum in quo dicit quod entia apud homines sunt aestimationes eorum. Et dicit quod homines patiuntur in deliberatione opinari. Hoc dicit cum in suis versibus Hector dicit quod cum fuit percussus valde timuit et amisit intellectum proprium et intelligebat alio intellectu quasi diceret quod qui perdidit suum intellectum intelligit. Et non est ita. Et est manifestum quod si in utraque dispositione habet intellectum tunc intelligebat quod entia sunt similiter et non sunt in alia dispositione et in suo contrario insimul et accidit ex utraque dispositione aliquid difficile. Quoniam si isti vident quod est possibile de veritate magis quam alii qui sunt solliciti in quaerendo eam et si aestimationes istorum secundum hanc diversitatem et sermones istorum sunt tales in cognitione veritatis, quomodo non oportet illum qui vult incipere in philosophia quod quiescat sua voluntate, quoniam si ita fuerit sicut ipse dicit tunc quaerere veritatem est sicut adcurrere ad voluntatem. Causa autem in aestimationibus eorum qui dixerunt opposita esse in eodem quoniam quaerebant perscrutari de veritate entium et aestimabant quod entia sunt sensibilia tantum et naturae istorum sensibilium non sunt terminatae et maximam habent diversitatem, et omnia entia quae sunt eiusdem dispositionis et non assimilantur dicere veritatem. Sed non dicunt. Oportet enim hoc dicere sicut dixerunt errantes in rei veritate. Et quia viderunt totam istam naturam motam quemadmodum dicitur in rei veritate de rebus quae transmutantur, aestimaverunt impossibile esse aliquid dicere in rei veritate aliquo modo de rebus quae transmutantur sed totum et extrema opinione et ramificatione infinitae sunt opiniones Eracliti. Eraclitus enim opinatur in fine suo quod non oportet aliquid dicere sed tantum movebat digitum et reprehendebat Platonem in hoc quod dicit quod possibile est intrare aquam fluminis currentis bis. Dicebat enim quod non semel hoc est possibile.

Nos autem dicimus in hoc sermone quod illud quod transmutatur habet apud transmutationem aliquem secundum sermonem qui vere dicitur de eo, et aestimatur quod non est et similiter in eo est dubium, quia cum negatur ad necesse est ut habeat aliquid esse quod possibile est negare. Et necesse est ut aliquid habeat illud quod est, et universaliter si aliquid corrumpitur habet esse, et si generatur necesse est ut habeat illud esse ex quo illud est quod ex eo generatur, et illud per quod generatur, et quod hoc non sit in infinitum. Sed dimittamus ista et dicamus quod transmutatio secundum quantitatem non est eadem cum transmutatione secundum qualitatem et scientia quod non est tantum per quantitatem, sed omnia cognoscuntur per formas. Et etiam contradicentes sunt aestimantes istas aestimationes quoniam cum viderunt in rebus sensibilibus quod pauciores sunt talis dispositionis iudicaverunt de toto caelo. Locus enim sensibilis in quo est generatio et corruptio est ille qui continet nos tantum et ita parvus est ut aliquis possit dicere ut non sit in respectu totius partis sensibilis. Melius est igitur negare a toto quod est in istis parvis quam affirmare vel in toto contradicetur de eis. Et manifestum est in quo diximus de istis quod prius diximus in aliis et demonstravimus eis sufficienter naturam immobilem esse. Et si accidit quod dignius est istis dicentibus affirmare et negare insimul dicere quod omnia sunt quiescentia quam dicere mobilia. Non est enim aliquid in quo transmutetur aliquid, quoniam in quolibet est quodlibet. Sermo autem eorum in sensu et veritate non dicit quod apparet est verum propterea quod falsitas non comparatur sensui sed phantasiae, quod non est eadem cum sensu. Et cum hoc mirandum est de eis qui ambigunt in istis rebus et quaerunt utrum magnitudines et colores sunt in illa dispositione in qua videntur ex remoto aut in illa dispositione in qua videntur ex propinquo, et utrum sit secundum quod sani vident aut infirmi, et in gravitate et pondere utrum sint secundum debiles aut secundum fortes, et in rei veritate aut in falsitate utrum sint secundum quod sunt apud dormientes vel apud vigilantes. Et manifestum est quod hoc est impossibile. Nullus enim potest aestimare aliud sic prout aestimat medica sapientis in rei veritate non est sicut consilio nescientis in eo quod sanat de infirmitate et in eo quod non sanat. Et etiam dicamus hoc in principio sensibilibus quia sensus proprius rei non est similiter in rei veritate et qui est alterius et non est similiter sensus proprius rei propinquae et remotae alterius. Visus enim est colorum non saporum, gustus autem saporum non colorum, et uterque eorum sentit aut aliquid in uno tempore et nunquam affirmat aliquis sicut aliquid sit in sua dispositione et alia contraria insimul neque in alia contraria et neque in alio tempore. Et verum autem de passionibus generis verbi gratia quoniam existimatur quod transmutatio ex eodem sicut vinum in sapore et aestimatur quod transmutatio est sensibilis propter diversitatem complexionis corporis gustantis et sic aestimatur quod vinum quandoque est dulce et quandoque non est dulce et dulcedo non est in ipso dulci cum fuit dulce neque quando transmutatur. Sed si sermo unus est in eo et erit necessario dulce illud quod erit secundum hanc dispositionem dulce et isti sermones negant secundum hoc omnia et sicut negant ut non sit substantia et sit alicuius rei et ut nihil sit necessario omnino quod enim est necessario impossibile est ut sit alio modo. Oportet enim quod necessarium esse impossibile est ut sit in hac dispositione et in sua contraria et alio modo. Si sensibile est tantum tunc sensibile solum non est aliud res. Sed non est animatorum quoniam non erit sensibile et est verum quemadmodum non erunt sensibilia et enim passiva sentientis et impossibile est ut subiecta facientia sensum sint si non sunt. Sensus enim nihil aliud recipit nisi sensum et est prior se sensus necessario. Motor enim est prior moto natura et si ista dicantur relative erit neutrum eorum sine alio. Et quidam sunt qui contenti sunt pistari dicunt istos sermones et quaerunt quis est ille qui iudicat et sit omnia secundum veritatem et istae quaestiones ambiguae sunt similes quaestionibus ambigentium hoc tempore in vigilia et somno et in sanitatum et infirmitatum quaestionum una est istarum dicunt quod omnia habent causam. Propter enim quaerunt quod deinde quaerunt comprehendere hoc per demonstrationem. Quoniam autem non sunt contenti manifestum est ex suis operationibus, sed infirmitas istorum est quia quaerunt terminum in quo non habent terminum. Modo enim

Et illi et illa homines dicunt sermones contrarios

hunc
de mutatione in principium demonstratio-
nis et facere istos quiescere facile est
comprehendere hoc non est difficile. qui
enim perscrutantur sermonem tamen que-
runt victoriam. querunt impossibile. volunt
enim dicere sermones contrarios. si autem
non omnia dicuntur relative sed quedam sunt
per se et tunc non omnia que apparent sunt
vera quia enim quod apparet ad aliquid ap-
paret. cum autem dicat quod omnia appa-
rentia sunt vera facit et omnia entia re-
lativa. Et ideo servare nos oportet ab
eis qui querunt victoriam per disputa-
tionem et est hoc dicere quod id quod apparet non
apparet in quo est sed apparet id quod est sed
id cui apparet et in hora qua apparet
et estimant aliquid dicere. Sed non est ita. ac-
cidit enim eis approquinquo dicere contrarium
impossibile enim est idem apparere visui esse mel
et gustui non esse mel et sibi oculi cum
fuerint duo divisi non videbunt. unum quia
igitur dixerunt in istis scilicet que apparentia causas
predictas secundum quas ista apparent et non
apparent eidem. sed unum apparet multa
tactui et sensus estimantur duo apud
mutationem digitorum et visui id est non
id quod terminatur et invenitur quod est
per unum sensum et uno modo et secundum
unam dispositionem et eodem tempore et hoc
est unum. Et dignum est ut cogantur
ad hoc dicere qui non dicunt ambigendo sed
disputando tamen et quod hoc non est unum sed
est unum per hoc et tunc prius fuit dicendum
necesse est ut dicentes hoc faciant omnia re-
lativa ad estimationem et sensum
et ergo non fuit aliquid neque erit si aliquis
prius non estimaverit et si res generate
sunt aut erunt. manifestum est quod non omnia
referuntur ad estimationem et iterum
feruntur unum ad unum et ad terminatum
et ad idem et simile duplum et equale et non
refertur equale ad duplum et cum
hoc si fertur hoc aliquid estimatur
per illum qui estimatur quod estima-
tur et fuerint ambo idem et etiam quod
estimatur non est homo. sed estimatur
per illum est et sensitiva quia iterum refer-
tur ad aliquid quod estimatur tunc illud
quod estimatur refertur et ad infini-
tas res in forma. iste enim sermo est
verus in istis sermonibus sunt et quare ser-
mo eorum est hic. Et si est impossibile
duo contradictoria sint vera in simul
in eodem manifestum est quod impossibile est contra-
ria sint simul in eodem. alterum enim
eorum est non esse et non esse non est minus
et non esse est negativum de aliquo genere de-
terminato. si igitur impossibile est dicere quod affirma-
tiva et negativa sunt in simul vere
tunc est ut sit impossibile ut contrari-
a sint in simul. sed forte dicetur a-
liquid eorum et forte dicetur alte-
rum istorum et simpliciter modo et
Et etiam impossibile est ut aliquid sit in-
ter duo contradictoria sed necesse aut
affirmativa aut negativa alterius
eorum erit de aliquo uno. postquam
verum et falsum prius determinantur. di-
cere enim quod ens non est aut id quod non est
falsum est et dicere quod id quod non est non est verum est
aut quod id quod est est. Unde igitur dicens quod hoc
est et quod hoc non est indicat et verificat et
cum dicit illum sermonem non dicit quod ens
non est neque id quod est. Et etiam sic est aliquid me-
dium contrariorum verbi gratia pallidum inter
nigrum et album et hoc est etiam medium in ho-
mine. non enim secundum hanc dispositionem est
transmutatio. Et videtur quod illud quod non
transmutatur.

transmutatur in bonum aut ex hoc in
eo quod non est bonum et hoc non est manifestum. modo quando
non est transmutatio nisi ad res oppositas
in situ et media et sine medio fuit secundum
hanc dispositionem tunc erit aliquid quod trans-
mutatur in album non ex non albo et hoc non vi-
detur hoc modo et etiam omne cogitatum et intellec-
tum aut affirmatur aut negatur
et hoc manifestum est ex diffinitione veri sive
veri aut falsi tamen enim conveniunt in affir-
matione et negatione est verum cum autem
non conveniunt est falsum. et etiam oportet ut sit hic in
omnibus contradictoriis sive sint sermo
de eis tamen. Si igitur est ut aliquid non indi-
cat neque credatur et neque est hic in ente
et non ente et etiam est transmutatio nec a ge-
neratione et transmutatione. Et etiam oportet
ut hoc sit in omnibus generibus hec in mediis ac-
cidit contrarium ex negativa verbi gratia
in numeris et ut in eis sit numerus in numeris
par neque impar quod est impossibile. et manifestum
est quod de uno quorum medio procedatur
in infinitum et erunt res neque medietas
neque totum albis. cum quis sic est album
et de quo sic est ad tunc dicet negativam
que est negativa aut quare non est. et contin-
git ista estimatio hominibus omnibus. sic
alie opiniones mirabiles quare non po-
tuerunt dissolvere rationes adversario-
rum et ideo dixerunt sermones illorum
et iustificaverunt argumentationes illorum
quidam igitur dicunt istos sermones propter istam
causam et quidam quia querunt rationem in omnibus
rebus et principium in omnibus istis rebus
erit ex diffinitione et diffinitio est illa
que significat rem necessario ideo quia nomen
significat aliquid est diffinitio etiam. Et
videtur quod sermo Eracliti affirmat quod
omnia sunt vera. sermo autem Anaxagore affir-
mat aliquid esse inter duo extrema contradic-
toria igitur sunt omnia falsa. quoniam cum omnia
falsa admisceantur bonum et non bonum
mixtum neque fuerit bonum neque non bonum.
ergo impossibile est ut aliquid dicatur
verum. Cum igitur distincta sunt ista decla-
ratum est quod impossibile est quod res sint sicut
ille que dicuntur eodem modo et neque que dicunt de
omnibus sicut quidam dixerunt. quidam enim
dixerunt quod nichil est verum et nullum aliud
in genere. isti sermones sunt sermones
Eracliti qui enim dicit eos esse veros vel falsos
non dividit inter istos sermones duos
et dicit utrumque esse. illa igitur impossibile est ut sit
ista et iam manifestum est quod impossibile est. et hoc de-
clarabitur etiam ex hoc quod contradictoria sunt
illa que impossibile est ut sint in simul vera aut
falsa omnia. et si estimetur ex predictis hoc
impossibile esse sed oportet ut sint contradictiones secundum quos
que sunt sicut iste secundum quod predicimus fuit in
sermonibus predictis aliquid esse et non esse
sed significat aliquid. et tunc disputabi-
mus cum eis ex diffinitione. tamen invenimus
quod significat verum.

Dicamus igitur quod verum non est aliquid nisi
cum affirmativa sit vera negati-
va falsa. ergo impossibile est ut omnia sint falsa
quoniam necesse est alterum duorum extremorum con-
tradictionis sit verum et est si affirmati-
va aut negativa dicitur de omnibus re-
bus necessario. necesse est ut non omnia sint vera
quoniam alterum duorum extremorum contradic-
tionis est falsum albi in greco et in alia
translatione invenitur loco huius
diminuti sic. sed qui dicit contraria esse
estimat quod omne quod dicit est verum sit
et que sunt contrariorum omnia sunt falsa et ipse
verificat se. si igitur destruit sermo-
nes contrarios necesse est sermonem non esse

I ipe suu sermone affirmat qui non est
sit et q accit n e diminutu si sunt q̄li
tum ab eis omnia infinita ii uel sta et
qui dicit in sermone q e eius illud quod
dicit e unu et h p infinitu · manu
festum e g q n qui dicit q omnia sunt
una dicit unum nec qui dicit q omnia
mouentur · quia si omnia mouentur et q
sunt id q uidetur ab isto n similitudinari
et ille dicit q n · ¶ Et impole est
qui dicit q omnia et nichil e unum omnia
g sunt sta et iam declaratum e n ee
impole · nccc e cum eius transmutari
et transmutatio e exaltacio nec si ē
quiescunt et mouentur et p album
sicut dr · id Incipit lib quintus
ex quo primus mouet aliquid · v · g ·
principium longitudinis · et dr ē id ex
quo melius e aliquid fit · v · g · prin
cipium longitudinis et dr ē illud ex quo
melius e aliquid fit v · g · doctrina
cum forte n incipitur de p rei sed
de illo de quo e facilior disciplina
uel doctrina · et dr ē illud ex quo
primus fit res et e intra · v · g · funda
mentum nauis et domus sic quidem dnt
cor in aliis et quidam cerebrum et quidam
ad sed estimatione uniuersaliter ·
¶ Et dr ē id ex quo fit res primus
non e in eo et ex quo fit initium mo
tus et transmutationis · v · g · filius a p
parentibus et lis ab odio · et dr ē id q
p cui uoluntatem mo q mo et tnt
mutatur q transmutatur · v · g · dni
in ciuitatibus et regnum q dnr ē prin
cipia et similiter in artificialibus et ma
xime in principalibus artificiorum ¶ Et
dr ē ex quo res scitur p · v · g · ppositiones in
demonstratione et sic dnr cae ē omnes

ce sunt principia et omnia princip
a hnt aliquid commune q e primum
et sciendum quo e et quo erit · ¶ Et
quedam principia sunt in rebus que
dam extra res et similiter natura e prin
cipium et elementum et cognitio et uolun
tas et substantia et id p quid et bonum et la
gus principium plurium et cognitio
et motus ē ca dr secundum unum modum
id ex quo fit aliquid et e in eo ut
cuprum in ydolo et argentum in anu
lo · et dr alio modo forma et exemplar
et h e q signat aliquid ee et genera ei
sicut proportio duorum ad unum attri
buitur ad diapason · et sic sunt omnes
numeri et partes diffinitionis · ¶ Et ē
dr alio modo secundum q e principium
transmutationis et quietis primum ut
dr q ambulo e ca sanitatis et pr filiu
et uniuersaliter agens actum et transmutans trans
mutati et ē dr aliorum ca tamquam co
plementum et h e p quid fit aliquid
v · g · q sanitas e ca ambulationis
si g quesitum fuit a nobis quare ambu
lamus dicemus ut sanemur et h dco
uidemus nos reddere cam · ¶ Et sic
alia q fit complementum p motum alterius
et e medium sicut dr q ca sanitatis e
dieta et uomitus aut medicine aut
instrumenta omnia enim ista ordinan
tur ad querendum complementum sanitatis
et differunt quoniam quedam sunt tamquam
instrumenta et quedam tamquam actiones ·
¶ Cause g dnr in maiori pte de
istis modis · q g ee dnr multis mo
dis accidit ut plures cae sunt eiusdem
sz modo accidentali · ars enim ydo
lorum e ca et cuprum et n e ad n p
h q e ydolum sz n e eodem m sz

aliam q id ex quo fit motus et exerci
cium et sanitas sunt priores ad inui
cem exercitium enim e ca sanitatis
et sanitas e ca exercitii · sz n eodem m
sz h tamquam complementum et h tamquam
principium motus · ¶ Et ē eadem
est ca rei contrarie · v · g · id q cum
fuerit presens erit ca alicuius et cum fuerit
absens id forte erit ca contrarii · v · g ·
quoniam absentia gubernatoris forte
erit ca destructionis nauis et presen
cia eius erit ca saluationis nauis et h
ambo · s · absentia et presentia na
uis sunt cae tamquam motus · Omnes
g cae q modo sunt dce cadunt
sz · iiii · modos famosos ualde · litte
enim sillabarum et m artificialium et terra
et omnia corpora similia et partes to
tius et propositiones conclusionis sunt tamquam
cae · q sunt in aliquo et quedam istorum
sunt · q · sbm et quedam q partes et q
dam · q · id q significat aliquid ee sicut
totum et compositio et forma · et semen autem et me
dicus et ambulo et oe q agit aut acti
one sz secundum principium transmuta
tionis et quietis · et quedam sunt tamquam
complementum et largitas aliis et illud cui
sz q fit largitas aliis · uult ē ee
complementum et n dra mt dre h ee
largitum et h uidi largitum · cae g
sunt iste et uniuersales earum formarum est
iste uult · ¶ Et modi carum sunt
plures sz cum referuntur fiunt pauciores
ē dnr ē ee multis ē ea q conueniunt
in forma et dnr quedam ante et quedam
p sic dr q sanitatis ca e medicus
peritus et ars et duplum e ca ad dia
pason et uniuersaliter et sic ē id q conti
net aliquod particularium et ē tamquam

accidit et genera eius · v · g · ydolum ca ei
y dolie artifex ydolorum et polidictus
sz diuersis modis · accidit enim ei ut uolu
artificis sit polidictus et sic ea q con
tinent accidens sicut h cum sunt ca ydoli
aut aliquo aliis et quedam accidentia sunt re
motiora quibusdam et quedam propinqui
ora · v · g · cum dnt q album et musice
e ca ydoli et n polidictus · cum autem h ¶ Et
dnr cae aliter ab omnibus uniuersaliter et us
poa et actu · v · g · edificatio rei edifi
cande aut edificator qui edificat
et dnr h sermones in rebus quarum
cae hnt cas et sic ca istius ydoli aut
q e ydolum · aut q e aliqua forma ·
ut cuprum et e ca cupri e aliqua materia
et sic in accidentibus et ē dnr illa et ista
sed compositione · v · g · n polidictus nec arti
fex ydoli · sz polidictus artifex ydoli ·
sz multitudo omnium istorum senatum
et dnr duobus modis aut tamquam genus
aut tamquam totum album in romano
et differunt q agentia et particula
ria sunt et n sunt in simul et q hnt
cas ē · v · g · sanans et iste edificator
istius edificati · sunt autem in poa n sunt
sp in simul · domus enim et edificator n
corrumpuntur simul ·

Elementum autem dr id ex quo com
ponitur res p et e in eo et n di
uiditur secundum formam in aliam for
mam · v · g · quoniam elementa sermonis sunt ex
quibus componitur sonus et ad q
perueniunt ultimo et illa n diuidun
tur in alios sonos diuersos ab eis
secundum formam sz si diuiduntur partes eorum
erunt consimiles secundum formam sicut aque autem
pte aliqua n sic pt esse · Et dicen
tes q corpora hnt talia elementa in q di

propter hoc quod non dividuntur per materiam
corpora divisa secundum formam dixerunt quod u-
num sunt elementa et propter talia etiam elemen-
tum dicitur. Et propter secundum hunc modum
et universaliter elementa omnium demonstrationum. Propter
eum demonstrationes que sunt in pluribus
demonstrationibus dicuntur elementa demon-
strationum et prime congregationes sil-
logismi que sunt ex tribus terminis quo-
rum unus est medius. Et etiam dicitur elementum per
minoritatem vel subtilitatem illud quod est
unum minimum et non dividitur et in di-
gitur in pluribus rebus et ideo minimum
simpliciter quod non dividitur dicitur elementum.
Unde sunt positum. Et nomina rebus que
sunt etiam universalia magis quam alia quam
unumquodque eorum quod est unum simpliciter inve-
nitur in pluribus et in omnibus rebus aut
in multis. Et ideo estimaverunt quidam
quod unum et punctus et unum sunt prin-
cipia et quia illa que dicuntur genera sunt universalia
et non dividuntur quia non habent diffinitionem
et dixerunt quidam quod genera sunt elementa et
quod sunt magis in elementatione quam genera
maioris universalitatis quod ea habent diffinitionem hic
generis. Et quod habet genus habet diffinitionem necessario
et elementum est commune omnibus rebus quod est prin-
cipium cuiuslibet et est in quolibet primum.
[E]t dicitur non uno modo de
omnibus pullulantibus. Et est dicitur natura id
cum quo pullulat pullulans primo
et in eo est. Et est id ex quo est primus mo-
tus in unoquoque rerum naturalium et est
in eis secundum quod unumquodque est in rei veri-
tate naturalis. Et dicitur pullulare omne quod
habet incrementum in alio secundum contrac-
tum aut secundum consolidationem sicut
embriones. Et incrementatum et conso-
lidatione est diversum. Incontactus enim

non est necessarium quod aliquid sit a tactu. In con-
solidatis autem aliquid est utrique quod
facit ea esse consolidata in loco con-
tactus ut sint unum secundum continu-
ationem et quantitatem, non secundum qualitatem.
[E]t etiam natura dicitur id ex quo primo fit
essentia rei naturalis et sua generatio et est
immutabile et intransmutabile
a sua virtute quam habet sicut dicitur quod ae-
ris est natura ydoli et cupri ... et lig-
ni est natura ... lignei et similiter est
de aliis unumquodque enim rerum que sunt ex
istis per materiam est in eis conservata sal-
vata. Et per hunc modum dixerunt quod ele-
menta sunt natura rerum naturali-
um et quidam dixerunt quod est dicitur et quidam
quod terra et quidam quod ignis et quidam quod aer
et quidam quod aqua et quidam quod aliquod ta-
le et quidam quod omnia. [E]t etiam dicitur natura
alio modo substantia rerum naturalium
sicut dicitur quod natura est prima compositio. Au-
sic dixit empedocles quod natura entium
nichil aliud est nisi mixtum et secundum istam
dicunt homines naturam et ideo omnia que
sunt per naturam aut sunt ex aliquo
quod est ex eo et eo naturaliter est suum esse
Non dicitur quod habent naturam et suum habent
formam et exemplar eius natura
eius est id quod est ex istis duobus sicut animal et mem-
bra animalis et dicitur natura prima materia
et ista dicitur duobus modis. Dicitur enim prima
in respectu alicuius et primum in rei
veritate sicut res facte ex cupro cuprum
enim quod refertur ad ista est primum et
dignum est ut dicatur primum in rei
veritate. Si omnia liquibilia sunt aqua.
[D]icitur etiam natura forma et substantia et
ista finis generationis est forme. Autem omnes
substantie dicuntur nature quia hoc nomen

imponitur eis. [N]atura autem est aliqua substantia
est manifestum ergo ex dictis quod prima na-
tura que dicitur in rei veritate est substantia rerum
que habent principium motus in eis et
materia dicitur natura quia recipit istam
et similiter est generatio et pullulatio pullulantis
per hoc sunt motus ex natura et quia sunt idem
principium motuum rerum naturalium
et sunt in eis simpliciter aut potentia aut
[N]ecessarium est illud actu.
quod impossibile est ut res sit nisi cum ipso
et est tamquam causa sicut anhelitus et nutri-
mentum et aliis que sunt necessaria et sine illis
impossibile est ut animal sit. Et etiam necessarium est id quod
impossibile est nisi per id ut aut sit aut fiat
bonum aut negare bonum aut priva-
re bonum sicut dicitur quod accipere medicinam
est bonum ne accidat infirmitas et na-
vigare ad athenas est bonum ut accu-
piatur debitum. [E]t etiam dicitur necessarium de
re faciente violentiam et de violen-
tia et hoc est quod impedit voluntatem
facientis cum violentia dicitur necessarium. Et ideo
non est contristans sicut dixit odinus in sua
tractatu ille quod omne necessarium est contristans
et violentia est aliqua necessitas sicut
dixit anotas quod violentia de ne-
cessitate cogit me ut faciam hoc.
Et estimatur quod necessitas non faciat opi-
nantem aliquid imperitum et invita-
tur a sua opinione quod est contrarium mo-
tui qui fit per voluntatem et cogita-
tionem et. [E]t etiam dicitur necessarium id quod impossibile
est ut sit alio modo et secundum huiusmodi
necessarium dicuntur omnia alia necessaria aliquo
modo. Dicitur enim actio vel passio aliqua-
ndo necessaria vel id quod impossibile est in eo per fa-
cientem violentiam ita necessitas est id quod
impossibile est ut sit aliquid alio modo

et similiter in causis vite et boni quoniam cum impossibile
est ut bonum sit in quibusdam rebus et ne
vita et generatio sine quibusdam aliis. [I]sta
ergo sunt necessaria et causa est aliqua necessitas. [E]t
ergo est declaratio necessitatis quod impossibile est ut sit
alio modo ab eo quod demonstratum est
modo simpliciter et causa huius est prima si fu-
erit possibile ut sit alio modo ut sit
congregatio sillogismi. Quedam enim habent ali-
am causam necessitatis et quedam nichil sed alia e
sunt necessaria propter ista. [M]anifestum est ergo quod primum
necessarium est in rei veritate simplex et impossibile
est ut illud sit multis modis. Ergo neque
alio modo et si non erit multis modis
ergo si fuerint res simplices eterne
et immobiles nulla earum erit violen-
ta neque extra naturam.
[U]num autem per accidens aut per se per accidens
sicut navigator et musicus dicitur
enim quod navigator et musicus sunt unum
non est per distinctionem essentie quia accidit navi-
gatori musicus et similiter dicitur accidens in genere
et in rebus universalibus. Verbi gratia quod homo et homo mu-
sicus sunt unum aut quia musicum accidit
utrique homini qui est substantia una aut quia
utrique accidit alicui particulari sicut
navigatori sed est utrique non est eodem
modo sed unum eorum debet esse quod genus et in
substantia et alterum quod habitus aut passio in
substantia. Omnia ergo que dicuntur unum per accidens hoc
modo dicuntur. [E]orum autem que dicuntur unum
per se quedam dicitur unum per continuationem
ut lignum continuatum aut illa
que congregantur aligamento et linea
si fuerit curva dicitur cum est unum continu-
um sicut dicitur unumquodque membrorum et sicut
crus et focile. Et illorum est magis unum
illud quod est continuum sicut dicitur unumquodque per
naturam quam id quod est continuum per ar-

tificium. Et dicitur continuum id cuius motus est unus per se et non potest esse alio modo. et dicitur unus motus ille qui non dividitur sed tempore et continua per se sunt illa que conveniunt secundum tactum unum. ligna enim non continua non dicuntur unum ad invicem cum tangunt neque corpus neque aliud continuum. Illa autem que sunt perfecte continua magis dicuntur unum. et si habet aut tortuositatem et istorum est magis unum quod non habet tortuositatem sicut crus autem coxa in simplici cum est ut motus eius non sit unus et linea recta est magis in unitate quam tortuosa et dicitur aliud linea tortuosa que habet angulum et est una et non una simpliciter cum est ut motus eius sit in simul et non sit in simul linea recta autem nec ut motus eius sit in simul. et unum aliquod corpus habens magnitudinem quiescat in una parte et moveatur secundum aliam sicut partes linee tortuose. et dicitur est unum alio modo quorum subiectum non dividitur secundum formam et illa non dividuntur secundum formam quorum forme non dividuntur secundum sensum et sensibile aut primum aut ultimum quod est prope complementum. dicitur enim unum vinum et aqua una cum non dividuntur secundum formam et dicuntur omnia liquabilia unum sicut oleum et vinum et omnia liquida quoniam secundum omnium illorum est unum et omnia sunt aqua aut aer. Et etiam dicuntur unum quorum genus est unum et differunt per differentias subiectas eis sicut homo et equus et canis et sic dicitur quod omnia alia sunt unum et prope istum modum est dicere quod materia est una. Ista ergo forte dicuntur unum secundum hunc modum et forte dicuntur unum secundum genus superius cum fuerint unum in extrema forma

superioris generis verbi gratia sicut ysocheles et ysopleuros cum dicuntur una figura eadem ambe enim sunt trianguli et non dicuntur idem triangulus. Et etiam dicuntur unum illa quorum diffinitio que significat quid sunt non distinguntur a diffinitione alia significante quid est. Omnis enim diffinitio dividitur in se et secundum hunc modum augmentabile et diminutum sunt unum. Et etiam diffinitio est una sicut diffinitio superficierum et planorum est una. et dicitur unum magis simpliciter ut illa que non dividuntur secundum tempus neque secundum locum neque secundum sermonem et maxime que est eorum substantia. Illa enim est magis in unitate. Et dicitur unum modo ubi illud quod non dividitur secundum speciem suam verbi gratia dicitur unus homo et unus albus et unum os [?] et multa dicuntur unum secundum rationem quoniam agant aliquid et patiantur ab alio. aut differant per alia aut referantur ad alia et alia que dicuntur unum primo modo sunt illa quorum substantia est una et sunt unum. aut secundum continuationem aut formam aut secundum diffinitionem. Dicimus enim plura in numero illa que non sunt continua neque habent unam formam. Quedam enim non dicuntur unum et sunt de quantitate et continuum. Et quedam non dicuntur unum si totalitas sua non fuerit perfecta. Verbi gratia non est totum nisi dicitur unum. Non enim dicimus quod partes sotularis aliquorum composite sunt unum preter continuationem nisi dicatur hoc unum secundum quod sunt sotulares et secundum quod habent aliquam formam unam et secundum hunc modum dicitur quod linea circuli est maxima magis quam alie linee. Est enim linea completa magis et tota. Et essentia unius est aliquid principium numerorum

prima enim mensura est principium et illud quod primo scimus est apud nos prima mensura in quolibet genere. principium ergo cognitionis in unoquoque rerum est unum et unum in omnibus generibus idem. In quibusdam enim tonus est unum et in quibusdam vocale est unum et in quibusdam consonans est unum et unum gravitatis est aliud quod est in motu aliud est et in omnibus rebus unum est id quod non dividitur aut secundum quantitatem id quod non dividitur omnino neque habet situm dicitur unum et quod non dividitur omnino et habet situm dicitur punctus et quod dividitur uno modo est linea et duobus est superficies et omnibus tribus est corpus et ita dicuntur econtra quod dividitur tribus modis est corpus quod autem dividitur duobus modis est superficies et quod uno modo est linea et quod non dividitur aliquo secundum quantitatem punctus est. et unum illorum quod non habet situm est unum et quod habet situm est punctus. Et etiam illorum quedam est unum numero et quedam unum forma et quedam unum secundum equalitatem et quedam unum secundum genus. Et illa que sunt unum numero sunt illa quorum materia est una et que sunt in forma unum sunt illa quorum totalitas est unum et que sunt in genere unum sunt illa quorum figura predicamenti est una et illa que sunt secundum equalitatem sunt quorum proportio est una sicut proportio alicuius rei ad aliam rem et ista posteriora semper sequuntur priora sicut dicimus quod omne quod est unum numero et est unum forma. non est unum numero necessario sed quod est unum forma est unum genere sed non quod est unum genere necessario est unum secundum formam et non omne quod est in proportione [?] est unum secundum equalitatem est unum secundum genus. Manifestum est etiam quod plura dicuntur

de oppositione unius quedam quia non sunt continua et quedam quia materia eorum est admixta cum forma dividatur secundum formam et aliud cum oppositione quam diffinitiones que significant essentias sunt plures.

Ens dicitur quodam modo accidentaliter verbi gratia quod iustus est musicus et similiter dicitur quod homo est musicus et musicus est homo. Verbi gratia quod homo musicus edificat. accidit enim edificatori quod sit musicus aut musico quod sit edificator. accidit ergo hoc quod est quia hoc est accidit ei et similiter accidit in rebus quas diximus sicut homo cum dixerimus quod est musicus et musicus homo et musicus quod est albus et albus musicus. Ista enim dicuntur modo accidentali uno modo quia utraque accidunt eidem enti alio modo quia accidunt enti ut esset illa et entia que dicuntur modo accidentali secundum hoc dicuntur aut quia utraque sunt eiusdem entis aut quia est quiditas entis aut quia est cui inest cuius est et de quo dicitur illud idem. Et dicuntur entia per se omnia que significant figuras predicamentorum sunt enim secundum numerum eorum que dicuntur entia. Quedam ergo predicamentorum significant quid et quedam quale et quedam quantum et quedam ad aliquid et quedam agere et pati et ubi et quando. Et significatio unius cuiusque istorum est unius entis. non enim est differentia inter dicere quod est homo in sanitate et dicere quod homo est sanus et quod homo ambulat aut quod est in ambulatione et similiter in aliis rebus. Et etiam ens significat essentiam et veritatem rei. Quoniam cum diximus aliquid esse demonstrabimus suam veritatem et cum dixerimus aliquid non esse demonstrabimus ipsum esse non verum sed falsum et similiter affirmativa et negativa. sicut dicimus quod Socrates est

aut secundum formam. Et alia que non dividuntur ...

... unum forma

musicus homini est enim et dicitur quod sto-
ne est ab hominem et sic dicitur quod diame-
ter est esse coste et est simile. Et etiam que-
dam entia sunt potentia et quedam actu.
Quedam sunt entia per visum quod viden-
tur et quedam quod habent virtutes que
videntur et similiter est in scientia. meus enim
quidam habent virtutem ut utantur
scientia et meus est et quod habet visum et quie-
scens dicitur id in quo est quies et id quod
habet potentiam ut quiescat et et similiter in
substantia est. dicimus enim quod in lapide est ydo-
lum harum et semilunee.

Dicitur substantia corpora simplicia
sicut terra ignis et similia et univer-
saliter omnia corpora et quod ex eis constituuntur
ex animalibus et ydolis et membris ea-
rum omnia enim dicuntur substantie quia non dicuntur
de subiecto sed alia dicuntur de eis. Et etiam
dicitur substantia alio modo illud quod est causa essen-
tie rerum que non dicuntur de subiecto sicut anima a-
nimalium. Et etiam dicitur substantia omnia membra
animalium et habentia terminos et signi-
ficantia aliquid et per quorum privationem
privatur totum sicut cor-
pus superficies et sicut dicunt quidam super-
ficies linee et omnes numeri. quidam enim
estimant quod istis privatis nichil erit.
Et etiam dicitur substantia id quod significat quid-
ditatem omnibus rebus et diffinitionem earum et hoc
est substantia cuiuslibet rei. accidit igitur ut di-
catur duobus modis. quorum unus
est ultimum subiectum quod non dicitur de alio a-
lius autem quod significat hoc demonstratum et est
distinctum a rebus sicut forma cuiuslibet
et eius exemplar.

Dicuntur autem quedam ante et post
tamquam primum ens principi-
um in unoquoque genere et id dicitur uni-
et quod est propinquius alicui principio ter-
minato aut modo simpliciter aut
naturaliter aut modo relationis aut
ubi aut quando aut quia sunt sicut dixi-
mus illa que dicuntur ante secundum locum
qui est proximus alicui terminato
loco v.g. loco medio aut ultimo
aut naturali aut casu et remotius
dicitur post. Et etiam dicitur ante secundum tempus
aut in preterito et est illud quod est remotius
ab instanti sicut bella troie fuerunt
ante bella medie et in futuro et
est id quod est propinquius ad modo sicut
diximus quod [illegible] ante hyemem quia est
propinquior ad modo et incipitur [illegible]
quam primo et principio. Et dicitur ante
secundum motum id quod est propinquius ad mo-
torem sicut puer qui est ante virum
secundum motum et ista sunt principia
aliquo simplicia. Et dicuntur autem
secundum potentiam et virtutem sicut dicunt ante
dominantem dicunt enim quod est fortiori potentia
dicitur ante et etiam id quod fortius est dicitur ante
et tale est id quod cogit aliud sequi suam
voluntatem ita quod si id quod est ante non
movetur non movebitur id quod est post et si
movebitur et voluntas prin-
cipium est hic. Et dicuntur autem secundum or-
dinem illa que adinvicem sunt secundum
relationem ad aliquid unum et dividun-
tur secundum diffinitionem sicut dicunt quod
stans est secundus in propinquitate ante
tertium et neuma quod dicitur i. medium
auctorum et autem medium medium dicitur
accentuum. In illis enim principium illud
quod stat in capite et in istis est neuma
quod dicitur medium. ista enim dicuntur ante secundum
hunc modum. Et dicitur ante alio
modo id quod est ante per cognitionem et dicitur et

ante modo simpliciter et dicitur etiam secundum
diffinitionem et sensum. secundum autem diffinitionem
accidens est ante totum sicut musicum
ante hominem musicum totum enim non
est perfectum sine parte et cum hoc im-
possibile est ut musicus sit sine subiecto
aliquo musicus particularis. Et
etiam dicuntur ante passiva sicut velocitas
ante sicut rectitudo et levitas. unum
enim istorum passivum est linee per se et aliud
superficiei. Quedam enim dicuntur ante et post
secundum istos modos et quedam dicuntur na-
turaliter et substantialiter et sunt illa que possunt esse
ut sint et non alia illa autem non e contrario
illa et illa divisione utebatur plato.
Cum igitur dicitur multis modis dicitur eis post secundum
subiectum quod est ante et propter quod substantia erit ante
et dicitur alio modo sicut que sunt in potentia et in
actu sicut diximus potentia autem est sicut
medietas de toto et pars de toto et ma-
teria de substantia actu vero sicut illud quod est post. etiam
enim ipsa postquam dissolvuntur in actu.
Quod igitur omnia que dicuntur ante et post secundum
hos modos dicuntur et quedam sunt principia ut
sint et non alia sicut totum et partes et que-
dam sunt principia ut corrumpantur
et non alia sicut diximus totum et non alia subiectum.

Potentia dicitur multis modis dicitur
potentia principium motus aut trans-
mutationis in alio secundum quod est aliud sicut
ars edificandi que est potentia et non est in eo quod
edificatur sed ars medicine est potentia et
est in eo quod sanatur et non secundum quod sana-
tur. Principium igitur universaliter transmutatio-
nis et motus dicitur potentia in alio secundum est
aliud. Et dicitur potentia id per quod possibile est ut ali-
quid moveatur ab alio secundum quod est aliud et est
id per quod patitur aliquid in quo facta est
ab eo aliqua actio et habet potentiam pati-
endi quod est ei bonum et convenientiam ad
recipiendum. Et dicitur etiam potentia per quam a-
liquid fit melius et actio fit secundum quod
oportet sicut dicimus potentes secundum quod possunt
in bonitate sermonis et illi qui sermo-
cinantur non secundum quod oportet non dicuntur esse po-
tentes similiter in passione etiam. Et etiam dicitur
potentia in omnibus entibus quibus res non patiun-
tur omnino nec transmutantur aut quibus
motus tarde non erit ad peiora. omne enim
quod frangitur et destruitur aut corrum-
pitur aliqua corruptione accidit ei hoc
non quia habet potentiam sed quia non habet potentiam aut
quia diminuitur ab eo aliqua potentia et
dicuntur non tangibilia illa in quibus diffi-
cilis est tactus aut quorum tactus est
expulsus propter potentiam existentem in eis et quia
sunt potentia aliquo modo. Et cum dicitur
potentia huiusmodi potentes et est uno modo
id quod habet principium motus aut trans-
mutationis in alio secundum quod est aliud.
Et alio modo dicitur potens id quod habet po-
tentiam talem que est alicuius secundum quod est aliud.
Et etiam est quod habet potentiam non transmu-
tari in aliquid aut in peius aut in me-
lius quod enim corrumpitur estimatur
esse melius potens ad corrumpen-
dum et non hoc esset non corrumperetur
nisi haberet hanc potentiam sed tamen habet
aliquam dispositionem et causam et principium
ut recipiat talem passionem et forte
estimatur esse secundum hanc dispositionem
quia habet aliquid aut forte quia habet priva-
tionem illius et cum hoc non esse igitur est esse a-
liquo modo. omnia igitur habentia aliquid cuiusdam
modo equivocationis et propter quod dicuntur potentia
ergo non dicitur aliquid habere hanc privationem
nisi in tempore in quo possibile est ut illa sit
privata et cum non habuit potentiam illius esse

dicetur habere aliquod principium contrarium penes quod. Et in mobilibus istis accidit aut sola generatione aut in generatione aut bonitas generationis. istae enim potentiae sunt in rebus inanimatis. scilicet in instrumentis de eis quae quaedam instrumenta verbi gratia id quod dicitur larualo quitur et quaedam non loquuntur cum non fuerint boni soni quia non habent potentiam et privatio potentiae et impotentia quae est similis ei quod dictum fuit aut modo illo. aut id quod habet naturam recipiendi generationem in tempore in quo habet naturam recipiendi. Non sunt similes sermonibus dictis quia impotentiae et privatum generare et castratum et impotentia et impotentia habet impotentiam oppositam isti illa quae morbi vero illa per quam fit motus melior et secundum quam potentiam dicuntur res non habere potentiam. Et alio modo dicitur res potens et non potens dicitur impotens cuius contrarium est non necessarium verbi gratia quod diametrum esse simetrum costae non habet potentiam quia hoc est falsum suum autem contrarium non solummodo est verum sed necessarium ergo simetrum non est tantum falsum sed falsum necessario.

Et contrarium huic est potens et non est necessarium sed contrarium huic est falsum. quoniam si hominem sedere est potentia non est necessarium. ergo non sedere est falsum. potentia ergo aliquo modo significat falsum quod non est necessarium et alio modo significat esse verum et alio significat illud quod est possibile ut sit verum. et modus transumptus in geometria potentia. Ista igitur dicuntur posse non potentes. quae autem dicuntur impotentia omnia dicuntur intentione unius primi scilicet principii transmutationis in aliud secundum quod est aliud. alia enim dicuntur potentes quia quaedam habent talem potentiam quaedam non et quaedam habent istam potentiam secundum quod sunt et illa illa quae non habent potentiam et diffinitio

quae primae potentiae est principium transmutationis in aliud secundum quod est aliud.

Dicitur quantitas id quod dividitur in res quae sunt in eo quarum utraque aut una habet naturam ut sit aliquid in se unum et hoc aliquid. Et dicitur multa quantitas illud quod numeratur et dicitur magna quantitas illud quod mensuratur aliqua mensura et dicitur multum id quod dividitur secundum numerum in rebus discretis. Magnum autem id quod dividitur in rebus discretis continuum quod dividitur in rebus continuis et magnitudo continua est secundum unam partem est longitudo secundum duas latitudo et secundum tres est profundum et multitudo existens rebus finitis est numerus longitudo in linea et latitudo in superficie et profundum in corpore. Et quantitatum quaedam dicuntur per se et quaedam per accidens verbi gratia linea est quantitas per se musicus autem per accidens. Et quaedam dicuntur per se. quaedam est substantia ut linea. est enim aliqua quantitas in diffinitione enim quae significat quid sit est aliqua quantitas et quaedam sunt passiones et accidentia illius substantiae sicut multum et paucum et longum et breve et latum et strictum et profundum et tenue. sicut et leve et grave et alia similia et magnum et parvum et maius et minus et dicuntur passiones quantitatis per se et tamen per sermonem transferuntur per se. ista autem sunt nomina quae transmutantur et de aliis. Quantitates non quae dicuntur per accidens quaedam dicuntur sicut sicut dicitur quod musicus est quantus et albus est. Illud autem cuius sunt habent aliquam quantitatem. Et quaedam dicuntur sicut motus et tempus. Ista enim dicuntur sunt quantitates et continuae quia illa quorum sunt

iste passiones dividuntur. et dico non motum sed in quo movetur quoniam quia id est quantitas motus et est quantitas tempus in quantitate motum.

Qualitas est uno modo id per quod differt substantia sicut dicimus quod est homo est aliqualis et equus dicitur bos et si quaesitum fuerit a nobis quae est qualitas figurae circuli dicemus quod est figura sine angulo et ista est qualitas per quam diffinitur substantia. Qualitas ergo dicitur uno modo secundum quod narravimus de alietate substantiae et dicitur alio modo sunt res quae non moventur et mathematica et sunt numeri. dicuntur enim aliqui qualitates sicut compositi et quae non sunt secundum hanc dispositionem tantum sed qui assimulantur superficiei planae et corpori et ista sunt quantitates in quantitatibus vel quantitates in quantitatibus et unumquodque est de quantitate in substantia. substantia enim est cuius hoc est semel verbi gratia sex non sunt bis tres vel ter bis sed semel sex. Et sunt omnes passiones mobiles sunt sicut caliditas et frigiditas et albedo et nigredo et levitas et gravitas et omnia de quibus dicuntur. Et per quas transmutationem transmutantur corpora et quae attribuuntur studio et pravitati et universaliter bono et malo. Qualitas igitur fere dicitur duobus modis quorum unus est nobilior. prima ergo qualitas differt a substantia et qualitas quae est in hominibus est per illa. est enim aliqua alietas substantiarum immobilium secundum quod sunt immobiles. Passiva igitur sunt res mobiles secundum quod sunt mobiles et modi motuum et studium et pravitas est aliqua pars passionum quia significant differentias motus et actionis et per illa agunt et patiuntur

bono modo aut malo illa quae sunt in motu. quod enim eorum habet potentiam ut moveatur aliquo motu ut agat aliqua actione est bonum et quod eorum modo econtrario est malum. et maiori parte bonum et malum significant qualitatem in animalibus et istorum in maiori parte in eis quae habent voluntatem. Quaedam relativa dicuntur sicut duplum ad dimidium et triplum ad subtriplum et omnino quod multotiens multiplicatur ad aliud et non omne quod multiplicatur est sicut quod est superius ad id quod est magis superius et quaedam dicuntur sicut calefaciens ad calefactionem et abscindens ad scissum et omne agens ad patiens et quaedam sicut mensuratum ad mensuram et scitum ad scientiam et sensatum ad sensum. primum enim relativorum dicitur modo tamen numeri ad illud quod est modo simpliciter aut certum et per illud refertur ad illa aut ad dimidium sicut ad duplum aut ad unum terminatum sicut duplum ad unum quod est numerus terminatus. Multiplex autem multiplex non est relativum ad unum certum sicut id quod est determinatum de simplicibus autem duplum multiplex superpartiens non est determinatum. totum enim dimidium ad totum et dimidium et numerus ad numerum determinatum. totum enim et pars ad diminutum in parte non est terminatum sicut multiplex ad unum. superius autem ad magis superius modo universaliter non est terminatum secundum numerum. numerus enim est relativus et ista relativa dicuntur secundum numerum non equale et superius ad magis superius est sicut id et id non est certum quia est unum duorum quod excessus comprehendit

aut equale aut non equale et ista dicuntur secundum numerum non equale. Omnia ergo relativa ista dicuntur primum per accidentia numeri et est dicendum alio modo et equale et simile et idem. omnia enim ita dicuntur secundum unum modum quia referuntur ad unum. Sunt ergo eadem quedam quorum substantia est una et similia quorum qualitas est una et equalia quorum quantitas est una et unum est principium numeri et est mensura eorum. Omnia ergo dicuntur relativa sed non eodem modo. Passiva autem et activa per potentiam activam et passivam et actiones potentiarum sicut calefaciens quia calefacit quia potest et calefaciens ad id quod calefacit et abscindens ad id quod abscinditur. Que autem sunt secundum numerum non habent actiones nisi secundum modum predictum in aliis. actiones enim que non sunt per motum non habent. Et dicuntur relativa illa que sunt secundum tempus ut agens ad paciens et id quod aget ad id quod patitur et sic dicitur pater. est enim pater filii pater. quedam enim agentes et quedam pacientes. et quedam dicuntur ex eo quod caret potentia sicut id quod non habet potentiam et omnia que dicuntur similia sicut non creatum. Omnia ergo relativa que dicuntur modo numeri et potentie sunt relativa quia essencia eorum dicitur ad aliquid et non quia aliquid aliud dicitur ad illa. mensuratum autem intellectum et scitum dicuntur ad aliquid quia aliquid dicitur ad id. Intellectum enim significat habere intellectum et intellectus non est relativus ad illud cuius est intellectus quoniam si sic dicatur tunc idem dicetur bis verbi gratia. Similiter visus ad aliquid non est. visus cuius est et si iste sermo est verus sed dicitur visus coloris aut ad aliud aliquid tale per illud autem idem dicitur bis aut id cuius est visus. relativa que dicuntur per se quedam sic modo dicuntur. Et quedam dicuntur quia sunt talia genera sicut medicina que est relativa quia suum genus quod est scientia estimatur esse relativum. et etiam omnia que sunt in eis et dicuntur relativum sicut est equalitas quia equale et similia propter similitudinem. Et relativorum est quod dicitur modo accidentali sicut homo cui est relativus quia accidit ei esse duplum alicuius rei et hoc est relativorum et sic album accidit eidem ut sit duplum et album esse.

Perfectum dicitur uno modo id quod impossibile est invenire aliquam partem sui omnino extra id sit aliquid tempore enim perfectum cuiuslibet rei est id quod impossibile est invenire extra id sit aliquod tempus quod sit pars illius temporis. et sicut quod habet studiositatem et quod dicitur bonitatis modo quod nullam dignitatem habet super genus sicut dicitur medicus perfectus et musicus perfectus cum non habent diminutionem in modo studiositatis proprie. Et secundum hunc modum dicitur in hominibus fedis secundum transumptionem sermonis. dicimus enim mendacem perfectum et latronem perfectum. Et vocamus eos nomine bonitatis et sicut dicimus quod iste est bonus latro et bonus mendax. Virtus quoque ergo omnium rerum perfectarum et omnes sic dicuntur perfecte cum non diminuitur in modo studiositatis sue aliqua pars omnino. Et etiam dicuntur perfecta illa que habent perfectionem nobilem sicut est perfecta per suam perfectionem. perfectio ergo est finis aliquis per suam transumptionem

sic tempus

a rebus malis. et dicitur quod aliquid corrumpitur perfecta corruptione et destruitur perfecta destructione quando de corruptione nichil diminuitur. sed est valde malum et ideo corruptio modo transumptionis dicitur perfectio. quia utraque est finis. Perfectio ergo et id quod propter quod fit aliquid sunt fines et que dicuntur perfecta per se secundum hos modos dicuntur quedam quia non diminuitur aliquid ab eis de bonitate nec est in eis excessus et magis et non invenitur extra illa. et quedam modo ubi quod non est in eis nobilitas in unoquoque genere et nichil est extra illa. Alii autem modi secundum hunc modum aut quia agunt aliquid tale aut quia habent aut quia conveniuntur aut quia dicuntur aliqua alia que proportione attribuuntur ad illa que dicuntur perfecta primo modo.

Dicitur finis illud quod est ultimum in quantitate unicuiusque rerum et id ex quo nichil extra invenitur et sit primum et quod est primum omnis eius partes sunt intra et id quod est forma in magnitudinis aut habentis magnitudinem. et imperfectio cuiuslibet rei et sic id ad quod est motus et non est illud ex quo est motus et forte utrumque illud ex quo et illud ad quod. et id quod est propter quid in unaquaque rerum et quod essentiam significat cuiuslibet. Hec enim est finis cognitionis et quod est cognitionis est rei et declaratum ergo est quod secundum numerum modorum principii dicitur et finis et magis et principium enim est aliquis finis et hoc intra non dicitur per omnibus modis.

Quod est per se dicitur multis modis. Uno modo dicitur forma et substantia cuiuslibet rei sicut dicitur per se bonum id quod est bonum et alio modo id in quo est aliquid primo naturaliter ut color in superficie. Illud ergo quod primo dicitur per se est id quod dicitur per formam et dicitur secundo modo in materia et subiecto cuiuslibet et ille que est per se et causa essentialia sunt in essentia. dicitur enim ad quem essentiam facit hoc et dicitur causa facit hoc et essentia ad quam essentiam non concludit nisi ad conclusionem et dicitur quod est causa conclusionis aut non. Et etiam dicitur per se id quod significatur est per se situm sicut stans aut ambulans. omnia enim ista significant locum ad situm. Manifestum est ergo quod id quod est per se dicitur multis modis. primo enim dicitur per se id quod significat quiditatem cuiuslibet rei sicut dicitur quod Callias est Callias per se. in sua enim diffinitione est unum et Callias est aliquod animal. Et etiam alio modo cum in aliquo apparuit primo sicut superficies que est alba per se et homo est vivus per se. quia anima est aliqua pars hominis et in ea est vita primo. Et etiam illud quod non habet aliam causam. cause enim hominis sunt multe animal et bipes. sed tamen eius per se secundum quod est homo est homo et omnes que sunt eiusdem sunt humanitas. est enim humanitas sicut genus per se.

Situs autem dicitur in habente partes secundum ordinem partium. aut secundum locum aut secundum potentiam aut secundum formam. debent enim habere situm aliquem sicut sonat hoc nomen situatum.

Dispositio dicitur uno modo quasi actio a habente eius cuius est sicut aliqua ars aut motus cum enim aliquid agit et patitur tunc passio est inter ea et sic passio inter vestientem et vestitum est dispositio. Manifestum est quod impossibile est quod ista dispositio sit aliquid et dicitur dispositio alio modo secundum positionem et est secundum quam positio rei est bona

-ius mala aut possibile autem in hoc aliquid, ut sanitas est aliqua dispositio quia talis secundum unam dispositionem. Et dicitur etiam dispositio cum fuerit pars alicuius quod dicitur secundum unam dispositionem taliter modo, et ideo bonitas etiam partium est aliqua dispositio.

Passio dicitur uno modo qualitas qua possibile est transmutari ut album et nigrum et dulce et amarum et grave et leve et alia. Et alio modo transmutationes et actiones istorum. Et etiam magis dicitur ipse rerum transmutationes nocentes et motus, et maxime nocentium et magnae contristantes. Actiones autem magnae et delectabilia et contristabilia dicuntur passiones.

Privatio dicitur uno modo cum aliquid non habuerit illud quod natura eius est esse in aliquo licet ipsum non habeat naturam, verbi gratia quando dicitur quod plantae carent sensu. Et alio modo cum non habuerit illud quod debet habere per suam naturam ut homo caecus. Modus enim carendi visu in homine est alius a modo carendi visu in talpa. Et cum privatio secundum genus habeat possibile et tamen cum non habuerit in qua natura et in tempore in quo debet habere et non habet. Caecitas enim est privatio alicuius, caecus enim non est in omni tempore sed in tempore in quo debet habere visum, et similiter si fuerit possibile aut refertur ad aliquid. Et abstractio quae fit violenter in unaquaque rerum dicitur privatio. Secundum quot enim modos dicuntur quae fiunt per negationem erunt modorum privationis. Et dicitur enim inaequale quod in natura non est, et dicitur non visibile quod non habet colorem omnino, et dicitur non habens pedem qui non habet pedem omnino et quia claudus est et corruptum ambulat. Sic dicitur non habere possibilitatem quod est debile et illud quod non est facile aut quod non est aptabile non abscindibile. Non enim dicitur illud quod omnino non abscinditur, sed illud quod non faciliter abscinditur, et etiam illud quod non bene abscinditur. Et etiam illud quod non habet omnino, non enim dicitur caecus qui non habet unum oculum, sed ille qui non habet visum in utroque oculo. Et ideo non omne bonum aut malum aut iustum aut iniustum sed inter haec.

Habitus dicitur multis modis. Uno modo dicitur quod potest adquirere aliquid secundum naturam suam aut secundum studium suum. Et ideo dicitur quod homo habet castrum, et tunc tores habent civitates et vestientes habent vestimentum. Et alio modo cum fuerit aliquid in alio similiter recipienti, ut cuprum quod habet formam idoli et corpus quod habet infirmitatem. Et alio modo sicut continens cum contento; continens enim dicitur habere contentum, sicut cyphus enim dicitur habere aliquid humidum et civitates habere homines et naves habere nautas, et secundum hunc modum dicitur totum habere partes. Et etiam dicitur habere illud quod prohibet aliquid moveri aut agere aliquid, sicut dicitur quod domus habet parietes super se. Et sic fabricatores dicunt quod caelum habet Atlantem, quasi non esset caelum caderet super terram, sicut dicunt quidam loquentes in naturalibus. Et secundum hunc modum etiam dicitur continens cum rebus quas continet quod habet illas, quasi unaquaeque earum esset separata ab alia. Et species quae dicuntur esse in aliquo sunt similes speciebus habitus.

Ex aliquo dicitur uno modo sicut dicitur esse aliquid ex materia, et hoc dicitur duobus modis, aut secundum primum genus aut secundum ultimam formam, verbi gratia quando forte dicitur quod omnia liquabilia sunt ex aqua, et forte dicitur sic idolum est ex cupro. Hoc enim est initium continuitatis. Et alio modo illud quod est compositum ex materia et forma ut partes ex toto et metrum carminis sicut metrum versuum qui dicuntur ex domo. Forma enim est complementum, et completum est illud quod habet complementum, et quidam dicunt sic forma ex parte et sic homo ex bipede, et etiam alio modo sic idolum ex cupro quod est ex materia sensibili aut sub sensibili, et etiam sic forma quae est elementum formae. Quia dicunt ergo istorum dicuntur his modis, et quaedam quando partes istorum fiunt ab aliis istarum specierum, ut filius ex patre et matre et terra ex plantis. Sunt enim ex quibusdam partibus. Et alio modo quae sunt post in tempore, ut nox ex die et pluvia ex sereno. Sunt enim post illa. Et quaedam istorum dicuntur hoc modo illa quae habent potentiam transmutari ad invicem sicut ista modo praedicta, et quaedam quae sequuntur se ad invicem in tempore tantum, sicut dicimus quod ex uno fit occasus solis, id est post meridiem, et dicimus quod ex motibus dignus fit Hercules.

Pars dicitur uno modo in quo possibile est quantitatem dividi quoquo modo. Omne enim quod diminuitur ex quantitate secundum quod est quantitas semper dicitur pars illius ex quo diminuitur, sic dicitur quod duo sunt pars trium quoquo modo. Et alio modo illud quod mensurat ista tamen, et ideo forte dicitur quod duo sunt pars trium et forte non est. Et etiam illud in quo possibile est formam dividi absque quantitate dicuntur etiam partes, et ideo dicitur quod formae sunt partes generis. Et sic illa in quibus dividitur aliquid aut ex quibus componitur totum aut forma aut habens formam, sicut sphaera cuprea; cuprum enim est pars illius, et hoc est materia in qua est forma, et angulus etiam est pars, et etiam illa quae sunt in diffinitione quae significat unamquamque rerum sunt etiam partes totius, et ideo dicitur quod genus est pars formae.

Totum dicitur illud a quo non diminuitur aliqua pars eorum quibus dicitur totum. Et dicitur totum naturaliter continens ad contenta, quod contenta sunt unum, et hoc duobus modis, quia aut sic unumquodque rerum est unum aut sic unum ut in istorum. Universale enim et illud quod dicitur universale esse universale sic aliquid continens plura et de particularibus praedicantur, et etiam omnia unum sicut pluralis, sicut et in homine et in equo; ambo enim sunt animalia.

Continuum et finitum est cum fuerit aliquid unum ex pluribus existentibus in eo maxime in potentia et si non aliquo actu, et etiam plura est istorum quae sunt talia naturaliter aut artificialiter, sicut diximus de uno, et unitas est aliqua quantitas. Et cum habeat medium et initium et ultimum, omnia in quorum situ non est diversitas dicuntur omnia, et omnia in quorum situ est diversitas dicuntur totum. Et omnia in quibus est possibile utraque dispositio dicuntur omne et totum. Et ista sunt omnia quorum natura remanet in sua dispositione et mutatione et formae autem non, sicut cera aut piper, quae dicuntur totum et universum quia habent utramque dispositionem. Aqua enim et unumquodque humidorum et numerus dicitur esse omne, et non dicitur numerus totum vel tota aqua nisi translatione, et dicuntur esse illa de quibus dicitur omne sicut congregatum dicitur de uno, sicut dicitur in discretis collectio numerorum istorum et omnes istae unitates.

Et quantum dicitur diminutum membrorum et non a quolibet modo, sed oportet ut illud aliquid et non distinguibile, et dicitur duo quando abest diminuitur unum, non dicitur diminutum membrum quod

Diminutum enim membrorum non est equale membro nisi dicatur equale in aliqua hora. Et similiter partium numerorum omnino. Substantia autem oportet ut permaneat quoniam si archa diminueretur membrorum et archa permanet nullum autem non est idem et cum hoc oportet ut non varientur. Et si fuerit consilium parvum non sunt omnia et non enim permanet preter sui consilium ut duo ut terra et alia. Et universaliter omnia ex quorum situ non fit diversitas non fit excessus aliquis diminutum membrorum utraque et ignis. Sed debet esse ista sicut habentia situm in substantia. Et etiam ut sint continua, compositum enim ex hoc non est ex diversis sicut compositus partibus et habentibus situm, sed non est membri diminutum. Et cum hoc etiam fuerit omnia que sunt per situm universum, non et illa que acciderit aliqua parte sunt diminuta membris. Non enim dicitur diminutum membro quando diminuitur aliquid ex hiis que sunt sub eius universitate, non ubicumque sunt ex locis sicut archa cum fuerit perforata non dicitur diminuta membro. Sed cum diminuitur ante ab aliquo extremorum ab homine, non quando diminuitur cor aut splen, sed quando diminuitur aliquod extremum, et hoc non omne, sed illud quod cum extrahitur totum non generatur. Et similiter sicut calvities non est diminutio membri. Dicitur genus quandoque generatio rerum quarum forma est eadem fuerit continua, ut dicitur cum genus hominum fuerit, id est dum generatio hominum fuerit continua. Et quedam dicuntur ex quo fuerit primus motor in generatione eorum. Et secundum hoc genus dicitur quod quidam homines sunt hyberni et quidam ex hyberniis, quando quidem eorum sunt in uno et quidam ex hybernio propter patrem denominantur a patre magis quam a matre genus et dicitur de femina sicut qui nominantur. Et in superficies plana que est genus figurarum planarum et corporea corporalium. Omnis enim figura aut est plana aut superficies sicut hec aut corporea sicut hec. Et hoc genus et subiectum differentiarum. Et in omne quod est in diffinitionibus primum et est in eis substantia, et dicitur secundum quid est genus et eius accidentia differentie sunt qualitates generis. Ergo dicitur secundum istos modos: quoddam secundum generationem eiusdem forme generatione continua, et quoddam sicut primus motor simul in forma, et quoddam sicut materia. Habent enim differentiam et qualitatem et subiectum et dicitur materia. Et dicuntur diversa genere quorum subiectum primum est diversum et non alteratur unum in alterum nec utrumque in aliquid idem, sicut forma et materia que sunt unum in genere, et omnia que dicuntur aliquo modo de predicamentis entis. Quedam enim entia significant quid et quedam quale et quedam existimant sicut prius fuit determinatum, que non alterantur ad invicem neque ad unum.

Falsum uno modo dicitur sicut aliquid falsum quoddam quia non est compositum aut quia impossibile componi, sicut dicitur quod diameter est similis coste, et te sedere. Istud enim simpliciter est falsum, illud autem est in aliquo tempore, et ista non sunt idem. Et quedam sunt illa que non apparent sicut sunt in natura aut que apparent quod non sunt sicut umbre apparentes in sompnis. Ista enim sunt sed non sunt illa que ymaginantur. Res enim dicuntur false secundum hunc modum aut quia non sunt aut quia ymaginatio non est alicuius. Et dicitur sermo fallax ille qui est entium que non sunt secundum quod est falsum. Et ideo omnis sermo qui dicitur de aliquo est falsus preter illum quem dicitur de illo cuius est, sicut sermo circuli qui est falsus de triangulo. Et diffinitionibus rei que significat essentiam rei forte est sicut unum et forte est sicut plura. Est enim cum passionibus, id est albus et idem quoquo modo ut Socrates et Socrates musicus. Sermo autem falsus non est sermo alicuius. Et ideo Anthistenes opinabatur quod non oportet aliquid dici omnino preter illud quod proprio dicitur sermone qui est unius ex uno. Et accidit ex hoc ut sermo non sit omnino neque falsum. Et possibile enim est dicere quod sit falsum omnino non secundum suam diffinitionem tantum sed secundum diffinitionem alterius. Et aliquando et aliquo modo possibile est dicere esse ipsum unum et sicut octo quia est multiplicatus per diffinitionem duorum. Quedam igitur sunt falsa hoc modo et sunt omnia que faciunt ymaginari sic falsa. Et ideo dictum est in quodam sermone quod fidicius et iudicius sunt idem. Accepit enim fidicium id est quod potest fidicare et est intelligens prius quam est cognitio, et accepit quod faciens malum sponte est melior, et hoc est falsum. Et ipse accepit hoc sermone secundum inductionem et est quod habens qui humiliatur sponte melior est quam ille qui humiliatur invitus.

Et dico hoc modo similitudinis, et similiter ille qui humiliatur sponte est peior sicut illa que dicuntur in moribus. Sed accidens dicitur illud quod est alicui et dicitur de eo vere, sed non necessario neque in maiori parte, ut si aliquis fodit foveam ad aliquam intentionem et invenit thesaurum. Non enim necessario est hoc sic esse neque in maiori parte, scilicet invenire thesaurum propter fossuram fovee. Et similiter ut si aliquis musicus sit non albus. Dicitur enim quod hoc accidit. Non enim est necessarium neque oportet ut sit in maiori parte. Ergo quia est aliquid et alicui et quia quedam sunt sunt in loco et in aliquo tempore secundum quod sunt, non secundum causam que est hoc primo modo. Non autem hic est accidens primo modo et accidens non habet causam terminatam sed modo omnino nisi a casu, et hoc non est terminatum, ut dicitur quod accidit ire Athenas casu si ire non intendebatur illuc, sed subito venit ventus fortis aut latrones occupantes et ducentes eos illuc. Et hoc est accidens et hoc non est quia est sed aliud; ventus enim est causa eundi ad illum locum quem non intendebatur. Et dicitur accidens alio modo ut omnia que sunt alicuius per se et non in substantia, ut triangulus habet rectum. Ista autem possibile est ut sint eterna, illius autem nullum. Et sermones de hoc sunt alibi. Incipit VI liber.

Manifestum est quod principia et cause entium sunt quesita secundum quod sunt entia simpliciter. Aliquid enim est causa sanitatis et infirmitatis, et res cogitabiles habent principia et elementa et causas, et universaliter omnis scientia cogitativa habet principia aut secundum finem perscrutationis aut secundum perscrutationem simpliciter. Et quia unaquaque istarum continet aliquod ens et aliquod genus, et de eo utitur illo, et non utitur tamen eius secundum eius, neque aliquam earum perscrutatur de eo quod est secundum quod est omnino. Sed quedam secundum hanc intentionem affirmat quod est sensu, et quedam affirmant secundum positionem. Et secundum hunc modum demonstrant et declarant que sunt per se generis sub quo continetur aut necessario aut facilius. Et ideo manifestum est ex consequentibus quod non habet demonstrationem et similiter quid est, sed aliquam significationem [illegible] et similiter [illegible]

narratur oīo. Si ergo quo nititur
ē autē n̄ ē una enim cognitōne de
clarantur quid sit ⁊ utrū sit. Et
cū sciā naturalis ē aliquis gn̄is en
tis continet ē subam in q̄ ē prin
cipium motus ⁊ quietis manifm̄
ē q̄ n̄ ē activa nec artificialis. prin
cipium eīm rerū activaꝝ ē in agen
te aut intellectus aut ars aut ali
qua virtus ⁊ principium artis est
in artib;. Et voluntas actiuū enim ⁊
voluntariū sunt idem. Omnis
ergo cognitō agens ⁊ speculans
hēt consideratōnē aliquā. ⁊ ista spe
culatur de ente q̄ n̄ simplē ē moū
⁊ de suba q̄ in mīs ptē ē q̄ diffi
nitō n̄ abstracta. ⁊ oꝫ n̄ ignorare
illud q̄ significat aliquid quid sit
scdm̄ eēntiam ⁊ diffinitōnē qlr ē q̄
quere ⁊ ab h̄ h̄ē facere inclusorū
aut q̄ determināt ⁊ significant ild
quedā sūt sic simus ⁊ q̄dam sic pro
fundum ⁊ differunt q̄ q̄dā accipi
untur cū materia sic simus pfundū
aūt n̄. Simus enim ē pfundū in na
so pfunditas aūt ē sine materia sē
sibili. ⁊ omīa naturalia dūr hoc
modo similr. illa quo dr̄ simus ut na
sus ⁊ oculus ⁊ manus ⁊ caro ⁊ os ⁊ to
tum ar̄ folia ⁊ radices ⁊ tota plan
ta diffinitō eīm n̄ fit in aliquo istoꝝ
sine motu. Manifm̄ ē g̊ q̄ in reb;
naturalib; q̄r materia quid fit ⁊
determinatur. ⁊ q̄r ī fit naturalis
eīm sciā h̄t considerare de aliq̄ aīa
s. illa q̄ n̄ ē sine m̄. Manifm̄ ē g̊ q̄
sciā naturalis ē aliq̄ sciarum specu
lantiuaꝝ. ſꝫ manifm̄ n̄ ē si sciā reꝝ
q̄ n̄ mouentur ē abstracta ī ⁊ si sit

Manifm̄ q̄ quedam mathematica n̄ō
mouentur ⁊ sunt abstracta ⁊ si ali
quid sit sempitnū ī mobile ⁊ ab
stractū ī. Manifm̄ ē q̄ cognitō eī
erit in aliq̄ sciā speculatiua. alia
a naturali sciā. sciā enim natura
lis ē mobiliū reꝝ. nec mathema
tica. ſꝫ illa q̄ ē añ istas sciā enim ē
naturalis rerum insepabiliū ſꝫ
n̄ imobiliū ſꝫ n̄ imobiliū ⁊ in mathemati
corum q̄dam sunt reꝝ ī mobiliū
ſꝫ n̄ uiūr abstracte. ſꝫ q̄ in materia
prima aut sciā ē reꝝ imobilium
separabiliū ī in ncce ē ut omīa sīt
eēna. ⁊ maxie ista q̄m ista sunt eē
reꝝ apparentiū ī ex diuinis.
Modi g̊ phie eēntiales sunt tres
mathematica naturalis diuinis.
Nullus enim ignorat q̄ si diuinus ē
q̄ ē in tali natura ⁊ sciā nobilis
dꝫ eē nobilis gn̄is. Alie enim specu
latiue sūt valde bone ſꝫ ista ē me
lior omīb; sciis speculatiuis. Et
dignū ē q̄rere vtrū prima phia sit
vlis aut alicuius generis aut unius
nature. Non eñ ē una spēs in sciis
mathematicis ī. ſꝫ geometria ⁊ astro
nomia sunt alicuius nature ⁊ sciā
vlis ē cōmunis omīb;. Si ergo
n̄ fuit suba alia a talib; hic exis
tentib; natura tūc h̄ sciā ē natu
ralis ⁊ vlis. ⁊ si aliq̄ suba imobi
lis fuit illa erit primū ⁊ sciā eius
erit h̄ phia vlis ī ⁊ q̄ h̄t cōsidera
tōnē de ente scdm̄ q̄ ē ens ⁊ quid
sit ⁊ q̄ sunt existentia in eo ente
scdm̄ q̄ ens. ſꝫ tn̄ ens q̄ dr̄ simplr
dr̄ multis modis. quoꝝ unus ut
diximus dr̄ p accn̄s ⁊ dr̄ unus. q.

dum ⁊ n̄ ens. q. falsum ⁊ alius mod̄ ab il
lis scdm̄ mod̄ figurarū p̄dicamento
rum. v. g. h̄ ⁊ q̄ntum ⁊ ubi ⁊ q̄n ⁊
p̄ter omīa ista q̄ ens q̄ dr̄ pō ⁊ ac
tu. Et cum ens dicatur multis
modis. Dicamus de illo p̄mo q̄ dr̄
p accn̄s. nulla enim sciā speculatiua
utitur tali modo ⁊ signū eius est
q̄ nulla sciā pscrutatur de h̄ nec ac
tiua nec artificialis edificator eīm
n̄ facit oīa q̄ accidunt cū artificio
domus q̄ ī sūt infinita. n̄ eīm fa
cit eē domus adiuuet unū ⁊ no
ceat alii ⁊ uilr ut sit alius modus
qui n̄ sūt ea a nobis ⁊ similr̄ geo
metr̄ ī n̄ considat de reb; q̄ accidūt
figris tali modo nisi triangulus ta
lis ⁊ triangulus h̄t duos rectos
angulos ⁊ siq̄d conueniant ī diffi
nitōne. accn̄s enim ē. q. aliq̄ nomi
tm̄. Et id n̄ male fecit plato quo
niō q̄n ordinauit sophisticā sub
eo q̄ n̄ ē sermones eīm sophistici ī
maiori pte sūt ī eo q̄ conuenit ac
cidenti q̄ simplr ē in sua cā sic illud q̄
dr̄ q̄ ē omīa ⁊ n̄ ē musicus eē ⁊ g̊
matic̄ sūt idē ī in arta ⁊ musicus
id sūt ⁊ omīe q̄ ē n̄ scdm̄ q̄ dr̄ dece
sic ille qui fuit musicus ⁊ fit g̊ma
ticus. Aut ille qui fuit gramatic̄
⁊ fit musicus. ⁊ omīs alii sermones
siles istis. accn̄s enim uir eē ppe vel
ppe q̄ n̄ ē quoqūo. Et h̄ manife
stum ē ex sermonib; extrīs ret̄ēa
q̄ sunt alio modo h̄nt gn̄ōnē ⁊ cor
ruptōnē q̄ añ sūt modo accn̄tali
n̄ h̄nt hoc. Sꝫ tn̄ loq̄mur de ac
cidenti scdm̄ q̄ simplr ē in sui natura
⁊ q̄ de cā fit ⁊ uir q̄ eius h̄ declara

bitur. q̄r n̄ h̄t sciam fixam ⁊ cum re
b; sint q̄dam q̄ semp sūt in eadem dis
pōne ⁊ sunt ncc̄io ⁊ n̄ ī illa q̄ dr̄ vi
olentē ſꝫ q̄ dūr de illis q̄ impossibile ē ut
sint alio modo ⁊ q̄dam n̄ sunt ncc̄ia
nec semper ſꝫ ī maiori parte ⁊ h̄ ē ini
tiū ⁊ cā eēndi. accn̄s q̄ eīm ē n̄ semper
nec ī minori pte vocatr̄ accn̄s sic plu
a ap̄ ascensum canis. hoc enim accn̄t
q̄ n̄ sp̄ fuit nec in maiori parte ut
accn̄t ut hō sit albus. ſꝫ n̄ semp. nec ī
maiori parte ⁊ edificator. ſꝫ p accn̄t
⁊ cecus pōt facere festinū utile ſꝫ hoc
n̄ ē sciā cognīdi ⁊ io dr̄ q̄ accn̄t h̄ scd
g̊ hanc dispōnē forte virtutes agē
tes erunt alie ⁊ ista n̄ h̄nt artē nec
virtutē terminatā cā eīm eoꝝ q̄ sūt aū
erūt p accn̄s ē ī p accn̄s ⁊ cum omīa
n̄ sūt ncc̄io ⁊ sp̄. ſꝫ plures in maiori par
te tunc ncce ē ut id q̄ accn̄s sit sicut
album. n̄ enim sp̄ musicē. nec ī maiori
parte ⁊ si ē in aliquo tp̄e tunc erit per
accn̄s. ⁊ si n̄ oīa erūt ncc̄ia tūc accn̄s h̄e
bit aliam cām in maiori parte a pos
sibilitate alio modo ⁊ oꝫ illud inveni
ri p̄mo si aliud n̄ fuit alb; in. g̊.
principiū eoꝝ ē eēnā de illis pscru
tabimur p̄. Qm̄ aūt n̄ h̄t accn̄s sci
entiam p manentē manifm̄ ē. Omīs
enim sciā p manens aut ē illius q̄ ē sp̄
aut illius q̄ ē in maiori pte. q̄uo enī
pōt doceri aut addisci q̄ n̄ ē ita q̄n q̄d
determinatur oꝫ aut ut sit sp̄ aut in
maiori pte. v. g̊. q̄ syropus iuuat ad
iuuat febricitantes in maiori par
te ⁊ impossibile ē ut illud dicatur in
alio tp̄e ut nouitas mensis q̄ ē sp̄ aut
in minori parte. Dictū ē g̊ quid ē
accn̄s ⁊ quid ē cā accidentis et q̄d

nullam habet scientiam permanentem.

Omnia autem principia et cause sunt generabilia et corruptibilia absque eo quod generetur aut corrumpatur. Manifestum est enim quod si hoc non fuerit, tunc omnia erunt necessaria, quoniam ista que generantur et corrumpuntur non inveniunt causam modo accidentali. Tunc erunt necessario sicut diximus utrum erit hoc aut non erit. Erit enim hoc sicut erit hoc si inventum est hoc, si fuerit aliud secundum hanc dispositionem. Et manifestum est quod semper diminuitur tempus ex certo tempore finito, et similiter perveniet ad illud quod est in instanti. Sicut dicimus quod iste morietur aut infirmitate aut violentia, et hoc erit si aliud fuerit, et sic pervenietur ad idem quod est in instanti aut aliquid eorum que fuerunt, ut tale comestum induxerit sitim, et hoc si comedit valde calida. Hoc autem erit aut non, ergo movetur necessario. Et similiter si aliquis ordinaverit et dixerit illa que iam facta sunt, sermo de eis erit talis et habent existentem. Dico illa que iam fuerunt, existentia enim illorum et generatio illorum. Ergo erunt necessario omnia generabilia, sicut mors est enim quod iam processit et fit idem. Sic contraria sunt eadem, quia sunt eiusdem, sed non sine infirmitate aut violentia, nisi hoc sit. Manifestum est igitur quod accipit ad aliquod principium, et hoc non accipit ad aliud, et aut accipit ad idem quod comprehenditur, causa quod non est causa in motus ordo. Sed similiter quod est talis erit ad principium huius qualitatis et ad causam huius alterationem. Et oportet nos perscrutari multum utrum sit causa perveniens ad materiam aut ad agens propinquum, quid autem ad idem erit et motus.

Dimittamus ergo loqui de ente accidentali. Nam sufficit quod determinatum est ab eis. Et loquimur de ente quod non est sicut falsum. Est enim in compositione et divisione et universaliter in duobus contradictoriis, quia quod habet affirmationem secundum quod est unum et secundum quod est compositum habet negationem autem, et secundum quod est divisum habet veritatem illius divisionis que est contradictoria. Quomodo autem contingit intelligi simul et privatim habet aliquem sermonem, et dico simul et privatim ne aliquid sit post aliquid. Sed ut sint idem. Falsum enim et verum non sunt in rebus sicut bonum et malum, ut verum sit sicut bonum et falsum sicut malum, sed sunt in cogitatione, et nulla cogitatio de simplicibus est autem de illo est. Omnia igitur que perscrutanda sunt de esse quod est hic et de eo quod non est dicenda sunt post. Et cum in cognitione est aut compositio aut divisio non in rebus quod est aliud secundum hunc modum, ex rebus que sunt in veritate rei est idem quod significat aut quid aut quale aut quantum aut copulatum cum alio, et cogitatio dividit idem. Dimittamus igitur ens quod est quasi accidens et quod est quasi verum. Causa enim unius eorum non habet diffinitionem et causa alterius est cogitatio, et utrumque est igitur dimittendo genus entis et non sunt extra quod significant esse entis. Et ideo dimittantur et perscrutamur aliud in romano. Iam determinatum est, et diximus quod unaquaeque rerum dicitur multis modis, quodam enim significat quod ens dicitur multis modis quemadmodum significat quod album in romano.

Incipit vii liber.

Ens dicitur multis modis ut prius distinximus in sermone in quo diximus quot

modis dicitur aliquid. Quoddam enim entis significat quid est et est aliquid et hoc, et quoddam significat quod est quale aut quantum aut aliquid eorum que praedicantur de subiectis in praedicatione declarante subiectum eorum sermone secundum hunc modum. Et cum ens dicatur istis modis, manifestum est quod primum entis illorum est quod significat quid et hoc est illud quod significat substantiam. Quando enim dicimus de aliquo quale est, dicimus ut bonum aut malum et non dicimus homo, et cum interrogatur quid est non dicimus album aut tricubitum. Sed illud autem dicitur et alia dicuntur entia non quia sunt entia sed quia sunt entis quod sunt hic. Quedam igitur sunt quantitates et quedam qualitates et quod aliud tale. Et ideo quaeret forte aliquis utrum ambulare et sanitas et sessio quilibet significet ens aut non ens, et similiter in unoquoque talium. Tamen nullum eorum est existens per se ens nec potest separari a substantia, et si ambulans fuerit de entibus et sedens et sanans, ita sunt digniora et sunt entia ut videtur, quoniam subiectum eorum est aliquid terminatum, et hoc est de subiectis que sunt unumquodque particularium, et hoc significant cathegorie que sunt tales. Sedens enim et stans non sine hoc dicuntur. Manifestum est igitur quod hoc est causa essentie unicuiusque illorum et ista sunt propter idem. Ens igitur quod est principale non est idem quod est aliquod ens, sed ens quidem principaliter est substantia. Et principale dicitur multis modis, sed substantia est prima omnium rerum diffinitione et cognitione et tempore. Nullum enim aliorum praedicabilium est separabile, et idem istud solum est praedicabile, et est in prima diffinitione. Necesse enim est ut diffinitio substantie accipiatur in diffinitione cuiuslibet rei. Videmus enim quod nos scimus quodlibet magis quando scimus ipsum quid est, verbi gratia quando scimus hominem esse ignem magis quam quando scimus ipsum quale esse aut quantum aut ubi, et in unoquoque illorum non scitur nisi quando scitur quid idem est aut quale aut quantum. Et idem est quod semper fuit quaesitum a longo tempore et modo est quaesitum, et semper faciet errorem in quiditate entis. Est hoc quando substantiam quidam dixerunt ipsam esse unam et quidam plures, et quidam finitas et quidam infinitas. Et ideo nos considerabimus de eo quod est hic magis, et idem est primum et unum, et dicemus quid sit.

Estimatur igitur quod est substantie esse manifestum in corporibus, unde dicimus quod animalia et vegetabilia sunt substantie et corpora naturalia, verbi gratia ignis et aqua, terra et aer, et omnes partes eorum que sunt ex eis aut ex suis partibus aut ex suis universalibus, verbi gratia celum et partes eius et corpora stellarum et luna et sol. Perscrutemur de istis igitur utrum sint tantum substantie aut sint alie substantie preter ista, aut quedam ista et quedam alia, aut nullum istorum sed alia. Quidam enim estimant quod ultima corporis aut superficies et linea et punctus et unitas sunt magis substantie quam solidum et corpus, et quidam non sensibilia. Et quidam non opinabantur quod sit tale omnino, et quidam dicebant plura et existentia esse et eterna ut dicebat Plato, quoniam dicebat quod forme et mathematica sunt due substantie, et tertie substantie sunt corporum sensibilium. Ierolius dicebat plures substantias esse et incipit ex uno, et plura principia esse, et unicuique substantiarum habet principium, et quod substantia et principia propter numeros est ad magnitudinum alterum, et post ea anima, et secundum hunc modum multiplicantur substantie.

Et quidam dixerunt quod forme et

innum habent eandem naturam et que alie
res sequuntur eas sicut linee et superficies
quousque perveniant ad substantiam celi
et stellarum sensibilium.

Perscrutemur igitur de istis qui ser-
mones sunt dicendi bene et qui econ-
trario et que substantia est et utrum substantie alique
alie a sensibilibus sint aut non et iste
quomodo sint et utrum aliqua substantia sit separa-
bilis et quare et quomodo aut nulla est preter sen-
sibilia et oportet autem distinguere substantiam.
Substantia enim dicatur multis modis dici-
tur in .iiii. primis estimatur enim quod est essen-
tia et universale et genus estimantur esse substantie
unicuique et quartum istorum est primum
subiectum et subiectum et subiectum est illud de quo dicitur
aliud ipsum autem non dicitur de alio et ideo per-
scrutandum primum est de hoc. primum
enim subiectum estimatur esse substantia ma-
gis quam illud et dicitur tale quoquomodo materia et
alio modo forma. tertio modo illud quod ex
his est et dico materiam ut cuprum et formam
ut figuram statue et quod est ex his ista-
tuam. Si ergo forma est ante ma-
teriam et magis ens esse est ante illud quod est
ex utrisque propter hanc determinationem
distinctum est igitur modo quid sit substantia
et dictum est quod non est illud quod est de subiecto. sed
illud de quo est aliud. et oportet quod distinctio non
sit tali modo tantum. non enim sufficit cum
hoc non est manifestum. Et etiam materia est
substantia quoniam si non fuerit substantia. substantia etiam non
aliud et si non substantia erit ignorata a nobis.
cum enim alia fuerint abstracta nichil
invenimus permanere et alia passiva cor-
porum et actiones et virtutes et lon-
gitudo et latitudo et profundum sunt
quantitates et non substantie. Quantitas enim non
est substantia. sed illud cuius sunt ista primo modo

est substantia. sed cum longitudo et latitudo et
profundum fuerint abstracta nichil videmus
permanere preter quod sit aliquid quod est per
suam diffinitionem. necesse est igitur ut solam
materiam videamus esse substantiam et illi qui
perscrutantur hac perscrutatione et dico
materiam esse illud quod per se non dicitur quale neque quantum
nec aliud eorum quibus determinatur ens.
Est enim aliquid de quo dicitur unumquodque
istorum et essentia illius est alia a essentia cuius-
libet essentia predicabilium. alia enim dicuntur
de substantia et hec de materia. ergo postremum quod est
per se non est illud quod dicitur quale aut quantum aut
aliquid omnino nec negationes. ista enim sunt accidentaliter
existentia igitur accidit ut substantia sit materia.
sed hoc est impossibile. estimatur enim quod separa-
bilia et que significant essentiam secundum totam
ipsius rei sunt substantie magis. et ideo estima-
tur quod forma et illud quod est ex utrisque sunt
magis substantia quam materia. Dimitta-
mus ergo nunc loqui de substantia que est ex
ambobus. scilicet ex materia et forma et exempla-
ri quod est ultima substantia. et materia facta est
et manifesta. et quoquomodo perscrutemur
de tertia est enim in ea maximum error et ne-
cessarium est aliquas substantias esse sensibiles.
Incipiamus igitur de istis et non prius distingua-
mus secundum quot modos dicitur substantia et
invenimus substantiam et estimatur quod u-
na istarum est illud quod significat essentiam
rei consideremus primo de illa ex prima
principia enim operationum transferuntur ad illa
que sunt manifestissima et sicut de
doctrina in unaquaque rerum que sunt mi-
noris cognitionis ad illa que sunt ma-
ioris cognitionis et sicut est in operatio-
ne. operationes enim non sunt nisi ad
agendum de illo quod est aliquod bonum
cuilibet et bonum singularibus rebus ad

id quod est bonum universale et bonum cuilibet
et similiter ex eis que sunt cognita sin-
gularibus rebus ad illa que sunt cognita
per naturam et cognita cuilibet in ma-
iori parte que sunt parve cognitionis
aut per se aut nichil est in eo de cogni-
tione entis. sed tamen necesse est ut sciamus
de istis que sunt male cognitionis. sed
habent cognitionem particularem ad ista
que cognoscuntur modo universali transferen-
do ut dictum est de istis eisdem et iam
diximus prius hoc in quibusdam ser-
monibus nostris sermone de logica quod
est illud quod significat per essentiam rei
et est illud quod dicitur per se aliquid enim esse in lo-
co. non est ipsum esse musicum. musicus enim est
in non sunt id per se. nec hoc est universale nec
illud quod per se est secundum hunc modum ut album
superficiei. essentia enim superficiei non est
essentia albedinis et etiam non est id quod est ex u-
trisque. scilicet superficies alba et hoc propter additio-
nem que est in diffinitione eius. Diffi-
nitio igitur in qua diffinies vel dicens non
habet quid est est diffinitio que est rei per
suam essentiam in quibuslibet ergo si
essentia superficiei albe est essentia super-
ficiei levis. tunc albedo et levitas sunt
idem et cum sint composita ex aliis
predicamentis et aliquid est subiectum cui-
libet. verbi gratia qualitati et quantitati et quando
et ubi et motui perscrutemur. utrum
sit diffinitio cuiuslibet istorum quod sit esse
igitur istis et illud quod significat essentiam rei ut
homo albus. Sit igitur ita quod habeat hoc no-
men vestis. si igitur dicatur quid est
dicetur vestis. sed non est ex eo quod est per
se. nec hoc est aliquid ex eo quod est
per se. sed modo simplici. Et quedam
ex additione et quedam non. quedam enim

diffinitur per diffinitionem alterius sicut
qui diffinit essentiam albedinis et
dicit diffinitionem hominis albi et quedam per aliam
diffinitionem ut vestis significat homi-
nem album. et ipse diffinit vestem tanquam
album est albus. homo enim albus est albus sed
diffinitio eius non est diffinitio albi et quod
est vestis habet diffinitionem que significat
essentiam eius quod est. Et diffinitio rei est
illud quod significat quid est essentia rei et cum a-
liquid dicitur de aliquo non est illud quod est per se. verbi gratia
homo albus non est illud quod est illud. hoc enim non est nisi sub-
stantiarum tantum quod est igitur per essentiam est id in
omnibus rebus quarum sermo est diffinitio. Et
diffinitio non est eius cuius nomen et ser-
mo significant idem. Et similiter omnes
sermones erunt diffinitiones omnis enim
sermo habet nomen ergo mentiri halbaz
erit et diffinitio. Sed cum fuerit alicu-
ius primi talia omnia que dicuntur non per id quod dicitur
ad. Illud igitur quod est secundum essentiam non est ali-
quid forma carentium generis sed illarum tantum
estimatur enim quod non dicuntur modo communi et
passivo nec sicut accidentia. erit igitur sermo cui-
libet aliorum qui significat quid sit
aut significat nomen si fuerit quod significat quod hoc est
in illo aut sermo simplicior qui significat ser-
monem magis perscrutatum. diffinitionem
autem non habent nec id quod est per essentiam.

Diffinitio enim dicitur multis modis sicut
dicitur quiditas multis modis. Qui-
ditas enim quoquo modo significat substantiam et hoc
alio modo unumquodque predicamentorum verbi
gratia qualitatem et quantitatem et alia talia que
admodum enim interrogatur de substantia
per quid de substantia similiter de quantitate quanti-
tas igitur et qualitas sunt eorum que dicuntur per quid
sed non ut modo simplici ut quidam dixe-
runt modo logico in eo quod est. sed tamen

simpliciter sed id quod non est tale equivocatum est.
[M]odo igitur necessitudo sermonis in ista
questione sit secundum quod oportet et non sit in ser-
mone magis quam in eo secundum quod iste sermo quem
modo diximus sed manifestius erit illud
quod est in essentia tale est et esse primo modo et
simpliciter substantie deinde aliorum et similiter est
non id quod est per essentiam modo simpliciter.
[M]odo igitur essentia non dicantur eodem
modo equivocationis sed secundum magis
et minus sicut id quod non est notum est et de ignoto
et noto. sermo enim et quam non est modo equi-
voco sed similitudine sicut medicina que
attribuitur alicui non ita quod sit idem nec
ita quod sit cum eo idem nec modo equivo-
co. et quoniam corpus medicinale et actio
medici non dicitur equivoce neque uno modo
sed relative unius. [I]sta igitur sunt diversa ad inten-
tionem quocumque voluerit quoniam in re non est
differentia in sermone vero. [S]ed hoc est manife-
stum quod dictio primo modo et simpliciter et quid
per essentiam est substantie et est aliorum similiter
est. sed non primo modo. non enim est necesse si nos po-
suimus aliquod subiectum esse ut sua diffini-
tio que significat quod ipsum sit sicut significatio
sermonis. sed aliquis sermo. [E]t id est
cum fuerit unum ex eis modis secundum quod sig-
nificativum non ita quod sit continuum sicut
dictamen halbar et omnia que copulantur per
aliquod ligamentum. sed cum fuerit unum ex eis
modis secundum quod dicitur unum. [U]nus igitur quedam
significat substantiam et quedam quantitatem et quedam
qualitatem. et propter hoc apud habebit sermonem
et diffinitionem. sed alio modo et substantie alio mo-
do. et substantia quoquo modo. [S]i igitur aliquis di-
xerit quod sermo qui recipit additionem
non est diffinitio erit in hoc error quoniam sicut fuit
quid igitur est diffinitio eorum que non sunt simpli-
cia sed congregata in simul. necesse est

igitur quod significetur ita quod recipiant
additamentum. verbi gratia. nasus et concavi-
tas et simitas que dicitur ex utrisque. hoc enim
est in hoc et concavitas non est passio nasi nisi
accidentaliter. neque simitas. sed per se et non sic-
ut albedo aut hominis qui est callias accidit
quoniam accidit ei ut sit homo. sed sicut masc-
ulinum in animalibus et equale in quantitate
et omnia que dicuntur per se sunt talia et in omnia
que sunt in eis aut diffinitio. aut no-
men eius cuius est ista passio et non potest sig-
nificare sine alio ipsum sicut potest album
sine homine. sed femina sine animali non
potest. ergo aut non est harum alicuius id
quod est per essentiam et diffinitio est aut si
fuerit erit alio modo sicut diximus. [E]t
in istis rebus est et alia dubitatio quoniam si
idem est nasus simus et nasus concavus
id est simum et concavum erunt. [E]t si
non impossibile est ut dicatur simus per
se sine illo cuius est passio et si simus est
concavitas in naso. aut impossibile est
ut dicatur nasus simus aut idem di-
cetur bis aut erit nasus. aut simus
et idem talia non debent habere quod est per essenti-
am et si non procedit in infinitum na-
sus. nasus ita quod sit erit aliquid per
quod non erit aliud. [M]anifestum est igitur quod diffi-
nitio est substantie tantum. [E]t sic aliorum
predicamentorum necesse est ut sit ex additione
ut diffinitio qualitatis et numeri et im-
paris. quoniam non est sine numero nec illa que est
femina sine animali. [E]t sermo qui
est sermo ex additione qui accidit in
eis dicere bis quod est sicut in istis et sic
enim non erit neque in congregatis in si-
mul ut numerus impar. [S]ed latet quod
diffinitiones non dicuntur perfecte sed igitur ista
habent diffinitiones sunt alio modo

sicut dictum est. [D]icamus igitur quod diffinitio
et id quod est per essentiam dicuntur multis modis.
ergo uno quomodo nichil omnino habet dif-
finitionem aut id quod est per essentiam nisi
substantie et quo quomodo habent alia. [Q]uoniam
autem dictio est sermo eius quod est per essentiam
et id quod est per essentiam. aut est solummodo
substantiarum aut primo modo magis et
simpliciter manifestum est.

[S]ed perscrutemur utrum quid est per
essentiam et singulare sint
idem antequam perscrutemur de substantia. [S]in-
gulare enim esse non estimatur esse a-
liud quam substantiam nisi que est et dicitur quod quid
est per essentiam est substantia singularis. [I]n eis
autem que dicuntur per accidens rectum est estima-
re esse aliud verbi gratia. homo albus est aliud et quod est
hominis albi per essentiam est aliud. [Q]uoniam
si fuerint idem tunc essentia hominis et hominis al-
bi idem erunt. homo enim et homo albus ut dicunt
sunt idem ergo et homo albus et albus et aut
non erit necesse ut sint idem omnia que sunt idem
per accidens quoniam non erunt eadem extrema. [S]ed
rectum est estimare hoc accidere eis ut
essentia albi et musici sint idem. sed hoc non
videmus. [I]n eis autem que dicuntur per se cer-
tum est ut sic idem necessario. [S]ed sic diximus
si aliqua substantie sunt prime et non sunt substantie
aliorum neque nature aliorum. sicut quam-
dam dicunt de formis. quoniam si bonum est
id quod bonum est esse et essentia boni et animalis et
essentia alicuius et essentia entis et entis. [E]t
alie substantie erunt essentia boni et nature
et forme alie ab eis que dicuntur et ille substantie
sunt priores. sicut que est per essentiam sit substantia
[E]t si sint absoluta ad invicem. quedam
non scientur per scientiam et quedam non erunt
entia. [E]t dico ea esse absoluta si bo-
num per se non habet essentiam boni neque illud

quod dicitur habet essentiam boni. [S]cire autem
cuiuslibet rei est scire quid est per essen-
tiam et similiter in bono et de aliis. [S]i ig-
itur ergo bonum non habet essentiam boni ergo
ens non habet esse neque unum unum. [E]t similiter omnia
aut habebunt quid est per essentiam aut
non habebunt. et si ens non habet. ergo neque aliud
omnino et est id quod non habet essentiam boni et est
bonum ergo necessarium est ut bonum et essentia
boni sint idem et studium et essentia stu-
dii sint idem. et omnia que non dicuntur de aliis sed sunt
prima et per se est enim in istis est sufficien-
tia. sed sint forme et si non sint. sed dignum
est. et si sint forme et non est manifestum si sit
in simul. [E]t si forme sint sicut dicunt
quidam tunc subiectum non erit substantia quoniam
necesse est ut ille substantie que non sunt de subiecto
ut non sint modo communicationis. [E]x
hoc igitur sermone quod licet quod est et quid
est per essentiam sunt idem et non modo accidenti
et quod essentia scientia cuiuslibet rei ista scilicet sci-
re quid est per essentiam. secundum hanc igitur po-
sitionem necesse est ut ambo sint idem. que autem
dicuntur per accidens ut musicum aut album
quia significant duo. [N]on est verum dicere quod
sunt idem per essentiam id est cum cui accidit esse
album et album accidens et est secundum unum mo-
dum idem et quid est per essentiam et secundum a-
lium non est idem. secundum autem quod sunt hominis et hominis
albi non sunt idem. secundum autem quod sunt pas-
siones sunt idem et si aliquis estimaverit
quod quelibet nomina habent quid est per essentiam
apparebit et non. essentia enim apud ipsum quod
est per essentiam apparebit contrarium
erit enim apud ipsum quod est per essentiam a-
liud verbi gratia. equus est aliud et quid est per
essentiam equi est aliud et quid est per essen-
tiam equi est aliud. et quid prohibet in
quibusdam rebus ut sit quid est per essen-

ciam statim ut modo sit si quid est
per essentiam est substantia et non est unum tantum
sed dictos esse eius et id sit manifestum de
dictis. essentia enim unius et unum non sunt
idem nisi accidentaliter et si enim fuerit aliud precedens
unum fuerint. Quidam enim erat quod est per essen-
ciam unum et quedam que non est unum. Ergo
sermo de illis est manifestum est ergo quoniam
in primis rebus que dicuntur per se et quibus res
singularium et que illis singulare sunt
idem et aliquid est unum est. Et manifestum
est quod redargutio sophistice dissolvitur
solutione et quod socrates et essentia socratis sunt idem.
Non enim est differentia inter ea nec ex illo quod
rectum est quod ab illo nec ex eo cuius
dissolutio est difficilis. Dictum est ergo quid est
per essentiam cuiusmodo est singulare et cuiusmodo non.

[O]mnium autem quedam fiunt
natura et quedam artificio et quedam ex
illo quod ex per se est et esse quod generatur est aliquid
et ab aliquo et ad aliud et per aliquid et
dico aliquid quod licet predicabile aut
hoc aut quantum aut ubi aut quale sit
bilium. quedam sunt quorum generatio est a
natura et quedam est id ex quo generatio est
quod dicitur existentia et quedam est id per quod fit aliquid. Il-
lud quod fit a natura ut hoc aut do-
minus aut aliud tale de quibus dicimus esse
substantias esse et omnia que sunt aut a natura
aut artificio habent materiam. Quodlibet enim
eorum habet potentiam ad esse et ad non esse et in hoc
in quolibet est materia et quod habet naturam phisicam
est generatum et ipsum generatum habet naturam
ut domus aliud vel aliter et id per quod est natura
quod dicitur per formam aut simile forme
et est in alio. homo enim generat. Illa autem
que sunt per naturam secundum hunc generantur.
Alia autem generabilia dicuntur actiones. Et
omnes actiones aut sunt a potentia aut

arte aut a cogitatione. aut a casu aut
ex se ab albo nigrum. aut quemadmodum similiter in hiis
a natura. quedam enim et illic eadem
et ex spermate fiunt quod et sine sperma-
tibus et de hiis per scrutandum est post. Que vero
ab arte non fiunt quorum autem species
est in anima. speciem dico quod erit esse
cuiuslibet et primam substantiam et enim con-
trariorum modo quodam eadem est
species. Privationis enim est causa substantie op-
posita ut sanitatis infirmitatis.
Illius enim absentia ostenditur infir-
mitas. Sanitas vero et scientia que est in anima.
Sanitas vero est dicto in anima et scientia.
et hec est esse sanitas eius quod infirmatur
secundum hunc modum cum sit sanitas ne-
cesse est ergo si hic sanatur ut habeat iam
naturam divisam et sic fuerit erit
calor et secundum hunc modum dicemus
unum post aliud donec perveniamus nisi
quoniam impossibile est ut ipse sit ad eum motus
qui est ex hoc est actio eius quod procedit
ad sanitatem ita quod accidit quo quoniam
non sanitas sit ex sanitate. domus ex
domo que est non existentia illa que habet materiam.
Ars enim medicine et ars edificato-
ria sunt forma sanitatis et forma
domus et dico substantiam sine albo igi-
tur. et hec est tale et est talis in potentia. et ista
est causa generationis agens et id ex quo est
principium motus. Sanitas enim
sic est ex artificio est a forma que est in anima
et sic est ex illo quod est per se est id quod est ex hi-
is et cuius principium actionis est agentis
ex artificio ut operari per medicinam
reducere est ut principium sit ex ca-
lefactione et erit hoc procedere forma-
tionem. calor ergo qui est in corpore.
aut est pars sanitatis aut aliquid

tale sequitur ipsum et est pars sanitatis
aut erit per plura quorum unum est agens
et est secundum hunc modum et pars sanita-
tis et domus. Et dicitur in sermone
duobus modis et in eo sunt plures ar-
cus et dicitur quod materia est cuprum. et dicitur quod forma
est talis figura. et hoc est genus in quo
ponitur primum substantiam. cuprum autem
in suo sermone est materia. Illa autem
que sunt ex materia quedam dicuntur cum fu-
erint illud non quod dicitur illa tamen sed secundum re-
spectum ad aliud. verbi gratia quod statua non dicitur
lapis sed lapidea. homo autem sanus non dicitur
esse id ex quo fit. et causa huius est quoniam
fit ex privatione et subiecto quod dicitur materia
verbi gratia. Quoniam homo et infirmus erit
sanus et generatio dicitur ex privatione
magis ut sanitas ex infirmo autem
ex homine. et ideo non dicitur sanabile esse
infirmum sed dicitur homo et homo sanabilis
est. Illa autem quorum privatio non est manifesta
non habet nomen ut alia figura ut cuprea
aut domus in lateribus et lignis estima-
tur quod existit sicut dictum est
illic ex infirmo et ideo quemadmodum
non dicitur illic aliquid a nomine eius ex quo
est ita hic et non dicitur ydolum esse lignum
et cuprum. sed non cuprinum et lapideum
non lapis et domus lateritia non lateres.
Cum ergo fit sic ydolum fit ex lig-
no aut domus ex lateribus. Si autem
consideraverit non dicet modo simplici ip-
sum esse unum quod enim fit ex aliquo debet
esse ex aliquo quod transmutatur non ex
aliquo quod remaneat in eadem di-
spositione. et ideo dicitur hoc modo et causa illius
quod fit per aliquid dicitur hoc ex quo est
principium generationis et ex aliquo est sic
ergo hoc non privatio sed materia. Iam ergo

diximus superius quoniam dicitur hoc et quod est ex hoc
ut spera aut circulus aut aliud quod com-
prehenditur ex aliis. Quoniam quemadmo-
dum cuprum non facit subiectum. similiter et non spera
non per accidens. spera enim cupri est spera et ideo fa-
cit illud. dicimus enim quod hoc facit hoc ex subiecto
universaliter cuprum rotundum et speram et
non est hoc aliud sic illa forma in alio quoniam
si facit ex alio facit. et hoc est subiectum sic
factura spere cupri et hoc secundum hunc mo-
dum quoniam si ex hoc quod est cuprum facit hoc
quod est spera. manifestum est ergo quod illud facit et
similiter et sic procedunt generationes secundum
hoc in infinitum. Declaratum ergo est quod
forma et modo quo debet dici exemplar quod
est in sensato non erit nec habet generationem.
nec habet id quod est per essentiam. hoc est id quod est
in alio. aut per artificium aut per natu-
ram aut per potentiam. et ipse facit speram
cupri faciendo ex cupro speram et iste
ponit istam formam in hoc et hoc est
spera cupri. Si autem est generatio essentie spere om-
nis tunc aliquid erit ex nichilo. Et
tunc necesse est ut sit divisibile et quedam
erit hoc et hoc necesse cum dico quod quedam
erit forma et quedam materia et forma
cum est spera non fuerit erit per figuram que est ex me-
dio in quo est quedam hic et est id quod facit
ex hoc et quedam in hoc et quedam totum
generatum. verbi gratia spera cupri mani-
festum est ergo ex predictis quod substantia que dicitur tan-
quam forma significatur. congrega-
tio vero per quam dicitur generatur et quod in omni
generato est materia que est in eo et quedam est hoc.

[Q]uestio autem circulus intr
aliqua spera sit alia ab ista aut
domus aliqua alia a lateribus cum si ita
esset numquam esset generatio. quoniam sic esset secundum
hunc modum hoc non esset generatio sed singulare aliquod

tale in aliquo terminat. Sed facit et generat ex hoc tale et generatio istius est talis et in unaquaque talis ita quod sol et callias sicut sphaera cuprea accepta modo isto. Manifestum est igitur quod quidam homines sunt assueti dicere quod forme sunt extra formas et si ista sunt alia a particularibus nichil prodest omnino ad generationem in substantiis. Necessarium est propter hoc quia in quibusdam est manifestum. Quoniam et faciens est simul filio non sunt idem neque idem numero: sed unum in forma sicut est in rebus naturalibus. Homo enim generat hominem. Sed sunt aliquid extra naturam nisi quod generat mulum. Et hoc est simile et nominatur enim per illud quod est commune equo et asino. Que sunt tanquam propinqua in generatione. Rectum est igitur ut ambo sint existentes ut mulus. Manifestum est igitur quod non oportet ut aliqua forma sit que exemplar et sufficit. Inquirendum est enim magis in istis rebus quoniam magis sunt substantie sed ut primum possit agere. Et ut sit causa forme in materia vel ut generet formam que est in istis carnibus et in istis ossibus et ut generet Sortem et calliam et ut generet aliud propter materiam et ut sit idem secundum formam quoniam forma non dividitur.

Et forte queret aliquis quare quedam sunt artificiata et ex se ut sanitas et quedam non ut domus. Et causa illius est quoniam in materia quorundam rerum est ea que est principium suarum generationum aut in generatione alicuius ex artificio in quo est aliqua pars rerum cuius quedam est sicut illud quod potest moveri ex se et quiddam non et quiddam potest secundum hoc quod est impossibile et quedam non secundum quod oportet. Multa enim sunt que possunt moveri ex se sed secundum quod oportet ut saltatio. Omnia igitur quorum materia talis est ut lapides non possunt moveri in eo quod oportet nisi per aliud et per ipsum motum. Et ideo ignis non generat quiddam nisi illo cuius est artificium et generat quedam movebuntur enim existentia illa que non habent artificium sed possunt moveri aut ex aliis que non habent artificium in particulari. Manifestum est igitur ex dictis quod quoquo modo omne quod fit fit a convenienti in nomine sicut illud quod est per naturam aut a parte eius quod est conveniens in nomine ut domus ex domo aut per actionem quoniam per artificium est forma aut ex parte que habet partem suam sunt generationes per accidens agens enim aliquid est causa per se primo quoniam calor per motum facit calorem in corpore. Et hec est sanitatis principium aut pars. Sequitur enim ipsum aliqua pars sanitatis principium aut pars sequitur enim ipsum aliqua pars sanitatis per se. Et ideo dicitur quod agit et facit sanitatem per illud quod sequitur ipsum et accidit ei calor. Ergo sicut dictum est quod in sillogismo principium est causa substantia sillogismi enim sunt ex hiis que sunt ita. Hee generationes et illa que constituuntur in natura. Semen enim facit sicut illa que sunt ex artificio quoniam in eo est forma in potentia. Et illud ex quo est semen conveniens est in nomine quoquo modo. Non enim oportet querere omnia in illa eadem dispositione in qua generatur homo ex homine. Mulier enim ex viro est. Et ideo mulus non est ex mulo nisi sit quidam. Omnia enim que generantur ex se sunt. Sicut illic omnia quorum materia habet potentiam ut moveatur ex se hoc motu quo movet semen ut

et omnia quorum materia non potest hoc sunt alio modo et non sunt existentia. Et iste sermo non significat substantiam tantum quod ex forma non generatur: sed est sermo communis omnibus primis rebus verbi gratia quantitati et qualitati et aliis predicamentis ut sphaera cuprea sed non est sphaera nec cuprum sed fit ex cupro oportet semper ut sit ante per materiam et forma. Et similiter illud quod est per qualitatem et quantitatem et alia predicamenta. Qualitas enim non erit aut lignum habens qualitatem nec quantitas sed lignum quantum aut aliud. Sed invenitur ex istis quod substantie propinque habent semper necessario aliam substantiam que est ante in actu ut aliud. Sicut est aliud qualitatem esse aut quantitatem non est necesse nisi in potentia tantum. Ergo diffinitio est sermo et omnis sermo habet partes et quemadmodum sermo est ad rem ita pars sermonis ad partem rei. Dubitatur ergo in hoc utrum sermo partium debeat collocari in sermone totius aut non. Videmus igitur quod quedam collocantur et quedam non in sermone. Enim circuli non est ille qui est partium in sermone autem sillabe est sermo litterarum et si circulus dividatur in partes sicut sillaba in litteras et cetera. Et si pars est ante totum et acutum est pars recti et digitus est pars animalis ergo acutus est ante rectum et digitus ante animal est. Sed estimatur illa esse priora quia dicuntur per sermonem quoniam sunt existentia et quia sunt ex aliis ab illis sunt ante et cetera. Aut dicamus quod pars dicitur multis modis unus est ille qui dicitur per quantitatem et alius qui dicitur per qualitatem.

Sed dimittamus hoc et perscrutemur ea ex quibus est substantia et sunt tanquam partes. Si igitur quedam est substantia et materia et forma et id quod est ex istis materia et quedam forma et quedam id quod est ex istis forte dicetur pars rei sicut dicitur materia et forte non dicitur. Sed ex quibus est diffinitio forme ut caro que non est pars profundi est enim materia in qua est profundum et est pars similitudinis et cuprum pars est totius predicabilis et non est pars predicabilis quod dicitur quod ipsa forma. Forma igitur dicitur de illo quod unaquaeque res habet formam materia non dicitur per se omnino. Et ideo in diffinitione circuli non dicitur diffinitio partium et in diffinitione sillabe sunt littere. Littere enim sunt partes forme et non sunt materia. Partes non circuli sunt partes tanquam materia sicut quam fit. Et sunt propinquiores forme cupro cum circulus est in cupro. Et forte est per se ut sillabe non sunt omnes voces in sermone sillabe ut iste audibiles aut que sunt in aere. Iste enim sunt sillabe quia sunt sensibiles materiam. Linea enim non corrumpitur quia semper dividitur in media ut homo in ossa et in nervos aut carnem. Et ideo sunt existentes secundum hunc modum tanquam partes substantie. Sed que ex eis totius non sunt partes forme aut illius quod habet diffinitionem non sunt partes.

Et similiter in diffinitionibus est in quibusdam non et non sunt nisi aliqui diffinitionum partium que sunt tales et in quibusdam non. Non oportet ut sit unum non sit illud quod est congregatum. Ista enim quedam sunt ex illis que sunt principia et in ea corrumpuntur et quedam non. Omnia igitur quorum forma et materia sunt congregate ut simum et circulus cupri corrumpuntur in ista et materia est pars eorum. Et omnia que non aggregantur cum materia sed diffinitiones forme sunt sine materia aut non corrumpuntur omnino aut non corrumpuntur: sed illa corrumpuntur

ergo in illis quorum illa que sunt sub eis
sunt principia et partes eorum. Forma
vero est non iste partes neque principia eorum et
ideo corrumpuntur per dissolutionem in istas in-
terim et sphera cupri in cuprum et callias in
carnem et ossa et est circulus in partes que
cumque igitur congregantur cum nomine et di-
citur voce circulus cum dicitur modo sim-
pliciter et ille qui est particularis particula-
ria cum non sit nomen proprium.
Iam igitur diximus sermonem latenter in-
sed nunc dicamus magis manifeste sed per-
tentamur ad quot sunt partes sermo-
nis et in que dividitur sermo. ista enim sunt
ante aut omnia aut quedam. diffinitio autem
recti non dividitur in diffinitionem acu-
ti. sed que est acuti recti. Cum enim diffinit
acutum utitur recto. quia acutus est minor
recto et circulus et semicirculus sunt
similia istis. Semicirculus enim dif-
finitur per circulum et digitus per totum.
digitus enim est pars talis partium per totum
talium hominis. Omnes igitur partes que sunt ta-
les in materia et in quas dividuntur sicut illa que sunt
in materia. Et omnes que sunt diffinitionis
et substantie que est secundum diffinitionem sunt posteriores
secundum rationem aut omnia aut que-
dam. et in animali anima et hec enim est
substantia animati animati per substantiam que est
secundum diffinitionem et forma et que est per essenti-
am talis. Vnde unaqueque igitur per partem si diffini-
tur bene non diffinitur sine diffinitione que
est eius. Ergo partes eius sunt an-
te aut omnes aut quedam magis quam partes
animalis congregati et talis in omnibus par-
ticularibus corporeis et sive partes sunt
per hanc substantiam. et ista dividuntur
sicut illa que dividuntur in materia non itaque
sunt substantie. sed que sunt universaliter. Ista

igitur sunt ante universalia et forte non omnia non
possunt dividi et non erit idem quod est alio
modo in aliqua dispositione. digitus enim a-
nimalis in sit equivoce ut mortuus et yma-
gines eorum que sunt in rei veritate et
in eo non est diffinitio primo et substantia ut
cor aut cerebrum. aut idem quod est excellens non
est in hoc diversitas homo vero et equus
et que sunt eius in particularibus et non sunt
modo universaliter sed aliquod totale congregatum
ex diffinitione et materia sicut due partes toti-
us ultimi in eo et substantia est in materia ultima
et forma et hec partem dico formam in
illud quod est per essentiam et totum congre-
gatum est ex materia et forma. sed partes dif-
finitionis sunt forme tantum. diffini-
tio est totius essentia enim circuli et cir-
culus et essentia anime et anima idem sunt.
Res autem totalis congregata. verbi gratia
iste circulus aut aliquod particula-
rium aut sensibilium aut intel-
ligibilium et dico intelligibilia ut
mathematica et sensibilia ut cuprea
et lignea non habent diffinitionem sed cognos-
cuntur cum cogitatione vel cogitatione
aut sensu et cum recedunt ab in-
tellectu non manifestantur utrum
sunt aut non sunt. Id vero dicitur et cognosca-
tur sermone universali. materia vero per se non cog-
noscitur. et quedam materia per se est sensi-
bilis et quedam intelligibilis et sensibi-
lis ut cuprum et lignum et omnia que
moventur. intelligibilis est idem quod est
in sensibilibus non secundum quod sensibilia ut
mathematica.

Dictum est igitur quomodo est de toto et par-
te et ante et post. sed necesse est ut
questio sit secundum interrogationem
cum aliquis quesierit utrum rectus

et circulus naturalis sunt ante aut
partes in quas dividuntur quoniam non est essentia
recti simpliciter necessaria. simpliciter est animal
aut animatum nec quod unumquodque cir-
culorum et quod habet quilibet circulus est
circulus et rectus et essentia recti est rec-
tus et substantia que est recti. quod autem dicitur prius et posterius
non est sicut illa que sunt in diffinitione et ante
et post. i. rectus. rectus enim in materia
prea est rectus et cum est in ligneis par-
ticularibus quia autem est sine materia est post par-
tes que sunt in diffinitione et ante par-
tes et que sunt in particularibus et non dicitur
simpliciter. sicut non fuit. aut non fuit non
sic anima sicut animalis secundum hunc igitur mo-
dum dicitur quedam esse et quedam non esse sicut
dictum est. Et rectum est ut aliquis
queret que sunt partes forme et que non sunt
partes eius sed congregati. Quoniam si
hoc non fuerit manifestum impossibile erit im-
possibile erit diffinire unumquodque. diffinitio
enim est totius et forme que est igitur in pa-
rium et que autem fuerit non erit res et sic non
erit. diffinitio que est rei manifesta et. omnia
igitur que videntur esse per formam in alio ut
circulus in cupro et ligno et lapide
estimantur esse aliquid cuprum enim non
est aliquid de substantia circuli nec lapis
quia separatur ab eis omnia vero que non
videntur separari nichil prohibet
ut sint sicut ista. Quemadmodum si
omnes circuli non viderentur cuprei quoniam si
ita esset. non esset cuprum sine forma
omnino. sed difficile est ut hoc sit separabi-
le de intellectu ut forma hominis
que semper videtur esse in carnibus et ossibus et
in omnibus partibus similibus istis. Verum
igitur ista sunt partes forme et diffi-
nitionis aut non. sed sunt materia. sed quando

quia separantur et in alio non possumus
cognoscere ea. hoc enim estimatur esse
possibile et non manifestatur in hac hora.
Et quidam dubitant in circulo et in
triangulo quoniam non dicunt diffiniri que sunt
linee et continui. sed dicunt quod omnia ista
sunt sicut dicitur caro hominis et ossa eius
et cuprum et lapis circuli sunt. quia membra
circuli et attribuunt omnia ista numeris
et dicunt quod diffinitio linee est diffinitio duo-
rum. Et quidam eorum qui dicunt formam
dicunt quod est linea. quoniam linea est prima di-
visio unius et duo est prima divisio du-
orum et quidam quod est forma linee et quod que-
dam res sunt idem forma et habent formam
ut duo duorum forma. sed non est in linea
unum accidit quod una forma sit plurium
quorum forma videtur esse par et hoc acci-
dit pitagoricis et quod est possibile ut for-
ma omnium sit et aliud non sit forma et
secundum hunc modum erunt omnia unum.
Dictum est igitur quod in diffinitionibus est du-
bitatio et quod hoc est quia omnia non sunt eius
de dispositione et quia materia totius. Rectum
est igitur ut quedam sit tale in hoc sicut
et in hoc aut sicut oportet ut sint illa que sunt
semper et cum hec equalia phanoni? est
assuetus dicere. in animalibus non est bonum. pro-
cedit enim a veritate et estimatur quod
esset possibile ut homo sit sine alio. sicut cir-
culus sine cupro et hoc non est sic. rectum
est igitur ut aliquid sit aliquod habens sensum et non
est sine motu et ideo non est sine partibus et
sunt quoquo modo. Manus enim non est pars ho-
minis omnimodo. sed que potest complere
actionem. Ergo quando fuerit animatus et
est tunc non est pars. In mathematicis vero que
non sunt diffinitionis partium diffinitionum ut
semicirculorum quoniam ista non sunt sen

ex rebus que sunt impossibile et non bonum ut
sit substantia sed est ex rebus ut non sit ex substantiis
neque ex illo quod est hoc demonstratum sed ex
qualitate. Esset enim ex non substantiis neque ex illo quod
est hoc demonstratum sed ex qualitate esset
enim ex non substantia et qualitas esset ante substantiam
quod est impossibile. Impossibile enim est neque secundum dif-
finitionem neque secundum tempus neque per generationem pas-
siones esse ante substantiam et in sorte esse sub-
stantiam cum sit substantia. ergo erit substantia duobus
et ius accidit album in genere. Si homo est
substantia et omnia que dicuntur hoc modo ut nul-
lum eorum sit aliud separatum. verbi gratia ut
non sit animal aliquod aliud a particularibus neque aliud ex
illis que sunt ex illis omnino. ¶ Et universaliter de-
clarabitur considerantibus quod nullum eorum que pre-
dicantur communiter significat hoc. Sed tale et si
non accidant plura alia et tertius homo. ¶ Et
et hoc est manifestum hoc modo. Impossibile
enim est quod substantia sit ex substantiis cum sit unum
sicut illa que sunt in actu. Duo enim
que sunt in actu secundum hunc modum non
erunt in aliqua hora unum in actu sed si
fuerint duo in potentia erunt unum sicut bi-
narium ex duobus in potentia. Actus enim di-
vidit substantia igitur non est unum ex substantiis que sunt al-
teram in actu. ¶ Et secundum hunc modum
dixit Democritus sermonem verum. Dixit
enim quod impossibile est unum esse ex duobus
aut duo ex uno. tunc enim essent substantie
magnitudinum indivisibilium. Et
est manifestum quod substantie similiter. Cum enim in numero
substantia sit unitas sicut dicunt quidam
duo aut illa in quibus non est unitas in
actu. ¶ Et in hoc quod accidit ex hoc
est error. Quoniam sic impossibile ut substantia sit
omnino de substantiis in actu ergo nulla com-
positorum est substantie alicuius sed omnis estimat
ex predictis quod diffinitio autem est substantie tantum

aut est enim magis et secundum quod dicitur est non.
Non est diffinitio substantie. nec alicuius rei omnino
nisi dicatur quod quodam modo est dif-
finitio et quodam modo non. Et iste ser-
mo erit de sermonibus dictis post. ¶ Et ex
hoc apparet quid accidit dicentibus
formas scilicet ydeas esse substantias et separatas
et dicentibus cum hoc quod forma est ex ge-
nere et differentiis. Quoniam si forma et animal est
in homine et equo tunc aut sunt unum
numero aut diversa et est manifestum quod am-
bo sunt unum per diffinitionem et aliquid
fuerit homo et est per se hoc et est separatum. ne-
cesse est et illa ex quibus est animal ut et signi-
ficent hoc et ut sit separatum per se.
ergo animal est sicut id in equo est sicut non
idem quodammodo quomodo possunt ponere
ipsum separatum et ut sit unum et quare
non est separatum ab eo ipsum animal. ¶ Et
et si per communicationem sunt bipes et
multipes ergo necesse est ut in eis sint con-
traria in simul in eodem cum hoc est et si
non quomodo igitur dixit aliquis quod est animal am-
bulans aut bipes et rectum est ut sint
composita aut contacta aut mix-
ta. Sed omnia sunt individua quando
separantur. Sed unumquodque eorum est u-
num aliquid. Erit igitur sic sermo dic-
tis quod illa quorum substantia est animal sunt
infinita. homo enim ex animali non acciden-
taliter et ipsum animal est plura. substantia enim
est animalis quod est in quolibet et non dicitur ad aliud.
et si non esset homo ex illo et hoc est generis eius
et est omnia ex quibus est homo sunt exem-
plaria ergo non est exemplar dictum
de alio substantia. hoc est impossibile. ergo erit
id quod est animal in unoquoque eorum que sunt animalia
et in equo erit ex hoc et quomodo ex illo
quod est animal aut quomodo est per se ut animal

quod est substantia sit aliud ab eo quod est animal.
¶ Et etiam accidunt ista sensibilibus
et magis inopinabilia et sic impossibile
ut sint hec in manifestum est quod non sunt ex-
istentia secundum hunc modum. Quoniam dicitur quod
et cum substantia totalis et diffinitio aliud et ad
scilicet quod quedam substantie sunt hoc modo quod diffinitio
congregat materiam et quedam est universalis dif-
finitionis omnia que dicuntur secundum hec habent
generationem et corruptionem et diffinitio
autem est que hoc modo non habet corruptionem
quoniam impossibile est generari. Essentia enim
domus non generatur sed generatur essentia
cuius est domus. Ista igitur sunt et non sunt si-
ne generatione et corruptione et declaratum
est quod ista non generant neque aliquid faci-
unt. et ideo neque diffinitio neque demonstra-
tio est substantiarum sensibilium particularium
habent enim materiam que habet naturam qua potest esse
et non corrumpuntur omnia particularia et
si demonstratio est ex rebus necessariis et diffinitio est
scientia quemadmodum est impossibile scire aut ig-
norare id quod non potest esse tale sed est secundum
estimationem. ita non erit demonstratio
neque diffinitio eius quod potest esse aliomodo
sed est secundum estimationem. Manifestum est
igitur quod non habent diffinitionem neque demonstra-
tionem. Que enim corrumpuntur non sunt
manifesta apud habentes cognitionem
quando recedunt a sensu et sermo est con-
servatus in anima. et ideo oportet diffinientes
scire quod quando aliquis diffinierit aliquod par-
ticularium quod est ut remaneat id quod
impossibile enim est ut diffiniatur et non
diffiniatur est. Et ut unum exemplari-
um est exemplar enim est ex particula-
ribus hec dicunt et est separatum. ¶ Et necesse
est ut sermo sit ex nominibus et qui non
diffinit non ponit ei nomen quoniam non erit

notum si fecerit. nomina autem posita sunt
communia omnibus rebus. ergo necesse est
ut hec sit ad alium. Et si aliquis diffinie-
rit aliquid dicet ipsum esse animal aut
macilentum aut aliquid quod est alicuius est. et
si aliquis dixerit quod melius per hiis ut
omnia ista sunt separata in rebus uni-
versalibus et ut multis et ut sunt in simul
in suis solius rei. tunc dicemus est duobus
ut animal bipes animali et bipedi et hoc necesse
est ut sit in eis que sunt ante et sunt par-
tes compositi et ut sunt separata
si homo est separatus aut nullum est aut u-
trumque. Sed igitur nullum fuerit non erit genus
aliud a forma et si fuerit differentia erit ante
essentiam et ita et hoc vocabulum non des-
truunt se ad invicem. Et etiam exempla-
ria sunt exemplaribus quoniam que sunt
ex eis sunt minora compositis et etiam oportet primo
per sermonem illa ex quibus est exemplar
de pluribus. verbi gratia animal et bipes et sic non
erit quomodo erit et sic sciretur sicut id quod est
impossibile predicari per sermonem de pluribus
sed de uno tantum et hoc non estimatur sed
estimatur quod omne exemplar est adqui-
situm. ¶ Quemadmodum ergo dictum
est latet quod impossibile est ut diffinitio sit re-
rum eternarum et maxime id quod est eternum ut
sol et luna. non enim peccant in hoc solo
scilicet qui nituntur in talia que cum recedunt
erit sol est ut in nocte latet sub terra
quoniam si appareret et si occidit erit sol
est. sed hoc non sentitur. Sol enim significat quan-
dam substantiam et est omnia que possunt esse
in alio sic erit si fuerit ad tale. Mani-
festum quod erit sol ad. ergo sol est commu-
nis. Sed iam fuit ex rebus particulari-
bus ut socrates et plato. et si non. Quare non apparet
diffinitio exemplaris alicuius quoniam decla-

ratum quando quod est dictum hic est unum qui
hoc utuntur in manifestum est. et eius quod plures
substantie que estimantur esse possunt et sunt
preter animal quorum existentie est distinctum
unum. sed sunt quasi generata aut quando con-
iungantur et fiat ex eis unum et potest
aliquis estimare quod partes rerum
animatarum et partes anime magis quam
aliud appropinquant sibi invicem esse in
actu et in potentia. habent enim principi-
um motus ex aliquo in oppositum. et
ideo quoddam animal postquam dividitur
vivit. tamen est omnis potentia cum sit
unum et continuum per naturam non per glu-
tinum et applicationem. Quod enim est tale est
diminutio nature. Et quia unum
dicitur sicut ens et substantia unius est unum
et substantia entis est unum in numero. manifestum
quod impossibile est ut substantia rerum sit unum
aut ens. Sicut impossibile est ut princi-
pium sit essentia elementorum. Sed
querimus quid est principium ad sciendum
duo et substantiam que est in istorum magis quam
aliud est ens et unum et principium et
elementum et causa. Sed non videntur ista esse
substantia cum nullum aliud commune omnino sit
substantia. Substantia enim non est alicuius nisi sui
ipsius et illius cuius est. et est substantia il-
lius rei. Et etiam unum non est in simul
et commune est simul est plurium. mani-
festum est igitur quod nullum universale est se-
paratum a particularibus. Sed isti qui
dicunt formas esse quo non possunt
dicere enim faciunt eas separatas
cum sint substantie et quodammodo non est
unum. Dico enim quod eadem est forma in
pluribus et causa in hoc est quia non possunt
narrare que sunt substantie que sunt ex-
tra illas ultimum sunt substantie que non cor-
rumpuntur alie a substantiis particula-
ribus et sensibilibus est. Et ideo illi faci-
unt easdem per formam que corrum-
puntur et dicunt nos scimus ista esse ut
hominem et addunt in sensibili-
bus verbum quod dicat esse in non est et est. et si non
non vidimus stellas tamen essentia eo-
rum non diminueretur et essent substantie e-
terne. ergo rectum est ut sint nunc
licet non sit scitum apud nos quid sint.
ergo manifestum est quod nullum eorum que
dicuntur universaliter est substantia nec aliqua substantia.

Et sic incipiamus alio modo et
dicamus quod oportet dicere substantiam sicut
aliud rectum est igitur ut existat sermo
cuius declaretur sermo de illa substantia
que est separata a substantiis sensibilibus.
Et quia substantia habet principium et
causam aliquam accipiamus ab ea ini-
tium et queramus quare secundum hanc dis-
positionem semper queritur aliud in alio est.
querere autem quare musicus est albus homo an
est querere quod est aut hoc nichil est
querere quare homo est musicus aut erit
postremo. querere enim quare est in est querere
rei causa oportet enim in esse et essentia
declarentur. verbi gratia quoniam luna eclip-
satur. sermo enim de istis rebus est
unus et causa in omnibus est una. quare homo
est homo. et musicus musicus nisi a-
liquis dicat quod omne quod est unum in quod
omne unum ex se non dividitur et hec
est essentia unius. sed hoc est commune
et dicitur de omnibus rebus universaliter. Et
forte quereret aliquis quare homo est
animal sic hoc manifestum est enim quod non querit
quare est. hoc et illud quod est homo non querit sicut
quid dicunt quod hoc manifestum est. sed igitur
quod non fuerit hic nichil querit sicut querere

est contrarium quod est dicimus in nubibus
quoniam secundum hoc quesitum est in unum de a-
lio et quare hoc sicut lapides et lateres domus
manifestum est enim quod querit causam in sunt
quiditas domus sicut est modo logico.
quoniam in quibusdam rebus potest inveniri
quedam causa sicut invenitur in domo
aut in scanno et in quibusdam querit quod
est materia et in quibusdam motor primum.
hoc enim est causa sed causa que est talis querit apud
generationem et corruptionem et est forma in
essentia. Et quod latet multum in eis
que non dicuntur de aliis ut cum querit quid
est homo. Est enim modo simplici et non dis-
tinguitur hoc esse in hoc et tamen oportet non
habeat essentiam aut erit essentia est.
manifestum est quod nihil querit quare est. verbi gratia quare
hec est domus quia est talis et talis cum
fuerit essentia domus. et quare hoc est homo
quia habet hoc et hoc quod est corpus. manifestum
est igitur quod querit causam materie. et illa est forma cuius
et habet aliquid et est substantia. manifestum est
igitur quod in simplicibus non querit nec docetur
latur. sed sequitur tale alio modo composi-
tum est igitur aliquid quod est secundum hunc mo-
dum ita quod totum sit unum non ita quod
sit sicut coacervatio. Sed quemadmodum
sillaba non est littera ut b et a nec caro
est ignis et terra. Quoniam ista cum dissol-
vuntur quedam non sunt sicut caro et sillaba
littere non sunt et ignis et terra et tamen sillaba est
aliquid quoniam quod est littere scilicet littere vocales et con-
sonantes sed est aliud et caro non est
ignis et terra et calidum et frigidum tan-
tum sed sicut aliud est. Si igitur fuerit necesse
est ut id sit elementum aut ex eis. si fu-
erit elementum sermo de eo est sicut idem
dictum est caro cum huius est ignis et terra
et alterius ita quod procedit in infinitum
tum. et si fuerit ex eis manifestum est quod
non est ex uno sed ex pluribus et sic iterum erit idem
et est hic iteravimus istum sermonem quem
diximus de carne et sillaba. et apparebit
quod est ex isto et causa eius quid est per essenti-
am et quod est alicuius caro et alicuius
sillaba et simpliciter aliud et hoc est quia
quoniam est causa. hec est causa prima essentie et cum
quedam non sunt substantie rerum sed constituun-
tur in similibus substantie. rectum est ut ista na-
tura appareat in aliqua substantia que non est elementum sed
principium. elementum est enim id in quod divi-
ditur res et est in re quasi materia ut a et b in
sillaba.

Oportet nos
congregare dicta
et determinare ser-
monem et postea complere
dictum est enim quod querende sunt cause sub-
stantiarum et principia et elementa quedam
enim substantie sunt concesse ab omnibus et
dicunt quidam de quibusdam sermones
proprios concesse enim sunt substantie natura-
les ut ignis et terra et aqua et aer et alia
corpora simplicia. deinde plante et par-
tes earum et animalia et partes animalium et
celum et partes celi et quidam dicunt substan-
tias proprias esse formas et mathematica. Et
accidit ex sermonibus ut sint substan-
tie quod est per essentiam et substantiam et etiam
magis quam forme et universale magis quam
particularia et exemplaria et quemadmodum conti-
gunt cum universalibus per genus estima-
tur enim esse substantie quia recipiunt unum
sermonem. ergo quid est per essentiam
et substantia et sermo eius diffinitio et id
dictum est in diffinitione et in illo quod est
per se et quia diffinitio est sermo et omnis sermo
habet partes. considerandum est etiam de divisio-

Textus libri viii

de parte et cognitio est que sunt partes substantiarum et que non sunt. et si sunt partes diffinitionis et est non est substantia neque ut universalia genus de exemplaribus. vero in mathematicis perscrutandum est post. ¶ Manifestum enim dicunt ipsi esse substantias animas ab istis substantiis sensibilibus et omnes substantie sensibiles habent materiam et substantia est subiectum. et alio modo est materia et dico materiam illud quod est quod hoc non est hoc in actu sed est hoc in potentia et alio modo est diffinitio et forma que est principium rei. et est per diffinitionem separata. et tertio modo illud quod est existens ex ambobus cuius solius generatio et corruptio. et est separatum modo simpliciter. substantie enim sunt que sunt per diffinitionem quedam sunt iste et quedam non. Manifestum est igitur quod materia est substantia quoniam omnes transmutationes oppositorum in situ habent substantiam fixam illud quod est in loco quod cum est hic nunc fiet in alio loco et in re in qua est nunc secundum hanc quantitatem fiet in minore aut maiore et in transmutatione est aliquid quod modo est sanum quod fiet egrum et similiter in substantia que est nunc in generatione fiet et corruptione et cetera in subiecto sed hic fiet et sic illud quod est per privationem et alie transmutationes sequuntur istam. Ista autem non sequitur unam aut duas aliarum. non enim est necesse si illud quod habet naturam localem habeat et naturam que generat et corrumpit. dictum est igitur in naturalibus que est differentia inter non esse simpliciter sed et aliquam substantie sunt concesse ut subiectum et materia et et est illud quod est impossibile remanet dicere que est in substantia sensibilium que est in actu. ¶ Democritus vero videtur estimare quod differentie earum sunt tres. materia vero que est substantia subiecta est eadem et differt aut secundum ordinem que est figura aut [lacuna] secundum transmutationem que est situs aut secundum contactum

quia est compositio et ipse videntur multas differentias ut dicit. quedam per compositionem materie ut omnia que admiscentur verbi gratia mel et aqua et quedam per ligamentum et quedam per glutinum ut liber et quedam per clavos ut arca et quedam per plura istorum et quedam per situm ut via et limen. Ista enim differunt secundum modum situalem et quedam secundum tempus ut mane et sero et quedam secundum locum ut venti et quedam per passiones que sunt sensibilium ut durities et mollicies et spissitudo et raritas et siccitas et humiditas et quedam per quedam et quedam per omnia ista et quedam magis et quedam minus. et ideo cum limen per suppositionem limen. Manifestum tamen est igitur quod ens dicitur secundum numerum istorum modorum. dicitur enim ens in a quod est secundum hunc situm et hoc esse significat quod est secundum hunc situm et ipsum esse frigus est esse quod in spissatum est secundum hunc modum et esse etiam quorundam rerum determinatur per omnia ista. quedam enim sunt mixta et quedam complexa et quedam ligata et quedam secundum secundum alias differentias ut manus et pes. Accipiantur igitur genera differentiarum. Ista enim cum erunt principia essentie sicut quod est maioris et minoris et spissi et rari et per tales similes istis. omnia enim ista sunt in additione et diminutione et si sint alicuius figure aut lenitas aut asperitas omnia [lacuna] in recto aut in tortuoso et quedam sunt quorum essentia est mixtio et modo opposito in situ que est eius essentia. Manifestum est igitur ex istis quod si substantia sit causa essentie cuiuslibet istorum. sed quod querendum est in istis et que est causa essentie cuiuslibet istorum. Nichil enim eorum est substantia

neque cum congregatur cum aliis sed tamen indiget quolibet eorum convenienter. ¶ Et quemadmodum in substantiis ea que predicatur de materia ipsa est in aliis diffinitionibus magis verbi gratia si voluimus diffinire limen aut lapidem dicemus quod est illud cuius est pars talis et ita le et domus que ligna et lateres quorum situs est talis et est in quibusdam diffinitionibus consideramus illud [illegible] verbi gratia quod glacies est aqua congelata et spissa aliqua spissitudine et cum mixtio [illegible] est mixtio [illegible] cum gravi aliquo mixtione et secundum hunc modum in aliis rebus et ita apparet ex istis rebus quod omnis materie actio est alia ab actione alterius materie et sermo in actio enim cuiusdam est compositio et cuiusdam mixtio et cuiusdam aliud dictum. et ideo illi qui diffiniunt et dicunt quod domus est lapides et lateres et ligna dicunt domum in potentia. Ista enim sunt materia et qui dicunt quod domus est que tegit divitias et corpora dicunt actionem. ¶ Et qui autem congregant omnia ista et componunt ea dicunt tertiam substantiam que est ex istis videtur enim quod sermo diffinitionis sit forme et actionis et illud quod existit rebus in quo est sit materia magis et iste assimilantur diffinitionibus quas antiquitus inspiciebat que aggregantur ex ambobus ut dicitur quid est serenitas et dicitur quies in multitudine aeris aer igitur materia est et quies actio et substantia et quid est tranquillitas et dicetur lenitas maris. subiectum igitur quod est quasi materia est mare. ¶ Actio vero et forma est lenitas declaratum est igitur ex dictis quid est substantia sensibilis et quomodo quedam enim

est quasi materia et quedam quasi in actu et tertia que est existens. ¶ Sed oportet nos non ignorare cum forte latet quid est illud quod significat nomen utrum significet substantiam compositam aut actum et formam. verbi gratia domus utrum significet commune quod est coopimentum ex lateribus et lapidibus compositum talium aut significet actum aut formam. sed coopimentum et linea utrum significet duo puncta et alterum significet animam et corpus aut animam ita enim est substantia et actus corporis et forte alterum significet utrumque et non sit illud quod dicitur secundum unam et eandem diffinitionem sed sicut in quod dicitur secundum unam et eandem diffinitionem sed sic illud quod attribuitur eidem. ¶ Sed ista in alio modo diversificantur. In querere vero substantiam sensibilem non diversificatur omnino illud enim quod est per essentiam est per formam et actum quoniam anima et anime esse idem. homo vero et hominis esse non nisi dicatur quod anima est homo [illegible] et aliquo est et in aliquo non est et non apparet querentibus quod sillaba est ex litteris et compositione. neque quod domus est lateres et compositio et hoc modo videtur. compositio enim et mixtio est ex eis et non alia secundum hunc modum et in via. Cum non est ex situ neque situs ex via sed hoc ex hoc illo neque homo animal bipes sed oportet ut sit aliquod aliud a rebus multis et [illegible] non est elementum ex elemento sed est substantia quam dimittunt esse illi qui negant materiam et sic est et causa essentie et esse substantia ergo non dicunt substantiam ipsam esse substantiam necesse est igitur ut ista sint aut eterna aut corruptibilia absque eo quod corrumpantur et quod sunt sine generatione. et declaratum est et demonstratum alibi quod forma ex nichilo facta est et non generatur. et fit sed generatur illud quod est ex eis

tis et sicut domus est declaratum si substan-
tiarum que corrumpuntur sunt sepa-
rate. Sed tamen hoc declaratum est quod im-
possibile est in quibusdam et sunt omnia que non
possunt esse sine aliis ut domus et vas.
Et rectum est ut non sint neque ista neque substan-
tie neque aliquid aliquid omnium preter
que non constituuntur per naturam. Rec-
tum enim est igitur ut aliquis ponat natu-
ram esse substantiam in rebus que corrumpuntur.
Et ex eo dissoluitur questio [illegible] antiqui in hora
non [illegible] impossibile enim est [illegible]
ut sit diffinitio eius quid sit. Diffinitio enim
est sermo longus. Sed impossibile est diffinire quid est sed quale est
tur per similitudinem ut argentum enim im-
possibile est ut dicatur quid est sed est quasi stag-
num. Ergo in substantiis est quedam substantia quam im-
possibile est ut habeat sermonem et diffinitionem
ut substantia composita sive fuerit sensibi-
lis sive intelligibilis. Ista autem ex qui-
bus est ista substantia primo impossibile est ut habeat
sermonem cum sermo diffinitionis significet
aliquid de aliquo et debet esse quedam quasi
materia et quedam quasi forma. Et mani-
festum est quod si substantie sint numeri quod sunt
hoc modo sunt igitur sicut quidam dixe-
runt ex unitatibus. Diffinitio enim est aliquis
numerus quia dividitur in res indivisi-
biles. Sermones enim non sunt infini-
ti et numerus est tale. Et quemadmodum quando ab
aliquo numero diminuitur aut addi-
tur aliquid eorum ex quibus est numerus
tunc primus numerus non remanebit
idem sed fiet alius numerus licet diminu-
tum vel additum sit valde parum. Simi-
liter non remanebit diffinitio neque quod est quod est ne-
cessarium quando ab eo diminuitur ali-
quid aut cum ei additur. Et oportet ut

numerus sit aliquid quo est unum quod nunc non pos-
sunt dicere per quid est unum et si est unum
aut est aut non est. Sed est sicut aut
si fuerit dicatur quid fuit unum
ex pluribus. Et diffinitio est sicut una oratio
cos dicere in ea simile dicto sed non possunt
dicere et recte accidit hoc. Unum enim
est dictum unum quod secundum quod est unum per
substantiam secundum igitur hunc modum est
unum et non sicut quidam dicunt quod aliquid u-
nitas aut aliquis punctus. Sed est
actio et alia natura per simplex
et quemadmodum numerus non est magis et
minus. Similiter neque in substantia que est que
forma nisi sit substantia que est in materia. Sit
igitur ista dicta in generatione et corruptio-
ne substantiarum que dicuntur et quomodo est possibile et quo-
modo non in attributione eorum numero.

In substantia vero materiali oportet nos non ignora-
re quod si omnes sint ex eodem tamen
proprium unicuique ut flegma et co-
lera. Flegmatica enim sunt calida
et unctuosa colere aut amara et
alia calida et rectum est ut ista sint
ex eodem et erunt plures materie ex eodem
cum materia unius fuerit ex alio aut
materia flegmatis ex unctuoso et unc-
tuosum est ex dulci si unctuosum
est ex dulci et calida aut colera sol-
vitur in primam materiam. Duobus enim
modis est hoc ex hoc aut ut procedat
ad ipsum aut resolvatur et ueni-
at ad primum principium et possibile est
ut materia sit una et res diverse sint
causa movente verbi gratia ut ex lignis
fiat archa aut lectus et in quibus-
dam rebus materia est diversa et necesse est
ut sint diversa. Serra enim non fit
ex lignis et non est hoc ad causam mo-

uentem. Non enim potest facere serram ex
lana aut ligno. Et si potest facere
hoc ex alia materia manifestum est igitur quod
artificium est primum principium quod movens quando
sint fuerit alia et motor et forma. Cum
igitur quesierit aliquis que est causa, dicitur mul-
tipliciter. Oportet dicere omnia que possunt esse cause
ut causa hominis que est quasi materia scilicet menstruum et causa
que est quasi motor sperma et causa que est quasi forma
est id quod est per essentiam et causa que est sicut illud
est propter quod est complementum et forte hec
duo sunt idem. Et oportet dicere causas propinquas
scilicet materiales non ut ignem et terram sed
naturam propriam. Rectum est igitur in substantiis
naturalibus generalibus et corruptibilibus hac via
si aliquis voluerit dare diffinitionem
sanitatis cum iste cause sunt quatuor
numero et oportet scire causas. In substantiis vero na-
turalibus sed eternis est alius sermo.
Rectum est igitur ut quedam hoc non habeant
ut non sint tale sed etiam motum in loco
tamen neque ista que sunt per naturam et non
habent aliquam materiam sed substantia eorum est
substantia ut causa eclipsis non est aliqua materia sed
luna que patitur est aliqua causa sicut [illegible] mo-
tus causa autem [illegible] lucem est et cetera
rectum est ut non sit causa que est propter quid
et causa que est quasi forma et differentia et si diffinitio
non fuerit cum causa non erit manifesta. Verbi gratia
quid est eclipsis privatio luminis et si addi-
mus esse ex terra que fit in medio hoc est
sermo cause. Et similiter in sompno non enim
est manifestum quid sit primum patiens
sed est manifestum ipsum esse aliquid. Sed quis est
hoc et quid sit primum vivum aut ad-
dendum propter quod accidit. Deinde quid sit pas-
sio que accidit ei et non est totius. Sompnus
non enim est aliqua quies et talis. Sed hoc per pri-
mo passio in aliquo. Cum igitur quedam

res sunt et non sunt sine generatione et cor-
ruptione ut puncta si fuerint modo uel
forma quoniam non est album sed lignum album
si omne generatum est ex aliquo et est aliquid
album non igitur erunt omnia contraria ab
invicem. Sed alio modo homo albus ex ho-
mine nigro et album ex nigro neque
materia tunc invicem eorum que habent genera-
tionem et transmutationem et transmutantur
ab invicem. Omnia enim que sunt absque
sed eo quod transmutantur nulla est materia
horum. Questio autem dicetur de eis et est quasi
materia cuiuslibet rei ad contraria ut dicit si corpus
in potentia est sanum et infirmitas est contra-
ria sanitati. Est igitur utrumque in potentia et
aqua est in potentia ad acetum et vinum. Et materia est
in quibusdam secundum formam et habitum et
in quibusdam secundum privationem et corrup-
tionem naturalem. Questio vero est cuius sit et
quare vinum non sit materia aceti licet est acetum in
potentia et si ex eo fit et est vivum in potentia mor-
tuum in potentia. Et corruptio est accidentalis. Materia vero
animalis est modo corruptionis potentia mortui
et materia eius et similiter vinum. Acetum enim est
ex eo sicut nox ex die et omnia que transmu-
tantur in invicem sunt secundum hunc mo-
dum. Oportet igitur reverti ad materiam verbi gratia ut
ex mortuo fiat vivum. Oportet reverti ad
materiam deinde ad vinum et acetum et postea ad aquam
postea ad vinum. In questione vero dicta de dif-
finitionibus et in numeris que est causa in hoc
sit unum. Omnia enim que habent plures partes
quorum universum non est sicut unum sed sicut
aliquid quod est preter istas causa eius et in cor-
poribus quedam habent causam cuius causa
est tactus et quedam viscositas aut a-
lia passio talis. Oratio vero est una dictio et
una non secundum ligationem ut liber Yliados
scilicet liber hominum primi. Sed que est eidem.

Quid igitur facit hominem unum et quare est unum et non plura ut animal et bipes, et in alio modo si fuerit sicut quidam dicunt aliquod quod est animal, bipes, quoniam illa non sunt homo et sic homines secundum modum adquisitionis erunt non ex uno homine sed ex duobus et sicut ex animali bipedi. Et universaliter cum homo non sit unum sed magis duo scilicet animal et bipes tunc manifestum est quod si hac via procedatur sicut est consuetudo eorum in diffinitionibus quod impossibile est dissolvere hanc questionem difficilem. Si autem fuerit sicut diximus quod quedam est materia, quedam forma et quedam potentia et quedam actus rectum est ut non existimetur error in quesito. Questio enim quod erit eadem et si diffinitio superioris esset cuprum rotundum quia cum fuerit erit signum diffinitionis hoc nomen. Cum igitur fuerit questium quid est causa ut sit rotundum et cuprum, tunc enim non apparebit questio. Alterum enim materia et reliquum forma et causa illius est ut id quod est in potentia in actu fiat ab agente in omnibus in quibus est generatio. Non enim est aliqua causa sed id quod est quod est in potentia spera in actu spera sed hoc fuit id quod est per essentiam cuiuslibet et est sicut circulus qui est figura plana. Omnia autem que non habent materiam neque sensibilem neque intelligibilem unumquodque eorum statim est unum id quod est per essentiam sicut illud per quod est et quod est et ideo in diffinitionibus non est ens neque unum et est quod est per essentiam est unum sicut ad ens et ideo non est aliqua causa neque alicuius istorum ut sit unum neque ut sit ens et unumquodque enim eorum statim est aliquod ens et aliquod unum non quia sunt in ente et in uno sicut illa que sunt in genere neque sunt que separata et alia a particularibus. Et propter hanc difficultatem dixerunt quidam ad quesitionem et dubitaverunt in causa adquisitionis et quid sit ad quesitum. Et quidem dixerunt congregationem anime ut alii dixerunt enim quod cognitio que est per veram scientiam est per animam et quidam dixerunt compositionem et quod ligamentum corporis et anime est perfectum. Sed sermo in omnibus istis est unus. Sanitas enim in omnibus est unio aut congregatio aut ligamentum aut compositio anime et sanitatis et tunc cuprum erit triangulare per compositionem cupri et trianguli et essentia albi est compositio superficiei et albedinis. Et causa in hoc est quod querunt unum quod est in potentia et actu quod est divisum et sicut dictum est quoniam ad modum materie ultima et forma est idem et unum. Ergo non habent aliam causam omnino preter motorem a quo fit de potentia in actum. Omnia vero que non habent materiam modo simplici essentia eorum per quam sunt essentia non dicuntur in quibusdam rebus.

[Margin: unitatem]

Dictum est de ente autem attribuuntur alia predicamenta entis ubi dictum est de substantia. Dicitur cum multa entia secundum quod recipiunt diffinitionem substantie sicut quantitas et qualitas et alia que dicuntur hoc modo. Omnia enim habent diffinitionem substantie sicut diximus in primis sermonibus et quod ens dicitur aut quod est quantum aut quale aut quod in potentia aut in complemento et actu. Distinguemus et loquemur de potentia primo et quod dicitur magis intentionaliter quod non est utile in hoc quod volumus nunc. Potentia enim et actus dicuntur multipliciter magis quam illa que dicuntur secundum modum motus tantum. Sed cum dixerimus de diffinitione in actu tunc

[Margin: hoc autem]

[Margin: et de complemento et de potencia]

declarabimus illa in ultima. Quomodo autem potentia et agere per potentiam dicuntur multipliciter ut determinatum est in aliis locis. Et quedam istarum potentiarum dicuntur equivoce dimittantur. Quedam enim dicuntur per aliquam similitudinem sicut dicitur in geometria potentia et non potentia. Quedam vero autem secundum aliam attributionem. Omnia autem que dicuntur per attributionem ad eandem formam sunt aliqua principia et attribuuntur potentie ad unum principium et id quod est principium transmutationis in alio secundum quod est aliud. Potentia enim passionis est in ipso passivo principium transmutationis passivum ab alio secundum quod est aliud. Habitus vero potentie quod non patitur ad id quod est peius aut corruptionem ex alio secundum quod est aliud ex principio transmutante. Omnes enim habent diffinitionem prime potentie. Et iterum dicuntur potentie aut quia agant tantum aut quia patiuntur aut modo bonitatis. Itaque in diffinitionibus istarum diffinitiones sunt potentiarum priorum quoquo modo. Manifestum est igitur quod forte potentia est ut actio et passio sint una potentia. Dicitur enim quod potentia est cum tale est potentia passionis et aliud per id et forte est sicut alia. Quedam enim est in passivo passivum enim patitur quod habet principium et quia materia est principium id habet aliud ex alio unctuosum enim comburitur. Obediens enim quoquo modo dissolvitur et alia similiter. Et quedam sunt in agente ut in carpentario et edificatore. Quedam enim sunt in carpentaria et alia in edificatore. Et ideo sunt in similibus et in eis patitur per se quia est unum et non aliud. Quoniam enim non est potentia et non habet potentiam quod est contrarium tali potentie est privatio. Ergo potentie eiusdem et id non potentia. Privatio vero dicitur multipliciter. Dicitur enim illius quod non habet et illius

[Margin: iste diffinies]

quod habet naturam huiusmodi aut universaliter aut in tempore determinato in quo habet et secundum quod aut id quod penitus est omnino aut erit quoquo modo. In quibusdam enim rebus que habent naturam huiusmodi et sic non habent dicuntur privata quia carent violente. Sed cum quedam ista principia sint in carentibus anima et quedam in animatis et anima est in habentibus diffinitionem anime et animam tunc est quod quedam potentie non habent diffinitionem et quedam cum diffinitione sunt. Et ideo omnia artificia et scientie sunt potentie quia sunt principia transmutantia in aliud secundum quod est aliud et omnia que sunt cum diffinitione sunt contrariorum. Que autem sunt sine unius tantum ut calidum calefacere. Phisica vero est sanitatis et infirmitatis et causa in hoc est quod habet rationem. Scientia vero idem sermo significat rem et suam privationem sed non eodem modo et forte est possibile ut sit duorum et forte est illius quod est magis. Ergo necesse est ut sint ista que sunt talia contrariorum et quorundam per se quorundam non per se. Id enim est quorundam per se et quorundam quoquo modo per accidens. Significat contrarium per negationem et remotionem. Privatio enim primo est contrarium et est remotio alterius contraria cum non appropinquant eidem extremo. Et scientia est potentia secundum quod habet formam et animam habet principium motus. Cum sanans facit sanitatem tantum et calefaciens calorem et infrigidans frigus. Scientia autem facit utrumque quoniam utrumque habet diffinitionem sed non eodem modo et habet in anima principium motus. Ergo non movebit utrumque ex uno principio sed unum per se et reliquum per accidens et congregabit ea in idem quia agit omnia contraria. Quoniam agit per illa sine diffinitione possibilia per diffinitionem determinat enim principium unum per diffinitionem et hoc in

est manifestum quoniam sequitur bonitatem
potentie que est actionis aut passionis tantum. Il-
la autem non sequitur istam in omni tempore ne-
cessario est enim ut id quod est bone actionis sit a-
gens et agentibus tantum non de necessitate e-
bone actionis. ¶ Et quidam ut Ga-
rizon dixit quod potentia est apud actionem tantum ut
edificator cum non edificat non habet potentiam
edificatorie sed qui edificat et cum edi-
ficat et similiter in aliis rebus et non est dif-
ficile scire quid accidit istis de impos-
sibilitate. Manifestum est enim quod non erit
edificator quoniam non fuit edificans. Scien-
cia enim edificatorie est scientia impos-
sibilitatis edificatorie et similiter in aliis ar-
tificiis quoniam si est impossibile ut ista artifi-
cia sint in aliquo tempore in eo quod non ig-
norat in aliquo tempore aut per oblivio-
nem aut per occasionem aut per temporis vete-
ris artificium quod destruitur apud fi-
nem rei licet est semper et si accipiatur in eo
aliquo modo quoniam quod est statim. Et si-
mile huic sermoni est in rebus inanimatis
non enim calidum aut frigidum aut
dulce aut sensibile sine hominibus sen-
sum. Accidit eis ei dicere sermonem Protha-
gore et non inveniri habebit sensum omnino nisi
sentiat aut intelligat et si igitur talis est
id quod non habet visum in tempore in quo debet ha-
bere visum et habet in natura esse tunc illi
ipsi erunt ceci multotiens in una die et sur-
di et. ¶ Et etiam si id quod caret potentia non habet po-
tentiam id quod non erit non habet potentiam ut sit.
Et qui dicit quod id quod non habet potentiam ut sic
est aut erit mentitur. Quoniam ista po-
tentiam non significat hoc. Isti igitur sermones
negant motum et generationem et stans semper erit
stans et sedens semper erit sedens quoniam si
fuerit sedens non surget quoniam non habet potentiam

ut moveatur et si impossibile est dicere hos
sermones. Manifestum est potentiam esse aliud
ab actu. Isti vero sermones faciunt
potentiam et actum esse idem et sic volunt
negare aliquid non parum ergo possibile est
ut aliquid habeat potentiam potentiam
ad esse sed non est ut sit id quod habet potentiam ad
non esse et similiter in aliis predicamentis illud quod non
habet potentiam ad ambulare non ambula-
bat et quod non ambulat habet potentiam ad am-
bulare. Potens enim est id illud quod cum
habet agere illud in quo dicitur posse. Nichil
ergo erit ad quod non potest. Verbi gratia si potest
sedere cum venerit ad hoc sedere erit non
erit ad quod non potest et si movetur aut
movebitur aut erigat aliud aut est
aut erit aut non est aut non erit. Similiter
est magis et hoc nomen actus non venit
nisi illius quod componitur cum comple-
mento et cum aliis est magis ex motibus es-
timatur enim magis quod actio est mo-
tus et similiter non attribuunt motum
eis que non sunt sed attribuunt illum predi-
camentis aliis ut dicant que non sunt
esse cogitabilia aut appetibilia
mobilia vero non et hoc est ne sint in ac-
tu cum non sint in actu. Quedam enim
sunt in potentia et non sunt quia non sunt in com-
plemento. ¶ Si igitur hoc quod dictum est
sit possibile aut necessarium. Manifestum est quod in-
possibile est ut sit illius sermo dicentis hoc
esse possibile ut sit sed non erit itaque sequitur
hunc sermonem ut sint res que im-
possibile est ut sint. Verbi gratia si aliquis diceret
quod dyameter mensuratur quod impossibile est
mensurare non enim cogitat hoc esse im-
possibile nichil enim prohibet cum fuerit ali-
quid quod possibile est ut sit aut ut generetur
aut ut non sit neque generetur sed hoc est

sed hoc est necessarium ex positis si fuerit et po-
suimus ipsum esse aut fuisse id quod non est
sed impossibile est ut sit et accidet ut aliquid
quod non habet potentiam est dicere non habet poten-
tiam sed mensuratam secundum nostrum sermonem nam
falsum et non habere potentiam est idem.
Sermo enim dicentis te esse modo sur-
gentem esse falsus sed non habet impotentiam
cum sit possibile. ¶ Et etiam hoc manifestum est
quod si a fuerit necesse erit b et similiter si possibile fu-
erit ut sit a possibile necesse est ut b et sit
possibile quoniam si non fuerit necesse est ut b sit possibi-
le nichil prohibet ut non sit possibile. Sit igitur a
est possibile ergo cum fuerit possibile si positum
fuerit a accidet ut sit impossibile et si
a fuerit positum necesse erit b sed non est possibile
enim igitur fuerit a erit b possibile cum fuerit in
hac dispositione ita quod si fuerit a necesse est ut
sit b si autem a et b fuerint in hac dis-
positione si non fuerint possibile est in hac dispo-
ne nisi a et b erunt sic est positum et
si a fuerit possibile necesse est ut b sit possibile
et si a fuerit et necessario erit b possibilitatis
enim esse enim b est necessarium esse cum sit
impossibile loco illius si a fuerit et cum
a fuerit id quod est possibile ut sit ergo et illa
necesse est ut sint cum fuerint et ut sint
in hac dispositione. ¶ Et cum fue-
rint omnes potentie et quedam potentie ha-
bent unum genus ut sensus et quedam per
additamentum ut musica et quedam
per doctrinam ut artificiorum necesse
est ut quedam sint in eis quarum actio
precedit potentiam et sunt omnia que sunt per
consuetudinem et rationem. Que autem non
sunt talia que sunt ista que sunt per
passionem non est necesse ut sint sic. Et
enim est possibile aliquid possibile est in aliquo tempore
et quodam modo et per omnia que debent distin-

gui necessario et cum illa que possunt ad mo-
tum sunt secundum rationem et potentie eorum sunt cum
ratione ergo que non habent rationem potentie eorum non
habent rationem et necesse est ut illa esse in animato
ista vero in utrisque potentie vero tales quando appropin-
quantur secundum quod est possibile eis de activo et
passivo necesse est ut quedam agant et
quedam patiantur. Alia vero non est necesse una
quoque enim omnium istorum agit aliam. Illa
vero agunt contraria. Agere igitur contraria in
simul quod est impossibile. Ergo accidit ut dominus
unus sit alius. Dico quod hoc est appetitus
aut voluntas quoniam non agit nisi illud
quod appetit in rei veritate cum fuerit secundum
suam potentiam et fuerit propinquum passivo
ergo omne quod habet potentiam secundum rationem
necesse est cum fuerit appetens id quod habet potentiam
ut agat illud. Et secundum quod habet potentiam
de appetitu et semper erit quando passivum
fuerit propinquum et habuerit potentiam actio-
nis in hac dispositione et si actio potest ad
hoc et non indigetur addere in sermone
hoc si non fuerit aliquid extrinsecus quod po-
tentia est in eo et quia hoc in potentia actio-
nis est additamentum. ¶ Et hoc non est omni
modo nisi in eis que sunt quodam
modo et nichil erit dictio et additio prius
extrinsecas prohibentes. Ista enim
diminuunt quedam in dictione et vero si
voluerit appeteret agere contraria in
simul non aget quoniam non habet potentiam ad illa
secundum hanc dispositionem et non habet aliquis
potentiam quod agit cum illo quod potest agere
hoc modo.
Et cum dictum est de potentia que est secundum
motum modos distinguemus ac-
tum. Et quid est et quid sit actus quoniam
hoc distinctio manifestabit possibile non
enim dicimus hoc tantum esse possibile movere ad aut

motum ab alio simpliciter aut alio modo sed et secundum alium modum. Sed ideo apud investigationem diximus ista. Modo autem est quod in actu est quod sit res non in dispositione in qua dicitur esse in potentia. Et hoc quod intendimus dicere declarabitur per sermonem in omnibus sequentibus in rebus simplicibus et non oportet querere diffinitionem, sed considerare de rebus que dicuntur secundum convenientiam. Causa enim sicut proportio edificatoris ad edificatum et vigilantis ad dormientem et videntis ad clausum oculos quod habet visum et abstractio autem ad materiam et artificiati ad artificem. Et est sic alterius duarum partium istius distinctionis actus perfecte et alterius potentia. Et non dicuntur de omnibus que dicuntur cum potentia eodem modo, sed dicuntur autem secundum convenientiam ut sic et ad hoc sed est in hoc aut ad hoc. Quedam enim sunt motus ad potentiam et quedam sicut substantia ad aliquam materiam et alio modo dicitur quod infinitum et vacuum est et omnia que sunt talia in actu et potentia pluribus predicamentorum ut dicitur in visu et edificatio et instrumento. Causa enim in istis possibile est ut actus sit verus et simpliciter et ad aspectum vero quarum et ad quod habet potentiam ut videat. Infinitum autem non habet potentiam aliquo modo sic ut quod est separatum in actu sed secundum cognitionem est. Necesse est enim ut iste actus sic in potentia nec dico simpliciter autem et ut sit separatum. Declaratum est igitur quid quod sit actus et qualis est ex istis sermonibus et hiis similibus distinguemus igitur in uno quorum particularium quando est in potentia et quando non quando non semper erit, verbi gratia non enim homo est in potentia id est ex terra est, sed sperma quando perficit sua generatio et non sunt talis. Et rectum est ut sit sic non sint illa que sunt quomodocumque sed

in medicina, neque casus, et sed aliquid est quod habet potentiam et hoc est in re sicut virtus vel potentia. Sanatus et diffinitio eius quod est in actu secundum perfectionem ex illo quod est in potentia quando voluit ut sit et nichil prohibet extrinsecum, id est cum agit sanitatem in eo quando non prohibet aliquid in eo et similiter est domus in potentia sed non prohibet aliquid ex quibus est ut sit domus, id est autem quod possibile est ut sit ad domum talis et diminutio et additio est in eo. Hec est igitur domus in potentia et similiter in aliis rebus quarum principium generationis est ab extrinseco et omnia quorum principium generationis est in illo cuius est omnia propter que nichil contrarium erit que sequitur vel sequuntur ab extrinseco ut sperma quando non quando fuerit in alio transmutatur, sed quando fuerit sicut hoc per principium quod habet tunc erit in potentia, illud autem indiget alio principio ut terra que adhuc non est per se solum in potentia et sic transmutatur et fit cuprum. Et videtur quod id quod dicitur non sit hoc sed de quo, verbi gratia archa que non est lignum sed lignea neque lignum terra sed terrestre et terra si dicitur hoc modo alterius sed de quo semper et est illud quod est in potentia simpliciter et est id ut archa. Et est quod non est terrestre neque terra sed ligneum et ideo hoc est in potentia archa et hoc materia arche. Simpliciter autem id quod est simpliciter istius vero istud lignum et si aliquod primum non dicitur de alio solo hoc est prima materia, verbi gratia si terra est aerea et aer non est igneus sed igneus, ignis erit prima materia cum non sit hoc prima. Differentia est enim inter universale et substantiam passionum et homo et corpus et anima et passio et musicus et albus et ambulans illud enim in quo est musi-

ca non dicitur musica sed musicus neque homo dicitur albedo sed albus neque ambulatio neque motus sed ambulans et motum sicut dicitur secundum. Omnia igitur que sunt secundum hunc modum ultimum eorum est substantia et omnia que non sunt talia sed sunt aliqua forma et hoc predicabile ultimum eorum est materia et substantia materialis et accidit super illud in de quo tamen dicitur de materia et de passionibus cum necesse quod eorum est est infinitum. Dictum est igitur quando oportet dicere potentiam et quando et iam distinctum est secundum quot modos dicitur actus. Manifestum est quod actus est ante potentiam et dico potentiam non diffinitam tantum, scilicet quod est principium transmutationis in alio secundum quod est aliud, sed universaliter omne principium habens motum quidem aut quietem. Natura enim est in genere quod est possibile quod est principium habens motum sed non est in alio sed in se secundum quod est ipsum et actus est ante omnia que sunt talia secundum diffinitionem et substantiam tempore vero forte est et forte non. Manifestum est igitur quod est ante sicut diximus. Primum enim in potentia est illud quod habet potentiam simpliciter actus, verbi gratia edificator quando est illud quod potest edificare et videns est id quod habet potentiam ut videat et visum est id quod habet potentiam ut videatur et iste sermo de aliis est, ergo necesse est ut diffinitione sit ante ut esse et ut sit ante tempore, tempore id quod agit et est in alio ante non, verbi gratia quando in hoc homine qui est in actu et tritici et videntis materia autem est ante secundum tempus et semen et visum quod est in potentia homo et triticum et videns in actu autem non sunt ante sed quod sunt autem secundum tempus, prius autem actu et ex eo generatur ista enim est semper ex alio quod est in potentia et id quod est in actu homo ut ex homine et musicus ex musico semper ex alio primo moto-

re et motor est in actu ante et dictum est in sermonibus de substantia quod omne quod generatur est ex alio et per aliquid et quod hoc est secundum formam idem. Et ideo impossibile est ut sit edificator qui non edificator omnino et ut sit citharista qui non citharizat omnino qui enim addiscit citharizare citharizat et addiscit et similiter de aliis (?) et ex hoc fuit sermonis causa sophistarum quod possibile est ut cognitionem sit in uno et non agat id quod dicit cognitionis habet. Addiscens enim non habet nisi ut sit addiscens quod habet generatum et ut moveatur aliquo motu similiter eis que universaliter habet motor et est in sermonibus de motu cum est necesse ut sciens et addiscens habeat aliquid de cognitione, sicut enim modo addiscens non habeat addiscere eo ad quod modo. Et rectum est ut sit manifestum quod actus hoc modo est ante potentiam secundum generationem et tempore et substantiam et primum vero quia quod in generatione est postremum autem secundum formam et substantiam est, verbi gratia vir qui ante est puer et homo ante sperma. In quibusdam enim forma precedit in quibusdam non et si aliquid generatur venit ad principium et complementum propter et generatio est propter complementum. Actus vero est materia et propter illum invenitur potentia. Animal enim non videt ut habeat visum sed habet ut videat illud quod habet est. Similiter scientia edificatorie ut edificet et scientia considerationis ut considerent. Sed non considerant quando generatio est in eis preter illos qui considerant et isti non quia considerant sed quia hii sunt qui non indigent considerare aliquid omnino. Et etiam quia materia est in potentia impossibile est ut veniat ad formam et cum est in actu tunc erit in forma, scilicet et similiter de aliis et etiam in illis in quorum

complemento ē motus. Et ideo quemadmodum qui sciunt et faciunt addiscentem agentem videre quod iam veniunt ad perfectionem. Similiter ē de natura. et quoniam si non fuerit in hac dispositione tunc hermes et honosius. et scientia non manifesta si fuerit intrinsecum. et si fuerit extrinsecum sic hermes operatio eius ē complementum et actio ē operatio et ideo hoc nomen actus quod dicitur de operatione in genere et habet se quod complementum. ergo est in usu verum quod sunt magis prope ut consideratio visus et non erit alia consideratio operatio preter hec omnino. et retro patio ex quibusdam rebus aliquid sicut ē domus ex arte edificatoria et ē possibile quod aliquod complementum in materia aut ē in aliquo non complementum edificatoria enim ē in illo quod edificatur et textoria in illo quod texitur et similiter in aliis rebus et similiter motus in moto. omnia vero que non habent aliquam operationem preter actum. actus ē in eis ut consideratio in considerante et vita in anima et ideo fortuna et ē in anima quia ē qualitas alicuius vite. Manifestum est igitur quod substantia et forma ē actus et secundum hunc sermonem manifestum ē quod substantia et actus sunt ante potentiam et sicut diximus semper precedit tempore ergo precedit actus qui ē ante illud quod semper movetur primo modo et alio modo ē principium primum. et certa enim sunt secundum substantiam ante illa que corrumpuntur et melius ē eternum potentia. et omne verum et omnis potentia ē contradictionem in simul quod non habet potentiam ut sit non erit quod non ē aliquid et omne quod habet potentiam impossibile ē ut non agat ergo quod habet potentiam ut sit possibile sit ē ut sit et non sit. ergo idem habet potentiam ut sit et non sit et id quod habet potentiam ut non sit possibile ē ut non sit et quod habet potentiam ut non sit corrumpetur modo simpliciter aut hoc modo quod dicitur quod possibile ut non sit aut quantitate aut qualitate et modo simpliciter per substantiam ergo nullum autem eorum que non corrumpuntur modo simpliciter ē in potentia modo simpliciter alio vero modo nichil prohibet ut qualitas aut ubi ergo omnia sunt in actu et non sunt eterna que sunt necessario quoniam si ista prima fuerint ita ergo nichil ē omnino in potentia. neque si motus fuerit eternus neque si aliquid motum eternum non est enim motum in potentia nisi sit de ubi in ubi. et nichil prohibet ut sit materia et ideo sol semper agit et stelle et totum celum et non ē timendum quod quiescant aliqua hora sicut ē timendum de duabus naturis quod habent fatigationem de hac actione quoniam non ē in eis materia que potentia contradictionis sicut ē motus in eis que corrumpuntur ut motus continuus sit compositus quoniam si sit materia et sit in potentia non actu. hec ē causa eius. Et illa que transmutantur assimilantur illis que non corrumpuntur ut terra et ignis. Ista enim sunt agentia quia habent motum per se et ē in eis. Alie vero potentie ex quibus aguntur omnes sunt contradictionis. idem enim quod habet potentiam movendi hoc habet potentiam movendi non hoc et non omnia que habent verbum non erunt contradictiorum cum sunt plures sed. Si igitur ista fuerint nature aliqua aut substantie tales sicut illa que faciunt certa in mobilibus tunc erunt illa que sunt cognitio magis ut tamen alia cognitione et motus et motus et ista sunt magis in actu et

illa autem que non [...]

illa sunt possibilitatem istorum. Manifestum igitur ē quod actus ē ante potentiam et ante omne principium transmutationis. Quod autem actus ē melior et nobilior potentia nobili manifestum ē ex hoc sermone in rebus omnium quorum que dicuntur in potentia ē in potentia contraria. verbi gratia id quod dicitur habere potentiam sanitatis ē infirmum et ē in simul et in potentia enim sanitatis et infirmitatis est idem et similiter potentia quietis et motus et non edificare et destruere et edificari et destrui. Contraria igitur secundum quod sunt in potentia sunt in simul secundum autem quod sunt contraria impossibile ē et actiones et impossibile ē ut sit in simul ut sanare et debilitare ergo necesse ē ut alterum sit bonum. potentia vero similiter aut neutrum. ergo actus est melior et necesse ē in rebus malis ut actus et complementum sit peius potentia. idem enim quod potest esse utrumque contrarium. manifestum ē quod non ē malum absoluta a rebus. malum enim naturaliter ē post potentiam ergo in rebus que sunt ex principio et que sunt eterne non ē aliquod malum omnino. neque error neque corruptio. Corruptio enim ē ex rebus malis. et figure linearum inveniuntur in actu. cum enim dividuntur inveniuntur eas. Sed sunt divise manifeste. Sed modo in eis possunt. quare triangulus habet duos rectos. hoc enim est manifestum quia duo anguli qui fiunt a lateribus unius puncti sunt equales duobus rectis. ergo si extrahatur unum latus a angulis declarabitur quod duo anguli qui sunt in duabus partibus lateris tangentis erunt equales duobus rectis. Et similiter quare in quolibet semicirculo ē angulus rectus in circumferentia sive circa sunt equalia aut non. et basis fuerit diameter sive ceciderit in medio circumferentie aut in alio. manifestum igitur ē quod illa que sunt in potentia cum sunt in actu sunt existentia. Et causa in hoc ē quod actus est per intelligentiam in eo quod potentia erit ex actu. et propter hoc causam agunt sciunt. actus vero eius in numero ē post generationem. Cum igitur dicitur ens et non ens altum vero secundum figuras predicamentorum et aliter secundum potentiam et actum que sunt istorum aut secundum contraria et dicitur in veritate aut modo vero. aut in falso et hoc ē in rebus aut per compositionem aut per divisionem qui dicit quod divisum dividitur verum dicit et qui videt quod congregatum dividitur quod divisum congregatur aliquod album in nigro sermo falsus ē. Oportet enim ponere ad eum dicere quod id quod ē estimatur ē malum quod igitur dicit non est et in alia relatione loco illius ē id quod ē valde nomen aut non indicat aut ē fallax et hoc ē in rebus componi aut dividi. et ideo cum estimat quod id quod ē divisum dividitur verum estimat cum estimat compositum esse divisum. estimat falsum de in sequitur in duabus contradictionibus hoc quod dicet modo. Si igitur quedam sunt semper composita et non possunt dividi. quedam semper divisa et non possunt componi et quedam possunt esse contraria. esse enim igitur ē compositio et essentia unius et non essentia ē non compositum sed ut sunt plura in rebus igitur possibilibus erit una estimatio que ē falsa et vera. Sermo enim idem ē et post esse sicut in illis in aliquo tempore et falsus in alio. In illis autem que non habent potentiam ut sint aliquo modo non erit hoc et non erunt aliquando vera aliquando falsa sed semper erunt. aut falsa que autem non habent com

ponere ut aliquid vel aliquid sit aut non sit. Verum et falsum non ita est quoniam non est compositum ut sit si fuerit compositum et non sit si fuerit divisum ut album lignum aut similiter dyametrum et non essentia non autem falsum in hoc sicut in illis et quoniam verum quemadmodum non est in illis idem similiter essentia sed est aut verum aut falsum et quedam est verum non quod dicitur quod affirmativa et negativa non sunt idem et ignorantia est quod non tangit rem. Non enim est deceptio nisi in eo quod est nisi per accidens et similiter in substantiis compositis quoniam non est in eis deceptio et sunt omnes in actu non in potentia et similiter generantur et corrumpuntur. Cum enim per se non generantur neque corrumpuntur et si non esset aliquid de necessitate.

Omnia igitur que sunt ex suis essentiis aliquid et que sunt in actu et non est in eis deceptio nisi per intelligere. Et queritur in eis quid sunt utrum sint. Hoc autem non aut erit sicut verum aut sicut falsum. Verum enim si fuerit compositum est verum et si non fuerit compositum est falsum. Verum autem si fuerit secundum quod est in hac dispositione et si non fuerit secundum hanc dispositionem tunc intelligere non erit verum et hoc non est falsum neque deceptio sed ignorantia sed sicut cecitas ista enim ignorantia est sicut cecitas intellectus cum nullius eorum habuerit intellectum omnino. Manifestum igitur est quod in rebus que non moventur non est deceptio et que attribuatur alicui tempori ut si aliquis estimet quod triangulus est verum quod transmutatur sed non numquam estimat speciem quod ipse est in aliquo tempore ut habeat duos angulos rectos et in alio non quoniam si fuerit transmutabile sed aut per aliquid erit aut per aliquid non erit.

Verbi gratia ut non sit vel unus numerorum impar sit aut non aut quidam sit et quidam non ut autem sit in uno numero non quoniam non est hoc aliquid et aliquem modum est et non est estimatio sed ut est. Verum autem et falsum quod est in hac dispositione.

Dixit iam declaratum est prius quoniam unum dicitur multipliciter in distinctionibus in quibus narratur secundum quot modos dicuntur res. Dicitur enim multis modis quorum tamen capitulantur quatuor modi rerum. Primus modus est secundum quem dicitur per se unum non per accidens. Et est enim unum continuum aut simpliciter aut magis, et quod est naturale non per tactum neque per ligamentum et magis cum hoc unum est autem et magis quod non dividitur motus actionis et est magis simpliciter. Et iterum tale, vel magis totum quod habet aliquam formam et formam et maxime quod est tale naturaliter et non violenter ut illud quod est unum per glutinum aut per clavos aut per ligamenta. Sed habet aliquid in se quod est causa continuationis et tale est ut motus sit unus et non dividatur secundum locum et tempus. Et hoc est manifestum scilicet aliquid primum habet principium sui motus naturaliter et motus circularis est motus simplex quoniam hec est prima magnitudo.

Quedam igitur sunt unum et secundum hunc modum aut que sunt continua aut que sunt totum et quedam sunt talia per convenientiam sicut ista que non dividuntur quorum intelligere est unum et sicut ista que non dividuntur in divisibilia ad diffinitiones indivisibilium

sic dicitur puncti quod non dividitur. Istarum sunt numero singulare non dividitur numero.

Unum autem secundum formam est id quod habet cognitionem secundum divisionem. Unum ergo primum est illud quod est substantie causa unius. Unum igitur dicitur secundum unumquemque istorum modorum sicut illud quod est continuum naturaliter per essentiam et totum et singulare et universale. Omnia enim ista sunt unum quoniam non dividuntur. Quedam vero secundum motum et quedam intellectum et rationem.

Et oportet estimare per cognitionem quod non oportet estimare quod dicitur eodem modo illud quod dicitur unum per se et quod est per essentiam unum. Unum enim dicitur secundum unumquemque istorum modorum et quibuslibet istorum erit unum quoniam habet aliquem istorum modorum. Unum autem est unum forte est alterius modorum istorum et forte erit aliud quod est magis propinquum secundum nomen magis quam ista. Ista autem in potentia ut si esset necesse loqui de elemento et causa et distinguere causam a rebus et inducere diffinitionem nominis. Ignis enim est sic elementum et rectum est ut sit infinitum per se autem per aliud tale et quod non est ita. Essentia enim ignis et elementi non sunt idem. Sed ignis est elementum sic natura et hoc non accidit ei per complementum et quia est aliud ex hoc sic est ex parte quod est in re et illius essentia est et unum et omnia que sunt in talibus istis et ideo essentia unius est ut non dividatur et est quoniam res est et non est separata per locum aut per formam aut cognitionem et est totum et terminatum et ideo est magis quando ad mensuram primam cuiuslibet generis.

Et quantitates sunt valde dicende et ex hoc est in aliis rebus mensura enim est illud per quod cognoscitur quantitas

et quantitas cognoscitur secundum quod est quantitas aut per unum aut per numerum et omnis numerus cognoscitur per unum. Ergo omnis quantitas secundum quod est quantitas cognoscitur per unum et illud per quod primo cognoscitur est unum et ideo unum est principium numeri non numerus. Et ex hoc dicitur mensura in aliis rebus per quam sciuntur per quibus earum [et actionibus civilibus earum] est una in longitudine et latitudine et profundo et velocitate et gravitate. Gravitas enim et velocitas sunt res communes in contrariis et utraque istarum est duplex ut grave quod est illud excedens est in re. Et est illud quod habet additionem motus declinationem et velocitate que habet aliquem motum eius quod habet per quantitatem et quod habet additionem motus est grave non habet velocitatem et leve tarditatem.

In omnibus igitur istis est mensura et principium quod non dividitur in illis enim maxime utuntur mensura equali mensure sicut illud quod non dividitur quoniam querunt mensuram in omnibus rebus per aliquid indivisibile et hoc est simplex aut qualitatis aut quantitatis. Ubi igitur estimatur quod non possit diminui aut addi illud est mensura vera quoniam numeri sunt certi. Et propter eorum est quod unum non dividitur et in aliis rebus assimilatur ei quod est tale est enim ex leuca et talente quod est centum libre et propter aliud ut magis latet si diminuitur aut additur in eo aliquid quam lateret in minori ergo illud in quo primo ipse est ut non lateret in eo sensibile accipitur in omnibus per mensura in rebus humidis in quantitate et magnitudine et tunc estimant quod sciunt quantitatem cum sciunt illam per hanc mensuram et utuntur hoc motu simplici et velocissimo propter paucitatem temporis

Et ideo in computatione stellarum unum quod est tale principium in mensura positum est enim apud eos quod motus celi est eodem modo et valde velox et secundum illum iudicant de aliis motibus et in musica dyesis quod est minima duorum punctorum et non dividitur quia est valde brevis. Et in voce littera unum enim in omnibus istis est hoc modo quia unum non est commune sicut dictum est. Et non semper mensura est unum numero sed forte magis ut dyesis quoniam sunt duo et que non sunt auditus sed in sermone et voce per quas mensurantur sunt multe et dyameter mensuratur per duo et latus et similiter alique magnitudines et omnes magnitudines. Ergo una est mensura omnium rerum quia omnium magnitudinum que cognoscuntur et existit est substantia que cum dividimus eam aut per quantitatem aut per formam. Et ideo unum non dividitur quia est primum omnium rerum que non dividuntur omnino. Et non omne unum est divisibile ut pes et unitas sed quedam non dividuntur omnino et quedam volumus sentire ut sunt indivisibilia per sensum ut dictum est. omne enim continuum est divisibile. Et mensura est semper unigenea verbi gratia quia mensura magnitudinum est magnitudo et similiter in uno quia simplicium longitudinis nullo longitudo et latitudinis latitudo et vocis vox et gravitatis gravitas et unitatis unitas. Oportet ut sic accipi ut et numerorum unus et si oportet quod sit sic tamen non est necesse ut sit sic hic. Sed esse necesse est mensuram unitatum unitates non unitas unitatum est multitudo unitatum. Et dicimus quod scientia est mensura rerum et sensus

eodem modo

eandem causam. sciuntur enim aliquid per illa et sed non magis dignum est ut mensurentur quam ut mensurent. sed accidit nobis quod si aliquis mensuret nos sciremus quanti mensure sumus per mensuram cubiti positi super nos et Protagoras dicebat quod homo est mensura omnium rerum scilicet sciens et sentiens quia alter istorum habet scientiam et alter habet sensum et ideo dicunt quod mensure sunt rerum positarum et quod nichil dicebant dicunt tamen ut ad dixissent. Manifestum est quod essentia unius magis et est nomen quod ponitur per rem et principaliter quantitatis et deinde qualitatis et erit tale aliquid non si fuerit indivisibile secundum quantitatem et aliud si fuerit secundum qualitatem et ideo unum est indivisibile aut modo simpliciter aut quod est unum.

Secundum autem substantiam et naturam perscrutemur quo est quemadmodum perscrutati sumus de questionibus difficilibus quid sit unum et utrum oporteat estimare ipsum esse unum sicut substantiam aliquam sicut dixerunt pitagorici et plato primo. aut est alia natura posita et quod tamen hoc dicere sermone magis clarum in dixerunt naturales. Quidam enim dixerunt quod unum est amicicia et quidam dixerunt finitum et quidam infinitum sed si sit impossibile ut aliquid universalium sint substantia per se non in actu sicut dictum est in sermonibus de substantia et quod dicimus sunt decente ergo hoc non est substantia quamvis impossibile est ut aliquid sit preter multitudinem quod est commune. Sed quod dictum est tamen ergo manifestum est quod non est substantia sicut unum non est entia. Unum enim et ens sunt predicamenta et illa magis et

dicuntur de omnibus ergo in genera in substantia naturali abstracte ab aliis et simple est et ut unum sit igitur per illas causas in eius in substantie sunt genera et manifestum est ut omnia sunt similiter et ens dicitur multis modis equalibus modis unum. cum igitur unum est in qualitatibus et est aliqua natura et hoc est in quantitatibus. Etiam manifestum est quod oportet tibi querere quid sit unum ubique sicut ens et non in cognitione quod est hoc non est sufficientia sed in coloribus enim color est ut albus et alii non videntur generari ex hoc et nigro et niger est privatio albi sicut obscuritas est privatio lucis. Igitur si etiam essent colores tunc entia haberent numerum sed aliquorum. Manifestum est igitur quod essent colores et unum et secundum quod est unum si fuerit unum ut album et similiter si etiam essent neumata tunc dyesis esset numerus sed non componentur ex substantia et unum ergo quodlibet est aliquid habens substantiam non unum sed dyesis et similiter in neumatibus vel vocibus similiter etiam esset littera enim eorum esset littera vel notalis et similiter secundum figure rectarum linearum tunc numerus figurarum esset figure et unum triangulus et idem sermo est de aliis generibus est. ergo si in passionibus et in qualitatibus et in quantitatibus et in motu est numerus et in omnibus unum aliquid et numerus est aliquorum et aliquid unum et non est hoc in substantia et necesse est ut similiter sit in substantia est. hoc enim eodem similiter est in omnibus. Manifestum est igitur quod unum in quolibet genere est natura et non est hoc unum in natura alicuius eorum sed sicut in coloribus querere unum colorem est ponere unum sic in substantia et querere unam substantiam est unum. Quod autem intentio unius est eadem aliquo modo cum intentione entis manifestum est quoniam modi consequuntur eorum ad predicamenta sunt equales et quia entia eorum non est una in aliquo solum. verbi gratia quod est unum est in predicamento quod dicitur quid et in qualitate non est unum sed similiter sicut ens et quia non additur predicamento aliud ut unus homo homini sed in presentia preter quale aut in quantitatum aut illud quod est essentia unius et non essentia cuilibus. Et est unum et multum opponuntur sibi secundum situm multis modis et unius eorum est unum et plura ut divisio et non divisio. Unum enim eorum secundum quod dividitur dicitur multum. Illud enim quod non dividitur dicitur unum secundum quod non dividitur. opposita igitur in situ sunt IIII. modis et unum eorum dicitur secundum privationem. Sunt igitur contraria et non dicuntur de contradictorio esse sicut contradictoria nec sunt sicut relativa et est et sciatur unum quod non dividitur per unumquodque dividitur. multitudo enim est magis sensibilis et quod dividitur est magis sensibile et quod dividitur est magis quam illud quod non dividitur ergo sermo de multo est ante sermonem de indivisibili per sensum et sic describimus in divisione contrariorum unum habet idem et simile et equale et multum habet diversum et dissimile et inequale. Cum igitur dicitur idem multis modis quorum unus est numerus et est quem forte dicimus idem et est si fuerit unum per diffinitionem et numerum aut sicut id quod secundum formam et materiam. Et est si diffinitio que est substantie fuerit una et aut sicut dicitur quod linee recte idem et similiter figure quadrangule equales dicuntur idem quoniam anguli earum sunt equales quoniam similes sunt plures. sed tamen equalitas invenitur una et dicuntur consimilia cum non fuerint idem simpliciter. Et cum non fuerint diversa per lineam compositam secundum formam et fuerint idem verbi gratia

q̄ q̄drangulus maior ē cō similis q̄
drangulo minori ⁊ linee q̄ sunt n̄ eq̄
les sunt ⁊ consiles. Ista aūt q̄ sunt id
n̄ simplr̄ si h̄eant formam q̄ ē eadē
⁊ in eis magis ⁊ minus ⁊ tn̄ n̄ id fuit
mag̃ ⁊ minus. Et q̄dam cū fuit
passio eadem in forma ut album.
valde ⁊ minus dr̄ eē c̄silia. q̄ for
eorū sp̄ cō una. ⁊ q̄dam cū in eis fue
rint una id mag̃ q̄m diūsa. aut
simp̄ aut facilius eē ut stannū
argēto ⁊ cuprū auro q̄ ē rufum
⁊ igneum. ergo manifm̄ ē q̄ diu
sum ē ⁊ diūsitē dr̄ multis modis
⁊ q̄ ad ⁊ id dr̄ sedm opp̄om in situ
⁊ iō om̄e dr̄ aut id aut ad. Et q̄
dam qm̄ in ⁊ diūso n̄ fuint unū. ⁊
iō opp̄om ē ē diūsū ⁊ tn̄ sit id q̄ ē
in mathicis diūsum cū aūt id ppt
h dr̄ utrū q̄ in respectu uniuscuiusq̄
aliorū ⁊ sit omia q̄ dr̄ unū ⁊ ens
n̄ cū c̄tradictoria ē id ⁊ iō n̄ dr̄ in
eis q̄ n̄ sunt. n̄ aūt id dr̄ in oībz n̄o
entibz dr̄. unū enī aut eē unū na
turale aut n̄ eē. unū cū dr̄ de ente
naturali ⁊ de ente pactis. i. unū
artificiatū sic stannū ⁊ eēt unū
naturale aut n̄ eēt ⁊ eis unū ⁊ di
uisum ⁊ id sedm hoc opponitur
sibi in situ. Diūsitas aūt ⁊ alietas
alio modo qm̄ diūsum n̄ ē nēce
ut sit diūsum a re. oē enī ens.
aut ē diūsum aut id. q̄ aūt differt
ab aliquo p aliqd differt ergo nēce ē
ut sit aliquid id p q̄ n̄ differunt
⁊ hoc ē genus aut formam. oīne
enī differens differt aut p genus
aut p formam. p genus aūt illa
q̄ n̄ hn̄t mām c̄muuē. nz gen̄ant

⁊ i enī ē diūsū

exim inicem ut omnia quorū figa
pdicamti ē aliud p formam n̄o
illa quorū genus ē id. Et dr̄
genus id q̄ ē id idem p substam oīa
diūsa. Qm̄ aūt contrarietas ē
aliqua diūsitas. manifm̄ ē sequi
tibz q̄ n̄ sunt hoc positum. oīa
enim inidentur eē d'. ⁊ n̄ illa q̄ sunt
diūsa tn̄ s̄ q̄dam sunt diūsa sed
genus ⁊ q̄dam p ordinē unī pdica
mti ergo sunt in eodē genē ⁊ sunt
eadem sedm genus ⁊ determinatū
ē in aliis locis q̄ sunt sedm genus
id aut diūsa. Et enim p̄ble ē ut dif
ferant ab inuicē diūi maiori et
minori manifm̄ ē q̄ a dm maīē.
Qm̄ illa q̄ differunt sedm genus in
p̄ble ē ut sint ex inuicē s̄ distant
magis ⁊ n̄ c̄ueniūt. Illa aūt q̄ dif
ferunt sedm formam gn̄antur ex
contrariis q̄ sunt maiora ⁊ distā
tia illarum rerum ē max distantia.
ergo distantia c̄rariorū ē s̄ maximā
in quibz gn̄e ē id cui n̄ ē additō p
fcm n̄o eē q̄ nich ē. diūsitas enim
hn̄t pfectionē sic a ē dr̄ pfecta q̄
hn̄t complemntū ⁊ nichil ē eē p
fectum ultimū sic eius ⁊ ē ed eiñs
⁊ in tth ex pfectionē ⁊ pfectū ullo
in diget oīo. Qm̄ aūt contrie
tas ē dm̄ completa. manifm̄ est
ex istis ⁊ q̄ c̄ra dr̄ multis modis
accidit eis ut sint c̄pleta hoc mo
do sedm q̄ ē eis eē̄ntia ut sint cō
traria ē. Et enim omnia ista sunt
manifm̄ ē q̄ impl̄e ē ut unū
hn̄t multa contraria. nullū enī
magis possunt qm̄ postremū et
una diūsio n̄ hn̄t plus qm̄ duo

p'fcm. mari[...]

ultima ⁊ sic. s. diūsitas ē dīa ⁊ di
uisitas ē duorū ē ⁊ c̄plementum ē. s.
nēce ē ē ut diffōnes c̄trariorū ⁊ p
treme sunt n̄e. diūsitas enī com
pleta hn̄t diūsitatē maximā. Im
p̄ble enī ē ut aliquid sit magis dis
tans in diūsis sedm genus ⁊ formam.
Declaratum ē g̃ q̄ diuisitas
n̄ ē in eis q̄ sunt extra genus.
⁊ q̄ hoc in eis ē maximū ⁊ q̄ maxi
me diūsa in uno gn̄e sunt c̄ria. di
uisitas enī max̄ in illis ē diūsitas c̄
pleta. ⁊ ē diūsa maxima diūsita
te q̄ sunt in eodē g̃. qm̄ in ē eadē
contrariorū ⁊ q̄ sunt ī eadē pōā s̄
diūsa max̄ē diūsitate. eadē enī sc̄ia
ē in eodē gn̄e. in eis enī ē c̄pleta di
uisitas ⁊ max̄. ⁊ p̄ma c̄rietas hn̄t
⁊ p̄uō. qm̄ p̄uō dr̄ multis modis s̄
illa q̄ ē pfecta illa n̄o c̄ria dr̄ de
calidis istis q̄dā q̄ hn̄t ⁊ q̄dam q̄
agunt ⁊ q̄ hn̄t agentia ⁊ q̄dam
q̄ sunt diminuta ⁊ ē ista ⁊ ā c̄ri
a ⁊ si opponūtur sedm opp̄om cō
tradictoria ⁊ c̄ria ⁊ p̄uatiua ⁊ rela
tiua ⁊ c̄dictoria sit p̄ma illorū
⁊ nullū mediū ē c̄tradictoriorū.
c̄traria ū possunt hr̄e mediū. ma
nifm̄ ē q̄ c̄dictoria ⁊ c̄traria sunt
idē. p̄uō aūt ē c̄tradictoriorū quoq̄
modo. qm̄ si ē q̄ n̄ hn̄t pōam ut sit
oīo ⁊ id q̄ n̄ hn̄t id q̄ naturalr̄ debet
hr̄e ē p̄uō aut uniūr aut aliq̄ mo
do singulari q̄m hoc dr̄ multis
modis sicut distinximus in aliis
locis. ergo p̄uō ē c̄tradictoria qua
distincta ē sine pō accepta cū reci
piente. ⁊ iō n̄ ē mediū int̄ contra
dictoria. aliq̄ aū p̄uō hn̄t mediū

p c̄rietas
et n̄o oīs p̄uō

eq̄le n̄o ⁊ id q̄ n̄ ē equale. totū eq̄le aut
ineq̄le n̄ totum s̄ si fuit solummō recep
tio eq̄lit. Et si gn̄atōnes in m̄ sunt
ex contrariis ⁊ gn̄antur aut ex forma
aut ex hn̄itu forme aut ex aliq̄ p̄uō
ne forme. manifm̄ ē q̄ c̄traria oī
a erunt p̄uō. p̄uō n̄o n̄ erit nz oīa
c̄traria. Et tn̄ in hoc ē q̄ p̄ble ē p̄i
natum p̄uari multis modis. Ista
enī contraria sunt ex aliis postremo
ex quibz sunt c̄tinuitones ⁊ hoc
manifm̄ ē ē ex sermone sequenti. oīa
enī hn̄t c̄rietates p̄uōnē altum c̄trari
orū s̄ n̄ ē sic in omnibz qm̄ in eq̄lita
tis ē eq̄litas ⁊ dissimilitudis similitu
do ⁊ p̄uitas studiositatis ⁊ diuisanc
sic dictum ē. unū n̄o qm̄ fuit p̄uatū
tn̄ ⁊ aliud qm̄ in aliquo tp̄e fuit
aliud sic ē alie in aliquo tp̄e erat
aut modo diauti natā toti. ⁊ id q̄
dam hn̄t mediū. ⁊ ē hō n̄ bonus aut
malus ⁊ in quibz dā n̄ ē. s. ē impar
aut par. ⁊ ē in quibz dā ē sedm subm
ē minat ⁊ in quibz dam n̄. ergo ma
festum ē q̄ sp̄ alterum c̄trariorū n̄
p̄uatio ⁊ q̄ s̄ nēce ē. Et si p̄nci
pia contrariorū ⁊ gn̄a eorū sunt sic
unū ⁊ multū. unū n̄ attribuitur ei
tis s̄ cū unū ē c̄trariū uni rectū ē
ut aliquis q̄rit difficile. s. q̄
modo opponitur sedm opp̄om unū
⁊ multū ⁊ equale magno ⁊ p̄uo qm̄
si opposita sedm opp̄om dr̄ sp̄ utrum
s. utr̄ album aut nigrū ⁊ utr̄ album
aut n̄ album. ⁊ n̄ dr̄ utr̄ hō aut
n̄ album nisi pactis. Et q̄ō ē ille ue
nientē melior aut sōr. c̄m̄ h̄ n̄o ē ne
cesse in aliquo gn̄e oīo. S; iste de
inde fuit deceptus qm̄ opposita s̄

opposita non possunt existere in simul et
ipse utitur hoc. Habet enim dicere utrum
uenies est an albus quoniam si essent in simul
tunc esset quod scribitur et cum fuerit hoc
unum est. tunc cadunt sub oppositione in u
no et multo. Sicut utrum ueniunt ambo
aut alter. Si igitur semper in oppositis est
interrogatio prius utrum magis
uel minus aut equale. quid igitur oppo
nitur secundum oppositionem equali. quoniam non est
alteri contrarium tantum. nec utrique quoniam est
magis minori et equale est contrarium
non equali. ergo aut multitudinis aut
unitatis et si non equale significat idem utrique
ergo erit oppositum utrique et quod dissi
cilis accidit dicentibus quod inequale so
lum est medium. Sed accidit quod duorum unum
contrarium sit quod est impossibile. Et erit equale ut
uidetur inter magnum et paruum. contrarium enim
non uidetur medium et impossibile est diffinitione dicere
est contrarium esse completa si fuerit medium habet
semper aliquod medium. Remanet igitur ut opponatur
secundum oppositionem sicut negationem aut sicut priuatio
nem sed impossibile alteri. non enim est negatio
magni magis quam parui. ergo est
utriusque negatiua priuatiua. Et ideo
utrumque accidit quod dicitur de utroque et non
dicitur de altero. utrum est maius aut e
quale aut minus. ergo sunt tria. Priuatio
autem de necessitate quoniam non omne quod non est magis aut
minus est equale sed in eis que sunt illa e
quale enim est id quod non est magnum aut par
uum et naturaliter est magnum aut par
uum. Et opponitur ambobus secundum po
sitionem. quoniam utrumque dicitur multis modis
et recipiens non est unum sicut palam et non al
bum et non nigrum nec hoc est unum. sed
terminatum aliquo modo. istud dicitur
dicitur negatiua modo priuatiua quoniam

necesse est ut sit rubei coloris aut alte
rius. Non igitur est uerus sermo estimanti
tium quod omnes res sunt consimiles. simones
ergo esset inter manum et uestimentum
manus quod non est uestimentum neque ma
nus cum non sit bonum neque malum. est enim
inter medium inter omnia et non accidit ut
hoc sit de necessitate quoniam negatiua con
gregata que opponuntur secundum positionem
est medium et habet naturam ut sit aliqua
distancia. quedam autem non habent diuisi
tatem quorum negatiua sunt congre
gata in eodem genere ergo subiectum non
est unum. Querendum est autem de uno
et multo si multum opponitur uni
no simpliciter accidit inconueniencia. tunc
erit unum paucum aut pauca. multa
enim opponuntur paucis et est duo erit
multa cum duplum est de magnis multi
plicibus et opponitur duobus. ergo u
num est paucum et secundum quid fuerit igitur opponuntur
nantur duo et erunt multa nisi unum
pauco. Similiter enim est minus de uno
Et est sic est sicut in longitudine longum
et breue. ita in multitudine mul
tum et paucum. ergo quod est multum est mul
ta et quod multitudo multum nisi diffe
rat aliquo modo in continuo terminabile de
terminationis. tunc igitur erit paucum aliqua
multitudo et si sit paucum est et similiter
necesse est ut duo sint multitudo. Sed
rectum est ut quedam multitudo dica
tur et multitudo est. sed contrarium est diuisum
utraque est multum. non multitudo. Sed sicut
illa que non diuiduntur multa quoniam ista
diuiduntur immo tamen si fuerit multitudo que
habet quosdam preter alia. et sua quedam fuerit
sicut multis et opponitur uni tamen et aliter
opponitur uni multitudini. Sicut

enim aliquis dicit unum et unum semper album
et alba. et mensurata in respectu men
sure. Et mensuratum est unum. et omne
mensuratum ab uno est unum et quod ad
est unum non paucum. Similiter duo sunt multa
est. aut addita est aliud aut simpliciter
sed duo sunt pauca simpliciter quoniam est prima mul
titudo que habet quedam. Et ideo non bene dixit
anaxagoras in hoc quod dixit quod omnia erant
in simul in finita in multitudine et
paruitate paucitate et est debet dicere lo
co paucitatis paruitatis quoniam non sunt
finita in paucitate unius sicut dixe
runt quidam sed propter duo. Et unum oppo
nitur multo ut mensura mensurato.
Ista enim que opponuntur secundum relationem
sunt omnia que non sunt per se de capitulo
relationis et iam ostenditur in alio
libro quod relatio dicitur duobus modis. uno
modo sicut contraria et alio sicut scientia et sci
tum. dicitur enim aliquid in respectu u
nius unum aliud. nichil prohibet ut sit
minus aliquo. verbi gratia duobus quoniam si non est
minus est paucum est. multitudo uero est
tamquam genus numeri. Similiter uero est
multitudo mensurata per unum et op
ponitur unum et numerus quoquomodo
non sicut contrarium. Sed sicut diximus in ali
quibusdam relatiuis que opponuntur sicut
opponuntur mensura et mensuratum. et
ideo non omne quod est unum est unus et sicut omne quod
non diuiditur et scientia dicitur tali modo in
respectu sciti. sed non conuertitur. scientia
enim uidetur mensura et scitum mensuratum. sed
accidit quod omnis scientia sit scitum. sed non omne
scitum sit scientia. scientia enim quoquomodo
mensuratur per scitum. Multitudo
uero non est contraria pauco et hoc multum
quod est sicut multitudo una addita mul

titudini est contraria et multitudo non est
contraria uni multitudinis omnimodo sed qui
dam uni sicut dictum est quoniam diuiditur
illud autem quod non diuiditur est sicut relati
uum relatum sicut scientia si esset numerus sciti
unum uero mensura est. Contraria uero
possunt esse mediata et in quibusdam
est necesse ut sit medium inter contraria. omnia
enim media sunt in eodem genere et illa et
illa que habent medium est. Et dico media
omnia ista ad que primo transmutatur transmutatur
mutabile est necessario. verbi gratia. Quando mouetur
fuerit de neumate grauissimo ad acu
tum. primo ueniet in neumatibus in
nuis conuenientibus que sunt media. Et
similiter in coloribus si fuerit motus de
albo in nigrum primo inueniet
ad rubeum et glaucum et similiter de aliis. transmutatio
uero de uno genere in aliud non
est nisi per accidens ut de colore in figu
ram. ergo de necessitate media et illa que habent
media in eodem genere sunt. sed omnia me
dia sunt rerum oppositarum enim existit
solum modo est transmutatio per se uero
non possunt transmutari illa que non oppo
nuntur. ergo transmutatio erit de op
positis et oppositorum. contradicto
ria uero non habent medium. Contradicto
ria enim sunt opposita quorum alterum
per se semper est et nullum habet medium omnino. Alia
uero opposita quedam sunt relatiua
et quedam priuatiua relatiuorum uero
omnia que non sunt contraria non habent medi
um et causa in hoc est quoniam non sunt in eodem
genere. et non est medium inter scientiam et sci
tum sed inter magnum et paruum. Si igitur
media sunt in eodem genere sicut declara
tum est et contraria habent media ne
cesse est ut sunt opposita existentibus co

trarium. Quoniam autem habebunt aliquod genus aut non habebunt. ergo erunt secundum hunc modum ex aliquo recipiente ante contraria, et erunt contraria. Autem dicemus quod sunt contraria. Forme enim sunt ex genere et differentiis, ut album et nigrum sunt contraria, et alterum color segregans et alterum congregans. Iste ergo differentie congregans et segregans sunt ante. Ista autem contraria sunt, sed illa que differunt secundum contrarietatem sunt magis contraria. ergo erunt ista media ex genere et differentiis, ut omnes colores qui sunt inter album et nigrum. Oportet ergo ut ista dicantur de differentiis, et genus coloris est. Et quod ista sunt ex aliquibus differentiis. sed non erunt contraria prima, et similiter quodlibet eorum aut erit album aut nigrum aut aliquod medium. ergo ista erunt inter prima contraria et prima: differentie que sunt tales et que continentur. ergo querenda sunt ista primo et omnia contraria que non sunt ex aliquo medio in genere. Necesse enim est ut illa que sunt in uno genere sint composita ex illis que non sunt composita, sed simplicia autem non composita. quoniam contraria non sunt composita ex invicem. ergo sunt principia. Media vero aut omnia aut nullum erunt. Sed ex contrariis ergo consimilitudo erit in hoc antequam permutat ad illa: quoniam erit in quolibet eorum aut minus aut magis, et hoc est simile est inter contraria. Et omnes partes composite sunt medie; compositio enim ex altero magis, ex alio minus dicitur; et uno quomodo quod est ex alio magis, ex alio minus. et cum nulla alia sint divisa ut omnia contraria. ergo media et sunt ex contrariis. ergo

omnia que sunt sub et contraria et media erunt ex primis contrariis.

Declaratum est igitur quod omnia contraria sunt in eodem genere, et media sunt inter contraria, et quod omnia media sunt composita ex contrariis. Quod autem est aliud per formam est aliud aliquo, et hoc debet esse utrique. Cum enim animal sit aliud secundum formam, necesse est ut utrumque sit animal. Et idem quod est alterum secundum formam in genere eodem sit. Idem enim quod est tale habundiciter quod ambo sint ex eodem, cum differant; non per accidens sive per materiam sive alio modo. Oportet enim habere istud quod est commune, ut animal utrique, sed ut quodlibet eorum habeat alterum. Et hoc idem animal, verbi gratia ut sit equus et alterum homo. necesse enim est ut ista diversitas sit alietas in genere. Dico enim quod diversitas generis est alietas, et alietas est illud quod facit hoc aliud. Contrarietas igitur est quod est inter eadem, et hoc manifestum est ex sermone sequenti. Omnia enim dividuntur secundum oppositionem. declaravimus quod contraria sunt in eodem genere. contrarietas enim est perfecta diversitas, que est secundum formam et dicitur altera. Aliquid alicui. ergo hoc quid est idem et genus et dicitur de utroque. Ideo omnia contraria conveniunt in predicamento eodem que differunt secundum formam non secundum genus, et sunt que differunt ex quibusdam aliis magis. diversitas enim completa et non est in se invicem. ergo diversitas est contrarietas, et dicitur id secundum formam quod non habet contrarietatem, et sunt illa que non dividuntur. contraria enim sunt in divisione et in eis que sunt media

antequam permutant ad illa que non dividuntur. ergo manifestum est quod nichil in rei veritate apud illud quod dicitur genus nec idem nec aliud in forma omnino, nisi quia est sic forma generis. Quare enim cognoscatur per negationem. Genus vero est in materia; nam illud quod dicitur secundum genus non sic generis habet ... sed sic dicitur in illis que sunt naturalium; nec in illis que non sunt ex eodem genere. sed differunt ab illis secundum genus, et differunt ab illis secundum genus, et differunt ab illis secundum formam que sunt in eodem genere. contrarietas enim est diversitas eius quod differunt secundum formam, et ista est in illis que sunt in eodem genere tantum. Et querendum est quare mulier non differt a viro secundum formam, cum masculus sit contrarius femine, et diversitas est contrarietas, et etiam animal masculum non est aliud a femina secundum formam. ista enim diversitas est per se animalis, et non sicut albedo et nigredo; quia femininitas et masculinitas sunt secundum quod animal. Ista enim questio approximatur questioni dicentium quare quedam contraria faciunt alia secundum formam et quedam non, ut ambulans et pennatum; albedo vero et nigredo non. quedam enim sunt passiones proprie generis et quedam non. Non igitur quedam dictorum et quedam non. Omnia igitur contraria que sunt in diffinitione faciunt diversitatem secundum formam, et omnia que sunt in re cum materia non faciunt. et ideo albedo non facit hominis neque nigredo; neque homo albus differt secundum formam neque homo niger, neque si fuerit positum unum nomen. homo enim est sicut materia, et materia non facit diversitatem. homines igitur non sunt forme hominis, et ideo si carnes et ossa sunt alia et alia ex quibus sunt hic et ille, sed tamen totum congregatum est aliud secundum ... non forma non est aliud, quoniam in verbo contrarietas non est

et vocem postremum quod non dividitur Callias, quia est sermo et materia et albus et homo. quoniam Callias est albus et homo est albus per accidens, ut circulus eneus et ligneus et triangulus eneus et circulus ligneus, et non differunt secundum formam propter materiam, sed quia in verbo est contrarietas. Sed utrum materia non facit aliud secundum formam alicuius aliquo modo et forte possibile est ut faciat; quare equus aliud secundum formam ab homine. et illa corpora sunt cum materia. aut quia in verbo est contrarietas ut est homo albus et equus niger. hec enim formas sed non quia alterum album et alterum nigrum. quoniam si utrumque esset album, tamen forme eorum essent alie dispositione. Masculus autem et femina sunt passiones proprie animalis tamen non sunt secundum substantiam, sed sunt in materia et corpore, et ideo idem sperma erit aut femina aut masculus postquam patitur alia passione. Declaratum est igitur quid est esse aliud in forma et quedam sunt diversa in forma et quedam non. Et cum contraria sunt talia in forma, et corruptibile et incorruptibile sunt contraria, magis necessarium ut non sint genus corruptibilis et incorruptibilis ex privatione per diffinitionem sine potentia, et ideo diximus et in eis privationem. ergo possibile est estimare quod non est necesse ut corruptibile et incorruptibile sint alia in forma quemadmodum neque album neque nigrum. quedam enim possunt esse idem insimul cum fuerint universalia, ut homo qui potest esse albus et niger, et potest esse in rebus simplicibus, et ut sit unum non insimul album et nigrum, et si album non est contrarium nigro. Sed quedam contraria in quibusdam rebus sunt per accidens ut dicimus nunc et alia multa, et quedam non possunt esse aliter, et sunt corruptibilia et ea que non corrumpuntur. Quoniam nichil corrumpitur

p accns. Accns enim possibile est ut non sit cor
ruptibile et incorruptibile sunt di
versa quia sunt in ratione in quibus se
cundum id sunt corruptibile et similiter possi
bile ut non habeat corruptionem. Similiter ergo
necesse ut corruptio sit substantia aut in
substantia eorum que corrumpuntur. Et iste
sermo est similiter in eis que non corrumpuntur.
Universaliter enim existentia que sunt necessario secundum
quod sunt superius dicto modo per eum sunt op
posita alterum enim corruptibile et al
terum incorruptibile. Ergo necesse est
ut sint alia secundum genus. Et manifestum quod
impossibile est ut sint forme tales ut qui
dam dicunt. Et similiter non erit hominum quidam
corruptibilis et quidam non. Et similiter iste forme
dicuntur secundum formam sunt eedem
cum singularibus non equivoce quod
alia secundum genus magis distant quam alia
que sunt alia secundum formam.

Consideratio quod
est de substantia. Quesita enim
sunt cause et principia
substantie. Quoniam si hoc to
tum fuerit quasi aliquod u
niversum substantia est pars prima. Et si est secundum quod
aliquid sequitur aliud successive et
est substantia hoc modo prima et post hoc qua
le et quantum. Et cum hoc non sunt entia simpliciter
sed illa sunt qualitates et motus quare nec
album nec rectum dicitur nisi quia sunt entia
et dicitur invenitur non album et non nullum
aliorum est abstractum. Et antiqui te
stantur per hoc quod faciunt. Isti enim querunt
elementa et causas substantie qui novo modo sunt po
nunt substantiam esse universalia. Universalia enim de qui
bus dicunt esse magis pertinent substantie sunt genera
que perquirunt ad eorum fuit secundum logicam.
Antiqui autem particularia ut ignem

et terram sed non universale. Substantie autem sunt
tres quarum una est sensibilis et huius quedam
est eterna quedam corruptibilis quam omnes
concedunt ut plante et animalia. Et
elementa necesse est accipere aut unum aut
plura. Alia autem est immobilis et ideo dicunt quidam
quod abstracta et quidam eorum dividunt
eam in duo et quidam eorum ponunt
formas mathematicas in eadem na
tura et quidam mathematicas tan
tum existentes. Et sermo de illis du
obus est naturalis quoniam sunt cum motu et ista
alterius quia non habent principium unum
commune. Substantia autem sensibilis est transmuta
bilis. Si igitur transmutatio est ex oppo
sitis in situ aut ex medio non ex omnibus
oppositis in situ. Vox enim non est non album
sed ex contrario necesse est ut subiectum sit
ei quod transmutatur ad contrarieta
tem contraria enim transmutantur. Hoc
autem permanet contrarium autem non permanet.
Materia enim est tertium a contrariis. Et
quia .iiii. sunt transmutationes aut in
quid aut in quale aut in quantum aut
in ubi. Generatio autem simpliciter est in hoc. Aug
mentum et diminutio in quantum. Alteratio in passio
nes. Translatio in loco. Ergo transmuta
tiones non inveniuntur nisi in contrariis in
uno quorum necesse est ut materia transmu
tetur que potest utrumque. Et quia
ens est duobus modis omne transmutabi
le transmutatur ex eo quod est potentia ad id
quod est ens in actu. Verbi gratia ex albo potentia
ad album in actu et similiter in generatione
et corruptione. Ergo non tantum est possibile ut sit
accidentaliter ex non ente sed ex ente et
ut sint omnia existentia in potentia et non existentia
actu. Et hoc est unum quod Anaxago
ras ignoravit. Et melius quam quod

omnia sunt in simul. Et mixtio Empedo
clis et Anaximandri et sicut dixit De
mocritus omnia fuerunt nobis in potentia in
actu autem non. Quousque invenerunt ali
quid in fine cum materia. Et omnia que
transmutantur habent materiam sed
diversam. Omnia igitur eterna que non sunt ge
nerabilia et moventur secundum trans
lationem habent materiam sed non generabilem
tamen sed ex ubi ad ubi. Et dubi
tandum est in hoc et dicendum est ex quo
non ente sit generatio non ens enim est tri
plex. Dicemus ergo quod sunt in potentia sed non
ex quibuslibet potentia sed alterum ex altero et non
sufficit nisi ut omnia sunt in simul quia dif
ferunt in materia et similiter que de causa sunt infini
ta non unum. Intelligentia enim una est
si autem materia fuit una et est illa in ac
tu quod materia fuit in potentia. Cau
se igitur sunt tres et principia tria quo
rum duo sunt contraria quorum unum
est forma et alterum privatio et tertium in
materia. Post ista nec materia fit nec forma sed
illa duo ultima. Omne enim quod transmutatur
transmutatur ex aliquo et in aliquid et a quo.
A quo transmutatur est motor. Trans
mutabile autem est materia. Illud autem
ad quod transmutatur est forma et pro
cessus est in infinitum. Si cuprum
non tantum fuit rotundum sed est cuprum ro
tundum necesse est ut procedat. Et post ista
quoniam quelibet substantia fit ex eo quod est con
veniens ei in natura. Naturalia
enim sunt substantie et illa alia. Residua autem
sunt artificialiter aut naturaliter aut
casu. Ars igitur est principium transmuta
di in alio quam in suo subiecto. Natura
vero est principium per se. Homo enim generat ho
minem. Cause igitur residue sunt privatio

nes aliorum. Et forte sunt causa et pro
se animalia que generantur ex putrefacti
one. Substantie autem sunt tres una est materia
et est hoc secundum quod est quoniam illud quod est per
contactum non secundum ordinem est in (?) et illam
naturam autem est hoc et tertium est unum istorum quod singulari
quod ut Socrates et Calias. Quoniam in uno
quorum intentio huius rei non est nisi substantia composi
ta ut forma domus nisi ars cuius non est
generatio et corruptio istorum nisi alio modo
sunt entia et non entia sine materia non domus et
sanitas et omne quod est per artificium. Sed est per ca
meo quod est per naturam et ideo non fecit
male qui posuerunt formas quia si fue
runt aliquo tamen sunt omnia que existunt per
naturam sed existentibus ignis caro. Alias cap
omnia sunt materia. Et hec substantia est
quod est magis valde et illud quod est postre
mum et indivisibile et moventes cause
sunt que procedunt tantum. Hec autem cum ista
sunt in simul sicut homo est sanus tunc sani
tas et homo sunt in simul et figura spere cu
pree et spera cuprea sunt in simul. Si
autem remanet in postremo querendum est de hoc
in quibusdam non est impossibile si anima est ta
lis dispositionis non tota sed intellectus tota
non forte impossibile. Manifestum est quod nullo
modo indigemus propter hoc ut forme
sint. Homo enim generat hominem quod est
unum. Verbi gratia homo ex hominibus. Et secundum hoc
in artificialibus. Ars enim medicine est ratio
sanitatis. Et principia sunt et diversa
rum et causarum sunt sicut homo debet dicere universaliter si
a eadem proportionaliter et debet homo dubi
tare utrum materia et ista substantiarum et relatio
num et omnium predicamentorum sunt simplici
ter eadem. Quia est inconveniens si princi
pia sunt eadem. Substantie autem et relationis quid erit
existentium ex eo quod hec non erunt eius quoniam

inueniuntur extra substantiam et illa alia aliud
nisi elementum quoniam id quod est elementum est.
Et neque substantie elementum rerum relativarum neque ille
in substantia. Et hoc quod non est possibile ut omnia elementa
sint elementa eadem. nullum enim elementorum possi-
bile est ut sit. et id quod est compositum ex elemen-
tis. verbi gratia. ut a. sit b. quidam neque est ex
elementis intelligibilibus ut de uno aut ente. hec
enim duo existunt in omni composito
et nullum eorum est substantia aut relatio sed
necesse. Elementa igitur omnia non sunt eadem.
Et sunt sicut diximus eadem uno modo et non
sunt alio modo ut elementa corporum
quod est autem sicut forma calidum. alio autem modo
frigidum privatio. Materia autem quod est in potentia
hec duo per se sunt principia per se substantia
non est ista et que sunt ex istis quorum sunt
hec principia et si aliquid sit unum ex
calido et frigido ut caro et os quod enim
fit necesse est ut sit aliud ab illis. et
eorum autem hec sunt elementa et principia. ali-
orum autem alia. ut autem dicatur sicut
omnibus non est sicut equaliter compositum. Verbi gratia a-
liquis dicet quod principia sunt tria scilicet
forma privatio et materia. sed quodlibet istorum
est diversum in unoquoque genere. In
colore album nigrum superficies planicies.
et obscuritas lumen aer. et existit di-
es et nox. Et quia cause non tantum sunt
in eis que fiunt. sed ea que sunt extrin-
secus. manifestum est quod principium et elementum
sunt diversa. quoniam autem utrumque aut sunt causa
et aliquod principium elementum igitur secundum
equalitatem comparationis et cetera. conveni-
entia tria sunt causa autem et principia
sunt quattuor. et aliud autem est causa prima
secundum quod est movens aliud sanitas
et infirmitas corporis quoniam medi-
cina. forma non ordinatur sicut illud
quoniam ars edificatoria. Movens
autem in rebus naturalibus homo hominem. In
eis autem que sunt ex cogitatione forma
est aut suum contrarium. quia per se causa aliquo
modo sunt tres. sicut et quattuor. medicina
enim aliquo modo sanitas. et ars edifi-
candi est forma domus et homo generat ho-
minem et est quod est extrinsecum ab is-
tis quod est principium omnium. Et quia qui-
dam res sunt abstracte quedam non. iste
sunt substantie propter hoc non inveniuntur
iste cause preter enim substantias non inveniun-
tur passiones neque motus eorum et post hec
erunt ista anima forte et corpus aut
intellectus aut desiderium in corpore.
Et est alio principio proportionaliter secundum eadem
ut potentia et actus. sed hec sunt rerum diversa-
rum diversa et modi diversi. In quibus-
dam enim inveniuntur idem quoniam in actu quandoque in
potentia. ut vinum caro et homo cadunt et ista
in causis predictis. Forma enim est in actu cum
fuerit abstracta et quod est ex utroque et privatio ut
obscuritas et infirmitas et in potentia materia
et hec est possibile ut recipiat utrumque. et a-
lio modo diversum in actu et in potentia
in quibus non est materia una et quorum forma non est
eadem. sed diversa ut sunt elementa cause ho-
minis. scilicet ignis et terra. sicut materia et forma
propria. aliud extrinsecum. ut pater et
extra ista sol et orbis declinans cum sint
neque materia neque forma. neque privatio nec equale
in specie est. sed motor. Et consideran-
dum est quod quedam sunt que possumus dicere
universaliter et quedam que possumus dicere parti-
culariter. et primi principii omnium materiam que est in
actu. hoc est primus et aliud in potentia et illa non
sunt universalia quoniam quod est individuum est ex
individuis. et dicitur homo enim est hominis universaliter
sed nullus est homo neque filius. et ideo te genuit

patrinus et hoc. b. a dicimus universaliter autem b. ad
b. simpliciter. forme enim substantiarum alie sunt
cause aliorum et elementa sicut diximus est ea que non
sunt in eodem genere ex coloribus et sonis
et quantitate. preter consequentiam et que sunt in eadem forma
et differunt secundum formas sed quibus sin-
gularium est alia et materia et forma et id quod
movet quoniam universaliter non sunt idem universaliter. Quoniam autem
querimus que sunt principia et elementa substantie
et relationis et quantitatis utrum sint eadem
aut diversa. manifestum est quod sunt quando dicuntur
multis modis in quibusdam et cum dividantur
non sint eadem sed diversa preter id quod est mo-
vens simpliciter. sic autem sunt eadem secundum equali-
tatem comparationis. forma movens sicut est cause
cum substantiarum sicut illa eorum omnium que
auferuntur. cum illa auferuntur. et est pri-
mum in perfectione et sic alia prima omnia
que sunt contraria. quoniam ista non sunt genera
dicuntur neque multis modis et etiam materia
eorum. Que autem sunt principia sen-
sibilium et quot et quomodo sint eadem et diver-
sa dictum est. Et quia substantie sunt tres.
quarum due sunt naturales et una est
immobilis. loquendum est de ista in narran-
do quod est quod necesse est esse aliquam substantiam eter-
nam non mobilem esse. substantie enim precedunt
omnia entia. Si igitur omnes iste fuerint cor-
ruptibiles omnia entia erunt corrupta. Sed impossibile est
est ut motus fiat aut corrumpatur.
Semper enim fuit nec tempus etiam impossibile est prius
et posterius esse si tempus non fuerit. motus ergo
secundum hunc modum est continuus sicut
tempus. aut enim est idem aut passio motus.
Sed motus non invenitur continuus nisi in lo-
co et existit circularis sed si fuerit substantia
agens aut movens et nichil agens non
erit motus. possibile enim est quod potest quod est in potentia
non agat. et tunc nichil prodest ponere substantias
eternas ut dicentes formas nisi fuerit
in eis principium quod potest transire. sed hoc
non sufficit neque aliud in quantum est extra formam
sicut enim non sit motus non fuerit. neque si egerit
et substantia eius fuerit potentia. Non enim erit
motus eternus quoniam quod est in potentia possibile est ut
non sit. Necesse est igitur ut tale principium
sit substantia que est sicut actio. et oportet ut iste
substantie sint entes extra materiam cum necesse
est ut sint eterne. si etiam aliud fuerit eternum
actio est. Contingit hic sit questio. estimatur
enim quod omne agens sit potentiam quia potest
et non omne quod potest per potentiam agit. unde potentia
videtur prior. Sed tamen contingit sic sit nullum
quid entium esse. enim cum sit possibile ut sint
et non sint. contingit secundum loquentes in
divinis generantes mundum ex nocte di-
cunt et naturales dicentes quod omnia fuerunt
in simul. impossibile est enim ut sint eadem
omnibus et sic. quomodo non movebitur si non
fuerit in actu causa materia enim subiec-
ta carpentarii. impossibile est ut move-
atur per se sed carpentarius neque sanguis
menstruus neque terra. sed semina et sperma
et ideo quidam ponunt separationem ut plato
et leucippus. dicunt enim motum esse ali-
quid. sed quare non dicunt neque causam. nichil enim
movetur. sed oportet ut semper sit aliquid sicut modo est
aut naturaliter fit aut violente aut
ex alio. et primo qui est primus. multum
enim differunt. Et impossibile est possibile
dicere quod multotiens estimabat quod principi-
um esse id quod movet se. anima enim sicut dicit
est in posteriori cum celo. anima autem post
prior est actu in estimatione quodam
modo non recta dictum est quomodo. quoniam non
actus prior testatur anaxagoras. Intel-
lectus enim est actus et empedocles qui ponit
amicitiam et litem et qui ponentes mot- quod in recta

esse semper ut leucippus. Sompnus enim et
nox sunt infinita sed eadem semper sunt aut
secundum reuolutionem aut alio modo.
si actus prior est potentia. Si igitur idem
semper fuit circulariter aliquid esse permanens
quod agat unam actionem et similem et generatio
et corruptio sit: oportet aliquid esse quod agat
multis modis. ergo necesse est ut agat
per se secundum hunc modum et alio modo
secundum aliud. et necesse est ut illud sit aut
alio modo aut primo et illud est causa similiter
similis et alterius. primum igitur est melius. et illud est
fuit causa ut semper sit secundum eandem dispositio
nem et similem. causa autem ut sint plures mo
di aliud sunt alia. semper autem est et plures
modi utrumque quod et manifestum est quod motus
non sunt sic. Quod igitur querenda sunt
principia et sunt secundum hunc modum
secundum alium non possibile est ut omnia sint
ex nocte et inter sunt in simul et ex non
ente est. et ista igitur non deficiunt. aliquid
enim semper mobile motu non quiescenti. scilicet quod
secundum circulum et hoc manifestum est. non tamen
potestate sed actu. Primum igitur celum
est eternum. Sic igitur id est semper et circularis ne
cesse est ut agat sic quod per se et sic per
alterum. Celum igitur primum eternum est. igitur
quiddam quod mouet cum non mouetur et quod
est et motum et non motum et medium erit
aliquid mouens cum non mouetur et mouet
sicut motus intellectum et desideratum. et cum
non motum principia istorum eadem sunt et
desideratum est sensus qui distinguitur
et primum affectatum quod est sensus et
desideratum magis quam estimatur esse
esse magis et non estimatur quod desideramus.
Principium autem est ymagina
go per intellectum. intellectus autem
est ex intellecto et intellecta sunt

astrologica ultima per se et singularis
et existens substantia prima. et est hoc simi
liter quod est in actu. Unum autem et simplex
non sunt idem. hoc enim significat mensuram
simplex quomodo et eorum que eliguntur per
se in unitate electorum. et est ualde
nobile per adquiritur. Causam autem
non immobilibus inuenitur propter quid de
monstrat diuisio. propter quid enim inuenitur a
liquo et huic et hoc quod exercet et hoc autem
non est. Mouet igitur sicut amatum. per mo
tum autem mouet alia. Si igitur aliquid
motum possibile est ut sit diuersarum dispositionum.
ergo translatio et prima actio quomodo fuit
possibile est ut localis sit diuersis dispositionibus et
quod in substantia non est diuersitas et quod illud quod
mouet ipsum est immobile cum est ens in actu.
Impossibile est omnino ut sit per aliam dispositionem
et translatio est prima transmutationum et est
que est secundum circulationem et hoc est motor
istorum. de necessitate igitur inuenitur principium
et quod necessitate sit principium. Ne
cessitas autem dicitur secundum hos modos quedam
igitur est uiolentie. quod est uiolentiam et quedam
impossibile est ut sit simpliciter alio modo quod
sit. Celum igitur et natura sunt continua sic
per principium. Uoluntas enim est actio il
lius et ... similia et sensus et intellectus
sunt uoluptuosa spes autem et rememo
ratio sunt propter ista. Intelligere autem quod est
per se est illius quod est nobilius per se et quod est
maius est illius quod est maius. intelligit
se. est enim intellectus per adquisitio
nem intellecti. fit autem intellectus cum in
telligit. Intellectus igitur et intellectum
idem. recipiens enim intellectum et substantiam est
intellectus et non intellectus est nisi cum
habet estimatur. igitur quod intellectus est illud
diuinum magis quam hoc. desideratum autem

est aliquid ualde nobile et uoluptu
osum. Si igitur deus semper est sicut nos in a
liqua hora. hoc est mirum et si magis. ma
gis mirum est quod est sic et est uita quia ac
tio intellectus est uita et illud est intel
lectus per se. et habet uitam nobilem et semper eter
nam. Dicimus igitur quod est uiuus eternus in fine
nobilitatis. ergo est uita et continu
um eternum est. hoc igitur est deus. Omnes autem qui esti
mabant estimatione pictagorigo
rum et acusilii quod bonum et nobile non
est in primo quia cause plantarum et anima
lium sunt principia et quod bonum et per
fectum sunt in eis que sunt ex istis non
uerum reputant. Semina enim sunt
ex aliis precedentibus perfectis. primum autem non
est semen sed aliquid perfectum. uerbi gratia quod
homo oportet esse ante sperma non illud quod fit
ex hoc sed aliud ex quo fit semen. Quod
autem aliqua substantia eterna non mobilis et ab
stracta a sensibilibus est manifestum est hoc modo.
Et iam declaratum est quod hanc sub
stantiam non habere magnitudinem sed im
partem et indiuisibilem habet. mouet enim in tem
pore infinito. nullum autem finitum
habet potentiam infinitam. Omnis igitur mag
nitudo aut iam finita aut infini
ta. et ideo non erit in magnitudine nec
finita nec infinita. quia magnitudo in
finita nulla est. et manifestum est quod non pati
tur nec transmutatur. Omnes enim mo
tus posteriores locales sunt. hoc igitur manifesta sunt
esse talia. Utrum autem possibile est substantia tali
una autem plures et quot sunt et non debemus
occultare sermones aliorum sed dicere in
dicia eorum. nichil enim manifeste dixe
runt in multitudine. Sententia enim de ydee
pluribus non habet perscrutationem propriam. di
centes enim ydeas dicunt eas esse numeros.

De numeris autem quandoque dicunt eos esse infinitos
et quandoque usque ad decem. Quare autem multitu
do numerorum est sic nichil dicebant demonstra
tione. Nos autem dicamus de subiectis di
uinis. principium enim et primum entium
non mouetur nec essentialiter nec accidenta
liter. et mouet et facit primum motum eternum et unum.
quia igitur motum necesse est ut moueatur per ali
quid. Primus autem motor non mouetur
per se et motus eternus sit per motorem
eternum et unus per unum. Et nos uidemus
quod preter motum totius simplicitatem
de quo dicimus mouit a substantia non
mobili. alios motus eternos qui sunt
erraticorum. corpus enim circulare est eter
num sine quiete hoc quidem declaratum
est in naturalibus. necesse est igitur ut unus
quisque istorum motuum fiat per aliquid
quod est per se et per substantiam eternam. non enim
stellarum est eterna et eorum motor est eter
nus et ante motum. necesse est ut illud
quod est ante substantiam sit in substantia. Ma
nifestum igitur quod necesse est ut substantie sint
secundum numerum illorum. et quod sunt eterne natura
liter et immobiles per se et quod sunt sine mag
nitudine propter causam predictam. quia autem sub
stantie esse et horum hoc est prima et hoc secunda
secundum ordinem motuum stellarum mani
festum est. Multitudo autem motuum
sciendum est a propria philosophia mathematicarum.
ista enim utitur scientia de substantia sensibili
sed eterna. illa autem non utitur scientia de substantia
omnino sed de numeris et demonstrationibus. Quod
autem motus erraticorum plures sunt
manifestum est et eis qui parum considerant.
unaquaque stellarum erratica enim uidetur moueri
plus uno motu. quot autem sunt dica
mus secundum quod dicunt quidam mathematici
ut aliquo modo ymaginetur animus

multitudinem terminatam vel quod relinqui
tur querendum est a nobis aut ab eis qui
inquisierunt ab hoc. Si aliud apparu
erit ab eo quod dictum est modo quamvis perscru
tandum sit de duobus sectis et concedendum
sermones illius qui magis perfec
te perscrutatus est. Oditus vero posuit mo
tum utriusque solis et lune in tribus speris quarum
prima est stellarum non erraticarum, secunda
que est in medio signorum, tertia autem que decli
nat in latitudine signorum, et illa in
qua luna movetur magis declinat
in latitudine quam in qua currit sol. Stel
larum autem erraticarum unaqueque est in iiii
speris, et earum prima et secunda illa eadem. Illa autem
erraticarum est et deferre omnes per suum motum
et illa que est ordinata sub ista cuius motus
est in medio signorum communis est omnibus. Ter
tia autem que est omnibus poli cuius sunt in illa
que est medium signorum spera. Motus autem quar
tus movetur ad medium istorum et poli ter
tie spere et aliarum stellarum est ipsa vene
ris et mercurii una. Kalippus autem ipso
ne sperarum convenit cum Oditinio in mul
titudine autem in Iove quidem et Saturno con
venit, in sole autem et luna vero ponit du
as speras additas si aliquis voluerit da
re apparentia erraticarum, autem unicuique
una. Necesse est igitur quando stella non modo per
suum corpus sed movetur in spera si omnes congre
gantur secundum quod dant apparentia in u
naquaque erraticarum ut sint alie spere pau
ciores eis que revolvuntur contrarie et
reducunt primam speram ad suum situm semper eun
dem que est stelle ordinate sub ea. Sic enim
tantum modo possibile est motum omnium erra
ticarum. Spere igitur in quibus modo quedam sunt
xviii et quedam xxv (?) et existencium con
trarie in eis motum que moventur

mentis faciliores earum tantum. Que autem movent mo
tu contrario duarum primarum sunt vi et ex
tremarum erunt xvi. Numerus igitur omnium que
movent et que movent istas motu contrario
sunt quinquaginta et v. Si autem non adducatur
dat quod diximus lune et soli, omnes spere
erunt quadraginta et vii. Multitudo igitur mo
tuum sit tanta. Necesse est igitur reputare
quod principia immobilia et sensibilia sint
hec unum quod est autem necessarium et dimittendum
est fortioribus. Si autem non estimat quod estiman
dum motus omnino non est conveniens mo
tui stelle et non dat quod estimandum est
quod omnis natura et omnis substantia in qua
passio non existit et est per se invenit dis
positionem meliorem non erit igitur alia omnino na
tura nisi ista. Immo necesse est quod numerus
vel substantiarum sit iste. Quoniam si alia erunt mo
vebunt igitur quia sunt perfectio motus. Sed
impossibile est ut aliquis motus. Sed impossibile
est sunt apud ... estimandum est hoc de mo
tu. Quoniam si omnis motus est propter rem
motam et omnis motus est per aliquem mo
torem, nullus motus est omnino propter se ne
que propter alium motum sed propter stellas. Quoniam si mo
tus esset propter motum necesse esset ut iste esset
propter alium et cum ipse est ut istud quod est in
perfectione et sit infinitum, et omnis motus
corporis divini corporum que moventur in ce
lo. Quoniam autem celum est unum mani
festum est. Quoniam si plures celi fuerint erunt
sicut homines. Si autem principium uni
us hominis est unum et si fuerint multi, unumquodque plura et
alius multi in multa habent materiam. Iste
sermo autem unus et idem est in pluribus ut
sermo hominis Socratis autem unum. Quod autem
est essentia prima non habet materiam quia
est perfectio. Primus igitur motor cum non
movetur est unum ratione et numero. Motor igitur

motus continuus oportet semper ut sit unus
tantum. Ergo unum est celum tantum. Et accep
ta sunt ab antiquis valde et a eorum que
sunt in posterioribus sicut fabule quoniam is
ta sunt dii et quod deus continet omnia na
tura. Alia autem similia sunt fabulis propter usum
legum et istud quod est bonum hominibus. Et
dicunt quod ista sunt similia quibusdam ani
malibus et alia similia istis non convenien
tia dictis. Si igitur aliquis distinxerit ex eis
et acceperit primum tantum opinabitur enim
quod prime substantie sunt dii et dicet quod oportet cum
iam dictum sit multotiens in eo quod est possibile cum
libus artificiis et philosophie et iterum corrumpuntur
et iste sermones eorum remanent usque ad modo
est reliquie. Sententia autem patrum prece
dencium omnia est hic quantum declaratum est no
bis ex illa. Et etiam in intellectu tamen et in eo sunt
plures dubitationes. Videtur enim esse ex ap
parentibus ut sit valde divinum quomodo au
tem est tale valde est difficile quoniam si nichil
intelligit quid est istud quod nobile est
ei? Non enim est nisi sicut dormientis. Et si intel
ligit habet aliud divinum quoniam hoc intelligere
non est substantia eius sed potentia in eo non erit igitur substantia
nobilissima quia nobilitas non inest ei
nisi quia intelligit. Et etiam si substantia eius est
intelligentia est igitur sui ipsius aut alte
rius quid est istud quod est unum et non aliud
aut utrum non est distinctio omnino inter intelli
gere bonum aut quodcumque aut ipse est ut
sit intellectus in divinis. Manifestum est enim
quod ipse intelligit intellectum divinum
valde nobilem valde et non transmuta
tur: transmutatio enim est ad malum
et quod tale est aliquis motus. Et primum si non intel
ligit sed est potentia necessarium est ut consecutio in
telligendi inducat ei lassitudinem. Et
postea manifestum est quod valde nobile erit

aliud ab intellectu et intellecto. In
telligere enim tunc erit eius quod habet intelligere
vilius et ista sit oportet fugere ipsum non videre
enim quedam est melius et nobilius quam vi
dere. Nobilius enim non intelligit. Ergo in
telligit se cum sit fortius et ipse intelligere
intelligere. Sed ipse videtur semper quod alterius
est scientia et sensus et estimatio intelligere sui
ipsius est accidentaliter et si intelligere et passio
sunt aliud cum igitur erit bonitas. Quoniam essentia
intelligendi non est eadem et passio sit in qui
busdam scientia est factum quoniam in rebus intellec
tis substantia est sine materia et quod est perceptum in
essentialibus et res est et intellectus. Intellec
tum enim non est aliud ab intellectu. Omne
igitur quod non habet materiam est idem. Intelligere enim
et passio est idem. Remanet quidem dubi
tatio si intellectum est compositum quoniam si ita est
mutatur in partibus totius aut non divi
ditur omne quod non habet materiam ut intellec
tus humanus et quod est compositus de boni
tate in hoc est secundum hunc modum sed nobi
le maxima res est omne et est aliud. Et scien
dum hanc dispositionem intelligere per se motum
... et perscrutemur etiam quo modo in natura
totius bonum et est nobile utrum est ad dis
tinctum per se aut per ordinem aut per
utrorumque modo ut in exercitu. In virtu
tate vel ordine vero est bonum et in duce
exercitus et ille magis. Iste enim non est
propter ordinem sed ille propter istum. Omnia enim
ordinata sunt in simul aliquo modo
sed non ordine consimili sunt natantia
et volantia et plante. Sed tamen non sunt
in tali dispositione ut non comparantur
ad invicem omnino immo aliquid. Omnia
enim ordinata sunt ad invicem secundum
quod plus aut minus participant. Aut propter
hunc de ipso magis alterius. Sed quia

ad modum liberi domus in qua non licet
ad faciendum quicquid comprehenderit
sed omnes actiones eorum aut plures sunt
ordinate. servientes autem et bestie in parvo
communicant illis in actione et maior
pars actionum istorum est in quocumque
modo et quolibet et talis principium enim
utriusque est tale sicut natura. Et ego di
co eis quod omnia coguntur ad dividen
dum iudicium et quod alia sunt dispo
sitiones in quibus communicantur omnia in toto. Oportet
enim nos non ignorare omnia impossi
bilia contingentia et quot impossibilia
sunt de sermonibus aliorum et quales
quod dixerunt non derisione dixerunt et in
quibus est pauca dubitatio. Omnes enim fa
ciunt omnia ex contrariis sed non recte fa
ciunt neque in omnibus neque in quibus sunt
ex contrariis. contraria enim non pati
untur ab invicem. Nos autem dissol
vimus hanc questionem sermone ne
cessario aliquid esse tertium et si posuerunt
alterum contrariorum esse materiam sicut po
nunt non equale esse contrarium et unum multitudi
nis. Sed hoc dissolvimus tali modo. U
na enim materia nullo modo est contraria.
Et iterum mendacium erit ad quesitum in
omnibus preter in uno. Malum enim plerique (?)
unum elementorum. Alii autem non dixerunt ma
lum et bonum esse principia. Cum tamen in
maiori parte in omnibus bonum est prin
cipium. Et quidam eorum dixerunt quod hoc est prin
cipium bonum sed non simpliciter dixerunt quod bo
num est principium quia perfectio aut quia
movens aut quia forma. Et Em
pedocles etiam dicit modo inusitato (?) ponit
enim bonum amicitiam et hoc est princi
pium quia est quia movens et est quia materia
quia est pars admixti quamvis esset accidit aliud (?)

unum ut habeat principium quia materia
et quia movens sed tamen esse non idem est.
secundum quod est amicitia. Et impossibile est etiam ut sit
lis que non corrumpatur quando cum talis sit
natura mali vel habeat naturam ma
li. Anaxagoras autem dicit quod bonum
est principium quia movens. intellectus
enim movet propter aliquid. Dicat etiam aliud
sermonem non sicut nos. Medicina enim a
liquando sanitas. Et impossibile est non ponere con
trarium boni et intellectus

Explicit undecimus methaphisice. Ar.

[O]mnis ca
usa primari
a plus est
influens super creatum suum
quam causa universalis secunda.

Cum ergo removet causa universalis secunda vir
tutem suam a re causa universalis prima non aufert
virtutem suam ab ea quod est quia causa
universalis prima agit in causatum cause secunde antequam
agat in ipsum causa universalis secunda que sequitur ipsum.
Cum ergo agit causa secunda que sequitur causa
tum non excusat ipsius actio causa prima
que est supra eam. Et quando separatur causa secunda a causa
to quod sequitur ipsam non separatur ab
eo prima que est supra ipsum quia est causa eius. Et nos
quidem exemplificamus illud per esse
et vivum et hominem quod oportet ut sit res in primis esse
deinde vivum postea homo. Vivum ergo est causa
hominis propinqua quoniam vivum quoniam est causa nunc quod est
causa hominis et similiter quando ponit rationabile
esse causam non est esse vehementius causa

propinqua et esse causa longinqua esse ergo vehementius est causa hominis

quam rationalitas quoniam est causa eius esse et il
lius quod diximus significatio est quod quando remo
ves virtutem rationalem ab homi
ne non remanet homo et remanet vi
vum spirans sensibile. Cum autem re
moves ab eo vivum non remanet vi
vum et remanet esse quoniam esse non removetur ab eo
sed removetur vivum quoniam causa non remo
vetur per remotionem causati sui. Rema
net ergo homo esse. Cum ergo non est individuum
individuum homo non est animal et si non est animal
esse tamen. Iam ergo manifestum est et pla
num quod causa prima longinqua est plus com
prehendens et vehementius causa rei quam
rei causa propinqua et propter illud fit eius operatio ve
hementioris adherentie cum re quam
cause propinque. Et illud non fit secundum hoc nisi
quia res imprimunt non patitur nisi a vir
tute longinqua. Deinde patitur secunda
a virtute que est sub prima. Et causa prima
adiuvat causam secundam super operationem
suam. quoniam operationem quam efficit secunda
prima etiam efficit. Verumptamen efficit eam
per modum alium altiorem et sublimi
orem. Et quando removetur causa secunda a creato suo
non removetur ab eo prima quoniam causa prima
est maioris et vehementioris adheren
tie cum re quam causa propinqua et non fingitur
creatum esse secundum nisi per virtutem cause pri
me. quod est quia causa secunda cum facit rem influ
it causa prima que est super eam rem super
illam rem de virtute sua. quare ad
heret illud rei adherentia vehemen
ti et servat eam et non separatur ab ea se
paratione sive esse propinqua. Immo remanet
in ea et adheret ei adherentia vehemen
ti secundum quod ostendimus et exposuimus.

[O]mne esse superius aut est
superius eternitate et ante ipsam
aut est cum eternitate aut est
post eternitatem et super tempus.

Esse vero quod est ante eternitatem est causa
prima quoniam est causa eius. Sed esse quod est cum
eternitate est intelligentia quoniam est esse secunda
habitudinem unam. Unde non patitur neque
destruitur. Esse autem quod est post eternita
tem et supra tempus est anima quoniam non est in orizon
te eternitatis inferius et supra tempus. Et sig
nificatio quod causa prima est ante eternita
tem ipsam est quod esse in ipsa adquisitum. Et di
co quod omnis eternitas esse est sed non omne esse
est eternitas. Ergo esse est plus commune quam eter
nitas. Et causa prima est super eternitatem quoniam
eternitas est creatum ipsius. Et intelligen
tia opposita vel applicatur eternitati quoniam
extenditur cum ea et non alteratur neque de
struitur. Et anima annexa est cum eter
nitate inferius quoniam est susceptibili
or impressionis quam intelligentia et est
super tempus quoniam est causa temporis.

[O]mnis anima nobilis tres habet
operationes. Nam ex opera
tionibus eius est operatio ani
malis et operatio intelligi
bilis et operatio divina.

Operatio autem divina est quoniam ipsa preparat
naturam cum virtute que est in ipsa a
natura a causa prima. Eius autem operatio

intelligibilis est, quoniam ipsa facit res per virtutem intelligentie que est in ipsa. Operatio autem alius est quoniam ipsa movet primum corpus et omnia corpora naturalia, quoniam ipsa est causa motus corporum et causa operationis nature. Et non efficit anima operationes nisi quoniam ipsa est exemplum superioris virtutis, quia causa prima creavit esse anime mediante intelligentia, et propter illud facta est anima efficiens operationem divinam. Postquam ergo creavit causa prima esse anime, posuit eam sicut instrumentum intelligentie per quod efficiat operationes suas. Propter ergo anima intelligibilis efficit operationem intelligibilem[le] et anima suscipit impressionem intelligentie, et facta est inferiorum operationum, quoniam ipsa impressione sua in id quod est sub ea operatione eius nisi ipsa moveat ipsum. Propter hanc ergo causam fit quod anima movet corpus de proprietate. Nam quia anima est ut vivificet corpora, quoniam influit super ea virtutem suam et directe producit eam ad operationem rectam. Manifestum est ergo quod anima habet tres operationes, quoniam habet virtutes tres, scilicet divinam et virtutem intelligibilem et virtutem essentie sue, secundum quod ostendimus.

Prima rerum creatarum est esse et non est ante ipsum creatum aliud.

Dico quod esse est super sensum et super animam et supra intelligentiam, et non est post causam primam latius neque prius creatum ipso. Propter id quod factum est superius creatis rebus omnibus et vehementius causatum unitum, et non est actum, et non fit propter suam propinquitatem esse puro et uni vero in quo non est multitudo aliquorum modorum. Et esse creatum quamvis sit unum, tamen multiplicatur, scilicet quia ipsum recipit multiplicationem, et ipsum quod non est factum multa nisi quia ipsum quamvis sit simplex et non sit in creatis simplicius ipso, tamen est compositum ex finito et infinito. Quod est ergo omne quod est ex eo sequitur causam primam est altius, scilicet intelligentia completa et ultima in potentia et reliquis bonitatibus, et forme intelligibiles in ipso sunt latiores et vehementius universales. Et quod est ex eo inferius est in intelligentia incompleta in virtute et bonitatibus. Et non sunt forme intelligibiles nisi latitudo et causa latitudo in illa intelligentia; et esse quidem creatum primum est intelligentia totum. Verumptamen intelligentia in ipso est divisa per modum quem diximus, et quia diversificatur intelligentia fit in eo forma intelligibilis divisa, et fit ex forma una propterea quod diversificatur in mundo inferiori, provenit in individua infinita in multitudine sicut exemplum; scilicet propterea quod diversificatur apparent forme intelligibiles infinite. Verumptamen quamvis diversificentur non se disiungunt ab invicem sicut est seiunctio individuorum, quod est quoniam ipse uniuntur absque corruptione et separantur absque seiunctione, quoniam sunt unum habens multitudinem et multitudo in unitate. Intelligentie prime influunt super intelligentias secundas bonitates quas recipiunt a causa prima, et intendunt bonitatem in eis usque consequuntur ultimum earum.

[margin: multiplicat']

[margin: i illa ita dilat']

Intelligentie superiores que sequuntur causam primam imprimunt formas secundas stantes que non destruuntur, ita ut non sit necessarium iterare eas iterum. Alie intelligentie autem secunde imprimunt formas declives separabiles, sicut est anima.

Ipsa namque est ex impressione intelligentie secunde, que secundum esse creatum inferiorum non multiplicantur anime nisi per modum quo multiplicantur intelligentie secunde que servant esse quo multiplicantur intelligentie, quia est quoniam esse ante anime habet finem. Sed quod ex eo est inferius, sicut est anima que sequuntur Alachili, id est intelligentiam, sunt complete per formas preter declinationis et separationis, et anime que sequuntur esse inferius sunt incomplete in declinatione sub animabus inferioribus. Et anime superiores influunt bonitates quas recipiunt ab intelligentia super animas inferiores. Et omnis anima recipiens ab intelligentia virtutem plus est super impressionem fortior, ex eo quod impressum est ab ea est fixum stans, et est motus eius motus continuus. Et illa in qua extrema est virtus intelligentie minuitur impressione super animabus et sub alibus primis, et est quod ab ea impressum est debile evanescens destructibile; verumptamen quamvis sit ita tamen permanet per generationem. Iam ergo ostensum est quod secunde sunt forme intellectibiles multe et non est esse nisi unum simplex, et quod secunde sunt multe anime, quarum quedam sunt fortiores quibusdam, et esse earum est unum simplex, magis non est diversitas.

Causa prima superior est omni narratione, et non deficiunt lingue a narratione nisi a narratione esse ipsius, quoniam ipsa est supra omnem causam, et non narratur nisi per causas secundas que illuminantur a lumine cause prime.

Dico quod causa prima non cessat illuminare creatum suum et ipsa non illuminatur lumine alio, quoniam ipsa est lumen purum super quod non est lumen excelsius. Ergo facta est prima sola cuius deficit narratio, et non est ita nisi quia super ipsam non est causa per quam cognoscatur; et omnis quod res non cognoscitur et narratur nisi ex ipsa causa sua. Cum ergo est causa tantum et non est creatum, non scitur per causam primam neque narratur, quoniam est superior narratione neque consequitur eam loquela, quod est quia narratio non fit nisi per loquelam, et loquela per intelligentiam, et intelligentia per cogitationem, et cogitatio per meditationem, et meditatio per sensum. Causa autem prima est super res omnes quoniam est causa eis. Propter illud fit quod ipsa non cadit sub sensu et meditatione et cogitatione et intelligentia et loquela. Non est ergo narrabilis. Et dico iterum quod res aut est sensibilis et cadit sub sensu, aut meditabilis et cadit sub meditatione, aut est fixa stans secundum dispositionem unam et est intelligibilis, aut convertibilis destructibilis cadens sub generatione et corruptione et est cadens sub cogitatione. Et causa prima est super res intelligi-

bilis sempiternas et super res destructibiles, quia propter hoc cadunt sub eam mediante sensu scilicet intelligentia et ipsa, quod non significatur nisi per causam secundam que intelligentia non nominatur per nomen causati simpliciter nisi per modum altiorem et meliorem, quia est causati et cause in universali per modum sublimiorem et meliorem sicut ostendimus.

Intelligentia est substantia que non dividitur.

Quod est quia si non est cum magnitudine neque corpus neque movetur tunc procul dubio non dividitur. Et iterum omne divisibile non dividitur nisi aut in multitudine aut magnitudine aut in motu suo. Cum ergo res est secundum hanc dispositionem est sub tempore quoniam non recipit divisionem nisi in tempore, et intelligentia quidem non est cum tempore immo est cum eternitate, et propter hoc facta est altior et superior omni tempore et omni multitudine. Quod si inveniatur in ea multitudo non invenitur nisi quasi res existens una. Cum ergo intelligentia fuerit secundum hunc modum penitus divisionem non recipit. Et significatio quidem illius est reditio sua super essentiam suam, scilicet cum non extenditur cum re extensa ita ut sit una suarum extremitatum secunda ab alia. Quod est quia cum vult scientiam rei corporalis extenditur cum ea, et ipsa stat fixa secundum suam dispositionem quoniam est forma a qua non pertransit aliquid, et corpora quidem non sunt ita. Et significatio quod intelligentia non est corpus neque dividitur eius substantia et operatio eius est quod utreque sunt res una. Et intelligentia quidem est multa propter bonitates que adveniunt ei a causa prima, et ipsa quamvis multiplicetur per hunc modum tamen quia appropinquat uni fit unum et non dividitur. Et intelligentia quidem non recipit divisionem quoniam est primum creatum quod creatum est a prima causa, et unitas est dignior ei quam divisio. Iam ergo verificatum est quod intelligentia est substantia que non est cum magnitudine neque corpus neque movetur per aliquem modorum motus corporea, quia propter hoc facta est super tempus et cum eternitate sicut ostendimus.

Omnis intelligentia scit quod est supra se et quod est sub se, verumptamen scit quod est sub se quoniam est causa ei, et scit quod est supra se quoniam acquirit ab eo bonitates.

Et intelligentia quidem quoniam est substantia intellectualis, ergo secundum modum sue substantie scit res quas adquirit desuper et res quibus est causa. Ergo ipsa discernit quod est supra eam et quod est sub ea, et est creatum ab ea, et cognoscit causam suam et creatum suum per modum qui est causa eius, scilicet per modum sue esse. Et similiter omnis sciens non scit rem meliorem et inferiorem et deteriorem nisi secundum modum sue substantie et sui esse, non secundum modum secundum quem res sunt. Et si ita est hoc, tunc procul dubio bonitates que descendunt super intelligentiam a causa prima sunt in ea intelligibiles, et similiter res corporee sensibiles sunt in intelligentia intelligibiles. Quod est quoniam res que sunt in intelligentia non sunt nisi impressiones ipse, immo sunt esse impressionum, et significatio illius est quod intelligentia ipsa est causa rei que sunt sub ea per hoc quod est intelligentia. Si ergo intelligentia est causa rerum per hoc quod est intelligentia, tunc procul dubio cause rerum in intelligentia sunt intelligibiles etiam. Iam ergo manifestum est quod res super intelligentiam et sub ea sunt per virtutem intelligibilem. Similiter res corporee cum intelligentia sunt intelligibiles, in intelligentia sunt intelligibiles quoniam ipsa est causa causarum, et quia ipsa non apprehendit nisi per modum sue substantie, et quia intelligentia apprehendit res apprehensione intelligibili sive intelligibiles sint res aut corporee.

Omnis intelligentie fixio et essentia eius est per bonitatem puram que est causa prima.

cognitionem

Et virtus quidem intelligentie est vehementioris unitatis quam res secunde que sunt post eam, quoniam ipse non acceperunt eius [cognitionem]. Et non est facta ita nisi quia est causa eius quod est sub ea. Quod significatio eius est illud quod rememoramur: intelligentia est regens omnes res que sunt sub ea per virtutem divinam que est in ea, et per eam retinet res quoniam per eam est causa rerum, et ipsa retinet omnes res que sunt sub ea et comprehendit eas, quod est quoniam omne quod est primum rebus et causa eis est retinens illas res et regens eas, et non evadit ab ipsis aliquid propter virtutem suam altam. Ergo intelligentia est princeps rerum que sunt sub ea et retinens eas et regens eas sicut natura regit res que sunt sub ea per virtutem intelligentie. Et similiter intelligentia regit naturam per virtutem divinam. Et intelligentia quidem non facta est retinens res que sunt post eam et regens eas et suspendens virtutem suam super eas nisi quoniam ipse non sunt virtutes substantiales eis, immo ipsa est virtus virtutum substantialium quoniam est causa eis. Et intelligentia quidem comprehendit generata et naturam et orizonte nature, scilicet animam. Nam ipsa est super naturam, quod est quia natura continet generationem, et anima continet naturam, et intelligentia continet animam. Ergo intelligentia continet omnes res, et non est facta intelligentia ita nisi propter causam que superat omnibus rebus, quoniam est causa intelligentie et anime et nature et reliquis rebus. Et causa quidem prima non est intelligentia neque anima neque natura, immo est super intelligentiam et animam et naturam quoniam est creans omnes res. Verumtamen est operans intelligentiam absque medio, et creans animam et naturam et reliquas res mediante intelligentia. Et scientia quidem divina non est sicut scientia intelligibilis neque scientia animalis, immo est super scientiam intelligentie et scientiam anime quoniam est creans scientias. Et quidem virtus divina est super omnem virtutem intelligibilem et animalem et naturalem quoniam est causa omni virtuti. Et intelligentia est habens helyatim, quoniam si dixerit aliquis necesse est ut sit helyachim, dicemus helyatim, id est suum est infinitum, et in diversum suum est bonitas pura et fluens super intelligentiam omnes bonitates et super reliquas res mediante ea.

et forma quoniam est esse et forma. Et similiter est anima habens helyatim, et natura est habens helyatim. Et esse quidem prime cause non est helyatim quoniam ipsa est causa tantum.

Omnis intelligentia ple-
na est formis. Verumptamen ex
intelligentiis sunt que conti-
nent formas minus universa-
les, et ex eis sunt que conti-
nent formas plus universales.
Quod est quoniam forme que sunt intelligen-
tiis secundis ubilibet inferioribus per modum
particularem sunt intelligentiis pri-
mis per modum universalem et forme que sunt
intelligentiis primis per modum particu-
larem in primis intelligentiis est vir-
tus magna quoniam sunt vehementio-
ris unitatis quam intelligentie secunde in-
feriores et intelligentiis secundis inferi-
oribus sunt virtutes debiles quoniam sunt
minoris unitatis quam intelligentie
secunde inferiores et intelligentiis secundis
inferioribus sunt virtutes debiles
quoniam sunt minoris virtutis et pluris
multiplicitatis quod est quia intelligentie
que sunt longinquiores ab uno puro
sunt pluris quantitatis et debiliores
et intelligentie propinque uni puro vero sunt
minoris quantitatis et maioris virtutis
accidit ideo ut forme que procedunt pro-
cessione universali et nos quidem a-
breviamus et dicimus quod forme que veniunt
ex intelligentiis primis secundis sunt debi-
lioris processionis et vehementioris se-
parationis quia propter hoc fit quod intelligentie
secunde prospiciunt visus suos super universalem que
est in intelligentiis universalibus et dividunt

formam / inferioribus

eam et separant eam quoniam ipse non posse-
rent recipere eas nisi per separationem et divi-
sionem et similiter aliquid ex rebus non recipit quod
est super eam nisi per modum secundum quem
potest recipere ipsum non per modum secundum
quem est res recepta.

Omnis intelligentia intel-
ligit res sempiternas que non destru-
untur, neque cadunt sub tempore.

Quod est quoniam si intelligentia est semper que non mo-
vetur ipsa est causa rebus sempiternis que non des-
truuntur neque cadunt sub generatione et cor-
ruptione. Et intelligentia quidem non est ita
est nisi quia intelligit rem per esse suum, et
esse suum est sempiternum quod non corrum-
pitur. Cum ergo hoc sit ita dicimus quod res
destructibiles sunt ex corporeitate
ex causa corporea temporali non ex causa
intellectuali eterna.

Primorum omnium que-
dam sunt in quibusdam per
modum quo licet ut sit u-
num eorum in alio. Quod est
quia in esse sunt vita et intelligentia
et in vita sunt esse et intelligentia et in intelligentia sunt
esse et vita. Verumtamen esse et vita in in-
telligentia sunt due intelligentie et esse et in-
telligentia in vita sunt due vite et in-
telligentia et vita in esse sunt duo esse. Et
illud quidem non est ita nisi quoniam unumquodque eorum

primorum vel principiorum aut est causa aut
causatum. Causatum ergo in causa est per modum
cause et causa in causato per modum causati. Et nos
quidem abbreviamus et dicimus quod res agens
in rem per modum cause non est in ea nisi per mo-
dum qui est causa eius sicut sensus in anima
per modum animalem et anima in sensu per mo-
dum sensibilem. Et redeamus et di-
camus quod sunt in anima et intelligentia
in causa prima sunt per modos suos secundum
quod ostendimus.

Omnis intelligentia in-
telligit essentiam suam.

Quod est quia cum intelligens et intellec-
tum sint simul, cum ergo est intelli-
gentia est intelligens intellectum
tunc procul dubio videt essentiam suam et
scit quod intelligit per intelligentiam essen-
tiam suam et quoniam scit essentiam su-
am scit reliquas res que sunt sub ea
quoniam sunt ex ea. Verumptamen in ea sunt
per modum intelligibilem. Ergo intelligen-
tia et res intellecte sunt unum et intel-
ligentia. Scit ergo esse suum tunc procul dubio quoniam
scit essentiam suam scit reliquas res et
quoniam scit reliquas scit essentiam suam
quia quoniam scit res ipsa non scit eas nisi quia
sunt intellecte ergo intelligentia scit
essentiam suam et scit res intellectas si-
mul sicut ostendimus.

[...] essentiam suam

Omni anime res sensibiles
sunt per hoc quod sunt exemplum
ei quia et res intelligibiles in

ea sunt quia scit eas. Quod est quoniam sit causa
media inter res intelli-
gibiles que non moventur et inter res sensi-
biles que moventur. Et quia anima sic est fit causa
primum res corporeas quare propter hoc facta est causa cor-
porum et facta est causata ex intelligentia que est
ante eam. Res ergo que imprimuntur ex anima fiunt in anima
per intentionem exempli, scilicet quia res sensi-
biles exemplificantur. Verumptamen exemplum a-
nime et res que cadunt super animam sunt
in anima per modum acquisitum. Cum ergo hoc
sit ita redeamus et dicamus quod res sensibi-
les omnes in anima sunt per modum cause. Propter
quod anima est causa exemplaris. Et intelligo per
animam virtutem agentem res sensibiles.
Verumptamen virtus efficiens in anima non est
materialis et virtus corporea in anima est spiritua-
lis et virtus imprimentis in rebus habet divi-
siones est sine divisione res intelligibi-
les in anima sunt per modum actualem, scilicet quia
res intelligibiles que non dividuntur sunt in
anima per modum divisibilem ergo res in-
telligibiles unite sunt in anima per modum
motus. Iam ergo ostensum est quod res in-
telligibiles et sensibiles sunt in anima.
Verumptamen res sensibiles corporee mo-
te sunt in anima per modum animalem uni-
tum et quod res intelligibiles unite qui-
escentes sunt in anima per modum quo multi-
plicatur motum.

Omnis sciens qui scit essenti-
am est rediens ad essentiam
suam reditione completa.

Quod est quia scientia non est nisi actio intelligibilis

cum ergo sit sciens suam essentiam tunc
redit per operationem suam intellectibi-
lem ad essentiam suam, et hoc non est ita nisi quo-
niam sciens et scitum sunt res una,
quoniam scientia scientis essentiam suam est ex eo
quod ad eum quod est sciens et ad eum quod est scitum
quod est quia scientia eius est scientis et sciens scit
essentiam suam est eius operatio rediens ad es-
sentiam suam. Ergo substantia eius est rediens
ad essentiam ipsius iterum. Et non significo
cum per redditionem substantie ad essentiam su-
am nisi quia est stans fixa per se non indigens
in sui fixione et sui essentia re alia re-
gente ipsam quoniam est substantia simplex suf-
ficiens per se ipsum.

Omnes uirtutes quibus non est
finis pendentes sunt per infini-
tum primum quod est uirtus uirtu-
tum, non quia ipse sint acquisite fixe
stantes in rebus entibus, immo est
uirtus rebus entibus habentibus
fixionem. Quod si aliquis dicat quod
primum ens causatum scilicet intelligentia
est uirtus cui non est finis dicimus quod non est ens
causatum uirtus, immo est uirtus quedam et
uirtus quidem eius non est facta infinita nisi
in inferius non superius, quoniam ipsa non est uir-
tus pura que non est uirtus nisi et res que non
finitur inferius neque superius. Ens
autem primum causans est infinitum primum
purum. Quod est quia si entibus fortibus non est

n esse est uirtus

finis quod est per se suam a qualitatibus abs-
finito primo post ipsum quod sunt entia, sicut
primum ipsum est quod ponit res quibus non est
finis. Tunc ipsum procul dubio est super
infinitum. Ens autem causatum primum scilicet
intelligentia non est finitum, immo dicitur quod
est finitum, nec dicitur quod est ipsum met quod est scilicet
non finitum. Ens primum est mensura entium pri-
mum intellectibilium et entium secundorum sensibilium,
quia ipsum est quod creauit entia et mensura-
uit ea mensura conueniente omni enti.
Redeamus ergo et dicamus quod ens pri-
mum causans est super infinitum, sed creatum
est infinitum, et quod est mens primum
creatum et ens secundum creatum est non fini-
tum. Et reliquie bonitates simplices
sicut uita et lumen et que sunt eis similia
sunt cause rerum omnium habentium boni-
tates. Scilicet quia infinitum est a causa prima et
creatum primum est causa omnis uite et si-
bi reliquie bonitates descendentibus
a causa prima super creatum primum in pri-
mis et est intelligentia, deinde descendunt super
reliqua creata intelligibilia et cor-
porea mediante intelligentia.

Omnis uirtus unita plus
est infinita quam uirtus multi-
plicata. Quod est quia infinitum primum
quod est intelligentia est propinquum uni post
ipsum. Et ergo factum est quod omnis uirtus propin-
qua uni uero et infinitas in pluribus quam
uni uero cum multiplicatur longinqua
ab eo quod est quia uirtus cum incipit mul-
tiplicare cum destruitur unitas eius
et cum destruitur eius unitas et destru-
itur eius infinitas. Et non destruitur

infinitas eius nisi quia diuiditur et illius
quidem significatio est uirtus diuisa
et quod ipsa quanto magis agitur et unitur
magnificatur et uehementior fit et res
fiat operationes mirabiles et quanto
magis partitur minoratur et debi-
litatur et efficit operationes uiles. Iam
ergo manifestum est et planum quod uirtus
quanto plus approximat uni puro
uero fit uehementior eius unitas et
quanto uehementior sit unitas est
infinitas et ea magis apparent et
manifestior et sunt operationes eius
operationes magne mirabiles et
nobiles.

Res omnes habent essentiam
per ens primum et res uiue omnes
sunt mote per essentiam su-
am per uitam primam et res
intelligibiles omnes habent sci-
entiam per intelligentiam primam.

Quod est quia si omnis causa dat causato suo a-
liquid, tunc procul dubio causa prima
dat causatis suis omnibus esse et similiter uita
dat causatis suis uitam uel entem simul
et motum quoniam uita est processio pro-
cedens ex ente primo quieto sem-
piterno et primus motus et dat similiter
intelligentia causatis suis scientiam quod
est quia scientia uera non est nisi intelligentia
et intelligentia est primum sciens quod
est influens scientiam super reliqua omnia
scita. Redeamus et dicamus quod ens

primum est quietum et est causa causarum et si ipsum
dat rebus omnibus ens tunc ipsum dat eis
per modum creationis. Vita autem prima dat
eis que sunt sub ea uitam non per modum
creationis, immo per modum forme et similiter in-
telligentia non dat eis que sunt sub ea de scientia et
reliquis rebus per modum forme.

Ex intelligentiis est que est
intelligentia diuina quoniam ip-
sa recipit ex bonitatibus diui-
nis que procedunt a causa prima
receptionem multam et de eis
est que est intelligentia tantum quoniam
non recipit ex bonitatibus
primis nisi mediante intelligentia.

Ex animabus est que est anima intellectibilis quoniam ipsa
est pendens per intelligentiam et ex hiis est que est
anima tantum. Ex corporibus naturalibus est
cuius est anima regens ipsum et faciens di-
rectionem super ipsum et de eis sunt que sunt
corpora naturalia tantum quibus non est
anima, et hoc non est ita nisi quoniam intelligibi-
lis tota res, animalis tota res, corporea tota
non pendet per causam que est super eam nisi que recipit est
completa integra et que pendet per causam que est
super nisi ex est completa integre est que pendet
quod causam que est super eam. Dico ergo quod si omnis in-
telligentia pendet per bonitates causarum
primarum nisi que ex eis est intelligentia comple-
ta in primis integre ipsa et potest

recipere bonitates descendentes ex causa prima et propter illud fit sicut vehementius fiat sua unitas. Et similiter etiam non omnis anima pendet per intelligentiam, nisi quae ex eis est completa integra et vehementioris similitudinis cum intelligentia, propter hoc quod pendet per intelligentiam, et est intelligentia completa. Et similiter etiam non corpus naturale habet animam nisi quod ex eis completum integrum quasi sit rationale. Et secundum hanc formam sunt reliqui ordines intelligibiles.

Causa prima regit res creatas omnes praeter quod commisceatur cum eis.

Quod est quia regimen non debilitat unitatem eius exaltatam super omne, et neque destruit eam, neque prohibet essentia unitatis eius seiuncta a rebus quin regat eas. Quoniam causa prima est fixa, stans cum unitate sua pura semper, et ipsa regit res creatas omnes et influit super eas virtutem vitae et bonitates secundum modum virtutis earum receptibilium et possibilitatem earum. Prima enim bonitas influit bonitates super res omnes influxione una. Verumptamen unaquaeque rerum recipit ex illa influxione secundum modum suae virtutis et sui esse. Et bonitas prima non influit bonitates super res omnes nisi per modum unum, quia non est bonitas nisi per suum esse et suum ens et suam virtutem, ita quod est bonitas, et bonitas et esse suum res una. Sicut quod ipsum influit bonitates influxione communi una, et diversificantur bonitates et dona ex concursu recipientis. Quod est quia recipientia bonitates non recipiunt equaliter, immo quaedam eorum recipiunt plus quam quaedam. Hoc est propter magnitudinem suae largitatis. Redeamus ergo et dicamus quod inter omne agens quod agit per esse suum tantum et inter factum suum non est continuator neque res alia media. Et non est continuator inter agens et factum nisi cum additio fuerit super esse, scilicet quando agens et factum sunt per instrumentum et non facit per esse suum et sunt composita. Quapropter recipiens recipit per continuationem inter ipsum et factorem suum, et est tunc agens seiunctum a facto suo. Agens vero inter quod et inter factum eius non est continuator penitus est agens verum et regens verum faciens res per finem decoris post quod non sit possibile ut sit decus aliud, et regit factum suum per ultimum regiminis. Quod est quia regit per modum res quo agit, non agit nisi per esse suum, ergo ens eius tamen erit regimen eius. Quapropter fit quod regit et agit per ultimum decoris et regiminis in quo non est diversitas neque tortuositas, et non diversificantur operationes et regimen propter causas primas nisi secundum meritum.

Primum est dives maius per seipsum et est dives magis.

Et significatio eius est unitas eius, non quia unitas eius sit sparsa in ipso, immo est unitas eius pura, quoniam est in fine simplicitatis simplex. Si autem aliquis voluerit scire quod causa prima est dives, convertat mentem suam ad res compositas et inquirat de eis inquisitione sufficienti: inveniet enim omne compositum diminutum, indigens aut alio aut rebus ex quibus componitur. Res autem simplex una, quae est bonitas, est una, et unitas eius est bonitas, et bonitas est res una. Illa ergo res est dives maius qui influit et non fit influxio super ipsum per aliquem modorum. Reliqui autem intelligibiles aut corporei sunt non divites per seipsos, immo indigent rei uni influenti super eas bonitates et omnes gratias.

Causa prima est super omne nomen quo nominatur, quoniam non pertinet ei diminutio neque complementum solum.

Quoniam diminutum est non completum et non potest efficere operationem completam, quoniam est diminutum. Et completum apud nos, quamvis sit sufficiens per se ipsum, tamen non potest creare aliquid aliud neque influere a se ipso omnino. Si ergo hoc ita est apud nos, tunc dicimus quod primum non est diminutum neque completum tantum, immo est super completum. Quoniam ipsum est creans res et influens bonitates super eas influxione completa, quoniam est bonitas cui non est finis neque dimensiones. Bonitas ergo prima implet omnia saecula bonitatibus. Verumptamen non omne saeculum recipit de illa bonitate nisi secundum modum suae potentiae. Iam ergo manifestum est et declaratum quod causa prima est super omne nomen quo nominatur, et superior est et clarior.

Omnis intelligentia divina scit res propter hoc quod ipsa est intelligentia et regit eas propter hoc quod ipsa est divina.

Quod est quia proprietas intelligentiae est scientia, et non est eius complementum et integritas nisi ut sit sciens. Regens ergo Deus benedictus et sublimis, quoniam ipse replet res bonitatibus, et intelligentia est primum creatum et est plus similis Deo sublimi, et propter illud regit res quae sub ea sunt. Quod sicut Deus benedictus et sublimis influit bonitatem super eas quae sunt sub eo, similiter intelligentia influit scientiam super res quae sunt sub ea cum ea. Cum Deus benedictus et sublimis praecedit intelligentiam per regimen et regit res sublimiores res regimine et altioris ordinis quam sit regimen intelligentiae, quoniam est ille qui dedit intelligentiae regimen. Et si ergo illius quod res quae recipiunt regimen creationis intelligentiae, quod est quia non refugit regimen eius aliqua rerum omnino, quoniam vult ut fiat recipere bonitatem suam, sicut omnes res, quod est quia non est quod omnis res quae desiderat intelligentiam, et res omnes desiderant recipere ipsam desiderio multo, in illo non est aliquis qui dubitet.

Causa prima existit in omnibus rebus secundum unam dispositionem, sed res omnes non existunt in prima secundum unam dispositionem.

Quod est quia, quamvis causa prima existat in rebus omnibus, tamen unaquaeque rerum recipit eam secundum suae potentiae modum. Quod est quia ex rebus sunt quae recipiunt una receptione

causam primam et ex eis sunt que recipiunt in ea receptione multiplicata et ex eis sunt que receperunt eam receptione corporali et diversitas quidem receptionis non fit ex prima causa sed propter recipientem quia sufficientes diversificatur propter illud ergo susceptum est diversificatum. Influens autem existens unum non diversum influit super omnes res bonitates equaliter. Res ergo sunt diversitatis fluxionis bonitatis super res. Procul dubio ergo non inveniuntur omnes res in prima perduratione una ergo secundum medium propinquitatis eius prime et secundum medium quo recipere potest causam primam secundum quantitatem illius ex ea et delectari per eam quoniam non recipit res causam primam et delectatur in ea nisi per modum esse sui et non intelligo per esse nisi esse et cognitionem. Nam secundum modum quo cognoscit res causam primam creantem secundum quantitatem illam recipit ex ea et delectatur ea sicut diximus.

Substantie unitate intelligibiles non sunt generate ex re alia. Omnis substantia stans per essentiam suam est non generata de re alia.

Quod si aliquis dicat possibile est ut sint generata ex re alia. Dicemus: impossibile est ut substantia stans per essentiam suam sit generata ex re alia; procul dubio est substantia illa diminuta indigens ut compleat eam illud ex quo generatur et signum ipsius est generatio ipsa quoniam est que generatio non est nisi via ex diminutione ad complementum. Nam si inveniuntur res non indigens in generatione sua vel in sua forma et sua formatione re alia nisi se et causa ipsa formationis sue et sui complementi ubi semper revelatione suam semper. Ista ergo comparatio est formatio eius et ipsius complementum simul. Iam ergo manifestum est quod omnis substantia stans per essentiam suam non est generata ex re alia.

Omnis substantia stans per se ipsam est non cadens sub corruptione. Si autem aliquis dicat possibile est ut substantia stans per se ipsam cadat sub corruptione.

Dicemus quod possibile est ut separetur eius essentia et sit fixa stans per essentiam suam sine essentia sua et hoc est inconveniens impossibile et sit fixa stans per essentiam suam sine essentia sua cum propterea quod est una. Omnis autem cadens sub corruptione non fit corruptum nisi propter separationem suam a causa sua. Dum vero permanet res pendens per causam suam retinentem eam et iuvantem eam non perit neque destruitur. Si ergo hoc ita est substantia stantis per essentiam suam non separatur a causa semper quoniam est inseparabilis ab essentia sua propterea quod eius et ipsius in formatione sua et non fit sui ipsius causa nisi propter relationem suam ad causam suam et illa relatio est formatio eius et propter ea quod est semper relata ad causam suam et ipsa causa ipsius relationis est ipsa causa sui ipsius

per medium quem diximus quoniam nec perit nec destruitur quoniam est causa et creatum simul sicut ostendimus nuper. Iam ergo manifestum est quoniam omnis substantia stans per se ipsam non destruitur neque corrumpitur.

Omnis substantia destructibilis non sempiterna aut est composita aut est delata per aliam rem.

Propterea quod est substantia aut est indigens rebus ex quibus est et est composita ex eis aut est indigens in fixione sua differentie essentie. Cum ergo separatur differens causa corrumpitur et destruitur quod si substantia non est composita neque delata est simplex et non destruitur neque minuitur omnino.

Omnis substantia stans per essentiam suam est simplex non dividitur.

Quod si dixerit aliquis possibile est ut dividatur dicemus si possibile est dicere ut substantia stans per se dividatur et est ipsa simplex possibile est ut essentia partis eius sit per essentiam eius tamen sicut essentia totius. Non ergo possibile est illud redit pars super se ipsam sicut est rediens totum super essentiam suam et hoc est impossibile. Sic ergo est simplex substantia stans per se ipsam est indivisibilis et est simplex. Si autem non est simplex sed est composita pars eius est melior parte et pars illius vilior parte ergo res melior est ex viliore et res vilior melior est ex re quoniam est omnis pars eius seiuncta ab omni

parte eius quoniam est universitas eius non sufficientis per se ipsum cum indigeat partibus suis ex quibus componitur et hoc quidem non est natura rei simplicis immo natura substantiarum compositarum. Iam ergo quoniam omnis substantia stans per suam essentiam est simplex et non dividitur et quoniam non recipit divisionem et est simplex non est recipiens corruptionem neque destructionem.

Omnis substantia simplex est stans per se ipsam scilicet per essentiam suam.

Nam ipsa creata sine tempore et manet ibi substantialitate sua superior substantiis temporalibus vel. Si ergo illius est quod non est generata ex aliquo quoniam est stans per essentiam suam et substantie generate ex aliquo sunt substantie composite cadentes sub generatione. Iam ergo manifestum est quod omnis substantia stans per essentiam suam non est in uno tempore et quod est altior vel superior tempore et rebus temporalibus.

Omnis substantia creata in tempore aut est semper in tempore et tempus non superfluit tempore ab ea quoniam est creata et tempus est simul aut superfluit tempus et tempus superfluit ab ea quoniam est creata in horis temporis quibusdam.

Quod est quoniam si tanta sequuntur se ad invicem et substantie

ei superiorem non sentit. Nisi si substantia ea similis ut substantia dissimilis sunt ei. Substantie similes substantie superiori et sunt substantie cause a quibus non separantur tempore. Autem substantias que sequuntur substantias sempiternas et substantie sunt absolute a tempore cause in quibus cadit horizon temporis cum substantiis sempiternis quoniam assimilantur ei omnino. Substantie igitur sempiterne in tempore sunt ille que communicant substantias sempiternas et sunt medie inter substantias fixas inter substantias sectas fixas in tempore et sunt simplices ut substantie sempiterne cum sunt super tempus sequuntur super substantias temporales causatas in tempore nisi mediantibus substantiis spiritualibus absolutis in tempore et iste quidem substantie non sunt medie hec que ipse augmentant cum subsunt sublimibus in permanentia et augmentant cum substantiis temporalibus absolutis in tempore per generationem. Ipse enim quamvis sint sempiterne tamen permanentia earum est per generationem et motum. Et substantie sempiterne cum tempore sunt similes substantiis sempiternis que sunt super tempus per durabilitatem et non assimilantur eis in motu vel generatione. Substantie que secte in tempore non assimilantur substantiis que sunt super tempus per aliquid modorum. Si ergo assimilantur eis tunc non possunt recipere eas neque tangere eas. Necesse ergo sunt substantie que tangunt substantias sempiternas que sunt super tempus vel etiam tangentes substantias sectas in tempore. Ergo aggregabunt per motum suum substantias sempiternas que sunt super tempus et in substantias que substantias que sunt sub tempore scilicet cadentes que sunt sub generatione et corruptione et aggregabunt inter substantias bonas et inter substantias viles ut non perveniant substantie viles substantiis bonis et provenit omnibus bonum

tate et omni quantitate et non sit eis remanentia nisi fixio. Iam ergo ostensum est ex hoc quod durabilitatis due sunt species quarum una est eterna et altera est temporalis. Verumptamen una durabilitatum duarum est stans quieta et durabilitas altera mota et una earum aggregatur et operationes eius omnes simul nisi quedam earum est ante quedam. Altera est currens extensa quedam operationes eius sunt ante quasdam. Et totalitas unius earum est per essentiam suam et totalitas alterius est per partes suas quarum unaquaque est mota sua expositione per modum primi postremi. Iam ergo manifestum est quod quedam sunt que sempiterne sunt super tempus et quedam sunt sempiterne equales tempori et tempus non separantur ab eis ab eis ex superiori causatum et ipsarum inferiori scilicet ex principio earum usque ad ipsarum postremum et substantie cadentes sub generatione et corruptione.

Inter rem cuius substantia et actio sunt in momento eternitatis et inter rem cuius substantia et actio sunt in momento temporis existens est medium. Et est illud cuius substantia est ex momento eternitatis et operatio ex momento temporis. Quod est quia res cuius substantia cadit sub tempore scilicet quod tempus continet eam est in omnibus dispositionibus suis cadens sub tempore quoniam quia substantia rei cadit sub tempore procul dubio et eius actio sub tempore cadit. Res autem cadens sub tempore in omnibus dispositionibus suis secundum quod res cadente sub eternitate in omnibus dispositionibus suis continuatio autem non est in rebus similibus necesse est igitur ut sit res alia tertia media inter utrasque cuius substantia cadat sub eternitate et ipsius actio cadat sub tempore. Impossibile namque ut sit res cuius substantia cadat sub tempore et eius actio sub eternitate. Sic enim actio eius melior esset ipsius substantia. Hoc autem impossibile est. Manifestum igitur est quod inter res cadentes sub tempore cum suis actionibus et substantiis et inter res quarum substantie et actiones sunt cadentes sub momento eternitatis sunt res cadentes sub eternitate per substantias suas et cadentes sub tempore per operationes suas sicut ostendimus.

Omnis substantia cadens in quibusdam dispositionibus suis in eternitate et in quibusdam dispositionibus suis sub tempore est ens et generatio simul.

Omnis enim res cadens sub eternitate est ens vere. Et omnis res cadens sub tempore est generatio. Si ergo hoc ita est tunc si res una est cadens sub eternitate et tempore cum est ens et generatio non per modum unum immo per modum et modum. Iam ergo manifestum est ex eo quod diximus quod omne generatum cadens per substantiam suam sub tempore habet substantiam dependentem per esse purum quod est causa durabilitatis et causa rerum sempiternarum omnium et entis destructibilium necessario est. Unum faciens adquisita. Unitates et ipsum non adquiscuntur sed reliqua unitates omnes sunt adquisite et iste unitates. Si ergo est quod dico sic invenitur unum faciens adquirens nunc adquisitum non et aliud adquirens fluens non adquisitum. Tunc quod dicam inter ipsum et ipsarum adquirens fluens non ad eum potest esse quin aut sit simile ei in omnibus dispositionibus suis aut sit in utrorum differentia in alio similitas. Si ergo est similis ei in omnibus dispositionibus suis tunc primum eorum non est primum et alterum secundum illud quod in causo unitas fixa non inventa ab alio est unum primum verum sicut ostendimus et illud in quo est unitas inventa extra hoc est propter unum primum verum. Si ergo est creatio ex illo primo non adquisita unitas provenit ergo unum ut unum puto ideo et reliquis unis sit unitas iterum et non sit unitas item et non sit unitas nisi propter unum unum verum quod est causa unitatum. Iam ergo manifestum est et planum quod omnis unitas preter unum verum est adquisita creata. Verumptamen unum verum primum est creator unitates faciens adquisitum non adquirens sicut ostendimus. Completus est sermo.

Explicit liber de causis.

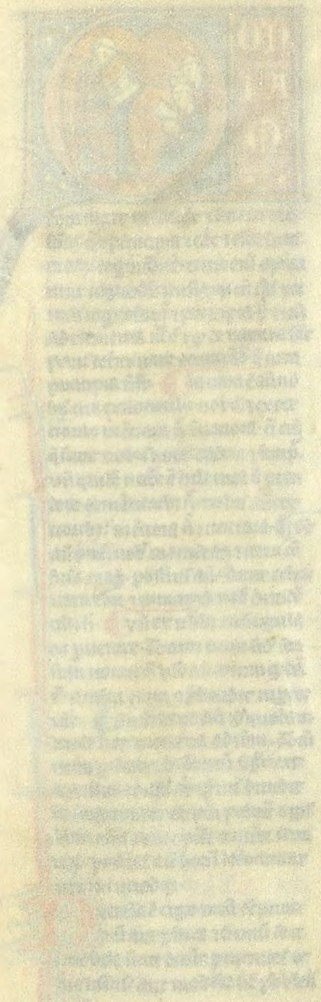

QUONIAM
contingit intelligere et scire circa omnes
scientias quarum principia et causae et elementa sunt
ex eorum cognitione. Tunc enim opina
mur cognoscere unumquodque cum causas pri
mas cognoscimus et principia prima et usque
ad elementa. Manifestum est ergo quod de natura scientiae
prius determinare temptandum quae circa
principia sunt. Innata est autem no
bis via ex notioribus nobis et cer
tioribus in certiora naturae et notiora. Non enim
eadem sunt nobis nota et simpliciter.
Unde quidem necesse est hunc modum proce
dere ex incertioribus naturae, nobis autem cer
tioribus, in certiora naturae et notiora. Sunt
autem primum nobis manifesta et certa con
fusa magis. Posterius autem fiunt ex his
nota elementa et principia nobis dividentibus
haec. Unde ex universalibus in singula
ria oportet pervenire. Totum enim secundum sen
sum notius est. Universale autem totum quoddam
est. Multa enim comprehendit ut partes
universale. Sustinent autem idem quodam
modo hoc et nomina ad rationem. Totum
enim quoddam et indistincte significat, ut
circulus, et diffinitio autem ipsius dividit
in singularia. Et pueri primum appel
lant omnes viros patres et matres femi
nas, posterius autem horum determinant
unumquodque.

Necesse est ergo unum esse principium
aut plura, et si unum aut
immobile sicut dicit Parmenides et
Melissus, aut mobile sicut phisici. Hu
quidem aerem asserentes esse. Alii
vero aquam primum principium. Si autem
plura aut finita aut infinita, et si fini
ta plura autem, uno aut duo aut tria aut
quatuor sunt aut secundum aliquem numerum aliquorum.
Et si infinita aut sic est sicut dixit Demo
critus genere unum figura autem specie differentia aut contraria.
Similiter autem quaerunt et qui entia quaerentes quot sunt
sunt. Ex quibus enim sunt quae sunt quae
runt primum, posterius utrum unum aut plura
sunt, et si multa aut finita aut in
finita quaerunt principium et elementa quaerunt
utrum unum aut multa. Ideo quidem igitur
si unum et immobile sit quod est intendere
de natura intendere non est. Sicut enim geo
metrae non amplius ratio est ad destruentem
principia sua, sed aut alterius est scientiae
aut omnibus communis, sic neque circa de prin
cipiis. Non enim amplius principium est si
unum solum et sic unum est. Principium enim
alicuius aut quorundam est. Simile
igitur intendere est an sic unum et est ad aliam
positionem quamlibet disputare verbi gratia dic
tarum ut eraclitana aut si quis dicat
hominem unum quodque esse. Aut solvere
litigiosam orationem quod quidem utrique con
tinent et Melissi et Parmenidis
et enim falsa recipiunt et non sillogizantes
sunt. Magis autem Melissi oratio honero
sa est et non habens defectum. Sed uno inco
venienti dato alia contingunt. Hoc
autem nihil est difficile. Nobis autem subicia
tur quae sunt natura aut omnia aut
quaedam moveri. Manifestum est autem ex inductione.
Simul autem nec convenit omnia sol
vere sed aut quaecumque ex principiis aliquis
demonstrans mentitur quaecumque vero non, nun
me ut tetragonismum hic quidem
per decisiones geometrae est dissolve
illum autem Antiphontis non geometrae
est. Sed quoniam de natura quidem

non naturales aut opponens aut deficiens contingit ipsos dicere. Forte autem enim bene se habet aliquantulum disputare de ipsis; habet enim philosophiam hec consideratio. ¶ Principium autem maxime proprium est omnibus, quoniam multipliciter dicitur. Id quod est quomodo dicunt dicentes unum esse omnia: utrum substantiam omnia aut quantitatem aut qualitatem; et iterum utrum substantiam unam omnia, ut hominem unum aut equum unum aut quantitatem unam aut qualitatem unam, hanc autem ut album aut calidum aut aliquid talium. Hec enim omnia differunt multum et sunt impossibilia dicere. ¶ Si quidem erunt substantia et qualitas et quantitas, et hec separata sunt ab invicem sive non, multa sunt que sunt. Si vero omnia aut quantitas sunt aut qualitas, sive cum sit substantia sive non sit, inconveniens est, si oportet impossibile inconveniens dicere. Nullum enim aliorum separabile est preter substantiam; omnia namque de subiecto substantia dicuntur. ¶ Melissus autem infinitum esse dicit quod est. Quantum ergo quoddam quantitas est. Infinitum enim in quantitate est; substantiam autem infinitam aut qualitatem aut passionem esse non contingit, nisi secundum accidens, simul si et alie quantitates sunt. Infiniti enim ratio congruit quantitati, sed non substantie neque qualitati. Si quidem igitur substantia est et quantitas, duo sunt et non unum quod est; si vero solum substantia, non infinitum est neque magnitudinem habebit ullam; quantum enim quiddam erit. ¶ Amplius quoniam et ipsum unum multipliciter dicitur quemadmodum et quod est, intendendum quomodo dicunt unum esse omne. Dicitur autem continuum unum aut indivisibile aut quorum ratio una et eadem est quod erat aliquid esse, quemadmodum nappa et vinum. Si quidem igitur continuum est, multa sunt que sunt; in infinitum enim divisibile est continuum. Habet autem dubitationem de toto et parte, forsitan autem non ad hanc rationem, sed secundum se ipsam: utrum unum aut plura sit pars et totum, et quomodo unum aut plura, et si plura, quomodo plura, et de partibus continuis; et si totum unum, utrumque est sicut indivisibile, quoniam et eisdem eadem erunt. ¶ At vero si sicut indivisibile, nullum erit quantum neque quale neque iam infinitum quod est, sicut Melissus dicit, neque finitum, sicut Parmenides; terminus enim indivisibile est, non finitum. At vero si omnia que sunt ratione unum sunt, sicut tunica et indumentum, Eracliti rationem contingit dicere ipsos. Idem enim erit bono et malo et non bono esse et malo, quare idem erit bonum et non bonum et homo et equus; et non de eo quod unum sunt que sunt ratio erit, sed de eo quod nihil; et tali quidem esse et tanto idem. ¶ Conturbati sunt autem posteriores quemadmodum et antiqui ne forte contingeret idem unum simul esse et multa. Unde alii quidem est auferebant, quemadmodum Licofron, alii autem mutabant dictionem, ut quoniam homo albus non est sed albatur, neque ambulans est sed ambulat, ut non est adicientes multa esse faciant unum, tamquam singulariter dicto uno et eo quod est. Sed multa sunt que sunt aut enim ratione, ut aliud est albo esse et musico, sed eadem utraque; multa itaque unum; aut divisione, quemadmodum totum et partes. Hic autem iam deficiebant et confitebantur unum multa esse, tamquam non conveniret idem unum et multa esse, non autem opposita sunt; est enim unum et potentia et actu et endelichia. ¶ Hoc igitur modo facientibus ipsis videtur quod sunt unum esse. Et ex quibus demonstrant ea solvere facile est; utrique enim sophistice sillogizant, Melissus et Parmenides; namque falsa recipiunt et non sillogizantes sunt. Magis autem Melissi honerosa et non habens defectum, sed uno inconvenienti assignato alia contingunt; hoc autem non grave est. ¶ Quod quidem igitur male sillogizet Melissus manifestum est; opinatur enim accipere, si quod factum est habet principium omne, quoniam et quod non factum est non habet. Postea et hoc inconveniens est, omnis esse principium rei et non temporis, et non simplicis generationis sed alterationis, tamquam non momentanee fiat mutationis. ¶ Postea propter quid immobile, si unum sit? Sicut et pars una existens hoc quidem aqua movetur in ipsa, quare et non omnis aqua? ¶ Postea alteratio propter quid non est? At vero neque specie possibile est unum esse nisi ex quo; sic enim et phisicorum quidam unum dicunt esse, illo autem non; homo namque ab equo alterum est specie et contraria ab invicem. ¶ Et ad Parmenidem autem idem modus rationum est, et si quidem alii proprii modi sunt, et solutio partim quidem falsa est, partim quidem quia non concludit. ¶ Falsa quidem quia simpliciter accipit quod est dici, dicto multipliciter. ¶ Non concluditur autem quia si sola alba recipiantur significante uno albo, nichilominus multa alba sunt et non unum; neque enim continuatione unum erit album neque ratione. Aliud enim erit esse albo et suscepibili, et non erit preter album aliquid divisum. Nichil ergo sicut albus est substantia est; non enim in quantum est separabile est, sed esse alterum est albo et cui inest. Sed hoc Parmenides nondum videbat. ¶ Necesse est igitur accipere non solum unum significare quod est, de quo utique predicatur, sed et quod vere est et quod vere unum est. Accidens autem et de quodam subiecto dicitur, quare cui accidit quod est non erit; alterum enim est ab eo quod est; erit itaque aliquid quod non sit. Non igitur inerit alii quod vere est. Non enim inerit ei ipsi quod est esse, nisi multa significet, sic quod est quare est esse aliquid unumquodque. Sed concessum est quod est significare unum. ¶ Si igitur quod vere est nulli accidit, sed illi accidit aliquid, magis quod vere est significat quod est quam quod non est. Si enim erit quod vere est idem et album, albo autem non est esse quod vere est; neque enim accidere ipsi possibile est quod est; neque enim quod est est quod non est vere. Non ergo quod est est quod album est; non sic autem sicut cum aliquid non sit album, sed cum omnino non sit quod vere est. Itaque est non est. Verum enim est dicere quoniam album est; hoc autem quod non est significat. Quare et si album quod est significat, quod vere est. Multa ergo significat quod vere est. Neque enim magnitudinem erit quod est, si quidem est quod vere est; utrique namque alterum est esse partium. ¶ Quod autem dividitur quod vere est in quod vere est aliquid et in aliud quid est ratione manifestum est, ut si homo quidem est quod vere est aliquid, necesse est et animal quod vere est aliquid esse et bipedem. Si autem non quod vere est sunt, tunc accidentia erunt, aut igitur homini aut alicui alii subiecto. Sed impossibile est; accidens enim dicitur aut hoc quod contingit esse et non esse, aut cuius est in ratione, cui accidit, inesse, vel secundum quod separabile est, ut sedere; in simo autem est ratio nasi cui dicimus accidere simum. ¶ Amplius quecumque in diffinitiva ratione insunt aut ex quibus sunt, in ratione alicuius eorum non inest ratio totius, ut in bipede ratio non est hominis aut in albo hominis albi. Si igitur hec hunc habent modum et accidit homini bipes, necesse est separabile

bile esse ipsum quid (?) contingit utique non bipedem esse hominem aut in ratione bipedis inerit ratio hominis. Si autem simpliciter illud enim illius ratio inest. Si autem aliud accidit et bipes et alterum animal, erit utique quod non est aliquid, et non utique erit accidens alteri. Sed sic quod non est sit accidens nulli, et quo ambo et utrumque et dicetur et quod est ex his dicantur et in divisibilibus est omne utique. Quidam autem rationibus utrisque consenserunt. Hinc quidem quoniam omnia unum sunt si quod est unum significat quoniam est et quod non est. Alii autem ex divisione in divisas faciens magnitudines. Manifestum autem est et quoniam non verum est quod si unum significat quod est et non possibile simul contradictionem esse non erit utique quod non est. Nichil enim prohibet quod non est non simpliciter esse sed non aliquid esse quod non est. Aliquid dicere igitur extra ipsum quod est nisi aliquid erit ad unum omnia esse inconveniens est. Quis enim addiscat ipsum quod est nisi quod vere est aliquid sit. Si autem est hoc nichil prohibet multa que sunt esse sicut esse dictum est. Quod quidem igitur sit unum esse quod est impossibile sic manifestum est. Sicut autem phisici dicunt duo modi sunt. Hii quidem enim facientes unum quod est corpus subiectum aut trium aliquid aut aliud quidem quod est igne densius, aere autem subtilius, alia generant densitate et raritate multa facientes. Hec autem sunt contraria, universaliter autem excellentia et defectus sicut dicit Plato magnum et parvum nisi quod hic quidem hec multa facit materiam, unum autem speciem; alii vero unum quidem secundum materiam, contraria autem differentias et species. Quidam autem ex uno inexistentes contrarietates segregant quemadmodum Anaximander dicit. Et quicumque unum et multa dicunt esse sicut Empedocles

et Anaxagoras. Ex mixtione enim segregant alia. Differunt autem ab invicem in eo quod hic circulationem faciunt horum, hic autem semel, et hic infinitas similes partes et contrarias, ille vero vocata elementa solum. Videtur enim Anaxagoras sic infinita opinari, ut accipiat communem opinionem phisicorum esse veram, tamquam non fiat nullum eorum quod non est. Propter hoc enim sic dicunt, quod erant simul omnia et fieri huiusmodi statuerunt alterari. Alii autem segregationem et congregationem. Amplius autem ex eo quod fiunt ex alterutris contraria inerant ergo. Si enim omne quidem quod fit necesse est fieri aut ex his que sunt aut ex his que non sunt, horum autem aliquid fieri ex his que non sunt impossibile est aliquid fieri simpliciter. De hac enim conveniunt opiniones omnium qui de natura sunt. Reliquum autem iam contingere ex necessitate putaverunt ex his que sunt et que insunt fieri, sed propter parvitatem magnitudinum ex insensibilibus nobis. Unde dicunt omne in omni misceri, propter hoc quod omne ex omni videbant fieri. Apparere autem differentia et appellari altera ab invicem ex maxime superhabundanti vel continenti propter multitudinem in mixtura infinitorum. Sincere quidem non totum album aut nigrum aut dulce aut carnem aut os non contingit esse. Sed quod plus unumquodque habet, hoc videtur esse secundum naturam rei huius. Si ergo infinitum quidem est secundum quod infinitum ignotum est, secundum multitudinem quidem et magnitudinem infinitum ignotum quoddam quantum est, secundum autem species infinitum ignotum quale quoddam. Ignotum est principiis autem infinitis existentibus et secundum multi-

tudinem et secundum speciem impossibile est cognoscere ex his que sunt. Sic enim composita cognoscere arbitramur cum cognoscamus ex quibus et quantis sit. Amplius autem si necesse est cuius partes contingit quantascumque esse secundum magnitudinem et parvitatem vel parvitatem et ipsum contingere. Dico autem talium aliquam partium cum insit in quod dividitur totum. Si autem impossibile est animal aut plantam quantamcumque esse secundum magnitudinem et parvitatem, manifestum est quoniam neque partium quamlibet erit. Erit enim et totum partibus simile. Caro autem et os et huiusmodi partes sunt animalis et fructus plantarum. Manifestum igitur quoniam impossibile est carnem aut os aut aliud aliquid quantamcumque esse magnitudine aut in maius aut in minus. Amplius autem si omnia quidem insunt huiusmodi ab invicem et non fiunt sed segregantur cum insint, dicuntur autem a plurimo; fit autem ex quolibet quodlibet, ut ex carne aqua segregatur et caro ex aqua, omne autem corpus finitum vel reseratur vel resolvitur a corpore finito, manifestum est quoniam non contingit unumquodque in unoquoque esse. Remota enim ex aqua carne et iterum alia facta ex reliquo segregatione, quamvis semper minor sit segregata, sed tamen non excellit magnitudo aliquam parvitatem. Quare si quidem stabit segregatio, non omne in omni erit. In reliqua autem aqua non inerit caro. Si vero non stabit sed semper habebit remotionem, in finita magnitudine equalia finita inerunt et infinita secundum magnitudinem. Hoc autem impossibile est. Adhuc autem si omne quod est corpore remoto quodam minus necesse est fieri. Carnis autem determinata est quantitas et magnitudine et parvitate, manifestum est quod ex minima carne nullum segrega-

bitur corpus. Erit enim minus minima. Amplius autem in infinitis corporibus inest iam caro infinita et sanguis et cerebrum, separata autem ab invicem, nichil autem minus sunt que sunt et infinitum unumquodque est. Hoc autem irrationabile est. Nequaquam autem passionem esse segregandam non scientis quod dicitur aut recte quidem dicitur; passiones enim inseparabiles sunt. Si igitur mixti sunt colores et habitus, si segregentur erit aliquid album et sanativum aliquid alterum cum non sit neque de subiecto. Quare inconveniens est et impossibilia querens intellectus, si vere velit quidem segregare. Hoc autem facere impossibile est et secundum quantitatem et secundum qualitatem; secundum quantitatem quidem quoniam non est minima magnitudo, secundum qualitatem quoniam inseparabiles passiones sunt. Nec recte generationem accipit similium specierum. Est autem quod lutum in luta dividitur, est autem quod non est. Et non est idem modus sicut lateres ex domo et domus ex lateribus; sic autem aqua et aer ex alterutris sunt et fiunt. Dignum autem est minora et finita accipere quod quidem facit Empedocles. Omnes igitur contraria principia ponunt, et faciunt dicentes quod unum sit omne et immobile. Parmenides enim calidum et frigidum principia facit; calidum autem et frigidum, hec autem appellat ignem et terram, et quidam rarum et densum, et Democritus firmum et inane et vacuum, quorum aliud quidem sicut quod est, aliud autem sicut quod non est esse dicit. Adhuc autem positione et figura et ordine. Hec autem genera contrariorum sunt: positionis sursum deorsum, ordinis ante et retro, figure autem angulum rectum circularum. Quod quidem igitur contraria quodammodo faciunt omnes principia manifestum est. Et hec rationabiliter est; oportet enim principia neque ex alterutris

esse in ex aliis. Sed ex his fiunt omnia. Contrariis
autem principiis insunt hec: hoc quidem
quia prima sunt non fiunt ex aliis, ob
id autem quia sunt contraria non sunt ex alterutris.
Sed oportet hec in ratione considerare qualiter
contingit. Accipiendum igitur primum prin-
cipium est quod omnia que sunt nichil nec apt-
natum est facere nec pati contingens a
contingenti, aptum natum est nec fit quodli-
bet ex quolibet nisi aliquis aliquid
accipiat secundum accidens. Quomodo enim fiet al-
bum utique ex musico nisi accidens
sit albo aut nigro musicum? Sed album
quidem fit ex non albo et hoc non ex omni
non albo sed ex nigro aut ex medio,
et musicum ex non musico et hoc non ex omni
sed ex non musico et hoc non ex omni sed ex non mu-
sico composito aut si aliquid extiterit est me-
dium. Neque enim corrumpitur in contingens
primum, ut album non in musicum nisi forte
secundum accidens, sed in non album et non in contin-
gens sed in nigrum aut in medium. Simi-
liter autem et musicum in non musicum et hoc non
in contingens sed in non musicum aut si aliquid
extiterit est medium. Similiter autem hoc est et in aliis,

quoniam et que non simplicia solum
eorum que sunt sed composita se

Omnia que non simplicia solum
eorum que sunt sed composita se habent secundum ra-
tionem eandem manifestum est. Sed propter hoc quod non
composite dispositiones sunt nominate la-
tet hoc contingens. Necesse est enim omne
consonans ex inconsonanti fieri et incon-
sonans ex consonanti fieri et corrumpi
consonans in inconsonantiam et hanc
non in contingentem sed in oppositam.
Differt autem nichil in consonantia dicere
aut ordine aut compositione; manifestum
est enim quod eadem sit ratio. At vero quoniam et domus et
statua et quodlibet aliud fit: domus enim
fit ex eo quod composita non sunt sed ex
eo quod divisa sunt sic, et statua et fi-
guratorum aliquid ex non figuratorum
unumquodque horum et alia quidem ordo,
alia vero compositio quedam sunt. Si igi-
tur verum est, omne quod fiat fit et quod cor-
rumpitur corrumpitur aut ex contrariis aut in contraria et
horum media. Media autem ex contrariis sunt, ut
colores ex albo et nigro. Quare
omnia erunt que natura sunt aut contra-
ria erunt aut ex contrariis. Usque quidem igitur ad
hoc fere secuti sunt et aliorum plurimi
quemadmodum diximus prius. Omnes
enim elementa et ab ipsis vocata principia
et que sine omni ratione ponentes contraria
dicunt tamquam ab ipsa veritate coacti.
Differunt tamen ab invicem in eo quod
alii quidem priora, alii vero posteriora
acceperunt et quidam hi quidem notiora secundum
rationem, illi autem secundum sensum. Hii qui-
dem calidum et frigidum, isti humidum
et siccum, illi vero impar et par. Qui-
dam concordiam et discordiam causas ponunt
generationis [et corruptionis]. Hoc autem ab invicem differt
secundum dictum modum quare est eadem quo-
dam modo dicere et altera ab invicem.
Altera quidem quemadmodum videtur pluribus, ea-
dem autem secundum analogiam. Acci-
piunt enim ex ipsa eadem ordinatio-
ne. Hec quidem enim continent, alia
vero continentur contrariorum. Sic igitur
similiter dicunt et aliter et peius et melius,
et hii quidem notiora secundum rationem
sicut dictum est prius, illi autem secundum sensum;
universale enim notum est secundum rationem, particulare
autem secundum sensum. Ratio quidem enim universalis
est, sensus autem particularis, ut magnum
et parvum secundum rationem est, rarum autem et den-
sum secundum sensum. Quod quidem
igitur contraria oportet esse principia manifestum est.

Consequens autem utique sic dicere utrum
duo aut tria aut plura sint. Unum enim
non possibile est quoniam non unum contrarium est.
Infinita autem non sunt quoniam neque credi-
bile neque scibile quod est erit, et una con-
trarietas in omni genere est uno. Sub-
stantia autem unum quoddam genus est,
et quia contingit esse ex finitis, melius
est autem ex finitis quemadmodum Empedocles
quam ex infinitis omnia namque reddere
opinatur sicut Anaxagoras ex infinitis.
Amplius autem sunt alia aliis contraria pri-
ora et fiunt altera ex alterutris ut dul-
ce et amarum et album et nigrum. Principi-
a autem semper oportet manere. Quod quidem
igitur neque infinita neque unum sunt manifestum
est ex his. Quoniam autem finitorum sunt, et fa-
cere principia facere duo tantum vel
non facere duo tantum habet quandam rationem; du-
bitabit enim aliquis utique qualiter densi-
tas raritatem facere quid apta nata
sit aut hec densitatem; similiter et alia
quecumque contrarietas. Non enim concor-
dia discordiam congregat et facit aliquid
ex ipsa, neque ipsa concordiam, sed ex utraque
altera quedam tertium. Quidam autem ipsa
receperunt ex quibus preparant eorum que
sunt naturam. Adhuc autem amplius et
de hoc dubitabit aliquis nisi aliquis
posuerit contrariis unam naturam. Nullum
enim videmus eorum que sunt contrarium esse
substantiam. Principium autem non de subiecto oportet di-
ci aliquo; erit enim principium principii.
Subiectum enim principium et prius videtur
predicato esse. Amplius non esse dicimus substan-
tie contrariam substantie. Qualiter ergo ex non substantiis
substantia itaque fit, aut quomodo prius non substantia
substantia est? Unde si aliquis veram putabit
rationem et hanc necessarium est si debet salvare
utrasque ipsas subicere quoddam tertium quem-
admodum dicunt unam quandam naturam dicen-
tes esse ut aquam aut ignem aut medium horum.
Videtur autem medium magis. Ignis enim
et terra et aer et aqua cum contrarietatibus
complexa vel implicita sunt. Unde non
irrationabiliter faciunt contendentes alterum
illorum facientes aut aliorum quidam
aerem. Et enim aer nequaquam habet ali-
orum differentias sensibiles consequenter
autem aqua. Sed omnes unum hoc con-
trariis figurant ut densitate et ra-
ritate et in eo quod magis et minus est.
Hec autem sunt omnino excellentia et de-
fectus sicut dictum est prius. Et videtur hec
antiqua esse opinio quod unum et excellen-
dantia et defectus principia rerum
sunt, sed non eodem modo: sed antiqui
duo quidem facere et pati unum, posterio-
rum quidam contrarium unum facere du-
o vero pati dicunt magis. Tria igitur di-
cere principia esse et ex his et ex huiusmo-
di aliis intendentibus videbitur utique
habere quandam rationem sicut diximus; p-
lura autem tribus non amplius esse; ad patien-
dum enim sufficiens unum est. Si autem
iiii existentibus due erunt contrarie-
tates, oportebit seorsum utrisque
esse alteram quandam mediam
naturam. Si autem ex alterutris possunt ge-
nerare, otiosa enim utique altera contrarie-
tatum erit. Simul enim et impossibile est plu-
res esse contrarietates primas. Substantia
enim unum quoddam genus est rei et
quod est quare in eo quod prius et posterius sunt
differunt ab invicem principia tantum,
sed non genere; semper enim in uno genere una
contrarietas est. Omnes enim contrarietates
reduci videntur in unam. Quod

quidam quod neque sit unum elementum neque plura duobus vel tribus manifestum est. Horum autem alterum quemadmodum diximus dubitationem habet multam. Sic igitur nos dicimus primum aggredientes de omni eo quod fit; est autem secundum naturam communia quidem dicere primum, sic circa unumquodque propria speculari. Dicimus enim ex alio fieri aliud et ex altero alterum aut simplicia dicentes aut composita. Dico autem hoc sic. Est enim aliquem hominem fieri musicum, est autem non musicum fieri musicum, aut non musicum hominem hominem musicum. Simpliciter quidem dico quod fit hominem et non musicum et quod fit simpliciter musicum; compositum autem et quod fit et cum non musicum hominem fieri dicimus aut musicum fieri autem musicum hominem. Horum autem hoc quidem solum dicitur hoc aliquid fieri, sed et ex hoc, ut ex non musico musicum; hoc autem non dicitur in omnibus, ut ex homine factum est musicum, sed homo factus est musicus.

Eorum autem que fiunt sicut simplicia dicentes fieri, aliud permanens fit, aliud autem non permanens. Homo quidem enim permanet musicus factus et est homo, sed non musicum non permanet neque in compositione neque simpliciter neque iam compositum permanet.

Determinatis autem his ex omnibus que fiunt hoc est accipere si aliquis intendit sicut diximus quoniam oportet subici aliquid quod fit, et hoc si numero est unum, sed specie non unum est. Specie enim et ratione idem dico. Non enim idem est homini et non musico esse. Et hoc quidem permanet, illud vero non permanet. Non oppositum quidem permanet; homo enim permanet; musicum autem et immusicum non permanet, neque ex ambobus compositum, ut homo non musicus. Sed ex aliquo fieri aliquid et non hoc fieri aliquid dicitur magis quidem in non permanentibus, ut ex non musico quidem musicum fieri, ex homine autem non. Attamen et in permanentibus aliquando dicitur similiter; aliquid enim ex ere statuam fieri dicimus, non es statuam. Hoc tamen ex opposito et non permanenti utrobique dicitur fieri ex hoc et hoc hoc. Et nam quod ex immusico et immusicum fit musicus. Unde et similiter in composito est; et enim ex musico homine et immusico sicut homo musicus fieri dicitur.

Multipliciter autem cum dicatur fieri et horum quidem non fieri sed hoc aliquid fieri, simpliciter autem fieri substantiarum solum est, secundum quidem alia manifestum est quoniam necesse est subici aliquid quod fit; et enim quantum et quale et ad aliud et quando et ubi fiunt in aliquo subiecto, propter id quod sola substantia nulla de aliquo dicitur subiecto, sed alia omnia de substantia.

Quod autem substantie et quecumque alia cum sint ex quodam subiecto fiant considerantibus utique fiet manifestum. Semper enim est aliquid quod subiacet ex quo fit quod fit, ut plante et animalia ex semine.

Fiunt autem que fiunt simpliciter alia quidem transfiguratione ut statua, alia vero appositione ut que augmentantur, alia vero subtractione ut ex lapide Mercurius, compositione autem ut domus, alteratione vero ut que convertuntur secundum materiam. Omnia que sic fiunt manifestum est quoniam ex subiectis fiunt.

Quare ex dictis ostensum est quoniam quod fit compositum est, et est quidem aliquid quod fit, aliquid autem est quod hoc fit, et hoc duplex; aut enim subiectum aut oppositum. Dico autem oppositum quod est non musicum, subiectum autem hominem; et infigurationem et informationem et inordinationem oppositum.

Es autem et aurum et lapidem dico subiectum.

Manifestum igitur quod si sunt cause et principia eorum que natura sunt ex quibus primis sunt et facta sunt non secundum accidens, sed unumquodque quod dicitur secundum substantiam, quod fiat ex subiecto et forma; componitur enim musicus homo ex homine et musico quodam modo; resolves enim rationes in rationes horum.

Manifestum igitur est quod utique fiant que fiunt ex his.

Est autem subiectum numero quidem unum, specie autem duo. Homo quidem enim et aurum et omnino materia numerabilis; hoc enim aliquid magis, et non secundum accidens ex ipso fit quod fit; privatio autem et contrarietas secundum accidens est.

Unum autem species est, ut ordinatio aut musica aut aliorum aliquid sic predicatorum.

Unde est sic duo dicenda esse principia, est autem sic tria; et est quidem sic contraria, ut si aliquis dicat musicum et immusicum, aut calidum aut frigidum, aut consonans aut inconsonans; est autem sic non; ab alterutris enim pati contraria est impossibile.

Solvitur autem et hoc propter quod aliud est subiectum; hoc enim contrarium non est. Quare neque plura contrariis sunt principia quodammodo, sed duo ut est dicere numero, neque iterum penitus duo propter hoc quod alterum est esse ipsis, sed tria; alterum enim est homini et immusico esse, et infigurato et eri.

Quecumque ergo principia circa generationem phisicorum et quomodo sint dictum est, et ostensum est quoniam oportet aliquid subici contrariis et contraria duo esse. Sed quodammodo et aliud non necessarium est; sufficiens enim erit alterum contrariorum facere absentia et presentia mutationem.

Subiecta autem natura scibilis est secundum analogiam; sicut enim ad statuam es, ad lectulum lignum, aut ad aliquid habentium formam materia et informe se habet priusquam accipiat formam, sic ipsa se habet ad substantiam et hoc aliquid et quod est. Unum quidem igitur principium hoc est, cum non sic unum sit neque sic sit sicut hoc aliquid. Unum autem est quod est ratio.

Amplius autem contrarium huic privatio est. Hec autem quemadmodum duo et plura dictum est in superioribus.

Primum quidem igitur dictum est quod principia contraria tantum; deinde secundum autem quod necesse est et aliud quoddam subici et esse tria. Ex his autem manifestum est que differentia contrariorum et quomodo se habeant principia ad invicem, et quod sit subiectum. Utrum autem species substantia sit aut subiectum nondum manifestum est. Sed quod principia tria et quomodo et quis modus ipsorum sit ostensum est.

Quot quidem igitur et que sunt principia ex his considerentur. Quod autem singulariter sic solvitur et antiquorum defectus post hec dicimus: querentes enim secundum philosophiam primi veritatem et naturam substantie, diverterunt ut in viam quandam aliam discedentes ab infirmitate, et dicunt neque fieri eorum que sunt nullum neque corrumpi, propter id quod necessarium est fieri quod fit aut ex eo quod est aut ex eo quod non est. Ex his autem utrisque impossibile esse; neque enim ex eo quod est fieri, quod iam est; neque ex eo quod non est nichil utique fieri; subici autem oportet aliquid. Et sic consequentia contingentes augmentantes neque esse multa dicunt sed tantum id quod est. Illi igitur talem acciperent opinionem propter ea que dicta sunt.

Nos autem dicimus quidem ex eo quod est et ex eo quod non est fieri aliquid aut quod est aut quod non est facere aliquid aut pati aut quodlibet et hoc aliquid fieri. Uno quidem

modo nichil differt. Aut medicum facere aliquid aut pati aut ex medico aliquid esse aut fieri. Quare quoniam et hoc dupliciter dicitur, manifestum est quoniam et ex eo quod est et quod non est aut facere sit aut pati. Edificat igitur medicus non in quantum medicus sed in quantum edificator, et albus fit non in quantum est medicus sed in quantum niger. Medicatur autem et non medicus fit in quantum est medicus. Quoniam autem maxime dicimus proprie medicum facere aliquid aut pati aut fieri ex medico, si secundum quod medicus hoc patiatur aut faciat, manifestum est quod ex eo quod non est fieri et hoc significat in quantum non est. Quod non dividentes illi de prioribus reliquerunt, et propter hanc ignorantiam iterum ignoraverunt et quod nichil opinati sunt fieri neque esse aliorum, sed auferre omnem generationem. Nos autem et ipsi dicimus fieri simpliciter nichil ex eo quod non est, sed tamen fieri ex eo quod non est, ut secundum accidens. Ex privatione enim, quod quidem non est per se, non existente quod non est fit. Mirabile autem et impossibile videtur aliquid sic fieri ex eo quod non est. Similiter autem neque ex eo quod est neque quod est fieri nisi secundum accidens. Sic autem et hoc fieri eodem modo, ut si ex animali animal utique fiat et ex quodam animali quoddam animal, ut si canis ex equo fiat. Fiet enim quidem utique non solum ex quodam animali canis, sed ex animali, sed non in quantum est animal; est enim iam hoc. Si autem aliquid debet fieri animal non secundum accidens, non ex animali erit; et si quod aliquid fit, non ex eo quod est neque ex eo quod non est. Quod enim est ex eo quod non est dictum est nobis quid significet, quoniam in quantum non est. Amplius autem et esse omne aut non esse non removemus. Unus quidem igitur modus hic est. Alius autem quoniam contingit eadem dicere secundum potentiam et actum. Hoc autem determinatum est in aliis per certitudinem magis. Quare, quod dicebamus, defectus solvuntur propter quos coacti removent predictorum quedam. Propter hoc enim et priores destiterunt via que est in generationem et corruptionem et omnino mutationem. Hec enim utique patens mortua omnium solvit ipsorum hanc ignorantiam.

Tangentes quidem igitur et alii quidam sunt ipsam, sed non sufficienter. Primum enim quidem confitentur simpliciter fieri ex eo quod non est, magis tamen Parmenidem dicere esse recte. Postea videtur ipsis si est una numero et una potentia tamen una esse. Hoc autem differt plurimum. Nos enim materiam et privationem alterum esse dicimus, et horum quidem hanc non esse secundum accidens materiam, privationem autem per se non esse dicimus.

Et quidam autem quod non est magnum et parvum similiter, aut quod est cum utroque, aut utrumque seorsum. Quare penitus alius modus est hic trinitatis, hic autem illis usque quidem. Ad hoc pervenerunt quoniam oportet subponi quandam naturam, hanc tamen unam faciunt. Et enim si aliquis dualitatem facit dicens magnum et parvum ipsam, nichilominus idem facit: alteram enim despexit.

Subiecta quidem materia cum forma causa est omnium eorum que fiunt, sicut mater. Altera autem pars contrarietatis multotiens ymaginabitur ad maleficium ipsius precedenti intellectui neque esse omnino. Existente enim quodam divino et optimo et appetibili, hoc quidem contrarium esse ipsi dicimus, et aliud aptum natum appetere et desiderare ipsum secundum ipsius naturam. Quibusdam autem contrarium accidit appetere suam ipsius corruptionem. Et neque ipsa forma se ipsam possibile est appetere, quoniam non indiget; neque contrarium, corruptiva enim sunt contraria ab invicem. Sed hoc est materia, sicut si femina masculum et turpe bonum, sed non per se est turpe, sed per accidens, neque femina, sed secundum accidens. Corrumpitur enim et fit et est autem ut sic et non. Secundum quiddam enim quod est in aliquo secundum se corrumpitur. Quod enim corrumpitur in hoc est privatio. In quantum autem secundum potentiam, non per se, sed incorruptibilem et ingenitam necesse est esse ipsam. Si enim fiunt, generatum oportet subici aliquid primum ex quo inest. Hoc autem est ipsa natura, quare erit antequam fiat. Dico enim materiam subiectum primum unicuique ex quo fit aliquid cum insit non secundum accidens. Et si corrumpitur in hoc adibit ultimum, quare corrupta erit antequam corrumpatur.

De principio autem secundum speciem utrum unum aut plura aut que aut quot sunt per certitudinem prime philosophie est determinare. Quare in illud tempus apponatur. De physicis autem et corruptibilibus speciebus, idest privativis, de inceps dicemus. Quoniam quidem igitur sunt principia et que et quot nunc determinetur a nobis sic. Iterum autem ab alio principio incipientes dicamus.

Explicit liber primus. Incipit liber secundus.

Eorum que sunt, alia quidem sunt natura, alia propter alias causas. Natura quidem sunt animalia et partes ipsorum et plante et simplicia corpora ut terra ignis aer et aqua. Hec enim et huiusmodi esse natura dicimus. Omnia autem que dicta sunt videntur differentia ad non natura existentia. Horum quidem enim omnia videntur habere in se ipsis principium motus et status, hoc quidem enim secundum locum, illa vero secundum augmentum et decrementum, quedam autem secundum alterationem.

Lectulus autem et indumentum et si aliquid aliud huiusmodi genus est, secundum quod contingit quidem unumquodque predicamento, et in quantum est ab arte, nullum principium habet mutationis innatum; secundum autem quod accidit ipsis lapideis aut terreis esse aut mixtis ex his, habent, et secundum hoc tamen habet quidem.

Est igitur natura principium alicuius et causa movendi et quiescendi in quo est primum per se et non secundum accidens. Dico autem non secundum accidens, quoniam fiat utique ipsum aliquis sibi causa sanitatis cum sit medicus, sed tamen non secundum quod sanatur habet medicinam, sed accidit eundem medicum esse et sanari; unde et dividuntur aliquando ab invicem. Similiter autem est et aliorum quodlibet que fiunt. Nullum enim ipsorum habet in se ipso principium factionis, sed alia quidem in aliis et ab exterioribus, ut domus et aliorum manu factorum unumquodque; alia autem in se ipsis quidem sed non secundum se ipsa, quecumque secundum accidens cause fiunt utique sibi ipsis. Est quidem igitur natura quod dictum est.

Naturalia autem habent quecumque huiusmodi habent principium, et sunt hec omnia substantia. Subiectum enim quoddam est et in subiecto natura est semper. Secundum autem naturam sunt et hec et secundum ipsam

quecumque insunt huius, ut igni in eo ferri sursum. Hoc quidem enim neque natura est neque naturam habet, sed natura et secundum naturam est. Quid quidem igitur natura sit dictum est, et quid natura et secundum naturam. Sicut autem est natura temptare demonstrare ridiculum est; manifestum enim quoniam huiusmodi entium sunt multa. Demonstrare autem manifesta per immanifesta non est potentis iudicare quod est propter ipsum et non propter ipsum cognitum. Quod autem contingat hoc pati non est immanifestum; sillogizabit enim aliquis utique cum natus sit cecus de coloribus. Quare necesse est de his nominibus habere rationem, nichil autem intelligere. Videtur autem et natura et substantia esse eorum que natura sunt, quod primum inest unicuique informabile secundum se ipsam, ut lectuli natura lignum est, statue autem es. Signum autem dicit Antiphon quoniam si aliquis defodiat lectum et accipiat potentiam putrefacta quod utique sit planta, non utique lectum sed lignum, tamquam dicit per accidens esse dispositionem secundum legem et artem, substantiam autem illam que permanet paciens hoc continue. Si autem et horum unumquodque ad aliud quid idem hoc sustinuit, ut es quidem et aurum ad aquam, ossa autem et lignum ad terram. Similiter autem et aliorum quodlibet illam naturam esse dicunt et substantiam ipsorum. Unde hii quidem terram, alii vero ignem, alii aerem dicunt, quidam vero aquam, quidam vero quedam horum, alii vero omnia hec naturam esse eorum que sunt. Quod enim aliquis eorum accipit huius, sive unum sive multa, hec et tanta dicunt esse omnem substantiam. Alia vero omnia passiones eorum, habitus et dispositiones eorum huiusmodi et dispositiones, et horum quidem quodlibet esse perpetuum; non enim esse mutationem ipsis ex se ipsis; alia autem fieri et corrumpi infinities. Uno quidem igitur modo natura sic dicitur prima unicuique subiecta materia habentium in se ipsis motus principium et mutationis.

Alio autem modo forma et species que est secundum rationem. Sicut enim ars dicitur quod est secundum artem et artificiosum, sic et natura quod est secundum naturam dicitur et quod secundum naturam est. Neque autem illud adhuc dicimus habere secundum artem nomen, si in potentia est tantum lectus, nondum autem habet speciem lectuli, neque esse artem; neque in hiis que natura subsistunt. Potentia autem caro aut os neque habet adhuc suam ipsius naturam, priusquam accipiat speciem secundum rationem quam diffinientes dicimus quid est caro aut os, neque natura est.

Quare alio modo erit utique natura habentium in se ipsis motus principium forma et species, que non separata est sed aut secundum rationem. Quod autem est ex hiis natura quidem non est, sed a natura, ut homo. Et magis hoc natura est quam materia; unumquodque enim tunc dicitur esse magis cum endelichia sit quam cum sit potentia.

Amplius fit homo ex homine, sed non lectulus ex lectulo. Unde et dicunt non figuram esse naturam sed lignum, quoniam fiet utique si germinet non lectulus sed lignum. Si ergo hec ars, et forma est natura; fit enim ex homine homo.

Amplius autem videtur natura que dicta sic generatio est via in naturam; non enim est sicut medicatio dicitur non in medicinam via sed in sanitatem. Necesse enim est a medicina non in medicinam esse medicationem.

Non sic autem se habet ad naturam natura, sed quod aptum natum est ex quodam in quiddam venit secundum quod innatum est. Quid igitur nascitur? Non est ex quo, sed in quo. Forma itaque natura est. Sed forma et natura dupliciter dicitur; etenim privatio quodam modo species est. Si autem est privatio et contrarium aliquid esse in simplici generatione aut non est, posterius considerandum.

Quoniam autem determinatum est quot modis dicitur natura, post hec speculandum est quo differt mathematicus a phisico; etenim plana et firma habent phisica corpora et longitudines et puncta, de quibus intendit mathematicus.

Amplius astrologia altera est aut pars phisice? Si enim phisici sit quid sit sol et luna intelligere, accidentium autem que sunt per se nullum, inconveniens est; et aliter et quoniam videntur de natura dicentes et de figura solis et lune et utrum spherica sit terra et mundus aut non.

De hiis quidem igitur negociatur mathematicus, sed non in quantum phisici corporis terminus est unumquodque; neque in quantum mathematicus accidentia speculatur in quantum talibus accidunt. Unde et abstrahit. Abstracta enim sunt in intellectu a motu, et nichil differt, neque enim fit mendacium abstrahentium.

Latet autem hoc facientes circa ydeas; dicentes enim phisica abstrahunt cum sint minus abstracta mathematicis. Fiet autem hoc utique manifestum si quis utrorumque temptaverit dicere terminos, et ipsorum et accidentium. Impar enim et par et curvum et rectum, adhuc autem et linea et numerus et figura sine motu sunt; caro autem et os et homo non est, sed hec sicut nasus simus, non sicut curvum dicitur.

Demonstrant autem et que magis phisica quam mathematica, ut perspectiva et armonica et astrologia; e contrario enim quodam modo se habent cum geometria. Geometria enim de linea phisica intendit, sed non in quantum phisica; sed perspectiva mathematicam quidem lineam, sed non in quantum mathematica, sed in quantum est phisica.

Quoniam autem natura dupliciter est, species et materia, sic utique si de simo quid sit intendimus, sic considerandum est. Quare neque sine materia huiusmodi neque secundum materiam. Et enim iam idem: hoc et de hoc dubitabit dupliciter aliquis, quoniam due nature sunt, de altera est phisica aut de utrisque. Sed si de utrisque, et circa utrasque. Utrum igitur eiusdem sit aut alius utramque naturam cognoscere?

Ad antiquos quidem igitur aspicienti videbitur utique natura esse materia; ex parte enim quadam parva Empedocles et Democritus speciem et quod aliquid erat esse tetigerunt.

Si autem ars imitatur naturam, eiusdem scientie est cognoscere speciem et materiam usque ad hoc, et ut medici sanitatem et coleram et flegma in quibus est sanitas. Similiter et edificatoris est considerare speciem domus et materiam, quoniam lateres et ligna sunt. Sic autem et in aliis. Et phisice est utique cognoscere utrasque naturas.

Adhuc autem cuius causa sit et finem eiusdem, et quecumque propter hec sunt. Natura autem finis est et cuius causa sit; quorum enim continui motus existentis est aliquis finis motus, hoc ultimum est et cuius causa sit. Unde et poeta derisione appo

sunt dicere. Vult enim finis non omne ultimum esse, sed optimum.

Quoniam autem faciunt hee artes materiam, alie quidem simpliciter, alie autem operosam, et utimur tamquam propter nos omnibus que sunt. Sumus enim quodammodo et nos finis. Dupliciter enim est quo causa; dictum est autem in hiis que de philosophia.

Due igitur artes sunt principantes materie et cognoscentes: artes que utuntur et activa architectonica est. Unde et usualis architectonica quodammodo est. Differunt autem secundum quod hec quidem speciei perceptam est architectonica, autem factiva materiei. Gubernator quidem enim qualis sit species themonis cognoscit et instituit, alia vero ex quo ligno et quibus motibus erit. In hiis quidem igitur que secundum artem sunt nos facimus materiam propter opus, sed in phisicis inest.

Amplius eorum que sunt ad aliquid materia est. In alia enim specie alia materia inest. Quantum ergo phisicum oportet cognoscere speciem et quid est? Aut quemadmodum medicum nervum et fabrum es usquequo? Cuius enim causa unumquodque est, et circa hec que sunt separate quidem specie, in materia autem. Homo enim et hominem generat ex materia et sol. Quomodo autem se habeat separabile et quid sit, prime philosophie opus determinare est.

Determinatis autem hiis considerandum de causis, que et quot numero sunt. Quoniam enim sciendi gratia hoc negotium est, scire autem non est opinari unumquodque antequam utique accipiamus propter quid unumquodque; hoc autem est accipere primam causam. Manifestum est quoniam et nobis hoc faciendum est et de generatione et corruptione et de omni phisica mutatione, quatenus scientes ipsorum principia reducere temptemus questionum unumquodque in principia.

Uno quidem igitur modo causa dicitur ex quo fit aliquid cum insit, sicut es statue et argentum phiale et horum genera. Alio autem modo species et exemplum, hoc autem paradigma; hoc autem est ratio ipsius quid erat esse et horum genera, ut eius que est diapason duo ad unum et omnino numerus, et partes in diffinitione.

Amplius unde est principium mutationis primum aut quietis, ut deliberans causa et pater filii et omnino faciens facti et mutans mutati.

Adhuc quemadmodum finis. Hoc autem cuius causa fit, ut ambulandi sanitas. Propter quid enim ambulat? dicimus ut sanetur, et dicentes sic opinamur assignare causam. Et quecumque, iam movente alio, media fiunt finis, ut sanitatis macies aut potiones aut purgationes aut organa. Omnia enim hec gratia finis sunt, differunt autem ab invicem quoniam alia sunt opera, alia autem organa sunt.

Cause quidem igitur tot modis dicuntur. Contingit autem fere multipliciter dictis causis et multas eiusdem causas esse, non secundum accidens, ut et activa statue et es, non secundum alterum aliquid sed secundum quod est statua; sed non eodem modo, verum hoc quidem est secundum materiam, illud vero sicut unde est motus.

Sunt autem et quedam ad invicem cause, ut dolere est causa boni habitus, et hic dolendi; sed non eodem modo, sed hoc quidem est sicut finis, illa autem sicut principium motus.

Amplius autem eadem in subiecta causa contrariorum. Quod enim presens causa huius est, hanc et absentem causam aliquando dicimus contrarii, ut absentiam gubernatoris navis eversionis, cuius presentia causa erat salutis.

Omnes autem cause dicte in quattuor incidunt modos manifestissimos. Elementa quidem sillabarum et argentum materia vasorum et ignis et hiis corporum et partes totius et suppositiones conclusionum sicut ex quo cause sunt. Harum autem alie quidem sunt sicut subiectum, ut partes, alie autem sunt sicut quod aliquid erat esse et totum et compositio et species. Semen autem et medicus et deliberans et omnino faciens omnes sunt unde principium mutationis aut motus aut status est. Alie autem sunt sicut finis et bonum aliorum; quod enim cuius causa fit, optimum est et finis aliorum vult esse. Differat autem nichil dicere ipsum bonum aut videri bonum.

Cause quidem igitur hee et tot sunt specie. Modi autem causarum numero sunt multi, capitales autem et hii minores. Dicuntur autem cause esse multipliciter, et ipsarum similium specierum prius et posterius alterius altera, ut sanitatis medicus et artifex, et diapason duplum et numerus, et semper continentia ad unumquodque.

Amplius autem et secundum accidens et horum genera, ut statue aliter enim Policlitus et aliter statue factor, quoniam accidit statue factori Policlitum esse, et continentes accidens, ut si homo sit causa statue et omnino animal. Sunt autem accidentium alie longius et magis propinque, ut si albus et musicus causa esse dicatur statue. Preter autem omnes et proprie dictas et secundum accidens, alie autem sicut potentes dicuntur, alie vero sicut operantes, ut edificandi domum edificator. Similiter autem dicuntur et in quibus cause sunt cause, et in hiis que dicta sunt, ut huius statue, aut statue aut omnino ymaginis, et eris aut eris aut omnino materiei; et in accidentibus similiter est.

Amplius autem et hec et illa complexe dicuntur, ut non Policlitus tamen neque statuam faciens, sed Policlitus statuam faciens. Sed tamen omnes sunt hee multitudine sex, dicte autem dupliciter sunt: aut enim sicut singulare, aut sicut genus, aut sicut accidens, aut sicut genus accidentis, aut sicut complexe hec aut sicut simpliciter dicte. Omnes autem aut operantes aut secundum potentiam sunt. Differunt autem in tantum quod operantes et singulares simul sunt et cum eo sunt quorum sunt cause, sicut medicans cum eo qui sanatur, et hic edificator cum edificato; que autem sunt secundum potentiam non semper. Corrumpuntur enim non simul domus et edificans.

Oportet autem uniuscuiusque summam causam querere semper, sicut et in aliis, ut homo edificat quoniam edificator est, edificator autem est secundum edificationem; hoc igitur prima causa est, et sic in omnibus.

Amplius autem alie que sunt genera generum, alie autem singulares singularium, ut statue statuam quidem faciens, hanc autem huius statue; et potentia quidem potentiarum, operantes autem ad operata.

Quoniam cause et quomodo cause sunt, nobis determinatum sit sufficienter.

Dicitur autem et fortuna et casus causarum, et multa dicuntur et esse et fieri propter fortunam et propter casum. Quodammodo enim in hiis causis fortuna et casus est, et utrum eadem sunt fortuna et casus aut altera, et omnino quid sit casus et fortuna considerandum est. Quidam enim et si sunt aut non

omnino dubitant. Nichil enim fieri a fortuna dicunt homines, sed omnium esse causam aliquam determinatam, quecumque dicimus fieri a fortuna vel a casu, ut veniendi a fortuna in forum et reperiendi quem volebat quidem non opinatus est autem causa esse velle venientem emere. Similiter autem in aliis que a fortuna dicuntur, semper enim aliquid determinatum est accipere causam sed non fortunam. Quoniam si aliquid fortuna erit inconveniens videbitur si dicatur. Sic autem erit et dubitabit aliquis utique propter quid nullus antiquorum sapientum causas de generatione et corruptione dicens de fortuna nichil determinavit, sed sicut videtur nichil et illi opinabantur esse a fortuna. Sed hoc mirabile est. Multa enim sunt et fiunt a fortuna et casu que ignorantes quoniam est referre unumquodque in aliquam causam eorum que fiunt, propter sicut antiquus sermo dixit destruens fortunam quorundam, homines tamen alia quidem omnes dicunt a fortuna, alia non a fortuna.

Unde et quodam modo erat faciendam ex ipsorum memoria. At vero nec illorum aliquid opinabantur esse fortunam, sed ut amicitiam aut bellum aut ignem aut intellectum aut aliquid talium. Inconveniens igitur est sive non putabant esse sive putantes relinquunt, et hac aliquando utentes sicut Empedocles non semper aerem congregari supremum dicit, sed ut contingat. Dicit igitur in mundi creatione quod sic contigit currens multotiens, aliter. Et partes animalium et plantarum a fortuna fieri plurimas. Sunt autem quidam et celi huius et mundanorum omnium causam esse casum dicunt.

A casu enim fieri circulationem et motum discernentem et statuentem in hunc ordinem omne. Et multum hoc ipsum admirari dignum est: dicentes animalia quidem et plantas a fortuna nec esse nec fieri, sed aut naturam aut intellectum esse aut aliud tale causam (non enim quodcumque ex semine aliquo fit, sed ex hoc quidem oliva, ex hoc autem homo), celum autem et manifestissima divinorum a casu fieri, huiusmodi autem causam nullam esse qualem animalium aut plantarum. Et si sic se habet, hoc ipsum dignum est ordinatione et bene se habet aliquid dicere de hoc ipso. Et ad id enim et aliud inconveniens est quod dictum est, et adhuc inconveniens esse dicere videntes in celo quidem nichil a casu fieri, in hiis autem que non sunt a fortuna multa contingere a fortuna. Et certe vero econtrario fieri.

Sunt autem quibus videtur causa esse fortuna, immanifesta autem humano intellectui sicut cum divinum quiddam sit et felicius. Quare considerandum est quid sit utrumque, et si idem aut si alterum sit casus et fortuna, et quomodo in determinatas causas incidunt. Primum igitur quoniam videmus alia quidem semper et similiter fieri, alia autem sicut frequenter, manifestum est quoniam neutrius eorum causa dicitur fortuna, nec quod a fortuna causa est necessitate et semper nec eius quod est sicut frequenter. Sed quoniam sunt quedam et hec, et omnes dicunt hoc esse a fortuna, manifestum quod fortuna sit aliquid et casus. Huiusmodi enim fieri a fortuna et a fortuna huiusmodi esse scimus.

Eorum autem que fiunt alia quidem propter hoc fiunt, alia quidem non. Horum autem que fiunt propter aliquid alia fiunt secundum propositum, alia autem non secundum propositum. Ambo autem sunt in hiis que sunt propter hoc. Quare manifestum est quoniam in hiis que sunt extra necessitatem et in eo quod est sicut frequenter, sunt quedam circa que contingit esse quod propter hoc. Sunt autem propter hoc quecumque ab intellectu utique agantur et quecumque a natura.

Huiusmodi igitur cum secundum accidens fiant, a fortuna dicimus esse. Sicut enim et quod est aliud quidem per se ipsum est, aliud secundum accidens, sic et causam contingit esse, ut domus causa quidem per se ipsam causa est edificativum, secundum accidens autem album et musicum. Per se autem causa finita, per accidens autem causa infinita. Infinita enim uni utique accidunt. Sicut igitur dictum est, cum in hiis que propter hoc fiunt propter aliquid fiat secundum accidens, tunc dicitur a casu et a fortuna. Horum autem ab invicem differentia posterius determinanda est. Nunc autem manifestum sit quoniam utraque sunt in hiis que fiunt propter hoc. Ut veniet accipiendi argentum gratia recipientis vel latum pecuniam, si scivisset; venit autem non huius causa, sed accidit venire et facere hoc, et hoc est recipiendi gratia. Hoc autem est neque sicut frequenter veniens ad villam neque ex necessitate.

Finis autem simul receptio non est in ipsa causa, sed propositorum et ab intellectu. Et dicitur a fortuna venire; si autem proponens sic et huius causa aut semper veniens aut sicut frequenter acceptus, a fortuna non est. Manifestum itaque quod fortuna causa sit secundum accidens in hiis que in eorum sunt secundum propositum eorum que propter hoc sunt. Unde circa idem intellectus et fortuna est. Propositum enim non sine intellectu est.

Infinitas igitur causas necesse est esse a quibus utique fiat quod a fortuna est. Unde videtur fortuna infinita esse et immanifesta homini, et est quod nichil a fortuna videbitur utique fieri.

Omnia enim recte dicuntur que dicuntur de fortuna, quoniam rationabiliter. Est quidem enim sicut quod fit a fortuna et secundum accidens, et est causa secundum accidens fortuna. Sic autem simpliciter nullius est causa fortuna, ut domus quidem edificator causa est, secundum accidens autem tibicen. Et venienti pecuniam accipere non huius causa venientem infinite sunt causarum multitudine. Et enim videre aliquem volens et persequens et fugiens et visus et esse dicere ad extra rationem fortunam recte est. Ratio enim est aut eorum que sunt semper aut eorum que frequenter. Fortuna autem est in hiis que fiunt preter hec. Quare cum infinite sint que huiusmodi sunt cause, et fortuna infinita est.

Attamen in quibusdam dubitaret aliquis, numquid igitur contingentia causa utique fiant a fortuna, ut sanitas aut spiritus aut estus. Sed non magis depilari. Sunt autem alie aliis proximiores que sunt cause secundum accidens.

Fortuna autem bona dicitur vel cum bonum aliquid accidit, prava autem cum pravum aliquod. Eufortunium autem et disfortunium cum magnitudinem habentia sunt hec. Unde et pravum magnum sive bonum magnum accipere aut eufortunare aut disfortunare est, quoniam sic est dicit intellectus. Ore enim esse prope nichil distare videtur.

Amplius autem incertum eufortunium rationabile est. Fortuna enim incerta est. Neque enim sicut semper neque sicut frequenter possibile est eorum que sunt a fortuna nichil.

Est quidem igitur utraque causa secundum accidens quemadmodum dictum est secundum

accidens fortunam et casum in contingentibus fieri, ut in naturalibus et voluntariis, neque semper neque frequenter, et eorum quaecumque fiunt propter aliquid. Differunt autem quoniam casus in plus est. Quod enim a fortuna est utique a casu; hoc autem non omnis a fortuna est. Fortuna quidem enim et quod a fortuna est quibus etiam contingit utique bene esse fortunate et omnino actus est. Unde et necesse est circa practicam fortunam esse. Signum autem quoniam fortuna videtur idem esse felicitati aut prope; felicitas autem praxis quaedam est, eupraxia enim est. Quare quibuscumque non contingit bene agere, neque a fortuna aliquid facere. Et propter hoc neque inanimatum neque infans neque bestia nichil facit a fortuna, quoniam non habent propositum; neque eufortunium neque infortunium inest hiis nisi secundum similitudinem, sicut dixit Protarchus: eufortunatos esse lapides ex quibus sunt arae, quoniam honorentur, copulati autem hiis conculcantur. Pati autem a fortuna inest quodammodo hiis, cum agens circa haec agat a fortuna, aliter autem non est. Sed casus in aliis animalibus est et in multis inanimatis, ut equus casu venit qui salvatus est quidem veniens, non salvandi autem causa venit; et tripoda casu cecidit; stetit quidem enim causa sedendi, sed non causa sedendi cecidit. Quare manifestum est quod in hiis quae simpliciter propter aliquid fiunt, cum non accidentis causa fiant, quorum extra est causa, tunc casu dicimus; a fortuna autem horum dicimus quaecumque a casu fiunt propositum habentibus. Signum autem est quod vanum est, quando dicitur, cum fiat propter aliud, non illius causa, ut ambulare dispositionis causa est; si vero non fiat ambulanti, frustra dicimus ambulasse et ambulationem vanam esse; tamquam hoc frustra sit quod aptum natum est alicuius esse causa, cum non concludat illud cuius causa erat et aptum natum; quoniam si aliquis se dicat lavari vanum, ut non deficiat sol, derisio utique erit; non enim erat hoc propter illud. Sic igitur quod per se frustra secundum nomen est, cum ipsum frustra fiat; cecidit enim non percutiendi causa lapis; ab eo igitur quidem quod per se natum est. Cecidit lapis quoniam non cadat utique a quodam et percutiendi causa. Maxime autem separata est a fortuna in hiis quae natura sunt. Cum enim fiat aliquid extra naturam, tunc non a fortuna, sed magis ab eo quod est per se frustra factum esse dicimus. Est autem et hoc alterum; huius quidem enim extrinsecus causa est, illius vero intrinsecus. Quid igitur sit per se frustra et quid fortuna dictum est, et quid differunt ab invicem. Secundum modos causae in quibus est unde principium est motus utrumque ipsorum est. Aut enim eorum quae sunt a natura causa aliqua est, aut eorum quae sunt sub intellectu semper causa est; sed eorum multitudo indeterminata est. Quoniam autem sunt frustra casus et fortuna causae, quorum utique aut intellectus fiat causa aut natura, cum secundum accidens causa fiat horum ipsorum, nichil autem secundum accidens prius est eis quae sunt per se. Manifestum est quod neque secundum accidens causa prius est ea quae est per se. Posterius utique est casus et intellectu et natura. Quare si aliqua

in infortunium

celi maxime casus est, causam necesse est prius esse intellectum et naturam esse et aliorum multorum et huius omnis. Quoniam autem sunt causae et quod sint numero tot, numero quot dicimus manifestum est; tot enim numero sunt quot ipsum quid comprehendit. In ultimum enim propter quid in immobilibus, ut in mathematicis, in diffinitionem enim recti aut commensurati aut alterius alicuius reducitur in ultimum; aut in moventem primum: propter quid certaverunt? quoniam furati sunt; vel alicuius causa, ut dominentur; aut in hiis quae fiunt materia. Quare quidem igitur causae hae et tot sunt manifestum est. Quoniam autem causae quatuor sunt, de omnibus est physici cognoscere, et in omnes inducens propter quid demonstrabit physice, materiam, speciem, moventem, et quod est cuius causa sit. Veniunt autem tres in unam multotiens; quod quidem enim quid est et quod est cuius causa una est. Unde vero est motus principium specie eadem est hiis; homo quidem enim hominem generat. Tenetur autem physicus considerare omnia quaecumque mota movent; quaecumque autem non, non amplius physice sunt; non enim sunt in se ipsis habentia motus neque principium motus movent, sed immobilia sunt. Unde tria negocia sunt: hoc quidem circa immobile, aliud vero circa mobile incorruptibile, aliud quidem circa corruptibilia. Quare et propter quid et in materiam reducitur et in eo quod quid est et in primo movens. De generatione autem causas maxime hoc modo considerant, quod prius aliquid est fit et quod primo fecit et in quid aut quod sustinuit et sic semper quod consequenter est. Duplicia autem sunt principia moventia, quorum alterum non physicum est; non enim habet motus principium in se ipso. Aut huiusmodi est si aliquid movet quod non movetur, sicut est quod penitus est immobile et omnium primum et quod quid est et forma. Finis autem est et cuius causa. Sic quoniam natura propter aliquid est, et hanc cognoscere oportet. Et penitus reddendum est propter quid, ut quoniam ab hoc necesse est hoc esse, aut sic semper aut sic frequenter; et sic hoc futurum oportet hoc fieri, ut ex propositionibus conclusio; et quoniam hoc erat quod aliquid erat esse; et propter hoc dignius est hoc sic simpliciter tamen non, sed ad uniuscuiusque substantiam.

Dicendum igitur quidem primum est quoniam natura eorum quae sunt propter hoc causarum sunt. Postea quomodo de necessario se habeat in physicis. In hanc autem causam inducunt se omnes, quoniam calor est huiusmodi aptum natum esse et frigus et unumquodque talium; haec ex necessitate sunt et fiunt et mutata sunt. Et namque si alteram causam dicunt, quantumcumque tangentes sinunt, sed hic quidem concordiam et discordiam, ille vero intellectum.

Habet autem oppositionem quid prohibeat naturam non propter hoc facere quod fecit, neque quod melius est, sed sicut pluit Iupiter non ut frumentum augmentetur, sed ex necessitate: sursum enim ductum congelari oportet, et congelatam aquam liquefactam deorsum ferri; augeri autem cum hoc fiat accidit frumentum. Similiter autem si alicui perditur frumentum in area, non huius causa pluit ut perdatur, sed hoc accidit. Quare quid prohibet sic et partes se habere in natura, ut dentes ex necessitate oriri, hos quidem anteriores

Illud quod est redit quod est ultimum

anteriores acutos aptos ad dividendum, maxillares autem fortes et utiles ad conterendum cibum, quoniam non propter hoc facti sunt, sed contingenter. Similiter autem est et de aliis partibus de quibus videtur esse propter aliquid. Ubicumque enim omnia accidunt sic sicut si propter hoc fierent, hec quidem salvata sunt ab eo quod per se vano est constantia apte; quecumque autem non sic, periit et pereunt, quemadmodum Empedocles dicit bovigenas et viriperas.

Ratio quidem igitur qua utique deficiet aliquis hec est, et si aliqua alia est huiusmodi. Sed impossibile est hunc modum se habere. Hec quidem enim omnia et que sunt natura aut semper fiunt aut sic frequenter, sed eorum que sunt a fortuna vel a per se vano nichil est. Non enim a fortuna neque a casu videtur pluere multociens in hyeme, sed forte sub cane; neque estum sub cane, sed in hyeme forte. Si igitur a casu videntur aut propter hoc esse, si non possibile est hoc esse neque a casu neque a per se vano, propter aliquid utique erunt. Sed tamen natura sunt huiusmodi omnia, quemadmodum ipsi firmabunt hec dicentes. Est ergo quod propter aliquid in hiis que natura fiunt et sunt.

Amplius in quibus finis aliquis est, huius causa agitur quod prius est et quod consequenter. Sic ergo agitur et sic aptum natum est, et sic aptum natum est sic agitur unumquodque, si non aliquid impediat. Agitur autem propter hoc; et aptum natum est ergo huius causa. Ut si domus esset eorum que natura sunt, sic utique esset facta sicut nunc ab arte est; si autem que natura non solum natura, sed et arte fierent, similiter utique fierent in quantum apta nata sunt. Propter hoc ergo alterum alterius. Omnino autem ars alia quidem perficit que natura non potest operari, alia quidem imitatur. Si igitur que sunt secundum artem propter hoc sunt, manifestum quod et que secundum naturam sunt. Similiter enim se habent ad invicem in hiis que sunt secundum artem et in hiis que sunt secundum naturam posteriora ad priora.

Maxime autem manifestum in aliis animalibus, que neque arte neque querentes neque deliberantes faciunt. Unde dubitant quidam utrum intellectu aliquo aut quodam alio operantur aranee quidem et formice et huiusmodi. Paulatim autem et sic procedenti, sic et in plantis apparent proficientia quedam esse propter finem, ut folia propter fructus cooperimenta. Quare et si natura facit et propter aliquid hyrundo nidum et aranee telam, et plante folia gratia fructuum, et radices non sursum sed deorsum gratia vegetandi, manifestum quod causa huiusmodi est in hiis que natura fiunt et sunt.

Et quoniam quidem natura dupliciter, alia quidem dicitur, alia quidem sicut materia, alia quidem sicut forma, finis autem hec est, propter autem finem alia, hec utique erit causa cuius fit gratia.

Peccatum autem fit et in hiis que secundum artem. Scripsit autem non recte grammaticus, et potavit medicus non recta potatione. Quare manifestum est quod contingit et in hiis que sunt secundum naturam. Si igitur sunt quedam secundum artem in quibus quod recte fit propter aliquid, in quibus autem peccatum fit alicuius gratia agitur, sed fallitur, similiter utique et in physicis; et monstra sunt peccata illius quod propter aliquid est. Et in substantiis ergo que sunt ex principio bovigena, si non ad aliquem terminum et finem possibilia venire, utique erunt corrupto principio aliquo, sicut facta sunt nunc in semine.

Amplius necesse est semen fieri primum, sed non statim animalia. Sed et molle natura primum quod erat semen.

Amplius autem et in plantis inest propter aliquid, species minus autem apparet. Utrum igitur in arboribus fiat sicut bovigene viripere et sic oliviripere vitipere aut non? Inconveniens enim est. Sed tamen oportuit, siquidem in animalibus est.

Amplius oportuit et in seminibus fieri ut contingit. Omnino autem destruit sic dicens que natura et que secundum naturam; natura namque sunt quecumque ab aliquo in se ipsis principio continue mota perveniunt in aliquem finem. In unoquoque autem non idem unicuique neque contingens, est semper igitur in eundem, si non aliquid impediat. Hoc autem est quod est cuius causa et quod est propter hoc. Utique fieret a fortuna, sicut diximus, a fortuna venit extraneus et balneatus advenit, cum tamquam propter hoc operatus venisset; nam non propter hoc venit, et hoc idem et hoc per accidens est. Fortuna namque causa tamen est que sunt quod secundum accidens, sicut et prius diximus. Sed cum semper aut sic frequenter fiat, si secundum accidens neque a fortuna est; in physicis autem semper sic, si non aliquid impediat.

Inconveniens autem est non putare propter aliquid operari fieri, nisi videatur deliberationem movens. Et tamen ars non deliberat; etenim si esset navis in ligna facta, similiter natura faceret. Omnino quare si in arte inest propter hoc aliquid, et in natura inest. Maxime autem manifestum est cum aliquis medicatur ipse se ipsum; huic enim comparatur natura. Quod quidem igitur causa sit natura, et sic propter aliquid, manifestum est.

Quod autem ex necessitate est, utrum ex conditione est aut simpliciter? Nunc enim opinantur quod ex necessitate materie esse in generatione, velud si aliquis domum factam ex necessitate cogitet quod gravia quidem deorsum ferri apta nata sunt, levia vero superius eminere; unde quidem lapides deorsum et fundamenta, terra autem sursum propter levitatem, superius eminent autem ligna, levissima namque sunt.

Sed non tamen sine hiis quidem factum est, neque propter hoc nisi sicut propter materiam, sed causa cooperiendi hec sunt et salvandi. Similiter autem et in omnibus in quibus propter aliquid est, non sine ex necessitate materiam quod habentibus fiunt, non tamen propter hoc, sed aut sic propter materiam sunt. Sed propter aliquid sunt, ut serra. Huius enim est ex forma talis esse et propter huius est. Sed tamen id quod est cuius causa impossibile est fieri nisi ferrea sit. Necesse est ergo serram ferream esse, siquidem serra erit et opus illius. Ex conditione necessarium est, quod autem est cuius causa fit inde est.

Necessarium autem est in mathematicis et in hiis que secundum naturam sunt quodammodo similiter. Quoniam autem rectum hoc est, necesse est triangulum duobus rectis equales habere. Sed non si hoc illud est. Sed si hoc non est, neque rectum est. In hiis autem que propter aliquid fiunt est e contrario: si autem finis erit aut est, et quod ante est aut erit aut est. Si autem non est, sicut ibi cum non sit conclusio principium non erit, similiter et hic finis est et quod est cuius causa principium

enim hoc est non accidens sed animi
ubi non animi. Actus enim non sunt con-
sequentes domus. Hinc necesse est autem sicut
esse aut existere et omnino ma-
teriam unumquodque ut lateres et
lapides si domus est non propter hec nisi est-
sunt sed aut sicut materie sunt
ut videtur esse propter hoc. Omnino tamen sine
sunt non erit domus neque serra neque hec
quidem nisi lapides illa vero nisi sit
ferrum. Neque enim principia ibi sunt
nisi triangulus sit duobus rec-
tis. Manifestum igitur est quod in phisicis
necessarium est quod sic materia dicitur et motus
ipsius. Et utraque quidem esse dum
desunt in phisico. Magis autem quod
causa est. Hec enim causa materie est. Et finis hic
nis et finis quod est causa cuius sit et princi-
pium a diffinitione et ratione est. Sicut
in hiis que sunt secundum artem quoniam do-
mus hec talis est hec oportet fieri et esse existentie
et quoniam sanitas hec est hec oportet existere
et esse sic et si hoc est et hec sunt. Si autem
hec et hoc. Fortassis autem et in ratione necessarium
est determinatum namque opus dividen-
di quoniam autem omnino hiis est. Hec autem non erit nisi
habeat dentes huius. Hii autem nisi ferrei
sunt. Sunt autem et in ratione quedam par-
tes tamquam sicut materia. Incipit

Quoniam quidem lib. iii.
autem natura est motus
et mutationis et status
principium scientia autem
nobis est de natura non oportet ignora-
re quid sit motus necesse enim
est ignorato quid sit motus ig-
norare et naturam. Diffinientibus autem
de motu temptandum est eodem modo
aggredi de hiis que consequuntur sunt.

Videtur autem motus esse continuorum sed in-
finitum apparet primum in continuo.
Unde et diffinientibus continuum con-
tingit plures indigere multotiens ratione
infiniti quod in infinitum continuum
divisibile sit. Adhuc autem sine lo-
co et vacuo et tempore impossibile est motum
esse. Manifestum est igitur et propter hec et propter id quod
omnium naturalium sunt communia
et universalia. De omnibus hiis intendendum non est
perscrutantibus de uno quoque istorum.
Posterior enim de propriis speculatio est. Ea
que de communibus est primus autem sicut diximus
de motu. Est quidem igitur aliquid
quod quidem endelechia id est actu tantum
est. Aliquid autem quod tamen potentia est
et est endelechia. Hoc quidem hoc aliquid
aliud vero quantum aliud vero quale et ali-
orum aliorum predicamentorum simi-
liter. Sed ad aliquid aliud quidem est quod secundum
superhabundantiam et defectum dicitur. Aliud
autem secundum activum et passivum et omnino
motivum et mobile. Mobile a mo-
tivo est. Non est enim motus preter res.
Mutatur enim semper id quod mutatur
aut secundum substantiam aut secundum quantitatem
aut secundum qualitatem aut secundum locum.
Commune autem in hiis nullum est accipere
sicut diximus sic quod neque hoc neque quale neque quan-
tum sit neque aliorum predicamentorum nullum.
Quare neque motus neque mutatio nullius
erit preter ea que dicta sunt cum nichil sit
esse preter dicta.

Unumquodque autem dupliciter in est omnibus
ut hoc aliquid aliud quidem ut
forma ipsius aliud autem pri-
vatio et secundum qualitatem. Hoc quidem enim
album. Illud autem nigrum. Et secundum quantitatem
aliud autem perfectum aliud vero imper-
fectum. Similiter autem et secundum loci mu-
tationem. Hoc quidem sursum illud autem
deorsum aut aliud quidem leve a-
liud vero grave. Quare motus et muta-
tionis tot sunt species quot sunt entis.
Divisio autem secundum unumquodque genus hoc
quidem est endelechia esse aliud autem
potentia existentis. Endelechia secundum quod huiusmodi
est motus. Ut alterabilis in quantum
est alterabile alteratio est. Augmentabilis
autem et augmentatio et oppositum decremen-
ti potentia. Non enim est nomen commune
utrisque augmentum et decrementum. Ge-
nerabilis autem et corruptibilis generatio et
corruptio. Loco mutabilis loci mu-
tatio. Quoniam autem hoc sit motus adhuc
manifestum est. Cum enim edificabile
in quantum huiusmodi ipsum dicimus esse actu et fit quod e-
dificatur et est hec edificatio. Similiter
autem et doctrina et medicatio et volu-
tatio et saltatio et adolescentia et de-
fectus et senectus.

Quoniam autem sunt quedam eadem et po-
tentia et actu non simul autem aut secundum idem
sed ut calidum quidem potentia frigidum autem
actu. Multa autem agunt et patiuntur
ab invicem. Omne enim erit simul activum
et passivum. Ergo et movens phisice
mobile est. Omne enim huiusmodi motum cum mo-
veat et ipsum movetur. Videtur igitur quibusdam omne
motivum movens. Sed de hiis quidem ex
aliis erit. Manifestum quoniam sic habet.
Est enim quoddam movens et immobi-
le. Sed potentia existentis cum quidem en-
delechia fit quod agitur aut ipsum actum est
in quantum est mobile motus est. Dico autem
hoc in quantum sic est. Nam es potentia statua. Sed tamen
non eris in quantum es motus est. Non enim idem
est eri esse et potentia aliquid mobili quoniam
si idem simpliciter esset et secundum rationem esset utique
eris in quantum est es actus idem. Ergo per-
fectum et imperfectum. Non est autem
idem quemadmodum dictum est. Manifestum autem
est in contrariis. Posse quidem sanari et
posse laborare aliud enim est et namque labo-
rare quod utique et sanari idem esset. Sed
subiectum et sanabile et infirmum sive hu-
miditas sive sanguis idem unum idem est.
Quoniam autem non idem est quemadmodum neque color idem est
et visibile palam in quantum est possibile ende-
lechia manifestum est quod quidem motus
sit. Quod quidem igitur hoc sit et quod accidit
tunc moveri cum sic ipsa actu sit neque prius
neque posterius ostensum est. Contingit enim
unumquodque aliquando operari aliquando quidem
non. Ut edificabile in quantum est edificabi-
le. Et edificabilis actus in quantum est edi-
ficabile edificatio est. Aut enim hoc
est edificatio actus aut domus. Sed cum
domus sit non amplius edificabile erit.
Edificatur autem edificabile. Necesse igitur er-
go edificationem esse actum. Edificatio
enim motus est. Aut vero eadem ratio conveni-
et et in aliis motibus. Quod autem bene
dictum sit manifestum est ex quibus a-
lii de ipso dicunt et ex eo quod non facile est
diffinire aliter ipsum. Neque enim motum
in alio genere ponere possunt neque
aliquis secundum quod positum est. Ma-
nifestum autem est intendentibus quemadmodum
ponunt ipsum alteritatem et inequalitatem
et quod non est dicentes esse motum. Quorum nul-
lum necesse est moveri neque si altera sunt
neque inequalia neque sint. Sed neque
mutatio neque in hoc neque ex hiis magis
est quam ex oppositis. Causa autem in hoc po-
nere est quod indeterminatum quiddam videtur
esse motus. Aliarum autem ordinationis

principia, ex eo quod sunt privativa indeterminata sunt: neque enim hoc neque hoc neque hoc est, neque enim unum ipsorum, neque enim in aliis est predicamentis. ¶ Videtur autem indefinitum motus esse; causa est quoniam neque in potentia entium que sunt neque in actu ponere est ipsum; neque enim est possibile quantitate moveri ex necessitate, neque quod ex actu quantum est. Et motus actus quidem videtur esse, imperfectus autem; causa autem est quoniam imperfectum est possibile cuius est actus. Propter hoc igitur difficile est accipere quid ipsum sit: aut enim in privationem necesse est ipsum ponere aut in potentiam aut in actum simplicem; horum autem nullum videtur contingens. Relinquitur ergo predictus modus, actum quidem esse quendam, sed huiusmodi actum qualem diximus, difficile quidem est videre motum, contingentem autem esse. ¶ Movetur autem movens physice sicut dictum est omne, et sit potentia mobile et cuius immobilitas quies est: cui enim motus inest, huic immobilitas quies est. Ad hoc autem agere in quantum huiusmodi est ipsum movere est. Hoc autem facit tactu, quare simul agit et patitur. Unde motus actus mobilis est in quantum est mobile; accidit autem hoc tactu motivi, quare et simul patitur. Speciem autem semper feret aliquid movens, videlicet hoc aliquid, hoc autem quale aut quantum, quod erit principium motus et quietis causa, sicut ut actu homo ex potentia existente homine facit hominem. ¶ Dubium autem est manifestum quoniam est motus in mobili: actus enim est huius et ab hoc, et motivi autem actus non ad aliud est; oportet enim eundem esse actum utriusque. Mobile autem est in potentia posse, movens autem in ipso agere, sed activum est mobilis. Quare similiter unus utriusque actus, sicut idem spatium est unius ad duo et duorum ad unum

et ascendentis et descendentis; hec enim unum quidem sunt, ratio tamen una non est. Similiter autem est in movente et moto. Habet enim defectum rationabilem. Necessarium est enim fortassis quendam actum esse activi et passivi; hic quidem enim erit actio, illud passio; opus autem et finis huius quidem est actus, illius autem passio. ¶ Cum igitur utraque sint motus, si quidem altera in aliquo sunt, aut enim utraque in patiente et moto sunt, aut utraque in agente, aut actio quidem in agente, passio autem in patiente est. Si autem oportet et hanc passionem actionem vocare, equivoce utique erit. Sed si sic est, motus erit in movente; eadem enim ratio est in movente et in moto, quare aut omne movens movebitur aut habens motum non movebitur. Si autem utraque in moto sunt et in patiente, et passio et actio, et doctio et doctrina, cum duo sint, in addiscente erunt. ¶ Primum quidem actus uniuscuiusque non in uno quoque erit. Preterea inconveniens est duos motus simul moveri; quedam namque alterationes due unius et in unam speciem erunt. Sed impossibile est. Sed unus erit actus. Sed irrationabile duorum aliorum specie eundem et unum esse actum; et erit siquidem doctio et disciplina et doctrina idem, et passio et actio, et docere et addiscere idem sunt et agere et pati, quare docentem necesse erit addiscere et agentem pati. Aut neque alterius actum in altero esse inconveniens est; est autem doctio actus docentis in quodam tamen et non decisus. Sed huiusmodi neque unum duobus prohibet nichil eundem esse actum, non sic sicut esse idem, sed sicut est quod est potentia ad agens. Neque necesse docentem addiscere, neque si agere et pati idem est, non tamen tamquam rationem esse unam,

quid est esse, dicentem sicut tunicam et indumentum; sed sicut via est una a Thebis ad Athenas et ab Athenis ad Thebas, quemadmodum dictum est prius. Non enim omnia eadem insunt quolibet modo eisdem, sed tamen quibus esse idem est. ¶ At neque doctio cum doctrina idem, et addiscere cum docere idem, sicut neque si spatium unum sit distancium, et distare hinc illuc et inde huc unum idem est. Omnino autem dicere est neque doctrina neque actio cum passione idem proprie esse, sed cui insunt hec motus est; hoc enim huius in hoc et huius actum esse secundum rationem alterum esse. ¶ Quid quidem igitur sit motus et universaliter et secundum partem dictum est; non enim immanifesta est qualiter diffinietur species unaquaque ipsius; alteratio quidem enim alterabilis secundum quod alterabile est endelechia est. Amplius autem notius est quod potentia activi et passivi est inquantum est huiusmodi simpliciter, et iterum secundum unumquodque in unaquaque specie, aut edificatio aut medicatio, eodem autem modo et aliorum motuum unusquisque.

Quoniam autem scientia de natura est de magnitudinibus et tempore et motu, quorum unumquodque est necesse aut infinitum aut finitum esse, et si non omne sit finitum aut infinitum, ut passio aut punctus; talium enim fortassis nullum necesse est in altero horum esse; conveniens utique erit de natura negotiantem considerare de infinito si est aut non, et si est, quid est. ¶ Signum autem est quod huius scientie propria speculatio de ipso est; omnes enim qui videntur rationabiliter tetigisse huiusmodi philosophiam fecerunt sermonem de infinito, et omnes tamquam principium quoddam ponunt entium. Alii autem, ut Pitagorici et Plato, per se non sicut accidens alicui

alteri, sed sicut substantiam ipsum esse infinitum. Preter hoc quod Pitagorici quidem in sensibilibus (non enim abstractum faciunt numerum) et esse extra celum infinitum. Plato autem dicit extra nullum esse corpus, neque ydeas eo quod neque sint ibi, tamen infinitum et in sensibilibus et in illis esse. ¶ Et hii quidem esse infinitum parem; hic quidem comprehensus et sub impari conclusus adhibet hiis que sunt infinitatem. Signum autem huius esse est quod contingit in numeris: circumpositis enim gnomonibus circa unum et extra aliquando quidem unam semper fieri speciem, aliquando autem aliam. Plato autem duo infinita, magnum et parvum. ¶ De natura autem omnes semper subiciunt quandam alteram naturam infinito, aut predictorum elementorum, ut aquam aut aerem aut medium horum. Finitorum autem faciendum elementa nullus infinita facit. Quicumque autem elementa faciunt infinita, quemadmodum Anaxagoras et Democritus, hic quidem ex similibus partibus, ille autem ex seminibus omnium figurarum, tactu continuum infinitum dicunt esse. ¶ Et hic quidem quamlibet partem mixtam toti ex eo quod videt quodlibet ex quolibet fieri. Hinc enim videtur et omnes res simul fuisse, ut hec quidem caro et hoc os, et sic quodlibet; simul ergo omnia. Principium enim non solum esse in unoquoque disgregationis, sed et omnium est. ¶ Quoniam enim omne quod fit ex huiusmodi fit corpore, omnibus autem inest fieri, preter quod non simul, et quoddam principium inesse oportet cuius quod fit. Hoc autem est unum, quod ille vocat intellectum. Intellectus autem a principio quodam operatur cognoscens. Quare necesse est aliquando simul omnia esse et incipere moveri aliquando, vel aliquando esse mota. ¶ Democritus autem nichil alterum ex altero fieri priorum dicit, sed tamen ipsum commune

contactu omnium esse principium magnitudinum secundum partes et figuras et differentias. quod quidem genus conveniunt sic phisici hec consideratio de infinito manifestum est nobis exhibit. Rationabiliter autem ponunt principium ipsum omnium. neque enim frustra possibile est ipsum esse. neque aliam inesse ipsi potentiam nisi sicut principium. Omnia enim sunt aut principium aut ex principio. Infiniti autem non est principium. esset enim utique ipsius finis. Amplius autem et ingenitum et incorruptibile. sicut est quoddam principium quoque. cum sit. necesse est accipere finem et finis aliqualis omnis est corruptionis. quare sicut dicimus non huius principium sed hoc aliorum videtur et continere autem omnia et omnia gubernare sic affirmant quicumque non faciunt esse infinitum aliquas alias causas ut intellectum aut concordiam. et hoc esse divinum. Immortale enim et incorruptibile est sicut affirmat anaximander et plurimi philosophorum. Esse autem aliquid infinitum fides est quinque. maxime utique contingit intendentibus de tempore. hoc enim infinitum est et magnitudinibus divisione. utuntur enim mathematici infinito. Amplius adhuc sic utique tantum non est deficere fieri et corrumpi si infinitum sit unde removetur quod fit. Amplius sic utique includendo in finitum semper ad aliquid est. quare necesse est nullum esse finitum sed semper includere necesse est semper alterum ad alterum. Maxime autem et magis proprie quae omnibus facit infinitatem omnibus propter quod secundum intellectum non est deficere et numerus videtur infinitus esse. et mathematice magnitudines et quod est extra celum. Infinitum autem cum sit extra et corpus videtur infinitum esse et mundi. Quid enim magis in vacuo hic quam ibi? quare si uno et singulariter et ubique esse magnitudinem similiter autem et si vacuum est et locus infinitus et corpus infinitum necesse est esse. contingere enim ab esse nichil differt in perpetuis.

Habet autem dubitationem de infinitis consideratio et namque non exponentibus multa impossibilia accidunt et esse. Amplius autem quomodo est: utrum sit ergo sicut substantia aut sicut accidens per se alicui nature aut neutraliter. sed nichilominus infinitum est et infinita multitudine. Maxime autem phisici considerare est si sit et magnitudo sensibilis infinita. Primum quidem determinandum est quot modis dicitur infinitum. Uno quidem modo quod impossibile est transire eo quod non natum aptum est transiri ut est vox invisibilis. Aliter autem transitum habens imperfectum autem. Aliud autem quod aptum natum est habere tamen non habet transitum aut finem. Amplius autem infinitum omne est aut secundum appositionem aut secundum divisionem est aut utroque modo. Separatum quidem quod infinitum esse a sensibilibus cum ipsum sit aliquod infinitum non possibile est. si namque neque magnitudo neque multitudo est ipsum sed substantia autem ipsum est infinitum et non accidens est indivisibile. Divisibile namque aut magnitudo erit aut multitudo. si autem indivisibile non infinitum est nisi sicut vox invisibilis. Sed non sic. neque sic dicunt affirmantes infinitum esse. neque nos querimus sed sit intransibile. Si autem secundum accidens est infinitum non erit utique elementum eorum que sunt secundum quod infinitum sicut neque invisibile principium est locutionis et vox invisibilis. Amplius quomodo contingit ipsum esse aliquid infinitum si non neque est

neque secundum numerum neque secundum magnitudinem quorum est per se quedam passio infinitum adhuc enim minus necesse est esse aut secundum numerum aut secundum magnitudinem.

Manifestum est autem et quod non contingit esse infinitum sicut actu ens et sicut substantiam et principium. erit enim quodlibet ipsius acceptum et infinitum si partibile est. Infinito namque esse et infinitum idem est. Si quidem substantia infinitum est et non de subiecto. Quare aut indivisibile est aut in infinita divisibile est. multa autem infinita esse idem impossibile est. At vero sicut aeris aer pars est sic et infinitum infiniti. siquidem substantia est et principium. Impartibile ergo et indivisibile. sed impossibile est actu esse infinitum quantum enim aliquid esse necesse est. Sed ergo accidit esse infinitum. sed si sic est dictum est quod non contingit ipsum dicere principium. sed illud cui accidit ut aerem aut par. Quare inconvenienter utique dicunt illud dicentes sicut pithagorici dicunt: simul et enim substantiam faciunt infinitum et partiuntur ipsam. Sed fortassis quidem hoc est universalis questio magis si contingit infinitum et in mathematicis esse et intelligibilibus et in nulla habentibus magnitudinem. Nos autem intendimus de sensibilibus et de quibus facimus scientiam. utrum in ipsis est aut non est corpus infinitum in augmentationem et divisibile. Rationabiliter quidem igitur speculantibus de his videbitur utique non esse. Si enim corporis ratio est secundum quod planicie determinatur est non utique erit corpus infinitum neque intelligibile neque sensibile. At vero neque numerus sic est sicut separatus et infinitus. numerabile enim numerus est aut habens numerum. Si ergo numerabile contingit numerare et transire utique possibile erit infinitum. Physice enim magis considerantibus ex hiis neque enim possibile est esse compositum neque simplex. Compositum enim non erit infinitum corpus. si finita elementa sunt multitudine. necesse est enim plura esse et equalia semper contraria et non esse unum eorum infinitum. Si namque quantumcumque deficiat potentia que in uno corpore est a potentia alterius ut si ignis finitus sit aer autem infinitus est autem equalis ignis equali aeri potentia quantumcumque duplicatus. solum autem numerum habens tamen. manifestum est quod infinitum excellit et corrumpit finitum. Unumquodque autem esse infinitum esse impossibile est. corpus enim est penitus dimensionem habens. infinitum autem indeterminate distans est. quare infinitum corpus ubique erit distans in infinitum.

At vero neque unum et simplex esse contingit infinitum corpus neque sicut dicunt quidam quod est extra elementa. ex quo hec generantur neque simpliciter. Sunt enim quidam qui hoc faciunt infinitum sed non aerem aut aquam. quoniam ut non alia corrumpantur ab infinito ipsorum. habent enim ad invicem contrarietatem quorum quidem aer frigidus. aqua autem humida. Ignis vero calidus. quorum si esset unum infinitum corrumperet utique iam alia. nunc autem dicunt aliud esse ex quo hec sunt. Impossibile est autem esse unum huiusmodi non quia infinitum. de hoc quidem enim commune quiddam dicendum est et de omni similiter et aere et aqua et quolibet. Sed primo dicendum quia non est huiusmodi corpus sensibile extra notata elementa. omne namque ex quo est et resolvitur in hoc. quare esset utique hoc extra aerem et ignem et terram et aquam. videtur autem nullum huiusmodi. neque gignitur neque

nec aliorum elementorum et nullum infinitum esse aliquid contingit. Omnino autem et preter id quod infinitum sit aliquid corporum impossibile est esse, et si infinitum sit, aut esse aut fieri aliquid in illo, sicut Heraclitus dicit omnia aliquando fieri ignem. Eadem autem ratio est et de uno ut faciunt extra physici. Omne namque mutatur ex contrario in contrarium, ut ex calido in frigidum. Oportet autem de omni et ex hiis considerare si contingit aut non contingit corpus esse infinitum sensibile.

Quod autem omnino impossibile est corpus sensibile esse infinitum, manifestum est. Aptum enim natum est omne sensibile alicubi esse, et locus aliquis est unicuique, et idem partis et omnis est, ut totius terre et unius glebe, et ignis et scintille. Quare siquidem sit eiusdem speciei, immobile erit aut semper movebitur; et hoc impossibile est. Quid enim magis deorsum aut sursum aut ubi? Dico autem ut si gleba sit, alicubi ipsa movebitur aut ubi manebit? Locus enim infinitus est sibi congeneris corporis. Utrum igitur continebit totum locum? et quomodo? Quare et que mansio et motus ipsius? Aut ubique manebit? non ergo movebitur. Aut ubique movebitur? non ergo stabit. Si vero dissimile est et omnes partes dissimiles, et loci sunt. Et primum quidem non unum corpus omnis est sed in tangendo. Preterea hec aut finita erunt aut infinita specie. Et finita quidem non esse possunt; erunt enim alia quidem infinita, alia vero non, si omne infinitum, ut ignis aut aqua. Corruptio autem huiusmodi contrariis erit, sicut dictum est prius. Et propter hoc nullus unum et infinitum ignem fecit aut terram physiologorum, sed aut aquam aut aerem aut horum medium, quia locus utriusque manifestus erat determinatus. Hoc autem determinant ad duas partes, sursum et deorsum. Si autem et infinita et simplicia, et loci infiniti erunt et erunt elementa infinita. Si autem hoc impossibile et loci finiti sunt, et totum finitum esse necesse est. Impossibile namque est non congruere corpus et locum. Neque enim locus omnis maior est quam quantum contingit corpus esse, tamen non contingit esse locum. Simul autem neque infinitum erit corpus, neque corpus maius est quam locus. Aut cum natum erit aliquid aut corpus nusquam aptum natum est esse.

Anaxagoras autem inconvenienter dicit de infiniti mansione. Fulcire enim ipsum se ipsum dicit infinitum. Hoc autem quia in se ipso est. Aliud enim nichil continet, tamquam ubi utique aliquid sit aptum natum esse ibi. Hoc autem non verum est. Est enim utique aliquid alicubi aptum natum esse et non ubi. Si igitur quod est maxime non movetur totum, in se ipso namque fulcitur et in se ipso est, immobile esse necesse est. Sed quia non aptum natum sit moveri, dicendum est, non enim sufficiens est sic dicentem evadere. Sic enim et quodlibet aliud non movetur, sed aptum natum esse non prohibet. Quoniam terra non fertur, neque si infinita esset, feretur quidem a medio. Sed utique non est aliud ubi feratur, manebit in medio. Sed quia non apta nata est alibi esse, sed tamen licebit utique dicere quod fulsit se ipsam. Si igitur neque in terra hec causa cum sit infinita, sed quia gravitatem habet, grave autem manet in medio, similiter autem et infinitum maneat utique in se ipso

et pp hoc

propter quandam aliam causam, sed non quia infinitum est et fulsit se ipsum. Simul autem manifestum est quia et si sit in quolibet pars indigeat manere. Sicut enim infinitum in se ipso manet se fulciens, sic et quelibet accepta pars in se ipsa manebit. Totius enim et partis similes sunt loci, sicut terre totius et glebe deorsum, et omnis ignis et scintille sursum. Quare si infiniti locus in se ipso est et partis idem est, manet ergo in se ipso. Omnino autem manifestum est quod impossibile est infinitum simul dicere corpus et locum quendam corporibus esse, si omne corpus sensibile aut gravitatem habet aut levitatem. Et si grave quidem est, in medio habet naturam ferri, si vero leve, sursum. Necesse est enim et infinitum similiter ferri corpus. Impossibile autem est aut esse utrisque aut medium autem utrumque sustinere. Quomodo enim dividetur? Aut quomodo infiniti erunt? hoc quidem sursum, illud autem deorsum, aut ultimum autem medium. Amplius omne corpus sensibile in loco est. Loci autem species et differentie sursum et deorsum, ante et retro, dextrum et sinistrum. Et hec non solum ad nos et positione sunt, sed in ipso toto determinata sunt. Impossibile autem est in infinito hec esse. Simpliciter si impossibile est locum esse infinitum, in loco autem omne corpus est, impossibile est infinitum esse aliquod corpus. At vero quod est alicubi et in loco est, et quod in loco est alicubi est. Si igitur neque quantitatem possibile est infinitum esse, quantum enim aliquid erit, ut bicubitum aut tricubitum, hoc autem significat quantum, sic et in loco quod alicubi est. Hoc autem est aut sursum aut deorsum in aliqua distantia, quarum sex sunt, horum autem unumquodque terminus est aliquis.

Quod quidem igitur actu corpus non sit infinitum simpliciter, manifestum est ex hiis. Quod autem nisi sit infinitum simpliciter multa impossibilia accidunt, manifestum est. Temporis enim erit quoddam principium et finis, et magnitudines non divisibiles in magnitudines, et numerus non erit infinitus. Cum autem determinatum sit neutro videatur contingere, oportet iudice, et manifestum est quod sit quidem est sic, sic vero non. Dicitur quidem igitur esse aliud quidem potentia, aliud vero actu, et infinitum quidem appositione est et ablatione. Magnitudo autem quod quidem secundum actum non sit infinitum dictum est, divisione autem est; non enim difficile est perimere athomos lineas. Relinquitur igitur potentia esse infinitum. Non oportet autem potentiam accipere infinitum sicut possibile sit hoc esse statuam, quoniam erit et hoc statua, sic et aliquid quod infinitum erit actu. Sed quoniam multipliciter est esse, potentia quemadmodum dies est et agon, eo quod semper est aliud et aliud fit, sic et infinitum est. Et namque in hiis est et potentia et actu esse; olimpia enim erunt et in eo quod possunt et agones fieri et in eo quod fiunt. Aliter autem in tempore manifestum est infinitum esse et in hominibus et in divisione magnitudinum. Omnino quidem enim sic est infinitum, in semper aliud et aliud accipiendo, et acceptum quidem semper finitum est, sed semper alterum et preter alterum est. Amplius infinitum non oportet accipere sicut hoc aliquid, ut hominem aut domum, sed sic ut dies dicitur et agon, in quibus esse non sic sicut substantia que facta est, sed semper in eo quod fit. At vero corruptione finitum est, sed semper alterum et alterum. Sed in magnitudinibus quidem permanente accepto hoc accidit. In hominibus autem et tempore et in corruptis sic quod

ñ ẽ deficere. Ox aũ ẽ scd̃m appõ
nẽ id̃ quodãmõ ĩ qđ ẽ scd̃m diuisio
nẽ. Infinitũ enĩ scd̃ appõnẽ fit ĩ 9uer
tibilis. In qũtũ eĩ diuisum 9sidetur
ĩ infinit̃ ĩtm̃ appõitũ uĩ aliq̃ det
minat. In finita eĩ magnitudine
si accipies aliquis determinatã accipi
at aliq̃ eadem rõe ñ eandẽ magni
tudinẽ rõe accipient. ñ transibit
infinitũ. si ũo sic augmẽtet ipsũ
rõe qđ ẽ semp aliqñ eandem sit ac
cipe magnitudinẽ. transibit fini
tum. pp̃ hoc qđ omẽ finitũ remoue
bẽ quolz ĩ finito. aliĩ quid ĝ ñ ẽ.
sic ẽ aũ infinitũ põa qđ ĩ ĩ diõne
ĩ actu. aut ẽ sic d̃r esse diem ĩ ago
nem. ĩ in põa ẽ sic materia ĩ ñ p se
sic finitũ. Et scd̃ appõnẽ ĝ sic
infinit̃ põa ẽ. q̃d d̃r quodãmõ
ẽẽ eĩ qđ ẽ scd̃m diõnẽ. sp̃ quid enĩ
aliquid ip̃ius ẽẽ accipe ñ tũ ex
cellit omnẽ determinatã magnitu
dinẽ sicut in diõne ñ excellit oẽ
determinãt ĩ ẽẽ minus. q̃r aũ ñ est
oẽ excellere scd̃m appõnẽ qđ neq3
põa ẽ p se ẽẽ. si ũo ñ ẽ scd̃ actus ac
tu infinitũ sic dicũt phylogi extʼ
corp̃ mũdi. cui substa ẽ aer. aut ali
quid aliud hĩ infinitũ ẽ. sz ñ p se ẽ
ẽẽ infinitũ actu corp̃ sensibile. sic
maĩfestum ẽ qđ nz põa utiq3 neq3
scd̃ appõnẽ sz aut sic dictũ ẽ ẽẽ diõ
nẽ aut nullo modo. ĩ p lõ pp̃ hĩ infi
nita duo sũt qđ ĩ in augmẽtũ uidet
excellere ĩ in infinitũ abire ĩ in
detrimẽtũ faciens tm̃ duo ñ tertur
sic duobz. nz enĩ mĩs scd̃m diui
sionẽ infinit̃ ẽ. unitas enĩ minimũ
ẽ. nz in augmẽtum. ulq3 namq3

decẽ facit nũm. Accidit aũ
contrariũ ẽẽ infinitum quã sic dicit
Non enĩ cuius nichĩ ẽ ext̃. sz cuius sp̃
extra aliquid ẽ hĩ infinitũ. signũ
aũ ẽ ĩ anulos auulos infinitos sic
dicit ut habentes circlone qm̃ semp
ẽ ẽẽ aliquid accipe scd̃ similitu
dinẽ quãdam dicitur ñ tñ p̃prie. oz
enĩ hoc ẽẽ ĩ ñ aliqñ idem recipi.
In circulo aũ ñ fit sic sz semp qđ
ẽ accipiẽd ẽ ĩ ñ qđ prius fuit accept̃
consequit alterum ẽ totũ infinitũ.
Infinitũ quid ĝ hoc ẽ cui scd̃m
q̃titatẽ accipientibz semp est
ẽẽ aliquid accipe cui enĩ nichil
ẽ ext̃ hoc ẽ pfectũ ĩ totũ sic eĩ dif
finim̃ totũ cui nich̃ abẽ ut ho
minẽ totũ aut archã. sic aũ sin
gulare sic ĩ qđ ẽ p̃p̃e ut totũ cui
nich̃ ẽ ext̃. cui aũ absentia ẽ ext̃
ñ omẽ ẽ cui absit. Totũ autẽ
ĩ pfectũ aũ idẽ penitus aut pro
ximũ ẽẽ. sz natura pfectũ autẽ
nullum ñ ht̃ finẽ. Finis aũ ter
minus ẽ. unũ melius ẽ opinandũ
parmenidẽ melisso dicẽ. Infinit̃
quid dic totũ. a medio eq̃ dis
tans. ñ enĩ lignũ ligno ẽ con
tinuare. nz omĩ ĩ toti infinit̃.
Quã hinc accipiũt dignita
tem de infinito quã oĩa conti
nens ẽ ĩ oĩa in se ip̃o hñt. pp̃ id qđ
ht̃ quãdam similitudinẽ aĩ toto. ẽ
enĩ infinit̃ magnitudis pfectio
nis materia ĩ qđ põa totũ ẽ. actu
ão ñ. Diuisibile aũ ẽ ĩ in diõnẽ
ĩ in oppositam appõnẽ. totũ aũ
ĩ infinitũ ñ scd̃m se. sz scd̃m ali
ud ĩ ñ continet sz continetur

inq̃tũ ẽ infinitũ. unũ ignotũ ẽ ĩ q̃n
tũ ẽ infinitũ. spẽm enĩ ñ ht̃. Et ma
nifestũ ergo manifestũ qđ magĩ ĩ
ptis rõne sic quã totius. p̃s eĩ ma
teria totius ẽ. sic es statue erit quã
si continet in sensibilibz ĩ in intel
ligibilibz magnũ ĩ puũ oportet
continẽ ĩ telligibilia. Inconueni
ens aũ ĩ ip̃se ẽ ignotũ ĩ indetermi
nãt continẽ ĩ determinare. Sed
rõnẽ aũ accidit ĩ qđ ẽ scd̃m appõ
nẽ ñ uidi infinitũ sic q3 omnẽ ex
cellit magnitudinẽ. In diõne aũ
ẽẽ continetur enĩ sic in intus ĩ in
finit̃. Contingit aũ spẽs. Rõna
biliũ aũ ẽ ĩ numẽ quidẽ mĩo ẽẽ in
minimũ ẽ ĩ minũ. In plus aũ semp
excellit oẽm multitudinẽ. In mag
nitudinibz aũ ecõ. In minus quid
ẽ excellit omnẽ magnitudinẽ.
sz in maius ñ ẽẽ omnẽ magnitudi
nẽ infinitam. In minus aũ ẽ rõ
ẽ aũ ẽ qđ unũ ẽ indiuisibile. cum
ũc utiq3 unũ sit. ut hõ unus hõ
ĩ ñ multi. mĩs aũ ẽ uno plã ĩ qđ
liber quãm. Q̃r necẽ ẽ stare ĩ in
diuisibile. duo nãq3 ĩ tria denoiati
ua sũt. sĩr aũ ĩ alioz nũoz unus
q̃sz. In plus aũ semp ẽ intelligẽ
Infinite eĩ sũt desitiones magni
tudinis. q̃r põa quid ẽ actu aũ ñ.
sz semp excellit acceptũ omnẽ de
terminatã multitudinẽ sz ñ separat̃
ẽ hic nũs a diõne. nz manz in
finitus. sz fit sic ĩ tpe. ĩ nũs tp̃is.
In magnitudinibz aũ contrari
um ẽ. diuidit enĩ in infinitũ 9
tinuũ. in maĩs aũ ñ ẽ infinit̃. qm̃
tũ ẽ contingit põa ĩ actu 9tingit

tũ ẽẽ q̃r quã infinita nulla ẽ mag
nitudo sensibilis. ñ contingat om
nẽ excellentiam ẽẽ determinate ma
gnitudinis. ẽẽt eĩ utiq3 celo aliq̃d
maĩ. infinitũ aũ ñ idem ẽ in motu
ĩ in magnitudine ĩ in tp̃e tanq̃
una quãdam natura. sz posterius d̃r
ĩ prĩus ut motus quidẽ qđ prior ẽ mag
nitudo in q̃ mõ aut alterat̃ aut
augmẽtatur. Tp̃e aũ pp̃ motũ. nũc
quid ĝ utimur hiis. p̃stius aũ tẽp
tabimus dicẽ ĩ quid ẽ unũq3 qz
pp̃ quid omĩs magnitudo sit in
magnitudines diuisibilis. Non re
mouet aũ rõ nz mathiatos a con
sideratione aufẽns sic ẽẽ aliquid
infinitũ qđ actu sit ĩ augmẽtũ intrã
sibile. nz enĩ sic indigent infini
to nz utunt̃. sz solum ẽẽ q̃ntũcũq3
utiq3 uelint finitũ. maĩe aũ
magnitudini scd̃ eandẽ rõe ẽ seca
ri rõnem. q̃litatũq3 sit magnitu
do alia. q̃r ad demõstrandũ quidem
nullo modo nich̃ distat ẽẽ aũ in exis
tentibz magnitudinibz ẽ distancia.
Qm̃ aũ cãe diuise sũt
quadrifariã. manifestũ ẽ qm̃
sic materia ẽ cã infinitũ ẽ. ĩ qđ ẽẽ
ip̃ius quid priuõ ẽ. p se aũ scd̃m
9tinuũ ĩ sensibile ẽ. Videnẽ aũ
omẽs ĩ alii sic materia utentes infini
to. unũ ĩ inconueniens ẽ continens fa
cẽ ipm̃ sz ñ contentũ. Reliquũ aũ
aggrẽdi ẽ scd̃ q̃s rõnes infinitũ ẽẽ
uĩ ñ solum põa sz sic determina
tum ẽ alia quid eĩ ip̃oz ñ necẽria
sũt. alia aũ hñt qualdã ueras contra
rietates. nz enĩ ut generatio ñ deficiat ne
cessariũ ẽ infinitũ ẽẽ corp̃ sensibile

actu. contingit enim alterius corruptionem factionem alterius esse cum omne finitum sit. Amplius tangere et includere alterum est. hoc quidem enim ad aliquid et alicui omne tangit, eorum omne aliquid et finito tangitur; finitum autem accidit finitum autem non ad aliquid est. neque tangere tangentis quodcumque contingens est. Intelligentie autem credere inconveniens est. non enim in re habundantia et defectus est, sed in intelligentia. unumquodque enim utique aliquis intelliget utique aliquid multiplex esse se ipso augmentans in infinitum. sed non propter hoc extra civitatem est aut extra magnitudinem quam habemus, quia aliquis intelligit, sed quoniam hoc est hoc accidit. tempus autem et motus infinita sunt et intelligentia non permanente accepto. Magnitudo autem neque divisione neque intelligibili augmentatione est infinitum. sed de infinito quidem quomodo est et quomodo non est et quid sit dictum est. Incipit liber quartus.

Similiter autem necesse est et de loco physicum sicut et de infinito cognoscere, si autem non est, et quomodo est, et quid est. Ea namque que sunt omnes opinantur alicubi esse. quod enim non est nusquam est. ubi enim est tragelaphus aut sphinx? et de motu qui communis maxime et magis proprius secundum locum est, quem vocamus loci mutationem. Habet autem multas dubitationes quid forte sit locus. non enim idem videtur considerantibus ex omnibus que insunt. Amplius autem neque habemus nichil ex aliis neque autem quesitum neque bene expositum de hoc. quod quidem igitur locus sit videtur manifestum esse ex transmutatione ubi nam

quod est nunc aqua, hinc exeunte sicut ex vase, iterum aer inest, aliquando autem eundem locum hunc aliquod aliud corpus continet. hic autem ab aliis que fiunt et commutantur alterum omnibus esse videtur. In quo enim aer est nunc, aqua in hoc prius erat. quare manifestum est quod erat locus aliquid et receptaculum alterum ab utrisque in quod et ex quo mutatum est. Amplius autem loci mutationes physicorum corporum et simplicium, ut ignis et terre et talium, non solum ostendunt quod aliquid est locus, sed et quod habet quandam potentiam. fertur enim unumquodque in suum locum non prohibitum, hoc quidem sursum, illud autem deorsum. hec autem sunt loci partes et species, sursum et deorsum et reliquum sex distantiarum. Sunt autem hec non solum ad nos dextrum et sinistrum, sursum et deorsum, sed et natura. Nobis quidem enim non semper idem, sed secundum positionem ut revertamur fit unum idem multociens dextrum nobis et sinistrum, sursum et deorsum, ante et retro. In natura autem seorsum determinatum est unumquodque. non enim quod contingit sursum est, sed ubi fertur ignis et leve. similiter autem et deorsum non quod contingit, sed quo habentia gravitatem et terrena sunt tamquam non positione et differentia solum, sed potentia. Ostendunt autem et mathematica. cum enim solum sint in loco, secundum positionem in loco, que ad nos dextrum et sinistrum habent, eorum solum intelligere est, ipsorum positionem non habentium natura horum unumquodque.

Amplius affirmantes vacuum locum esse dicunt. vacuum enim utique utique locus erit privatus a corpore. quod quidem sit aliquid locus preter corpora et omne corpus sensibile in loco

est, propter hoc aliquis contemplabitur. videbitur utique et Hesiodus recte dicere primum faciens chaos. dicit igitur omnium primo chaos esse factum, post ea terram latam, tamquam oportens primum esse receptaculum his que sunt, propter id quod opinatur sicut plures omnia esse in loco et ubique. Si autem locus huiusmodi est mirabilis utique erit potentia loci et prima omnium. illud enim sine quo aliorum nullum est, illud autem sine aliis, necesse est esse primum. non enim perditur locus his que sunt in eo corruptis. Attamen habet dubitationem, si est, quid est, utrum est tumor quidam corporis aut quedam altera natura. Querendum enim est genus ipsius primum. Distantias quidem habet tres, longitudinem, profunditatem, latitudinem, quibus determinatur omne corpus. Impossibile autem est corpus esse locum. In eodem enim essent duo corpora. Amplius si est corporis locus receptaculum, manifestum est quod et superficiei et reliquorum terminorum. eadem consonat ratio. ubi namque erant prius aque plana, iterum erunt que sunt aeris. At vero differentiam neque unam habemus puncti et puncti loci. quare si neque huius est locus alterum, neque alicuius aliorum nullius neque aliquid preter unumquodque horum locus. Quid enim forte et ponemus locum esse? neque elementum neque ex elementis potest esse, huiusmodi habens naturam. neque enim corporeorum neque incorporeorum. locus habet magnitudinem quidem, corpus autem nullum est. Sunt autem sensibilium corporum elementa corpora. sed ex intelligibilibus elementis nulla fit magnitudo. Amplius autem et alicui utique

aliquis ponet in hiis que sunt causam esse locum. neque enim ut materia inest ipsi esse de numero, neque ut sic materia eorum que sunt, neque ut species, neque ut forma constitutum est, neque sicut species et ratio rerum, neque sicut finis, neque sicut moventia que sunt. Amplius autem et ipse si est aliquid eorum que sunt, alicubi erit. Zenonis enim opinio querit quandam rationem. si namque omne quod est in loco est, manifestum est quod et loci erit locus et in infinitum procedet. Amplius sicut omne corpus in loco est, et in omni loco corpus. quomodo igitur dicemus de his que augmentantur? necesse est enim ex his simul augmentari locum cum ipsis, si neque minor neque maior est locus uniuscuiusque. propter hoc quidem igitur non solum quid est, sed si est dubitare necesse est.

Quoniam autem aliud per se est, aliud autem secundum aliud dicitur, et locus, hic quidem communis in quo omnia corpora sunt, aliud vero proprius in quo primo. dico autem communis quod sit tu nunc in celo quoniam in aere, hic autem in celo et in aere quoniam in terra. similiter autem et in hac que in hoc loco qui continet nichil plus quam te. si igitur locus primum continens unumquodque corporum est, terminus quidam utique erit. quare videbitur species et forma uniuscuiusque locus esse, quo determinatur magnitudo et materia magnitudinis. hic autem est uniuscuiusque terminus. Sic quidem igitur considerantibus locus uniuscuiusque species est. Secundum autem quod videtur locus esse distantia magnitudinis, materia. hec namque altera est magnitudine. hec autem contenta est sub specie et determinata sicut sub plano et termino. talis autem est materia et infinitum. cum autem removeatur

anᵗ tminus ⁊ passiones a spē relin
quitur nichil pter materiam. Vn̄ plato
materiam ⁊ locū idem dicit ī thimeo
eē receptiuū enī ⁊ locū unū ⁊ id a
liō aūt modo ibi receptiuū ⁊ in
dictis n̄ scriptis dogmatibȝ tn̄ locū
⁊ receptaculum unū reddit. dixit
quidē enī omnes eē aliquid locū qd
aūt ē hic solus conatꝰ ē dicē. Ce
terū aūt exhis intendentibȝ itaqȝ
uidebitur eē difficile cognoscē quid ē lo
cus si uē horū aliquid ē siue materia
siue spēs. altissimā enī ꝯtissimā hȝ spe
culatōnē ⁊ sensu abeliuꝰ n̄ facile
ē ipm cognoscere. At uō qꝫ im
possibile sit quālibet horū eē locū n̄ diffi
cile ē uidere. spēs quidē enī et
māa n̄ separant a re. locū aūt conti
git. in quo namqȝ aer erat. Inhis
itm aqua sicut diximꝰ fit ⁊ transmu
tatis abinuicē aere ⁊ aqua ⁊ terra ⁊
aliis corpibȝ. Similiter quidē neqȝ ps
neqȝ habitꝰ. sȝ separabilis ē locus ab uno
quoqȝ ⁊ uidetur hi aliquid eē locus ut
uas. ē enī uas locꝰ transmutabilis.
Vas enī nichil ē rei. Sed quidē ḡ
qꝫ separabile ē a re. sit quidē n̄
ē spēs. sed aūt qꝫ ptinet. sit utiqȝ
ē. alia materia. uidetur aūt semp q
aliquid ē ipm qꝫ ē extra id eē aliquid
⁊ aliud aliquid eē in nunquā qꝫ ab ipo
platoni ḡ dicendum si oportet transgredientes di
cē. quare n̄ in loco spēs ⁊ numeri sunt.
sȝ uē participatiuū ē locus siue ma
gnitudine ⁊ participatiuū
sit. siue materie. sicut in thimeo scrip
sit. Amplius quō feretur in suū lo
cum. si locus eet materia aūt spēs
īpossibile enī ē. aūt n̄ ē motꝰ neqȝ

sursū neqȝ deorsum locū eē. quare quēre
dum. sȝ hȝ locꝰ ē. si aūt in se ipō ē
locus opꝫ ⁊ enim si aūt forma aut
materia ē erit locꝰ in loco. transmuta
tur enī simul cū re ⁊ mouetur
spēs ⁊ infinitū n̄ semp in eodē
qꝫ. sȝ ubiqȝ utiqȝ res. quare loci eē lo
cus. Amplius cū ex aere aqua fiat p
ditus ē locus. n̄ enī in eodē loco
fit corpꝰ. quē ē ḡ corruptio ex quibȝ
ḡ necesse ē aliquid eē locum ⁊ ite
rum ex quibȝ dubitabit utiqȝ a
liquis de substantia ipius dictū ē.

Post hec aūt accipiendū ē quot
modis aliquid in alio eē dr̄.
Vno quidē modo sicut digitus in ma
nu ⁊ omnino sicut ps in toto. Alio modo
sicut ⁊ totū in ptibȝ. n̄ enī ē pter ptes totū. A
lio modo sicut hō in aīali ⁊ omnino spēs
in genere. Alio modo sicut genus in
spē ⁊ omnino ps spēi in rōne spēi. Ad
huc aūt sicut sanitas in calidis ⁊
frigidis ⁊ omnino spēs in materia. Ad
huc sicut in rege que sunt grecorum
⁊ omnino sicut motiū in primo motiuo.
Amplius sicut in optimo ⁊ omnino sicut in
fine. hoc aūt ē cuius cā fit omnium aūt
maxime ppriū ē sicut ⁊ in uase ⁊ omnino
in loco. Dubitabit itaqȝ aliquis
utrū unū ⁊ id aliquid in se ipō
contingit eē aūt nichil sȝ omnia aut
nusquā aut in alio eē dupliciter aūt
hoc ē aut secundum se. aut secundum alterum
cū enī sint ptes totius ⁊ hoc in aliis
⁊ illa ī hoc. dicetur totum in se ipō.
dr̄ enī ⁊ secundum ptes ut albus qꝫ su
perficies alba ⁊ sciens qꝫ rōnati
uū. amphora quidē ḡ n̄ erit in
se ipā neqȝ unū. uinū aūt ampho

rae. qꝫ qꝫ namqȝ ē ⁊ id in quo est
utraqȝ id sunt. sic quidē ḡ contingit
id aliquid in se ipō eē. pmū aūt
n̄ contingit. ut album in corpe.
superficies enī in corpe. scientia aūt in
aīa. sed hec appellationes sunt cū ptes
sint sicut in homine. Amphora aūt
⁊ uinū cū seorsum quidē sunt n̄
partes sunt. simul aūt unde cū sint
partes erit id in se ipō. ut album in
hoīe qꝫ ī corpe ⁊ in hoc qꝫ in supfi
cie. in hoc aūt n̄. Amplius sed aliud sȝ
primū eē ⁊ alia spē hȝ sunt ⁊ aliam
naturam hēt unūquodqȝ ⁊ potentiam su
perficies ⁊ album. Neqȝ ḡ inductio
ne considerantibȝ nichil in se ipō
uidemus. sed qꝫ nullū modorum
ē alterum determinatorū. Et rōe ma
nifestū qꝫ ipossibile ē. Oportet enī sed hoc
utrūqȝ utrūqȝ eē. ut amphorā et
uas ⁊ uinū eē ⁊ uinū. uinūqȝ ⁊ am
phorā quidā accipere uinū n̄ sed
qꝫ ipa uinū ē. sȝ sed qd illa ampho
ra ē ⁊ uinū quidē eet in ampho
ra n̄ in quantū ipm ē amphore. sȝ
in quantū ē amphora. secundum quid
ḡ eē qꝫ alterum ē manifestū ē. alia na
qꝫ idē ē eius qꝫ ē in quo ⁊ alia illi
qꝫ ē n̄ ē in hoc. At uō neqȝ secundum
accidens contingat. simul enī duo
corpa erunt in eodē. ipa enī amp
hora in se ipā erit. si cuius natura re
ceptiua ē. hoc contingit in se ip
so eē ⁊ adhuc illud cuius recepti
uū ē. ut si uini uinū. Quare quidē
ḡ ipossibile sit in ipō aliquid eē pri
mo manifestū ē. Quod aūt zeno oppo
suit quia si locus ē aliquid in aliquo
erit. soluere n̄ difficile ē. nichil enī

phibet in aliquo eē pmo locum.
n̄ tn̄ in illo sicut in loco. sȝ sicut sanitas
quidē in calidis ⁊ frigidis. ut habitus.
calor aūt in corpe sicut passio ē. quare n̄
necesse ē in infinitū abire. illud aūt
manifestū ē. quia nichil uas qꝫ ē in se
ipō alterum enī primo ⁊ qꝫ ē ⁊ in quo ē n̄ erit
utiqȝ materia. neqȝ spēs locus sȝ alterum
illius eū aliquid hȝ utraqȝ sunt et
materia ⁊ forma. hec quidē ḡ sunt opposi
ta de loco.

Quid aūt forte sit locꝰ hinc fiet
utiqȝ manifestū. Accipiamus
aūt de illo quecumqȝ uidentur secundum ipm
inesse ipi. dignū ḡ ē locū eē primū
quidē continens illud cuius locus ē.
⁊ nichil rei eē. Amplius primū neqȝ maio
rem neqȝ minorem eē. adhuc neqȝ defi
cere unicuiqȝ ⁊ separabile eē. Adhuc
aūt omnē locū hēre sursū ⁊ deorsū
⁊ ferri ⁊ manere in ppriis locis unū
quodqȝ corpm. hoc aūt facere aut sursū
aut deorsum. Suppositis aūt his
reliqua consideranda sunt. Oportet aūt
temptare intentionē sic facere ut qd
quid sit reddatur ⁊ quecumqȝ opposi
ta soluantur ⁊ que uidentur loco
inesse inerunt. Amplius dissolue cā rop
positorum circa ipm erit manifesta
sic enim utiqȝ pulcherrime demō
strabitur unūquodqȝ. Primum quidē
ḡ oportet intelligere qꝫ n̄ quereretur locus nisi
motus aliquis eet secundum locum. ppter
enī hoc ⁊ celum maxime in loco opi
natur qꝫ semper ē in motu. hȝ aūt a
liud quidē ē loci mutatio. aliud uō
augmentum ⁊ decrementum. ⁊ namqȝ
in augmento ⁊ decremento transmu
tatur. ⁊ qꝫ prius erat hic iterum trans

mutatum est minime autem in mari.
Est autem quemadmodum aliud quidem per se ip-
sum actu, aliud vero secundum accidens. Ipsi
autem secundum accidens est, alia quidem sunt con-
tingentia per se moveri, ut partes corporis
et in navi clavus; alia vero non contingen-
tia, sed semper secundum accidens, ut albedo et scien-
tia. Hec enim sic transmutant locum quoniam illud
in quo sunt transmutatur. Quoniam au-
tem dicimus esse sicut in loco in celo, quoniam in aere;
hoc autem in celo est, et in aere autem non omni,
sed propter ultimum ipsius et continens in a-
ere esse dicimus. Si enim omnis aer locus esset,
non esset unicuique locus et unumquodque
quo locatur. Videtur autem hic primum in quo est.
Cum igitur non divisum sit conti-
nens sed continuum, non sicut in loco dicitur
in illo sed sicut pars in toto. Cum vero divi-
sum sit et contactum, in primo quodam
ultimo est et continens, quod neque pars est
ipsius quod est in ipso, neque maior distantia
sed equale. In eodem enim ultima contin-
gentia. Et cum continuum sit, non in illo
movetur sed cum illo; divisum autem
in illo. Et sive moveatur continens
sive non, nichilominus. Amplius cum divisum
sit, sicut pars in toto dicitur, ut in oculo visus
et in corpore manus; cum autem divisum
est, ut in cado aqua et in cipho vinum. Ma-
nus quidem cum corpore movetur, aqua autem in ca-
do. Iam igitur manifestum est ex hiis do-
quid est locus. Forte autem iiii sunt quorum
necesse est locum unum esse aliquid: aut enim
forma aut materia est, aut spatium
aliquod in medio extremorum, aut ex-
trema, si non est nullum spatium extra cor-
poris magnitudinem. Horum autem quod
tria non contingit esse manifestum est, sed
propter id quod continet videtur forma esse.

In eodem enim sunt extrema continen-
tis et contenti. Sunt quidem utraque ter-
mini, sed non eiusdem, sed species quidem rei,
locus autem terminus continentis cor-
poris. Sed ex eo quod mutatur mul-
totiens manente continente contentum
et divisum, ut ex vase aqua, ipsum medi-
um esse videtur aliquod spatium tamquam ad-
sit preter corpus quod distat. Hoc autem non est, sed
contingens incidit corpus eorum que distant
et que se tangere apta nata sunt. Si autem
aliquod esset spatium aptum natum et manens
in se ipso, infiniti essent loci utique:
distante enim aqua et aere idem facient
partes omnes in toto quod facit omnis aqua in
vase. Simul autem erit et locus mutandus,
quare et loci erit alius locus et multi loci
simul erunt. Non est autem alius locus partis et
totius in quo movetur cum totum vas trans-
mittetur, sed idem est in quo est; contransmuta-
tur aer et aqua aut partes aque, sed non in quo
fiunt loco, sed pars est loci qui est locus toti-
us celi. Et materia utique videtur esse lo-
cus, si in quiescenti aliquis conside-
ret et non separato sed in continuato. Sicut
enim si alteratur quid, est quod utique quid
nunc est album olim autem nigrum, et nunc
quid durum olim autem molle. Unde
dicimus aliquid esse materiam; sic et
locus per hanc quidem videtur esse fanta-
siam, propter illud quod quando que erat
ex hoc nunc aqua est locus, autem quoniam ubi
aer erat hic nunc aqua est. Sed materia,
sicut dictum est in prioribus, neque divisa est
a re, neque continet; locus autem utra-
que. Si igitur trium locus nichil est neque species
neque materia neque spatium aliquod sed semper
alterum est preter id quod semper est rei di-
stantia, necesse est locum esse reliquum

quatuor, terminum continentis corporis.
Dico autem contentum corpus quod mo-
bile secundum loci mutationem. Videtur autem mag-
num aliquid esse et difficile concipere
quid est locus, et propter hoc quod apparet
materia et forma, et propter quod in quiescen-
ti et continenti fit transmutatio eius
quod fertur. Contingit autem videtur esse spa-
cium medium aliud aliquod a motis ma-
gnitudinibus. Perficit autem et aliquid a-
er et apparens incorporeum esse. Videtur enim non
solum terminus vasis esse locus, sed sicut est me-
dium tamquam vacuum. Est autem sicut
vas locus transmutabilis, sic locus autem
vas immobile. Unde quando cum aliquid mo-
veatur in eo quod movetur et mutatur in-
tra, ut in flumine navis, tamquam in
vase utitur magis quam sicut in loco
continenti. Vult autem immobilis locus
esse. Unde omnis magis fluvius locus est, quoniam
omnis immobilis est. Quare continentis ter-
minus immobilis sit primus, hic est locus.
Et propter hoc medium celi et ultimum
ad nos circulari in loco mutatione
videtur esse, hoc quidem sursum, illud autem
deorsum maxime autem omnibus proprie, quoniam hoc
quidem semper manet, circulo ultimum.
Similiter hiis se manens, quare quoniam quod
leve quidem est sursum fertur natura,
quod vero grave deorsum. Quod quidem est ad me-
dium continens terminus deorsum est
et ipsum medium, quod vero est ad ultimum
sursum est et ipsum ultimum. Et propter hoc
videtur planum quoddam esse et sicut vas locus
et continens. Amplius simul cum re quodam
modo est locus, simul enim fines sunt
et locus. Cui quidem igitur corpori
est aliquod extra corpus continens ipsum,
hoc in loco est; cui vero non, non est minime.

Unde et si aqua fiat hic, partes quidem mo-
vebuntur ipsius, continentur enim sub
invicem; omne autem est quidem tamquam quod mo-
vebitur, est autem tamquam non. Sicque quidem enim
totum simul locum non mutat, circulariter
autem movebitur: partium enim hic locus est. Et sur-
sum quidem et deorsum non, sed circulo qui-
dam quidem moventur, alia vero deor-
sum et sursum quecumque habent densitatem et
raritatem. Sicut autem dictum est, alia quidem
sunt in loco secundum potentiam, alia vero
secundum actum. Unde quando cum continuum sit
quod est similium partium, secundum potentiam partes in
loco sunt; cum vero separata sunt quidem,
tangant autem se sicut collectio, secundum
actum sunt. Et alia quidem per se in loco sunt,
ut omne corpus aut secundum loci mutatio-
nem aut secundum augmentum mobile sit
alicubi per se; celum autem sicut dictum est non
alicubi totum, nec in quodam loco est,
siquidem nullum ipsum continet corpus.
Sub quo autem movetur, sic locus inest partibus:
altera enim sub altera habita parum est. Alia
vero secundum accidens, ut anima et celum:
partes enim in loco quodammodo sunt
omnes. In orbe enim quod circulariter fertur
continet alia aliam. Unde movetur cir-
culariter solum quod sursum est. Omne
autem non alicubi, quod enim alicubi est et ipsum
aliquid quid est et adhuc aliquid a-
liud oportet esse extra hoc in quo quod con-
tinetur. Extra autem totum et omne nichil est extra
omne, et propter hoc omnia in celo sunt.
Celum enim quod omne est fortassis est.
Est autem locus non celum sed celi quoddam
ultimum et tangens mobile corpus
terminus quiescens. Et propter hoc quidem
terra in aqua, hoc vero in aere, hoc autem in
ethere, et hoc vero in celo; celum autem non

aurip[er] alio ē. Manifestũ aũ ex hijs
qm̄ dubitac̄ones oms̄ soluunt᷑. sic
utiq[ue] dc̄o loco nec simul augmentari
nec̄c̄e ē locũ nec punctũ ēē locũ. nec du
o corpora in eodem loco nec spatium
aliq[uo]d ēē corporeũ. corp[us] aũ medium
loci contingens ē. s[ed] n̄ spatiũ corp[or]is ē
locus. 7 ē locus alicubi n̄ sic ĩ loco
aũ. s[ed] sic t[er]minũ in finito. n̄ eñ om̄e
q[uo]d ē in loco ē. s[ed] mobile corpus.
Fert[ur] ḡ in suũ ip[s]ius locũ unũ q[uo]dq[ue]
r[ati]onabilit[er]. aut eñ consequent᷑ ē 7 q[uo]d
tangitur n̄ in proximũ ē. 7 simul
quid aptã n[atur]a n̄ impassibilia sunt
q[uo]n̄ tangunt᷑. actiua 7 passiua sunt
ad inuicē. 7 manet ḡ om̄e natura ĩ
p[ro]prio loco r[ati]onabilit[er]. 7 namq[ue] hec
pars in toto loco sic p[ar]s diuisibilis
ad totũ ē ut cũ aq[ue] p[ar]tẽ aliq[ua]s mo
ueat aut aeris. sic aũ et aer se h[abe]t
ad aq[ua]m ut m[ateri]a. h[ec] aũ sp[eci]es. aq[ua] q[ui]d[e]
m[ateri]a aeris. aer aũ sic actus illius. a
q[ua] eñ potẽ ē aeris. aer aũ potẽcia
aq[ua]. s[ed] alio modo determinand[um] de hijs
posterius ē. s[ed] p[ro]p[ter] q[uo]d n[ecess]e q[ui]d dc̄e ĩ
certe aũ nunc dc̄m ē tunc erit certius.
si ḡ id ē m[ateri]a 7 actus. aq[ua] eñ utraq[ue].
s[ed] h[ec] q[ui]d[e]m p[otenti]a. illud u[er]o actu ē. se
h[abe]t utiq[ue] sic ps quodam m[od]o ad totũ.
vñ 7 hijs tactus in ē. aptitudo aũ
ē cum utraq[ue] actu unũ fiant. 7 de lo
co quid q[ui]dem ē 7 q[uo]d dē dictũ ē.

Eodem aũ modo ph[ysi]ci ꝯsider
are accipiend[um] ē ēē de uacuo
sic aut n̄ 7 q[uo]m̄ ē 7 quid ē. sic de
loco. 7 namq[ue] simile h[abe]t in credu
litate 7 fidem p[ro]p[ter] ea q[uod] opinantur.
ut eñ locũ q[ui]ndam 7 uas uacuũ ēē a
liquid ponunt dicentes. v[ide]t᷑ aũ ēē ple

nũ quid cum h[abe]t graue aut suscep
tiuũ ē. cũ aũ ē priuatũ uacuũ
tamq[ua]m quid id sit uacuũ 7 ple
nũ 7 locus ēē aũ n̄ id ē ip[s]i. In
cipere aũ o[portet] ab intenc̄one acci
pientes. q[uo]n̄iamq[ue] dicunt affirman
tes ēē. 7 iterum qui dicunt n̄ affirmã
tes ēē. 7 iterum c̄ues opiniones de ip
sis. Alii quid[e]m ḡ mõstrare tẽp
tantes q[uia] n̄ ē q[uo]d uolunt dīc hoĩes uacu
um n̄ p[ro]bant. h[ec]. s[ed] peccantes dicunt
sic anax[agoras]. s[ed] n̄ eodẽ modo argumẽ
tantes. demonstrant eñ q[uo]d aliq[ui]d
ēē aer. ligãtes utres 7 demõstrã
tes q[uo]d fortis ē aer. 7 accipientes in
clepsedris. Alii aũ hoĩes uolunt
uacuũ ēē spatiũ in quo nullum
corpus sensibile ē. Opinantes aũ oē
q[uo]d ē corpus sensibile ēē. dicunt in quo
om̄o nichil ē. hoc ēē uacuũ. vnde
plenũ aere uacuũ ē. ḡ n̄ o[portet] deter
minare q[uo]d aliq[ui]d ē aer. s[ed] q[uo]d n̄ ē
spatiũ alterũ a corporibus nec sepabi
le. nec q[uo]d sit actu sepatũ q[uo]d q[ui]d[e]m recipi
at om̄e corpus. 7 q[uo]d sit n̄ ꝯtinuũ
sic dicit democritus 7 leucipus 7 alii
multi philosophorum. aut si aliq[ui]d
ext[ra] corpus oē ē cum sit continuũ.
Hij u[er]o quid[e]m ḡ n̄ secundum p[ro]pria ad p[ro]
blema ꝯdicunt. s[ed] affirmantes ēē
mag[is]. dicunt unũ quid. q[uia] motus
secundum locũ n̄ ē. hic aũ locũ mutac̄o aũ
augmentũ ē. n̄ eñ uidebit᷑ utiq[ue] mo
tus ēē nisi sit uacuũ. plenũ eñ
impossibile ē recipere. si u[er]o recipiat 7 sint
duo in eodẽ. contingit utiq[ue] 7 q[ua]li
bet simul ēē corpora. dicam eñ p[ro]p[ter]
q[uo]d n̄ utiq[ue] erit q[uo]d dictum ē n̄ esse
dicere. si aũ h[oc] contingit 7 minimũ ac

cipiet. 7 maximũ. multa namq[ue]
p[ar]ua magna sunt. q[ua]re si magna
equalia contingeret 7 in eodẽ ēē 7 mul
ta inequalia. Melissus quid[e]m ḡ
7 q[uo]d demonstrat 7 q[uo]d om̄e sit im
mobile ex hijs ē. si eñ mouebit[ur]
nec̄c̄e ē dicit uacuũ. vacuũ aũ n̄
ē eorum q[ue] sunt quodam quid ḡ in
ex hijs demonstrat q[uo]d aliquid ē
uacuũ. alio u[er]o modo q[uia] uidet[ur] coe
unia sine ꝯueniencia. 7 calcana
a 7 uit uinũ dicunt recipe cũ utribus
dolia tamq[ua]m in ea q[ue] sunt uacua
coeunte densato corpore. Am
p[lius] aũ 7 uir[tu]s augmentũ oĩbus p[ar]ua
cum alimentũ aũ corpus ēē duo aũ cor
pora impossibile ē simul ēē. Testi
moniũ aũ 7 q[uo]d ē de cinere faciunt
7 q[uo]d recipit tantũ aq[ue] q[ua]ntum uas ua
cuũ. ēē aũ affirmant 7 pitagori
ci vacuũ 7 ingredi ip[su]m a celo ex in
finito sp[irit]u tamq[ua]m respirantem 7
h[oc] ē ēē uacuũ q[uo]d determinat naturas
tamq[ua]m sit uacuũ separatio q[ua]dã eorum
q[ue] sunt. ꝯsequent[er] 7 determinatorum. 7 h[oc]
ē primo ĩ numeris. vacuũ eñ determi
nat naturã eorum ex quibus. quid
ḡ alii dicunt ēē alii u[er]o n̄ dicunt ēē cor
p[or]a sunt. Ad q[ua]le aũ se h[ab]eat o[portet]
accipe quid significat nomen. v[ide]t[ur] aut
iam uacuũ locus ēē in quo nichil
ē. Huius aũ cã ē q[uia] q[uo]d ē corp[us] opinã
tur ēē. om̄e aũ corpus in loco. vacu
um aũ in quo loco nullũ corp[us]
ē. q[ua]re sic ubi n̄ ē corpus nichil ē ibi om̄o
h[oc]. corp[us] aũ ēē opinantur q[uo]d tan
gitur. hoc uaq[ue] ē q[uo]d h[abe]t grauitatem
aut leuitatẽ. Accidit aũ ex sillo[gismo]
hoc ēē uacuũ in quo nichil. aut

graue aut leue. h[oc] quid ḡ sic dixi
prius ex sillo[gismo] h[oc] accidunt. In conue
niens aũ ē si punctum uacuũ sit.
o[portet] eñ locũ ēē in quo loco corpus sit
spacium q[uo]d tangitur. Sic ḡ uidet[ur]
dici uacuũ. vno quid[e]m modo n̄ ple
nũ sensibili corpe p[er] tactũ ē grauita
tẽ h[abe]ns aut leuitatẽ. vñ 7 si dubita
uit aliquis q[uo]d utiq[ue] dicat si h[ab]eat h[oc]
spaciũ colorẽ aut sonũ utr[um] uacu
ũ sit aut n̄. aut manifestũ ē. siquid[e]m
accipiat corp[us] q[uo]d tangitur uacuũ ēē.
si u[er]o n̄ minime. Alio aũ m[od]o in q[uo]
hoc n̄ hoc aliquid ē nec subã ē corpea
aliq[ua]. vñ quidam dicunt uacuũ ēē cor
poris materiam q[uo]d sic 7 locũ id h[oc] dicentes.
n̄ bñ dicunt. materia quid eñ n̄ separa
bilis ē a rebus. vacuũ aũ q[ue]runt sic sepa
[ra]bile.
Quoniã aũ de loco
determinatũ ē 7 uacuũ locum
nec̄c̄e ē ēē. sic priuatũ corpe locus
aũ q[uo]m̄ ē 7 q[uo]m̄ n̄ ē dictum ē. manifestũ ē
q[uo]d sic quid uacuũ n̄ ē. nec sepatũ nec
in sepabile. vacuũ eñ n̄ corpus. s[ed]
corporis spaciũ. vnde 7 uacuũ ēē. vñ 7 ua
cuũ uidet[ur] aliquid ēē q[uia] 7 locus 7 p[ro]p[ter]
h[ec] acceptus ē. conuenit eñ motus
qui ē secundum locũ. 7 locũ dicentibus ali
quid ēē p[rae]t[er] corpora incidencia 7 hijs
qui dicunt q[uo]d uacuũ ē. cãm aũ mo
tus opinantur uacuũ ēē. sic in q[uo]
mouetur. hoc eet q[ua]le aliq[ui] locum
quidam ēē dicunt. nec eñ una nec̄c̄itas
ē. si motus ē ēē uacuũ. om̄o quid[e]m
ḡ omnis mutac̄o ne q[ua]q[ua]m. vñ h[oc] 7
melissum latuit aliud. namq[ue] ꝯ
tingit plenũ s[ed] n̄ ē secundum locũ motũ.
simul eñ sub ingredi ad inuicẽ ꝯtra
hoc ut nullũ spaciũ sit ēē q[uo]d sit p[rae]t[er]

sensibile aut p[er] tactũ

corpora mota, et hoc manifestum est in conti-
nuorum revolutionibus sicut in hiis ut que sunt
humidorum. Contingit autem et densari et
in vacuum, set propter id quod ea que insunt exe-
unt, ut aqua collecta aere cum ingreditur et
augmentari non solum ingrediente aliquo
set exaltatione, ut si ex aqua fiat aer.
Omnino autem et que est de augmento ratio et in in-
terim diffuse aqua ipsa se ipsam impedit;
aut enim non augetur quodlibet, aut non
in corpore, aut contingit duo corpora
in eodem esse. Dubitationem igitur noster
communem solvere, set non vacuum demonstrant
sicut est, aut omne corpus necesse vacuum esse
aut si penitus augetur et pervadit; eadem
autem ratio et in cinere est quod quidem ex qui-
bus demonstrant vacuum solvere facile sit manifestum est. Quoniam autem non est va-
cuum sic divisum sicut quidam dicunt, dicemus
iterum. Si enim unicuique loci unita
corporum est aliquis simplicium corporum natura
est, ut ignis quidem sursum ferre, autem
deorsum et ad medium, manifestum
est quod non vacuum causa erit loci mutatio-
nis. Cuius igitur causa vacuum erit? Videtur enim
causa esse motus secundum locum, hoc autem non est.
Amplius si vacuum est aliquid ut locus
privatus corpore, cum vacuum est alicubi
movebitur positum in ipsum corpus. Non
enim iam in omne; eadem autem ratio et ad locum
aliquid esse opinantes separatum in
quem fertur quod fertur. Quomodo namque
movebitur positum corpus in ipsum aut
manebit deorsum et sursum et de
vacuo conveniet eadem ratio merito. Va-
cuum enim locum faciunt esse dicentes, et quo-
modo iam inerit aut in loco aut in va-
cuo? Non enim accidit cum totum positum
sit sicut in separato loco permanenti

corpore aliquo; pars enim nisi seorsum ponatur
non erit in loco set in toto. Amplius autem
si non locus erit, neque vacuum erit. Accidit autem
dicentibus vacuum esse tamquam necessarium
si motus erit, motus contrarium magis
esse si aliquis intendat, non contin-
gere moveri si sit vacuum. Sicut enim
propter similitudinem dicentes terram quiescere
sic et in vacuo necesse est quiescere; non enim
quo magis et minus movebitur, sed enim
quia vacuum est non habet differentiam. Primum
quidem quoniam omnis motus aut violentus
aut secundum naturam est; necesse est quod si ve est
violentus esse et eum qui est secundum naturam:
violentus enim contra naturam, qui autem
contra naturam posterior eo qui secundum na-
turam, quare si non motus secundum naturam
unicuique phisicorum motus corporum est
neque aliorum erit motus neque unus. At vero motus
naturalis quomodo erit cum nec una differentia secundum
vacuum et infinitum? Hic quidem enim quod
infinitum est nichil est sursum aut deor-
sum aut medium, secundum autem quod vacuum
est nichil differens est aut sursum aut
deorsum. Sicut enim nullius neque enim
una differentia, sic et nullius quod non est, vacu-
um autem non videtur aliquid privatio esse
esse. Loci autem natura mutatio diffe-
rentes est, quare erunt que sunt natura dif-
ferentia, aut igitur non inest natura nullo
modo nulli loci mutatio, aut si
hoc est non inest vacuum. Amplius nunc
quidem moventur proiecta proiecto
non tangente, aut propter repercussionem,
sicut quidam dicunt, aut ex eo quod pellit
pulsus aer velociore motu il-
lius quod pellitur motu secundum quod fer-
tur in proprium locum; in vacuo autem
nichil horum contingit esse, neque erit

ferri nisi sicut vehiculum. Amplius nul-
lus utique habebit dicere propter quid quod motum
stabit ergo alicubi; quid enim ma-
gis hic quam ibi? quare aut quiescet aut
infinitum necesse est ferri nisi aliquid
impedit magis. Amplius autem nunc
quidem in vacuum ob id quod cedit fer-
ri videtur; in vacuo autem ubique similiter
hoc est, quare ubique feretur. Amplius
et ex hiis manifestum est quod dicimus; videmus enim
idem grave et corpus velocius ferri propter du-
as causas, aut in differendo quod fertur, per aquam
aut terram aut in differendo quod fer-
tur, si alia sunt eadem propter excellenti-
am gravitatis aut levitatis. Hoc qui-
dem igitur per quod fertur causa est quia impedit
maxime quidem quod contra fertur, post ea autem et ma-
nens magis autem impedit quod non facile
dividitur, huiusmodi autem pinguis est. Id autem
in quo est a movebitur per b, quod autem
in quo est c tempus per ipsum autem d
movebitur cum sit subtilius, si equalis lon-
gitudo est ipsius b quam ipsius d secundum ana-
logiam impedientis corporis; sit enim
b quidem aqua, d vero aer; quanto igitur est subti-
lius aer aqua et incorporabilius tanto
citius a per d movebitur quam per b.
Habeat ergo eandem rationem secundum quam rec-
distat aer ab aqua velocitas. Quare si du-
plum subtilius est d quam b in du-
plici tempore id quod est b transibit a quam d,
et erit in quo est c tempore duplex eo in quo
est e, et semper iam quantocumque sit incor-
porabilius et minus impeditivum et bene
divisibilius per quod fertur, citius move-
bitur. Vacuum autem nullam habet rationem
qua excellatur sub corpore sicut neque nichil
ad numerum. Sicut enim quattuor tribus excellit
uno, pluribus autem duobus et adhuc uno pluri-

quam duobus, nichil autem non. Amplius autem habent
rationem qua excellunt; necesse enim dividi ex-
cellens in quoque excellentia et in id quod
excellitur, quare erunt .iiii. quantumcumque
quibus excellunt et nichil. Unde neque linea
punctum non excellit nisi componatur ex
punctis. Similiter autem et vacuum ad ple-
num nichil possibile est habere rationem. Ergo neque ad
motum. Set si per subtilissimum in tan-
to tali quod fertur, per vacuum omnem ex-
superat rationem. Sit enim z vacuum equale
autem magnitudine hiis que sunt b et
d. a ergo si transibit et si movebitur
in quodam quidem tempore in quo est i, set
in minori quam in quo est e, et hanc habe-
bit rationem vacuum ad plenum. Set in tan-
to tempore quantum est i, ipsius d a transibit
t; transibit autem si sit subtilitate
differens ab aere in quo est z ita secundum
hanc proportionem quam habet tempus in quo est
e ad tempus in quo est i; si enim sit tanto sub-
tilius corpus in quo est z ipso d quanto
exsuperat e ipsum i, e converso transibit velo-
citate tanta quantum i ipsum z quod est
in quo est a si feratur. Si ergo nullum
sit corpus in quo est z et adhuc velo-
cius, set erat in quo est i quare in equali
tempore transibit quantumcumque quod plenum
est et vacuum, set impossibile est. Mani-
festum est igitur quoniam si fuerit aliquod tempus in
quo per vacuum quodlibet feretur, acci-
det hoc impossibile in equali enim accidet
hoc impossibile in equali enim accipiatur
plenum tempore transire aliquid et vacu-
um; erit enim aliquod analogum corpus alterum
ad alterum ut tempus ad tempus. Sicut in capitulo
est dictum, ostensa est autem causa quia mo-
tus quidem ad motum omnis est proportio
in tempore, enim est tempus; dist est proportio ad tempus

feruntur utrisque; vacuum autem ad plenum non est. Secundum quid ergo quod differunt propter quod feruntur hec contingunt. Si autem eorum que feruntur excellentiam hanc sunt, videmus enim maiorem motum habentia aut gravitatis causa aut levitatis, si quidem similiter se habent figuris, citius ferentia per equale spatium, et secundum rationem quam habent magnitudines ad invicem. Quare et per vacuum. Sed impossibile est. Propter quam enim causam ferentur velocius? In plenis enim ex necessitate est velocius; fortitudine enim maius dividit; aut enim figura dividit aut propter motum quem habet quod fertur aut proiectum est. Eque velocia ergo omnia erunt; sed impossibile est. Quare quidem igitur si vacuum sit accidit contrarium quam propter quod probant dicentes esse vacuum, ex dictis manifestum est. Opinantur quidem vacuum esse, si vere est secundum locum motus, discretum secundum se. Hoc autem idem est quod locum dicere esse aliquid separatum. Hoc autem quod sit impossibile dictum est prius. Et per se autem considerantibus videbitur utique quod dicitur vacuum vere vanum. Sicut enim in aqua si ponatur aliquis cubus, distabit tanta aqua quantus est cubus; sic et in aere, sed sensui immanifestum est. Et semper igitur in omni corpore habente transmutationem in quo natum est aptum natum mutari, necesse est, nisi coarctetur, transmutari aut deorsum semper si deorsum est motus sicut terre, aut sursum sicut ignis, aut in utraque, aut quale aliquid sit quod positum. In vacuo autem hoc impossibile est; nullum enim corpus est. Sed per vacuum esse spatium transire videtur quod idem prius erat in vacuo tamquam si aqua non cederet ligneo cubo neque aer, sed omnia transirent per ipsum. At vero et cubus habet tantam magnitudinem quantam continet vacuum, quod si calidus est aut frigidus aut grave aut leve, nichilominus alterum esse ab omnibus passionibus est, et si non divisibile sit.

Dico autem corpus lignei cubi. Quare et si separetur ab omnibus aliis et neque grave neque leve sit, continebit equale vacuum spatium sibi et in eadem erit que est loci et vacui parte equale sibi ipsi. Quid igitur distabit cubi corpus ab equali vacuo et loco? Et si duo huiusmodi sunt, propter quid non quelibet in eodem erunt? Unum quidem igitur hoc inconveniens est et impossibile.

Amplius autem manifestum est quod hoc cubus habebit et transmutatus quod et omnia corpora alia habent. Quare si hoc a loco nichil differt, quid oportet facere locum corporibus extra unumquodque corpus, si impassibile est corpus? Nichil enim differt si circa alterum ipsum equale spatium huiusmodi sit.

Amplius oportet manifestum esse quale vacuum sit in hiis que moventur. Nunc autem nusquam intra mundum est; est. Aer enim aliquid est, non videtur autem; neque si in aqua essent pisces ferrei; tactus enim discretivus est illius quod tangitur. Quod quidem igitur non sit separatum vacuum ex hiis manifestum est.

Sunt autem quidam qui per rarum et densum opinantur manifestum esse quod sit vacuum. Si quidem enim non est vacuum, rarum et densum neque coire neque coartari possibile est. Si autem hoc non sit, omnino autem motus non erit aut totum celum movebitur, sicut dixit Xuthos, aut in equale semper est mutare aerem et aquam. Dico autem sicut si ex aqua fiat aer, simul est equalis aere tantidem factus aquam. Vacuum esse ex necessitate; conculcari enim et extendi non contingit aliter.

Siquidem igitur rarum corpus dicitur multa vacua habens separata, manifestum est quoniam si neque vacuum contingit esse separabile sicut neque locum habentem aliquod spatium ipsius, neque rarum est sic. Si autem non separabile, sed tamen est aliquid non separatum inesse, minus quidem impossibile esse videtur; contingeret autem primum quidem non omnis motus causam esse vacuum, sed que sursum est. Rarum enim et leve. Unde et ignem rarum esse dicunt. Postea quod motus causa non sit vacuum sicut in quo est, sed sicut utres in eo quod feruntur ipsi sursum fert, ut continuum sic vacuum sursum [illegible] et tamen qualiter possibile est esse motum vacui et locum vacui? Vacui enim fit vacuum in quod fertur.

Amplius autem quomodo in gravi assignant ferri deorsum? Sed manifestum est quoniam quanto est rarius et magis vacuum sit, sursum ferri, et si omnino sit vacuum, velocissime feretur. Fortassis autem et hoc impossibile est moveri. Ratio autem eadem, sicut quoniam in vacuo sine motu omnia sunt, sic et in animatum quod vacuum est quod sine motu; incomparabiles enim sunt velocitates.

Quoniam autem vacuum non dicimus esse, alia vero dubitabilia accidunt: aut motus non erit, nisi erit densitas aut raritas, aut turbabitur celum, aut semper equalis aqua ex aere fiat et aer ex aqua. Manifestum est quoniam plus aer ex aqua fit; necesse est igitur, nisi vel sit vacuum, aut aliquid depulsum quod quidem habeat ultimum celi tumultuari facere aut aliquid aliud; equaliter enim mutare ex aere aquam ut omne corpus totum equale maneat, aut nichil moveri. Semper enim transmutatio hoc accidit non circulariter; non autem semper in circulum loci mutatio, sed et in rectum est. Hii quidem igitur propter hoc vacuum aliquid dicunt esse.

Nos autem dicimus ex subiectis quoniam materia una est contrariorum et calidi et frigidi et aliarum physicarum contrarietatem, et ex eo quod potentia est quod est actu fit, et non separata materia quidem est, esse autem alterum est, et una numero quoniam et colori et calido et frigido contingit. Est igitur corporis materia et magni et parvi eadem. Manifestum est autem; cum enim aer ex aqua fiat, eadem materia non accipiens aliquid aliud facta est, sed quod erat potentia actu facta est. Iterum aqua ex aere. Similiter autem aliquando quidem in magnitudinem ex parvitate, aliquando ex parvitate in magnitudinem.

Similiter autem et cum multus aer sit in minore fit corpore et ex minori maior, potentia cum materia sit utraque. Sicut enim calidum ex frigido et ex calido frigidum, quoniam eadem materia est que erat potentia, sic et ex calido magis calidum nullo facto in materia calido quod non esset calidum, sed quod minus esset calidum; sicut neque quod maioris circuli circulo et ambitus si fiat maioris circuli eadem cum sit aut alia, in nullo alio factum est ambitus in quo non esset ambitus, sed rectum; non enim in deficiente minus aut magis est; neque enim simile est accipere a materia aliquam magnitudinem in qua albedo non inest. Sic igitur et prius calor ab posteriori. Quare autem

nec in actu

magnitudo et paruitas sensibilis corporis non accipiente aliquid materia extenditur, sed quia potentia est materia utrorumque. Quare utrumque densum et rarum est una materia ab ipsis. — Est autem densum quidem graue, rarum autem leue. Amplius autem sicut circuli circulo que adducta est non in minus non quod erat aliud concauum accipiat, sed quod erat contractum sit, et ignis quod sit licet calidum accipiat omne quod est calidum, sic et omnis congregatio corrumpitur. Enim duo enim sunt in utroque denso et raro; graue enim et durum densa uidentur esse, et contrario uero raro leueque et molle; dissonant autem graue et durum in plumbo et ferro. Ex dictis igitur manifestum est quod neque discretum uacuum est, neque simpliciter neque in raro, neque in potentia est, nisi quis penitus uelit uocare uacuum causam illius quod fertur: sic grauitatis et leuitatis materia causa erit uacuum. Densum enim et rarum secundum hanc contrarietatem motus aut sunt actiua, durum uero et molle et passionis et non passionis, et receptiua non loco mutationis sed magis alterationis. De uacuo autem quomodo est et quomodo non est determinatum sit hoc modo.

Conueniens autem est dictis agere de tempore. Primum autem bene se habet opponere de ipso et per exotericas rationes, utrum sic eorum que sunt an eorum que non sunt, postea que natura ipsius. Quod quidem igitur omnino non sit aut uix sit et obscure, ex hoc aliquis coniciet: hoc quidem enim ipsius factum est et non est, illud uero futurum et nondum est. Ex his autem infinitum et semper acceptum tempus componitur, quare ex non entibus impossibile est; ex hiis autem que non sunt ipse esse uidetur compositum participare aliquam substantiam. Adhuc autem omnis partibilis siquidem sit necesse est cum est aut omnes aut quasdam partes esse; temporis autem alie facte, alie uero future sunt. Est autem nichil cum sit diuisibile. Ipsum autem nunc non est pars; mensurat enim pars et componi totum ex partibus oportet; tempus autem non uidetur componi ex ipsis nunc. Amplius autem ipsum nunc quod uidetur determinare preteritum et futurum utrum unum et idem et semper permanet, an aliud et aliud, non est facile uidere. Siquidem enim semper alterum et alterum est, nulla autem eorum que sunt in tempore alia et alia pars simul est que non continet, alia uero non continetur sicut minus tempus sub pluri, ipsum autem nunc quod non modo est prius autem fuit necesse est corrumpi aliquando, quare ipsa quidem nunc simul ad inuicem non erunt. Corrumpi autem necesse est prius in eodem quidem; corruptum esse in ipso est propter idque tunc est, in alio autem nunc corrumpi prius nunc non contingit. Sic enim impossibile esse habita ad inuicem ipsa nunc ut punctum cum puncto. Siquidem igitur in eo quod consequenter est non corrumpitur sed in alio, in mediis nunc que sunt infinita simul erit. Hoc autem impossibile est. At uero neque semper manere idem possibile est. Nullius enim diuisibilis finiti unus est terminus, neque si in uno sit continuum neque si in pluribus; ipsum autem nunc terminus est et tempus est accipere finitum. Amplius si simul esse secundum tempus et neque prius neque posterius in eodem esse et in ipso nunc est, et si que prius et posterius in hoc ipso nunc sunt, simul erunt que in annum millesimum sunt his

que sunt hodie, et neque prius neque posterius nullum aliud ab alio. De his quidem igitur que insunt tempori tot opposita sunt.

Quid autem tempus et que ipsius natura similiter et ex traditis manifestum est et de quibus attingimus ad uenientes prius. Quidam enim totius quidem motum tempus esse dicunt. Alii autem ipsam speram et circulationem. Et si temporis pars quedam tempus est, circulo autem non est; pars enim circulationis est quam accipimus sed non circulo. Amplius autem si plures essent celi, similiter esset tempus quorumlibet eorum motus, quare multa simul erunt tempora. Totius autem spera uisa est quibusdam dicentibus esse tempus quia in tempore omnia sunt et in totius spera. Est autem stultior que dicta est quam ... de hac impossibilia considerare. Quoniam autem uidetur maxime motus et esse mutatio quedam esse tempus, hoc considerandum est. Uniuscuiusque autem quidem mutatio et motus in ipso mutante est solum, aut ubi fortassis ipsum est quod mouetur et transmutatur; tempus autem similiter et ubique et apud omnia est. Amplius autem mutatio quidem omnis uelocior aut tardior est, tempus autem non est. Tardum autem et uelox tempore autem determinantur: uelox quidem quod in paruo multum mouetur, tardum autem in multo paruum. Tempus autem non determinatur tempore, neque quo quantum est aliquid neque quo quale. Quod quidem igitur non est motus manifestum est. Nichil autem differat nobis in presenti dicere motum aut mutationem. At uero neque sine motu est tempus; cum enim nichil ipsi permutamus secundum intelligentiam aut cum latet transmutantes non uidetur nobis fieri tempus, sicut neque his qui in Sardo fabulantur dormire apud eroas cum expergiscantur; copulant enim prius nunc posteriori nunc et idem faciunt remouentes propter insensibilitatem medium tamquam igitur si non esset medium nunc sed idem et unum esset tempus, sic et quando latet alterum esse non uidetur medium esse tempus. Si autem et non opinari esse tempus accidit nobis cum non diffinimus nec unam mutationem sed in uno et indiuisibili uidetur anima manere. Cum autem sentimus et determinamus, tunc dicimus factum esse tempus. Manifestum est quod non est sine motu nec sine mutatione tempus.

Quod igitur neque motus sit tempus neque sine motu tempus est manifestum est sic. Accipiendum autem quoniam tempus querimus quid est, ab hinc incipiendum quid sit motus. Simul enim motum sentimus et tempus; quoniam et si sint tenebre et nichil per corpus patiamur, motus autem quidam in anima insit, et statim simul autem fit uidetur quoddam tempus. At uero et cum tempus uidetur fieri aliquod simul et motus uidetur aliquis fieri; quare aut motus aut motus aliquid esse ipsum. Quoniam autem quod mouetur mouetur a quodam in quiddam et omnis magnitudo continua est, sequitur magnitudinem motus; propter id enim quod magnitudo continua est et motus erit continuus. Quantus uero motus tantum et tempus semper uidetur fieri. Prius autem et posterius in loco sunt primum. Hic quidem igitur positione sunt determinata; quoniam autem in magnitudine prius et ultimum est, necesse est in motu esse prius et posterius proportionaliter his que sunt ibi. At uero in tempore est prius et posterius propter id quod sequitur semper alterum ipsorum. Est autem prius et posterius ipsorum in motu quod quidem aliquid cum sit motus est, tamen esse ipsorum alterum esse et non motus. At uero tempus cognoscimus cum diffi

unum motum prius et posterius determinantes
tunc dicimus fieri tempus quando prioris et posterio
ris motum sensum accipimus.
Determinamus autem in accipiendo
aliud et aliud ipsa nunc et medium ipsorum
alterum. Cum enim alia media extrema
intelligimus et dicat anima ipsa nunc
duo, hoc quidem prius illud autem posterius,
tunc et hoc dicimus esse tempus. Determinato
autem ipso nunc tempus esse videtur et sup
ponatur.
Cum quidem igitur tamquam unum ipsum
nunc sentimus et non aut sicut prius et
posterius in motu aut idem quidem prio
ris et posterioris alicuius, non videtur tempus fieri
nullum, quia neque motus. Cum autem prius et posteri
us est, tunc dicimus tempus. Hoc enim est tempus, numerus
motus secundum prius et posterius. Non er
go motus tempus est, sed secundum quod numerum
habet motus. Signum autem: plus quidem
enim et minus iudicamus numero, mo
tum autem plus et minorem tempore. Numerus
ergo quidam tempus est. Quoniam autem numerus est du
pliciter (et namque quod numeramus et numerabile
numerum dicimus, et quo numeramus), quidem tem
pus autem est id quod numeratur et non quo
numeramus. Est autem alterum quo numeramus
et quod numeratur. Et sicut motus semper
alius et tempus. Simul autem omne tempus idem
est; ipsum enim nunc idem est quod forte erat,
esse autem ipsi alterum est. Ipsum autem nunc men
surat tempus secundum quod prius et posterius
est. Ipsum autem ipsum autem nunc est sicut idem
et est vero sicut non idem. In quantum enim in alio et alio est
alterum est. Hoc autem erat ipsi nunc esse; quod
est ipsum nunc idem est. Sequitur enim sicut
dictum est magnitudinem motus, hunc autem
tempus sicut dicimus, et similiter iam punctum
id quod fertur quo motum cognoscimus

et prius et posterius in ipso et posterius. Hoc etiam
quod quidem quandoque est idem est, aut punctum enim
aut lapis aut aliquid aliud huiusmodi est;
ratione autem aliud est, sicut sophiste accipiunt
alterum coriscum in theatro esse
et coriscum in foro; et hoc iam me
o quod alibi est alterum. Id autem quod fertur
sequitur. Sequitur ipsum nunc sicut mo
tum tempus; eo vero quod fertur cognosci
mus prius et posterius in motu. Secundum
autem quod numerabile est ipsum nunc prius
et posterius est quidem in his quod quidem cum
est ipsum nunc idem est; prius enim aut posteri
us est quod est in motu, sed esse ipsius esse alte
rum est. Secundum autem quod numerabile est prius
aut posterius ipsum nunc est. Motum
autem maxime hoc est. Et motus enim per
id quod movetur et loci mutatio per id quod
fertur; id autem quod fertur quidem aliquid
est, motus autem non est. Est quod igitur sicut ipsum id
primum nunc quod nunc dicitur semper autem est
sicut idem est, autem sicut non idem, et namque sicut
quod fertur. Manifestum autem est quod neque
tempus sit ipsum nunc neque est, si quidemque si ipsum
nunc non erit tempus neque erit. Simul enim sicut quod
fertur et loci mutatio; numerus quidem est eius
quod fertur et qui est loci mutationis
numerus tempus; eius est loci mutationis numerus,
ipsum autem nunc est sicut id quod fertur, ut
unitas est numeri. Et continuum iam tem
pus est ipsi nunc et dividitur secundum ipsum
nunc. Sequitur autem et ad hoc loci mu
tationem et ad id quod fertur. Motus enim
et loci mutatio una eius quo
fertur quia unum et quia non est et namque de
ficiat secundum rationem; et namque determinat
priorem et posteriorem motum. Hoc sequitur
autem hoc quodam modo ad punctum,
et punctum et continuat longitudi

et alibi

accipiatur

nem et determinat. Est autem huius quidem
principium illius autem finis. Sed cum
sic quidem aliquis tamquam duobus
utens uno necesse est stare si erunt
principium et finis ipsum punctum.
Sed ipsum autem nunc propter quod movetur quod fertur
semper alterum est. Quare tempus numerus est non sicut
ipsius puncti quod est principium et finis,
sed sicut ipsius ultima magis et non sicut
partes, et propter quod dictum est (medio enim utitur
tamquam duobus) utimur quiescere
ergo accidit. Et adhuc manifestum sit
quod nulla pars ipsum nunc temporis est neque
divisio partis est motus sicut neque puncta li
nee. Linee enim due unius partes sunt.
Secundum quidem igitur quod terminus ipsum nunc
est, non est tempus, sed accidit; secundum vero quod nu
merat numerus. Termini quidem eius ipsius sunt solum
sunt cuius sunt termini. Numerus autem qui
est horum equorum, x, ubique et alibi est.
Quod quidem igitur tempus numerus motus secundum prius
et posterius sit et continuum motum con
tinuum namque est, manifestum est. Mini
mus autem numerus simpliciter dualitas est. Qui
dam autem numerus est sic, est autem tamquam
non ut linea minima quidem multi
tudine est due aut una, magnitu
dine quidem non est minima. Semper enim
dividitur omnis linea. Quare similiter et
tempus minimum secundum quidem numerum est
unum aut duo, secundum vero magnitudi
nem non est. Manifestum est autem propter quod tardum
quidem et velox non dicitur, multum autem
et paucum et breve et longum. Secundum enim
esse quod continuum est longum et breve,
secundum autem quod numerus multum et paucum. Ve
lox autem et tardum non est. Neque enim numerus
quo numeramus velox et tardus nullus
est. Idem autem simul ubique, prius autem et posterius

non idem, quia et mutatio presens una, que vero fa
cta autem et futura altera est. Tempus autem numerus
est non quo numeramus, sed quod numeratur. Hu
ic autem accidit prius et posterius semper alter,
quare et tempora. Ipsa enim nunc et alia nunc
altera nunc sunt. Est autem numerus unus
quidem est et idem quod est centum equorum et quod
est centum hominum; quorum autem numerus est
altera sunt, equi ab hominibus. Am
plius sicut contingit motum esse ipsum et
unum iterum et iterum esse, sic contingit et
tempus, ut annum aut ver aut autum
num. Non solum autem motum tempore
metimur sed motu tempus, quia diffini
untur ad invicem; tempus quidem determinat
motum cum sit numerus ipsius, motus autem tempus.
Et dicimus multum et paucum motum tempore men
surantes, sicut et in numerabili numerus nu
mero, quidem equorum multitudinem cognos
cimus. Iterum autem uno equo equorum nu
merum ipsum cognoscimus. Similiter
et in tempore et in motu est. Tempore enim
motum, motu autem tempus mensuramus,
et hoc rationabiliter accidit. Imitatur
enim ad magnitudinem quidem motus,
hoc autem tempus, in eo quod quantitates et con
tinue et discrete sunt; propter id quod enim
secundum magnitudinem esse hec motus
hec sustinet. Propter autem motum tempus
et mensuramus magnitudinem mo
tu et motum magnitudine. Multam
enim dicimus esse viam si processus mul
tus et hunc multum si via est multa, et
tempus si motus et motum si tempus. Cum
autem est tempus mensura motus et eius quod movetur,
mensurat aut ipsum motum in deter
minando quendam motum qui men
surabit totum, sicut longitudinem
cubitum in determinando aliquam mag

nitudinem que tenetur totum et mo
tum in tempore esse et motum mensu
rari a tempore et ipsum et esse ipsius. Simul
enim et motum et esse mensurat. et hoc est
ipsi esse in tempore mensurari ipsum et ipsius
esse. Manifestum autem est quod et in aliis
hoc est in tempore esse mensurari esse ipsorum a
tempore. In tempore enim est esse du
orum alterum unumquodque esse tunc quando
tempus est. Unum autem sicut quedam dicuntur quia in
numero sunt. hoc autem significat. aut sicut
partem numeri et passionem et omnino quod
numeri aliquid est. aut quia est ipsius numerus.
Quoniam autem numerus tempus est. ipsum qui
dem nunc et prius et posterius et quecumque
huius sunt in tempore sunt. sicut in numero sunt.
Sicut in numero unitas et superfluitas et per
fectus. hec quidem numeri aliquid. illa vero
temporis aliquid sunt. Res autem sicut in nu
mero et in tempore sunt. Si autem hoc est con
tinentur sub numero sicut que sunt in loco
sub loco. Manifestum autem quoniam non est
in tempore esse. esse quando tempus est. sicut neque in motu
esse neque in loco. quando motus et locus
est. Sicut enim erit quod est in aliquo sic
omnes res erunt in quolibet et celum in
milio. quando enim milium est et celum est. sed
hoc quidem accidit. illud autem necesse est
consequi rei quod est in tempore esse quoddam
tempus quando illud est et rei quod est in motu esse
quando motum est. Quoniam autem sicut in numero
sic in tempore accipietur aliquo plus tem
pus omni eo quod est in tempore. unde necesse est
omnia que sunt in tempore contineri sub
tempore sicut alia quecumque in alio
sunt ut que sunt in loco sub loco et
pati iam aliquid sub tempore sicut et di
cere consuevimus quia tabefacit tempus
et senescunt omnia in tempore et obliviscitur

propter tempus. sed non didicit neque novum factum est
neque bonum. corruptionis enim causa per
se tempus est magis. motus est. motus autem
distare facit quod est. quare manifestum est quoniam
que semper sunt secundum quod semper sunt mensurantur
non sunt in tempore secundum quod semper sunt
in tempore. neque enim continentur sub tem
pore neque mensuratur esse ipsorum sub
tempore. signum autem huius est quod neque pa
tiuntur nichil a tempore sicut que non sunt in
tempore. Quoniam autem est tempus mensura
motus erit et quietis mensura secundum
accidens. Omnis enim quies in tempore est. non
enim sicut quod est in motu necesse est moveri
sic et in tempore. non enim motus tempus est
sed numerus motus. in numero autem motus
contingit esse et quiescens. non enim
omne immobile quiescit. sed privatum
motu aptum natum autem moveri sicut
dictum est in prioribus. esse autem in numero est
esse quendam numerum rei et mensura
ri esse ipsius numero in quo est. quare si in
tempore et sub tempore mensurabitur. Autem tempus
quod movetur et quiescentis secundum quod hoc quidem
movetur. illud autem quiescit. motum
enim ipsorum et quietem mensurabit secundum
quod sunt quanta quedam. quare quod movetur non sim
pliciter erit mensurabile sub tempore secundum
quod quantum aliquid est. sed secundum quod mo
tus ipsius quantus est. quare quecumque neque
moventur neque quiescunt non erunt
in tempore. in tempore quidem esse est mensu
rari tempore. tempus autem motus et quietis men
sura est. Manifestum est igitur quoniam neque quod
non est in tempore erit ut quecumque non conti
gunt aliter sicut dyametrum lateri sim
metron. omnino enim si mensura est
tempus quidem motus per se aliorum autem
secundum accidens. Manifestum est quod quorum

esse mensurat. huic omnibus in eo esse in
quiete et motu. Quecumque quidem
igitur generabilia et corruptibilia sunt
et omnino aliquando quidem sunt. aliquando autem
non. necesse est in tempore esse. est enim tempus quoddam
plus quod excellit esse ipsorum et mensurat
substantiam ipsorum. Autem que non sunt quecumque con
tinet tempus alia quidem erant ut ho
merus aliquando erat. alia vero erunt ut
futurorum aliquid. utrumque continet et si in
ambo in specie sicut utraque et erant et e
runt. quorum autem non continet nec quando
neque erant neque sunt neque erunt. sunt autem huius eo
rum que non sunt quorumcumque opposita sunt
semper ut asimetrum esse dyametron
semper est et non est hoc in tempore. ergo neque sunt
tempore. Unde semper non est quoniam contrarium
semper erit. quod est. quorumcumque autem contra
rium est non semper est et hec autem possunt esse et
non esse et generatio et corruptio ipsorum. ipsum autem
nunc est continuatio temporis sicut dictum est.
continuat enim tempus preteritum et futurum
et omnino terminus temporis est. est enim huius quidem
principium illius autem finis. sed hoc non sicut
in puncto manente manifestum est. Dividit
autem potentia et in quantum quidem huius est sic
alterum est ipsum nunc in quantum autem copu
lat semper idem est sicut in mathematicis line
is. non enim semper idem punctum intel
lectum est. Dividentium enim semper
alterum aliud est. secundum autem quod copu
lant unum et idem penitus est. sic et ipsum
nunc aliud quidem divisio temporis. sed potentia
est. Aliud autem terminus utrorumque est et uni
tas. est autem idem et secundum idem divisio et unitas esse autem
non idem est. hoc quidem igitur sic dicitur ipsorum
nunc. Aliud autem cum tempus quod est huius prope
sit ut veniet nunc quia hodie veniet.
sed neque illo facta nunc non sunt nec diluvi

um factum est nunc et tamen tempus est horum continu
um est. sed quia non est prope. Ipsum autem tempus tunc
determinatum ad prius nunc est. ut tunc de
structa est troia et tunc erat diluvium
oportet enim includi ad ipsum nunc. erit ergo
quantum continuum ad ab hoc tempore in illud
et ab hoc erat ad preteritum. si vero neque unum
tempus est quod non sit tamen et omne erit tempus fi
nitum. aut ergo deficiet aut non. si quidem
semper motus est. aliud ergo aut idem
est multotiens. manifestum est quoniam sicut motus
sic et tempus est. Si quidem unus et idem sit mo
tus aliquando erit tempus unum et idem si autem non
non erit. Quoniam autem ipsum nunc principi
um est et finis et non eiusdem. sed preteriti qui
dem finis principium autem futuri. habe
bit se sicut circulus quodammodo et in eodem
ambitum et planum sic et tempus in princi
pio et fine et iam hoc videtur semper alterum. Non
enim principium et finalitas ipsum nunc
eiusdem. Simul enim et secundum idem oppo
sita essent et non deficiet. semper enim in prin
cipio est. Ipsum autem iam prope est in presen
ti nunc athomo parte futuri temporis quando
vadet iam quia iam prope est tempus in quo
futurum est et pars preteriti temporis quod non procul
est ab ipso nunc. ut quando vadit iam in
ylion autem destructum iam non dicitur quia
procul multum est ab ipso nunc. Ipsum autem
modo nunc prope presenti est pars preteriti.
ut quando venit modo si sit tempus proximum
presenti nunc. olim autem procul est. repen
te autem quod in insensibili tempore propter parvi
tatem. Mutatio autem omnis de natu
ra remotiva est in tempore autem omnia fiunt
et corrumpuntur. Unde et aliquid sa
pientissimum dicebant tempus. Sed pita
goricus paron penitus indisciplina
bile esse quia obliviscuntur in hoc rectius

ut venit nunc quia hodie venit.

dicens. magis enim est quod corruptio
nis magis causa per se est quam generationis
sicut dictum est prius. destructivum
enim mutatio est. per se generationis
et eius quod est esse secundum accidens. signum
autem sufficiens est quod fit quidem nichil
nisi moveatur quodammodo ipsum et ag
at. corrumpitur enim et nichil moveatur
et hanc maxime dicimus sub tempore corruptio
nem. At vero sed neque hanc tempus facit. sed ac
cidit in tempore fieri et mutationem hanc. Quo
niam quidem igitur tempus est et quid est et quot modis
dicitur ipsum nunc et quid ipsum nunc et quid in
et quid iam et olim et repente dictum est.
His autem nobis determinatis ma
nifestum est omnem mutationem et omne
quod movetur in tempore esse. velocius
enim et tardius secundum omnem est mutati
onem. in omnibus enim sic videtur. dico autem ve
locius moveri prius transmutari in sub
iectum secundum idem spatium et regularem
motum moveri ut in loci mutatione.
Si utraque secundum circulationem moventur
aut utraque secundum rectum similiter.
autem et aliis. At vero prius in tempore est. prius
enim et posterius dicimus ad ipsum nunc dista
ciam. ipsum autem nunc terminus preteriti et fu
turi est. quare quoniam ipsa nunc in tempore sunt
et prius et posterius in tempore erunt. in quo
enim est ipsum nunc et posterius nunc distan
cia. e contrario autem prius dicitur et secundum pre
teritum et futurum tempus. in preterito quidem enim
prius dicimus quod longius est a nunc ab ipso.
posterius autem quod propinquius est. in futuro autem prius
quod propinquius prius est. posterius autem quod pro
cul est. quare quoniam prius in tempore est et omnem
autem motum sequitur prius. manifestum est
quod omnis mutatio et omnis motus in tempore
est. Dignum autem consideratione est et quomodo

quomodo se habet tempus ad animam et propter quid vi
detur in omni esse tempus et in terra et in ma
ri et in celo. aut quia motus passio est
quedam vel habitus numerus existens. hec
autem moventur omnia. in loco enim
omnia sunt. Tempus autem et motus simul
et secundum potentiam et actum. U
trum autem cum non sit anima esset tunc tempus
aut non dubitabit enim aliquis. Im
possibile enim cum sit numerante esse impossi
bile numerabile esse aliquid. Quare ma
nifestum est quia nec numerus. Numerus enim est
aut quod numeratur aut numerabile.
si autem nichil aliud aptum natum est
quam anima numerare et anime intellectus im
possibile est tempus esse anima non sit. sed aut hoc
quod aliquando cum sit tempus est. ut si con
tingit motum esse sine anima. prius
autem et posterius in motu sunt. tempus autem
hec sunt secundum quod numerabilia sunt.
Dubitabit autem aliquis et qualis motus
tempus numerus est. aut cuiuslibet. et namque
fit in tempore et augmentatur et alteratur et
tempore et fertur. secundum igitur quod motus est sic
est uniuscuiusque motus numerus. Amplius mo
tus simpliciter est numerus continui. sed non
cuiusdam. Sed est nunc motum unum et ali
ud quorum utriusque motus erit numerus.
Alterum igitur tempus et simul duo duo equa
lia tempora erunt aut non. Omne namque
tempus unum simile et est simul. Specie autem
et hec non simul. Si enim sunt canes hu
illi vero equi. utrique autem septem. idem numerus hic
autem et motuum simul terminatorum idem
tempus est. sed hic quidem velox fortassis
alius vero non. et alius quidem loci muta
tio est. hic autem alteratio est. tempus autem idem est.
siquidem et numerus equalis sit et simul cum
alteratione et cum loci mutatione. et

propter quod motus quidem alter et seorsum se
tempus autem ubique est unum. quia numerus ubique u
nus idem est qui est equalium et simul. Quo
niam autem est loci mutatio et huius circu
laris. numeratur autem unumquodque uno quo
dam proximo. unitates unitate. equos
autem equo. sic tempus et tempore quodam
finito. Mensuratur autem sicut diximus tempus
motu et motus tempore. Hoc autem est quia sub
determinato motu tempore mensuratur
motusque quantitas et temporis. Si igitur primum
mensura omnium proximorum. circulatio est
regularis mensura maxime quia numerus
huius notissimus est. Alteratio quidem igitur neque
augmentatio neque generatio non sunt regula
res. Loci autem mutatio est. Unde et videtur tempus
esse spere motus quia hoc mensurantur alii mo
tus et tempus hoc motu. Propter hoc autem et
consuetum dici hoc accidit. Dicunt
enim circulum esse humanas res et a
liorum motum habentium naturalem
et generationem et corruptionem. Hoc autem
est quia hec omnia iudicantur tempore et accipi
unt finem et principium sicut si secundum
quandam circulationem sint. et tempus
enim ipsum videtur esse circulus quidam. hoc
autem videtur ob hoc quod huius loci mutationis
mensura est et mensuratur ipsum ab hac.
quare dicere esse res que fiunt circulum dicere
est tempus quendam esse circulum. Hoc autem
est quia mensuratur tempore circulatione. preter
enim mensuram nichil aliud videtur esse quod men
suratur. sed aut mensure multa totum.
Dicitur autem recte quod numerus quidem idem est et
ovium et canum si equalis utraque sunt. de
cem autem non idem neque x eadem sicut neque
triangula idem quod est equilaterus
et gradatus. tamen eadem figura est quia u
traque triangula sunt. Idem enim dicitur

a quo non differat differentia. sed non a quo
differt ut triangulus a triangu
lo differt differentia. Alteri quidem enim tria
guli sunt. a figura autem non. sed in ipsa
in divisione et una. Figura enim alia
quidem huius circulus. alia vero huius tria
gulus. Huius autem alia quidem huius equi
latera. alia vero huius gradata figura
quidem igitur huius eadem et hec triangulus
enim est. triangulus autem non idem est. et numerus
triangulo idem. non enim differt a numero dif
ferentia numerus horum. decem autem non idem est.
In quibus enim dicitur differt. Hii quidem enim
canes. alia vero equi. Et de tempore qui
dem et ipso nunc et de circa ipsum proprie
tatibus hac intentione dictum est. Inci
pit liber quintus.

Transmutatur autem omne
mutans. hoc quidem aliud
quidem secundum accidens. ut
cum dicimus musicum ambulare. quoniam ac
cidit musicum esse et ambulat. et ali
quando dicitur aliquid huius mutare et simpliciter
dicitur mutari ut quecumque dicuntur secundum
partem. sanatur enim corpus quia oculus aut to
rax. hec autem partes totius corporis sunt.
est autem et aliquid quod neque secundum accidens
movetur neque in eo quod aliquid aliud ipsius
sed in eo quod ipsum movetur primum. et hoc est secundum
se ipsum mobile. secundum autem alium
motum alterum est. ut alterabile et al
terationis sanabile et calefactibile
alterum. Est autem et in movente sic. Ali
ud quidem enim secundum accidens movet
aliud vero secundum partem ut in eo quod huius
aliquid. aliud autem per se ipsum primum
ut medicus quidem sanat. manus
autem percutit. Quoniam autem est quidem aliquid
movens primum. est autem et aliquid aliud

quod movetur. Adhuc in quo tempore et praeter hoc ex quo et in quid. Omnis enim motus ex quodam et in quiddam. Aliud enim est quod primum movetur et ex quo et in quod, ut lignum et calidum et frigidum. Horum autem hoc quidem quod, illud vero in quod, aliud vero ex quo. Motus quidem igitur manifestum est quod in ligno, non in specie est. Neque enim movet neque movetur species aut locus aut quantum. Sed est movens et quod movetur et in quod movetur. Magis enim in quod quam ex quo movetur denominatur mutatio. Unde corruptio est in non esse mutatio, et tamen ex esse mutatur quod corrumpitur; et generatio in esse, et tamen ex non esse. Quid quidem igitur motus sit, dictum est prius. Species autem et passiones et locus in quae moventur quae moventur immobilia sunt, ut scientia et calor. Quamvis dubitabit aliquis si passiones motus sunt; albedo autem passio est: erit enim in motum mutatio. Sed fortassis non est albedo motus, sed albatio. Est autem et in illis et quod est secundum accidens, et quod secundum partem et secundum aliud, et quod primo est non secundum aliud, ut quod fit album in id quod intelligitur mutatur secundum accidens: colori enim accidit intelligi. In colorem autem quoniam pars album coloris est, et in Europam quoniam pars Athene Europe sunt. In album autem colorem per se.

e s'm acns

et quod est actus

Quomodo quidem igitur per se movetur et quomodo secundum accidens, et quomodo secundum aliud et quomodo ipsum primum, et in movente et in eo quod movetur, manifestum est, et quod motus non est in specie sed in eo quod movetur et mobili secundum actum sit. Secundum quidem igitur accidens mutatio dimittatur. In omnibus enim est et semper et omnium. Quae vero non secundum accidens est non est in omnibus, sed in contrariis et in mediis et in contradictione. Huius autem fides ex inductione est. Ex medio autem mutatur; utitur enim ipso sicut quod est contrarium ad utrumque. Est enim quodammodo medium ultima. Unde et hoc ad illa et illa ad hoc dicuntur quodammodo contraria, ut vox media gravis ad ultimam et subtilis ad extremam, et fuscum album ad nigrum et nigrum ad album.

Quoniam autem omnis mutatio est ex quodam in quoddam (manifestat autem et nomen: post aliud enim aliquid, et aliud quidem prius, aliud vero monstrat posterius), mutabit mutans quadrifarie: aut enim ex subiecto in subiectum, aut ex non subiecto in non subiectum, aut ex non subiecto in subiectum, aut ex subiecto in non subiectum. Dico autem subiectum quod affirmatione monstratur. Quare necesse est ex his quae dicta sunt tres esse mutationes: ex subiecto in subiectum, et ex subiecto in non subiectum, et ex non subiecto in subiectum. Quae enim est ex non subiecto in non subiectum non est mutatio propter hoc quod non est secundum oppositionem. Neque enim contraria neque contradictio est. Ex non subiecto quidem igitur in subiectum mutatio secundum contradictionem generatio est, alia quidem simpliciter, alia vero quaedam, ut ex non albo quidem in album generatio huius est quidem; quae vero ex non esse simpliciter in substantiam est generatio simpliciter, secundum quam simpliciter fieri et non fieri dicimus. Quae vero est ex subiecto in non subiectum corruptio est, simpliciter quidem quae ex substantia in non esse, quaedam autem quae est in oppositam negationem, sicut dictum est in generatione. Si igitur quod non est dicitur multipliciter, et neque quod est secundum compositionem aut divisionem contingit moveri, neque quod est secundum potentiam, quod ei quod est simpliciter secundum actum oppositum est, hoc quidem enim non album

et ex non sb / in sbm. que / .u. est ex / sbo in / sbm

aut non bonum tamen contingit moveri secundum accidens (erit enim homo non album), quod autem simpliciter non hoc est nullo modo est. Impossibile enim est quod non est moveri. Si autem hoc est, et generationem motum esse impossibile est. Fit enim quod non est; si enim et quam maxime secundum accidens fit, sed tamen est verum dicere quod non est de eo quod fit simpliciter. Similiter et quiescere. Haec igitur omnia accidunt inconvenientia si moveatur quod non est, et si omne quod movetur in loco est, quod autem non est non est in loco; esset enim alicubi. Neque iam corruptio motus est; contrarium quidem enim motui aut motus aut quies est, corruptio autem generationi contrarium est. Quoniam autem omnis motus mutatio quaedam est, mutationes autem tres sunt dictae, harum autem quae sunt secundum generationem et corruptionem non motus sunt; hae autem sunt secundum contradictionem; necesse est ex subiecto in subiectum mutationem motum esse solum. Subiecta autem aut contraria aut media. Et privatio enim ponatur contrarium, et monstratur affirmatione, nudum et album et nigrum. Si igitur praedicamenta divisa sunt substantia et qualitate et ubi et quando et ad aliquid et quantitate et facere aut pati, necesse est tres esse motus: qualitatis, quantitatis et secundum locum. Secundum substantiam autem non est motus propter nullum substantiae contrariorum esse. Neque iam in ad aliquid; contingit enim altero mutante verum esse alterum nihil mutans, quare secundum accidens motus horum est. Neque agentis aut patientis, neque omnis quod movet et movetur, quoniam non est motus motus, neque generationis generatio, neque omnino mutatio mutationis. Primum quidem enim dupliciter contingit motus esse motum, aut sicut subiecti, ut homo movetur quoniam ex albo in nigrum mutatur. Sic et motus aut calescit aut frigescit aut locum mutat aut augmentatur aut diminuitur. Hoc autem impossibile est; non enim subiectorum aliquid est mutatio. Aut in mutando alterum aliquod subiectum ex mutatione in aliam speciem, ut homo ex egritudine in sanitatem. Sed neque hoc possibile est nisi secundum accidens. Hic enim motus ex alia specie in aliam est mutatio. Et generatio autem et corruptio similiter, praeter quod haec quidem in opposita sic, motus autem non similiter. Simul igitur mutabitur ex sanitate in egritudinem et ex hac ipsa mutatione in aliam. Manifestum igitur quoniam cum infirmetur mutatum erit in quamlibet. Contingit enim quiescere. Et amplius non contingentem semper illa ex quodam in quoddam alterum, quare et opposita erit sanatio, sed eo quod accidit, ut si ex recordatione in oblivionem mutatur quoniam cui inest illud mutatur aliquando quidem in scientiam, aliquando vero in sanitatem. Amplius autem in infinitum vadet, si erit mutationis mutatio et generationis generatio. Necesse igitur et primam, si ultima erit, ut si simplex generatio fiebat aliquando, et quod fit fiebat, quare nondum erat quod fit simpliciter, sed aliquid quod fit et factum est iam. Et iterum hoc fiebat aliquando, quare nondum erat tunc quod fit. Quoniam autem infinitorum non est primum, erit neque postremum, quare neque fieri neque moveri possibile est neque mutari nihil. Amplius eiusdem motus contrarius est et adhuc quies, et generatio et corruptio, quare quod fit cum fiat quod fit tunc corrumpitur. Neque enim cum mox fit corrumpitur, neque posterius. Esse enim oportet quod corrumpitur. Amplius oportet materiam subesse et ei quod fit et mutatur

tantum quod ergo est in actu sic alterabile aut
corpus aut anima. sic aliquid quod fit
motus aut generationis. Et tamen aliquid
in quo movetur. Oportet enim esse aliquid quod
exit in motum. non motum autem generatio
ne. Similiter autem et quo exit. Non enim
est doctrina: que est doctrine generatio. Quare
neque generationis generatio. neque quedam
quedam. Cum autem neque substantie neque motus
sit. hec autem aliquid necesse est esse subiectam
naturam in quo movetur loci quidem
mutationem alteratur aut fertur. Omnis
autem qui movetur quod movetur omne tripliciter. aut
in eo quod est secundum accidens aut quo parte
est aliquid. Aut quo per se secundum accidens solum
contingeret mutare mutationem.
ut cum sanus fit curat aut addi
scat. Hanc autem secundum accidens dimisi
mus olim. Quoniam autem neque substantie neque
ad aliquid neque ipsius facere et pati re
linquitur secundum quale et quantum et
ubi motum esse solum. In unoquoque
enim horum est contrarietas motus
quidem igitur secundum quale alteratio sit. hoc enim
alludit commune nomen. Dico autem quale non
in substantia. et namque differentia quale est. Sed
passivum secundum quod dicitur pati. aut impas
sibile esse. Qui autem secundum quantum est
secundum commune quidem innominatus
est. Sed utrumque autem augmentum et decre
mentum. quod quidem est in perfectam ma
gnitudinem augmentum. quod autem ex
hac decrementum. Qui autem est secundum lo
cum et secundum proprium et commune inno
minatus est. sit autem loci mutatio vo
cata quod commune est. et tamen dicuntur ferri hec
sola proprie cum non se ipsis sit stare
mutantibus locum et quecumque non ipsa
se ipsa movent secundum locum. Que

autem est in eadem specie mutatio in ma
ius et minus alteratio est. Aut enim ex
contrario aut in contrarium motus
est. Aut simpliciter aut sic. In minus
quidem enim cum sit in contrarium dicetur mu
tare. In magis autem tamquam ex contrario
in id. Differt autem nichil sic mu
tare aut simpliciter nisi quod sic indi
gebit contraria esse. Magis autem et mi
nus est quo plus aut minus contrarii
in sit et non. Quare quidem igitur hii tres soli
motus sunt ex hiis manifestum est.
Immobile autem est quod omnino impossibile est
moveri. sicut sonus invisibilis et quod in
multo tempore vix movetur aut quod tar
de incipit quod dicitur gravis motu et
quod aptum natum est moveri et possibile. non mo
vetur autem tunc cum aptum natum est.
et ubi et sic quod quidem quiescere voco
immobilium solum. contrarium enim qui
es motui. Quare privatio erit susceptivi.
Quid quidem igitur est motus et quid quies
et quot mutationes et quales motus.
manifestum est ex dictis. Post hec
autem dicamus quid est simul et sepa
ratim et quid tangere et quid est me
dium et quid consequenter et quid habi
tum et continuum et quibus hec unum
quodque horum esse aptum natum sit.
Simul quidem igitur dicuntur hoc esse secundum
locum: quecumque in uno loco sunt
primo. Separatim autem quecumque
in alio. Tangere autem quorum ul
tima simul. Medium autem in quod
aptum natum est primum devenire
quod mutatur. quam in quod ultimum
mutat secundum naturam continue
mutans. In minimis autem est medi
um tribus. ultimum quidem enim

mutationis contrarium est. Continuo autem mo
vetur quod nichil aut paucissimum deficit rei
non temporis. Nichil enim prohibet de
ficientem aut statim aut post ypatem.
id est primam sonare ultimam. sed rei
in qua movetur. Hoc autem in hiis que
sunt secundum locum et in aliis mutationibus
manifestum est. Contrarium autem secundum locum est secundum
rectitudinem distans plurimum. mini
ma enim finita mensura autem finitum est.
Consequenter autem est quod cum post prin
cipium solum sit aut positione aut specie
aut aliquo sit determinatorum. nul
lum medium est eorum que sunt in eodem
genere et cuius consequenter est. Dico autem ut
linea linee secundum quod sunt linee aut
unitatis unitas secundum quod sunt unita
tes. aut domus domui. Aliud autem nichil
prohibet esse medium. Consequenter enim ali
cui et consequentur ad posterius
aliquid est. Non enim unum consequen
ter duobus est. neque nova luna secunde
consequenter est. sed hec illis. Habitum
autem est quod consequenter est cum tangat.
Quoniam autem omnis mutatio in oppositis est.
opposita autem contraria et secundum contra
dictionem sunt. contradictionis autem nichil
medium secundum se est medium manifestum est
quod in contrariis est medium. Continu
um autem est quidem quod est habitum a
liquid est. dico autem esse continuum
cum idem fiat et unus utriusque ter
minus quo tanguntur. et sicut significat
et continetur. Hoc autem esse non potest cum
duo sint ultima. sed hoc determinato
manifestum quod in hiis est continuum
ex quibus unum aliquid aptum natum
est fieri secundum contactum et sicut aliquando fit con
tinuum unum. sit et totum erit unum.

ut autem potest aut penetratione aut col
la aut tactu aut insertu. Ma
nifestum autem et quod primum consequenter
est. Contactum quidem enim necesse est
consequenter esse. consequens autem non omne
tangere. unde et in prioribus ratione con
sequenter est. ut in numeris. tactus est autem
non est. Et si quidem continuum est necesse
est tangere. si non tangit non dum con
tinuum est. non enim necesse unum esse ipsorum
ultima: si simul sunt. sed si unum:
necesse est et simul. Quare insitus est ulti
mus secundum generationem. necesse enim est
tangere si consequuntur ultima. con
tacta autem: non perinde apta nata sunt.
In quibus autem non est tactus. manifestum
est quod non est neque consequentes in hiis. Quare si
est punctum et unitas qualia dicunt
separata: non possibile est esse unitatem et punc
tum idem. Hiis quidem enim inest tangere
unitatibus autem non est consequenter. et horum
quidem contingit esse medium. omnis enim
linee medium punctorum est. horum autem
non est necesse. Nullum enim medium dua
litatis est et unitatis. Quid quidem
igitur est simul et extra. et quid tangere et
quid medium et quid consequenter et quid
habitum continuum et in qualibus unum
quodque horum inest dictum est.
Unus autem motus dicitur multipliciter. u
num est multipliciter dicimus. genere quidem
unus est secundum figuras predicamenti. lo
ci mutatio quidem omni loci mutationi
genere unus est. alteratio autem a loci mu
tatione altera genere est. Specie autem unus
est cum genere unus et in individua specie
sit. ut colores quidem sunt differentie. Iam
enim igitur alius specie denigratio et dealba
tio. omnis autem igitur dealbatio omni deal

bationi idem secundum speciem erit, et omnis denigratio denigrationi; albedini autem non. Unde specie quidem una dealbatio est omni dealbationi. Si autem sunt quaedam quae et genera simul et species sunt, manifestum quoniam specie unus erit, simpliciter autem unus specie non, ut doctrinatio, si scientia species quidem est opinionis, genus autem scientiarum.

Dubitabit autem aliquis si specie unus motus est, cum ex eodem idem in idem mutetur, ut unum punctum ex hoc loco in hunc locum iterum et iterum. Si autem hoc est, erit circulatio rectitudini eadem et volutatio ambulationi. Aut determinatum est, id in quo si alterum est specie, quoniam alter motus est; circulare autem recto alterum specie est. Genere quidem igitur et specie motus unus sic est.

Simpliciter autem unus motus est qui substantia quidem unus aut numero est. Qui autem hic sit, manifestum est dividentibus. Tria enim sunt secundum numerum circa quae dicimus motum: quod et in quo et quando. Dico autem quod, quoniam necesse est aliquid esse quod movetur, ut hominem aut album, et in aliquo hoc moveri, ut in loco aut in passione, et quando; in tempore enim omne movetur.

Horum autem esse quidem genere aut specie unum est in re in qua movetur, habitum autem erit in tempore. Simpliciter autem unum esse in omnibus his; namque in quo est unum esse oportet et indivisibile, ut speciem, et quando est aliquando, ut unum tempus et non deficiens, et quod movetur unum esse non secundum accidens, ut album nigrescere et Coriscum ambulare; unum autem est Coriscus et album, sed secundum accidens; neque commune: esset enim simul duos homines sanari secundum eandem sanitatem, ut ophthalmiam; sed non unus hic est, sed specie unus est. Socratem quidem secundum eandem alterationem alterari specie; in alio autem tempore et iterum in alio, siquidem contingit corruptum iterum unum fieri numero, erit et hic unus; si vero non, idem quidem, unus autem non erit.

Habet autem dubitationem huic similem et utrum una sanitas, et omnino habitus et passiones substantia sint in corporibus. Moveri namque videntur habentia et fluentia. Si ei iam eadem et una quae prius et quae nunc est sanitas, quare non et cum deficiens accipiatur iterum sanitatem, et ipsa et illa unum numero erit.

Eadem enim ratio est, nisi quoniam in tantum differt, quia si quidem duo sunt, idem hic sicut in numero et habitus esse necesse est; unus enim numero actus unius numero habitus est. Si vero habitus unus est, fortassis non alicui videbitur unus et actus; cum enim pausaverit ambulans, non amplius haec est ambulatio; iterum autem ambulante erit. Si igitur una et idem est, contingeret idem unum et corrumpi et esse multotiens. Hae quidem igitur sunt dubitationes extra quam nunc est intentionem.

Quoniam autem continuus est omnis motus, simpliciter quidem unum necesse est et continuum esse, siquidem omnis divisibilis est, et si continuus, unus. Non enim omnis fiet continuus omni, sicut neque aliud nullum contingens contingenti, sed quorum unum sunt extrema. Ultima autem aliorum quidem non sunt, aliorum autem sunt, sed specie differentia et aequivoca. Quomodo namque tanget aut unum fiet ultimum lineae et ambulationis? Habiti quidem igitur sunt utique et qui neque idem specie neque genere sunt; currens enim aliquis febricitabit statim, ut lam

pas ex diffusione loci mutatio habita est, continua autem non. Ponitur enim continuum quorum ultima unum sunt. Quare habiti et consequentes sunt quo tempus continuum est; continuum autem est quo motus. Hoc autem est cum unum ultimum fiat ambobus.

Unde necesse est eundem secundum speciem esse et unius et in uno tempore simpliciter continuum motum et unum; tempore quidem, ut non immobilitas media sit. In deficienti enim quiescere necesse est. Multi igitur et non unus motus est, quorum quies media est; quare si aliquis motus statu occupetur, neque unus est neque continuus. Recipit autem si in medio tempus est. Qui autem specie non unus, et si non deficiat tempus, tempore quidem enim unus est, specie autem alius. Unum quidem enim necesse est et specie unum esse, hunc autem simpliciter esse unum non est necesse. Quis quidem igitur motus simpliciter unus, dictum est.

Amplius autem dicitur unus et perfectus, sive secundum genus sive secundum speciem sive secundum substantiam sit, sicut et in aliis perfectum et totum unius est. Est autem aliquando et si imperfectus sit, unum dicitur, si solum sit continuus.

Amplius autem praeter dictos dicitur unus motus regularis; irregularis enim est sicut non videtur unus, sed magis regularis, sicut rectus. Irregularis enim divisibilis est; videtur autem differre sed magis et minus. Est autem in omni motu regulare et non; namque alterabitur regulariter, et feretur irregulariter in circulo aut rectitudine, et circa augmentum similiter et detrimentum.

Irregularitatis autem differentia est aliquando quidem in quo movetur; impossibile enim est regularem esse motum non in regulari magnitudine, ut reflexi motus aut obliqui, aut alius magnitudinis quorum non convenit contingens in contingente partem alteram; quandoque autem neque in ubi neque in aliquando neque in quo, sed in eo quod sic est; velocitate enim et tarditate aliquando determinatur. Cuius quidem enim eadem velocitas est regularis est, cuius autem non, irregularis. Unde neque species motus neque differentiae velocitas et tarditas, quoniam omnes sequuntur differentes secundum speciem; quare neque gravitas vel levitas quae in idem est, ut terrae ad ipsam aut ignis ad ipsum.

Unusquisque igitur irregularis est quidem continuus, minus autem, quod quidem reflexo accidit motui. Hoc autem minus commixtio semper est contrarii. Si autem omne unum contingit et regulare esse et non, non erit qui non secundum speciem habiti ipsi sunt unus et continuus. Quomodo enim erit regularis ex alteratione compositus et loci mutatione? Indigeret enim convenire.

Amplius autem determinandum est quis motus contrarius motui, et de mansione autem eodem modo. Sed primum dividendum est utrum contrarius motus sit qui est ex eodem ei qui est in idem, ut qui est ex sanitate ei qui est ex aegritudine, aut qui est ex contrario, ut qui est in sanitatem ei qui est in aegritudinem, aut qui est ex contrario in contrarium ei qui est ex contrario in contrarium, ut qui est ex sanitate in aegritudinem ei qui est ex aegritudine in sanitatem; necesse enim aut unum quendam esse horum modorum aut plures; non enim est aliter opponere.

Est autem quidem quod ex contrario ei quod est in contrarium non contrarius, ut quod ex sanitate est ei quod in aegritudinem; ipse enim et unus est. Esse quidem igitur non idem est ipsis, sicut non idem est ex sanitate mutare et in aegritudinem. Neque qui est ex contrario ei qui est ex contrario. Simul quidem accidit ex contrario et in contrarium, aut in medium, sed de hoc quidem posterius dicemus.

Sed magis

in contrarium mutare. Videbitur itaque causa esse contrarietatis que ex contrario. Hec quidem enim mutatio contrarietatis. Ille vero acceptio. Dicitur autem unumquodque magis in quod mutat quam ex quo, ut sanatio in sanitatem, egrotatio autem in egritudinem. Relinquitur ergo que in contraria et ex contrariis. Fortassis quidem ergo accidit hoc in contraria et ex contrariis esse, sed esse fortassis non idem. Dico autem que in sanitatem ei que in egritudinem et que ex sanitate ei que ex egritudine.

Quoniam autem differt mutatio a motu, ex quodam enim subiecto in quoddam subiectum mutatio motus est, que ex contrario in contrarium motus contrarius, ut qui est ex sanitate in egritudinem ei que ex egritudine in sanitatem.

ei que est ex contrario in contrarium

Manifestum autem est et ex inductione qualia videntur contraria esse. Egrotari enim ipsi sanari, et ipsi addiscere decipi propter mutationem vero non per ipsum. In contraria enim sicut enim sanitas est, sic et deceptio est, et per ipsum et per alium. Et sursum motus ei qui deorsum contraria enim hec sunt in longitudine, et quis est et qui est ad dextrum ei qui est ad sinistrum. Contraria enim hec sunt in latitudine. Et qui est ante ei qui est retro contraria; enim hec sunt in altitudine.

Que autem est in contrarium solum non est motus sed mutatio, ut fieri album non ex quodam est. Quibus autem contrarium non est, que ex ipso ei que est in ipsum mutatio contraria est, unde generatio corruptioni contraria est, et que motio acceptioni. Hee autem mutationes quidem, motus autem non sunt.

Quorum autem in medium motus sunt, quibus autem contrariorum est medium, tamquam in contraria quodam modo ponendi sunt. Sic enim contrario utitur medio motus in utralibet [utrique] mutet, ut ex fusco quidem in album tamquam ex nigro, et ab albo in fuscum tamquam in nigrum, ex nigro autem in fuscum tamquam in album. Medium autem ad utrumque dicitur quodam modo utrumque ultimorum. Sicut dictum est et prius. Motus autem quidem ergo motui contrarius sic est, qui ex contrario in contrarium.

Quoniam autem motui non solum videtur motus esse contrarium, sed et quies, hoc determinandum est. Simpliciter quidem enim contrarium motui motus est. Opponitur autem et quies; privatio enim est. Est autem sic quod et privatio contraria dicitur. Qualis autem quali, ut ei que est secundum locum. Sed hoc non dicitur simpliciter. Utrum enim ei que est hic mansioni que est ex hoc aut que est in hoc motui opponitur? Manifestum ergo quoniam in duobus motus subiectis, huic quidem que ex hoc in contrarium que est in hoc quies, huic autem que est ex contrario in hoc que est in contrario quies. Simul autem et ad invicem contrarie hee sunt. Et namque inconveniens est, si motus quidem contrarii sunt, quietes autem opposite non sunt. Sunt autem hee in oppositis, ut que est ex sanitate ei que est ex egritudine quies contraria motui; autem ei qui ex sanitate in egritudinem, ei autem que est ex egritudine in sanitatem irrationabile est. Que enim in ipso motu est in quo stetit quietatio magis est, aut accidit simul esse ei motioni. Necesse autem est aut hanc aut illam esse. Non enim que est in albedine quies contraria est ei que est in sanitate.

Quibus autem contraria non sunt, horum mutatio que dicitur secundum opposita, scilicet que est ex ipso ei que est in ipsum. Motus autem non est, ut que est ex esse ei que est in esse. Quies autem quidem hinc non est. In mutatis autem est, et si quid aliquid est subiectum non esse que est in esse mutatio ei que est in non esse contraria esse.

Si vero non est aliquid, quod non est dubitabit aliquis cui sit contraria que est in esse mutatio et si quies est. Si autem hoc est, aut non omnis quies motui contraria est, aut generatio et corruptio motus sunt. Manifestum ergo quod quies quies non dicenda est, si non et hee motus. Simile autem aliquid est et immutationes. Contraria autem est aut nulli aut ei que est in non esse aut corruptioni. Hec enim ex ipsa est, generatio autem in illam.

Dubitabit autem aliquis quare in mutatione quidem secundum locum sunt et secundum naturam et extra naturam et quietes et motus, in aliis autem non, ut alteratio hec quidem secundum naturam, illa autem extra naturam. Nichil enim magis sanatio aut egrotatio secundum naturam aut extra naturam, neque dealbatio aut denigratio. Similiter autem est et in augmento et detrimento. Neque enim hec ad invicem contraria secundum naturam sunt, quoniam autem est extra naturam, neque augmentum augmento. Et in generatione aut corruptione eadem ratio est. Neque enim generatio quidem secundum naturam, corruptio autem extra naturam est. Senescere enim secundum naturam est. Neque generationem videmus aliam quidem secundum naturam, aliam vero extra naturam. Aut sic quod violentia sit extra naturam, et corruptio erit corruptioni contraria que violenta est sicut que extra naturam est ei que est secundum naturam. Ergo et generationes sunt violente quedam et non secundum naturam, quibus contrarie sunt que sunt secundum naturam, et augmenta sunt violenta et detrimenta, ut augmenta que velocitate propter alimentum pubescentium sunt, et frumenta cito adaucta et non constricta. In alterationibus autem sic, aut similiter est. Alie quidem violente, alie vero naturales, ut dimissi non in contrariis diebus sed in creticis. Alii quidem extra naturam alterantur, alii vero secundum naturam. Erunt ergo corruptiones contrarie ad invicem non generationi. Et quid prohibet? Est enim sic, et namque si hec quidem dulcis, illa vero tristis est. Quare non simpliciter corruptio corruptioni contraria est, sed secundum quod hec quidem huius, alia autem huius rei est.

Omnino quidem ergo contrarii motus et quietes dicto modo sunt, ut que est sursum ei que est deorsum. Loci autem contrarietates hee sunt. Fertur autem quidem sursum est motu natura ignis, terra vero deorsum. Et contrarie ipsorum loci motiones sunt. Ignis autem sursum quidem natura, deorsum autem extra naturam, et contrarius est qui est secundum naturam ipsius ei qui est extra naturam. Et quietes autem similiter. Que namque sursum est quies ei qui est desursum deorsum motui contraria est. Fit autem terre illa quidem quies extra naturam, motus autem hic secundum naturam. Quare motui quies contraria que est extra naturam ei que est secundum quod est natura eiusdem. Etenim motus enim eiusdem contrarius sic est. Alia quidem enim secundum naturam ipsorum erunt sursum aut deorsum, alia autem extra naturam.

Habet autem dubitationem si est omnis quietis que non semper generatio, et hec ipsum stare sit. Manentis ergo extra naturam, ut terre sursum est generatio. Cum ergo ferebatur sursum violentia stetit. Sed quod stat semper videtur ferri velocius, quod autem violentia est contrarium. Non fiens ergo quiescens erit

quiescent. Amp̄ uī stare pōtium
aut oīo eē in p̄ri⁹ locum ferri. Aut
accidē simul p̄ter dicta in p̄priū qui ē
sc̄dm naturā locū. τ ñ in eum qui ē
ex naturā. Jst aūt dubitatōnē cō
tra ē quies q̄ ē hic cui ē hīc motui.
Cum eīm moueat̄ ex hoc aut remit
titur adhuc uī h̄re q̄ abiectum ē
q̄r̄ s̄īt quies ↄtraria ē cui ł̄ ī hucest
manētēū motu simul erunt ↄ̄ria
aut sic quiescūt. Aut adhuc mar
oīo aūt cuius q̄ mouē aliud quid ibi
aliud aūt ē in quiē mutat. uū τ mag̃
motus motui contrariū ē q̄m quies
τ de motu quid τ quiete q̄uo utr̄q;
unū sint τ q̄ ↄtrarie quibusdam dēmē.

Incip̄ lib. vi.

Si aūt ē continuū τ q̄ tan
gitur τ consequnt̄. sic
diffinitū ē p̄ius con
tinua quid quorum ultima unū. que
uō tangunt̄ quorum t̄mini simul. con
sequnt̄ aūt quorum nich̄ ē mediū p̄ro
ximi gn̄is. imp̄le ē ex ī diuisibilibus
aliq̄ continuū eē ut lineam ex p̄nc
tis. Siq̄dē quid linea continuū.
punctū aūt indiuisibile. neq; eīm unū
sūt ultima punctorū. neq; eīm ē. τ h̄
quidē ultimū. aliud aūt aliq̄ p̄s in
diuisibil. neq; simul ultima. Nō eīm ē
ultimū nich̄ in p̄tibil. aliud eīm
ultimū ē. τ cui ultimū. Amp̄ ā
necc̄e ē aut ↄtinua eē puncta aut
tāgentia se ad inuicē ex quibus ē con
tinuū. eadē uō rō ē τ in oībus indiui
sibilibus. continua quidē g̃ ñ erunt
p̄p p̄dcm̄ modū tangit aūt oē aut
totū. totū aut p̄s p̄te. aut totum
pars. aut totum parte. q̄m aūt
in p̄tibile indiuisibile ē. necc̄e ē
totū totū tange. totū aūt totū tā
gē. ñ ē continuū. Continuū eīm
h̄t h̄ quidem aliam. illud uō aliam
parte. τ diuidit̄ in sic diuisibilia.
τ loco discreta. At uō neq; conseq̄
ter in eē punctū puncto. aut ip̄m
nūc ip̄i nūc. q̄r neq; ex hīs ē eē lon
gitudinē aut t̄p̄e. Consequnt̄ eīm
quidē quorum nullū aliū mediū pro
ximū. punctorū aūt semp̄ medi
um ē linea τ ip̄orum nūc t̄p̄e. Amp̄
uō diuiderent̄ utiq; ī diuisibilia. si
quidē ex quibus ē utrūq; in ip̄a di
uidit̄. Sz nullū continuorū ī imp̄
tibilia diuisibile. Aliud aūt gen̄
ñ pot eē mediū punctorū τ ip̄orum
nūc nullū. Si namq; erit manife
stū ē q̄ ī diuisibile aut ī diuisibi
le ē. Et si diuisibile. aut ī diuisi
bilia. aut in sp̄ diuisibilia. hoc
aūt ē ↄtinuū. Manifestū aūt ē τ q̄ oē
continuū diuisibile τ in sp̄ in in
diuisibilia. Si eīm ī indiuisibilia
diuiderent̄ continuū eēt̄ in diuisi
bile indiuisibili contactū. Vnū
eīm ultimū tangens τ q̄ tangun
tur continuorum ē. eiusdem aūt rō
nis ē τ magnitudinē τ t̄p̄us τ
motū ex indiuisibilibus cōponi
τ diuidi in indiuisibilia aut nich̄.
Manifestū aūt ē ex hīs. si eīm magni
tudo ex indiuisibilibus compo̊. et
motus q̄ qui ē huī excessibus mo
tibus erit in diuisibilibus ut si ip̄a
a. b. c. ex a. b. c. ē indiuisibilibus
motus aūt in quo ē. d. e. z. sc̄dm q̄m
motū ē ip̄m. o. in spatio q̄ ē. a. b.
c. unamq̄uq; p̄te h̄t indiuisibilē

Si g̃ p̄sentis motus necc̄e ē moui
aliquid τ sim̊ aliquid ñ nō eē mot̄
τ moūe eē ex indiuisibilibus. sc̄dm q̄
dem a. motum ē ip̄m o. motū ī h̄ē
d. mō. sc̄dm uō motū. b. quo ē ip̄ e.
τ sc̄dm c. similiter quo ē ip̄m z. Si ergo
necc̄e ē q̄ mō unū ubi. ñ simul est
moui τ motū eē a quo mouit q̄m
mouit ut si thebas aliquid it. im
possibile ē simul ire thebas. τ itū
eē thebas. Sc̄dm g̃ a. inp̄tibilem
mot̄ ē ip̄ o. sc̄dm q̄ ip̄ d. motus ad
erat. q̄r siquidē o. p̄terius deueniē
q̄m ueniat. diuisibilis utiq; erit a.
cū eīm ueniret neq; quiescebat neq;
transiens in medio erat. si aūt simul
ueniat τ ueniēt ueniens. cū ueniat
uentū ibi erit τ motū eē ī moue.
Si uō sc̄dm totū quidē a. b. c. mō
aliquid τ motus quo mouē. d. e. z.
ē. Sc̄dm uō imp̄tibile a. nich̄ mō
s; motū eē erit utiq; motus ex ñ mo
tibus. s; ex monientis. τ motū eē a
liquid ñ motū sic. Siquidē eīm trā
sīuit ñ transiēs. q̄r aliq̄d erit trāsīt
eē ñ aliq̄d trāsiens. hanc eīm trāsi
uit ñ trāsiens hanc. Si g̃ necc̄e ē
aut quiescē aut moui oē. quiesc
cit aūt p̄ unū q̄q; eorum q̄ sūt. a. b. c.
ergo aliquid erit ↄtinue quiescens
simul. τ q̄ mō. p̄ totū eīm. a. b. c. mo
uebat̄ τ quiescebat q̄ibus p̄s q̄r τ
p̄oniē τ siquidē in diuisibilia q̄ sūt
. d. e. z. mot̄. mot̄ sunt p̄sentis cōti
get utiq; ñ moui. s; quiescē. Si aūt
ñ sunt mot̄. contingit motū nō
ex motibus eē. Simili aūt necc̄e
ē longitudini τ motui indiuisi
bile eē τ t̄p̄e. τ componi ex ip̄is nūc ī di
uisibilibus. Si eīm omnis diuisibilis ē
in minore aūt eq̄li. uelocius trāsibit
minorē. diuisibile erit τ t̄p̄e. si aūt τ
t̄p̄e diuisibile erit τ t̄p̄e. Si aūt t̄p̄e di
uisibile erit in quo feretur aliquid
p̄ ip̄m a. τ. q̄ ē ip̄ a. eē diuisibile.
Qm̄ aūt omnis magnitudo ī mag
nitudinē diuisibilis. ostensū ē eīm
q̄m impossibile ē ex athomis cō
tinuū eē aliquid. magnitudo aūt
omnis continua ē. necc̄e ē in eq̄li tē
pore maius τ in minori eq̄le τ in
minori plus moui. sic diffiniunt
quidā ip̄m uelocius. erit eīm in quo
ē ip̄m a. eo q̄ ē in b. uelocius. q̄m
g̃ uelocius ē q̄ p̄imū mutat mīt
in quo t̄p̄e ip̄ a. mutat̄ ab ip̄o. c. in
ip̄o. d. in ip̄m. z. a. in h̄ ip̄m. b. nō
dum erit iux̄ ip̄m. d. s; deficiet. q̄r ī
eq̄li tempe plus abibit uelocius.
At uō τ in minori plus. in quo n.
ip̄m a. factū ē iux̄ ip̄m d. ip̄m. b. erit
iux̄ e. cum tardius ē ergo q̄m ip̄m
a. ad ip̄m. d. factū ē in omī t̄p̄e in q̄ ē
z. i. t̄p̄z ad ip̄m. t. erit in minori. hoc
τ erit in quo ē. z. k. Jp̄m quidē g̃. c.
t. q̄ transierit ip̄m a. mai ē ip̄o
c. e. tempus aūt q̄ ē z. k. minus ē
omī eo q̄ ē. z. i. q̄r in minori abibit
maius. manifestū ē aūt ex hīs q̄ uelociꝰ
in minori t̄p̄z abibit eq̄le q̄m qui
dem eīm maiorem in minori transi
bit tardiori. Jp̄m aūt sc̄dm se ip̄m ac
ceptum in pl̄i t̄p̄e maiorē minore.
ut q̄ ē. l. m. maiorē ea q̄ ē. l. x. plꝰ
erit t̄p̄s q̄ q̄ ē. p. r. in quo ip̄am l.
m. transit. q̄m q̄ ē. p. g. in quo
ip̄m. l. x. Q̄r si quod ē p. r. t̄p̄e ē
minus eo q̄ ē. h. in quo q̄ ē tardiꝰ

transit ipsam .l.x. et quod est .p.l. minus erit
eo in quo est .h. Ipso enim .p.r. minus est
minore autem minus et ipsam minus
est quare in minori movebitur equale. Am-
plius autem si omne necesse est quod est aut in equali
vel aut minori aut in pluri moveri et quod
quidem in pluri tardius quod autem in equali e-
que velox. Velocius autem non est equaliter
velox neque tardius neque utique in pluri
aut in equali modo ipsum velocius. Re-
linquitur igitur in minori quare necesse est et e-
qualem magnitudinem in minori tem-
pore transire velocius.

Quoniam autem omnis motus in tempore est et in
omni tempore possibile est moveri. omne
autem quod movetur contingit et velocius mo-
veri et tardius in omni autem tempore erit velo-
cius moveri et tardius. Hoc autem cum sint
necesse et tempus continuum esse. dico autem
continuum divisibile in semper divi-
sibilia. hoc enim subiecto continuo ne-
cesse est continuum esse tempus. quoniam enim os-
tensum est quod velocius in minori tempore tran-
sibit equale. sit quod quidem in quo est .a.
velocius quod quidem in quo .b. tardius
et sit motum tardius quod est in quo est .d.
c. per magnitudinem in quo est .z.i. tem-
pore. manifestum ergo est quod velocius
in minori quam .z. hoc movebitur per eandem
magnitudinem et sit motum in eo in
quo est .z.t. Iterum autem quoniam velocius in
eo quod est .z.t. transibit totam que est .d.
c. ipsum vero tardius in eodem tempore mino-
rem transibit. sit ergo in quo est .c.
k. quoniam autem tardius quod est ipsum .b. in
eo quod est .z.t. tempore transiit que est .c.k.
transiet velocius in minori tran-
sibit. quare iterum dividitur quod est .z.t.
tempus. Iterum itaque dividit ipsum tempus

hoc autem diviso et .c.k. magnitudo
dividitur secundum eandem rationem. si vero et
magnitudo et tempus et hoc semper in-
accipientibus a velociori tardius et
a tardiori velocius et eo quod demon-
stratum est utentibus. dividet enim quod est
velocius tempus tardius autem lon-
gitudinem. si igitur semper hoc convertitur divi-
sio est conversio autem semper fit divisio. mani-
festum est quoniam omne tempus continuum est.
Similiter autem manifestum est et quod mag-
nitudo omnis continua sit per eas
enim hec et equales divisiones tempus
et magnitudo dividitur. Amplius
autem et ex consuetis rationibus est manifestum
dici quod siquidem tempus est continuum
et magnitudo continua est. siqui-
dem in medio tempore medium transit et
simpliciter in minori minus. hee enim eque
divisiones temporis et magnitudinis
sunt et si quolibet infinitum est et reliquum
alterum et alterum est. ut siquidem ultimis in-
finitum est tempore et longitudo ultimis si
vero divisione divisione et longitu-
do si autem in utrisque tempore est in utrisque
longitudo. Unde et zenonis ratio falsum
opinatur quod est non possibile infinita tran-
sire aut tangere infinita secundum
unumquodque in finito tempore. dupliciter enim
dicitur et longitudo infinitum et tempus et
omnino omne continuum. aut secundum di-
visionem est aut in ultimis. Infinitis
quidem igitur secundum quantitatem non contingit
sese tangere in finito tempore. eis autem
que sunt secundum divisionem contingit
et namque ipsum tempus sic infinitum
est. quare in infinito et non finito. accidit
transire infinitum et tangere infini-
ta in ipsis infinitis et non finitis. neque

iam infinitum per infinito tempore
transire. ergo neque in infinito finitum
sed si siquidem tempus infinitum fuerit
et magnitudo infinita erit siquidem
magnitudo et tempus. sit enim finita ma-
gnitudo in quo est .a.b. tempus autem infi-
nitum in quo est .c.d. Accipiatur igitur
temporis aliquid finitum in quo sit
.g.d. in hoc igitur transibit aliquid mag-
nitudinis. et sit quod transitum est in quo
est .b.e. hoc autem aut mensurabit quod est
in quo est .a.b. aut deficiet aut ex-
cellet. differt autem nihil. si enim semper
equalem que est in .b.e. magnitudinem
in equali tempore transibit. hoc autem mensu-
rat totum. finitum erit omne tempus in quo
transibit. In equalia enim dividetur
sicut et magnitudo. Amplius autem si non
omnem magnitudinem in infinito tem-
pore transibit sed contingit aliquam par-
tem et in infinito tempore transire non in eo
quod est .b.e. hoc autem mensurabit totam
et equalem in equali transibit. quare erit
finitum et tempus. quod autem non in infinito
transibit quod est .b.e. manifestum est. si accipi-
atur in altera finitum tempus. Si enim in mi-
nori hanc partem transibit necesse est fi-
nitam esse alteram finita. eadem autem demon-
stratio est et si longitudo quidem sit infi-
nita tempus autem finitum sit. Manifestum
igitur ex dictis est quod neque linea neque planum neque
omnino continuorum nullum erit athomum
non solum propter id quod nunc dictum est sed quia
accidit dividi athomum. Cum enim
in omni tempore velocius et tardius est velo-
cius autem plus transibit in equali tem-
pore contingit enim et duplicem et e-
miolia transire magnitudinem vel
longitudinem. sit enim hec ratio velocio-

ris. adducatur igitur velocius secundum emi-
oliam in eodem tempore et dividantur
magnitudines quidem velocioris
sunt in quibus est .a.b.c.d. in tres a-
thomos. que vero sunt tardioris in duas
in quibus sunt .e.z.i. Itaque et tempus divi-
detur in tria athoma. equalem enim
in equali tempore transibit. dividatur
igitur tempus in ea que sunt .k.l.m.n. Iterum autem
quoniam tardius deductum est per .e.z.i. et tempus
secabitur in gemina dividetur igitur
athomum et impartibile. non enim in atho-
mo transibit sed in pluri. manifestum igitur quoniam
nihil continuorum impartibile. Necesse est
autem et ipsum nunc quod non secundum alterum sed
per se et primum dictum indivisibile esse et in omni
tempore huiusmodi inesse. est enim aliquid ulti-
mum eius quod factum est. cuius in hoc nihil
futuri est. et iterum futuri est cuius in hoc ni-
chil est illius quod factum est. quod utique diximus
utrisque inesse terminum. hoc autem si demon-
stretur quoniam huiusmodi est per se et idem simul mani-
festum est et quod indivisibile. necesse est igitur
idem esse ipsum nunc quod ultimum utrisque tem-
poribus est. si enim alterum est consequitur quod
deinceps non erit alterum alteri propter id quod non est conti-
nuum ex impartibilibus. Si autem seorsum
est utrumque. medium erit et tempus. omne enim continuum
non hoc est. quare non erit univoce medium utrorum.

At vero si tempus medium est et divisibi-
le erit. omne enim tempus ostensum est quod di-
visibile sit. quare divisibile est ipsum
nunc. Si autem divisibile est ipsum nunc. si-
quidem erit aliquid quod factum est in futuro et
aliquid futuri in eo quod factum est. secundum
enim quod dividetur hoc determinat pre-
teritum et futurum tempus. Similiter
autem et non per se erit hoc nunc. sed secundum al-
terum. divisio enim non secundum ipsum est. Ad hec

aū ip̄ius nūc· hoc quid' fcm̄ erit·
illud aūt futur' ⁊ n̄ semp id' fcm̄ ē
aut futur' n3 simul id' ip̄m nunc
ē· Amplius aūt cū diuisibile ē t̄pe
qr̄ si hoc impl̄ce in ee ip̄i nūc· ne
cesse ē id' ee q̄ in utroz ē nūc· Ac
uo si idem ē manifm̄ ē q̄ in diui
sibile· Si enī diuisibile sit contin
gent eadem q̄ ī p̄rius· Qz quidē g̊
sit aliquid in t̄pr̄ indiuisibile q̄
dnīs ee ip̄m ē ip̄m nūc manifm̄
ē ex hiis q̄ dc̄a sunt· qd' aūt nichil ī
ip̄o nunc mō· ex hiis manifm̄ ē· si
namqz ē contingit· contingeret ⁊ ue
locius moūi in ip̄o ⁊ tardi'· Sit g̊
⁊ ip̄m nūc in quo ē· n· moueatur
aūt in ip̄o uelocius p· a· b· ergo tar
dius in ip̄o p minorem q̄m sit a· b·
mouebitur· ut p a· g· qm̄ aūt tar
dius in toto ip̄o nūc mō· p a· g· ve
locius in minori q̄m hoc mouebr̄·
qr̄ diuidet' ip̄m nūc s3 erat indi
uisibile· n̄ ergo ē moūi in ip̄o nc̄·

quiesce

At uo nec quiesce enī dnīs ip̄m
aptū natū ē moūi ⁊ q̄ n̄ mō quid
aptū natū ē ⁊ in quo ⁊ tūc· qr̄ q̄m
in ip̄o nūc nichl' aptū natū ē mo
ūi· manifm̄ ē q̄ n3 quiesce· Amp
aūt si id' quid' ē nūc in utrisqz tem
porib3· contingit aūt nūc h quid'
moūi aliud aūt quiesce p totum·
q̄ aūt p totum mō in t̄pr̄ ī quo ub3
mouebr̄· h· scdm̄ q̄ aptum natū ē
moūi ⁊ quiescens· simul' quiescat
contingit utr̄3 id' simul quiesce
⁊ moūi· id' eī ultimū temporum
utroz q3· ip̄m nūc· Amp aūt
quiesce quid' dnīs q̄ similit' se hr̄
⁊ ip̄m ⁊ scdm̄ se· ⁊ p̄tes nūc ⁊ p̄ri·

in ip̄o aūt nūc n̄ ē p̄ri· Qr̄ n3 quiesc
cere· necc̄e ē ergo ⁊ moūi q̄ mō
in t̄pr̄ ⁊ quiescere quiescens· Qd
aūt mutatur omē necc̄e ē diuisi
bile ee· qm̄ enī ex quodā in q̄d
dam om̄is mutatō ē· ⁊ cum quid'
sit in hoc q̄ mutat' ē· n̄ amp mu
tatur· cū aūt in eo ē ex quo muta
tum ē· ⁊ ip̄m ⁊ partes om̄s n̄ mu
tantur· Qz enī simil' se hr̄ ⁊ ip
sum ⁊ partes om̄s n̄ mutantur ne
cesse quidē g̊ hoc aliquid in hoc ee·
aliud uo in altm̄ mutatis· n̄ enī
in utrisqz n3 in neutro p̄lē· Di
co aūt in qd' mutatur p̄mū scdm̄
mutatōnē ut ex albo in fuscū n̄
in nigr'· n̄ō enī necc̄e ē q̄ mutat'·
in quolz ee ultimoz· Manifm̄ ē
g̊ q̄ omē q̄ mutatur ē diuisibi
le· Motus aūt ē diuisibil' dupl'r:
uno quid' modo tempore· alto q̄
scdm̄ diuisibilitatē partiū illius
q̄ mō motus· ut sitp̄m· a· c· mō
totum· ⁊ a· ⁊· b· mouebr̄· ⁊· b· c·
sit quid' g̊· a· b· ip̄ius qui ē· d· e·
⁊ ip̄ius qui ē· b· c· q̄ ē· e· z· mot'
partiū· necc̄e ē g̊ totum in quo
ē d· z· ip̄ius· a· c· ee motū· mo
tum mouebr̄ enī scdm̄ hūc mot'
qm̄ quid' utraqz partiū moue
bitur scdm̄ utrūqz· nulla eī mō q̄
alt'ius motum· qr̄ ⁊ totus mot'
totius magnitudinis ē motus·
Amp aūt si om̄s motus alicui'
ē totus aūt motus ē in quo ē· d· z·
n3 partiū ē· neutrius p̄ts enī utr̄
q3 ē n3 alt'ius nullius· cui' ē enī
totus totius ē ⁊ partes partium
sunt· partes enī ip̄ius d· z· sunt

t̄p̄oz q̄ sunt· a· b· c· ⁊ nullaz aliaz
plūium enī n̄ ē mot' unius· utiqz
totus mot' ē totius a· c· magni
tudinis· Amp aūt si quid' ē totī
motus alius ut in quo ē· t· i· Remo
uebit' ab eo qui sit utrorūqz partiū
motus· hii aūt eq̄les erunt· hiis q̄
sunt· d· e· z· vnius enī unus mot'
ē· qr̄ si mot' quid' diuidit' qui ē
t· i· in partium mot' eq̄lis ē q̄ ē t·
v· ei qui ē d· z· si uo deficit aliquid
ut q̄ ē· k· i· hic nullius ē mot'
n3 enī totius· n3 partiū· p̄p id q̄ v
nius unus ē· n3 nullius alt'ius ē·
continuus enī mot' ē continuoz
q̄runda· sil'r aūt ē ⁊ si excellat p̄
diuisionē· qr̄ si hoc impl̄e ē necc̄e
ē motū eundē ee ⁊ eq̄lem· h quid'
g̊ dīo scdm̄ partiū motus ē ⁊ necc̄e
ē om̄s ee p̄tibus' ip̄am· Aliud aūt
scdm̄ t̄p̄e ē· qm̄ enī om̄s motus in
t̄pr̄ ē· Tempus aūt om̄e diuisibile
s3 ī minori minor mot' ē necc̄e est
omnē motū diuidi scdm̄ t̄pe· qm̄
aūt om̄e q̄ mō in aliquo quidē
mō ⁊ in quodam tempe om̄s e
rit motus· necc̄e ē eaſdē diuones
ee temp̄is q3 ⁊ motus ⁊ ip̄ius mo
ūi ⁊ q̄ mō· ⁊ in quo ē mot'· s3 n̄
om̄s simil' ē in quib3 ē mot'· s3 q̄n
ti quid' scdm̄ seip̄m· q̄lis aūt scdm̄
accn̄s· accipiatur enī t̄pe in quo
moueat' in quo sit· a· z· motus
in quo b· si namqz p totū ⁊ in oī
tempe ē motū ⁊ in medio p mi
norē ⁊ iteru hoc diuisio p minō
rē h' ⁊ semp sic· Simil' aūt ⁊ si mo
tus semp diuisibil' sit· ⁊ t̄pe diuisi
bile· si enī p totū in om̄i p medū

in medio· ⁊ itm̄ p minorē in minori·
eodē aūt modo ⁊ ip̄m moūi diuidetur
sit enī in quo ē· c· ip̄m moūi· scd' g̊
motū medium minor ē toto· ⁊ itm̄ p̄
medietatis medium ⁊ semp sic· Est
aūt ⁊ ponentē scdm̄ utrumqz mo
tuū ip̄m moūi· ut scd' q̄· c· d· ⁊· c
e· dicē q̄ totum ē scdm̄ totū· si uā3
scdm̄ aliud plus ē ip̄m moūi scdm̄
ip̄m motū· sic demonstrauim' ⁊ mo
tū diuisibilē in p̄tiū mot' ee· Accep
to enī ip̄o moūi scdm̄ utrumqz con
tinuū ē totum· simil' aūt demon
strabit' ⁊ longitudo diuisibil' ⁊ oīo
omē in quo ē mutō· p̄ter q̄d scdm̄
q̄ue accn̄s sint· qm̄ q̄ mutat' ē diui
sibile· vno enī diuisio· oīa diuidū
tur· ⁊ in ip̄o infinita ee aut finita·
simil' se hēbit ī oīb3· sequitū ē enī
maxime omnia diuidi ⁊ infinita ee ab
ip̄o mutante· mox enī ī ē ip̄i mu
tanti diuisibile ⁊ infinitū· diuisibi
le quid' g̊ ostensum ē prius· Infini
tū aūt in sequentib3 ē manifm̄· Qm̄
niam aūt om̄e q̄ mutatur ex quodā
in aliquid mutat'· necc̄e ē q̄ mutā
tū ē cum mutatū ē ee in eo ad q̄d
mutatū ē q̄ mutatur enī ex quo
mutatur distat aut deficit· ip̄m
aūt idē ī ē mutari ⁊ deficere aut
sequitur mutari ip̄m deficē· Si
aūt mutari ē ip̄m deficē· ⁊ q̄ mu
tatum ē quid' iam defectum est·
Simil' aūt utr̄qz se hr̄ ad utrūqz
Qm̄ g̊ ē una mutatōnū scdm̄
cōdiuonē q̄ mutatū ē ex eo q̄ n̄ ē
in ee desinit quid' an ee· erit g̊ in eo
q̄ ē om̄e enī necc̄e ē ee aut n̄ ee·
Manifestū g̊ q̄ ī mutatōne scdm̄

contradictionem quod mutatum est, erit in quod mutatum est. Si autem in hac et in aliis est. Simul enim et in aliis erit in una.

Amplius autem secundum inductionem accipientibus manifestum est, si quidem necesse est quod mutatum est esse alicubi aut enim in ex quo mutatum est aut in quo aut esse in alio. Quoniam autem ex quo mutatum est deficit, et cum est necesse est alicubi esse, aut in hoc aut in alio erit. Si quidem igitur in alio ut in ipso c quod in b mutatum est, iterum ex c mutatur in b; non enim habebatur ipsi b. Mutatio enim continua est. Quare mutatum cum mutatum est mutatur in quod mutatum est. Hoc autem impossibile est. Necesse est ergo quod mutatum est esse in quod mutatum est. Manifestum igitur et quod factum est cum factum est erit, et quod corruptum est cum corruptum est non erit. Universaliter enim dictum est de omni mutatione, et maxime manifestum in ea que est secundum contradictionem. Quod quidem igitur quod mutatum est primo in illo est, manifestum est. In quo autem primo mutatum est quod mutatum est, necesse est athomum esse. Dico autem primum quoniam non est quod sit huiusmodi in quo non sit aliquid alterius huius. Sit enim divisibile quod est a c et dividatur secundum b. Si quidem igitur in a b mutatum est et iterum in b c, non utique in quo primo quod est a c mutatum est. Si autem in utroque transmutatur, necesse est enim in utroque aut transmutari esse aut transmutatum, et sic in toto transmutatur; sed erat mutatum. Eadem ratio autem est et si in hoc quidem mutatur, in hoc autem mutatum est; erit enim aliquid primo prius quam non erit divisibile in quo mutatum est. Manifestum igitur quoniam et quod corruptum est et quod factum est in athomo. Hoc quidem corruptum, hoc autem factum est.

Dupliciter dicitur autem in quo primo mutatum est: aliud quidem in quo primo perfecta est mutatio (tunc enim est verum dicere quod mutatum est), aliud vero in quo primo cepit mutari. Quod quidem igitur secundum finem mutationis primum dicitur existit quidem et est; contingit enim perfectam perfici mutationem, et est mutationis finis, quod et ostensum est indivisibile esse propter id quod terminus est. Quod autem secundum principium est omnino non est; non enim est principium mutationis neque quod primo tempore mutatur erat. Sit enim primum in quo est a d. Hoc indivisibile quidem non est contingit; erunt enim consequentia esse ipsa nunc.

Amplius autem si in c a simul quiescit omni tempore, ponatur enim quiescens, et in a quiescat; quare si impartibile est a d, simul quiesceret et quod mutatum est erit. In a quidem enim quiescat, in d autem mutatum est. Cum autem non est impartibile, necesse est divisibile esse et in quolibet huius mutatum esse. Diviso enim in ipso a d, si quidem in neutro mutatum est neque in toto c a d. Si autem in ambobus mutatur, et in omni. Si vero in altero tantum mutatum est, non in toto primo. Quare necesse est in quolibet mutatum esse. Manifestum igitur est quoniam non est in quo primo mutatum est. Infinite enim divisiones sunt. Neque in eo quod mutatum est aliquid prius est quod est mutatum. Sit enim d z quod primum mutatum est quod ipsius est d e; omne enim determinatum est divisibile esse quod mutatur. Tempus autem in quo d z mutatum est sit in quo c i. Si igitur in hoc omni d z mutatum est, in medio minus erit quod mutatum est et prius est

ipso d z, et iterum hoc aliud, et illo aliud, et semper sic, quare nichil erit prius in eo quod mutatur quod mutatum est. Quod quidem igitur neque in eo quod mutatur neque in quo mutatur tempore nichil sit prius manifestum est ex hiis que dicta sunt. Ipsum autem quod mutatur aut secundum quod mutatur non similiter se habebit. Tria namque sunt que dicuntur secundum mutationem: quod mutatur et in quo et in quod mutatur, ut homo, tempus et album. Homo quidem igitur et tempus per se divisibilia sunt. De albo autem altera ratio est, preter quod secundum accidens omnia divisibilia sunt; cui enim accidit album aut quale, illud divisibile est.

Quorumcumque dividuntur secundum se ipsa divisibilia et non secundum accidens, neque in hiis erit primum, ut in magnitudinibus. Sit enim in quo a b magnitudo, motum autem sit ex b in c primum. Ergo si quidem indivisibile est b c, impartibile impartibili erit consequens. Si vero divisibile est, erit aliquid ipso c prius in quod mutatum est, et illo iterum aliud, et semper sit propter id quod nullo modo deficit divisio. Non si primum sit motum ex b in c, quare non erit primum in quod mutatum est. Similiter autem et in quantitatis mutatione; hec enim in continuo est. Manifestum igitur est quod in sola mutatione que est secundum qualitatem contingit indivisibile per se esse.

Quoniam autem omne quod mutatur in tempore mutatur, dicitur autem in tempore mutari sic et in primo et sic secundum alterum, ut in anno quod in die mutatur, in quo primo tempore mutatur quod mutatur, in quolibet huius necesse est hoc mutari. Manifestum igitur est et ex diffinitione; primum enim dicimus sic. Sed et ex hiis manifestum est. Sit enim in quo primo movetur quod movetur in quo est x r, et dividatur secundum k. Omne enim tempus divisibile est. In x k tempore aut movetur aut non, iterum in k r similiter. Si in neutro movetur, quiescit utique in omni; moveri enim in nullo huius quod movetur est impossibile. Si vero in altero solo movetur, non utique in primo movetur quod est x r; secundum utrumque enim motus est. Necesse est ergo in quolibet parte ipsius x r motum esse. Ostenso autem hoc, manifestum est quod omne quod movetur necesse est motum esse prius. In x r enim primo tempore per ipsum k l mota est magnitudo, in medietate quod cum velocitate movetur et simul inceptum est medium est quod motum. Si autem non cum velocitate, in eodem tempore motum est aliquid, et aliud necesse est ipsam motam esse magnitudinem. Quare motum erit prius quod movetur.

Amplius autem et si in omni tempore quod est x r motum dicimus esse aut omnino in quolibet tempore in accipiendo ultimum ipsius ipsum nunc; hoc enim determinans est, et medium ipsorum nunc tempus est. Et in aliis similiter dicetur motum esse; medietatis autem ultimum divisio est. Quare et in medio motum erit et omnino in qualibet parte semper cum divisioni simile est tempus determinatum ab ipsis nunc. Si igitur omne tempus quidem divisibile est, medium autem ipsorum nunc tempus est, omne quod mutatur infinita erit mutatum.

Amplius si continue quidem mutatur et non corruptum est neque pausat mutatione, aut mutari necesse est aut mutatum esse in quolibet. In ipso autem nunc non est mutari. Necesse est ergo mutatum esse secundum unumquodque ipsorum nunc. Quare si ipsa nunc in

vero

in qua transitum est ab eo

dicetur

finita sunt omne quod mutatur necesse
esse in finite mutatum esse. Non solum
autem quod mutatur necesse est mutatum esse,
sed et mutatum esse necesse est mutari prius;
omne enim quod ex quodam in quiddam muta-
tum est in tempore mutatum est. Sit enim in ipso
nunc ex a b in mutatum esse. ergo in
eodem quidem ipso nunc in quo est in ipso
a, non mutatum est. Simul enim esset in
ipso a et b; quod enim mutatum est quando mu-
tatum est, quod mutatum est quod quando non est
in hoc, ostensum est prius. Si vero in alio est,
medio erit tempore; non enim consequenter erant
ipsa nunc. Quoniam in tempore igitur mutatum est, tempore
autem omne divisibile est, et in medio ali-
ud erit mutatum, et iterum in illius medi-
o aliud, et semper sic; quare quod mutatur
prius est. Amplius in magnitudine
manifestius est quod dictum est propter id quod conti-
nua est magnitudo in qua mutatur quod
mutatur. Sit enim mutatum ex c in d.
quod mutatur in c d. ergo si quidem est
indivisibile ipsum c d, impartibile erit
impartibili consequens. Quoniam autem hoc
impossibile est, necesse est magnitudinem esse
quod in medio est et in infinita divisibile esse,
quare in illa mutatur prius. necesse est ergo
omne quod mutatum est mutari prius.
eadem enim demonstratio et in non continu-
is, ut que in contrariis et contradictione. Accipi-
amus enim tempore in quo mutatum est et ite-
rum eadem dicemus. Quare necesse est muta-
tum esse mutari et quod mutatur mu-
tatum esse, et est quidem ipso mutari
mutatum esse prius. Ipso autem mutatum esse
mutari, et nullo modo comprehen-
detur primum. Causa autem huius est non esse
impartibile impartibili continuum; in
infinitum enim divisio est, sicut in hiis que

augmentantur et minuuntur lineis.
Manifestum igitur est quoniam et quod factum est necesse
est fieri prius, et quod fit factum esse quecumque
divisibilia et continua sunt; non
tamen semper id quod fit factum est, sed aliud ali-
quando, ut illius aliquid, sicut domus
fundamentum. Similiter autem et in eo quod
corrumpitur et quod corruptum est. Mox
enim inest ei quod fit et quod corrumpitur
infinitum quidem cum sit continuum, et
non est neque fieri nisi factum sit aliquid prius,
neque factum esse nisi fiat aliquid. Si-
militer autem est et in corrumpi et in cor-
ruptum esse. Semper enim erit ipso cor-
rumpi corruptum esse prius, et corrup-
to autem esse corrumpi. Manifestum igitur
est quod et quod factum est necesse est fieri prius, et quod
fit factum esse. Omnis enim magnitudo
et omne tempus semper divisibilia sunt,
quare in quocumque sit, non utique erit
sicut in primo. Quoniam autem omne quod
movetur in tempore movetur et in plu-
ri maior magnitudo, in infinito tem-
pore magnitudinem finitam impossibile
est moveri, nisi eandem semper et in-
illius aliquid quod movetur, sed in omni omne.
Quod quidem igitur si aliquid moveatur e-
que velociter, necesse est in finito fi-
nitum moveri, manifestum est. Accepta
enim parte que mensurabit totam in equali-
bus temporibus tantis quot partes sunt
per totum motum est. Quare cum hec fini-
te sint et quantitate unaquaque et tot
multis omnes, et tempus utique erit finitum.
tot enim multis erit hoc quantum tempus est
partis multiplicatum secundum multi-
tudinem partium. Sed et si non sit eque
velociter differt nichil. Sit enim in
quo est a b spatium finitum quod

motum sit in non finito et tempore infinitum
in quo sit d c. Si igitur necesse prius al-
terum altero motum esse. Hoc autem mani-
festum est quod in priori tempore et posteriori alte-
rum motum est. Semper enim in plus alterum
motum erit, sive eque velociter mutetur sive non eque velo-
citer, sive extendatur motus sive minu-
atur sive maneat, nichil minus. Acci-
piatur ergo aliquid spatii quod sit a e
quod mensurabit a b. Hoc autem in infiniti in
quodam est tempore. In infinito enim
non potest esse. Omne enim in infinito. Iterum al-
terum iam si accipiam quantum est a e
necesse est in infinito tempore esse. Omne in infi-
nito et sic accipiens. quoniam quidem igitur in-
finiti nulla est pars que mensuraret totum. Im-
possibile enim infinitum esse ex finitis et equalibus et in-
equalibus, propter id quod mensurantur finita
multitudine et magnitudine a quo-
dam uno, sive equalia sive inequalia.
finita enim magnitudine nichil mi-
nus sunt. Spatium autem finitum tanta-
rum quantum sunt a b mensuratur infinito
tempore a b motum. Similiter autem et in quie-
te. Quare neque fieri neque corrumpi possibile est semper
aliquid idem et unum. Eadem autem ratio
est quod neque in infinito tempore possibi-
le est infinitum moveri, neque quiescere,
neque quod regulariter movetur neque quod irregu-
lariter. Accepta enim quadam parte temporis
que metietur totum tempus, in hac tantum
aliquid transibit magnitudinis
et non totum; omne enim totum in tempore in equa-
li alium et in uno quoque similiter, sive equale
ei quod a principio sive inequale ei. Differt
autem nichil si solum finita sit aliqua
unaquaque. Manifestum est quoniam diviso
tempore infinitum non dividetur finita de-
cisione facta et quanto in eo quidem

tot modis divideretur. quare non transibit
in finito tempore infinitum. nichil autem differt
magnitudinem in altera aut in utraque
esse infinitam. Eadem enim ratio erit.
Demonstratis autem hiis manifestum
est quod neque magnitudinem finitam
infinitum contingit transire in finito
tempore propter eandem causam. in parte enim tempo-
ris finitum transibit, et in uno quoque si-
militer, quare in omni finitum. Quoniam autem fini-
tum non transibit infinitum in finito tem-
pore, manifestum est quod neque infinitum fini-
tum. Si namque infinitum finitum, necesse
est finitum transire infinitum. nichil enim
differt quod sit esse quod movetur; utrobique enim
finitum pertransibit infinitum. Cum enim
moveatur infinitum in quo est a, erit a-
liquid ipsius secundum b finitum, ut c d.
et iterum aliud et aliud et semper sic. quare
simul accidit motum esse infinitum per
finitum et finitum transire infinitum. a
c d a c d b b b. neque enim fortassis possibi-
le est aliter infinitum mutare finitum
quam quod finitum transeat infinitum aut
feratur aut metiatur. quare quoniam hoc impossibi-
le est, non utique transibit infinitum finitum.
At vero neque infinitum in finito tempore
infinitum transibit. Si enim infini-
tum finitum, inest enim in infinito fi-
nitum. Amplius autem et in tempore accepto ea-
dem erit demonstratio. Quoniam autem neque
in finitum infinitum transibit, neque in-
finitum finitum, neque infinitum in tempore in-
finito movetur, manifestum est quod neque mo-
tus erit infinitus in finito tempore. quid
enim differt motum aut magnitu-
dinem facere infinitam? necesse est enim
si quolibet alterum et alterum infinitum
esse. Omnis enim loci mutatio in loco est

Qm̄ aūt oē aut mō aut quiescit q̄ aptum natū ē. aut τ qm̄ aptum natum ē in quo τ sic necc̄e ē q̄ stat. cū stat mo͂ū. Si enī n̄ mō quiescit. sȝ n̄ contingit quiescere quiescens. Hȝ aūt demōstrato manifestū ē q̄ i tp̄e stare necc̄e ē. Qd enī moūe in tp̄e mō q̄ aūt stat ostensum ē eē q̄ mō. Qr̄ in tp̄e necesse ē stare. Amplius aūt si velocius τ tardius quod dicim̄ in tp̄e. stare aūt ē velocius τ tardius in quo aūt tp̄e p̄mo quo stat statur in quolibet huius necc̄e ē stare. Diviso enī tp̄e si quod in neutra partium statur. neq̄ i toto qr̄ n̄ utiq̄ȝ stat q̄ statur. Si vero in altera neq̄ utiq̄ȝ in toto p̄ statum ē. Sȝ enī utriq̄ȝ in hoc statur sicut dictum ē τ in eo q̄ mō prius. Sic aūt q̄ movetur n̄ ē in quo p̄ mō sic neq̄ in quo statur q̄ stat. Non enī in ipso motū neq̄ stare ē aliquid prius. Sit enī in quo p̄ statur in quo est a.b. Hoc quod ē impartibile n̄ contingit eē. Motus enī impartibilium n̄ ē. p̄p id q̄ motum ē aliquid ipsius a.b. q̄ aūt stat demonstratū ē eē q̄ mō.

At vero si divisibile ē in quolibet ipsius partiū statur. Hoc enī ostēsum ē prius in quo q̄ p̄ statur in quolibet illius statur. qm̄ ergo tp̄e ē in quo statur primo. τ n̄ athomum ē. Omne aūt tp̄e i infinita partibile n̄ erit i quo p̄mo statur. neq̄ ē quiescere cum primum quievit ē. In impartibili quidē enī n̄ quievit q̄ n̄ ē motus in athomo. In quo aūt ē quiescere τ movi. Dicitur enī quiescere qm̄ τ in quo aptum natum ē movi n̄ movetur q̄ aptum natum ē. Amplius aūt et dicimus quiescere eē cū similiter se habeat nunc q̄ τ prius tamq̄m n̄ in uno quodam iudicantes. sȝ duobus ad minus. Qr̄ n̄ erit in quo quiescat impartibile. Si vero partibile tempus utiq̄ȝ erit. τ in quolibet partiū ipsius quiescet eodem enī modo demonstrabitur quo in prioribus. Qr̄ nullū primum erit huius aūt cā. q̄ quiescit quidem omne τ movetur in tempore. Temp aūt n̄ ē primū. neq̄ magnitudo. neq̄ omnino nullū continuū. Omne enī continuū i infinita partibile.

Qm̄ aūt omne q̄ mō in tp̄e movetur τ ex quodam in quoddam mutatur in quo tp̄e movetur secundum se τ n̄ quo in illius aliquo. impossibile est tunc secundum aliquid eē primum q̄ movetur. Quiescere enim ē q̄ in ipso ē eē tp̄e quoddā. τ ipsum τ partiū unamq̄mq̄ sic enī dicimus quiescere cū in alio τ in alio ipsorum nunc verum sit dicere q̄ in quo ē hoc τ ipsum τ partes sunt. Si aūt hoc ē quiescere n̄ contingit qd̄ mutatur secundum aliquid eē totū secundum primū tp̄e. Temp enī divisibile omne q̄re in alia τ in alia ipsius parte. Verum erit dicere q̄ in eodem sit. τ ipsum τ partes. Si vero n̄ sit ē. sȝ in uno solo nunc ē. n̄ erit tp̄e secundum aliquid nullum sȝ aliquid secundum terminum temporis. In ipso aūt nunc ē semper quid secundum aliquid manens. n̄ tamen quiescit. neq̄ enī moveri neq̄ quiescere ē in ipso nunc. sȝ n̄ moveri quidem ē verum in ipso nunc. τ eē secundum aliquid. In tempore aūt n̄ contingit eē secundum aliquid quiescens. Accidit enī q̄ fertur q̄escere. Zeno aūt de rōnatur ut

paralogizat. Si enī semp dicit quiescit omne aut movetur cum sit secundum equale. ē aūt semp q̄ fertur in ipso nunc. immobilem eē sagittam que fertur. Hoc aūt falsum ē. Non enī componitur tp̄e ex ipsis nunc indivisibilibus. sicut neq̄ alia magnitudo nulla. Quatuor aūt rōnes sunt de motu zenonis habentes difficultates solventibus. prima quidē ē de eo q̄ n̄ movetur. p̄p h̄ q̄ prius i medium op; accedere q̄ fertur. q̄m ad finē de q̄ divisimus i prioribus rōnibus. Secunda aūt q̄ vocata ē achilles. ē aūt h̄ quod q̄ tardius nequam attingetur currens a velocissimo. ante enī necc̄e ē ire p̄sequens. unde movit fugiens. Qr̄ semp aliquid habere ante necc̄e ē tardius. τ h̄ ē eadē rō in dissecando in duo. differt aūt in dividendo n̄ in duo acceptam magnitudinē. n̄ quidē ē contingi tardius accidit ex rōe. Fit aūt ad idē in duo decisio. In utrisq̄ȝ enī accidit nō attingere terminū divisa quodam modo magnitudine. sȝ apponitur in h̄ q̄ neq̄ velocissimū cū tragedia dictum ē in p̄sequendo tardius. Qr̄ necesse ē solonem eandē eē. velle aūt q̄ p̄cedens n̄ attingatur falsum ē. cum enī p̄cedit n̄ coniungitur. sȝ tamen con iungetur. siquidē indigebit transire finitā. hee quidem ergo rōnes due sunt. Tertia aūt q̄ nunc dicta ē. q̄m sagitta q̄ fertur stetit. Accidit aūt secundum q̄ accipit tp̄e cōponi ex ipsis nunc n̄ dato enī h̄ n̄ erit sillogismus. Quarta aūt ē ex hiis q̄ in stadio moventur ex contrarietate equalium magnitudinum motu iuxta equalia. horū quidem a fine stadii. illorū aūt a medio equali velocitate. in quo opinatur accidere. equale tp̄e duplum medium. Est aūt deceptio ex eo q̄ h̄ quod eē mō. aliud aūt eē quiescat. equalem magnitudinē volens equali velocitate secundum equale ferri tempus. H̄ aūt falsum ē ut sint stantes equales magnitudines in quibus sunt ipsa. b.b.b. Incipientes a medio ipsorum a. q̄ equales secundum numerum et magnitudinē sunt. Alie aūt in quibus ipsa sunt. c.c.c. equales sunt numero se hiis τ magnitudine τ eq̄ velocis ipsis. b. contingit ē ipsum b. primū sit sub. c. cū. a. ultimo eē τ primum c. ab invicem eē eorum q̄ moventur. Accidit aūt ipsum c. iuxta omnia a.a.a. transire ipsum aūt b. ad medium a. q̄re medium erit tp̄e equale enī utriq̄ȝ eē ad unumq̄q̄ȝ secundum similes partes sicut accidit ipsum b. ad omnia. c.c. transactum eē. simul enī ē primum c. τ primum b. in contrarie. ultimis equalis tp̄e adiungens sit ipsorum b.b.b. quantum quidē ē unumq̄q̄ȝ ipsorum. a.a.a. p̄p id q̄ in equali tp̄e ad a. fuint.

Ratio quidē ē h̄ ē. accidit aūt ad dictam falsitatē. neq̄ ē secundum mutationem in contradictione nullū nobis erit impossibile. ut si ex albo in n̄ album mutatur τ in neutro ē. tamq̄ ergo neq̄ album erit neq̄ n̄ album. n̄ enī si n̄ totum in quolibz ē n̄ dicetur album aut n̄ album. album aūt aut n̄ album dicitur. n̄ q̄ totū sit h̄. sȝ q̄ plures aut magis p̄prie partes n̄ dē ē n̄ eē in hoc τ n̄ eē in hoc totū. Si

a.a.a. Alie aūt i quibus sūt ipsa

mutat autem est in esse et in non esse et in aliis quae secundum contradictionem sunt. Erit quidem enim ex necessitate in altero oppositorum. In neutro enim mutatur autem totum semper. Similiter autem in circulo et spera et omnino in hiis quae moventur quae contingit accidere ipsa quiescere. In eodem enim loco semper secundum tempus quoddam sunt et ipsa et partes quae quiescunt simul et movebuntur. Primum quidem enim partes non sunt in eodem tempore nullo. Praeterea et totum semper in aliud mutatur. Non enim eadem est ab ipso a accepta circulatio et quae est ab ipso b et c et ad aliorum unumquodque signorum nisi sicut musicus homo et homo quia accidit. Quare mutatur semper ab altera in alteram et nequaquam quiescit. Eodem autem modo in spera et in aliis quae in seipsis moventur. Ostensis autem hiis dicamus impartibile secundum quantitatem vel magnitudinem impartibilem non contingit moveri nisi secundum accidens, ut corpore moto aut magnitudine in qua est, sicut si in navi moveatur a navis motu, aut pars toto motu. Impartibile autem dico quod est secundum quantitatem indivisibile. Et namque partium motus alteri sunt secundum quod partes et totius motus. Videbit autem aliquis in spera maxime differentiam. Non enim eadem velocitas erit eorum quae sunt iuxta centrum et quae extra et quae totius est spere, sicut non in uno existente motu. Sicut ergo dicebam sic quidem contingit moveri impartibile sicut in navi sedens currente navi, per se autem non contingit. Mutetur enim ex a b in b c sive ex magnitudine in magnitudinem sive ex specie in speciem sive secundum contradictionem;

tempus autem sit in quo primo mutetur, in quo est d. Ergo necesse est ipsum secundum quod mutatur tempus aut in a b esse aut in c b aut aliquid eius in hoc, aliquid autem in alio. Omne enim quod mutatur sic se habet. In utroque quidem igitur non erit aliquid ipsius; partibile enim esset. At vero nec in b c; mutatum enim esset; concessum autem est mutari. Relinquitur quidem igitur ipsum in a b esse secundum quod mutatur per tempus. Quiescet ergo. In eodem enim per tempus quoddam quiescere est. Quare non contingit impartibile moveri nec omnino mutari. Solum enim sic esset ipsius motus, si tempus esset ex ipsis nunc. Semper enim in ipso nunc est motum esse et mutatum, quare nequaquam quod movetur est, motum autem semper est. Hoc autem quod impossibile sit ostensum est prius. Neque enim ex ipsis nunc est tempus, nec linea ex punctis, nec motus ex momentis. Hic enim facit qui dicunt aut motum esse ex indivisibilibus, sicut si tempus ex ipsis nunc, aut magnitudinem ex punctis. Amplius autem ex hiis manifestum est, quod nec punctum nec aliud indivisibile nullum contingit moveri. Omne enim quod movetur impossibile est prius in aliquo moveri quam aut equale aut minus; si igitur hoc manifestum est et quod punctum nunc aut equale movebitur prius. Quoniam autem indivisibile est, impossibile minus moveri prius. Equale igitur ipsi. Quare erit linea ex punctis. Semper enim per equale moveri omnem lineam punctum mensurabit. Si autem hoc impossibile est et moveri indivisibile impossibile. Amplius autem si omne quod in tempore movetur, in ipso autem nunc nihil, omne

autem divisibile tempus esse ostensum est, aliquo tempore minus quolibet tempore eorum quae moventur in quo movetur, quantum est ipsum. Hoc quidem igitur erit tempus in quo movetur propter id quod omne in tempore movetur. Tempus autem omne divisibile ostensum est prius. Si ergo punctum movetur, erit tempus aliquod minus in quo ipsum motum est; sed impossibile est. In minori enim minus necesse est moveri secundum motum regularem, quare erit divisibile indivisibile in minus, sicut tempus in tempore. Solum enim divideretur impartibile et indivisibile si esset in ipso nunc possibile moveri athomon; indivisibile enim ratio est in ipso nunc moveri et indivisibile aliquid moveri. Mutatio autem non est nulla infinita. Omnis enim ex quodam in quoddam, quae est in contradictione et quae in contrariis. Quare eorum quae sunt secundum contradictionem affirmatio et negatio terminus est, ut generationis quidem esse, corruptionis autem non esse. Eorum autem quae sunt in contrariis contraria. Hec enim ultima sunt mutationis. Quare et alterationis omnis ex contrariis autem quibusdam est alteratio. Similiter autem augmenti et decrementi. Eius quidem augmenti est quod est secundum propriam naturam perfecte magnitudinis, decrementi autem quae est ab hac remotio. Localis autem mutatio sic quidem non erit finita, non enim omnis in contrariis est. Sed quoniam impossibile est decidi sic in eo quod non secundum hoc punctum contingit decidi (multipliciter enim dicitur impossibile), non contingit sic impossibile decidi, neque enim omnino impossibile fieri nec mutari in impossibile contingit mutari in quod impossibile est mutari. Si ergo id quod fertur mutetur in aliquid et possibile est mutari, quare non est infinitus motus nec aliqua mutatio infinita neque impossibile est transire ipsum. Utrum quidem igitur sic non sit infinita mutatio quod non finitur contrariis manifestum est. Si autem sic contingit sicut quod et sic una quadam tempore esse infinitam eandem existentem et unam considerandum est. Non enim unum quidem fortasse non prohibet ut si post loci mutationem alteratio sit et post alterationem augmentum et iterum generatio. Sic quidem infinita semper erit tempore motus, sed non unus propter id quod non est unus ex omnibus. Quare autem sit unum non contingit infinitum esse tempore praeter unum circulo autem hic est.

Incipit liber .vii.

Omne quod movetur necesse est moveri ab aliquo. Si quidem igitur in seipso non habet principium motus, manifestum est quod ab alio movetur. Aliud enim erit movens. Si vero in seipso habet, accipiatur in quo sit a b quod movetur secundum se, sed non quo aliquid eorum movetur. Primum quidem igitur opinari a b a se ipso moveri propter id quod totum movetur et a nullo exteriorum simile est sicut si aliquis d e movente e z et ipso moto opinetur d e z a seipso moveri propter id quod non videtur utrum ab utro moveatur, utrum ipsum d e ab e z aut e z a d e. Amplius autem quod a seipso movetur nullo modo pausabit cum movetur in stando ad alterum quod movetur. Necesse est ergo si aliquid pausat quod movetur in stando aliquid alterum, hoc ab alio moveri. Hoc autem manifesto facto: necesse est omne quod movetur cum divisibile sit moveri ab aliquo. Quoniam enim receptum est a b quod movetur divisibile erit. Dividatur ergo in c. Necesse est igitur b c quiescente quiescere

et a b. Si enim non accipiatur a b moveri per se, b c quiescente movetur utique et b c et a c, et tunc pausabit per motum. Hoc autem est impossibile. Non ergo per se ipsum movetur a b. Sed concessum est per se moveri primum. Manifestum igitur est quod b c quiescente quiescet et a b, et tunc pausabit per motum. Sed si aliquid in quiescendo aliud stat et pausat moveri, hoc ab alio movetur. Manifestum igitur quod omne quod movetur ab alio movetur. Divisibile enim est omne quod movetur, et parte quiescente quiescet totum.

Quoniam autem omne quod movetur ab alio movetur, necesse est omne quod movetur in loco et moveri ab alio, et movens igitur ab alio; quoniam autem et ipsum movetur, et iterum hoc ab alio, et non in infinitum abibit, sed stabit alicubi, et aliquid erit quod primum est causa motus. Si enim non, sed in infinitum procedit, sit a quidem quod ab ipso b moveatur, b vero ab ipso c, c autem ab ipso d, et hoc igitur modo in infinitum descendet. Quoniam igitur simul movens et ipsum quod movetur, manifestum est quod simul movebitur a et b. Cum enim movetur b, movebitur a, et cum movetur b ipsum c, et c ipsum d; erit igitur et simul motus a et c et reliquorum unusquisque. Et accipiet igitur ipsorum unumquodque posito singulorum; namque si unum quodque ab uno quoque sit motum, nichilominus unus numero unusquisque motus est et non infinitus in ultimis. Quoniam quidem quod movetur omne ex quodam in quiddam movetur. Aut enim numero accidet eundem motum esse aut genere aut specie. Numero quidem igitur dico eundem motum qui ex eodem in idem numero in tempore eodem numero fit, ut ex hoc albo quod est unum numero in hoc nigrum secundum hoc tempus quod est unum numero. Si enim est secundum aliud, non est unus numero, sed specie. Genere autem idem motus est qui in eodem predicamento substantie vel alicuius generis est. Specie autem qui ab eadem specie in eandem speciem, ut ex albo in nigrum aut ex bono in malum. Hec autem dicta sunt et in prioribus. Accipiatur igitur qui est ipsius a motus et sit in quo est e, et qui est ipsius b in quo est z, et qui est c d in quo sit i t, et tempus in quo movetur a sit k. Determinato autem motu ipsius a determinatum erit tempus et non infinitum, quod est k tempus. Sed in eodem tempore motum est a et b et reliquorum unumquodque. Accidit ergo motum qui est e z i t, cum sit infinitum, in tempore finito moveri quod est k. In quo enim a motum est et que sunt ipsi a consequentia, omnia infinita mota sunt, quare in eodem moventur. Etenim equalis motus est qui est ipsius a ipsi b aut maior. Differt autem nichil. Permittentibus enim infinitum motum in finito tempore accidit moveri. Hoc autem impossibile est. Sic quidem igitur videtur demonstrari quod est a principio. Non enim demonstratur, propter id quod nullum sequitur inconveniens. Contingit enim in finito tempore infinitum motum esse, non eiusdem autem sed alterius et alterius, multis et infinitis motis. Sic accidit et in hiis que nunc dicta sunt. Sed si quod movetur primum secundum locum corporalem motum est, necesse est tangi a suo movente et continuum esse movendo, sicut videmus contingere in omnibus. Erit enim ex omnibus unum ipsum, omne aut continuum. Hoc igitur contingit generaliter accipiatur, et sit magnitudo aut continuum in quo est a b c d, hic autem motus est e z i t. Differt autem nichil magnitudinem finitam aut infinitam esse. Semper autem in finito tempore quod est k movebitur aut per infinitum. Utrumque autem secundum utrumque impossibile est. Manifestum igitur quod stabit aliquando et non in infinitum abibit, quod semper est ab alio, sed erit aliquid quod primum movebitur. Nichil autem differat concesso quodam hoc demonstrare; contingenti enim concesso nullum inconveniens oportet accidere.

Primum quidem igitur movens non sicut cuius causa, sed unde est principium motus, simul est cum eo quod movetur. Simul autem dico quod nichil ipsorum medium est. Hoc enim in omni quod movetur et in omni movente est. Quoniam autem tres sunt motus, et secundum locum et secundum qualitatem et secundum quantitatem, necesse est et ea que moventur tria esse. Quod quidem igitur est secundum locum loci mutatio, que vero secundum qualitatem alteratio, que vero secundum quantitatem augmentum vel detrimentum.

Primum quidem igitur de loci mutatione dicemus. Hic enim primus motuum est. Omne igitur quod fertur aut ipsum a se ipso movetur aut ab alio. Si enim a se ipso, manifestum est quod in se ipso movente existente simul movens et quod movetur erit, et nullum ipsius medium. Que autem ab alio moventur quadrufarie dividuntur. Quatuor enim sunt ab alio motus: pulsio, tractio, vertigo, vectio; namque alios omnes in hos necessarium est contingere. Pulsionis quidem igitur alia impulsio. Impulsio quidem est cum movens ei quod movetur non derelinquit; expulsio cum expellens deficit. Vectio autem in tribus erit motibus, quod quidem enim vehitur non secundum se movetur sed secundum accidens. In eo enim quod est in eo quod movetur movetur. Aut sicut id quod movetur movet. Quod vehit autem movetur aut pulsum aut tractum aut vertigine ductum. Manifestum igitur quod vectio in tribus erit motibus. Tractio autem est aut cum ad ipsum vel ad alterum velocior sit motus trahentis non separatus ab eo quod trahitur; namque ad se ipsum est tractio et ad alterum, et reliqui tractus idem specie in hos reducuntur, ut inspiratio et expiratio et quecumque corporum emissiva aut receptiva sunt, sicut speculatio et radiatio. Speculatio autem [illegible]. Aliud quidem enim ipsorum est congregatio, aliud disgregatio, et omnis igitur motus qui est secundum locum congregatio et disgregatio est. Vertigo autem componitur quidem ex tractu et pulsione. Hoc quidem enim pellit movens, illud autem trahit. Manifestum igitur est quod si quid simul impellens et trahens cum eo quod trahitur et pellitur est, nullum medium eius quod movetur et moventis est. Sed autem manifestum est ex diffinitionibus: pulsio quidem enim aut a se ipso aut ab alio ad aliud motus est, tractio autem ab alio ad ipsum aut ad aliud. Amplius quidem proiectio aut est quando velocior motus fit eo quod secundum naturam fertur, fortiori facta impulsione usque ad hoc quod accidit ferri quousque fortior sit motus eius quod fertur. Manifestum igitur quod movetur et movens simul, et nullum ipsorum medium est. At vero nec alte[...]

aut per infinitum

alia expulsio

ri et alterantis nullum est medium. Hoc autem manifestum ex inductione. In omnibus enim accidit simul esse alterantis ultimum et primum quod alteratur. Est enim alterari in eo quod sensibile est. Sensibilia quidem sunt quibus differunt corpora ad invicem, ut levitas gravitas, duricies mollicies, sonus non sonus, albedo nigredo, dulcedo amaritudo, humiditas siccitas, densitas raritas. Et horum media similiter. Similiter autem et alia que sub sensu sunt, quorum est calor et frigus et levitas et densitas et asperitas. Hec autem sunt passiones subiecte qualitatis. His enim differunt sensibilia corporum, aut secundum horum aliquid magis aut minus, aut in patiendo aliquid horum. Calidiora enim aut frigidiora aut dulciora aut amariora aut secundum aliquid aliud predictorum. Similiter autem et in animata corporum et inanimata et animatorum quecumque partium sunt inanimata, et ipsi autem sensus alterantur. Patiuntur enim; actus enim ipsorum motus est per corpus patiente aliquo sensu. Secundum quecumque quidem igitur alterantur inanimata et animata; sed omnia hec alterantur. Secundum quecumque autem animata alterantur, secundum hec non alterantur inanimata. Hec enim non alterantur et latet cum inanimata alterantur. Nichil enim prohibet et in animatis latere cum alterantur, cum non secundum sensum accidat hec alteratio. Omnis igitur, siquidem igitur sensibiles passiones sunt, per has alteratio est. Ex hoc ergo manifestum quod patiens et passio simul sunt et horum nullum est medium. Huic quidem enim aer est contiguus, aeri autem contiguatur corpus et superficies

quidem terminatur ad lumen. Lumen autem ad visum. Similiter autem et auditus et odoratus ad movens ipsa primum. Eodem etiam autem modo simul et gustus et sapor. Similiter autem et in inanimatis et in sensibilibus et quod augetur et augens, et decrementum autem decrementi etiam causa ablatio est quedam. Manifestum igitur quod moventis ultimum et primum quod movetur nullum est medium secundum medium moventis et eius quod movetur.

Omnia autem que alterantur alterantur omnia a sensibilibus, et solum horum alteratio est quecumque secundum se dicuntur pati ab his. Exhis considerabimus. Aliorum enim maxime siquis intelligat et figuras et formas et habitibus et horum remotionibus et acceptionibus. Videtur esse quod est alteratio. Non est autem, sed in his fiunt hec cum quedam alterantur; densata enim aut rarefacta aut cum sit calida vel frigida materia, alteratio quidem ratio non est. Ex quo quidem enim forma statue non dicitur forma, sed ex quo figura piramidis est aut lecti, sed denominantes quidem eneum. Aliud autem ligneum quod autem alteratur dicimus esse quod humidum esse dicimus aut forte aut calidum, et non solum sic, sed humidum et calidum dicimus equivoce dicentes passionem materiam. Etiam quidem igitur ex quo quidem forma et figura et quod sunt est equivoce cum figuratis que sunt ex illo; que autem alterantur cum passionibus equivoce dicuntur. Manifestum est quod in solis sensibilibus est alteratio. Amplius et aliter est inconveniens dicere enim hominem alteratum esse aut domum accipientem finem ridiculum est, si perfectionem domus

aut laterationem dicemus alterationem esse domum autem coopertam aut lateratam alterari domum. Manifestum autem est quod et quod est alteratio non est in his que fiunt; sed in habitibus huiusmodi enim virtutes et malicie sunt. Virtus autem omnis et malicia ad aliquid sunt, sicut sanitas quidem calidorum et frigidorum commensuratio quedam est aut eorum que sunt intra primum autem ad continens. Similiter et pulcritudo et macies ad aliquid sunt disponens enim quedam perfecti ad optimum sunt. Dico autem perfecti esse quod salvat et disposita est circa naturam est. Cum igitur virtutes et malicie ad aliquid sunt, hec autem neque generationes sunt neque ipsorum generatio est neque alteratio omnino. Manifestum est quod non omnino quod est alteratio nisi circa habitus; neque circa anime virtutes et malicias. Virtus quidem enim quedam perfectio est. Unumquodque enim tunc maxime perfectum est cum attingit proprie virtuti et maxime est secundum naturam; sic circulus tunc maxime secundum naturam sic circulus tunc est cum maxime circulus sit. Malicia autem corruptio horum et remotio est. Sic quidem igitur cum quedam alteratur et acceptio virtutis et remotio malicie. Alteratio tamen horum neutra est. Quod autem alteratur aliquid horum manifestum est. Virtus quidem enim aut impassibilitas quedam est aut impassibilis et sic malicia autem passibilis est aut contraria passio est virtuti et hoc totum est quod moralem virtutem in voluptatibus et tristiciis esse accidit. Aut enim secundum actum voluptates aut per memoriam aut a spe. Siquidem igitur secundum actum sic est causa, sensio per me-

moriam aut per spem ab ipso est. Aut enim existentia passi sumus in suis reminiscentibus voluptatis aut existentia patiemur sperantibus. Adhuc neque secundum intellectivam partem anime est alteratio. Scientes enim maxime ad aliquid dicitur. Hoc autem manifestum secundum enim potentiam in moventibus scientia est quod est sciencie, sed existente quodam existencium que est secundum partem experientia universalem accepimus scientiam. Neque igitur actus generatio est nisi aliquis revisionem et tactum generationes dicat. Huiusmodi autem est actus qui autem est ex principio acceptio sciencie non est generatio neque alteratio. In quiescendo namque et sedendo fit anima sciens et prudens. Sicut igitur neque cum dormiens surgat aliquis aut ebrius pauset aut infirmans ordinetur factus est sciens et prius non poterat uti et secundum scientiam agere, sed mutata perturbatione et instanti veniente in statu in erat potentia ad sciencie congruitatem. Hoc igitur aliquid fit et quod est ex principio in sciencie existencia turbationis enim quies quedam est et restitutio. Neque igitur infantes possunt addiscere neque iudicant sensibus similiter posterioribus. Multa enim turbatio circa hec et motus. Statur autem et pausatur turbatione aliquando quidem a natura, aliquando autem ab aliis in utrisque. Huius autem alterari aliquid accidit sicut cum surgat et fiat vigilans ad actum. Manifestum igitur quod ipsum alterationis in sensibilibus est et in sensibili parte anime, in alio nullo nisi secundum accidens. Dubitabit autem aliquis utrum omnis motus alii motui comparatus aut non. Siquidem igitur est comparatus omnis et equalis velox est quod equali tempore equale movetur, erit circularis quedam recto equalis et ma-

maior et minor. Amplius alteratio et loci mutatio quedam equalis est, cum in equali tempore aliud quidem alteretur, aliud autem ducatur. Erit ergo equalis passio longitudini. Omnino sed impossibile est. Si ergo cum in equali tempore equale moveatur tunc equale velox est, equalis autem non est omnis passio longitudini, quare non erit alteratio loci mutationi equalis neque minor, quare non omnia comparabilia. In circulo autem et recto quomodo contingit? Inconveniens enim est nisi sit circulatio similiter huic aliquid moveri et huic in recto, sed mox necesse est aut velocius aut tardius moveri sicut si hoc deorsum, illud autem sursum. Amplius non differt neque in ratione neque in motu si aliquis dicit necessitatem esse velocius aut tardius moveri; erit autem et maior et minor circularis recto, quare et equalis. Si enim in A tempore ipsum B transibit, aliud autem ipsum C, maius erit B ipso C. Sic enim velocius esse dictum est. Ergo si in minori equale velocius est, quare erit aliquod pars ipsius A in quo ipsius B circuli pertransibit et C in toto A ipsum C.

At vero si sunt comparabilia, accidit modo dictum equale rectum esse circulo. Sed non comparabilia sunt, neque ergo motus.

Sed quecumque non equivoca comparabilia sunt, ut quare non comparabilia? Utrum acutus stilus aut vinum aut ultima? Quia namque equivoca sunt non comparantur, sed ultima ei que est in ultimam comparabilis est. Quoniam idem acutum acutum in utrisque. Ergo non idem velox hic ubi multo magis aliquid motum in alteratione et loci mutatione. Aut primum quidem hoc non sunt, est quod quecumque non sunt equivoca comparativa. Multum enim significat idem in aqua et aere non sunt comparabilia. Si autem non, duplum quoniam idem significat. Duo enim ad unum. Non comparabilia sunt. Aut in hiis eadem ratio, et namque multum equivocum est, sed quorundam et ratio vel equivoce ut si dicat aliquis quoniam multum est tantum et adhuc et si aliquid aliud tantundem et equale est, et adhuc unum equivocum est unum. Et vero autem si contingit statim equivocum esse; si autem et hoc et duo, quare utrumque quorum alia quidem comparabilia sunt, alia vero non. Si quidem eius una esset natura, aut que sunt in aliquo primo susceptivo est. Erit utique quod equus et canis comparabilia sunt. Utrum albus? In quo enim primo idem est, superficies est magnitudo. Similiter autem aqua et vox non. In alio namque subiecto sunt, aut una manifesta est quoniam erunt sicut unum omnia facere. In alio autem est unumquodque dicere esse, et esse idem equale et dulce et album, sed in alio subiecto.

Amplius susceptivum non contingens est sed unum unius primum. Si ergo non solum comparabilia oportet non equivoca esse, sed non habere differentiam neque quod neque in quo est. Dico autem sic color habet divisionem; non ergo comparabile secundum hoc ut utrum colorabile sit magis album quam nigrum. Hec enim comparantur non secundum aliquem colorem, sed in quantum color, sed secundum album. Sic est circa motum equaliter velox est quod in equali tempore equale movetur tante magnitudinis in tali. Si vero aliud quod alteratum est, aliud autem ductum; equalis ergo hec alteratio et ista velox loci mutationi; sed inconveniens est. Causa autem est quoniam motus habet species, quare si in equali tempore ducta equalem longitudinem equivelocia

erunt, equalis rectus et circularis. Utrum ergo causa sit quoniam loci mutatio sit genus aut quoniam linea genus; tempus enim quidem semper idem est athomum specie; aut simul illa specie differunt. Loci enim mutationis species, in quo movetur.

Amplius autem per quod, ut si per pedes ambulatio, si alis volatio. Aut non, sed figuris alia loci mutatio est. Quare que in equali tempore secundum eandem magnitudinem moventur equivelocia sunt; sed idem indifferens specie et motu indifferens specie. Quare considerandum est que sit differentia motus, et significat ratio hec quoniam genus non unum aliquid est, sed circa hec latent multa. Quare equivocationum alie quidem multum distantes, alie vero habentes quandam similitudinem. Alie vero propinque aut genere aut similitudine. Unde non videntur equivocationes esse cum sint. Quando ergo altera est species, si eadem in alio aut si alia in alio aut quid terminus est aut quo discernimus quod idem album et dulce aut aliud? Quoniam in alio videtur altera aut quoniam omnino non idem.

De alteratione autem et quomodo est equaliter velox altera alteri? Si itaque est ipsum sanari alterari, est huic quidem velociter, alium autem tarde sanatum esse et simul quedam, quare erit alteratio equaliter velox. In equali enim tempore alteratum est. Sed quid alteratum est? Equale enim non dicitur, sed sicut in quantitate equalitas hic similitudo. Sed sit idem quod mutatur in equali tempore equivelox. Utrum ergo in quo passio aut passionem oportet comparare? Hic quidem ergo quoniam sanitas eadem sit, est accipere quod neque magis neque minus, sed similiter est. Si autem alia passio sit, quare alteratur quod sit album et quod sanatur, hiis nihil est idem neque equale neque simile. Aut iam est species hec alterationis et non est una, sicut neque loci mutationis. Quare considerandum est quot sunt species alterationis et quot loci mutationis. Si quidem ergo que moventur differunt specie, quorum sunt motus secundum ipsa et non secundum accidens, et motus differunt specie; si vero genere, genere; si vero numero, numero. Utrum ergo oportet ad passionem respicere si idem sit aut similis, aut equaliter veloces alterationes, aut in id quod alteratur, ut si huius quidem tantum album sit, huius autem tantum; aut in utroque, et aut ab eadem est aut alia passione; si eadem sit equalis aut inequalis, si illud inequale sit. Et in generatione et corruptione idem considerandum est quomodo equivelox generatio est. Si in equali tempore idem et indivisibile fit ut homo, sed non animal; velocior autem si in inequali alterum est. Non enim habemus aliqua duo in quibus alteritas est sicut est inequalitas. Aut si numerus substantia, plus et minus numerus specie similis. Equale est, sed equivocum non est et commune utrumque sicut passio plus autem excellens, minus quantum autem minus est.

Quoniam autem movens movet quidem semper aliquid et in aliquo et usque ad aliquid. Dico autem in aliquo quoniam in tempore, usque autem ad aliquid quoniam ad quantam aliquam longitudinem semper simul enim movet et movit, quare quantum aliquid erit quod motum est, et in quanto. Sit ergo A quod est movens, B autem quod motum, quanta autem mota est longitudo C, in quanto tamen est tempore in quo D. In equali ergo tempore equalis potentia in quo est A medietatem ipsius B duplicem ipsius C movebit, per ipsum autem C in medietate ipsius D. Sic enim analogia erit et si eadem

potentia b. in hoc tempore tantundem movebitur
et medietatem in medietate movebitur
et media virtus medium movebit
in equali tempore esse. Ut ipsius a. potentie
sit medietas que est ipsum c. ipsius b. et z. sit
medium. Similiter igitur habebit se et secundum
analogiam virtus ad gravitatem in
equali tempore movebit. Et equale et si est ipsum a.
movebit in ipso d. secundum c. non necesse
in equali tempore quod est in quo est d. duplum
ipsorum z. movere secundum medietatem ipsius
c. sed suo ipsum a. movebit b. in ipso
d. quanta est ipsum c. medietas ipsius
a. tantum in quo est c. ipsum b. non move
bit in tempore in quo est d. neque in aliqua
d. quod est ipsius c. secundum quod est analogia
a. ad totam c. sicut est a. ad c. Omnino enim si
contingit non movebit nullum. Sicut enim
tota virtus totum movet medietas
non movebit neque totam neque in quanto
libet tempore. Unus enim moveret
navem. Et quid in quolibet navem tra
hentium dividitur potentia in numerum
et longitudinem quam omnes moverunt.
Propterea zenonis ratio non vera est quod
sonet milii quolibet pars. Nichil enim prohi
bet non movere aerem in nullo tempore hunc
quem movit cadens totus modius.
Neque iam tantam particulam quam moveret
ut neque enim nichil eius est et aut potentia in
toto est. Si vero duo et utrumque ho
rum autem utrumque movet tantum in tanto et
componi posse compositum ex gravibus
equalem movebunt longitudinem et in
equali tempore. Sic namque est sicut et
in alteratione et in augmento. Aliquid
est augens quid. Aliquid autem quod
augetur. In quanto autem tempore et quan
tum aliud quid est augens. Aliud

vero quod augetur et alterans et quod alteratur
similiter aliquid est et quantum secundum ma
ius et minus alterata sunt. Et in quan
to tempore in duplo tempore et duplum in
duplo. Medium autem in medio tempore
aut in medio medium. Aut in equali du
plum. Si autem alterans aut augens quan
tum in quanto tempore augetur et alteratur non
necesse est aut medium in medio et in
spatio medio medium. Sed nichil
si contingit augmentabit aut al
terabit sicut et in gravi. Incipit liber oc
tavus. Utrum autem
factus sit aliquando motus
cum non esset prius et
corrumpitur iterum sic
quod moveri nichil sit
aut neque factus neque corrumpitur sed sic re
rat semper erat et hoc immortale
et sine quiete in est hiis que sunt velut vi
ta quedam natura subsistentibus omnibus
esse quidem igitur motum omnes affirmant
de natura aliquid dicentes propter id quod
mundum faciunt et de generatione et corrup
tione est in esse consideratione omnibus
ipsis quod impossibile est esse non sit motus sed
quicumque quidem infinitos esse mundos di
cunt et quosdam quidem fieri et quosdam
vero corrumpi mundorum semper dicunt
esse motum. Necessarium est generationes et
corruptiones esse cum motu ipsorum.
Quicumque autem unum et non semper et de
motu apponunt secundum rationem. Si igitur
contingit aliquando nichil moveri dup
liciter necesse est hoc accidere. Aut enim sicut
anaxagoras dicit. Inquit enim ille similiter
omnibus existentibus in infinito tempore
motum facere intellectum aut distin
guisse. Aut sicut empedocles in parte mo

veri iterum quiescere moveri quidem cum amici
tia ex multis faciet unum. Aut cum
discordia multa ex uno. Quiescere
autem in mediis temporibus dicens sic. In
quantum quidem ex pluribus unum didicit apta
fieri in quantum autem iterum ex uno geminato
to plura perficiunt sic quidem fiunt et
et nullo modo ipsis est secundum unum. Sic autem per
mutantur. Neque simul perficiuntur. Sic autem
semper sunt immobiles secundum circulum.
Hoc enim quod sic permutatur. Ab hinc
utique dicere ipsum opinandum est. Considerandum
autem est igitur de hoc quomodo se habet. Proper
enim est non solum ad nature considerationem
scire veritatem sed ad scientiam de principio
primo. Incipiamus autem ex diffinitis
a nobis principiis in physicis. Dicimus
igitur motum esse endelechiam id est actum
mobilis secundum quod est mobile. Necesse igitur ex
istere res possibiles moveri secundum unumquemque
motum. Et sine autem motum diffinitione
omnis utique confitentur necessarium esse mo
tum possibile moveri secundum unumquemque motum
ut alterari quod alterabile. Ferri autem
quod est secundum locum mutabile. Quare oportet prius
esse combustibile quam comburi et combusti
num quam comburere. Propter hoc necessarium est et hec
aut facta aliquando cum non essent prius aut per
petua esse. Si quidem igitur factum est mobilium
unumquodque necessarium est prius acceptam alte
ram aliam aliquam mutationem factam
esse et motum secundum quod factum est possibile mo
veri aut moveri. Si autem que sunt mobi
lia preerant semper motu non existente
irrationabile quidem videtur et absurdi
entibus. Et vero si magis in hiis facien
tibus amplius irrationale hoc necessarium
est accidere. Sicut enim aliis quidem mobi
libus existentibus aliis autem motivis

aliquando quidem esse aliquid primum movens
hoc autem quod movetur. Aliquando autem nichil sed
quiescet. Oportet ergo hoc mutari prius.
Erit enim aliqua causa quietis. Quiescens
privatio motus est. Ergo autem primam muta
tionem erit mutatio prior. Alia quidem
enim movent singulariter. Alia autem
et secundum contrarios motus ut ignis qui
dem calefacit. Frigefacit autem non. Scientia
autem videtur contrariorum esse una. Videtur autem quid
dem igitur aliquid esse. Ubi simile id. Frigidum
enim calefacit convertens quodam modo
et abiens sicut et peccat voluntarie
sciens quando econtrario utitur scientia. Sed
igitur quecumque possibilia sunt facere et pati aut
movere aut moveri moveri autem non pe
nitus sunt possibilia. Sed sic sicut habent se et pro
xima alterutris sunt quando appropinqu
antur. Aliud movet aliud autem movetur
cum insit tamquam esset hoc quod moti
vum. Illud autem mobile. Si igitur non semper
motum est. Manifestum est quod non sic se habent
sicut nunc possibilia. Hoc quidem moveri illud autem mo
vere. Sed oportet mutari alterum ipsorum
necesse enim nichil quod sunt ad aliquid accidere
ut sic non est duplex nunc duplex mutari
accidit. Sed non utrumque alterum esse quod ergo
prior motio motione priore. Adhuc
autem prius et posterius quomodo erit tempore non existen
te aut tempore nisi sit motus. Si igitur tempus nume
rus est motus aut motus quidam est sicut tempus semper est
necesse est et motum perpetuum esse. At vero de
tempore extra unum similiter intelligi omnino vi
dentur. Hee opiniones. Nam cum ingenitum
esse dicit et plato hic autem motus generat
tamquam omnia esse facta. Tempus enim impossibile
esse factum. Pro eo autem ipsum generat solus. Si
mul enim ipsum cum celo dicit esse factum celum ut dicit esse factum. Si
igitur impossibile dicere et intelligere tempus sine

cum toto si sit per se non movet

et quiescentibus

ipo nūc. nūc aūt ē medietas q̄dam
i principiū ꝛ finē hñt simul. prin
cipiū quidē futuri. finis aūt p̄teriti ne
cesse ē aūt semp eē ꝛ tp̄e ultimū eiū
finiti accepti temporis in aliquo ip
sorum nūc. necēe eē. unde ei ē ac
cipe in tp̄e p̄t nūc. qr ꝛ ipm ē prī
cipiū ꝛ finis tp̄is nūc. necēe ē in ipsi
utroꝝ tp̄e eē sp. At ūo si tp̄e ē inēē
fm ē ꝛ motū eē si quid tp̄e q̄dam pas
sio ē motus eadē aūt ꝛō est de eo q̄ icor
ruptibile ē mot' sicut in eo q̄ fit
mot' accīt poꝫ eē q̄dā mutatōnē
p̄ma. Sil' ḡ p̄ fiorē p̄teriore n̄ ei
quiescit simul q̄ mō ip̄e mobile
ut q̄ ab uit' combustibile eē q̄ n̄
comburitur. Itē motū ꝛ mouens cor
ruptibile ḡ indigebit corrūpi cū
corrūpatur ꝛ h' unus corruptionum
rūe ꝛ p̄euiss corruptio ei q̄dā mu
to. Si ergo ē impl'e manifm ē q̄d p
petuus ē mot' siū aliquū quid' erit
aliqñ n̄ ꝛ q̄ assimulatur figmto
magis hoc dr̄e. simul' aūt intellige
q̄ aptum natū sic ē ꝛ oꝫ opinari n̄
eē principiū sic ut empedoc̄ dr̄e q̄
tenere moūe in parte amicitiam
ꝛ discordiam ūnē ex necēe reb; qui
escere aūt p medium tp̄e. fortassis
aūt ꝛ unū principiū facientes sicut
anax. sic utiq; dr̄e eē. At ūo nich
inordinatū ē eoꝝ q̄ sc̄dm naturam
sūt. natura eni omib; cā ordina
tionis ē. q̄ natāe. infinitū ad fi
nitū nullā h̄t r̄onē. ordinatio aūt
omis rō ē. Infinito aūt tp̄e quiet
cere ꝛ post ea aliqñ motū eē inū
aūt uꝫ unam distāiam eē uidetur q̄r
magis nūc q̄ prius nec itm̄ aliqñ

ordinatio n̄ h̄re n̄ ē opus aut enim
simpl'r se h̄t q̄ ē natura ꝛ n̄ aliqñ
sic aliqñ ut ignis quid natura sur
sum fertur aut r̄onē h̄t n̄ simpl'r
q̄r dignius sit d' empedoc̄ ꝛ si ali
quis aliud dicerit ut ignis quidem
sursū natura fert n̄ aliqñ quid
aliqñ n̄ sic se h̄re cū oē impte q̄
escere ꝛ motū itm̄ ordinatōnem
eni iam q̄dā h̄t h' hoc m. ꝫ n̄ oꝫ
oꝫ dicere affirmare solū ꝫ eām ip
sius dr̄e ꝛ n̄ appone nich uꝫ uel
le dignitatē irronabilē ꝫ aut i
ductionē aut demonstrationem
facē hoc quid eni n̄ sunt posite cāe
sūt. uꝫ h̄ erat amicitie uꝫ inimici
e eē. ꝫ h' quid congregare illius
aūt disgregare. Si ūo determinetur
q̄ ē in parte dicendū ē in quib; sic
sunt sic aliquid q̄ cōgregat hoīes
amicicia ꝛ fugiunt inimici ad inui
cem. h̄ eni supponitur ꝛ in toto ē
ur' eni in quib;dā sic. Oꝫ aūt
ē ꝛ p eq̄lia tempora indiget aliq̄
r̄one. oīo aūt existimare p̄ncipi
um eē hoc sufficiēs q̄r sp. aut sic
aut sic n̄ recte se h̄t opinari ꝛ quo
democritus dicit de natura cās cā
aūt ē q̄ sic quid ꝛ prius fiūt ē. ꝛ prius
aūt semp fū uolūt principiū inq̄
rere dūtes in quib; recte q̄ aūt
i oīb; n̄ recte ꝛ trigonū eni h̄t
duob; rectis semp equales angelos ti
tū ē aliq̄ alta ꝓpetuitatis cāe h'
principioꝝ ḡ n̄ ē alia cā ꝫ ꝓpetu
a sunt q̄ quid' ḡ nullū tp̄e erat
nec q̄ erit ꝛ continuatur q̄ū mo
tus si erat aut n̄ eē tanta dcā sūt
contraria aūt huīs n̄ difficile solue

uidebit' aūt ex h' considerantib; conti
gere maxime motum eē. aliqñ cū n̄
eēt oīo. Primū quid ex nec una p
petua mutatio ē. mutatio aūt oīs apta
nata ex quodā in quiddā. q̄r necēe
oīs mutatōis tm̄ eē c̄ria in quibus
fit. Infinitū aūt motū nullū. Amp
uidemus q̄m p'le ē motū nec q̄ moue
nec h̄ns inse ipo unū motū ut in
aīatis aliq̄ quoꝝ eni p's nulla n̄
totū mō q̄n; ꝫ ex p'gescentes mo
uentur aliqñ ꝛ fit in nobis ex no
bis ipsis principiū mot' aliqñ con
uenit aūt semp motū aut uero q̄
lig' d' sit cū n̄ sit multū aūt h' ma
gis ē i animatis eē manifm ē nec
una mutatio quid in nob cū sit mo
tus aliqñ ꝛ simel mouetur ex hoc
eni ꝛ in aīatis n̄ uidemus similis sed
semp mora aliquid ipoꝝ ex corali
um in eē aūt ipm dūs moūe ipm
q̄r si quid animatū quiescit aliqñ
perinde immobile motus ē utiq; ex
ipo ꝛ n̄ ab ex. Si aūt in aīali ꝫ p'le
fi quid p h' ib; id acci de ꝛ sc̄dm omē
7 si namq; in pūo mundo sit ꝛ in ma
gno ꝛ si in mundo fit ꝛ in infinito si
quidē motū contingit i finitū ꝛ
quiescere totū hoc aūt p̄mū quid
q̄ dcm ē n̄ eundē semp ꝛ unū eē
motū q̄m ē in cōtraria recte dr'.
hoc eni fortassis ueru ē si quid ei
n̄ sp unū ꝛ eundē eē p'le ē unius
ꝛ eiusdē motū dico aūt sit utrū
unius corde. unius ꝛ id' sonus aūt
sp alt' ꝛ alt'. sūt se h̄ite ꝛ mouen
te. ꝫ q̄liaiq; se h̄at n̄ p h' ibet q̄n
dam eundem eē qui continuus ꝛ
ꝓpetuus ē. manifm aūt eē magis

ex h' is q̄ sunt p̄ prius motū aūt q̄ n̄
mō. nullum in cōuenientē ē si alī q̄
quidē extrinsecus mouēs sit aliqñ
aut n̄. n̄ ei aliud dubitat hoc dicere
q̄ ip̄ quid sp n̄ alia quid quiescūt
coꝝ q̄ sunt alia ūo mouentur. Ma
xime aūt uidetur facā h̄re dubitatō
nē q̄ sit cū n̄ sit prius quid mot'
q̄ accīt ē in aīatis. quiescens eni
prius p hoc uadit mouēre exterorum
nullo sic ur'. h̄ tū falsū ē. Cōspi
cimus eni semp aliquid motū i aīa
li naturaliū. h̄ aūt motus n̄ ipm al'
ē cā ꝫ forsitan continues ipm aut
omis ipm moūe n̄ sc̄dm omnē mo
tū. ꝫ sc̄dm locū. nich ei p h' ib; ma
gis aūt fortassis neccm ē in corpe q̄
dem multos fi mot' a continenti.
Hoꝝ aūt quosdā intellcū aut appe
titū moūe illū aūt totū tam al' mo
uere q̄le contingit circa sompnos
sensibilis quid ei eni uꝫ mot' unus
insit mot' cum sit unū q̄dā surgit
aīalia etiam. ꝫ namq; manifm eē
ꝛ de h' uit exequtib;. Principiū
aūt considerationis q̄ quid ē ꝛ de dic
ta dubione ē q̄dam eoꝝ q̄ sūt ali
q̄n quid mouentur. aliqñ aūt qui
escūt. Item necēe ē aut oīa quiet
cē sp. aut oīa motū sp. aut alia
quid motū. alia quid quiescere
ꝛ rtm hoꝝ q̄ mouentur motū sp
q̄ ūo quia ūo quiescūt quiescunt
quiescē. aut omīa apta nata sūt
similit' motū ꝛ quiescē aut reli
quū. Amp ꝛ ttiū ē contingat
eni ꝛ alia quid semp eoꝝ q̄ sunt i
mobilia eē. alia ūo sp motū alia
aūt cū utrisq; accipe q̄ quid nob

dicendum est. Hec enim solutio nostra omnium dubitationum et finis nobis huius negocii est. ¶ Omnia quiescere et huius rationem querere relinquentes sensum infirmitas quedam intellectus est et de toto aliquo sed non de parte ambiguitas. Et non solum ad physicum sed ad omnes scientias ut est dicere et omnes opiniones propter id quod motu utuntur omnes. ¶ Amplius de principiis autem oppugnationes sicut in rationibus que circa doctrinas nichil sunt ad mathematicum. Similiter autem et in aliis. Sic et de eo quod nunc dictum est ad physicum. Suppositum enim quod natura est principium motus. Sic fere autem omnia et dicere omnia moveri falsum quidem est, minus autem hoc secundum scientiam positum; quod enim natura in physicis principium motus sicut et quietis. Similiter autem physicum est motus. Et dicunt quidam moveri omnia eorum que sunt non alia quidem alia vero non, sed omnia et semper. Sed hoc latere sensum nostrum. Ad quos etsi quidem non determinantes qualem motum dicunt aut omnes quod non difficile est contradicere. Neque enim augmentari neque minui possibile est continue, sed est et medium. Est autem similis ratio huic et de eo quod est guttam conterere aptam natam et lapides scindere. Non enim si tantum effodit aut removit gutta et medium in medio tempore prius, sed sicut navis tractus et gutte tot tamen movent. Pars autem ipsorum in nullo tempore tanta est. Dividitur enim quod removetur in plura, sed nichil eorum motum est seorsum sed totum simul. Manifestum igitur est quod non est necessarium aliquid abire semper quoniam dividitur diminutio in infinita, sed totum aliquando abire. Similiter autem est in alteratione qualibet. Non enim si partibile in infinitum est quod alteratur propter hoc et alteratio sive latio, sed multotiens est sicut congelatio. ¶ Amplius autem cum infirmetur aliquid necesse est tempus esse in quo sanabitur et non in termino temporis mutari, necesse est autem in sanitatem mutari et in aliud nullum. Quare dicere continue alterari multum in manifestis est ambigere. In contrarium enim alteratio est. Lapis quoque neque durior neque mollior. Sed secundum quod fertur mutabile est, sed latum lapis deorsum. Latus autem manens in terra. Amplius autem terra et aliorum unumquodque ex necessitate permanent quidem in propriis locis, moventur autem violenter exinde. Si ergo quedam ipsorum in propriis locis sunt, necesse est neque secundum locum latum omnia moveri. Quod quidem igitur impossibile sit omnia moveri aut semper omnia quiescere ex hiis et talibus aliquis credet. At vero neque alia quidem contingit semper quiescere, alia vero moveri semper, aliquando quidem quiescere et nichil aliquando moveri nullum. Dicendum est autem quod impossibile sit sicut in dictis prius et in hiis. Videtur enim in eisdem factas mutationes, et adhuc quoniam oppugnat manifestis dubitans. Neque enim augmentum neque violentus motus erit non natura movebitur preter naturam quiescens prius; generationem igitur et corruptionem removet hic sermo. Fere autem et moveri quoddam fieri et corrumpi videtur omnibus. In quod enim mutatur fit hoc aut hic, ex quo autem mutatur corrumpitur. Hic autem ab hinc. Ergo manifestum est quod alia quidem moventur, alia vero quiescunt aliquando. Omnia autem velle aliquando moveri, aliquando quidem quiescere, hanc iam copulandum est ad antiquas rationes. Principium autem iterum faciendum ante determinatis idem est quod incepimus prius. Aut enim

opinio et omnino

omnia quiescunt aut omnia moventur, et si alia quidem quiescunt alia moventur eorum que sunt, necesse est aut omnia aliquando quiescere, aliquando vero moveri, aut alia quidem quiescere alia vero semper moveri, ipsorum autem alia quiescere aliquando, aliquando vero moveri. Quod quidem igitur impossibile sit omnia quiescere dictum est prius; dicemus autem et nunc. Si enim secundum veritatem sic esse habet sicut quidam dicunt esse quod est infinitum et immobile, sed non aliquid videtur secundum sensum, sed moventur multa eorum que sunt. Si quidem igitur est opinio falsa et omnino motus est, et si fantasia, et si aliquando quod videatur sic aliquando aliter. Fantasia quidem enim et opinio motus quidam esse videntur. Sed de hoc quidem intendere et querere rationem quorum dignius habemus quam ratione nichil aliud est quam ratione indigere, et male iudicare est melius et peius et credibile et non credibile et principium et non principium. Similiter autem impossibile est omnes moveri aut alia quidem semper moveri, alia vero semper quiescere. Ad omnia enim hec sufficiens est fides una. Videmus enim aliqua quidem moveri, aliqua quiescere. Quare manifestum est quod impossibile sit omnia quiescere et omnia moveri continue, ex eo quod alia quidem non semper moventur, alia vero quiescunt semper. ¶ Reliquum vero considerandum est utrum omnia huiusmodi sint apta moveri et quiescere, aut quedam quidem sic, alia vero semper quiescunt, alia vero semper moventur. Hoc autem demonstrandum est a nobis. Moventium quidem igitur et eorum que moventur alia quidem secundum accidens movent et moventur, alia vero per se movent et moventur. Secundum accidens ut quecumque sunt in eo quod sunt in moventibus et in hiis que moventur, et quecumque secundum partem. Alia autem per se ipsa quecumque non sunt in eo quod hiis sunt in moventi et eis que moventur, neque in eo quod pars aliquid ipsorum movet aut movetur. ¶ Eorum autem que per se alia quidem a se ipso, alia vero ab alio, et alia quidem natura, alia autem a violentia et preter naturam. Quodcumque enim ipso a se ipso movetur natura movetur, ut quodlibet animalium. Movetur enim ipsum animal a se ipso. Quorumcumque autem principium in ipsis motus est, hec natura dicimus moveri. Unde animal quidem natura totum ipsum se ipsum movet. Totum autem contingit natura et preter naturam moveri. Differt autem secundum quem motum quem movere eveniat et ex quali elemento constat. ¶ Et eorum que moventur ab alio, alia quidem natura moventur, alia preter naturam, quod ut terrea sursum et ignis deorsum. ¶ Amplius autem partes animalium multotiens moventur preter naturam propter positiones et modos motus. Et maxime motum aliquod a quodam quod movet inhesit quod preter naturam moventur est manifestum propter id quod manifestum est ab alio motum prius. Post ea autem que sunt preter naturam eorum que sunt secundum naturam ipsa a se ipsis sunt ut animalia. Non enim hoc manifestum est si ab aliquo moveantur, sed quomodo oportet accipere ipsum movens et quod movetur. Videtur enim sicut in navibus et non natura subsistentibus sic et in animalibus divisum esse movens et quod movetur, et sic omne quod ipsum se ipsum movet. ¶ Maxime autem dubitatur reliquum dicte ultime divisionis. Eorum autem que moventur ab alio, alia quidem preter naturam ponimus moveri, alia autem relinquitur

appositum quam natura. Hec autem sunt que dubitationem afferunt: utique a quo moventur ut levia et gravia. Hec enim in oppositos locos violentia moventur. In propriis autem leve quidem sursum, grave autem deorsum natura. A quo autem non est manifestum, sicut cum moveantur extra naturam. Nam et ipsa a se ipsis ponere impossibile est. Animatum enim hoc est et animatorum proprium et facere se ipsa stare possent. Dico autem sicut si ambulandi causa est ipsi et non ambulandi, quare si in ipso sursum ferri igni, manifestum est quod in ipso est et deorsum. Irrationabile est autem unum motum moveri solum a se ipsis, siquidem ipsa se ipsa movent. Amplius autem quomodo contingit continuum aliquid et naturale ipsum et se ipsum movere? secundum enim quod unum et continuum non tactu est, sed impassibile est; sed secundum quod dividitur, sic hoc quidem aptum natum est facere, illud autem pati. Neque ergo horum nullum ipsum se ipsum movet, continua enim sunt, neque ad continuum nullum; sed necesse est dividi movens in unoquoque ad id quod movetur in inanimatis videmus cum moveat aliquid animatorum. Sed accidit et hec semper moveri ab aliquo. Fiet autem utique manifestum dividentibus causas. Est autem et in moventibus accipere que dicta sunt. Alia quidem enim extra naturam horum ipsorum motiva sunt, ut vectis non natura gravis motiva est sed violentia; alia vero natura, ut actu calidum motivum est potentia calidi. Similiter autem et in aliis huiusmodi. Et mobile autem simpliciter natura potentia quale aut quantum aut ubi est, cum habeat principium huiusmodi in se ipso et non secundum accidens. Est enim idem et quale et quantum, sed alterum alteri accidit et non secundum se est. Ignis autem et terra moventur violentia ab alio quidem

cum extra naturam, natura autem cum ea que ipsorum actu et potentia sunt. Quoniam autem potentia esse multipliciter dicitur, hec causa est non esse manifestum a quo huiusmodi moveantur, ut ignis sursum, terra deorsum. Est autem potentialiter addiscens sciens aliter et habens iam et non considerans. Semper autem cum simul sunt activum et passivum est, fit aliquando actu quod est potentia, ut addiscens ex potentia est alterum fit potentia. Habens enim scientiam non considerans potentia sciens est quodammodo, sed non sicut et ante addisceret. Cum autem sic habeat, si aliquid non prohibeat, operatur et considerat, aut erit in contradictione et ignorantia. Similiter autem se habent in physicis. Frigidum enim potentia calidum. Cum autem transmutetur iam ignis est, urit et ardet nisi aliquid aliud prohibeat et impediat. Similiter autem se habet et circa grave et leve. Leve enim fit ex gravi, ut ex aqua aer. Hoc autem potentia primum et iam leve et operabitur mox nisi aliquid prohibeat. Actus enim levis est alicubi et sursum, prohibetur autem cum in contrario loco fit. Et hoc similiter se habet in quanto et quali, et tamen hoc queritur quare moveantur in propriorum locum gravia et levia. Causa autem est quia apta nata sunt alicubi esse, et hoc est levi et gravi esse, hoc autem sursum, illud autem deorsum dividi. Potentia autem leve est et grave multipliciter sicut dictum est. Cum enim sit aqua potentia quodammodo leve et aer est et potentia; contingit enim prius impedimentum non sursum esse. Sed si auferatur impediens agit et semper sursum fit. Similiter autem et quale in actu esse mutatur. Mox enim considerans sciens nisi aliquid impediat, et quantum extenditur nisi aliquid prohibeat. Subsistens autem et prohibens movens est

autem sic movet et autem sic non, sicut est columpnam autem deiciens aut lapidem removens aut angulo aquam; secundum accidens enim movet, sicut repercussa spera non ab aqua mota est sed a prohiciente. Quare quod quidem nichil movet horum se ipsum manifestum est. Sed motus habent principium, non movendi nec faciendi sed patiendi. Si igitur omnia que moventur aut a natura moventur aut extra naturam et violentia, et quecumque extra naturam omnia ab aliquo et ab alio. Horum autem que natura, et quecumque a se ipsis moventur ab aliquo moventur, et que non a se ipsis ut levia quidem et gravia. Aut enim a generante et faciente leve et grave, aut impediente et prohibentia solvente. Omnia ergo que moventur ab aliquo utique movebuntur. Hoc autem dupliciter. Aut enim non propter se ipsum est movens sed propter alterum quod quidem movet movens, aut propter se ipsum. Et hoc autem aut primum post ultimum aut per plura, ut baculus movet lapidem et movetur a manu mota ab homine. Hic autem non amplius est quo ab alio movetur. Utrique quidem movere dicimus et ultimum et primum movencium. Sed magis primum, illud enim movet ultimum, sed non hoc primum. Et sine quidem primo ultimum non movebit, illud autem sine hoc, ut baculus non movebit si non moveatur ab homine. Si igitur necesse est omne quod movetur ab aliquo moveri, et aut ab eo quod moveatur ab alio aut non moveatur, et si quidem ab alio quod movet necesse est aliquod esse movens quod non sit ab alio primo. Si autem huiusmodi est primum, non necesse est alterum. Amplius enim est infinitum abire moventia et que moventur ab alio ipsum. In infinitorum enim nichil est primum. Si ergo omne

quod movetur ab aliquo movetur, primum autem movens movetur quidem non ab alio, necesse est primum a se ipso moveri. Amplius autem et hoc ipsum secundum eandem rationem est accipere. Omne enim movens aliquid quidem movet et aliquo. Aut enim se ipso movens movet aut alio, ut homo ipse aut baculo, aut ventus proicit aut ipse aut lapis quem impultus movet. Impossibile est autem movere ipsum sine ipso movente id quo movet. Sed si quidem idem ipsum in se ipsum movet, non necesse est aliud esse quo movet. Si non sit alterum id quod movet et quo movebit, non quodam quod alio sed se ipso aut in infinitum abibit. Si ergo quod movetur movet, necesse est stare et non in infinitum ire. Si enim baculus movet quod movetur a manu, manus movet baculum. Si autem hanc aliud movet et hanc alterum aliud est movens. Cum autem ab aliquo moveatur, semper necesse est alterum primum ipsum se ipsum movens sicut moveatur quod hoc non aliud autem movens ipsum fit, ita necesse est ipsum se ipsum movere. Quare et secundum hanc rationem quod movetur et mox ab ipso movente movebitur. Hoc autem movet aliquando aut ipsum. Adhuc autem hec dicta et hec intendentibus contingit eadem hec ratio. Si enim ab eo quod movetur aut quod movetur, movetur omne aut hoc rebus inerit secundum accidens, quare movet quidem quod movetur, tamen non propter id quod movet ipsum per accidens, sed per se primum quidem; quare si secundum accidens non necesse est moveri quod movet. Si autem hoc est, manifestum est quod contingit aliquando nichil moveri eorum que sunt. Non enim necessarium est accidens sed contingens non esse. Si igitur ponamus possibile esse, nullum impossibile accidit, falsum autem fortassis motum non esse. Impossibile est; ostensum enim est hoc prius.

quam necesse motum speciem esse et hanc non habuit ac-
cidit. ¶ Tria enim necesse est esse quod movetur et mo-
vens et in quo movetur. Quod quidem igitur movetur
necesse est motum, movens autem non necesse est
sed quod movetur et movens et motum. Communicat
enim hoc simul et secundum idem esse ei quod move-
tur. Manifestum autem est in moventibus secundum lo-
cum. Tangere enim necesse est ad invicem
sic usque ad aliquid. Movens autem sic
sed quo movetur immobile est. ¶ Quoniam
autem videtur ultimum quod motum quidem
potest, motus autem principium non habet, et
quod movetur quidem ab alio, autem sed non a seipso,
rationabile est, utique necessarium dicamus. Ter-
tium esse quod movetur quidem, cum sit immobi-
le. Unde Anaxagoras recte dicit intellectum
impassibilem dicens et immixtum esse,
quoniam quidem motus principium ipsum fa-
cit. Sic enim utique solum movebit
et cum sit immobile, imperabit cum sit im-
mixtus. ¶ At vero si non secundum accidens, sed ex
necessitate movetur movens, nisi autem
movetur, non utique movetur, necesse est movens,
si movetur, aut sic motum quod sit secundum ean-
dem speciem motus, aut secundum alteram.
Dico autem quod et calidum et ipsum cale-
fit et sanans sanari et ferens ferri,
aut sanans ferri. Ferens autem augeri.
Sed manifestum est quod impossibile est. Oportet enim
usque ad individua dividentem dicere,
ut si aliquis docet geometrizare, hic
doceri geometrizare idem est, aut si proiciat
proici secundum eundem modum proiectionis.
¶ Aut sic quidem non est, sed aliud ex ali-
o genere, ut quod fertur augeri, hoc autem
augens alterari ab alio, hoc autem alte-
rans secundum alterum quendam motum mo-
veri. Sed necesse est stare: finiti enim
sunt motus. Iterum autem reflectere et alte-
rans dicere ferri idem faciet est et si mox
dicat ferens ferri et docens doceri. Ma-
nifestum enim est quod movetur et a superius
movente quod movet omne, et magis a
priori movetur. At vero hoc impossibile
est: docens enim accidit addiscere quorum
hanc quidem non habet. Illud autem scientiam habere
necesse est. ¶ Amplius autem magis hoc ne-
cessarium est vel irrationabile, quoniam accidit
omne esse motivum mobile, si quidem
et omne quod movetur ab eo movetur quod
movetur erit mobile. Sic enim si aliquis dicat
omni sanativum sanans sanabile esse
et edificativum edificabile aut mox
aut per plura. Dico autem sic: si mobile
quidem est ab alio motum omne, sed non
secundum motum eundem mobile quo movetur
proximum, sed aliter, ut sanativum aut
disciplinativum, sed hoc accidit pervenire
aliquando ad eandem speciem, sicut diximus
prius. Hoc autem horum impossibile. Aliud autem
figmentum est. Inconveniens enim
alterativum ex necessitate augmentativum
esse. Non ergo necesse est semper motum quod
movetur ab alio et illud hoc quod moveatur.
Stabit ergo. Quare aut a quiescente mo-
vebitur quod movetur primum, aut ipsum se
ipsum movebit.

At vero et si oportet considerare u-
trum causa motus et principium
sit ipsum seipsum movens aut quod est
ab alio illud omnis ponitur. Ipsum enim
quod per se est causa semper prius est eo quod est secundum
alterum et ipsum primum sit. Quare semper
hoc considerandum est accipientibus
aliquid principium si aliquid mo-
veat ipsum seipsum, quo movetur et secundum
quem motum. Necesse ergo omne quod movetur
oportet esse divisibile in semper divisibilia.

Hoc enim ostensum est prius in universalibus de natura
quoniam omne quod secundum se movetur continuum est.
¶ Impossibile est igitur ipsum movens seipsum
penitus movere ipsum seipsum. Ipsum enim
ipsum ferret totum et ferretur secundum
eandem loci mutationem, unum cum sit
individuum specie, et alteraret et alteraretur,
quare doceret utique et doceretur simul
sanaret et sanaretur secundum sani-
tatem eandem. ¶ Amplius autem determinatum
est quod movetur mobile. Hoc autem est quod movetur
potentia non actu, quod autem est potentia in actum
vadit. Est autem motus actus mobilis
imperfectus, movens autem iam actu
est, ut calefacit calor et omnino generat
habens speciem, quare simul idem et secundum idem
calidum erit et non calidum. Similiter autem et a-
liorum unumquodque quorumcumque movens
necesse est habere univocum. Hoc quidem
erit quod movetur. Illud autem movet ipsum seip-
sum movens. ¶ Quod autem non contingit
ipsum seipsum movere quare sic quod utrumque
moveatur ab utroque, ex hiis manifestum est. Nec enim erit primum movens
nullum, si alterum alterum movebit.
Quod enim prius est magis est causa movendi
quam consequens et movebit magis.
Dupliciter enim movere erat: aliud quidem
quod ab alio movetur ipsum, aliud ex seip-
so. Proximum autem est quod longius est ab eo
quod movetur principio quam medium. ¶ Amplius
non necesse est movens moveri nisi a se
ipso secundum accidens. Ergo contingit movere
alterum, accipiebamus igitur contingere
non moveri. Erit ergo aliud quidem quod
movetur, aliud autem movens immobile.
Amplius non necesse est movens adeo moveri quod
moveatur, sed aut immobile aliquid mo-
vere semper necesse est aut ipsum a seipso
motum, si quidem necesse est semper motum
esse. ¶ Amplius quidem si movetur et movens u-
tique, quare calefaciens calefiet. At vero
nec in primo ipsum seipsum movente nec u-
na pars, nec plures movebunt ipsum se
ipsum. Unum quidem quod totum est, si movetur ipsum
a seipso aut ab aliquo earum que sunt ipsius,
movebitur autem totum a toto. Si quidem
igitur in movendo aliqua pars est ipsum a seipso,
hoc itaque erit primum ipsum seipsum
movens. Totum autem non separatum qui-
dem enim hoc quidem movebit ipsum se
ipsum. Totum autem non. Si autem totum a toto
movetur, secundum accidens utique movent hee
ipsa seipsa. Quare si non sunt necessaria accipi-
antur quod non movent a se ipsis. To-
tius ergo aliud quidem movebit cum
immobile sit, aliud autem movetur. Solum enim
sic possibile est aliquid ipsum mobile esse.
Amplius si quidem tota ipsa se ipsam mo-
vet, hoc quidem movebit ipsius, aliud
vero ipso movebitur. Ergo a b a se
ipso quidem movebitur et ab a.
Quoniam autem movetur aliud quidem quod movetur ab
alio, aliud autem quod cum sit immobile
et movetur, aliud quidem movens, aliud autem
neque movens ipsum seipsum movet,
necesse est ex immobili esse, movetur autem
et adhuc ex eo quod movetur non movens aut
ex necessitate, sed quale evenit, sit
enim a movens quod immobile, autem
a b vero quod movetur ab a et movens
in quo est c. Hoc autem quod movetur quidem ab
ipso b, non movens autem nullum. Si
quidem enim movetur et per plura eveniunt in
c sit primum solum, omne igitur quod est
a b c ipsum seipsum movet. Secundum si au-
fero c, a b ipsum seipsum movebit,
a quidem enim movens, b autem quod movetur

c· aū ñ mouebit ipm̄ se ipm̄ nec pe
ritus mouebit· At uo nec b· c· mo
uebit ipa se ipam̄ sine a·b· cum p̄ō
moz in eo q̄ mō ab alioq̄· cz siuīt
a sui ipius aliq̄ parte· a·b· cum solū
ipm̄ se ipm̄ mouet· necce ē utrumq̄
ipm̄ se ipm̄ mouens hr̄e mouens
z inobile aū q̄ mouet nich aliud
mouens ex nccitate contacta aū
utraz adiuicē sunt aū alteri alterm
Si g̃ continuū ē mouēs q̄ ei mō
ptinue necce ē ptinuū eē· Maīfestū ē
q̄ oē q̄ ipm̄ se ipm̄ moz nūquo ipi
aliquid hr̄ sit· ut ipm̄ se ipm̄ aliqd
sit· in mouē· s; totū moz ipm̄ se ipm̄·
q̄ aū mō ē mouens quo ipius aliqd
ē mouēs· q̄ mō· ñ cum totū moz
in toē mō· s; moz quod· a·b· aū mō
tm̄· s; c· ab ipō· b· a· z implē ē·

Dubitatōnē aū h̄t si aufat quis
aū ab ipō· a· si continuū sit mo
uens q̄dē i mobile aū aut ab ipō· b·
q̄ mō· reliq̄ aū mouebit ipius· b· mo
uebit· sicut hoc ē ñ eē· q̄ p̄ mō a se
ipa q̄ ē· a· b· Remota enī ab· a· b·
adhuc mouebit se ipam reliq̄·
a· b· aut pō· nich phibet· utrumq̄
aut altēn q̄ mō· Diuisibile eē·
Actu· aūt in diuisibile· si aū diui
datur· ñ ē· a· ē· hr̄ eundē pōam·
cum nich, prohibet in diuisibili
bz pō primū eē· Manifestū g̃ ex
hiis quā ē primū mouens i oībz
eē q̄ mouētur inobile· siue enī
mox fiet· q̄ mō q̄ q̄ ab aliquo
mō inobile primū· siue ipm̄ q̄
mō quod ipm̄ aut se ipm̄ mouēs
z stans utrobiq̄ accidit p̄ mouēs
i oībz eē q̄ q̄ mouens inobile·

aut ipius·a· aut

Quoniā aū oz semp motū eē z ñ de
ficē necēm ē aliqd eē q̄ primum
moz siue g̃ unū sit· siue plā z pri
mū mouens inobile ē· in ūq̄
q̄ ē g̃ ppetuū eē inobilium quod
mouentiū aū ad rōnē nich nūc
q̄ aū necēm ē eē aliquid inobile
quod ipm̄ ab omī extrīs immobile
z simplr̄ z scdm accñs· Motiuū a
aliud· manifestū ē· h̄ considerantibz·
sit aū si aliquis uelit in quibz dā
contingens quod sit aliqñ z ñ eē h̄ sine
gñone z corruptione· fortasse enī
necēm ē si aliquid impartibile aliqñ
quod ē· aliqñ aū non ē q̄ sine mu
tione aliqñ quod eē aliqñ aū ñ eē
omē hr̄ principiorū inobilium q̄
dē z motorz qdam aliū quod eē· a
liqñ aū ñ eē contingit z h̄· s; neq̄
qm̄ omīs p̄le ē existē· Manife
stū ei ē cā qdam ipa se ipa mouen
tibz in ē ut ñ eē ipius aliqñ quod
eē aliqñ aū ñ eē ipm̄ quod enī se
ipm̄ mouens necce ē omnē mag
nitudinē hr̄e· si nich mō impartibi
le mouens· aut nec una necessitas
existens ē ipius g̃ alia quod fia
lia quod corrumpi z h̄ ē continui
e nec nulla cā ē inobilium quod
ñ sp aut corr q̄ sunt nec istū sem
p quod· h̄ mouentiū· horum aut
cā alia ipius aū sp z continui q̄
unūquodq̄ ipoz cā ē· inobilium
quod ñ sp nec omia· hoc quod enī
sic se hr̄e ppetuū ex necessitate ē·
oia enī infinita z ñ simul oia sit
q̄ sunt· Manifestū g̃ q̄ qm̄uis in
les qdā principia inobilium mo
uentiū z multa ipa se ipa mouē

cum corrumpunt· alia aū stant z
hoc quod inobile sit aliud aū mō·
altēn aū ē h̄· s; nich minus ē aliqd
q̄ continz z h̄ eē unū quodq̄ ē q̄ ē cā
quod alia eē alia uō ñ z continue i
mutationis· z h̄ quod hr̄e· h̄ quidē
aliis cā motus sunt· Siquidē
g̃ ppetuus motus sunt ē· ppetu
um z mouens erit primū· si unū
ē· si uō plā z ppetua plura· unū aūt
magis quā multa z finita quā infi
nita oz exīm are· hr̄e cum conce
dentibz sp finita magis accipie
da sunt· In hiis enī q̄ sunt natura
oz sunt quā in finitū z melius eē
si contingit eē magis· sufficiens
aut ē z unū in finitū q̄ primū inmo
bilium ppetuū sit ex principiū i ali
is mouens z mutatio· Manifestū aū ex
hiis ē· q̄ necce ē aliq̄ unū z ppetu
um mouens primū ostensum ē q̄ ei est
quā necce ē motū eē semp z cōtinuū
eē z namq̄ ipm̄ sp ē continuū· sed
cōsequens eē ñ ē z continuū· At uō
si continuus est unū ē· Unus aū qui
ab uno quoz mouente ē z ab uno
q̄ mō· sicut quiddā aliud z aliud
mouebit nō continuus tot ē mo
tus· s; cōsequens g̃ ex hiis sciet aliq̄s
eē aliq̄ primū inobile z istum con
siderans in principia mouentiū eē
q̄dam quod g̃ eoz q̄ sunt aliqñ
quod mouentur· aliqñ quiescunt
Manifestū ē z pp hoc sunt manifestū
ē· q̄ ñ oia mouentur· nec oia qui
escunt· nec alia quod quiescunt sp·
alia quod quiescunt sp· alia quidē
semp mouentur z q̄ sunt utrobiq̄
potentiā hr̄e cā z p̄ hoc alia sunt ipius

alia quod aliqñ moueri· alia quidē
quiescere demonstrant hr̄e·

Omī hr̄ aū manifesta sunt oībz
Uolumus aū demonstrare z duorum
utramq̄ naturā quā sunt aliq̄ sp
inobilia· alia aū q̄ semp mouent
procedentes aū in hoc z ponentes
omē q̄ mouetur ab alio moueri z
h̄ eē inobile aut q̄ mouet z quod
mouetur a se ipō aut ab alio sem
p deuenimus in hoc accipe quā
eoz q̄ mouentur ē principiū quod mo
uetur quod q̄ ipm̄ se ipm̄ mouet
oīū tū inobile· Videmus enī z ma
nifesta hr̄ eē q̄ mouēt ipa se ipa
ut animatorū qdā z aīalium genus q̄
dem z opinionē abstulerunt q̄ nequā
quā contingat motū fi cū ñ sit oī
no pp id q̄ in hiis nos uidemus h̄
contingē· Immobilia enī cū sit
aliqñ mouentur ut in sic uī· h̄ aū
oz accipere quā unū motū ipa mo
uent z q̄ quod hunc ñ ppre ñ ei
ex se ipō ē cā oīum motuū sitoz
in ipō· Sz insunt alii motus na
turales aīalibz scdm quos ñ mouent
p se ipa ut augmentū z detrimentum
respiratio quos moz aīal unū
q̄q̄ quiescunt z cū ñ mō a se ipō
motum· horū aū cā cōtinens est
z multa eoz q̄ insunt ut quorū
dam alimentū ē· Dū enī coquitur
digestio quod dormiūt disgregato
aū surgunt z mouent se ipos cū
principiū primū ex sit· unū ñ semp
mouentur continue a se ipis· ali
ud enī mutat z se ipm̄ q̄ mō et
mutant ad unū quodq̄ mouentiū se
ipm̄· In oībz aū hiis mō primū

movens et causa ipsum seipsum movendi
a se ipso sed accidentaliter. mutat enim lo-
cum corpus, quare et quod est in corpore cum
sit necesse et mutant se ipsum est. Ex
quibus est scire quod si aliquid est immobi-
lium quidem moventium, ipsorum quidem secundum
accidens moventium impossibile est continuum
motum movere. quare siquidem necesse est con-
tinue esse motum, aliquid esse oportet pri-
mum immobile et non secundum accidens, si oportet
sicut diximus in hiis quae sunt in passibi-
libus quidem et immortalis motus et ma-
nere quod est ipsum in seipso et in eodem princi-
pio enim manere necesse est esse et omne
manere quod continuum est ad principi-
um. Non enim idem est secundum accidens a se
ipso et ab alio moveri. Quod enim est et eo-
rum quae sunt in celo quibusdam principi-
is quaecumque secundum plures feruntur mo-
tus, alterum autem corruptibilibus solis.
At vero si aliquid est semper huiusmodi quod qui-
dem movens aliquid immobile autem
ipsum et perpetuum esse necesse est et primum quod
movet ab hoc perpetuum esse; est autem et hoc perpe-
tuum esse. Manifestum quidem et ex eo quod non
utique est aliter generatio et corruptio et mutatio
aliis nisi aliquid quidem movens et quod
movetur. Immobile quidem enim eundem semper mo-
vebit eodem modo et secundum unum
motum sicut neque ipsum mutatur ad id
quod movetur. quod autem movetur ab eo quod movetur quod
quod ab immobili movetur iam propter id quod aliter
et aliter se habet ad res non eiusdem erit
motus causa, sed propter id quod in contrariis locis aut
speciebus sunt contrario se habebit quod
movebit unumquodque aliorum et aliquando qui-
dem erit quiescens aliquando autem moventes.
Manifestum igitur factum est ex dictis et quod secundum
principio dubitavimus. Quare igitur non omnia
aut quiescant aut moventur aut
alia quidem semper moventur alia autem
semper quiescunt sed quaedam aliquando qui-
dem aliquando autem non. huius autem manifesta
causa nunc est. quoniam quaedam alia ab immobili mo-
ventur perpetuo unde semper mutantur.
alia autem ab eo quod movetur et mutanti quare
necesse est mutari. Immobile autem sicut dic-
tum est sicut simpliciter et similiter et in eodem perma-
nens unum et simplicem movebit motum.
At vero aliud facientibus principi-
um magis erit de hiis manifestum.

Considerandum est autem utrum esse aliquem
motum continuum contingit
aut non, et si contingit quis hic, et quis
prius est motuum. manifestum est enim quoniam
siquidem necessarium est semper motum esse, primus
autem est et continuus, quod primum movens
movet hunc motum quem quidem ne-
cessarium est unum et eundem esse et continu-
um esse et primum. Tribus autem existentibus
motibus alio quidem secundum magnitu-
dinem et alio secundum passionem et quodam secundum
locum quem vocamus loci mutationem
hunc necessarium esse primum. Impossibile est
enim augmentum esse alteratione non
praeexistente, quod enim augmentatur est
quidem simili tamen quod dissimili. contra-
rium enim alimentum dicitur contrario ad hoc con-
trario. ad hoc autem fit omne quod fit simile
simili. necessarium igitur alterationem esse in contra-
ria mutatione. At vero si alteratur indi-
gebit esse alterans et agens ex potentia
calido actu calidum. manifestum igitur quod
movens non similiter se habet sed aliquando qui-
dem propinquius est aliquando autem longius
ei quod alteratur. hoc autem sine loci mu-
tatione non contingit esse. si ergo ne-
cesse est semper motum esse et necesse est loci mu-
tationem semper esse primum motuum et
in loci mutatione si est alia quidem prima
alia vero posterior prima. Amplius om-
nium passionum principium est densitas
et raritas et grave namque et leve et mol-
le et durum, calidum et frigidum densi-
tates videntur et raritates esse que-
dam. densitas autem et raritas et con-
gregationes et disgregationes quibus generatio
et corruptio dicitur substantiarum. Congregata autem con-
gregantur et disgregantur necesse est secundum
locum mutari. At vero et eius quod
augmentatur et decrementum patien-
tis mutatur secundum locum magnitudo.
Amplius et sic considerantibus erit
manifestum quod loci mutatio prima est.
Primum autem sicut et in aliis sic et motum
dicitur utique. primum multipharie dicitur.
Dicitur autem primum quo non existente non erunt
alia. illud autem est sine reliquis et in tempore
et secundum substantiam. quare quoniam motum quidem
necessarium esse continuum. fit itaque conti-
nue aut quod est continuus aut quod est con-
sequens. Magis autem continuus et dignum
est continuum quam consequens esse. Dignius
autem semper accipimus in natura prius esse si
sit possibile. possibile autem est continuum esse. mani-
festabitur autem posterius. nunc autem hoc sup-
ponatur et hunc nec unum alium
possibile esse sed autem loci mutationem necesse est
loci mutationem esse primum nec una enim
necessitas est nec augmentari nec alterari
quod fertur, neque iam fieri aut corrumpi. Ho-
rum autem nec unum contingit nisi conti-
nuum sit quem movet primum movens.
Adhuc in tempore priorem per eum
enim contingit solum motum huius.
sed in uno quidem aliquotiens dicatur huius
autem generatione loci mutationem necesse est
posteriorem esse motibus. propter ipsum enim fit et
primum alteratio et augmentum. sed loci
mutatio iam perfectorum motus est. sine
esse est alterum quod movetur esse secundum
loci mutationem prius quod est et gene-
rationis causa erit. hiis quae sunt. nec
fit ut generans eius quod generatur. quare
videbitur utique generatio esse primum
motuum propter id quod fieri oportet esse primum. hoc
autem in uno quolibet eorum quae sunt sic
se habet sed alterum necesse est prius aliquod
moveri hiis quae fiunt quam ipsum non sit et hoc
alterum prius. Quoniam autem generationem
impossibile est primum esse. omnia enim es-
sent quae moverentur corruptibilia.
manifestum est quod nec consequentium mo-
tuum nec unus prior est. Dico autem con-
sequentes motus augmentum, postea alteratio-
nem et decrementum et corruptionem. omnes
enim generatione posteriores sunt. quare si nec
generatio prior loci mutatione nec aliquorum
nec una loci mutatione est. Omnino autem
videtur quod fit imperfectum in principium tendens
quare generatione posterius natura prius
est. ultimum enim loci mutatio omnibus in eis
quae sunt in generatione et corruptione. unde
alia quidem omnino immobilia sunt viven-
tium propter indigentiam organi. ut plan-
te et multa genera animalium. perfectis autem inest.
quare si magis inest loci mutatio magis
comprehendentibus de natura et mo-
tus primus hic aliorum erit secundum sub-
stantiam. propter hoc et ob hoc nequaquam substantiam
mutat quod movetur motum in eo quod fertur
secundum quem hunc solum motum nichil mu-
tatur in esse sicut eius quod alteratur
quale mutatur, eius autem quod augetur et
decrementum patientis quantum. Ma-
xime autem manifestum est quod movens ip-

sum se ipsum maxime hunc movere proprie secundum locum, et hunc dicimus esse eorum que moventur et moventium principium et primum esse in his que moventur ipsum se ipsum movens. Quod quidem igitur motuum loci mutatio prima sit manifestum est ex his. Que autem loci mutatio prima est nunc determinandum est. Simul autem et quod prius positum est quod contingit quendam motum esse continuum et perpetuum manifestum autem erit eodem modo.

Quod quidem igitur aliorum motuum nullum contingit continuum esse ex his manifestum est. Omnes enim ex oppositis in opposita sunt motus et mutationes, ut generationi quidem et corruptioni esse et non esse termini sunt, alterationi autem contrarie passiones, augmento et decremento aut magnitudo aut parvitas aut perfectio magnitudinis aut imperfectio. Contraria autem sunt que sunt in contraria. Quod autem semper non movetur secundum hunc motum, quod prius necesse est prius quiescere. Manifestum autem est quod quiescet in contrarium mutans.

Similiter autem et in mutationibus opponuntur autem generatio et corruptio simpliciter et singularis singulari. Quare si impossibile est simul mutari opposita, non erit continua mutatio, sed medium erit ipsorum tempus. Nichil enim differt contrarias aut non contrarias esse secundum contradictionem mutationes, si solum impossibile sit simul eidem inesse; hoc enim ratione utile est. Nec si non necesse est quiescere in contradictione nec est mutatio quieti contraria; non enim quiescit fortassis quod non est, corruptio autem in non esse est; sed si solum medium sit tempus, sic non erit mutatio continua. Nec enim in prioribus contrarietas utile fuit, sed non contingere simul esse.

Non oportet autem turbari quod idem pluribus erit contrarium, ut motus et statui et in motum qui est in contrarium; sed hoc solum est accipere quod opponitur quodammodo et motui et quieti motus contrarius, sicut equale et commensurabile excellenti et ei quod excellitur, et quod non contingit simul oppositos nec motus esse nec mutationes.

Amplius in generatione et corruptione penitus inconveniens utique esse videbitur, si factum mox necesse est mox corrumpi et nullo tempore permanere. Quare ex his utique fides sit et in aliis. Physicum enim est similiter se habere in omnibus. Quod autem contingit infinitum unum motum esse et continuum et hic est circularis, dicamus nunc. Omne enim quidem movetur quod fertur aut circulariter aut secundum rectitudinem aut mixtum, quare nec illorum alter continuus est, non ex utrisque compositum est esse continuum.

Quod autem quod fertur secundum rectum et finitum non fertur continue manifestum est. Reflectitur enim; reflexibile autem rectum secundum contrarios movetur motus. Contrarius autem est secundum locum qui est sursum ei qui est deorsum, et qui est ante ei qui est retro, et qui est ad sinistram ei qui est ad dextram. Loci enim contrarietates hee sunt.

Quis autem unus et continuus motus prius diffinitum est, quia quis est unius et in uno tempore et indifferenti secundum speciem. Tria enim erant: quod movetur ut homo aut deus, et quando ut tempus, tertium in quo. Hoc autem est locus aut passio aut species aut magnitudo. Contraria autem differunt specie et non unum. Secundum loca sunt hee dicte differentie. Signum autem est quoniam contrarius motus est ab A ad B ei qui est ab ipso B ad A, quia stant et ad invicem repausant si simul fiunt a B et in circulo similiter, ut qui est ab A in C ei qui est ab A in B; stant enim, quamvis continui sint et non fiat reflexio, propter id quod contraria ad se invicem corrumpunt et prohibent. Sed non est qui est in latus ei qui est in sursum.

Maxime autem manifestum est quoniam impossibile est esse continuum in rectitudine motum, quia reflexibile necesse est stare non solum in recto sed et si secundum circulum feratur; non enim idem est circulo ferri et circulum pertransire. Est autem aliquando quidem continuum quandoque iterum ad id veniens unde motum est reflecti iterum.

Quod autem necesse est stare fides est non solum in sensu sed in ratione. Principium autem hoc est: tribus enim existentibus principio medio et fine, medium ad utrumque et utrumque unum numero quidem, ratione autem duo.

Amplius autem aliud est quod est potentia et actu, quare rectitudinis quodlibet intra terminorum quodlibet signum potentia quidem est medium, actu autem non est nisi sic dividat et ita stans incipiat actu moveri; sic autem principium medium fit et finis, principium quidem posterioris, finis autem primi. Dico autem ut si fertur A stans in B et iterum feratur in C. Cum autem continue feratur, neque factum esse neque abesse possibile est A secundum B signum, sed solum esse in ipso nunc, in tempore autem nullo, preterquam in quo ipsum nunc est divisio temporis.

Si autem adesse aliquis concedat et abesse, semper stabit A quod fertur. Impossibile est enim A simul adesse B et abesse in alio; ergo et alio signo temporis est. Tempus itaque erit quod est in medio. Quare quiescet A in B. Similiter autem et in aliis signis; eadem enim ratio in omnibus. Cum autem utatur A quod fertur ipso B medio et fine et principio necesse est stare propter id quod duo facit sicut utique et si intelligeret. Sed ab A quidem signo abfuit principio, in C autem affuit cum perficietur et steterit. Unde et ad dubitationem hoc dicendum.

Habet enim dubitationem hanc. Si enim sit quod est E ei quod est Z equalis et A feratur continue ab extremo ad E, simul autem sit A in B signo et D feratur ab Z in extremo ad ipsum regulariter et velocitate simili ipsi A, ipsum D autem veniet in I quam A in E prius. Enim movens et discedens primum venire necesse est. Non ergo simul affuit A in B et abfuit ab eodem. Unde posterius fit. Si enim simul, non posterius erit; sed necessitas erit stare. Non ergo ponendum est cum A affuit secundum B, ipsum D moveri ab Z quidem ultimo. Si enim affuit A in B, erit et abesse et non simul, sed in omni decisione temporis et non in tempore. Hic ergo impossibile est sic dicere in continuo, sed in reflectente necesse est sic dicere. Si enim quod est feratur ad ipsum D et iterum reflectens deorsum feratur, in quo ultimo est D et fine et principio utitur uno signo ut duobus. Unde stare necesse est, nec simul affuit in D et abiit ab ipso D; ibi enim esset simul et non esset in eodem nunc.

At vero olim non dicenda est solutio. Non enim contingit dicere quod secundum D sit ipsum I in decisione, non abfuit autem nec affuit. Necesse est autem in finem evenire quod actu est et non potentia

que quidem ergo sunt in medio potentia sunt; hec
autem actu et finis quidem deorsum, prin-
cipium autem sursum est, et motuum similiter:
necesse est ergo stare reflectens in recto.
Non ergo contingit continuum mo-
tum esse in recto perpetuum. Eodem autem modo
obviandum est et ad interrogantes Zeno-
nis rationem et volentes si semper transire
medium oportet; hec autem infinita sunt, in-
finita autem in loco est impossibile transire;
aut sicut ipsam hanc rationem quidem
alii interrogant volentes simul nu-
merando medietatem prius numerare unum-
quodque quod fit medium; quare abeunte
tota infinitum accidet numerasse numerum;
hoc autem confidenter est impossibile.
In primis igitur rationibus solvimus per id quod tempus
infinitum habet in se ipso; nec enim in-
conveniens est si in infinito tempore infinita
transeat aliquis. Similiter autem infi-
nitum in longitudine est et in tempore. Sed hec so-
lutio ad interrogantem quidem sufficienter
se habet; interrogabat enim si in infinito
tempore infinita transire atque numerare con-
tingit; ad rem autem et veritatem non suf-
ficienter. Si enim aliquis [illegible]
relicta magnitudine interrogaverit si
in finito tempore contingit infinita
transire, interroget ab ipso tempore eadem;
habet enim tempus infinitas divisiones; licet
magnitudo non adhuc sufficiens erit
hec solutio. Sed verum dicendum est quicquid
quod diximus in rationibus. Sicut aliquis con-
tinuum dividerit in duo media, hic
uno signo tamquam duobus utitur; fa-
cit enim ipsum principium et finem. Sic
autem facit numerans et in media dividens.
Sic autem dividente non erit continua nec
linea nec motus; continuus enim motus con-

tinui est in continuo. Autem sunt qui-
dem infinita media, sed non actu sed
potentia. Si vero actu faciat, non faciet con-
tinuum, sed stabit; quod quidem in numerante
media manifestum est quia accidit; unum enim
quod stabit signum necesse est ipsum numerare
duo: alterius quidem finis medii, al-
terius autem principium erit, si non unum nu-
meret continuum sed duas medieta-
tes. Quare dicendum est ad interrogationem si con-
tingit infinita transire aut in tempore aut
in longitudine, quia est quidem sic, est autem
non sic. Actu enim cum sunt infinita non
contingit; potentia autem contingit. Qui autem
continue movetur secundum accidens in-
finita transivit; simpliciter autem non;
accidit enim linee infinita media
esse, substantia autem est altera et esse. Mani-
festum autem est quoniam nisi aliquis faciat temporis
divisiones dividens signum prius et
posterius semper posterioris rei erit idem simul esse
et non esse, et cum factum sit non esse. Signum quidem utrisque
commune est et prioris et posterioris, et idem et unum
numero, ratione autem non idem est; huius enim quidem fi-
nis, illius autem principium est. Rei autem
semper posterioris passionis est. Sit enim
tempus in quo est a b c, res in quo est d.
Hec in a quidem tempore toto alba, in b autem
non alba; in c ergo album et non album; in
quolibet enim ipsius a verum est dicere album,
si omni hoc erat tempore album, et in b non
album; c autem est in utrisque. Non ergo dan-
dum est in omni, sed preter ultimum nunc
in quo est c. Hoc autem iam posterius est. Et si fi-
ebat non album et si corrumpebatur al-
bum in a omni, factum est et corruptum est in c.
Quare album et non album primum in illo
verum est dicere, aut cum factum est non erit, aut
cum corruptum est erit. Aut simul album et non album

et omnino esse et non esse necesse est. Si autem quod
erat prius non esse necesse est cum est et ip-
sum cum fit non est, fit et non possibile est in a-
thoma tempora dividi tempus. Si enim
in a tempore d quidem fiebat album, fac-
tum autem est simul et est in altero indivisibili
tempore habito in tempore b; si autem cum in a fie-
bat non erat, nec in b vero est, oportet esse a-
liquod medium generationis et tempus ergo in quo fac-
tum est; non enim eadem ratione erit et in athoma
non dividentibus. Sed ipsius in quo fie-
bat temporis ultimum fiebat, factum est et est in ul-
timo signo, cui nichil est habitum neque con-
sequenter; sed indivisibilia tempora non
consequenter sunt. Manifestum est autem quia
si in athomo tempore fiebat, non est plus tempus
in quo factum est et fiebat quam in quo
fiebat solum omni. Quibus itaque igitur ali-
quis tamquam propriis credat convenien-
ter rationibus, hec et huiusmodi quedam sunt. Ra-
tionabiliter autem intendentibus et ex his
videbitur aliud accidere. Omne
enim quod movetur continue, si a nullo per-
cutiatur, in quod quidem venit secundum
loci mutationem, in hoc et ferebatur
prius, ut si in b venit, et ferebatur
in b, et non cum prope erit, sed mox ut
incepit moveri; quid enim magis nunc
quam prius? Similiter autem et in aliis. Quod igitur
ab a fertur cum in c venerit iterum
veniet in a, cum continue movetur. Cum
ergo ab a in c ferebatur, tunc
et in a fertur secundum motum qui est a c;
quare simul contrariis sunt; contra-
rii enim sunt secundum rectitudinem. Si-
militer autem et ex hoc mutat in quo
non est. Si igitur hoc impossibile est, necesse est sta-
re in c. Non ergo unus motus est
ab a in c et c in a. Reditus enim

status non est unus. Amplius ex hiis magis
est universaliter magis de omni motu. Si enim
omne quod movetur movetur in aliquo dictorum mo-
tuum et quiescat aliqua oppositarum qui-
etum; non enim erat alter motus preter istos;
quod autem non semper movetur hoc motu (dico autem
quecumque sunt altera specie, et non si aliqua pars
est totius), necesse est prius quiescere oppo-
sitam quietem; quies enim privatio
motus est. Si ergo contrarii quidem sunt
motus qui sunt secundum rectitudinem,
simul autem non contingit moveri con-
trarios, quod ab a ad c fertur non utique
fertur simul ab ipso c ad a. Quoniam
autem non simul fertur, movebitur autem hunc
motum, necesse est prius quiescere ad c;
hec enim opposita sunt quies que est
ab ipso c motui. Manifestum igitur ex hiis
que dicta sunt quoniam non est continuus motus.
Amplius autem et hic ratio continua et magis
propria est. Hec que dicta sunt simul corrup-
tum est non album et factum est album. Si igitur con-
tinua est alteratio ad album et ex non al-
bo et ex albo ad non album, et non manet
aliquo tempore, simul corruptum est non
album et factum est album et factum est non
album; trium enim erit idem tempus. Amplius
si continuum est tempus et motus, sed con-
sequens est. Quomodo ergo erit ultimum con-
trariorum ut albedinis et nigredinis? Que
autem est circularis erit unus et continuus;
nullum enim impossibile contingit. Quod enim
ex a movetur simul movebitur in a
secundum eandem appositionem; in quod enim veni-
et et movebitur in hoc; sed non simul mo-
vebitur per contrarios nec opposi-
tos. Non enim omnis qui est in hoc ei qui
est ex hoc contrarius est nec oppon-
itur, sed contrarius quidem est qui in

recto est. Hic enim est contrarius secundum locum
uel secundum diametrum. Distat enim
plurimum oppositus. Cum autem est qui in eo
secundum eandem longitudinem quid mechi
prohibet continue moueri et nullum
tempus deficere circularis, quidem enim
motus ab eodem in id. Rectus autem
ab eodem alio in aliud et si quidem est
in circulo nequaquam in eisdem est; si uero
secundum rectitudinem multotiens in eisdem.
Quicquid igitur semper in alio et alio fit
contingit moueri continue, quod uero
in eisdem multotiens non contingit ne
cesse enim est simul contrarios. Quare nec
in semicirculo nec in alia circulatione
in una contingit continue mo
ueri. Multotiens enim necesse esset eadem mo
ueri et contrarias mutari mutationes. Non
enim copulat principio finem. Que autem
est circularis copulat et solus est per
fectus. Manifestum autem ex hac diuisio
ne quoniam non contingit nec alios mo
tus continuos esse. In omnibus enim
accidit eadem moueri multotiens ut in
alteratione media et in eo qui est
in quantitate secundum mediam magni
tudinem et in generatione et in corruptio
ne. Nichil enim differunt pauca
aut multa media facere in quibus est mutatio, uel
medium ponere aliquid aut auferre;
utrobique enim accidit eadem moueri
multotiens.

Manifestum igitur ex hiis est quod nec phisi
logi bene dicunt omnia sensibilia
moueri dicentes semper. Moueri enim necesse est
aliquo horum motuum et maxime secundum
illos est alterari. Fluere enim dicunt sem
per et corrumpi. Adhuc autem generationem
et corruptionem alterationem dicunt. Ratio

augen.

autem est nunc dicta uniuersaliter de omni motu quod
non secundum unum motum contingit mo
ueri continue, extra de circulo. Quare nec
secundum alterationem nec secundum augmen
tum. Quod quidem igitur neque infinita sit mutatio
neque una, neque continua extra circu
larem motum, sint hec dicta nobis. Quod
autem motus circularis primus sit
manifestum est. Omnis enim secundum locum
motus sicut prius diximus aut circulo
aut in recto aut in mixtus est. Hos autem
necesse est priores esse illo; ex illis enim
constituitur est. Recto autem circularis
simplex enim et perfectus magis est. In
finitum enim quod non est rectum fieri; sic enim
infinitum non est; sed neque si esset moue
retur utique nichil. Non enim fit impossibile. Tran
sire enim infinitum impossibile est. Infi
nito autem recto reflectens quidem
compositus est et duo sunt motus; non
reflectens autem imperfectus et corrup
tus est prius et natura et ratione et tem
pore. Perfectum quidem imperfecto, cor
ruptibili autem incorruptibile.
Amplius prius est quem contingit
perpetuum esse non contingenti. Circula
rem ergo perpetuum contingit
esse. Aliorum autem neque loci mutationem
neque aliam quidem contingit unum
perpetuum esse. Statum enim oportet fieri. Si autem
status est corruptus est motus. Ratio
nabiliter autem accidit circularem
unum esse et continuum et non rectum.
Eius enim quod quidem est in recto deter
minatum est et principium et medium
et finis et omnia habet in seipso. Quare
est unde incipiet quod mouetur et ubi finiet.
Circa fines enim omnes quiescit omne
aut unde aut ubi. Circulares

autem indeterminate sunt. Quid enim
magis quibuslibet terminus huius que sunt
in linea. Similiter enim unumquodque et principium
et medium et finis est, quare semper quodammodo in
principio et medio et fine et non aliquando erit.
Unde mouetur et quiescit quodammodo. In spera
eadem enim continet locum eandem autem est
quod omnia hec accidunt centro. Prin
cipium enim et medium magnitudinis
et finis est. Quare propter id quod est hoc extra circula
tionem non est ubi quod fertur quiescat.
Sicut in recto semper fertur circa me
dium, sed non adueniunt propter ipsum. Hic mo
uendo semper quiescit quodammodo
totum et mouetur continue. Accidit autem
conuersione, quoniam mensura motuum est
loci mutatio. Primum necesse est ipsum esse.
Omnia enim mensurantur primo et quare me
sura primus est aliorum est. Amplius
et regularem contingit solum cir
cularem esse. Que enim in recto sunt a
principio irregulariter feruntur
et ad finem. Omnia enim quanto quidem
distant plus a quiescente feruntur
uelocius. Circularis autem solius non
principium nec finis in se ipso aptum
natum est fieri sed extra.

Quod autem secundum locum mutatio
prima motuum est testantur omnes
quicumque de motu fecerunt memo
riam. Principia enim ipsius tradide
runt mouentibus huiusmodi motum. Disgre
gatio enim et congregatio motus secundum
locum sunt. Sic enim mouetur concor
dia et discordia. Hoc quidem enim dis
gregat, illud autem congregat. Ipsorum autem
intellectum dicit Anaxagoras disgregationem
mouentem primum. Similiter autem et quicumque
quod huiusmodi nec unam causam dicunt, propter id quod

in uacuum natura moueri dicunt. Et namque
hii secundum locum motum moueri na
turam dicunt. Motus autem propter uacuum loci
mutatio est et sicut in loco. Aliorum autem nec u
num inesse primis sed que sunt ex hiis existimant
augmentari enim et corrumpi et al
terari congregatis et disgregatis athomis
corporibus dicunt. Eodem autem modo quicumque
quod propter densitatem aut raritatem dicunt ge
nerationem et corruptionem. Congregatione
enim et disgregatione hec componunt. Am
plius autem preter hos animam causam facientes
motus. Ipsi enim seipsum principium mo
uens esse dicunt eorum que mouentur. Moue
bit autem animal et omne animatum secundum seipsum
motum qui est secundum locum et proprie. Aut mo
ueri dicimus solum quod mouetur secundum locum motum. Si
autem quiescat quidem in ipso augetur
autem aut detrimentum patietur aut
alterari contingit quodammodo mo
ueri. Simpliciter autem moueri non dicimus. Quod qui
dem igitur semper motus erat mouetur in tempore
et quod est omnis principium perpetuum motus adhuc
autem quis motus primus et quem motum
perpetuum contingit solum esse et primum
mouens quod immobile sit dictum est. Quod
autem necesse est impartibile esse hoc nunc habere mag
nitudinem nunc dicemus primum de
oribus ipso opponentes. Horum autem unum
quod est quod impossibile est nullum finitum mouere
infinito tempore. Tria enim sunt quod mo
mouens in quo tamen tempore. Hec autem infi
nita omnia aut omnia finita sunt, aut
quedam, aut duo aut unum. Sit ergo a
mouens quod autem mouetur b, tempus infinitum
in quo c. Ipsum itaque d mouet aliquam
partem ipsius b quod est in quo est e. Non
igitur in equali ipsi c. In pluri enim maius quod
non est infinitum tempus quod est ipsius z. Sit

itaqȝ ipi·d· apponens·auferam ip
·a· ipi·c· ⁊ ip·b· tpe aū n̄ auferam
semp remouens eq̄le· Infinitū enī
n̄ ē· qr̄ omn̄s·a· totum·b· mouebit
in finito tp̄e ipius·c· n̄ ergo p̄le ē
a finito motū mēsurari scdm infinitū
motū q̄ quid ḡ n̄ ᵓtingit finitum
ī infinito motū tp̄e manifestū ē· Q̄
aū oīo infinita magnitudine n̄ ᵓ
tingit ī finitā eē potentiam ex hiis ma
nifestū ē· Sēt enī plus pō sp eq̄le ī
minori faciens tp̄e· aut calefaciens
aut dulce inferens aut piciens ⁊
oīo mouens· nc̄ce ē ergo ⁊ a finito
quid infinitā hn̄ti pōam pati ali
quid patiens ⁊ plusq̄m ab alio· pl̄
enī ē infinita pōa· Cat n̄o n̄ ᵓ
tingit tpe ipm eē nullū· sit enim
in quo ē·a· tpe in quo infinita uis
calefacit· aut depellit in quo ē·a·b·
aut finita q̄da ad hanc maiorē acci
piens sp finitā unigā aliq̄n ad id q̄
in·a· tp̄e motū erit ad finitum sp
addens aliquid ē excellens omē fini
tū ⁊ auferens deficiens sit in eq̄li
ergo tp̄e mouebit finita ipi infini
te· h̄ aū ē impōle· nullū finitū itaqȝ
contingit infinitā hr̄e pōam sed
tn̄ nec in finitū finitam ⁊ tn̄ eodem
sit ī minori magnitudine plurimam
pōam eē ȝ ad huc mag· in maiori
plurimam aū pōam· Sit ergo in quo
ē·a·b· infinitū· ȝ b·c· hn̄s pōam aliq̄m
q̄ ī aliquo tp̄e moȝ ipm·d· in quo ē
pore·e·z· Si aūt ipius·b·c· duplam
accipio· ī medio mouebit tp̄e ipius
·e·z· Sēt ⁊ enī eadē pportō· qr̄ in·z·
·t· mouebit· ergo sic accipiet sp·a·
·b· q̄ nequaq̄ transibit tp̄e aū dato

sp minorem accipiam· Infinita ḡ
pō erit· oēm· n· finitā excellit pōam
oīs aū finite pōe nc̄ce ē finitū eē tē
pus· Si enī in quodā tali maior in
minori quid determinato aut mo
uebitur tp̄e scdm ᵓuersionē pro
porcōis· Infinita aū omīs opōa ē
sic multitudo ⁊ magnitudo ē excel
lens oē finitū· ē aū ⁊ h̄ demōrare
alit· accipiemus eī q̄dam pōam e
andē in gn̄e ei q̄ ē in finita magni
tudie· infinita magnitudie excel
tente finita magnitudie q̄ men
surabit ꝓ q̄ ē in infinito finitam
pōam· Q quidē ḡ n̄ contingit ī in
finitā pōam eē infinita magnitu
dic· nec finitā in infinita ostensū
est ex hiis·

De hiis aū q̄ ferunt̄ vn̄ sehr
dubitare q̄dam dubitatōne
primū sicut omē q̄ mō mouetur
ab aliquo q̄ cunctqȝ n̄ ipa se ipa mo
uent quomō moueant̄ aliq̄ ab aliq̄
ptū ip̄ mouere ut pieda· Si aū
simul moȝ ⁊ aliud aliquid mouens
ut aere qui motus moȝ· sic im
p̄le ē ꝓ n̄ contingente nec moue
te motū· ȝ simul oīa motū ⁊ qui
escere cū primū mouens quiesc
at ⁊ si facit· ȝ sic lap ut mō q̄ mo
uet nc̄ce ē motū· h̄ quid dēc q̄d
primū mouens facit p̄le ē aliquid
moue q̄ moue aut ut aerem h̄
modi aū aq̄· aut aliud aliquod
tale q̄ aptū natū ē ⁊ moue ⁊ mo
ui· ȝ n̄ simul pausat mouens ⁊
q̄ mouetur· ȝ q̄ mō quid simul
quid ᵓmouens cum quiescat· mo
ue mouens aū ad huc ē· vnū mō

cum alio h̄itū ⁊ in hoc eadē rō ē· pā
sat aū cū minor pōa mouente fiat
in h̄ito sinis aut quiescat· cum n̄ am
p facit pimū mouens ȝ q̄ mō solū
h̄ aū simplr̄ pausare nc̄ce ē· mouēs
aliud q̄ aū mō totū ⁊ motū· hoc q̄
dem igit̄ in cotingētibȝ aliquando
motū aliqū quiescit̄ fit motus
⁊ n̄ continuus· ȝ ut̄ aut ei conse
quēt ē cor q̄ sunt aut tangētiū
ē· n̄ eī unū ē mouens· ȝ h̄ita ad
inuicē sūt· vn̄ ⁊ in aere ⁊ in aq̄
sit h̄i mot̄ quē dīt quidā ipse ē
enī alit̄ solue opposita nisi dicto
modo· aut simul omīa motū fac
⁊ moue· qr̄ ᵓquiescat· nūc aū ut̄
unū aliq̄ q̄ mō ᵓtinue a quolibȝ
n̄ enī a se ipo· Q̄m aū in hiis q̄
sūt nc̄ce ē sp motū eē ᵓtinuū· hoc
aū unus ē· nc̄ce ē aū unū magni
tudinis q̄ aliquā eē· n̄ aū mouet
impartibile ⁊ unius ab uno n̄ enī
eēt continuū ȝ h̄itus alt̄ alti ⁊ di
uisus mouens ḡ finitū ē aū cum
mō moȝ· aut īmobile ē· siquidē
mō ᵓsequi oportebit ⁊ mutare
ipm· simul aū motū ab aliquo·
qr̄ stabit ⁊ ueniet ī ipm motū
ab īmobili· hoc aū n̄ nc̄ce ē ᵓmu
tare· ȝ sp q̄ potēt moue infatiga
bile enī ē hoc moue ⁊ regularis
h̄ mot̄ ē· hic aū ē solus aut maxīe
n̄ h̄t enī mutatōnē nᵓinā mouēs
oȝ aū nec q̄ mouetur ut̄ illud
hr̄e mutatōnē q̄terius simul sit
motus nc̄ce ē aū aut ī medio aut
in circulo eē· hoc enī principia sī·
Sȝ citius mouent̄ mouētiū proxi
ma· h̄i aū ē totius motus ⁊ bieē

ḡo ē mouens·

Habet aū dubitōnem si contingat
aliq̄ q̄ mō motū continue sed
n̄ sic impellens iterū ⁊ itū conseq̄
n̄ eē continue· aut enim ipm oȝ
impellere aut retrahere aut utrū
qȝ aut alim aliq̄ ab aliquo sicut
olim dcm̄ ē in hiis q̄ proiciunt̄ si aer
cū diuisibilis ē aer aut aq̄ mouet
ȝ sic sp mot̄ utrobiqȝ aū n̄ p̄le est
motū unū eē ȝ h̄itum· Solucita
q̄ continuus ē quē moȝ īmobile
sp enī silr̄ se hn̄s ⁊ ad id q̄ mō silr̄
se hebit continue·

Determinatis aū hiis manifestū ē
q̄ impōle ē primū mouens ⁊ ī
mobilem hr̄e aliq̄m magnitudinē
si enī hr̄ magnitudinē nc̄ce ē sim
plr̄ ipm eē aut finitū aut infini
tum· Infinitū quidē ḡ n̄ conti
git magnitudinē eē ostensum ē
prius in phisicis q̄ aut ē finitum ī
possibile ē hr̄e infinitam pōam
⁊ q̄ impōle ē a finito motū aliquid
scdm infinitū tpe demonstratū
ē prius· primū aū mouens ꝓpetuū
moȝ motū ⁊ in infinito tp̄e· mani
festū ē itaqȝ q̄ indiuisibile ⁊ imp
tibile ē nullam hn̄s magnitudi
nē·

Explicit· lib aḱ· de phisico auditu

aut

successione

Incipit liber de celo et mundo

Summa cognitionis nature et scientie ipsam significantis in corporibus existit et in reliquis magnitudinibus et in passionibus et motibus eorum et in principiis omnium que huius nature sunt similia. Quod est quia rerum naturalium quedam sunt que sunt corpus et magnitudo et alie sunt que sunt principia rerum que habent corpora et magnitudinem. Et continuum quidem est separabile in res suscipientes divisionem receptione que est semper. Corpus vero divisibile est in omnes divisiones magnitudinis. Magnitudinum autem quecumque habet divisionem unam est linea, et que duas habet est superficies, et que tres, ista est corpus. Preter ista autem non est magnitudo alia. Quoniam res omnes sunt tres et dividuntur in tres divisiones. Et similiter dixerunt omnes pytagorici quod totum et res terminantur tribus divisionibus: fine et medio et principio. Et hic quidem numerus est omnis rei et significat trinitatem eius. Nos vero non exhibuimus hunc nisi ex rerum natura et retinuimus ipsum legi earum similem. Et per hunc quidem numerum adhibuimus nos metipsos magnificare deum unum creatorem eminentem proprietatibus eorum que sunt creata. Nos autem nominamus huiusmodi nominatione ut dicamus quod nominantur duo [uni] duo numeri et duo viri duo viri. Sed non dicimus omnes nec totum quod ponimus secundum omne et totum tria imprimis. Nos enim venimus illud ita quoniam natura apta natura ea tales faciat et imitatur nos tales eas operatione sicut narravimus nuper. Dico autem itaque quod res et totum et completum non diversificantur in forma, sed cum diversitas est in materia et accidente cuius ergo illud sit secundum quod sunt. Iam ergo manifestum est nunc quod corpus est solum completum et completus omni divisione quod est quia ipsius terminant tres divisiones. Reliquarum autem rerum alie sunt quarum divisiones habent duas et alie eorum habent unam et quemadmodum est casus divisionum secundum eas sic est casus continuitatis et separationis secundum eas etiam. Quod est quia quedam est divisio una nominata continua et alie sunt due divisiones nominantur separata. Corpus vero recipit utraque nomina simul. Et dico itaque quod omnis magnitudo separabilis procul dubio continua est etiam. Quod enim omne continuum divisibile sit non est ad hunc nobis sermo hic. Quod autem iam notum sit et manifestum quod non est possibilis permutatio ad aliud genus sicut linee ad superficiem et superficiei ad corpus. Nam si esset ita ad permutationem aliam tunc corpus non esset magnitudo completa, ergo esset diminuta. Nam non est permutatio nisi in diminuto necessario. Non est autem possibile ut sit completum diminutum quoniam separatur in omnes divisiones. Reliquorum autem corporum que sunt sicut corpora in formis sunt completa unumquodque quia secundum dispositionem suam sicut dixi in summo completionis. Et cum completum non est nisi una divisio completionis, quod est quia unumquodque eorum habet tres divisiones; verumptamen est ei terminus que tangit aliquod corporum quod ei mensuratur ipsum sicut ergo ipsum illud unumquodque corporum multa secundum dispositionem suam. Totum autem corpus cuius corpora ista sunt partes est completum non diminutum necessario et est quod eius nomine significavimus totum necessario significans sempiternum et non est quibusdam rebus totum et quibusdam non totum. Et ergo quod dicam in futuro naturam totius et utrum sit ei finis in magnitudine et spissitudine.

Nunc autem volo rememorari speciem totius divisarum per formas suas et ponam principium sermonis mei huic ita. Pono quidem quod omnia corpora naturalia et magnitudines moventur per se motu locali quia est quod dicimus quod natura est principium motus in eis. Omnis autem motus qui fit in loco aut est motus equalis aut circularis aut compositus ex hiis ambobus. Hii autem duo motus sunt simplices tantum et illius quidem causa est quod corpora simplicia sunt ista duo in alia secundum formam piramidis longitudinem et circulare. Motus autem circularis est ille qui est secundum medium. Equalis motus est cuius terminus est aut deorsum aut sursum. Et ego quidem non significo per sermonem meum sursum nisi motum qui est ex medio et significo per sermonem meum deorsum motum qui fit ad medium. Manifestum igitur nunc quod omnis motus simplex aut ex medio aut ad medium aut secundum medium. Et sermo quidem meus hic sequitur sermonem quem nuper diximus quod corpus est compositum ex tribus dimensionibus quod ipse sunt motus corporis tres. Et ideo dico quia quedam corpora sunt simplicia et quedam composita ex simplicibus. Et non significo per corpus simplex nisi omne corpus in quo est principium motus naturalis sicut ignis et terra et que sunt secundum utrorumque formas et que sunt de genere utrorumque. Tunc sunt igitur tertium motuum. Alii qui sunt simplices et alii qui compositi necessario. Et sunt motus qui sunt corporum compositorum diversi. Verumptamen motus eorum est per motum corporis simplicis vincentis super ipsum. Et dico itaque quod cum sit motus equalis simplex et motus circularis simplex et corpus simplicis motus simplex et est motui simplici corpus simplex, quod si inveniatur corpori composito motus simplex, est ille motus corporis existentis simplicis in ipso quod dominatur super ipsum. Iam ergo nunc manifestum per ea que diximus quod est corpus simplex necessario quod movetur natura sua motu circulari. Et dico itaque quod possibile est ut moveatur corpus quoddam motu accidentali. Ergo manifestum est quod est corpori alius motus naturalis. Preterea quod sit possibile ut sit illi corpori naturalis terminus. Et dico itaque quod motus naturalis est contrarius motui accidentali et in canone maiore quod est contrarius unius unum. Et quia motus circularis est simplex. Si ergo non est iste motus naturalis in corpore quod movetur in ipso accidentalis procul dubio et hoc corpus quod movetur hoc motu circulari aut est ignis aut est aliquod corpus ex corporibus huius generis. Iam ergo est motus eius contrarius motui circulari nuper. Et dixi quod unius est contrarius unum. Et ergo motus qui est in sursum contrarius motui qui est deorsum et non est contrarius motui circulari. Si ergo corpus aliud preter hec corpora de quorum rememoratione eum

equalis simplex motus

cuati sunt in motu circulari per
accidens tunc procul dubio est ei motus
alius naturalis. Iam autem exivit quod impossibile
est esse quod est quia aut motus sursum est
aut ignis aut aeris aut est motus
deorsum et est aut aque aut terre. ¶ Et
dico tamen quod motus circularis est primus
motuum necessario quoniam completum et perfec-
tum est ante diminutum et primum est ei a pri-
oritate naturali et quod circularis est com-
pletior et perfectior de lineis autem rec-
tilineis nec aliqua completa neque sic est ei
finis neque si non habet finem quod est quia linee finis
est diminuta non completa quoniam non est com-
plementum neque finis complementum non habet
complementum et finem. Quare sic est ei finis est di-
minuta. Item quoniam ipsi in est aliquid
servans eam et continens ipsam possibi-
le est ergo ut addatur et crescat in
omnes partes augmento et additionibus.
¶ Nos enim redimus iterum et dicimus quod si
est motus primus ipse est corporis prius naturaliter
et est motus circularis motum equalis
prius et est motus equalis corporibus sim-
plicibus sicut ignis procedenti sursum in cel-
sum equali et similiter est descensus corporum ter-
restrium descendentium inferius. Sed adme-
dium. ¶ Est et procul dubio tamen motus
circularis quibusdam corporibus simpli-
cibus. Nos autem iam nuper diximus quod corpora
composita sunt a prima compositione existentia in
ipso mutent se ipsum. Iam ergo manife-
stum est nunc et manifestum per illud quod diximus
et aggravamus propositionem quod hic est corpus
aliud et substantia preter corpora que secuntur
nos et est substantia et est corpus nobile sublime
altissimum et est primum honorum corporum
omnium. ¶ Si autem aliquis dixerit quod omnis
motus aut est naturalis aut accidentalis

talis. Et quod motus qui est quibusdam
corporibus naturalibus naturalis est a-
liis accidentalis sicut motus intendens sur-
sum et motus descendens deorsum
quod est quia motus sursum ascendens est na-
turalis quibusdam corporibus et accidenta-
lis aliis. Igni quidem naturalis est terre ac-
cidentalis et similiter motus descendens
deorsum quoniam ipse est terre naturalis et ig-
ni est accidentalis necessario ulterius dicat tamen
quod motus circularis qui est istis corporibus
accidentalis tunc non est dubium quin ip-
se sit alii corpori naturalis. ¶ Dico au-
tem quod si est motus circularis naturalis
tunc manifestum est et clarum quod est aliquod ex
corporibus simplicibus prius quod movetur
motu circulari naturali sicut est
motus ignis sursum et sicut motus
ignis sursum et sicut motus terre deor-
sum. Si ergo motus corporum que
moventur motu circulari non est nisi
accidentalis tunc hoc est mirum extra ratio-
nem omnino ut sit motus accidentalis con-
tinuus omnino cum non est finis neque extre-
mitas cum testificetur visus contra-
rium illius quoniam nos videmus res acci-
dentales corrumpi et finiri veloci-
ter. ¶ Et dico tamen quod si res que
movetur motu circulari est ignis sicut
est sermo quorundam tunc est accidentalis
ei quoniam non videmus motum ignis ince-
dere nisi ex medio sursum incessu
equali. Potest autem sillogizari existentibus rebus
quas diximus omnibus sillogizare
sic sillogismo. Causa sed quod est hic corpus aliud
preter hec corporalia que secuntur nos
et continens nos et separatum ab hiis
et cuius natura est nobilior naturis
eorum sicut est longitudo eius ab eis et

elevatio ipsius super ea. ¶ Iam ergo ma-
nifestum est nunc per ea que narravimus ex pro-
positis et per ea que posuimus ex narra-
tionibus quod primum corpus nobile ex
motu circulari non habet gravitatem
neque levitatem. ¶ Convenit ergo no-
bis ut ostendamus quid intelliga-
mus per grave et leve dicendo utriusque
nunc sicut indigemus utriusque in hoc
loco in quesito autem sufficientes erimus
hic de utrisque. Si deus voluerit in sermone
postquam posuerit certitudinem substantiam utri-
usque. Ponamus ergo nunc grave
descendens ad medium et leve ascen-
dens a medio et ponamus tamen grave ul-
timum in gravitate subsidens sub
rebus omnibus descendentibus deorsum et
leve ultimum in levitate scilicet res supe-
riorem sit omnis res ascendentes sursum.
Si ergo secundum quod diximus nunc omne
corpus incedens sursum aut deorsum
habet procul dubio levitatem aut gravi-
tatem aut gravitatem et levitatem si-
mul non per intentionem unam sed per com-
parationem aeris ad aquam et aque ad terram.
¶ Iam ergo nunc manifestum est iterum
quod non est possibile ut sit corpori rotundo le-
vitas neque gravitas quoniam non est possibile ut
moveatur ad medium neque a medio
motu naturali neque motu accidenta-
li quod est quia incessus eius non est per natu-
ram quoniam non est ille incessus unius cor-
porum simplicium. Incessus enim
qui est secundum hunc exemplum est ipse et illud
cuius res una. Si ergo incessus cor-
poris rotundi est incessus accidenta-
lis tunc est incessus eius deorsum in-
cessus accidentalis et est incessus eius sur-
sum incessus naturalis. Tunc autem

ut proportione

incessus eius sursum est incessus acci-
dentalis et est incessus eius deorsum incessus
naturalis. Iam ergo premisimus et di-
ximus quod motus contrariorum quorum unus
est naturalis et alter accidentalis procul
dubio. Corporali autem rotundo non est
contrarium omnino. ¶ Et dico tamen quod lo-
cus incessus totius rei est locus inces-
sus partium eius sicut terre totius et glebe
uniuscuiusque utriusque enim non vadunt
nisi ad locum unum et est medium. Si
ergo hoc est secundum quod diximus tunc non
est dubium quod corpori rotundo non sit
gravitas neque levitas omnino quod est quia si le-
ve aut grave esset possibile esset ut incederet
ad medium aut a medio. Iam ergo
manifestum est tamen quod iterum quod corpus
rotundum primum non est possibile ut move-
atur motu accidentali neque descendere
deorsum. Non ergo possibile est ut move-
atur tamen motu alio accidentali neque
cum totalitate sua neque in aliqua suarum
partium quoniam sermo in toto et in parte est
sicut diximus nuper.

Convenit autem nobis ut dicamus
etiam quod hoc corpus nobile non
fabricatum neque generatum ex aliquo et
non cadit sub corruptione neque recipit
augmentum neque diminutionem neque mutatio-
nem neque alterationem quod est quoniam omne genera-
tum non est generatum nisi ex aliquo
existente fabricato quod est contrarium
ei et non fit corruptio omnis rei que cadit
sub corruptione nisi ex aliquo ente
fabricato quod est contrarium ei et redit apud
corruptionem ad contrarium suum et nos
quidem iam diximus in tractatibus
qui preterierunt quod incessus corporum
contrariorum sunt contrarii tamen. Si ergo

hoc est secundum quod diximus nunc tamen primo contrarium corpori omnino quoniam non est motus circulari motui qui sit contrarius. Etiam ergo bene egit natura que fecit hoc corpus nobile non generatum et elongavit ipsum a contrariis generationis eius et corruptionis fuit contrariis procul dubio. Et dico etiam quod omnis res que nascitur et augmentatur et omnis res que corrumpitur non crescit et corrumpitur nisi ex re simile sibi que additur ei et coniungitur quod preparatur corruptioni ad naturam eius. Corpus autem primum nobile non est ex aliquo omnino. Si ergo non recipit augmentum diminutionem tunc propter illud et iterum non suscipit mutationem neque receptionem. Mutatio enim est motus in qualitatibus. Et qualitates quidem sunt dispositiones et habitus que non sunt mutatio alterationis in privatione sicut sanitas et infirmitas, scilicet albedo rubea ut species quas nominavit. Et videmus quod omne corpus ex corporibus naturalibus alteratur alteratione impermanente per quam recipit additionem et diminutionem sicut corpora animalium et partes sue et plantarum et partes sue et similia. Alteratio eorum permutatorum adinvicem. Et dico etiam nunc si corpus rotundum non est possibile ut recipiat additionem neque diminutionem tunc similiter est quoniam recipit mutationem neque alterationem. Quia ergo hoc corpus nobile sempiterne fixionis est, propter illud etiam exercens quod non recipit additionem neque diminutionem neque proficit neque minuitur neque ingreditur ipsum vetustas neque mutatio neque susceptio impressionis, et hoc quidem manifestum parentis ostensionis est per illud quod dixi ab illum qui sufficit et recipit et considat ex antecedentibus rationibus. Et attestatur sermo hoc etiam et sensus et visus attestatur. Idem scilicet quod omnes homines conveniunt in loco huius corporis nobilis quod est locus spiritualium scilicet greci et alii ex gentilibus qui confitentur deum et eius potestatem creandi et non confitentur illud nisi quoniam res superior quoniam non cadit corruptio neque ingreditur eam remotio. Oportuit ut sit sicut est in loco qui non minuitur neque corrumpitur neque permutatur neque alteratur neque removetur. Sed oportet ut sit sicut est in loco ut careat diminutione et additione et corruptione et remotione et alteratione et non est possibile ut sit divisum esse eius esse eius quod diximus et bene dixerunt in illo quoniam est corpus nobile sempiterne fixionis.

Iam ergo determinavimus nunc et exposuimus sermone sufficiente in prima summa corporum et testificati sumus in illo per visum et sufficit nobis illud sicut possibile est sufficere in illo sufficientiam et completam quod est quia non removetur hoc corpus nobile scilicet celum sicut celum omnibus preteritis et temporibus preteritis non est quod hereditaverunt illi qui fuerunt in successionibus adinvicem fixum secundum dispositionem suam non mutatur neque alteratur neque in totalitate sua neque in aliqua suarum parvarum omnino. Et illud quidem nisi est omnibus philosophis et eo convenerunt sicut illud secundum similitudinem meam et dixerunt quod corpus est primum in eo sicut est sermo ut non semel nec bis sed multotiens et venerunt in illo sine eorum ad nos quod est quod inducunt et dixerunt quod corpus primum est preter terram et preter aquam et preter aerem et preter ignem et nominaverunt illum locum sublimem altissimi ethera propter durationem operis sui quod est quia est sempiternum motus quod est velocior eius fixum stans cum non est duratio neque mutatio neque operatio neque alteratio in semet ipso neque corruptio neque remotio quoniam accidit eius. Anaxagoras autem non utitur hoc nomine secundum intentionem suam et veritatem suam quod est quia nominavit ignem etiam ethera errant in sermone suo. Manifestum est ergo nunc et planum per illud quod diximus quoniam non est possibile ut sint termini plus corpore amplianti maior eo quod diximus. Nos autem diximus quod motus corporis simplicis est simplex in motu suo necessario et diximus etiam quod motus simplices sunt isti sunt duo motus equalis et motus circularis etiam et quod motus equalis comprehendit duos motus. Aut enim est ad medium aut est a medio et non est motui circulari contrarium omnino. Post autem in illo aspiciens sufficienter per illud propter res multas quarum prima est quod si nos posuimus motui circulari contrarium erit motus rectus dignior ut sit contrarius motui autem contrarius et est ille qui accipitur in interiori parte circuli et motus gibbosus est qui accipitur secundum dorsum circuli secundum contrarius est et est contrarium motui equali in forma sua et compositione sua. Sicut enim invenimus motui equali motum contrarium per istos tunc procul dubio erit circuli contrarii multorum dico quod motus equales contrarii sunt ipsi adinvicem propter loca sua. Sursum enim et inferius sunt duo nomina cadentia secundum diversitatem locorum et positionem contrarietatem. Cum ergo dicat quod sermo in motu equali et circulari est universaliter quod est quia motus qui est ex a ad b est contrarius motui qui est ex b ad a et non sequitur per sermonem suum nisi quia motus equalis habet finem circuli et iste non habet finem secundum punctum et non sequitur eos per sermonem suum et hec est forma litterarum a et b sicut vides. Et ita erit ex semicirculo in motu qui est ex c ad d et ex d ad c et ille est motus recte in diametro secundum puncta divisa et hec est forma eius sicut vides. Et ita est quod describit circulum et ponit motum semicirculi contrarium motui alterius et forma eius est sicut vides. Ponamus ergo nunc circulum perfectum sicut quod motus semicirculi qui est litterarum b quando movetur ex e ad z contrarius motui semicirculi qui est a qui movetur ex z ad e. Si ergo ponantur isti motus contrarii adinvicem non erit motus circuli omnis contrarius propter illos motus et ita est forma circuli completi sicut vides. Dico etiam quod motus circuli totius qui est ex a ad b non est contrarius motui sicut ex a ad c quod est quia motus sit in circulo secundum punctum unum et non permutat locum unum et est forma eius sicut vides. Iam ergo rememorati sumus in his que sunt predicta et diximus quod motus contrarii fiunt secundum puncta seiuncta et sunt in locis divisis contrariis et dico etiam quod motus circulares si est contrarius motui circulari esset unus eorum nature et dico etiam quod corporis moti motu circulari esset motus et incessus in locis omnibus divisis contrario in celo equali equalitate ex quibus cuiusque locus sunt eius prima principia. Nos autem diximus quod diversitas locorum est sursum et deorsum et ante et retro dextrorsum et sinistrorsum

ipse consuetudinem habet nec recte circulus super eadem puncta et non dixit eo modo

ita quod diuisitas motuum est secundum diuersita
tem locorum et dico iterum quod si diuersitas esset
motuum circuli equalis non mouetur cir
culus omnino et si hoc esset utique esset ali
quod corpus circuli sine fine ultimum et non esset
eius motus per se sic sermo secularis
est vanus quoniam non est qui induat ipsum
natura autem non facit aliquid vanum
frustra et dico iterum quod ostendimus istas res
determinatione sufficiente determina
uimus nunc inquiremus de eis que remanse
runt.

Incipiamus ergo et dicamus in primis de a
liquo corporum an sit possibile ut sit sine sta
tu sicut multi dixerunt priorum an
hoc sit ex illis que impossibile est esse deinde
queremus post illud de mundo an unus
an multi an sit possibile ut sint mul
ti. Nam si est secundum illud aut secundum di
uisitatem illius non est diuersitas in illo
parua immo magna valde quod est quia
diuersitas cadit in principiis mun
di in toto mundo et cadit diuersi
tas in illa veritate. Hec ergo in cau
sis omnis diuersitatis scilicet illorum qui
diuersificati sunt in narratione non co
tinuis in eo quod precipuum est et illorum qui diuer
sificabuntur in futuro et qui diuersificati sunt
in hac diuersitate tota nisi quoniam quicumque
transit veritatem primum elongatio eius
transitus multus. Sicut sermo eius
qui dicit quod est corpus paruum valde.
Nam qui introduxit in sermone
suo paruum valde commouet totas
alterationes et generationes rerum multarum et causa
huius est quod initium est multum aut potentia
aut actu aut magnitudine. Iam
ergo ostensum est nunc quod primus error
fallit in initio rerum multum et in fine ui
sum eius. Res autem cum non est status est mag
na valde habens magnam virtutem
maioris quantitatis que est in magnitu
dine quod est quia est initium rerum. Non ergo
negandum est in extra rationem quin
sit diuersitas in ea mirabilis valde
quod est dictus fortis magnus. Cum ergo
quidam priorum dicat quod est possibile ut
sit corpus cum non sit status tunc volo nunc
inquirere de sermone eius. Dico ergo in
eo sermone cum inquisitum redeam
ad aliud in quo fuimus prius donec
compleamus istud aut incertum in
reprehensione sermonis post. Deinde in
cipiamus post illud in sermone et per
ueniamus secundum sermonem eius. Di
camus igitur nunc in complemento sermo
nis post. Deinde incipiamus istud cum ser
mone et perueniamus secundum sermonem
eius. quod omne corpus autem est ex corporibus
simplicibus aut compositis. ergo corpus
cum non est status aut est compositum aut
simplex. et dico iterum quod corpus simplex non
habeat finem. corpus compositum excel
est habens finem necessario iterum et hoc est manife
stum et planum quod est quia corpus composi
tum ex corporibus habentibus finem cum
multitudine et magnitudine est
procul dubio et habens finem cum multi
tudine et magnitudine quod est quia oportet
esse in multitudine et magnitudine
secundum modum multitudinis cor
porum ex quibus componitur et eorum
magnitudinis. Conuenit ergo
nobis ut scrutemur an sit possibile ut
sit aliquod corporum simplicium cum non
sit finis in magnitudine aut hoc
sit ex illis que impossibile esse et ut ponamus
perscrutationem nostram in primis de corpore
simplicium. Deinde inquiremus post illud de
reliquis eorum. Dico ergo quod corpus rotun
dum omne habet finem necessario et ostensio illi
us verificatio est propter ea quod ego dico quod si corpus
rotundum non habet fine linee egredientes
ex medio non habent fine iterum et separati
o linearum que non habent finem non habet ite
rum finem et non intelligo per separatio
nem nisi longitudinem linearum ad in
uicem. Non ergo inuenitur mag
nitudo extra tangens lineas qui
bus non est finis. ergo huic separationi
non est finis iterum necessario quod est quia corpus ante
finis habet fine iterum. Et dico iterum quod
si declaratur ergo separatio linearum se
mel et alia maior ea. similiter sermo
in modo quod numquam non est finis an non inue
niatur ultimum in separatione et dico i
terum nunc quod si non est possibile ut abscidatur corpus
cum non est status et corpus cum non est status
existat separationi et longitudini non est
status necessario. Si ergo illud est in tunc
manifestum et planum quod non est possibile ut sit
motus circularis. Actio testificatur
visus diuisio illius quoniam videmus celum reu
olui motu circulari. Iam ergo
expositum est illud per ratiocinationem
imp. dico autem quod motus circularis est
quorundam corporum simplicium et dico iterum
quod subtrahatur ex tempore finito tempus fini
tum et residuum eius tempore finitum erit
et est terminatum. Si ergo est tempori rei
initium est motui eius initium et est mag
nitudini spatii et finitum iterum in quantum
est ipse scilicet genus est in reliquis rebus
et. Si ergo tunc linea infinita apud
litteram a. et litteram c. et litteram e ve
ro nuptum duarum extremitatum cuius est que fine
habet. Iam que sequitur lineam c. et similiter
alteram apud litteram a. et b. infinita in duabus
extremitatibus suis simul et sint due linee
in circulo sicut vides ex forma sua hic
Dico autem quod linea que sequitur a. litteram
et e. litteram et c. litteram que incidit circulum
excepta littera c. quoniam incidit lineam in qua est
littera a. et b. donec incedat in censu cir
culari. et tempore littere a. et littere c. et littere e. fi
nitum quoniam tempore motus celi et omne quod in eo
est in modo motu circulari finito quod ipse est
tempore acceptum ex eo in quo est incessus eius
quo incidit circulum et lineam infinitam
in duabus extremitatibus suis simul fi
nitum si ergo est illud ita tunc inuenitur
ratio in aliquibus linee in qua est littera a. et littera
c. et littera e. lineam in qua sunt littera a. et littera
b. hoc autem impossibile ut sit. Iam ergo
manifestum est quod corpus infinitum im
possibile est moueri motu circulari et si ergo
ita illud est tunc manifestum est et planum quod
mundus est non habet statum nec fine et dico
iterum quod corpus infinitum non est possibile ut mo
ueatur et hoc quidem manifestum est et planum per id quod
dicturi sumus nunc. Sunt itaque due
linee quarum una sit apud litteram a. alia
apud litteram b. et sit linea littere a. finita
et sit similiter linea littere b. et incedat line
a littere a. finita ad lineam littere b. fi
nitam sicut quod vides ex formis suis hic
et incedat littera littere b. finita ad lineam
littere a. finitam sicut quidem vides nam
una quaque earum quamuis secundum hanc narratio
nem est separatio cuiusque earum a parte sua
simul necessario. quoniam secundum modum quo na
dit unusquisque motuum ad alterum sic
uadit motus alterius ad alium. Si ergo
mouentur due linee simul una earum
opposita alteri separatur una earum ab al
tera separatione velociori quod si modo una

Si ergo illud est impossibile tunc omnis incessus est in tempore infinito.

Et est illud quod duo que moventur motu opposito diversi sunt.

ex parte (?) et nulla alterarum incedit velut illa que movetur
ad quietem et est separatio eorum tarda quo-
niam illa que movetur incedat secundum disposi-
tionem suam primam in velocitate. Iam
ergo manifestum est nunc et certum quod non est
possibile ut incedat motus finitus et per-
transeat motum infinitum in tempore
finito. Nos autem iam ostendimus illud
et exposuimus in libris nostris quos edi-
dimus in libro de motibus et determina-
vimus illud. Illic determinatio ne exqui-
sita. Sive autem dico quod si motor finitus in-
cedit ad motum finitum, aut motus in-
finitus incedat ad motum finitum,
non erit in illo dubitatio prorsus quod est
quia separatur unus duorum motuum ab
altero et similiter est illius separatio alterius ab
illo motu. Et sive sit motus finiendi
sit motus. Verumptamen est separatio eorum ve-
lox quoniam utraque id eorum movetur et secundum illud
fortasse non est inconveniens ut sit sepa-
ratio eius quod movetur a quieto velocior
cum separatio eius quod movetur ab eo quod mo-
vetur opposito diverso incedunt et ingres-
sus tardo et est incessus eius quod movetur secundum
quietum incessus velox. Reda-
mus ergo nunc ad illud in quo fui-
mus. Dico ergo quod non est sermo noster in
convenientibus cum dicimus quod separatur illud
quod movetur incedens ad id quod movetur
quod est quia possibile est ut moveatur linea linee a ad
lineam lineae b et ipsa est mota. Erit er-
go incessus eius est tardus et tardi-
or eius incessu ad lineam quietam.
Redeamus autem iterum et dicamus. Sit
hic tempus infinitum sicut tempus ab eo et id
in quo perambulat motus finitus
et pertransit ad motum infinitum et se-
paratur ab eo et id in quo perambulat

motus infinitus et pertransit motor
finitum est tunc pars eius infinita ne-
cessario. Iam ergo manifestum est
nunc quod corpus infinitum non est possibile ut
moveatur totum neque pars eius quod est
in alio quia si movetur totum aut pars eius
est illud in tempore infinito necessario. Hoc
autem est ex eis que impossibile est ut fiant quoniam
celum totum revolvitur et incedit in-
cessu circulari in tempore finito et in-
cedit cum suo itinere cum omnibus que
sunt intra ipsum, scilicet linea finita in qua est
littera a. Et iam quod ostensum est nunc certum
est possibile ut sit corpus rotundum infi-
nitum et dico iterum quod non est possibile ut linea
finita sit infinita et dico, idest quia si possibile
est tunc non est illud nisi in una suarum ex-
tremitatum, scilicet extremitate accepta lon-
gitudine infinita sibi et superficies
item non est possibile ut sit infinita in omnibus
partibus nisi in parte eius que est infi-
nita de superficie autem accipiatur in
figura. Tunc enim non possibile est ut quadra-
tum sit infinitum in aliqua suarum
partium neque rotundum neque orbis sicut
non est possibile ut sit figura pedis infini-
ta. Nam si non fuerit orbis neque rotundum
cum non est status non est motus circularis
omnino. Cum non est status et dicam. Item ser-
mone alio quia non est possibile ut sit corpus
quod movetur motu circulari infinitum.
Sit ergo nunc linea a centrum
et linea que est a a et b infinita et sit
linea equalis que est a c infinita, idest et
moveatur linea que est a c et d. Nam
quoniam movetur non est possibile ut separetur a linea
que est a p e omnino, quia est similis linee que est
a c et e et abscindit lineam e a
lineam. Si ergo hoc est secundum quod dixi

non est tunc ut motu infinito incu-
dat corpus rotundum omnino et forsan est quod
edificavimus est sicut videtis. Quoniam si
celum est infinitum et motus eius cir-
cularis est tunc procul dubio incessus est
tempore finito abscidit corpus in-
finitum. Fit ergo celum tunc fixum stans
et sic aliud intra ipsum simile ei magnitu-
dine motum. Dico ergo quod si corpus quod est intra ce-
lum fuerit finitum et incessus celi totius
est incessus circularis ergo ipsum est ita.
Iam perambulans corpus infinitum sibi
simile in tempore infinito et hoc est impossibile. Pos-
sumus autem convertere sermonem nostrum.
Ergo dicamus. Sit tempus in quo perambu-
lat corpus illud celum est finitum et
procul dubio. Item magnitudo quam
cedit finita necessario. Iam enim perambu-
lat corpus simile sibi in magnitu-
dine. Iam ergo certificatum est nunc quod
celum est finitum et verificatum, idest quod
corpus rotundum impossibile est ut sit habens ulti-
mum neque finem. Volo autem ut dico nunc
tertium corporum incedentium dico ergo quod est im-
possibile ut sint infinita neque non habentia
ultimum neque corpus incedens circa me-
dium neque corpus incedens ad medium
neque corpus incedens ex medio. Incessus
enim diversus est sursum et deorsum et in-
cessus diversi sunt in locis diversis. Si
ergo nunc quod est unum contrariorum de-
terminatum aliud determinatur. Et me-
dium autem determinatum quod est quia res sub-
sidens quando vadit deorsum ex omnibus
partibus non est possibile ut pertranseat medium
neque ut elongetur ab eo. Si ergo me-
dium determinatum est supius item deter-
minatum est necessario et si loca sunt determinata
sunt corpora finita procul dubio et dico

Item si superius et inferius sunt determina-
ta est medium tamen determinatum necessario. Si
autem non determinatur inveniemus motum infini-
tum. Nos autem iam ostendimus et exposui-
mus nuper et diximus quod non est possibile ut sit
corpus motus infinitus. Si ergo illud
ita est et est medium tunc determinatum cum
dispositione eorum que sunt intra ipsum tamen
et quod possibile est sint ideo determinatum est ve-
rumptamen corpus incedens sursum et corpus
incedens deorsum non est possibile ut sint in-
eo quia unum movetur a medio et alterum movetur
ad medium. Iam ergo ostensum est
nunc et verificatum per illud quod dixi quia non est
possibile ut sit gravitas infinita et procul
dubio inconveniens est ut sit aliquod ho-
rum corporum habentium gravitatem infini-
tam quod est quia corpus cum non est finis gravitatis
item non est finis necessario et similis est sermo in
levitate. Item. Nam si est gravitas in-
finita et levitas item infinita et illud
quod erit si movetur corpus sublime sursum
stans in finitum et verificato quod illud est
per illud quod dixi. Sit ergo gravitas nunc
corporis infiniti finita de inde inquira-
mus de ea si est impossibile ut si illud sit an
non et ponamus nunc corpus infinitum sicut
lineam que est a a et b et ponamus gra-
vitatem eius a c et auferamus a corpore
infinito magnitudinem finitam que est
a b et d et sit gravitas eius a e.
Erit ergo tunc e gravitatis minoris
et minor gravitate corporis maioris et
inveniemus tunc cum gravitate mino-
re gravitatem maiorem multociens
usque sit similis ei in gravitate et similiter
inveniemus tamen corporum corporis maius, scilicet
corpus quod est b et d corpus quod est b et z. Possibile
est enim ut extrahatur a corpore infinito

quis ex hiere ex ipso extractor ergo
nunc ē proportio · e · ad · c · sic aū · b · 7 d ·
ad · b · 7 z · 7 hoc ē forma eius q̄ at
tulimus de istis litteris sit uidere · Re
deamus ergo nunc 7 dicamus si ē ma
gnitudo corporum secundum modos grauita
tis eorum · 7 ē grauitas minor in corpore
minore · 7 grauitas maior in corpore
maiore ē procul dubio grauitas cor
poris infiniti equalis · hoc aū ē impossibile
7 d · Item si ē grauitas corporis maio
ris maior grauitate corporis minoris
grauitas b · 7 h · maior grauitate b ·
7 · cz · est ergo grauitas corporis finiti
maior grauitate corporis infiniti ·
7 sit · i · grauitas corporum q̄ nō sunt
equalia in magnitudine una · hoc aū
ē impossibile · 7 d · Item quoniam sit cor
dissimilium partium nō est in eo quidē
diuersitas sermo enim in ipso similis est
sermoni nostro in corpore similium partium ·
Nos enim possumus accipere ex cor
pore infinito partes equales in grauita
tes sic fecimus in · b · 7 in d · Nam
cum nos uolumus addere 7 si uolumus
minuimus in acceptione nostra ex illo
corpore sic uides in hac figura · Iam
ergo ostensum ē quod illud quod diximus
in hac figura 7 uerificatum ē quoniam ē im
possibile ut sit grauitas corporis infiniti fi
nita · si ergo nō ē possibile ut sit finita
nec ē infinita necessario · si ergo hoc est
ex eis q̄ impossibile ē esse · s · grauitas infi
nita tunc nō ē possibile etiam cum sit
corpus infinitum · 7 d · Item sic ē ser
mo noster quod nō ē grauitas infinita · il
lius aū demonstratio ē 7 uerificatio
per illud quod rememoramus 7 d · quod si mag
nitudo nota ex magnitudinibus gr
auitatis mouetur ex magnitudine
nota in magnitudine temporis no
ti tunc modo · etiam magnitudo alia
ex magnitudinibus grauitatis in
tempore minoris magnitudinis 7 etiam
in minori tempore · d · ergo nunc compa
tio temporum ad inuicem ē secundum modos
comparationis grauitatum ad inuicem · Uerum
tamen comparatio temporum ē diuisa a com
paratione grauitatis quod ē quia si medie
tas in grauitate perambulat spa
tium in aliqua hora duplum illius gr
auitatis finite perambulat illud
spatium in medietate illius hore 7 d
Item quod grauitas finita perambulet
omnem grauitatem q̄ ē pars finita in tempore
finito si ergo ē hoc sed quod diximus
deinde inuenitur grauitas infini
ta tunc ipsa procul dubio perambulat illud quod
diximus in nunc modo 7 nō modo omnino · Nam
si modo modo quantitate 7 modum quantita
tis motionis grauitatis finite · Ue
rumptamen modo ista quantitate in mino
ri tempore quam grauitas modo in ue
locitate 7 tarditate secundum manifesta
magnitudinis corporis quod ē quia corpus cuius ē
corpus magnum motio grauitatis ē
in minori tempore quam motio grauita
tis corporis minoris · tempus aū inuicem
patitur 7 proportionatur ad grauitatem
maiorem · Nos aū iam diximus
quod grauitas infinita si mouetur omnino ·
Item quod ē quia nō ē inter grauitatem infini
tam 7 finitam relatio omnino neque proportio quam
grauitas finita perambulat spatium
finitum tempore finito grauitas aū
infinita nō perambulat illud spa
tium omnino · neque in ullo tempore 7 si ipsa illud
perambulet nō est illud ex eis q̄ confe
runt aliquid in affirmando quod grauita
tas q̄ ē infinita mouetur quod esset si illud ita
grauitas alia finita perambularet
quod perambularet grauitas infini
ta ergo grauitas finita 7 grauitas q̄ ē
infinita perambularet spatium unum
in tempore uno · hoc aū ē impossibile quod ē quia
si grauitas q̄ ē infinita perambu
lat aliquam quantitatem in aliqua hora
finita grauitas alia etiam procul
dubio finita perambulat aliquam quan
titatem in illo tempore 7 hora hoc aū ē impossibile ·
Iam ostensum ē nunc 7 uerificatum
quod impossibile ē ut sit grauitas infinita ·
7 similiter ipse ē impossibile ut sit leuitas infi
nita · si ergo hoc ē secundum quod dixi esse etiam
unum ē 7 manifestum quod impossibile ē etiam ut sit
corpora habentia grauitatem atque leui
tatem infinita · 7 d · Item quod nos iam
ostendimus 7 explanauimus per
illud quod diximus hos sermones par
ticulares quod nō ē corpus infinitum 7 di[illegible]
illud etiam cum sermone uli in libro
nostro quem conscripsimus in principijs
mundi · Nos enim rememoramur … il
lic 7 dixi quod nullum ē corpus infinitum · hic
nō diximus ipsum secundum modum alium ·
Uolo ergo etiam iterare
questionem de eo modo alio · dico
ergo nō ē possibile ut sit corpus uniuersum in
finitum esse nō impossibile ē ut sint ce
li multi · Forsitan grauitas aliquis in…
ret de eo in inuestigatione multa · 7 dicere
sic mundus continens nos existenter
fixe nō ē inconueniens ut sint etiam
mundi alii multi plures uno preter quod si sit
infiniti in multitudine · Uerumptamen
tamen nobis uidetur ē ut incipiamus
7 iteremus in principijs de corpore
quod ē infinitum · Dico ergo in ipso ser
mone nostro · Incipiam ergo 7 dicam
omne corpus aut finitum aut infini
tum quod si ē infinitum aut similium partium ē
totum aut dissimilium · si dissimilium par
tium totum esse aut ē ex formis infinita
aut infinita · Dico ergo quod nō ē possibile
ut sit ex formis infinita · 7 illud manife
stum ē 7 planum apud quem recipit quod nar
rauimus ex accidentibus premissis conclusionibus
conuenientis sit secundum traditas · Nos enim
dixi quod si sint motus primi finiti sit
etiam forme corporum simplicium finite
necessario quia motus corporum simplicium sunt
simplices etiam · 7 motus simplices
sunt finiti omnium aū corporum illi ē motus
necessario · d · ergo quod si corpus infinitum ē
ex formis infinitis ē unaqueque partium ē
etiam infinita necessario sicut aque 7 ignis · hoc
aū ē impossibile · Cum aū iam osten
dimus 7 exposuimus quod nō ē grauitas in
leuitas infinita 7 d · etiam si forme
sint multe sunt loca eorum infinita
· i · in magnitudine necessario · si ergo illud
ē ita sint procul dubio motus eorum in
finiti · hoc aū ē impossibile si nos recepi
mus 7 concedimus antecedentia · s · si
ne sit corpus incedens inferius possibile
ut uadat ad infinitum in inferiori
7 neque sit incedens sursum possibile ut in
cedat ad infinitum sursum · Impossibile
enim ē ut sit quod impossibile ē esse iste aū ser
mo ē per transsubstantiabile 7 receptibilis etiam
sic in qualitate 7 in quantitate 7 in lo
cis · 7 d · quod si nō ē possibile corpus ut sit alb
um in misture albi in nigro in possibile
ē ut in uitatur etiam aliquod eorum quod diximus
7 impossibile ut eat ad locum quod impossibile est
consequi neque peruenire ad ipsum 7 d · etiam

quod forme corporis ignis si ultime fiant se
inuicem separate ad inuicem sic est sermo quo-
dam propinquior erit ignis ipsum et post ex omni-
bus formis secundum hoc infinitis. Nos
autem diximus in eis que predicta sunt quod corpus
per ambulat omnes diuisiones. si ergo est
hoc secundum quod diximus tunc quando est possibile ut
sint corpora multa dissimilia unumquodque quorum
est infinitum. et dico iterum quod quoniam forme
corporis sunt similes non est possibile et cum
ut corpus sit infinitum primum illius
est quia si non est alius motus nisi motus quem
diximus tunc procul dubio erit hic corpori mo-
tus unus extra illos motus et hoc illud est
inconueniens procul dubio. continuas infinita.
Nos autem nuper ostendimus et diximus quod hoc est
impossibile. nam est sicut sermo corporis incedentis
incessu circulari infinito quoniam non est
possibile ut corpus infinitum incedat incessu
circulari qui ergo dicit quod est incessus
circularis infinitus est similis sermo est
sermoni eius qui dixit quod celum est infi-
nitum. Nos autem ostendimus et expla-
nauimus nuper quod hoc est impossibile esse et osten-
dimus etiam et diximus quod corpus quod est in-
finitum non est possibile ut moueatur omnino.
et dico iterum nec quod si possibile est ut motus corporis quod
est infinitum aut est motus eius natura-
lis aut uiolentus si autem motus uiolentus
tunc procul dubio est ei alius motus
naturalis nisi incedit incessu natura-
li. sicut locus in quo incedit uiolen-
ter tunc procul dubio. hoc autem est impossibile
ut sit. Et dico iterum quod corpus finitum im-
possibile est ut agat in corpus quod est infinitum
nec possibile est ut recipiat. unumquodque quorum
rum actione corporis sui omnino et uel
quid uerificatio et demonstratio est illud quod nunc
dicturi sumus. Sit ergo nunc corpus
infinitum apud lineam .a. et sit aliud
corpus finitum apud lineam .b. et sit tempus
in quo mouet aut mouetur apud .c. et imple-
latur linea .a. aut recipiat aliquid
ex impressionibus que sunt ex .d. in tem-
pore quod est apud .c. sit quia linea .d. mi-
noris magnitudinis quam linea .b.
et moueat .d. minorem magnitu-
dinem tempore sibi priori quam sit linea que
est apud .e. mota ex .d. dico ergo quod sit
est proportio .a. ad .b. sicut et proportio .e. ad
lineam aliam minoris ea sicut
que sit .z. et dico quod corpora equalia in mag-
nitudine mouentur et mutantur
equaliter in tempore uno et quod corpus minus
mouet motu minore in illo tempore et quod corpus
maius mouet motu maiore in illo tempore
etiam. Nam ipsum mouet secundum motum
sue magnitudinis uel sue maioris
plusquam mouet corpus minus. Iam
ergo ostensum est nunc quod corpus
quod est infinitum non est possibile ut moue-
at corpus aliud ex corporibus finitis omnino
nec in aliquo tempore quoniam erit aliud corpus pro-
ximum quod mouet aliud corpus minus secundum
modum sue paucitatis in illo tempore er-
go erit. Item hoc corpus finitum nam non
est inter corpus finitum et corpus infini-
tum proportio nec propinquitas in com-
paratione. Et dico iterum quod corpus quod
est infinitum non mouetur cum finitum in
aliquo tempore. Sit itaque nunc uir-
tus que est infinita in linea que est apud .a.
et sit corpus finitum in linea que est
apud .b. et .z. et tempus in quo est motus
in linea que est apud .c. ergo linea .d. mouet
in .c. minus quam sit motus .b. et .z.
ergo est nunc proportio que est inter .b. et .z.
totam ad .z. sicut est proportio motus .d.
ad .h. et .a. in .c. Si ergo illud est ita corpus
quod est infinitum et corpus finitum mouetur
unam rem in hora et in tempore uno. hoc
autem est quod impossibile est esse. quoniam iam diximus
quod corpus maius mouet rem in tempore minori
tempore corporis minoris et sicut ista
modi literarum omnium sicut uides eas hic
et hoc est in omni tempore in quo uenitur
actio quam efficit in corpore finito. corpus
quod est infinitum et tempore finitum et non est
possibile rem ut moueatur nec moueat
aliquid ex rebus in tempore quod est infinitum
quoniam non est ei ultimum motus autem est
actio non recipiens impressionem. Et dico
item quod est corpus quod est infinitum non
possibile ut moueat corpus aliud in-
finitum. nec ut in ipso faciat aliquid.
Sit ergo nunc corpus quod est infinitum
.a. faciens literam apud .a. et aliud corpus
infinitum faciens literam apud .b. et sit
tempus in quo agat corpus agens apud .c.
et .d. et extraham ex .b. literam finitam
que est apud .e. ergo .a. agit in .b. et .e. Impos-
sibile tamen non est illud in tempore uno quoniam agit in
corpore minore in tempore paruo. ergo nunc
litera .a. mouet .e. in .d. tantum. Dico
ergo quod sicut est proportio que est inter .d. et .c. si-
militer est proportio que est inter .e. ad aliud
litere .b. que est finita ergo tunc .a. mo-
uebit .d. .b. in tempore quod est apud literam .c.
et literam .d. quia litera .a. agit in corpus
maius et corpus minus non tamen est
actio illa in tempore maiore et in tempore mi-
nore et hoc est secundum harum literarum quarum nar-
rationem audiuimus nunc. Iam er-
go ostensum est nunc et uerificatum quod
non est possibile ut moueat corpus quod est
infinitum corpus aliud infinitum in tem-
pore finito cum ergo sit possibile tunc possibile
est ut sit in tempore infinito. Incipiamus
ergo et dicamus quod tempus quod est infinitum non
habet ultimum. corpus autem quod mouet est finitum. et dico
iterum quod omne corpus sensibile est uirtus aut agens
aut patiens aut agens et patiens si-
mul. Si ergo est illud ita non est possibile ut sit
corpus sensibile infinitum. et dico iterum quod
omne corpus existens in loco est sensibi-
le procul dubio. si ergo hoc est secundum quod dicimus
tunc non est corpus infinitum. extra celum
omnino quoniam non est locus illic nec corpus aliud
finitum. Iam ergo ostensum est
nunc et planum quod non est corpus aliud extra celum
omnino. Quod si aliquis dicat quod possibile sit quod
sit extra celum corpus aliud spirituale et
non cum ut dicat quod corpus illud est in lo-
co quoniam extra et intra significant locum
ergo est sensibile. id est non est autem corpus sen-
sibile nisi in loco.

Volo ergo nunc ut incipiam rem
uerificationem eius quod diximus di-
cam ergo in eo sermone sillogistice
et quod corpus quod est infinitum non est possibi-
le ut moueatur motu circulari quia
non habet medium omnino quoniam corpus rotundum
mouetur super medium. et dico iterum quod est impossibile ut
moueatur hoc corpus quod est infinitum motu equali
quod est quia similiter motu equali indiget loco
aliquo cum non est ultimum nec similiter in-
diget loco alio ad motum suum ac-
cidentalem secundum modum sui ex loca mo-
tus sui naturalis. Et dico iterum quia si corpus
quod est infinitum est equalis motus ille
motus aut uiolentus aut accidentalis et
uirtus que mouet ipsum secundum unum horum
duorum motuum est infinita. id est quia uir-
tus corporis quod est infinitum est infini-
ta et corpus uirtutis que est infinita in-
finitum. id est et motus procul dubio in

finitum omnino. Iam autem diximus in libro nostro quem scripsimus in motibus et ostendimus illic et diximus quod non est alteratio corporum finitorum virtus infinita. Si ergo corporis quod est infinitum possibile esset ut moveatur motu naturali et motu accidentali, sunt quasi sunt infinite secundum duas virtutes. Et dixit: Et dicimus quod movens corpus quod est infinitum aut est spirans aut non spirans. Si ergo est spirans tunc quomodo est possibile ut sit alterum infinitum et si movens vel alia non spirans sunt due res utraque infinite, scilicet movens et quod movetur. Vim primum diversificavit in scientia propria virtute. Et dixit: quod si non est corpus totius continuum et est seiunctum et separatum per vacuum sicut est sermo Democriti et Leucippi per calidum motum per vacuum totius omnium, quod est quia eorum seiunctio et ipsa separatio est per finitas eorum ipsarum non per naturam quoniam est natura una, sicut est sermo eorum sicut auro separato in partes divisarum figurarum et sunt omnes aurum. Si ergo est natura omnium per vacuum unita tunc motus unius nature, sicut diximus nuper quoniam unus est motus totius ignis illius et scintille et non est motus glebe unius illius terre motus totius terre et non est motus scintille illius est motus totius ignis et in omni loco. Iam ergo ostensum est quod si sunt ista separata corpora gravia non erit omnino leve in eis sicut omnia levia non erit in eis grave omnino. Et dixit: quod corpus quod est infinitum aut est grave aut leve. Ergo aut est in orizonte totius aut in medio ipsius. Hoc autem est extra quod impossibile quia est corpus infinitum et omne corpus quod non habet medium non habet orizonta omnino non sit quedam eius pars sursum quedam deorsum. Si ergo est illud ita non perambulant corpora locum omnino. Sicut autem non est locus eius omnino non est motus. Corpora autem moventur aut motu accidentali omnino et sunt in suis locis terminata et non in locis suis. Et dixit quod si ad horum corporum seiunctorum fixum aut incedens in aliquo locorum per actus est. Hec autem sunt corpora alia naturalia et illius iudicatio est quod ita sermo consideratur. Dixit ergo nunc quod corpora non sunt omnia levia tantum aut gravia tantum sed quedam eorum sunt gravia et quedam levia. Iam ergo ostensum est nunc et verificatum per hoc quod diximus ex antecedentibus rationationibus et principiis quod corpus totius est finitum et quod est extra eius impossibile est esse infinitum.

Volo autem nunc inquirere et dicam an est possibile ut sint celi multi. Hoc enim primum inceptum quod est prescripta sunt de sermone quod faciemus illud. Dico ergo quod corpora omnia aut moventur aut stant. Sicut autem moventur tunc aut motu naturali aut violento et si sunt stantia tunc aut eorum statio est violentia est autem naturalis. Et dixit: quod ad locum in quo stat corpus sine violentia vadit etiam sine violentia et in locum ad quem vadit sine violentia stat absque violentia. Et dixit: quod sicut iste motus violentus motus est contrarius eius naturali. Et dixit: non ergo si terra que est extra mundum hunc vadit in medium in cessu violento erit cessus eius ex hoc medio ad illud in cessu naturali et sic erit in cessus eius ex medio huius mundi ad medium illius mundi in cessus violentus erit incessus eius ex medio illius ad medium huius mundi in cessus naturalis. Et dixit: quod si sunt celi multi et mundi tunc sunt ex partibus similis nature necessario et virtus omnis corporis corporibus eorum similatur ad invicem, scilicet terra et ignis et quod est intermedia ex corporibus, quia est quasi virtus illius ignis similatur virtuti huius ignis et virtus illius terre similatur virtuti huius terre et similiter virtutes reliquorum corporum. Si autem non sunt corpora mundorum multorum secundum hunc modum tunc sunt corpora mundorum illorum similia corporibus mundi huius nomine tantum non in forma et sic est necessarium sed illud totum scilicet mundus illius nomine tantum non in forma. Si autem corpora mundorum similia sunt ad invicem sicut diximus nuper quod ignis ille similis est huic et similiter reliqua corpora tunc manifestum est et patens quod eorum alia sunt que ad medium vadunt et alia que vadunt ex medio et circa medium.

Et nos quidem iam ostendimus illud et exposuimus ubi narravimus motus corporum et determinavimus eos et locum eorum in eis sermone necessario et quod motus omnes sunt finiti et quod unumquodque quod est eorum dicitur cum aliquo motuum sibi appropriato secundum naturam suam. Redeamus ergo nunc et dicamus quod si motus corporum mundorum omnium sunt similes, unum sunt extra mundorum omnium una necessario. Si ergo est hoc sicut diximus terra que est in mundo alio vadit ad medium huius mundi et ignis illius mundi vadit ad superius huius mundi. Hoc autem exeuntque impossibile est esse quoniam sunt motus ignis et terre que sunt in illo mundo secundum quod narravimus terra vadit sursum necessario quoniam vadit desi... ad suum et ignis mundi vadit ad mundum suum. Et sic est incessus huius terre que est in mundo nostro ex medio. Hec ad aliud medium in cessus naturalis quoniam media mundorum et ipsorum extrema similia sunt ad invicem. Si autem non fuerint mundi secundum modum quem narravimus non erit natura corporum simplicium que sunt in celis et in mundis multis una. Et sic secundum hunc modum quem narravimus est natura corporum una et confitentur dicentes quod sunt multi mundi illud necessario quia ponunt medium et orizonta unum, scilicet quia medium mundorum omnium et orizon mundorum unum omnium. Si ergo illud est secundum hoc impossibile est ut sint mundi plures uno.

Si autem aliquis dicat quod natura corporum que sunt in mundis multis diversificatur propter longitudinis dispositionem eorum ex locis suis corporum per minus et plus, dicimus quod sermo iste est extra rationem quia est corpus quod separatur et elongatur a loco suo recto parum sit an multum non diversificatur in forma omnino sed in quantitate longitudinis tantum. In forma autem sua non diversificatur sive appropinquentur loco suo sive elongantur. Verumptamen corpora sive elongentur aut approximantur locis suis, necessarium est ergo ut moveantur et eorum motus manifestus et patens in quo non est necessaria disputatio. Volo ergo nunc ut inquiram et dicam an videlicet quod motus corporum omnium sunt

violentia tantum. Dico ergo quod corpus quod impossibile est ut moveatur violenter, omnino impossibile est ut moveatur. Si ergo corporum mundorum multorum motus est motus naturalis, sunt motus corporum similium forma ad locum unum necessario, ad medium ex medio aut ad ultimum ex ultimis. Si autem aliquis dicat quod corpora que sunt in mundis, scilicet terra et cetera, etsi in forma sunt una, sed in numero sunt multa, quoniam quedam quibusdam non similantur omnia omnibus, sed similantur quedam quibusdam, verbi gratia partes istius similantur partibus illius mundi et sic partes reliquorum mundorum similantur ad invicem, quare propter illud non diversificantur in forma sed in numero diversificantur tantum, quod est quia ignis huius mundi non est ignis illius mundi in numero. Ergo quia dividuntur partes mundorum in numero, loca eorum diversificantur etiam, quoniam partes corporis quod est in hoc mundo similantur partibus corporis quod est in illo mundo et sunt in forma una sicut partes huius terre. Nam ipse similantur terre que est in mundo alio. Si ergo est diversitas corporum per numerum causa diversitatis locorum, tunc oportet ut sit omni corpori partium huius terre diversarum in numero et in gravitate medium ad quod in medium vadat. Hoc autem est impossibile, quoniam non est quod si aliquis contrarius non potest concedere his conditionibus et sermonibus est medium unum et orizon unus necessario. Si ergo est medium unum et orizon unum, est celum unum tantum, non multa, propter istos sermones et istas necessitates quas dixi. Et dixit postea quod terra incedit ad aliquem locorum et sic quod magis tantum est et patent quia omne quod movetur alteratur de aliquo ad aliquid. Ergo alterationes diversificantur per formas. Nam forme ex quibus moventur corpora ad formam aliam sunt diverse et omnis alteratio est finita in aliquo finito, sicut sanatio. Ipse enim alteratur ex infirmitate ad sanitatem. Et similiter est crescens et augmentatum; ipsum enim alteratur a parvo ad magnum. Et similiter ambulans ipse natura alteratur ex quibusdam diversis locis in forma ad quedam, et non incedit nisi ad locum ultimum in incessu, sicut corpus sanatum; ipsum enim non movetur per infinitatem, sed ubi ultimatur motus, scilicet ubi est status in incessu eius ad illud, scilicet ad sanitatem. Si ergo illud est secundum hoc, motus ignis et terre non est ad infinitum, sed est ad illud quod habet ultimum, scilicet ad loca diversa illis locis in quibus movetur. Locus enim superior diversus est inferiori, et ista duo loca sunt ultima incessus et motuum. Et est iste etiam sermo aliquis motum in motu circulari contrarietas per diversitatem, scilicet motus secundum diametrum. Circulari motui autem circulari contrarius non est contrarium omnino. Iam ergo manifestum est quod motus partium revolventium tantum sunt ad loca diversa finita. Verificatum est nunc per sermones necessarios quod motibus corporum omnium est finis et quod non incedunt in incessu infinito, et per quod significatur quod incessus non incedit ad infinitum est terra. Ipsa autem quanto plus vicinatur et appropinquatur medio, velocior est in incessu suo, et similiter ignis quanto plus appropinquatur et vicinatur medio

est velocior in incessu suo. Si autem esset incessus ad infinitum, esset velocitas tantum ad infinitum, et si esset velocitas secundum hoc, esset gravitas et levitas secundum illud, scilicet ad infinitum, et sic res incedentium deorsum quedam essent velociores in incessu quibusdam secundum modum diversitatis eorum in gravitate. Similiter si esset additio velocitatis incessus ad infinitum. Et dixit, id est quod corpus incedens sursum et corpus incedens deorsum non incedunt ex aliquo movente ea violenter, sicut dicunt quidam homines quod etiam moventur per coartationem. Dixit ergo quia si esset motus eorum ita, motus ignis magni incederet sursum incessum tardum et motus terre magne incederet deorsum motu tardo. Nos autem videmus nunc diversum huius, quod est quia videmus ignem magnum velociorem in incessu ad locum suum tantum. Si ergo esset incessus eorum per coartationem, terra quanto appropinquaret loco suo, non incederet velocius ad locum suum, quoniam omnes res que elongantur ab impulsore suo et coactore suo est incessus tardius. Et dixit quod ad locum in quo incedit etiam violenter et incedunt naturaliter. Expedit ergo inquisitori consideranti in istis rebus ut confiteatur que diximus de istis sermonibus et antecedentibus confessione que non est suspicio, ut sit i. contentus dictionibus philosophie prime, quas scripsimus. Nos enim diximus illic quod motus circularis est unius cui non est principium neque finis, sive sit in mundo nostro aut in reliquis mundis. Dicimus exprimimus ab illo motu quod celum est unum et quod mundus est unus necessario et non sunt mundi multi, sicut dixerunt quidam homines. Nunc autem nos diximus quod ista corpora sunt tria, quare sunt loca eorum tria, quare unus est locus corporis subsidentis deorsum, scilicet corporis quod est in medio, et locus secundus est corporis quod movetur motu circulari, et est ultimus locorum, et locus tertius est medius horum duorum locorum, et est corporis quod est inter duo corpora que dixi, et est corpus leve. Ascendens existens in hoc loco necessario, quoniam si non fuerit in hoc loco, erit in loco alio ab eo extra loca que diximus. Hoc autem est impossibile. Nam si esset locus medius corporis levis accidentalis, esset corporis alii naturalis. Verum non est corpus preter ista tria corpora et reliqua que diximus. Si ergo ita est, locus huius corporis levis medius locorum necessario, et rememorabor in fine diversitates huius corporis. Iam ergo ostensum est nunc et verificavimus quantitatem istorum corporum et quantitatem eorum et locum universaliter eorum et ostendimus quantitatem locorum et numerum eorum sermone sufficiente.

Volo ergo nunc ut dicam quod mundus est unus et non est possibile ut sint mundi multi, et ostendam quod sempiternus est non factus ex alia re et quod non cadit sub corruptione. Verumptamen volo antequam ostendam ut inquiram et investigem de eo; potest enim aliquis querere et dicere quia non est possibile ut sit mundus unus, quoniam omnis res que est aut est ex natura aut arte, quoniam est forma sola est preter dispositionem suam et cum materia, sicut orbis. Forma enim eius

qm̄ ē p se ē p̄ter dispōni eius· qm̄ ē cum ere aut cum auro· Forma rotunditē p̄t rotundum ereū aut ligneum aut aureū· Nam dicim9 qm̄ rotunditatē nō ingēditur i sermone nr̄o aur̄· aut es· qm̄ nō ē ex sba auri aut eris· Et si dicim9 rotunditatē aureā aut eream aggregamus tunc formam cum materia simul· et si dicamus rotunditatem tm̄ nō ostenditur m̄ oīo qm̄ nō ē orbicula. p̄ple ē ut sit in materiis multis cum ergo orbicularitatem aut rotunditatē nō signat formam cum materia sit ē iste modus in multis unaq̄q3 rr̄· Si ergo illud ē scd̄m rei· hoc ē celum ē sensibile tunc ē pars earū p̄tib3 mundi· omē aū sensibile n̄ sensibile nisi p materia· Si ergo celum est unius cuius ē qm̄ dicit celum sermone absoluto· aliud ab isto tc̄ dicit d celum· celū ergo sermone absoluto ē forma sola p sermonē aū nrm̄ hoc celū n̄ signat nisi formā cū materia· et oē q ist̄ form̄ et figam aut ē multa aut ē p̄le ut sint multa· et iste sermo sequitur dictionem in oē mundi· et cuius ipōne sic dicūt homines q mundo ē ex q ē roppo ap creatorē qm̄ remones· et iste q̄ kno verificatur itm̄ si mundo n̄ fuit exemplū q ē q nos videm̄ oē corp cuius forma ē in materia q res illa res ē una· partes multe sīles infinite· Jam ergo ostensum ē nūc p huc sermonē q aut sunt celi multi aut p̄le ē ut sint multi exclusi sunt et antecedentib3 pot ē ut opinetur aliquis et dicat q celi sunt

multi aut ē p̄le ut sint multi· Necesse ē nobis ergo q hanc necessitatē possumus studiū nr̄m et indagacionē donec inquiram9 de hiis sunt nūc in qm̄ inquiram9 q̄ eorū sit vereta et q̄ n̄· Dico ergo nunc q vbi locutus ē in sermone suo dicit· q res una qm̄ narratur cū forma sua tm̄· ē p̄ter rē narratā cū forma sua et materia sua simul et illud ē rectū ex sermone eius n̄ ē q contradicat aliquis· Verūptū celi n̄ sunt multi p̄p hunc sermonē n3 ē p̄le ut sit multi itm̄ qm̄ celum factū ē ex m̄ sua tota· et nos quid excedimus ad illud exemplū ut sit sermo nr̄ et manifestior et planior· Dico ergo si simitas et pro simitas in naso aut in carne tūc simitatis m̄ ē caro· Si ergo formatur ex carnib3 sib3 caro in ea et ē in ea simitas nō ē in ea profunditas aliq membrorū corpis simitas nisi illa caro tm̄ et n̄ ē p̄le ut sit in loco alio simo· Et similr̄ si sint materia hoīs caro et os tunc hō oz ut sit ex omib3 carnib3 et ossib3· Si aū nō ē possibile ut resoluantur et inmutantur carnes et ossa tunc n̄ ē p̄le ut sit iterum alius hō oīo· Et sit ē q̄nto et facta in reliquis reb3 omnibus et dico sermone agregato q oīs sba cōposita ē ex materia n̄ ē p̄le ut sit alia ex ea simul ē qm̄ n̄ ē materia alia simul materiei ex q̄ cōponitur· Redeam ergo nūc et dicamus q celum ē unū cōpositum in materia sic reliq corpora composita· Nam si nō ē cōpositum ex medietate materiei

sue si ex materia tota· tunc ē unū et n̄ sunt celi multi et qm̄ ipm̄ noīat nomine absoluto ē aliud ab ipō q nominatur et dr̄ ap noiatōne sua in hoc celum et n̄ ē ergo p̄le p hunc sermonē ut uno sint celi multi n3 ē p̄le ut sint multi cū multitudine oīo· q hoc celum continet omnē materiam ex q̄ ē et remanet nob itum ut ostendam ēē celi et q ipm̄ cōpōtum ex omī corpe naturali sensato. Verumptm̄ volo antequā faciamus ē ut incipiam ostendā in p̄mis significationem de eo q significamus p sermonē nr̄m celum· et scd̄m quot modos dr̄ celum donec sit q̄ querimus manifestius et planius· Dico ergo q celum noīatur scd̄m modū unū qd ē ultimū incessus totius et corpus sile q ē in ultimo incessu totius. Nos enim consueuim9 nominare extrema mundi et eius supius celū et dicit q illic sūt omīa spiritualia et fixa quieta· Et nominamus scd̄m modū aliū celum corp continuū in orizonte et incessus mundi ubi sunt sol luna et q̄dam stelle· Nos enim consueuim9 dicē q sol et luna sunt fixa in celo· Et nominam9 itm̄ celum modo alio hūc corpus contentū sub ultimo incessus totius et consueuim9 notare itm̄ mundū cōpletum et oē celū· Jam ergo manifestū ē nūc q celum noīat scd̄m tres modos sicut diximus· Dico ergo q totum contentū exultio incessus et mod ē cōpositus ex omī corpe naturali sensato necessario qm̄ n̄ ē ex̄ h celum corp n̄ p̄le ē ut sit corp ex̄ oīo·

Volo ergo nūc inquirere itm̄ de illo an ex̄ celum sit corp an sit p̄le ut sit illic corpus· Dico ergo qd si est ex̄ celum corp· aut ex corpib3 simplicib3 aut corpib3 cōpositis et aut ē illic naturale aut accidentale· Dico ergo q n̄ ē ex̄ celum aliq corpus simplex oīo q ē q nos ostendimus et exposuimus nup et dixi q n̄ ē p̄le corpi rotundo ut pmutet locum suū nec pmutet ex eo oīo· Et dico itm̄ q n̄ ē p̄le ut sit corpus ex corporib3 ex medio nec ex corpib3 incedentib3 ad mediū residentib3 in ipō qm̄ licet aliqd quorūdam horū corporum n̄ ēē locus ille natural' qm̄ loca horū corporū simplicium sūt p̄t illum locū et sūt cognita et manifesta Si eēt ergo ille locus qui est ex̄ celum illi corpi accidental' eēt aliū corpi naturalis· Nos enim multoē diximus qm̄ ē aliquis locorū q̄b3dam corpib3 accidental' loc' aliis naturalis necco· Nos aū n̄ invenim9 corp aliud p̄t ista corpa simplicia s· corp rotundū et corpus incedens ad mediū et corpus incedens ex medio· Si ergo locus ē ita tūc impl' itm̄ ut sit aliqd corpum simpliciū ex̄ celū· Si g' locus inp̄le tūc inp̄le ē itm̄ ut sit illic aliqd corporum cōpositorum qm̄ sic illic corpus cōpositū sunt corpa simplicia illic necco· Et dico itm̄ q n̄ ē p̄le ut sit ex̄ celū corpus oīo q sic tūc aū ē ex corporib3 simplicib3 sic dixi inpam ex corpib3 compositis aū ē illic naturale aut accidentale erit ergo sermo nr̄ et ro nr̄a via q n̄ ē p̄le

ut sit nec celi sit fuit sermo noster in eo
nunc. Nam iam manifestum est quia quod
non est extra celum corpus neque est possibile ut
sit in eo corpus omnino. Iam manifestum est
et planum ex eo quod diximus et probavimus
quod ostendimus quod non est extra celum cor-
pus neque est possibile ut sit in eo aliqua
magnitudo corporea omnino quod est
quia mundus compositus totus ex materia
sua tota convenienter sibi et apta.
Nuper autem diximus quod materia mundi
est corpus naturale sensatum. Si ergo hec
sunt que diximus, tunc iam manifestum est
et planum quod non sunt celi multi modo
neque fuerunt multi in preterito neque erunt
multi in futuro tempore. Hoc ergo ce-
lum unum perfectum completum cui non
est simile. Et dico etiam quod non est locus extra
celum neque vacuitas neque plenitudo neque
tempus. Hoc autem manifestum est et planum quod est
quia possibile est ut sit in omni loco aliquod
corporum naturalium omnino et possibile est ut sit in
eo aliquod corporum. Tempus autem est
numerus motus. Motus autem non est alicu-
ius nisi corporis naturalis. Nuper
autem ostendimus et diximus quod non est extra
celum locus neque vacuum neque tempus. Si igitur
ita est sicut diximus, tunc perspicuum quod est illic non est
in loco neque tempus potest facere ipsum veterascere
neque aliquid extra ultimum motum eius alte-
ratur neque mutatur omnino. Sed est vita
sine mutatione neque recipit impressiones.
Vita ergo illic est fixa et sempiterna in
secula seculorum quia non finitur neque deficit et est
melior vita. Primi ergo bene ege-
runt in determinatione nominis sempi-
terni et dixerunt in eo sermonem conve-
nientem sufficientem quod est quia dixerunt quod est
ultimum et orizon continens tempus

omnium aliorum rerum universarum preter quod est post
annus [?] priora non est tempus. Aliud naturale
et est eternitas cuius rei et cuius dura-
bilitas secundum hunc modum quod ul-
timum continens tempus totum sempiter-
num est eternitas celi. Et non determinatur
hoc nomen nisi ex opere ipso et cum quod sempi-
ternum est semper et est in quibusdam rebus
manifestum ostensione plana et in
quibusdam rebus ostensione pura.
Iam ergo diximus in libro nostro in
phisica extrinseca quem edidimus contra
vulgo et diximus quod necesse est rei prima
ut non mutetur neque corrumpatur ne-
cessario quoniam est causa omnis cause extra causam su-
am et non est causa alia preter ipsam et ipsa secundum
modum quem narratur neque mutatur
neque alteratur perfecta completa semper
ad sempiternitatem quia est quia non est sicut eam
causa alia causant eam ita ut move-
at eam sed si inveniatur causa alia esset
ipsa item completa recta sempiterna preter
quam non est melior causa. Et dico etiam quod non re-
cipit aliquid ex extrinsecis scilicet illa res supra
alias et motus eius est sempiternus au-
tem non est abscisus et interceptus ut sit
motus iste ei hodie quando res omnes que
cessant a motu suo quando perveniunt
ad loca sua. Huius autem corporis sem-
piterni nobilis non quiescit motus om-
nino quoniam motus huius corporis est rotun-
dus scilicet quia locus inceptionis mo-
tus est locus finis motus eius. Quapropter ipsum
est sempiternus motus eius quia non
cessat omnino.

Volo nunc postquam ostendi et declara-
vi hec ut inquiram de celo ite-
rum. Dico ergo aut ipsum factum est ex ali-
quo aut non factum est ex aliquo et aut

cadit sub corruptione aut non corrumpi-
tur omnino. Verumptamen volo antequam deter-
minem illud ut incipiam et dicam
in principio sermones priorum de
illo. Ratio autem dubitantium contrarie
est dubitationes sibi contrariantibus
ipsorum. Nam si nos fecimus illud erit
sermo noster tunc apud illos qui sunt
bone consideracionis susceptibilior in
dicatione eorum et magis necessarius re-
ceptioni intellectibus eorum et precipue
cum audierint et distinxerint rationem du-
bitantium in primis quidem. Et
nos scimus quod si diximus in aliqua re
oportet ut sit secundum modum hunc.
Et si nos non diximus in hoc summam
et rationem totius dubitantium
et sermonum eorum in illa re in qua considera-
tur sermo noster erit debilior ad suscipi-
endum summam nostram et nostram rationem
apud audientes qui sunt ex illis qui
determinant propositiones et considerantes
intellectus. Ex eis quod convenit
illi qui vult iudicare veritatem
est ne sit inimicus dubitanti immo ne-
cesse est ut sit ei particeps ipsi conce-
dens ei qui concedit ipsi sibi decet quod
rectum est rationem. Incipiamus ergo
nunc et dicamus quod omnes primi con-
venerunt super hoc quod celum est generatum.
Verumptamen de ipsis sunt qui dixerunt quod
non est ei principium neque finis in tempore et ex hiis
qui dixerunt quod est ei finis in tempore et quod
ipsum cadit sub corruptione sicut
reliqua corpora fixa. Et ex eis sunt qui
dixerunt quoniam ipsum corrumpitur quandoque
et generatur quandoque et quod ipsum est semper
secundum quantitatem modi loci et non fuit
pre ex eo nec absconditur. Sicut sermo

Eracliti viri de civitate Kulis [?]. Nos
autem dicimus nunc et cessamus a tali ratione
sermonum eorum quod sermo dicentis quod ce-
lum est mundus magnus et quod ipsum est
generata res et quod ipsum est sempiternum non est
finis neque principium est impossibile omnino. Et
nos quidem non consentimus neque iustificamus
modum nisi quem videmus eum in omnibus
rebus aut in pluribus eorum. Iste autem
modus scilicet modus celi falsus est et ser-
mo dicentis quod ipsum est factum et quod non
finitur in tempore nec cadit sub cor-
ruptione. Nos videmus dum fuerint illi
in rebus non omnes res generate corrumpun-
tur et finiuntur. Et dico etiam quod res in
qua non est virtus que alteretur ex dispositione
sua procul dubio alteratio illorum est causa
efficiens et ut alteretur. Dico ergo
nunc si mundus componitur ex rebus quarum
dispositiones sunt in primis secundum dis-
positionem aliam quam sit dispositio mundi et
non est possibile ut permitteretur ille dispositiones
tunc non est possibile ut fiat ex eis mundus omnino
quod si possibile est ut res alterentur et permuten-
tur necessario et non secundum dispositionem unam
assidue semper et nunc si ipse fuit secundum
hunc quam alterantur ille res possunt resol-
vi et separari etiam. Cum ergo separantur
et resolvantur et componitur usque ad
infinitum. Si ergo secundum hunc modum
tunc mundus cadit sub corruptione
et non est sicut dixerunt extra corruptionem
et finem. Non autem quod concordati sunt qui
ingeniati sunt ut affirmarent
sermonem suum in hoc quod mundus est
factus non cadens sub corruptione non est Va. b
naturalis et contradicitur per demonstra-
tionem veram. Quia est quod ipsi dicunt sicut
opifices mensure faciunt in figuris

aut diffinierunt primi
et dixerunt quia
est illud quod
non est ali-
quod cor-
porum

item et componuntur
primo sicut secundum
hunc modum
scilicet quod ipse re-
solvun-
tur

compositus ex lineis multis. et similiter
faciunt nos in modo mundi quod est quia
opifices mensure cum voluerint docere qualis
sit figure dicunt quod hec figura com
ponitur ex lineis multis. deinde ex
istis ut ostendant illud discentibus.
Similiter faciunt nos omnes qui dicit quod mun
dus factus non ut ostendamus quod tempore fuit
et non fuit mundus possibile est autem sed ut sit
hec doctrina manifestior et planior dis
centibus. Nam ex hoc res generatur in pri
mis deinde ex hoc res sic facimus in fi
guris. Redeamus ergo nunc et dica
mus secundum eos quod exemplum et ratio non est
conveniens sicut quod est de mundo quia est quia in ar
te figurarum in parum compositione non est
figura completa nisi cum omnibus lineis ex
quibus componitur. iam est figura tan
tum nisi sunt linee simul omnes. Cum ergo
voluerit opifices earum ut ostendant
id et sufficeret ipsum non ostendit omnes li
neas simul in hac vice una. Verumptamen ip
si ostendunt lineas post lineam donec
veniant secundum lineas totius figure. Com
positio autem mundi non est secundum hunc mo
dum quia est quia res ex quibus componitur
mundus ymaginantur in hoc una. Di
cimus ergo quod mundus generatur in primis
ex hac re. Deinde generatur in fine ex
hac re iste ergo due res sicut est sermo
eorum sunt divise quia est quia res sunt non
habentes compositionem et res cum non est compositio simul
cum genere et tempore sunt mutationes. De
lineis autem que sunt in figura non est aliqua li
nea ante lineam aliam et non est prima earum
secundum dispositionem aliam quod sit ultima ipsarum.
Deinde componitur et est ex eis mundus
et non est possibile ut sint habentes compositionem.
Figura autem non est figura per alterationem
linearum ex quibus componitur.

va
non sint generati et dicitur res tamen que est generata
secundum modum alium. quoniam autem res antequam
sit impossibile est ut generetur sine virtu
te que sit in ea ut generetur et non sit quan
doque et quandoque non sit et sic dicitur generatum
secundum modos multos quorum unus est
cum res possibile est ut generetur. deinde
est postremo cum non est dispositio quam
sit ultima ipsarum partium. Nam ergo
ostensum est quod neque non est possibile ut sit mun
dus generatus et est semper et non est ei finis
neque est corruptio secundum ipsam. Dicentes autem
quod mundus sit quandoque et corrumpitur
quandoque nolunt per sermonem suum hunc
nisi ut ponant mundum secundum esse et non esse finem (?)
verumptamen forma eius alteratur et mu
tatur una in aliam post aliam ex forma
ad formam. sicut qui alteratur ex puero
ad virum et deinde ad puerum. Quoniam enim
corrumpitur puer et fit vir et quando cor
rumpitur vir et fit puer. Dicimus ergo
nos quod iste sermo est corruptus et non
similis quia est quia est ista [sm] veniunt alia ad
alia non sunt ex eis dispositiones diverse
in mundo sit ex eis dispositio una et dispositio u
na et ipsi quidem confitentur istud
quando ipsi ponunt generationi causam et cor
ruptioni causam. Verumptamen causa corrup
tionis contraria est generationi. Dico
ergo tamen si corpus mundi est continu
um totum et quando est secundum unam dispositionem
et quando est secundum aliam dispositionem et non revol
vitur mundus revolutione nisi sic
hoc modo et dispositio totius mundi et com
positio mundi et celi secundum quamcumque
dispositionem sit mundus non est generatus
secundum principium mutationis et corrup
tionis. Verumptamen secundum similem aliam dis
positionem quod corrumpitur et finitur

tum. Dicentibus autem quod orbis est qui
cadit sub corruptione et non redit ad
generationem omnino. Respondendum per sermonem
nostrum si mundus est unus non est possibile ut
sit sermo eorum verax omnino. Quia est quia
antequam mundus fuit fuit res ex qua
compositus est ante tempus et sic illa fuit ex
ante generationem non dicunt quod illa res altere
tur omnino. Nam sicut est virtus alterationis
ei. tunc possibile est ut sit mundus ex ea
redientes si autem mundus non est unus sed
sunt mundi multi. forsitan sermo
eorum in mundo impossibile est ut sit verax
et dicam in futuro si possibile est ut sit et
aut non est possibile omnino. Et hic quidem
sunt alii dicentes quod possibile est ut aliqua ex
rebus que non generentur et finiuntur sub corrup
tione cadens et possibile est ut aliqua rerum
generetur et non est finis et nec cadit sub cor
ruptione sed quod dicitur in libro qui dici
tur Timeus. dicitur enim illic quod celum est generatum
et est semper in reliquis temporibus et non est fi
nis neque corruptio secundum ipsum. Dicamus ergo nunc
quod illi qui narraverunt hunc sermo
nem non dixerunt celum tamen nisi sermo
ne naturali et inquiramus de veritate
illius in questione aggregata de omni
bus rebus.---- Nam si nos fecimus id
et istud declarabitur nobis. Item
si est possibile ut celum sit generatum non habens
corruptionem et finem. Verumptamen volumus
antequam faciemus istud ut incipia
mus in primis et distinguamus inten
tionem generationis et corruptionis et decla
remus ea et quid sit quod intelligimus
per sermonem nostrum quod est generatum et non
est generatum et quid sit quod intelligimus
per sermonem cadens sub corruptione
quod non cadit sub corruptione. Nam

res una quando recipit intentiones vel mul
tas et non determinantur intentiones hee
et intuetur aspiciens illa re absque distinc
tione et distinctione occultatur non ei et he
sitat intellectus eius et dicit in eo
absque distinctione sermonem et sine dis
cretione necessario cum non sciat secundum aliquam na
turam intentio illa dicitur illa res.
Dico ergo quod res dicitur non generata secundum
modos multos quorum unus est quando
res in primis non est deinde post absque gene
ratione et sine alteratione sicut homines di
cunt in tactu et in motione. Ipsi enim dicunt
quod tactus et motio non sunt generata. et dici
tur res tamen que est res non generata secundum modum
alium quando res generatur antequam sit possibile
est ut generetur. sed non sit non per generationem et
dicitur tamen non generabile alio modo cum
sit impossibile generari sine virtute que sit
in ea ut generetur et sit quandoque et quandoque non
sit. Et similiter dicitur generatum secundum mo
dos multos quorum unus est quando res possibile
est ut generetur. deinde est postremo existens
aut per generationem aut absque generatione
et est quandoque existens quandoque non existens
sicut tactus. Nam ipse est quandoque ens quan
doque non ens quando non ens. Et dicitur generatum
iterum secundum intentionem aliam cum res est
quod non est in eius impotentia notatur
ens non generatum et est ex eis quod possibile est ut genere
tur. Et iterum dicitur generatum secundum intentionem
aliam cum res non est deinde per generatio
nem est. Et sic est corruptio secundum mo
dos multos quorum unus est quando est
res in primis existens. deinde non est ut
sive sit illud per alterationem sive et non sit
et fortasse nominamus rem corruptam
secundum modum alium et est cum res possibilis
sit non existens per corruptionem et alterationem

ne. Et dicitur etiam corruptio secundum modum
alium, et est quando res est velocis corruptio
nis et sic res facilis corruptionis. Et sic
dicitur quod non cadit sub corruptione secundum mo
dos multos quorum unus est quando est res quan-
doque existens et quandoque non existens sicut tactus.
Nam ipse est quandoque ens et quandoque non ens absque
corruptione. Et dicitur etiam quod non cor
rumpitur secundum modum alium et est quando res est
nunc existens et est ei virtus ut sit non
existens ut sit sine eius corruptionis
aut res que est in futuro erit non existens
sed est nunc existens et ipsa secundum istud nunc
est cadens et sub corruptione quando in fu
turo erit non existens. Modus autem
ultimus est eius quod non cadit sub corruptio
ne est sicut res que est nunc existens et non est in
ea virtus corruptionis ita ut non sit
nunc existens et sic postremo non existens.
Et dicitur etiam quod non corrumpitur secundum modum
alium quod res non corrumpitur ad hoc ut
impossibile est postremo ut sit non existens si
ne eius corruptionis. Et dicitur etiam quod non cor
rumpitur secundum modum alium quando res non
cadit sub corruptione velociter sicut
res que non est sub facilitate corruptionis.
Quia ergo venimus iam secundum expositionem
modorum generationis et corruptionis perscru
temur modo de ipso de quo diximus
ipsum habere potentiam et corruptionis et
in tentione eorum cum determinemus
nos etiam dicere per quam significamus vir
tutem et non est res illa virtus quia est quia in
tentio eius quod non corrumpitur videlicet
est illud in quo non est virtus ad susceptionem
corruptionis sed non est ei virtus etiam
ut sit quandoque existens et quandoque non existens.
Illud autem quod non generatur est ei tunc non est vir
tus ut sit equale per naturam. Dico ergo
minuet etiam quod sic est virtus rei ut mo
veatur centum passibus aut deferat
centum libras tunc dicitur etiam sic istud quia est
intentio ea de partibus. Necesse est ergo ut diffi
niamus virtutem. Dico ergo quod
diffinitio virtutis est ultimum quod est in
re de possibili quia est quia illud quod potest ambula
re centum passus potest ambulare du
os et quod potest deferre c libras potest
deferre duas. Iam ergo osten
sum est quod fortis diffinitur in ultimo
eius quod potest, debilis autem diffinitur in
minimo eius quod potest, quia est quia si res
non potest ferre aliquod ponderosum non potest
differre quod est plus illo. Sic sermo est
si non potest deferre c libras non potest defer
re c libras vel libram unam et qui
non potest ambulare mille passus
non potest ambulare mille passus et u
num passum. Est ergo diffinitio
virtutis ultimum possibile eius per plus.
Non ergo decipiaris quando aliquis
narrat tibi fortasse eum aliquis
dubitificabitur sermoni nostro et dicet
quod diffinitio nostra qua diffinimus vir
tutem non est recta nisi necessaria quia est quia qui
videt aliquid ex passibus et non potest
videre quod non est infra. Et ita in magni
tudine ex paucioribus passibus un
tum est contrarium huic sermoni acci
dit quando qui potest videre punctum aut
parvum potest videre plus puncto aut
audire vocem parvam et audire
vocem magnam. Dico ergo quod
hoc non est extra qui distinguunt ser
monem virtutem ex diffinitione vir
tutis. Ipsa enim diffinitur aut in ultimo
rei aut in statu virtutis eius.
Volo ergo nunc probare quod quando dicimus

hac res secundum virtutem et debilitatem et de
terminemus residuum eorum que si
mulantur eis post. Dico ergo quod
si aliquarum rerum sic est virtus ut sit et
non sit tunc necessarium est tempore distinguens
in terminis eius et intentio ipsius destructio
nis est tempus in quo sit virtus rei ut
sit et non sit et est iste sermo in omnibus ad
iacentibus sicut homo et sicut album et sic
tricubitum et reliqua adiacentia. Si
ergo non est hec virtus in aliqua hora
tamen temporis et est eius tempore continuum et
non invenitur ei tempore parvum nisi ma
gnum est tunc rei ipsi virtus ut sit et
non sit in tempore infinito. Hoc autem est ex eis que
impossibile est. Incipiamus ergo nunc hinc
et dicamus et ostendamus quando non est
possibile ut sit istud. Dico ergo quod falsum et im
possibile non est unius intentionis et inven
imus nunc res ex quibus sunt impossibi le
lia et possibile et falsum et verum possibile autem sicut est tri
angulus ut sit ysocheles. Nam possibi
le est ut sint duo latera eius equalia. Im
possibile est sicut diametrum. Impossibile est enim
ut sit equalis lateri. Falsum autem et verum non sunt
unius intentionis sicut nuper diximus.
Quia est quia qui dixit tu es stans et non es
stans mentitur. Impossibile sermo iste
non est impossibilis et qui dicit quod per auditor
cytharare cantat et non est cantans menti
tur et non est sermo eius impossibilis.
Qui autem dicit quod ille stans et sedens
simul in hora una tunc sermo eius
non est falsus tantum sed est impossibilium. Quo
niam impossibile est ut sit homini virtus
qua sit stans et sedens simul in tempore u
no autem in tempore in quo est. Verum est
ei in illo tempore. Attamen non impossibile est
possibile ut sint utraque simul actu
scilicet ut sit actu stans et sedens in tempore
uno. Impossibile possibile est ut sit sessio in
hora una et statio in hora alia.
Dico ergo nunc quod si aliquis di
cat quod alicui corpori est virtus a duas res mul
tas in tempore infinito tunc sic quod illa res
non fiant actiones ille in tempore et in tempore sed fi
ant in tempore uno eas simul. Si ergo
hoc est secundum illud quod dixi et aliqua rerum
cadens sub corruptione est semper usque
ad infinitum tunc illa res est cui est vir
tus ne sit generata etiam. Si ergo illud
est secundum hoc est illa res generata et non generata
actu simul. Hoc autem falsum et impossibile et
non est falsum tantum quia propositiones eius sunt false
et impossibiles et si non essent propositiones eius false
et impossibiles non esset eius conclusio etiam impossibi
lis. Iam ergo ostensum est quod omnis
est res sempiterna esse non cadit sub cor
ruptione nec sub generatione. Nam
si caderet sub generatione et esset generata esset
ei virtus non ut esset in tempore. Dico ergo
nunc quod res cadens sub corruptione
que imprimit est existens. De qua est veritas
existens generatum aut quod est non exis
tens aut quod possibile est ut sit in fu
turo non existens de qua est post non ex
istentiam. Et non est rei sempiternum esse vir
tus ut sit non existens nisi in tempore fini
to. Non enim est ut rei uni sit virtus
per ut sit semper existens et ut semper non exis
tens nisi est possibile negativa ut sunt ita
sicut dicitur quia non est possibile relativa ut sit
existens semper et ut sit non existens semper.
Si ergo illud est secundum hoc et est res
sempiterna tunc impossibile est ut sit
res semper existens et sit cadens sub cor
ruptione quia propterea est impossibile. Item ut
sit res generata et sit semper non cadens sub

corruptione. Sint ergo duo termini quorum unus est natura. An alterum et impossibile est ut sit terminus postremus nisi possibile esse terminum oppositi primus primi quia est quod sicut est terminus primus non est terminus postremus oppositum. Si ergo illud est sed hoc est res sempiterna que non est possibile ut sit in aliquo tempore non existens tunc impossibile ut sit generata omnino.

Et dico nunc tamen quod negatio eius quod est cui est virtus ut sit semper existens est cui non est virtus ut semper sit existens. Huius autem contraria est cui est virtus ut sit semper non existens. Negatio autem istius huius est cui non est virtus ut sit semper non existens. Dico ergo quod possibile est ut sit inter istas duas negativas res media que possibile ut sit res existens et ut sit non existens in tempore et tempore. Quod est quia unaqueque duarum negativarum est non existens in existente tempore eius existentis et in tempore existens est non existens. Et similiter est res cui non est virtus ut non sit semper non existens sed ut sit in quadam parte existens in quadam parte non existens. Ergo est rei nunc virtus ut sit non existens et ut sit existens in tempore et in tempore et est medium duarum negativarum sicut nuper diximus.

Volo ergo nunc dicere in istis rebus sermone universali et ostendam per viam geometricam. Littera ergo a et littera b sint et iste due non cadunt super rem unam simul et sint contraria a littere c et contraria littera b littere d sicut hic est forma. Dico ergo quod res similis est in littera a et in littera b est in c et d. Sit ergo e res illa que est inter a et b. Quare est quia res que non est una duarum contrariorum est medium utrorumque. Est ergo nunc littera e sicut littera c et littera d [illegible] contrario. Redeamus ergo nunc ad [illegible] in quo fuimus.

Dico ergo quod res que est semper existens est non generata neque cadit sub corruptione. Si ergo illud est sed hoc tunc manifestum est et patens quod res generata cadens sub corruptione est non existens semper sempiterne. Nam si ipsa semper sempiterna est ei virtus ut sit semper existens et ut sit non semper existens. Sed autem excessus quod impossibile esse omnino sicut diximus nuper in eis que ostendimus. Et dico tamen nunc quod res que non cadit sub generatione scilicet que non est generata est sempiterna cui non est principium neque finis necessario. Et similiter res que non cadit sub corruptione est semper cui non est finis. Et non dico non generatum et non cadens sub corruptione cum in intentione certa sermonis mei nisi quia res que dicitur est existens non est generata et res que est nature non existens est non cadens sub corruptione. Volo autem nunc diffinire utrumque. Dico ergo quod res que non est generata est nunc existens et non dicitur quia non fuit in primis existens neque dicitur quia erit in extremo non existens. Si ergo illud est sed hoc est una partium duarum rerum sequitur alteram quia est quia res que non est generata non cadens sub corruptione et omnis res non cadens est non generatum et unaqueque earum est semper sempiterna necessario. Quare est quia si res est non generata tunc est semper non removetur et si res non cadit sub corruptione tunc ipsa est semper et non removetur. Hoc autem manifestum est et patens ex dictis omnibus utriusque que nuper diximus. Convertamus ergo sermonem nostrum et dicamus quod res si cadit sub corruptione tunc est generata necessario et quia si non est generata tunc non. Non est cadens sub corruptione et si est res generata tunc est cadens sub generatione necessario et si non est cadens sub corruptione tunc est non generata sicut diximus nuper. Quare si res que non est generata et res que non est cadens sub corruptione non sequitur una earum alteram tunc non sunt utreque sempiterne que non removentur et in [illegible] ne illius est quia una earum sequitur alteram sicut ego dicam illud nunc quod generatum est res cadens sub corruptione est generatum tamen procul dubio et significatio illius est quod diximus nuper quia est inter rem que est semper existens et inter rem que est semper non existens res aliam mediam que non est aliquid habitum (?).

Ratione cadens sub corruptione

Et est res generata cadens sub corruptione quia tunc est ei virtus ut sit existens et ut sit non existens in tempore et in tempore scilicet quod est in tempore existens deinde est in tempore non existens. Dico autem tamen nunc quod omnis res ex rebus generatis cadentibus sub corruptione est procul dubio media duarum rerum sicut diximus nuper. Sit itaque littera a res que est semper existens et littera b res que est semper non existens et non cadens sub corruptione. Manifestum quod littera c est inter litteram a et litteram b. Quia est quia littere a non sunt neque littere b ultimum neque finis in tempore, rei autem generate est ultimum et finis in tempore aut actu aut potentia. a autem et b non est ultimum neque finis in tempore, rei autem generate est ultimum et finis in tempore neque actu neque potentia. Littera autem a aut littera b non est ultimum utriusque in tempore neque actu neque potentia.

Quamvis utraque non est in quodam tempore non existens sed unum utrorumque est existens est existens in tempore infinito et similiter est littera d et b que est ultimum et finis sicut littera c aut actu aut potentia. Ergo est omne generatum cadens sub corruptione et omne cadens sub generatione est cadens sub corruptione procul dubio. Iam ergo manifestum est nunc et bonum quod res generata et res cadens sub corruptione sequitur una earum alteram. Si ergo nunc tamen res que non est generata apud litteram e et sit res generata apud litteram z et sit res que non cadit sub corruptione apud litteram i et sit res que cadit sub corruptione apud litteram c sicut vides in figura. Dico ergo quod littera e et littera i sequitur unaquaque illarum alteram quod est secundum quod narravimus de istis litteris quas ego dico nunc quia littera e et littera i sequitur una earum alteram. Littere autem e et littere z non cadunt super rem unam, sed hoc super rem unam et illa super rem aliam, et similiter littera c et littera i non cadunt super rem unam. Si ergo est secundum hunc modum littera e et littera i cadit una earum super alteram. Sic ergo nunc littere e et littera i, littere ergo z sequitur littera i quia est quia littera e et littera z non cadunt simul super unam rem simul. Ergo sequitur littera c ad litteram i. Hoc autem est excessus quod impossibile est esse propter illud quod diximus nuper et diximus quod similiter est per [illegible] in littera e et littera i. Nam littera i sequitur litteram e. Et dico ergo nunc quod res que non est generata et est apud litteram e est diuturna atque que est generata et est apud litteram z et res que non cadit sub corruptione et est apud litteram i est diuturna atque que cadit sub corruptione et est apud litteram c et non cadit littera e et littera z super rem unam simul neque

cadit. iterum linea c. et linea e. et linea b. id est linea rem unam sicut diximus nuper. et quod est quod impossibile est ut sit res una recens sempiterna et finita. et impossibile est iterum ut sit res una cadens sub corruptione et non cadens sub corruptione. sed ut sit semper infinita. Jam ergo ostendimus nunc quod linea z. et linea e. sequitur una earum alteram et cadunt super rem unam. Quoniam res una est generata cadens sub corruptione. ergo omne generatum est cadens sub corruptione et omne cadens sub corruptione est generatum. Item et similiter linea e. et linea i. cadunt super rem unam quarum una sequitur alteram quoniam res una est non generata et non cadens sub corruptione. ergo omne quod non est generatum non est cadens sub corruptione et omne non cadens sub corruptione est non generatum iterum.

Qui autem dicit quod non est inconveniens ut sit res generata non cadens sub corruptione et ut sit res sempiterna cadens sub corruptione tunc. Jam destruit quandam antecedentiam quam narravimus et ostendimus quod retulimus quoniam posuit per sermonem suum hanc rem que non cadit sub corruptione generatam et posuit rem sempiternam que non est generata cadentem sub corruptione.

Volo ergo nunc inquirere de illo. Dico ergo quod omnium rerum est virtus aut ut agat aut ut agatur in eam aut ut sit existens aut ut sit non existens. et est id est aut in tempore aut non est finis aut in tempore terminato habenti principium et statum. Tempus autem quod est infinitum non est terminatum iterum quoniam non est post ipsum aliquid neque invenitur tempus plus eo.

Res autem que non est finita in aliqua horarum non est eterna quia non sit finis neque est tempus terminatum habens principium et statum terminatum. Dico iterum quod res que est in primis eterna existens deinde fit cadens sub corruptione est in tempore rei que est infinita. scilicet in hora rei que non est incipiens existens deinde non existens est in hora alia. Si ergo hore non diversificantur quia sunt infinite tunc manifestum est et patens per illud quod diximus quod res sunt generata in tempore infinito et res est cadens sub corruptione et est eterna cum non est finis in tempore. Hoc autem est extra illud quod sunt impossibilia.

Quoniam est quod res generata non est possibile ut sit sempiterna neque res cadens sub corruptione possibile est ut sit sempiterna. neque res cadens sub corruptione possibile est ut sit eterna. Virtus enim utriusque est virtus ut sint existentes et ut sint non existentes. Nam rei cadenti sub corruptione est virtus ut non sit existens postremo contingenter et virtus est ut sit non existens in primis.

Et dico iterum quod contraria non est possibile ut sint simul in aliqua horarum temporis quod est infinitum. Nam si aggregantur in aliqua horarum tunc rei uni est virtus ut sit et non sit in tempore infinito. hoc autem est extra illud quod impossibile est esse sicut nuper diximus et ostendimus.

Sed dico iterum quod potentia ante actionem scilicet quod rei est potentia ut aliquid faciat antequam illud efficiat. Si ergo ita est secundum hoc sunt res per sermonem eorum sempiterne. scilicet sine fine. scilicet res que in primo existens et res que postremo est existens ut sint sempiterne. Quoniam non corrumpitur virtus ut sint et non est utriusque earum virtus ut sint existentes in hora et ut sint in tempore infinito simul.

Et dico iterum sermone alio quo ostendam errorem illius qui dicit quod res possibile est ut sit non generata et ut sit cadens sub corruptione et ut res non cadens sub corruptione sit possibile ut sit generata. ergo res per sermonem eorum cadens sub corruptione non corrumpitur in tempore aliquo. Nam si ipsa non corrumpitur est cadens sub corruptione et non cadens sub corruptione actu. ergo erit res una possibile ut sit semper existens et ut non sit semper existens. Si autem hoc est impossibile ut sit tunc res cadens sub corruptione corrumpitur in tempore aliquo. Similiter ergo res generata est in tempore aliquo et non est in tempore omni. Possibile est ergo ut sit res generata et non sit semper existens in aliqua horarum et sit cadens sub corruptione et impossibile est ut sit res non generata et sit cadens sub corruptione.

Volo autem nunc iterum ut inquiram de sermone eorum per sermonem alium a sermone meo. Dico ergo quod impossibile ut res non generata in aliqua horarum sit cadens sub corruptione. et est quod non est possibile ut sit res non generata non cadens sub corruptione absque artifice per formationem. Res enim facte absque artifice pauce sunt.

Et cum sic destruuntur cito et finiuntur. res autem sempiterna fixa in tempore infinito et non est absque faciente eam omnino. Si ergo illud est secundum hoc est natura faciens res sempiternas necessario et ipsa facit rem unam ut sit existens et ut sit non existens in hora et hora et ut sit quedam res semper existens quedam non semper existens in tempore infinito et causa illius est virtus hominis nature et est materia. Non est ergo possibile ut sit res una non semper generata et semper non cadens sub corruptione. Nam si illud possibile esset tunc contraria actu necessario. hoc autem est quod est impossibile esse. Quod est quia qui dicit quod nunc est annus primus et quod est annus primus nunc destruit et invenitur in sermone suo et apparet falsitas eius et ipsius impossibilitas in sermone eius quod est res semper eterna et est cadens sub corruptione in tempore aliquo.

Quoniam est ei potentia ut sit in tempore aliquo non existens. Verumptamen non est ipsa in tempore presenti non existens nisi in tempore quod est existens actu. Quod si aliquis dicit quod res que est potentia possibile est ut sit actu iterum tunc dicimus quod in illo sicut dicitur est possibile ut sit non est potentia in tempore preterito. sed in quo in tempore dicitur nunc in tempore futuro adveniente post nunc et ita dicitur in re que est in primis semper existens. Deinde postremo est non existens.

Si autem aliquis dixerit quod possibile est ut sit dicimus quod est quia est ei potentia in hora que non est actu ut sit existens quia impossibile est ut dicamus quod nunc est annus primus hoc autem est impossibile quod non est omnino.

Possumus tamen inquirere de hoc sermone et ostendere errorem sermonis secundum modum naturalem non sermone universali sicut fecimus in hiis que precedunt sunt de sermone. Dico ergo quod impossibile est ut sit res in primis semper eterna. deinde postea corrumpitur aut ut sit primo non existens postea sit res eterna quoniam res generate cadentes sub corruptione et alterantur et mutantur semper. scilicet alterantur ex contrariis suis ex quibus componuntur

quod est quia est ei potentia in hora que non est actu ut sit existens

ingenerantur generatione naturali et per ea finiuntur et corrumpuntur iterum. ¶ Iam autem ostendimus et exposuimus per auctoritates sufficientes et per demonstrationes iudiciales et diximus quod celum totum non est generatum ex aliquo et quod non est possibile ut cadat sub corruptione sicut est sermo hominum sed est sempiternum cui non est principium neque finis in eternitate tota et est extra tempus quod est infinitum continens ipsum. ¶ Inquisitor autem id iam contemptus est per sermonem nostrum et scit quod celum est secundum quod dicimus ex sermonibus contradicentium scilicet illorum qui dicunt quod celum est sub generatione quod est quasi impossibile ut celum sit secundum quod diximus et non est possibile ut sit secundum quod dicunt contradicentes nunc. Iterum etiam est excelsa confortantia sermonem nostrum et verificant ipsum quod celum est sempiternum non cadens sub corruptione et fine. ¶ Et dico iterum quod expedit ex quibus oportet nos esse contentos et verificare ea que sunt sermones antiquorum predicatorum precipue quidem qui sunt patres nostri. Ipsi enim dixerunt quod hic est aliquid eternum mota velocitate spiritus non cadens sub corruptione et fine et non est motum eius nisi. Immo est finis omnium finium et ultimum omni ultimo continens omne quod continetur et est completa continens omne diminutum quod non est completum et omne cui ultimum est et finis et quies ipsum non cui non est initium omnino neque ultimum sed est semper in tempore cui non est finis neque ultimum. ¶ Reliquorum autem motuum alii sunt quorum ultimus scilicet motus sempiternus est principium. Et etiam alii sunt quorum iste motus quietem facit. Et dico etiam

quod omnes primi posuerunt celum locum deo quia est sublime super suam assiduitatem et prohibitionem suam a corruptione in re. ¶ Ratio autem quia memorationem iam exposuimus testificatur nobis quod celum est non cadens sub corruptione et quod ipsum non est generatum nec recipit impressiones denudatum ab omni fine et motu et quod ipsum est causa eo quod de eo diximus etiam non cadens sub labore et pena quod est quia non est ei motus alius nisi motus eius naturalis quare indigeat virtute necessaria prohibente ipsum ab illo motu scilicet motu naturali. Omne autem quod est secundum hunc modum est laboriosum et penosum procul dubio et quanto res est plus laboriosa et penosa tanto est etiam privata a dispositione bona secundum modum sui laboris et sue pene. Propter illud ergo non facimus id in hoc opere nobili neque videmus ipsum unico sicut dixerunt homines ex primis et dixerunt quod celum indiget re sustinente ipsum que nominatur athlas ut conservet ipsum et non permittet ipsum inclinari et cadere. Et qui dixerunt hunc sermonem similantur illis aliis qui sunt in tempore nostro. Illi enim existimant etiam quod corpora superiora omnia entia sunt habentia gravitatem et dixerunt propter illud quod prima ipsa sunt indigentia necessario anima que moveat ea. Iste enim sermo non est cum sillogismo recto sufficiente sed est per sermonem transeuntem. Neque est etiam fixio et eius permanentia sicut dixit Emped. Ipse enim dicit quod celum est fixum sempiternum propter

dispositionem motus sui velocitatis. Velocitas enim motus rei retinet eam et non permittit eam removeri a loco suo nec declinare et cadere. ¶ Dixit ergo nos quod si celum esset ita non esset sempiternum completum in tempore infinito. Dico propter dispositionem motus sui. Iste autem motus est violentus non naturalis. Motus autem qui est violentus non est sempiternus cum non est finis sicut ostendimus multotiens. Et dico quod celum non oportet ut sit sempiternum fixum propter animam que est in eo sicut enim ex hominibus qui dant quod celum est sempiterne fixionis quod habet animam et quod anima cogit ipsum ut sit sempiternum fixum. ¶ Sermo autem impossibilis quoniam hec vita non est possibile ut sit absque labore et pena neque ut sit bona laudabilis quoniam ipsa movet corpus non secundum partem sui motus. Cum ergo est ita procul dubio impedita privata omni quiete facta ex hac intentione. Cum ergo est sic et non est quies omnino neque similitudo quietis sicut accidit animalibus omnino in sompno. Est tunc simile istud esse quod exemplificaverunt poete et nominaverunt ipsum yxion sempiternum motum motu violento cui non est ultimum neque quies. Et dico quod ipsi non dixerunt in hoc motu sempiterno quod dixerunt nisi absque sillogismo sufficiente. Verumptamen dixerunt istud sermone transeunte sicut dixerunt in multitudine deorum sermonem quoniam dixerunt non per sermonem sufficientem. Non autem oportet ut iudicemus sermonem dicentis sed per sermonem suum et similem. ¶ Volo autem nunc dimittere ista antiqua et fabulosa et redeamus

ad id in quo fuimus ex residuo proprietatis huius corporis nobilis scilicet celi. Dico ergo quod homines ex antiquis dixerunt quod celum habet dexteram et sinistram et sunt illi qui nominantur pitagorici ex excellentibus sunt qui dixerunt hunc sermonem. Volumus autem ut nos inquiramus de sermone illorum illo. ¶ Et consideremus an necessarium sit dextera aut sinistra sicut dixerunt an est secundum contrarium sermonum eorum. Dico ergo quod si oportet ut faciamus sequi corpus totius has primas faciendum cum sequi necessario etiam prima priora que sunt ante ista prima procul dubio scilicet sursum et deorsum sunt et ante et retro et nos quidem iam determinavimus has primas in libro nostro quem scripsimus in motibus animalium. ¶ Illa enim nota adiecta convenientia sunt naturis animalium et sunt in eis manifeste apparentia. Verumptamen examinabilibus sunt quibus omnes iste partes scilicet dextra et sinistra sursum et deorsum et ante et retro et exhibitus est quia non est retro. Plantis autem non est nisi sursum et deorsum. ¶ Redeamus et dicamus ergo si nos fecerimus necessario sequi celum dextrum et sinistrum tunc procul dubio sequitur ipsum ante ea prima priora sicut diximus in libro nostro quem scripsimus in motibus animalium. Et dico etiam quod cum sunt iste partes vi tunc unaqueque istarum est principium et primum et non significo per partes vi nisi sursum et deorsum et ante et retro et dexteram et sinistram. Et sunt iste et propter quod iste dimensiones sunt omnibus corporibus et completis. Dico ergo quod sursum est principium

um longitudinis sursum, dextra autem principium latitudinis, et ante est principium profunditatis, et non nominatur principium hoc, scilicet unum sit motus in primis corporibus in quibus est motus. Nam principium motus augmenti est sursum, et principium motus localis est dextra. Et principium motus sensibilis est ante, et non significamus per ante nisi ubi sunt sensus. Propter hoc ergo et sensibilia quae nunc diximus et sibi similia ut inquiramus in omni corpore sursum et deorsum et dextram et sinistram et ante et retro. Incipimus inquiramus istos motus in omni corpore spirante cui in seipso est principium motus. Cum nos non videmus in corporibus omnino quae non habent animam unde incipiunt motus eorum. Et dico iterum quod ex corporibus sunt quae non moventur ex omnibus finibus existentibus sicut ignis. Ipse enim movetur sursum tantum et similiter terra. Ipsa enim movetur ad medium tantum, et dico iterum quod ex corporibus quae non habent animam sunt sursum et deorsum et dextra et sinistra quando comparamus ea nobis sicut faciunt augures. Ipsi enim nominant autem quae est sinistra dexteram nostram dextram, et autem quae est sinistra sinistram nostram sinistram, et sic reponite contra positionem nostram sicut statua. Nam sinistra statuae est contra dextram aspicientes ad eam, et statuae dextra est contra sinistram aspicientes ad eam. Et dico sermone aggregato quod situs statuae quando est diversus situi nostro est dextra et sinistra statuae et ante et retro. In essentia autem statuae non est aliquid existens divisionibus quae est quando statua resolvitur vel

totaliter a situ suo primo nominamus eam e contrario quo nominavimus eam prius quando sit dextra sinistra et sinistra dextra, et ante retro et retro ante, et sursum deorsum et deorsum sursum. Et nunc cesse quid nobilius ut inveniemur de secta Pitagore, quod est quia ipsi dixerunt quod principia motus sunt duo tantum, scilicet dextra et sinistra, et dimiserunt dimensiones quattuor reliquas, quia non sunt minus istos duos quos diximus. Dimensio enim et diversitas quae est inter ante et retro non est inferior diversitate quae est inter dextram et sinistram, quae sunt in omnibus animalibus, quod est quia dextra et sinistra diversificantur potentia tantum. Sed ille reliquae diversificantur etiam per figuras. Et dico iterum quod sursum et deorsum sunt in omnibus respirantibus ex animalibus et plantis, dextra autem et sinistra non sunt in aliqua plantarum. Et dico iterum quod longitudo est ante longitudinem et prima ei, et quod sursum est principium longitudinis, et dextra est principium latitudinis. Redeamus et dicamus: si est longitudo ante principium latitudinis, tunc procul dubio sursum ante deorsum dextra in esse suo et non dextra in esse suo magis quam primum dicitur secundum multos modos.

Et dico iterum quod sursum est ubi principium motus, et quod dextra est locus ex quo motus ab alio, et quod significamus quid est ante est locus finis vel principium motus. Si ergo hoc est secundum quod diximus, tunc procul dubio sursum in esse potentia in receptionibus proprie dextre reliquos motus quos

diximus. Convenit ergo nobis ut inveniemus sectam Pitagore, in duobus scilicet dicte prima propter quam dixerunt dextra et sinistra tantum, et ubi putaverunt quod iste due sunt in omnibus rebus existentibus. Nos autem diffinivimus has virtutes nuper et diximus quod sunt in rebus quibus est motus principium.

Et dico iterum quod, si celum habet animam et in eo principium motus, tunc procul dubio sunt ei sursum et deorsum et dextra et sinistra, et non est necesse ab eo ut aliquis neget propter dispositionem revolutionis figure totius, et quoniam est aliud quod eius dextrum et aliud eius sinistrum, et omnes partes sunt similes moto motu sempiterno in tempore toto.

Verumptamen exemplum eius oportet nos existimare est homo qui habet dextram et sinistram divisas in figura. Deinde continet scilicet se orbem, et est illi iterum orbi iterum divisa procul dubio, scilicet dextra et sinistra quando sunt ei loca inceptionis et status oppositiones sue et similes. Oportet ut estimemus iterum in principio motus orbis. Nam si non est motus eius incipiens, scilicet tamen motu eius est principium necessario. Similiter est motu eius est locus ex quo incipit, tunc si incipit moveri tunc procul dubio motu eius est locus ex quo incipit; ergo est motu orbis principium.

Et dico iterum quod longitudo orbis spatium in quo sunt orbes, et quod ex orbibus sunt sursum, et ex eis quae sunt deorsum, et iste locus scilicet spatium orbium ex omnibus medietatibus orbium est diversum, iterum quod est quia orbes qui sunt in medietate h

orbis moventur omnino. Nos vero consuevimus nominare latitudinem ex his quae sequuntur istos orbes et non ex eis quae sequuntur istos orbes et non ex eis quae sequuntur superius mundi et eius inferius, quoniam iste locus est longitudo tantum. Et dico iterum quod illud quod est ex orbibus versus nos est pars inferior orbis primi, et illud quod ex eis non versus est pars superior orbis primi, et dico iterum quod nos nominamus dextram omnis rei cuius est dextra nisi unde incipit motus localis. Si ergo illud est secundum hoc et est principium motus celi unde oriuntur stelle, nunc procul dubio sic locus est dextra celi, et unde occidunt stelle est sinistra est.

Si ergo celum incipit cum motus suus ex dextra incidit et revolvitur a dextra, superius est orbis procul dubio, ipse enim occultatur a nobis et non videmus ipsum. Si autem superior locus non est cadens sub visibus nostris non occultatur, est motus celi procul dubio a sinistra ad sinistram. Nos ergo non diximus primo omnino. Iam ergo ostensum est nunc quod orbis occultatus est orbis superior, et quod inhabitantes illuc sunt isti qui sunt in medietate orbis superioris in parte dextra, quod est contrarium illud quod dixerunt Pictagorici. Ipsi enim posuerunt in medietate orbis superioris ipsam dextram et posuerunt illuc eos qui habitant in medietate orbis inferioris in parte sinistra.

Iam ergo ostensum est contrarium eius quod ipsi dixerunt per illud quod diximus nuper et quod exposuimus. Incipimus in motu et revolutione orbium stellarum habitantium nos habitamus in medieta

te orbis superioris ex parte dextra et similiter illi in medietate orbis inferioris ex parte sinistra. quoniam motus istorum orbium est contrarius motui orbis primi. Nam revolutio motus eius est contraria revolutioni motus orbis primi. Accidit ergo per primum quod diximus ut simul nos in parte inceptionis omnis motus celi et sinistri illi in parte occidentalis motus celi. Iam ergo determinavimus tunc per illud quod ostendimus longitudines et spatia celi partium et loca corporum determinata. Utrum volumus inquirere nunc tamen de eo quod remansit ex eo de quo necesse est nos inquirere. Dico ergo quod nos diximus motus in celis que preterita sunt quod motus circularis non est contrarius motui circulari et sicut ista tunc inquiramus nunc de motibus celi quot sunt et in quo sunt multi motus circulares. nos autem iam premisimus in celis que sunt preterita ut laboremus in inquisitione horum motuum. Dico ergo quod causa multitudinis motuum circularium est hec quod omnis res cuius est operatio fiat propter operationem suam illam et quod operatio rei divine est perseverantia et manentia et hec est vita sempiterna. Si ergo illud est sic, hec est rei divine motus sempiternus perpetuus. Celum autem est secundum hunc modum quod est corpus speciale rotundum motum motu circulari naturali semper. Et dico etiam quare non est corpus celi totius motum motu uno. Dico ergo quod non fit esse motus eius divisus nec motus unius nisi quoniam corpus quod movetur motu circulari non movetur nisi sit medium stans fixum necessario et non est aliquid partium corporis rotundi fixa stans omnino

et non movetur aliquid extra ad medium. Nam si aliquid extra moveretur ad medium esset tunc motus eius innaturalis ad medium. Nos autem iam diximus quod ipsum movetur motu circulari naturaliter. et quia si esset secundum contrarium illius non esset ei motus eius esse sempiternus quoniam non est aliquid extra naturam sempiternum. Res autem accidentalis est preter naturalem et est recessio ab hoc ut sit naturale ad actus extra naturam. Redeamus autem ad primum in quo fuimus et dicamus quod si est necessarium motui circulari ut moveatur super rem stantem et quietam tunc hec quieta est terra procul dubio quoniam ipsa est quieta in medio. Sic ergo nunc est secundum quod diximus. Nos autem determinabimus in futuro sermone de terra et reliquis elementis determinatione exquisita. Nunc autem dicimus quod quoniam est unum contrariorum naturale est reliquum naturale necessario ut sit ei natura. Quoniam materia contrariorum est una et quoniam habitus est una ante privationem sicut calidum et frigidum. et ideo hic est quod quies et gravitas non dicuntur nisi per privationem et motus et levitatis. Redeamus ergo nunc et dicamus quod quoniam est terra et ignis tunc necessarium est etiam ut sint corpora que sunt inter ea quia unumquodque elementorum contrariorum elementa alii. Sit ergo hic nunc secundum quod diximus et nos permittamus inquirere de illo, sufficiet ei inquisitione sufficiente. Nunc autem dicemus quod cum sint ista contraria tunc manifestum est et clarum quod generatio est ex eis tunc necessario quia quod est non possibile est ut sit aliquod elementorum

semper fixum. quoniam contraria agunt inter se invicem et patiuntur se ad invicem et corrumpuntur se ad invicem. Et dico quod si non est possibile ut sit mobile semper cum non est ei motus sempiternus naturalis et perpetuus tunc non fixum sempiternum. Iam ergo ostensum est nunc et certum per sermonem nostrum istum quod necessarium est ut generatio sit. Si ergo generatio est necessario est sicut motus circularis unus tamen autem multe necessario quare est quia secundum modum dispositionis contingit dispositio elementorum ad invicem necessario et ostendam in futuro quod ostensive plus amore et manifestius.

Nunc autem volumus [illegible] ore. Dicere propter quid celum terra sunt corpora rotunda multa. Dico ergo quod non fecit sunt multa non ad generationem quoniam non est exclusatio agitione et non est possibile ut sit generatio nisi per ignem et reliqua elementa et terra quamdiu non sunt et quoniam non sunt excusatio cum aliquid moveatur semper necessario quoniam sit etiam aliquid fixum stans quietum necessario. Dico etiam quod figura est rotunda necessario quia ista figura est conveniens apta substantie celi et nature eius. Volo ergo determinare et investigare etiam nunc figuras et que est prima in rebus superficialibus et in corporibus. Dico ergo quod omnis superficialis aut est superficies equalis aut est superficies rotunda. Superficies equalis quam continetur lineis pluribus. Rotunda vero quam continet una linea. Si ergo illud est sic et est unum nomine genere autem multa et primum corporum per naturam primitiva naturali et simplex ante compositionem et circulus procul dubio et ante et primum figurarum superficialium. Et

dico etiam quod completum est in eis prius quam non est possibile amatia verum inveniri et nos ex ipsum sicut diximus et eis quam preterierunt possibile autem est ut addatur linea equalis additione sempiterna et non est possibile quod aliquid linee circulari addatur omnino. Si autem illud est ita tunc manifestum est et clarum quia linea continens rotunda est et est sitas perfecta. Si ergo rotundum est completum et completum est ante diminutum procul dubio prima antecedentia que diximus est circulus ante reliquas figuras et primum earum et propter corpus orbiculatum est ante reliqua corpora quoniam ipsum continet solus superficie una. reliqua autem corpora equalium a linee continentur ex superficiebus multis. Et dico etiam quod sicut circulus est in superficiebus. Similiter orbis in corporibus. Et dico etiam quod illi qui faciunt corpora ex superficiebus et destruunt ea ad ipsas testificant nobis prius quod diximus quod est quoniam non destruunt orbiculatum solum ex reliquis corporibus quoniam non sunt eius superficies multe plures una et non est distinctio corporum ad superficies sicut distinctio totius ad corpora et non est quia distinctio corporum ad superficies est in formis divisis. Iam ergo ostensum est nunc et verificatum quia figura corporis orbiculati est ante figuras reliquorum corporum et prima earum. Et dico quod figura corporis orbiculati in natura prior est ante reliquas figuras corporum quod est quia ubi est linea una et in triangulo sunt due linee. Unum ergo sunt ante duo et primum in numero et compositione ergo est figura corporis orbiculari ante figuras corporum. Et dico etiam sicut figura prima corporis primo et si

gitur prima est illa que est motor eius et mo-
tus totius. Et procul dubio corpus
motum incedens in cessu orbicula-
ri rotundum quia est corpus quod sequitur
ipsum rotundum etiam. Corpus enim con-
tinuum cum corpore rotundo est rotun-
dum quia est secundum illud etiam corpus quod est in me-
dio rotundum quoniam corpora omnia continen-
tia ipsum continua cum corpore ro-
tundo sunt rotunda etiam necessario. Si
ergo id est ita et sunt corpora que sunt
ex orbibus habitantibus continua secundum
cum motu superiore et totum tunc
rotunde figure necessario. Nam corpora
omnia continua tangunt orbes
habitantes et orbes habitantes tangunt
orbem ultimum. Et dico etiam quod
mam quod diximus nunc et cadit sub
oculis tunc est notum ostensum quod fi-
gura totalis incedit in cessu cir-
culari. Iam autem ostendimus rationem
propositionem sufficientem et diximus quod
non est extra orbem ultimum vacuitas nec
locus. Si ergo id est ita et totum rotun-
dum secundum istam adiectam quam adiecimus
necessario quia extra quod orbis ultimus est linea
equalis non rotunda est procul dubio vacui-
tas extra ipsum et inanitas et locus et corpus quia
linea equalis quando movetur motu circulari
et non est motus eius in loco uno sed
diversus locus tollitur a loco in quo
sunt quoniam in hora non est hora et hoc non est
nisi secundum diversitates angulorum. Et si-
militer est in reliquis figuris que non
sunt rotunde nec sunt linee earum
egredientes ex medio equales sicut figu-
ra que dicitur lenticula et sicut figura
que dicitur ovalis. In omnibus enim istis figuris
et que sunt eis similes quando est orbis secundum ali-
quam figuram earum deinde movetur motu
circulari et accidit ut sit extra ipsum va-
cuitas et locus quoniam non est revolutio to-
tius et eius in cessu superiori locum
superiorem. Sed sunt loca diversa sicut diximus nuper.
Et dico etiam quia numerus omnium motuum
est motus celi quoniam ipse solus est motus
continuus equalis sempiternus. Et dico ite-
rum quod principium numeri est omnium rerum
minimus. Si ergo id est ita et est motus
minor ipse qui est velox valde est pro-
cul dubio velocior omnibus et motibus
motus celi et dico etiam quod minor figu-
rarum et parvior que est spatium figura-
rum que incipiunt a loco et perveniunt
ad ipsum est linea circulari minor fi-
guratum et parvior omnibus lineis fi-
guratum est motus circuli procul dubio
velocior omnibus motibus celi. Si ergo
id est ita et est motus circularis et est etiam
velocior omnibus motibus procul dubi-
o tunc celum est rotundum orbicu-
latum. Potest autem aliquis sufficienter et ve-
rificare quod celum est rotundum secundum cursus
existentia in medio. Dico quod aqua est
super terram et aer est super aquam et ignis super
aerem et corpora superiora super illa cor-
pora que diximus. Verumptamen illa cor-
pora superiora non sunt continua cum
illis corporibus in figuris et sunt tangen-
tia ipsa tantum. Superficies autem aque est rotun-
da et que sunt existentes cum re tangen-
te est rotunda etiam necessario. Si ergo id
est ita tunc manifestum est et clarum quod
celum est rotundum orbiculatum
secundum istum modum quem narravimus
iterum.

Oportuit autem nos nunc ut osten-
damus et ponamus sicut terra super-

rotunda

ficialis aque. Dico ergo quod hoc est manifestum
et planum cum nos considerabimus quod res
currit ad inferiorem locorum et quod
inferior locorum est locus propinquus
centro. Afferamus ergo nunc a
centro duas lineas quarum una sit
a littera a ad litteram b et linea altera
sit a littera a ad litteram c et adiungemus
inter utrasque per lineam aliam que sit
linea que est apud litteram b et litteram c et est igitur
linea basis. Dico igitur quod linea que est apud
litteram et litteram b est minor et parvior
duabus lineis egredientibus a centro
et hec est figura quam posuimus. Si ergo
illud est ita tunc ille locus inferius
inferior et supinus profundus et aqua
currit ad ipsum procul dubio donec
quiescat illa linea scilicet linea basis cum
duabus lineis egredientibus a centro.
Est ergo linea tunc que est apud litteram
a et litteram d et litteram e equalis dua-
bus lineis egredientibus a centro ne-
cessario. Cum ergo consequitur aqua
que illum locum quiescit et stat et non
currit et est linea contingens duas
lineas egredientes a centro circula-
ris. Si ergo id est secundum hoc et tunc superficies
eius aque rotunda procul dubio et est linea
que est apud litteram b et litteram e et litteram c.
Iam ergo ostensum est nunc re-
tum quod totus mundus est rotundus
orbiculatus et quod ipse de centro est firmus
decore quia est sicut decor. Verumptamen non
potest aliquid eorum que manibus fiunt
assimulari decori celi nec aliquid
eorum que cadunt sub visu oculorum nec est
possibile ut sit aliquid rerum levius equalis sicut
equalitas nature corporis contine-
tis et eius levitas. Nec simulatur
altitudo huius corporis alicui ex alti-
tudinibus omnino et hoc est manifestum et planum
quia est quod sicut est inter spatium altitudinis a-
que de altitudine terre et hic spatium
altitudinis elementorum elongatorum elon-
gatione multa similiter est spatium alti-
tudinis corporis celi a reliquis corpori-
bus. Volo autem ut inquiramus de
motu corporis primi mobilis. Dico igitur
quod est possibile ut moveatur corpus rotun-
dus duobus motibus quorum unus sit
a littera a ad litteram b et alter a littera a
ad litteram c. Nos non iam diximus in
illis que sunt premissa quod isti motus non sunt
contraria ad invicem. Redeamus
ergo ad id in quo fuimus et dicamus
quia si non est aliquid rerum vana et non est possibile ut
sint res sempiterne existentes sine
causa et celum est sempiternum et motus eius
sempiternus circularis. Tunc secundum aliquam
causam est motus celi ex quibusdam partibus celi
et non est motus eius ex quibusdam partibus eius et motus
eius iste et causa rei autem causa eius est. Et dico quod
voluntas super inquisitionem cause
quarundam rerum occultarum aut est super
inquisitionem de causa omnium rerum et non ut cum
sciatur aliquid ex rebus sine inquisitio-
ne. Est ex hiis autem putant aliquis
quod illud est secundum habundantiam pravita-
tis et ruditatis aut secundum insaniam conside-
rationis exeuntis ad ignorantie causam
aut ex desiderio multitudinis scien-
tiarum cognitionis earum rerum
secundum veritatem. Non autem est excitatione
ob dimittere cognitionem causarum omnium e-
qualiter. Verumptamen contingit nobis ut
consideremus in primis quoniam debet a-
liquis in causa rei et quod licet ut sit sufficien-
tia auditori per rationem humanam

debili aut per suasionem forti tunc non contradicitur neque resistitur. Nam quoniam inveniet quis incertitates putans subtilitates sufficientes, oportet tunc ut laudetur inventor earum et reveretur. Volumus autem nunc redire ad illud in quo fuimus et dicamus causas manifestas expositas cadentes sub occultis, scilicet causas quare celum movetur ex quibusdam suis partibus ad quasdam et non movetur ex quibusdam suis partibus ad quasdam. Dico ergo quod de aptitudine nature est ut faciat melius semper et nobilius in quantum possibile est facere illud. Si ergo illud est secundum hunc, tunc est in rebus incedentibus incessu existentibus locus superior nobilior loco inferiore, et anterior nobilior et melior posteriore procul dubio, et dextra nobilior sinistra, sicut nuper diximus et ostendimus quod celum habet principium et ultimum, scilicet nobilius et vilius. Et quod autem quesivimus nuper, causa enim huius questionis est absolutio et principium expositionis, quod est quia natura facit in celo melius et nobilius quod ipsa est causa questionis et eius absolutio, quoniam melius et nobilius est ut celum moveatur simplici motu sempiterno cum non est abscisio, et ut sit motus eius ex meliori locorum eius dextro eius. Iam ergo ostensum est nunc et verificatum quod celum movetur ab oriente ad occidentem et non movetur ab occidente ad orientem.

Volo autem inquirere tamen in eo quod futurum est de motu celi et quod ipse est equalis in quo non est diversitas, et hoc quidem est in celo primo et in motu primo. Orbium autem qui sunt sub orbe primo motus sunt multi qui aggregantur ad rem unam. Dico ergo quod si celum movetur primum motu diverso non equali, esset motui eius vehementia et mollificatio. Vehementia autem motus et eius status aut est in principio motus aut in fine motus aut in medio motus, sicut res mote ad latera diversa, scilicet alia. Nos autem non invenimus motui circulari vehementiam neque statum in inceptione eius neque in medio ipsius neque in eius fine, quod est quia non est ei initium neque finis neque medium, quoniam ipse est sempiternus in tempore aggregate longitudinis non divisibilis. Redeamus ergo et dicamus quod si non est motui celi vehementia, non sunt diversi motus in celo uno. Diversitas enim motus est propter vehementiam eius et principium mollificationem. Et dico tamen quod si omne quod movetur movetur ex motore, tunc procul dubio diversitas motus est aut propter id quod movetur aut propter illud quod movet aut propter utrumque simul. Et est propter hoc quod quia motor aut non movet potentia una, aut id quod movetur et mutatur non figitur super dispositionem unam, aut propter mutam dispositionem moti et moventis simul. Cum igitur sit ita, est secundum hoc non est inconveniens si id quod movetur moveatur diverso motu ideo non equali. Et non est possibile ut sit in celo aliqua harum dispositionum quas diximus. Nos enim iam ostendimus in eis que precesserunt et exposuimus quod motum primum est simplex non fabricatum neque generatum sub corruptione neque cadens neque mutatum neque alteratum omnino. Si ergo id est secundum hunc, est dignius et nobilius et melius ut sit secundum unum modum motum primum. Causa enim prima est que movet causatum primum et simplex est, id quod movet simplex. Et id quod movetur cadit sub generatione et corruptione, est movens id quod non cadit neque sub generatione neque sub corruptione. Si ergo illud est secundum hoc et est corpus primum motum non mutatum neque alteratum, est procul dubio id quod movet hoc corpus non alteratum neque mutatum, et precipue quoniam est spirituale cum non est corpus. Non ergo est possibile ut sit motus celi diversus non equalis. Si ergo motus celi non est equalis, aut mutatur totus et est motus eius quandoque velocior quandoque tardior, aut sunt partes eius secundum hunc modum. Non autem sunt motus partium celi diversi, et id quod manifestum est et planum. Nam si partes essent diverse, diu elongarentur stelle ab invicem in longitudine temporis, quod est quia quedam stelle essent in parte que moventur motu veloci et quedam earum essent in parte celi que movetur motu tardo, quare elongarentur stelle ab invicem. Hoc autem est ex eis que non possunt esse in eo quod preteriit in temporibus. Si mutaretur celum tamen, quod est quia mollificatio omnis rei est propter debilitatem eius, debilitate eius. Debilitas autem est extra naturam quoniam est accidens quod accidit in ea. Debilitas enim existens in animalibus omnibus est accidens extra naturam [illegible], et hoc est propter generationem animalium. Ipsa enim generantur ex rebus contrariis diversis sortitis loca, et non est aliquid partium animalis in loco suo, quare propter hoc fit quod accidat velocitas et tarditas.

Redeamus ergo ad id in quo fuimus et dicamus: si accidentia que accidunt extra naturam non cadunt super corpora prima cum sunt simplicia non commixta et sunt in locis suis naturalibus et non est contrarium eis omnino, tunc non cadit super ea debilitas; et si non advenit eis debilitas, non est in motu corum vehementia neque mollificatio, scilicet neque tarditas neque velocitas. Nam si motui corum esset vehementia, esset et mollificatio tamen procul dubio. Et dico tamen quod impossibile est ut sit movens quandoque fortis in tempore infinito et ut sit debilis quandoque in tempore infinito, quoniam non videmus aliquam ex rebus extra naturam ex accidentalibus cum sit semper infinitas. Debilitas autem est accidens extra naturam, quare propter hoc non est possibile ut sit movens debile in tempore infinito, neque est possibile ut sit movens secundum dispositionem suam naturalem et extra dispositionem suam naturalem, scilicet in tempore equali, scilicet quare non est res fortis et debilis, scilicet omnino in tempore infinito, quod est quia motus quando debilitatur et mollificatur mollificatione sempiterna est in tempore infinito. Hoc autem est ex eis que impossibile est esse, quoniam accidentalis extra naturam non est equalis in tempore rei naturali. Neque possibile est ut movens tamen faciat fortem motum vehementia sempiterna et non mollificet ipsum mollificatione sempiterna, quoniam si est ita, invenies motum non determinatum et infinitum. Nos autem iam diximus quod omnis motus non est nisi de loco ad locum et quod est determinatus finitus. Et dico tamen quod motum celi est terminatum tempore minimo; non est possibile ut moveatur in minore illo tempore, sicut non est possibile viatori ut ambulet aut percussori cordarum ut percutiat cordas in tempore minore illo tempore in quo est ambulatio et percussio cordarum. Omnis enim actio habet tempus minimum propter terminationem quod non pertransit. Sic est motus celi tamen tempus minimum propter quod in quo movet motum

cuius circularis quod non pertransit. Quia
si possibile est ut sit motui huiusmodi mol-
lificatio sempiterna aut vehementia sem-
piterna tunc non est possibile ut sit una earum
non est possibile ut sit altera etiam. scilicet quia quando non est
possibile ut sit motus additus vehemen-
tia additione sempiterna possibile est ut
sit in mollificatione sempiterna additi-
one et quando possibile est ut sit motus eius ad-
ditus in mollificatione additione sem-
piterna est possibile ut sit additus in vehe-
mentia additione sempiterna. Hoc vero est
ex eis que impossibile est esse sicut ostendimus
et exposuimus nuper. Remanet ergo ut
dicamus quod motus celi est quandoque vehemens
et quandoque mollificatus et sunt isti duo mo-
tus inconsuetudinarii secundum ipsum scilicet quod ce-
lum quandoque est velocioris motus et quandoque
tardioris hoc non est inconveniens nec est
possibile ut sit. Istud vero sermo fabule et si illud
esset tunc non occultaretur a nobis per-
ceptum sub oculis. Nam quando unum con-
trariorum post oppositum alterius est cognito
eorum velocior et sensus cum eis est. Iam
ergo manifestum est nunc et etiam per id quod diximus
de antecedentibus sermonibus quod celum est
unum tantum et quod est non fabricatum neque generatum
et quod est sempiternum et quod motus eius est equa-
lis in quo sermo non est dubitatio.

Volo autem nunc inquirere postquam com-
plevimus perscrutationem corporis
primi de stellis et ex quibus corporibus sunt
et de figuris earum et de motibus ipsarum.
Dico ergo quod ex eis que conveniunt no-
bis et sunt necessaria propter id quod diximus in eis
que premissa sunt est ut ponamus omnem
substantiam ex stellis esse de illo corpore
in quo incedunt. Nos enim diximus
in eis que premissa sunt quod hic est corpus
aliud preter hec corpora iiii et quod incedit in
circulo circulariter. Et dico quod illi er-
raverunt qui dixerunt quod stelle sunt
ignee quia ipse sunt ignee nisi quia ipsi
posuerunt corpus superius ignem et di-
xerunt corpus superius ignem et dixe-
runt quod necesse est quod unumquodque corporum
ut sit ex natura corporis in quo est
fixum. Sicut sumus dicentes nos
etiam quod stelle sunt ex natura corporis
circumdantis quando posite sunt in eo fixe.
Caliditas autem que venit ex stellis et lu-
mine sunt propter repercussionem et fricatio-
nem aeris secundum ex motu earum. De ap-
titudine enim motus est ut calefaci-
at et igneat ligna et ferrum et lapi-
des. Si ergo hoc est ita propinquius a
re pulsa dignius est ut calefiat et
igneatur quam reliqua res et propinqui-
or etiam igni est aer ergo motus cale-
facit aerem procul dubio. Et
iudicio quidem illius est eo quod motus cale-
facit et ignit plumbum quod est in hastu-
la sagitte. Sagitta enim quando egredi-
tur ab arcu sagittarii ignitur
plumbum et cadit ex hastula sagit-
te.

Redeamus ergo et … te.
dicamus quod quando stelle exa-
cuuntur et igniuntur ex motu ig-
nitur aer quidem qui est in mar-
catum necessario et non igniuntur stel-
le nisi quando ipse incedunt in aere
et aer quando movetur ex motu stellarum
fit ignis. Quare igniuntur stelle et ca-
lefiunt ab eo. Stelle autem que sunt in
orbe superiore vadunt in orbe suo.
Propter ergo illud non igniuntur stelle scilicet
albe que sunt in aere nisi quia aer est
sub orbe propinquiore rotundo. Cum
ergo incedit ille orbis calefit aer et ig-
nitur et precipue aer qui est prope viam
solis. Propter id ergo est caliditas solis secundum
modum propinquitatis sue nobis et
elongationis sue super capita nostra. Iam
ergo ostensum est nunc et iudicatum quod
stelle non sunt ignee et ex illo earum non
est igneum et non cadit propter illud sub visu.
Et dico etiam quod quando stelle videntur
permutari et celum totum tunc pro-
culdubio illud est aut ita quod utraque sunt
quieta aut mota. Scilicet aut ita quod unum
eorum est motum et alterum quietum.
Dico ergo quod impossibile est ut sint
simul permutata et utraque sint qui-
eta cum terra sit quieta. Nam si id esset
secundum hoc non videremus quod videmus de stel-
lis. Ita sit nunc terra quieta donec
inquiramus de ea in futuro inqui-
sitione sufficienti. Remanet
ergo nobis ut dicamus aut ut
ambo sint mota scilicet stelle et ce-
lum aut ut unum eorum sit motum
et alterum quietum. Si fuerint ambo
mota esset velocitas utrorumque in mo-
tu simul. Sed hoc autem est extra rationem
ut sit motus stellarum et celi unum
esset enim tunc velocitas motus cuius-
que stellarum simul motui orbis in quo in-
cedit et pervenirent cum orbe suo ad
locum unum hora una et accideret
quod locus stelle iam perambulasset
circulum et circulus revolutione
incessisset et revolveretur cum stella
in hora una. Sed non est ex eis que
necesse est ut sint quod sit velocitas mo-
tus stelle secundum modum magnitudi-
nis circulorum suorum de circuitu
autem non est ignotum cum sit velocitas
motus eorum secundum modum magnitu-
dinis eorum. Autem non dubium quando sit velo-
citas motus eorum secundum modum mag-
nitudinis eorum sed est id necessario. Non
autem oportet ut sit id in stellis que sunt in cir-
culis. Sed ut sit velocitas motus stelle
secundum motum magnitudinis orbis sui
quando si stella perambulat orbem mag-
num velociter secundum modum magnitudi-
nis sue proculdubio sic permutantur
stelle ex quibusdam orbibus suis ad or-
bem alium et autem incessus quorundam ea-
rum tardior quia non tunc stellis motus pro-
prius sed eius qui differt eas sunt in-
cedentes cum eis. Et dico etiam si es-
sent stelle et orbes non essent sed si essent absque
ea et fore non esset necessarium in motibus stel-
lis nisi esset orbis magnus et ut in-
cederent stelle que essent in eo velociter secundum
modum magnitudinis orbis quod
si esset stella una et stelle due secundum
hunc modum non esset horrendum sed
quod omnes stelle sunt secundum hunc modum.
Iste est sermo falsus fabulosus non est in re-
bus naturalibus ut sit aliquid secundum a-
liquam dispositionem sic forma casus et
forma tamen non potest esse in omnibus rebus
scilicet ut non sit rebus causa. Redeamus ergo
ad illud in quo fuimus et dicamus quod
si circuli sunt quieti et stelle mobiles
sunt est illud tamen horrendum propter causam
cuius commemorationem nuper explevi-
mus. Quod est quia accideret quod motus stella-
rum esset secundum modum magnitudinis
circulorum. Dico ergo quod iam manife-
stum est et certum quod non est necessarium ut circuli et
stelle moveantur simul neque stelle ut
moveantur. Remanet ergo ut dica-
mus quod circuli moventur tantum et quod

stelle sunt quiete rotunde fixe composite in circulis cum quibus incedunt circuli. Nam cum sint secundum hunc modum non accidit ut sit sermo noster contra rationem. Necesse enim est ut sit velocitas motus orbis magni ex orbibus magnis compositis in uno loco, et erit secundum magnitudinis sue modus. Nam sicut vehiculis corporibus corpus magnum excessus per ambulat locum suum incessu veloci similiter corpora rotunda. Et dico quod corpora magna ex eis incedunt incessu veloci secundum modum magnitudinis sue. Et dico quod quando circuli incedunt tamen sine stellis non scinduntur celum et non interrumpitur. Nos autem iam ostendimus in eis que precesserunt quod celum rotundum totum est continuum non scissum omnino. Et dico tamen quod stelle sunt orbiculares rotunde. Et antiqui quidem dixerunt et quod diximus Nos quidem confitemur ipsum tamen quod possumus eas ex corpore quinto orbiculato et dico tamen quod corpori huic sunt duo motus quorum unus est tropice (?) et alter est revolutio in volubili. Si ergo stelle moverentur tunc procul dubio motus earum esset secundum unum duorum motuum. Signum motus earum est revolubile sunt fixe in locis suis omnino. Nos autem videmus eas perambulare loca sua et super non premutaret loca sua tunc non confiteremur illud homines communiter et reciperent illud et si esset motus corporum secundum hunc modum oporteret ut esset motus stellarum omnium simul hic motus nisi sol solus incederet cum moveatur hunc motum vel hoc motum a parte sui ortus et sui occasus et non mutatur secundum hanc dispositionem propter se. Sed propter longitudinem ab oculis nostris quod est quia visus quando elongatur multum et extenditur involvitur propter debilitatem suam et revolvitur. Propter hanc igitur causam motus solis solus putatur inmobilis gradatus. Et propter hanc causam tamen stelle fixe putantur ignee splendide. Stelle autem hesitantes fiunt tamen propterea ignee luminose et quoniam sunt propinque nobis. Propter dispositionem igitur in quantitatis intellectus comprehendit eas visus et consequitur eas consecutione forti. Visus autem non potest consequi stellas fixas et comprehendere eas nisi quia tremit et inclinatur propter longitudinem earum ab eo. Cum igitur debilitatur visus et involvitur, videt quod stella huius est mota hoc motu convoluto continuo et non ut quia videtur moveat visum. Et dico iterum quod stelle non moventur in motu rotundo. Et illud manifestum est et earum quoniam res involuta convertitur necessario et revolvitur et quod facies lune est apud nos et opposita nobis semper et non mutatur.

Redeamus ergo nunc et dicamus quod si stelle moverent per se esset necessario ut moverentur motibus suis secundum proprietatis (?) et sunt isti duo motus quos nuper diximus. Nos autem videmus eas sine motu istis motibus. Si autem non moventur istis motibus, tunc procul dubio motus earum non sunt per se omnino. Et dico tamen quod est contra rationem ut natura posuit stellas mobiles et non preparavit eis instrumentum motus et natura quidem non absque causa aliquid unquam ponit. Et impossibile est ut natura ingeniet animalibus et intendat in eis et recedat ab istis corporibus nobilibus sublimibus habentibus proprietates et naturas ultimas et spoliet ea a rebus quibus possibile est ut incedant per se et se elongent eas (?) a rebus que habent instrumentum motus localis etiam. Et dico tamen quod necessarium est per hunc modum omni qui inquirit de his rebus ut fiat ei sufficiencia quod celum est in orbiculare et quod omnino stella existens est orbicularis rotunde figure. Et quod figura orbicularis est convenientior omnibus figuris motui celi quoniam celum quando est orbiculare movetur motu veloci obediente et adheret loco suo et non movetur omnino. Si autem figura rotunda tamen est non conveniens et non apta motui qui abantea est localis sicut est secundum lineas equales. Unde ipsum elongatur et a figura corporum que moventur locali motu dico ex medio ad medium. Tunc si illud est secundum hoc, et est necessarium ut celum moveatur motu circulari et ut stelle non moveantur per se. Est enim sic unumquodque corporum rotundum orbiculare. Et erit tunc unum corporum mobile et alterum quietum stans. Dico autem quod manifestum est et clarum quod diximus etiam in sermone eius qui dixit quod accidit ex incessu orbium et stellarum vox suavis propter concordiam strepitus incessus orbium et stellarum. Et doctor quidem huius sermonis non dixit ipsum nisi propter superfluitatem ignorancie et demencie super alia. Ad hoc homines autem temptavit quod ex incessu horum corporum accidit strepitus necessario quia est quia nos videmus in eis que sunt coram nobis ex corporibus que sunt secundum magnitudinem et solis et lune. Et secundum velocitatem motus ipsorum quando incedunt accidit ex eorum incessu strepitus necessario. Et dixerunt quia non est possibile ut harum stellarum maximarum sit incessus velox quando obviant sunt eis tantus et vox. Si ergo non est possibile illud et est earum velocitas secundum modum elongationis ad invicem est procul dubio vox accidens ex incessu circulari earum nisi de iso (?) cathiminus. Verumptamen ipsi sciunt quod iste sermo est extra rationem eorum ut ex incessu horum corporum vox magna et ut nos non audiamus eam propter causam quam nos dicemus. Dixerunt ergo quod nos non audimus eam vocem quam dicemus et est causa quod quando nos nascimur cadit in auditibus nostris vox orbium et stellarum et implet eos propter illud ergo non ostenditur hec vox ex contrario eius quod est silencium vel cognito. Cum ergo causa vocis non est nisi propter suum contrarium dico silentium et testimonium sicut illud sunt errati. Ipsi enim non possunt discernere

ipsam uocem ⁊ silenciū ꝓ dispōem
consuetudinis eaꝝ ⁊ impletōnē
auditū ipsoꝝ ex uoce malleorum.
Et hoc quidem cōmunitē cōmu
ne in hoībꝫ hīt n̄ possunt discer
nere rem in qua subingmītur ⁊
qm̄ consueuit ex suo contrario sic
discernit qui consueuit illud ⁊ n̄
dixerunt hunc sermonē nisi ꝓ ser
monē ridiculosum ⁊ derisorum sicut
nup diximus. Sꝫ n̄ ꝓ̄ble ut sit scdm
qd dixerunt. qm̄ sermo eoꝝ ⁊ impꝓ̄l
dico ut accidit motus corporis supi
oꝝ ⁊ n̄ audiamus ipm̄ ex ca quā ip
si dixerunt. tm̄ oꝫ ut inprimat uox
eorum in nos cum n̄ senciamus
eam. Voces enī magne ⁊ strepitus
fortasse faciūt dolorē capitis frāgūt
lapides ⁊ eradicāt eos ⁊ corpa uehe
mencia. Si ergo uox tonitrui ef
ficit. li tunc qm̄ diximus ut efficiat
illud uox accidens ex incessu corpo
rū multorū ⁊ magnorū ⁊ ut ꝑueni
at ad nos uicio ⁊ ut n̄ tolleremus u
tutē eius ⁊ uehemēciā eius ⁊ ut ter
reamur ex uictoria eius sup nos
⁊ dico itm̄. qz nos n̄ audiamus ex
incessu orbium ⁊ stellarū uocē ⁊ qz
alia corpora n̄ recipiūt aliquid
sensibile ex motu orbiū nz aliqm̄ i
pssionē qm̄ n̄ ē motu eoꝝ uox nz
strepitus. Et cā illa ē manifesta
patens ꝑ illud qd diximus in ea q̄
ꝑ̄cierūt ⁊ hoc ūm ē. qz ūificat ser
monē nrm̄. Jam ē dus ⁊ n̄ repli
tur nz ꝯ̄dicatur sermoni eius qui
dixit. qd oms stelle sīt fixe ⁊ n̄ mo
uentur. Pitagoricos aū in ḡdit
error ⁊ hesitacō. ꝑ hoc qd dnt qd mo

tus supioꝝ ē uox debilis qd illud
ꝯuidemt apd nos sꝫ. qd ē qz ex omi
re q̄ qz excitare q̄ incedit ꝑ se accīt
uox ⁊ tonitrus ⁊ tinnitus ⁊ ex
oi fricare. ⁊ similiter i incessu nauis
sic sunt partes nauis n̄ accīt uox
nz tinnitus nz excessu rm̄ nauis
accīt uox qm̄ ē in flumine curre
te ueloci motu ⁊ cedens qd sitaliqs
dicat qd imꝓ̄le ē ēē ut n̄ accidat
ex incessu ꝓprie nauis ⁊ pectore
eius cum nauis uehemēt ⁊ n̄ accīt
⁊ uox ex incessu nauis ⁊ eius motu
Dicemus qz ⁊ simil illud qd defert
⁊ asportatur ē sepatū a latore ⁊ i
cedente accidit ex eo uox. ⁊ si qd
defertur ⁊ dilatatur ē ꝯtinuū
delatore incedente n̄ accīt ex eo
uox nz strepitus. Si ergo illud ē
scdm hoc tunc nos dicemus hīte
re. Qz licet ad eoꝝ supioꝝ cor
porū in acre spisso in umbra tri
plicatō. aut in igne. sic ē sermo di
centium illud accideret ꝑ ꝗ dubio
ex motu eoꝝ ⁊ uox ⁊ strepitus ⁊
ꝑueniret ad nos illa uox. ⁊ impri
meret in nos ⁊ scinderentur corpora
mortua ⁊ ꝑ scinderentur ea. Nos aū
qz n̄ uidemus qd dixim̄ i illis cor
poribꝫ q̄ sūt apd nos ul' aū nos ex
motu illoꝝ sꝫ corpm supiorum tc̄
manifestū ē ⁊ clarū ob stellis n̄ est
motus oio nz motus aīal' uiolē
tus. sꝫ eqles. Bn̄ ergo fecit natu
ra donec posuit stellas ne mo
uerentur. qm̄ tempora fuerint
quid accideret ex motu eaꝝ cīre
sparant hanc sparacōnē ⁊ po
suit eas fixas stantes ꝯpositas nā

si ipse mouentur n̄ figuntur aliud
ex rebꝫ in eo qd sequitur nos scdm
dispōnem suam ⁊ figuntur res ⁊
remouentur ex uehemencia mo
tus eaꝝ. Jam ergo manifestū ē nunc
⁊ planū ⁊ si aliqs stellarum ē orbi
cularis rotunda ⁊ qd ipse fixe sunt
firme ⁊ n̄ mouentur oio.

Dico itm̄ i ordine stellaꝝ ⁊ eaꝝ
ꝯpōne ⁊ q̄lr ē finis eaꝝ cuius
qz. Nam de his sunt prime. ⁊ que
sūt scde ut ꝑueniē ⁊ elongantur
alie ab aliis scdm longitudinem
aliarū. ⁊ quid nos diximus has
res in libro nrō quē scripsimus q̄
dr astrologia ⁊ determinauimus e
as determinatōe sufficiente hic aū
nunc diximus ūe qz accīt in unaqꝫ
stellaꝝ ut sit motus eius scdm e
longatōnē eius. Dico qd eis sunt
ꝗdam motus unus uelox leuis ⁊ ex
eis sūt q̄r multiplex tardus. Nā
unaqꝫ stellaꝝ incedit in orbe suo
o ꝯ̄ incessum celi primū ⁊ ē illd̄
ūm. Dico qd stella prima posita iu
xta modꝫ primū simplicē reuol
uitur reuolutōe sua i tpr̄e suo
multo ⁊ qd stella posita longin
qua a motu primo simplici reuol
uitur reuolutōne in tpr̄e paruo
Reliq̄ uo stellaꝝ q̄ appinquant
motui primo simplici reuoluūt
unā reuolutōe in tempore plim.
⁊ q̄ illaꝝ elongant ab illo motu re
uoluuntur reuolutōne in tpr̄e minio
ri. Et illud quidē ūm ē qm̄ que
illaꝝ appinquat motui primo
simplici consequitur ex eo con
secutōnē maiorem ⁊ q̄ ex eis elō
gatur consequitur consecutōnē de
bilem ꝓ dispōnem longitudinis ab
ea ⁊ q̄ sunt ex eis in eo qd ē inf. illud
consequitur de motu simplici. scdm
modū magnitudis ul' longitudis
eius ⁊ ipsius ꝓpinquitatē sicut expo
suerunt ⁊ ostenderunt isti qui dnt ma
thematici ⁊ sunt auctores almagesti.

Uolo aū nunc itm̄ ut figurā dicā
stellaꝝ dico aū qd conuenit specu
lantis in his rebꝫ ut cōfiteatur
qd figura uniuscuiusqꝫ stellarū ē figu
ra orbicularis. Nos aū nup ostē
dimus ⁊ diximus qd stelle n̄ mouē
tur ꝑ se oio ⁊ qd natura n̄ facit a
liquid uanū ⁊ n̄ expectauit sꝫ ē.
Si ergo ē ita tunc ūe figurauit res
cum quibꝫ n̄ ē motus. sꝫ stellas cum
i mobili oio stella aū n̄ mouetur
qm̄ n̄ ē ei aliquid instrumentū mot
quo moueatur. sicut illud ē ita tunc
manifestū ē ⁊ patens qz spissitudo cor
poris stellarum rotunda ⁊ orbicu
laris ēē dēbet ⁊ n̄ ē dubitas in eas in
illo. Verificatō aū eius qd diximus
ē bona nam ipsa ē patencioris ostē
sionis. Nam certe stelle qz ipsa est
orbicularis ꝓ suā dispōnem faciei
nam supa n̄ eēt orbicularis n̄ eēt
additōne sua ut nauicla ⁊ n̄ eēt
gibbosa cum n̄ eēt n̄ scdm medieta
tem. Et nos q̄ inde diximus in libꝫ
astrologie qd si sol n̄ eēt eclipsis ut
nouacula. Si ergo inuenit aliq
stellaꝝ rotunda orbicularis. tunc
ꝑ ꝗ dubio manifestū ē. ⁊ clarū
qd stelle oēs sūt orbiculares rēm.

Uolo aū nunc inquirere de dūa
bꝫ q̄ōnibꝫ in inquisitōne suffici

ente conueniunt enim in quiritat(?) de hiis inquisitor. Dico ergo in virtute(?) quod secundum summam scientie nostre. Unumquodque non oportet ut alterum videatur ut illud sit nobis audacia et presumptio sed oportet ut inveniretur ex cupiditate nostra sapientiam et sollicitudine nostra in eo. Cumque inquirimus questiones topicas(?) et possumus solvere eas solutione probatiue conveniunt auditori ut vehemens sit gaudium eius et delectetur per illud pectus eius. Questio autem prima est ista quod mirabilia nature sunt multa. Si ergo unum est excelsius non est minus reliquis eius. Dico ergo quod nos volumus scire propter(?) quam causam omnis orbis longinquus ab orbe primo in alio non movetur motu multo sempiterno. Necesse est enim secundum opinionem opinantis cum corpus primum movetur motu uno ut orbis propinquus ei moveatur motibus paucis duobus aut tribus. Necesse autem accidit contrarium eius quod diximus quia est quia sol et luna moventur motibus paucis paucioribus motibus stellarum hesitantium ob loca earum longinqua que sunt a medio et propinqua corpori primo. Et hoc quidem manifestum est et patens sensui in quibusdam stellis hesitantibus. Nos autem vidimus lunam et erat secundum medietatem in circulo(?) stellam martis et occidit marte(?) nobis ab eo quod sequitur nigredinem lune. Deinde apparuit et exivit ab eo quod sequitur albedinem lune et vidimus eum. Et similiter dixerunt in reliquis stellis hesitantibus egyptii babilonii qui viderunt et consideraverunt ipsum annis multis et accepimus

nos ab eis et verificauimus sermonem eorum et sciuimus scientia nobili multa lune atque stellarum. Questio vero secunda hec est nos quidem volumus scire propter quam causam sunt in orbe primo stelle quarum non comprehenditur numerus in reliquis orbibus est omnis stella in orbe uno et non videmus in aliquo eorum duas stellas neque tres fixas in eo. Dico ergo quod convenit querenti cognitionem rerum ut inquirat de eo. Illud enim est ex eis que accidunt in bonitate intellectus et ipsius subtilitate quoniam invenire rerum scientia difficilis sit propter paucitatem causarum cognitionis earum et longitudinem ipsarum et earum subtilitatem scilicet rerum. Redit super primam questionem. Unumquodque nos cum hoc quasi similimus(?) ex eo quod est in ipsa. Et nos diximus illud vere nunc novimus(?) hec quando existimatione(?) nostra effugiet a nobis cognitio eius. Nos non intelleximus hec corpora nobilia et nisi videmus comparatiuum(?) in eis et quod in eis compositio et ordo. Preter quod sit in eis anima ordo(?). Dico ergo quod ex eis que conveniunt nobis ut intelligamus est quod ipsa sunt viva habentes operationem animalem. Nos enim si intelleximus ea cum hac dispositione et invenimus non invenimus motus eorum vanos nec effugiet a nobis cognitio ipsius. Incipiamus ergo et dicamus quod res bona existens completa bona est absque operatione. Quia recipiat bonitatem et quod res propinqua est que recipit ea operatione una paruare(?) quod res longinqua a bonitate et q

recipit eam operationibus multis. Sunt enim in corporibus hominum. Corporum enim sunt que sunt sana absque operatione et absque aliquo extenuatorio et ex eis sunt quedam que suscipiunt sanitatem nisi venerationem(?) et exercitium et creationem(?) multam et ex eis quedam suscipiunt sanitatem quamvis laborent et exercerent multum quoniam capiant cupiditate tota. Et dico etiam quod rectificationes rei unius faciliores et leviores sunt rectificationibus rerum multarum. Et rectificationes rei semel et sunt bis faciliores quam rectificationes eius multotiens. Et quod tuto(?) suscipitur operatione una aut operationibus duabus facilior est quam suscipitur operationibus multis et vehementior et difficilior. Secundum hoc ergo oportet ut intelligamus operationes stellarum dico quantitatem operationum animalium et plantarum. Operationes enim hominis et eius actiones sunt multe. Quoniam potest dirigere res multas que propter multiplicantur ipsius operationes et eius actiones. Actiones eius aut operationes non sunt propter ipsum sed propter alias res quoniam ipse non est cum integra bonitate. Res autem integra bona non indiget operatione qua sit bona quoniam est ipsa illud propter quod omnis operatio et actio complementum operationis est preter efficacem operationem propter aliquam rerum et propter rem propter quam agit efficiens. Revertamur et dicamus quod ex rebus sunt que suscipiunt rem bonam et propter operationem unam et ex eis sunt que suscipiunt eam per opera-

tiones multas. Unumquodque operationes multe faciunt eas et desiderare et scandere ad hoc ut consequuntur illam bonitatem. Bonum enim completum unum sicut diximus nunquam non indigens operatione cum sit bonum. Et ex rebus sunt que sunt propinque per operationem paruam. Et ex eis sunt quales est possibile esse eis propinquas omnino sed sufficit cum sunt propinque rei ultime et approximant bone sunt. Sermo meus(?) quod sanitas est ultimum et finis et est complementum. Et ex corporibus quidem quedam sunt propinqua sanitati complete per operationem et cum sunt sana. Et alia fieri que sunt per extenuationem multam et aliqua que sunt sana per cautelam multam. Sana sunt que non suscipiunt sanitatem per cautelam sed nec per aliam operationem. Sunt quorum motus multi quibus corpora fiunt propinqua sanitati complete. Et dico etiam quod ex corporibus sunt que non possunt esse sana sed est possibilis potentia ut custodiant tantum et alia sunt quibus non est possibilis cautela sed est possibilis potentia ut sint extenuata cum quadam extenuatione. Unumquodque autem horum corporum est finis preter finem sui corporis. Dico ergo item sermone congregato et perfecto omnis rei ex rebus est ut suscipiat complementum et ultimum. Si autem non potest nobilius melius est quod est ut sit propinqua completo bono. Omne enim quod ei approximat

est magis completum. Quia ipse sit quasi centrum non movetur omnino. ¶ Et factum est quod corpora que appropinquant ei moventur motibus paucis quoniam non perveniunt ad ultimum. ¶ Sed recipiunt rem que potest recipere causam primam divinam secundum modum potentie et virtutis sue. ¶ Celum autem primum recipit eam uno motu neccessario. ¶ Corpora vero media que sunt inter corpus primum et elementa ultima recipiunt primum et tunc corpora ultima recipiunt eam iterum motibus multis.

¶ Volo autem nunc tantum absolvere questionem. Secundum autem quia in orbe primo invenitur motum unum, sunt stelle que non comprehenduntur. ¶ Et in uno quoque reliquorum orbium inveniuntur motus multi et stella una. Dico quia sic est illud secundum illud. Nam ex eis que oportet intelligere est quod orbis primus est principium et virtus et causa et vita omnibus, nam quoniam reliqui orbes valde quia ipse sit quod orbis primus comprehendit corpora multa et fit quod omnis orbis ex reliquis orbibus comprehendit stellam unam. ¶ Et dico iterum quod sic factum est quod orbis primus existens movetur corpora multa spiritualia secum. Et factum est quod illi orbes existentes multi movent unumquodque eorum corpus unum quod est ex orbis omnis ex orbibus hesitantium movetur multis modis et orbis primus movetur motu uno. Secundum hoc ergo temperavit natura inter utrosque et ordinavit eis compositionem et ordinem. Dico quia dedit motui uni corpora multa, et dedit corpori uni motus multos. Et quia non est in uno quoque hesitantium motus diversos stella una nisi quia unusquisque eorum motorum corpora multa scilicet orbis continens orbem stellarum que sunt in eo hesitantes orbis postremus continens hesitantes incedit et est sicut orbibus multis. orbis eius est compositus ut sit operatio orbium qui revolvunt et volvunt stellam hesitantem operatio communis est unicuique eorum motus et operatio propria tantum. Si autem essent in uno quoque orbium hesitantium stelle multe, esset eorum orbis ultimus in pena et labore cum ipse moveret orbes qui sunt post quoniam motu diverso et revolveret eos et in uno quoque eorum essent stelle multe. ¶ Nos quoque iam multotiens diximus quod omne corpus finitum habet virtutem finitam. Propter hanc ergo causam factum est in uno quoque orbium hesitantium stella una tantum. Iam ergo nunc explevimus determinationem stellarum et quomodo sunt motus earum et que res sit situs earum et figure ipsarum et earum loca et ipsarum compositionem determinatione sufficiente persuadente.

Volo autem narrare modum terre et inquirere de ea et loco et an sit ex rebus quietis an ex rebus que moventur. Dico ergo quod primum diversificaverunt in locis suis et omnes qui estimant quod celum est finitum. Dicunt ergo quod terra locata est et secta famosa pictagore et qui sunt hesitantes in ytalia diversificantur ab illis. Dicunt enim quod ignis est locatus in medio et quod terra est una ex stellis et ipsa movetur super medium et incessit incessu circulari et fiunt ex incessu eius circulari nox et dies et posuerunt aliam terram compositam huic terre et nominaverunt antiquam ne vel apcipoton et non dixerunt hunc sermonem et indederunt hanc sententiam nisi quoniam ipsi non inquirebant verum cognitionem et sermo est in ea per visum. Verum ipsi graviscant in visum ad quasdam voluntates suas. Deinde student ad affirmandam illam voluntatem. Et dixerunt quod terra non est posita in medio. et dixerunt alii multi priorum dixerunt sicut, et non posuerunt terre medium propter quod ipsi non firmaverunt sermonem suum ex visu neque ex ratione. ¶ Sed ex sermonibus priorum quibusdam quod est quia ipsi putaverunt quia necesse est rei nobili preciose ut sit in loco nobili et quod ignis est nobilior terra et quod status est loci nobilior medio et quod pars media mundi est status. posuerunt rationes suas ex huiusmodi quos diximus, et ideo non confitentur quod terra fixa in medio orbis. Immo ignis in medio orbis est locatus. Et secta quidem pitagore dixit etiam quod propter hanc causam quam nos diximus sit ignis in medio quod est, quia ex illis que oportet conservari est res nobilis. In mundo autem non quod sit nobilius eo quod est ignis. Medium autem est conservans res quapropter nominaverunt ipsum carcerem equalem scilicet locum pene. ¶ Et non dixerunt hunc sermonem nisi quoniam ipsi ignoraverunt intentionem medii. ¶ Medium enim absolutum cadit super intentiones duas quarum una est super medium corporis et etiam magnitudinis et altera super medium naturale. ¶ Dixerunt ergo in medio secundum est quod intentio. Nos autem diximus quod non est medium animalis sed medium corporis.

nem. Similiter ergo convenit nobis ut intelligamus celum totum semper et non necesse est eis propter hanc causam quam diximus ut inducant sicut medium totius et ut ponant centrum eandem et conservant terram. Et convenit eis ut inquirant qualitatem medii. Et in quo loco est quod medium naturale est melius et nobilius. Medium autem loci est sic ut sit postremum et ut non sit primum quod est quia medium est terminatum et orizon terminatus. Iam ergo nunc complevimus narrationem terre et figure eius.

Volo autem nunc referre item diversitatem priorum in quiete terre et motu eius. Dico igitur quod primi diversificati sunt in quiete eius et ipsius motu. Ex eis enim fuerunt qui narraverunt illud et dixerunt quod terra non est in medio. Deinde dixerunt quod movetur ipsa secundum medium eius. Deinde dixerunt item quod hec non est terra tantum. Sed est et terra alia que nominatur antipon. Sicut diximus in eis que preterierunt. Et ex eis fuerunt qui dixerunt quod possibile est ut sint corpora multa scilicet multe terre sicut hec terra que moventur super medium. Verumptamen occultantur a nobis propter cooperturam huius terre facientes illud tantum. Verumptamen ille terre faciunt illud item. Dixerunt ergo quod terra non centrum est longinqua a medietate centri sui non prohibentur propter illud stelle apparentes, quoniam sub visibus nostris cum nos habitemus in centro. Et similiter si terra esset locata in medio non occultarentur a nobis stelle que sunt in medietate circuli cum nos elongaremur a polo. Et ex eis fuerunt qui dixerunt quod si terra esset locata in centro et quod ipsa movetur et revolvitur super orbem qui dicitur orbis extensus, scilicet sicut dicitur in libro qui dicitur Timeus. Et dico item quod antiqui diversificati sunt item sicut diximus diversitate in figura terre. Ex eis enim sunt qui dixerunt quod ipsa est lata figura tympani et estimaverunt quod signum illius est quod sol quando oritur et occultatur cum ad longitudinem non ad rotunditatem. Si igitur ipsa esset rotunda oporteret ut esset sua velatio rotunda. Et non dixerunt hunc sermonem nisi quia dimiserunt cogitationem in longitudine solis et magnitudine revolutionis eius et quod ipse videtur in magnitudine ex longinquo quanto longius sit a centro [illegible] principium videntur ex longinquo [illegible] et si non negaverunt quod altitudo terre est rotunda propter dispositionem quam diximus de terre [illegible] verificaretur quod ipsa est orbicularis rotunda ipsi dimiserunt verificare istud et dilexerunt ut affirmarent sermonem suum per hoc quod dixerunt quod terra non est facta nisi secundum figuram tympani propter dispositionem quietis sue que est quietis propter figuram illam necessario.

Dimisimus ergo nos sermonem aggravato quod sume et in genera que dixerunt antiqui in motu terre et in eius quiete multiplicantur valde. Rem autem in qua hesitaverunt antiqui communiter et non fuit eis natura necesse est nobis rememorari. Dico ergo quod eis propter quod omnis homo invenitur sine fine eius cognitione bestialis privata ratiocinatione est quo accepimus fortasse partem parvam terre et levamus eam secundum terram tunc nos dimittimus non stat in loco suo et non figuratur in loco aeris in quo dimisimus sed descendit inferius et quanto plus fuit pars terre magna quanto dicit est velocior ad descendendum.

Et si aliquis acceperit terram totam deinde elevet eam et dimittet eam stabit et non removebitur ex loco suo et non descendit inferius et quanto fuit pars terre magna quando figetur igitur hoc totum miratur ergo ex hoc homo.

Et dico item quod si acciperet homo aliquis partem terre et elevet secundum terram deinde dimittat eas et remove a loco suo in quo invenit partes autem quando cadant ille partes secundum eam non remanet cum loco suo aeris in quo dimisse sunt nec quiescet item in loco secundum quem cadunt prius propterquam alienantur propterea. Sed inceditur inferius cum non sit aliquid prohibens eas quando descendant et ruant inferius velocius. Dimiserunt prohibet eas aliquid. Dico ergo quod inquisitio antiquorum de causa cognitionis huius hesitationis earum in eo est per via absolutiones ante res positionum. In hac questione quam dixerunt antiqui omnes sunt impliciores [illegible] ut multiplicet admirationem suam in eis plusquam ex admiratione questionis. Quod dixerunt quod ex eis fuit qui dixerunt quod profundum terre et eius inferius sunt infinita quoniam fundamentum eius et eius incessio sunt ad infinitum sicut dixit qui fuit ex illis de [illegible] et non dixit hunc sermonem nisi ut esset ei requies causa querentur ab eo earum occasiones.

Empedocles autem diruit eum et dixit quod ex exierunt et processerunt ex [illegible] destructio rei in hora deinde esset terra iam cum non profundum et in cellularum non est finis propter puritatem cognitionis eorum de scientia totius. Et ex eis sunt qui dixerunt quod terra est locata super aquam et acceperunt hunc sermonem ex homine antiquo et est vel de sensibus de civitate [illegible] sui et effectum et quod natat terra super aquam sicut lignum et similia ligno que propter figuntur et stat lignum in ea et que sunt similia ligno non figuntur super eam nisi constans [illegible] figurantur et stant super aquam et oblitus est quidem rector huius sermonis quod sermo [illegible] et aqua differentie est. Nunc quod est quia in aqua non figitur nisi stat in aere suspensa. Sed stat super aliquid aliud locata quod sustinet id.

Et dico item quod est levior aqua et aqua est levior terra. Si ergo id est ita quomodo est leve sub gravi. Et dico item si aqua terra est [illegible] ut stet super aquam. Tunc [illegible]

unaquaque partium sua plene ut fiat secundum aquam totum. Nos autem non videmus ita ut sit immo quecumque pars terre est sursum secundum aquam descendit usque perveniat aquam ad profundum et quanto plus est pars terre maior et velocior descensus ad profundum. Verumptamen ipsi investigant et inquirunt huius causam fines potentie sue et non ad finem questionis et inquisitionis et hec quidem est consuetudo omnium nostrum ut non inquiramus rem secundum modum investigandi et inquirendi de ea sed secundum modum potentie loquentis nobiscum contradicentis sermoni nostro et similiter quando querimus rem querimus de ea et sillogizamus eam usque perveniamus ad aliquid quod nos non possumus negare a nobis. Oportet ergo ei qui vult inquirere eam rem et perscrutari de ea ut contradicat sibi contradictione sana conveniente apta generi rei questionis et primum quidem est facere illud quando inquirit et cognoscat omnes difficultates illius generis.

Volo autem redire ad istud in quo fuimus. Dico autem quod Anaximenes et Pictagoras et democritus dixerunt quod latitudo figure terre est causa quietis eius et sue fixionis quoniam ipsa non abscindit aerem qui sub ipsa est sed exaltatur super ipsum et natat super ipsum sicut videmus corpora habentia latitudinem facere quoniam cum fingentur et stant nec ventus potest movere ea nec removere ea a locis suis propter consuetudinem suam et suam rectitudinem. Similiter ergo facit terra in aere qui est sub ea propter latitudinem suam et cooperimentum suum secundum eum quod est quia aer non habet locum ex quo egrediatur neque commutatur ad ipsum. Quare quiescit terra secundum ipsum et figitur et stat sicut accidit aque que est in vase quod dicitur clepsedram et est spongiosum et firmant hii suum sermonem per instrumenta multa et quod aer potest sustinere pondus grave quando retinetur et quiescit et stat. Nam non si fuerit lata non retinebitur secundum aerem nisi quiescet secundum eum et stabit. Dico ergo quia secundum modum sermonis eorum istius non est causa quietis terre et eius stationis et fixionis non est ipsius latitudo sed magnitudo eius est dignior ut sit causa quietis ipsius quam ipsi dixerunt quod aer qui coartatur in celo est ei locus eius et stat et in medio omnino coartatur et multiplicatur nisi quoniam continet ex multitudine magnitudinis terre et ipsius mole. Si ergo ita est secundum hoc dimisso quod ita est totum sed coartatio propter quod terra sit lata sed orbicularis rotunda. Verumptamen est ipsa secundum magnitudinem suam primam. Ipsa enim quiescit et stat secundum aquam. Sic est modus motionis eorum et eorum deceptionis. Volumus autem nunc redire ad illos qui diversitati sunt in totalitate terre non in partibus eius. Dico ergo aut in corporibus est motus naturalis aliquis aut non est in eis nisi motus omnino. Deinde discernimus ubi et dimisso sine est ei motus aut est ei motus violentus. Nos vero iam discernimus istud in eis que sunt preterita. Verumptamen nos rememorabimur illius tantum secundum medium quo indigemus hic. Dico ergo nos ponimus corporibus motum. Nam si non est eis motus naturalis non est ei motus violentus omnino. Si autem non

est eis motus naturalis nec violentus non movetur aliquid ex rebus. Nos autem discrevimus iam has res in eis que preterita sunt et diximus quod accidunt corporibus necessario. Et dico tamen quod si licet ut sit quies et significatio secundum quod ita est quod nos dicimus enim omnis est motus naturalis violentus et similiter est quies naturalis aut violenta. Si autem invenitur motus naturalis prohibetur ut sit motus violentus tantum. Aut quies violenta tantum. Sicut autem istud est secundum hoc cum est terra non stans fixa violenter aut incedit ad medium et stat illic per dispositionem involutionis et revolutionis eius aggregata sunt secundum hoc quod causa fixionis terre et eius quietis est involutio et revolutio. Et non dixerunt hunc sermonem nisi propter ea quod viderunt ita quod accidit in humiditatibus et aere quod est multa corpora gravia existentia in aere et aqua vadunt ad medium eorum propter involutionem aque et revolutionem ipsius aeris. Propter illud ergo dixerunt omnes qui posuerunt celum generatum quod terra collocata est in medio propter impulsionem ad eam propter velocitatem motus celi et involutionem motus eius. Verumptamen ipsi quesierunt causam quietis eius et ipsius fixionis in medio. Ceteris autem dimittamus quidem secundum hunc modum quem ego dico. Verumptamen causa fixionis et quietis terre est eius latitudo et magnitudo et ex eis sunt qui dixerunt quod causa fixionis terre et quietis eius est motus celi sicut sermo empedoclis. Ipse enim dixit quod celum movetur circa terram ab omnibus partibus eius motu veloci valde et prohibet terram ut incedat suo incessu sicut accidit in aqua que est in cadis aqua autem revolvitur intra cados et non residet eis existens in aqua propter causam quam diximus. Sed propter revolutionem quoniam invenitur de aptitudine aeris reside in aqua.

Et dimisimus nos nunc quod non prohibetur velocitas motus orbis nec latitudo terre incessum terre. Verumptamen extra aerem sub ea ipsa enim vadit tunc ad quedam loca quoniam sic est eius incessus ad medium violenter et est eius fixio in eo. Violenta tunc necesse est ut sit ei locus naturalis et incessus naturalis. Iste autem aut est sursum aut deorsum. Nam si necesse sit ut sit ei locus naturalis sicut non est deorsum dignius est ut sit locus eius desursum et non prohibet eam aer superior quin eat sursum nec prohibet eam tantum qui est sub ea quin eat deorsum. Nam cause similes eedem sunt cause tamquam similibus. Et dico iterum quod possibile redire aliquis secundum empedoclea cuius sermo sit et dicat est factum nos scire antequam separentur elementa et discernerentur ad invicem que causa erat in quiete terre et eius fixione non ergo possibile dicere quod eius revolutio et involutio et involutio erat causa fixionis eius et ipsius quietis et oportuit empedocli ei ut intelligeret quod partes terre non fuerunt simplices ut non incedant in eis que sunt preterita ad medium et coaggregentur in eo nisi propter revolutionem et involutionem. Nam et propter hanc causam nunc et corpora omnia incedunt habentia gravitatem ad eam. Sed ad terram quoniam involutionis et revolutionis elongatur a nobis tempore et non est principium. Et dico iterum propter quoniam causam sit quod ignis incedit sursum. Non enim possibimus dicere quod istud est propter involutionem

et revolutionem. Nam si de aptitudine terre est incedere ad locum aliquem, tunc manifestum est et patens quod necesse est nobis ut dicamus quod terra reliqua etiam ad locum aliquem. ¶ Et dico tamen sermonem necessitatem facientem quod revolutio et motus involubilis non sunt eius faciunt grave aut leve. Una corpora prima sunt gravia aut levia. Cum enim alia sint que veniunt ad medium et alia que natant et elevantur propter motum, procul dubio ergo sunt quedam corpora gravia et quedam levia. Aut autem quando accidit revolutio et motus involubilis. Si ergo illud est secundum hoc, necesse est nobis ut inquiramus tamen quomodo sunt corpora dicta ante motum involubilem et quomodo sunt aptitudo incessus eorum. Nam non sunt possibile eis incedere sursum vel deorsum convenienter, non est sunt necesse et possibile sursum nec deorsum. Et nos quidem non invenimus loca nisi gravi et levi sicut diximus multotiens non semel. ¶ Et dico tamen sermone aggregato quod maior pars antiquorum laboraverunt in inquisitionem cogitationis harum causarum secundum maiorem partem virtutis sue. Ex eis enim sunt qui dixerunt quod terra est fixa et quieta propter involutionem. Sicut est sermo Callandi(?) antiqui. Et cum dixit necesse rei stanti in medio longinque ab orizontibus equaliter ne incedat sursum neque deorsum neque ad aliam partem, quoniam secundum hunc modum non est possibile ut moveatur ad loca contraria. Cum ergo necesse est propter hoc ut stat et quiescat necessario. ¶ Dico quod sermo iste sophisticus est non nisi quod est ex illud quod dixit: est verum omne quod ponitur in medio quiescat et stat necessario. Sermo autem quem dixit Anaximander non est proprius terre. ¶ Et dico tamen quod sermo eius iste non est necessitatem faciens, quoniam non videmus terram quietam in medio tantum, sed incedit tamen ad ipsum, et in quibuscumque locis est incessus aliarum partium eius, illuc tamen est incessus totius terre necessario, et non incedit incessu naturali, illuc stat statione naturali et quiescit. Iam ergo manifestum est et certum quod terra fixa est et quieta non quoniam ipsa locata est ab orizontibus equaliter, quoniam hoc communicat omnibus corporibus non terre proprie, sed incessus ad medium est terre proprie. Et dico tertium turpe est ut inquisitor perscrutator inquirat quare terra locata est in medio et quare ignis locatus est sub orizonte et non inquirat. Nam si orizon locus naturalis ignis, tunc manifestum est et patens quod necessarium est ut sit terre locus naturalis et est medium. Nam si non est locus iste naturalis et est fixa stans propter necessitatem patientis ab orizontibus sicut est in sophistica vel densa ex omnibus partibus ascensione vehementi quod non absconditur. ¶ Et sicut dicitur in sitiente et famelico valde a quo elongatur cibus et potus equaliter regitur ut quiescat et non moveatur omnino. Eius autem procedit ut inquireret sermo de quiete ignis in orizonte eius fixione et invenitur que est de illis que querunt causam stationis corporum et inquirunt causam incessus eius. Dico propter quod causam quedam eorum incedunt sursum et quedam deorsum cum non prohibet ab illo aliquid. ¶ Et dico etiam quod sermo ille non est verus

nisi accidit sermoni dicenti quod omnis eius partes non ut moveatur neque huc neque huc et figatur et stet in medio necessario. Dico ergo quod secundum hunc sermonem non oportet ut figatur in medio, sed aggregetur et moveatur ad omnes partes. ¶ Et dico tamen quod iste sermo est manifestus et igni etiam. Ignis enim quando ponitur in medio stat necessario sicut est status terre, quoniam tunc longinquus ab orizontibus equaliter et secundum hoc non recedit a medio et non recedit ab orizonte sicut videmus ipsum facere. Verumtamen ipse non incedit in totalitate sua ad punctum unum. Nam hoc accidit ex necessario etiam ex sermone antiquorum equalitatis. Verumtamen incedit per omnes ex partibus ignis ad simile sibi ex partibus orizontis. ¶ Dico ergo quod quanta ignis incedit ad quartam orizontis continentis corpora quidem non querunt punctum motum quod est ex igni quidem quando aggregatur ex multitudine ad paucitatem et inspissatur pervenit ad locum minorem et similiter quod ipse spargitur ex paucitate ad magnitudinem et rarificatur et magnificatur et pervenit ad locum maiorem. Si ergo illud est secundum hoc et medium non est locus et res naturalis moveretur terra tamen per modum huius motus quem narravimus propter equalitatem secundum longitudinem eius et equalitatem ab orizontibus equaliter. ¶ Iste ergo sunt sententie et dubitationes quas fecerunt speculatores querentes de causis rerum in figura terre et loco eius et ipsius quiete et motu eius. Volumus nos itaque dicere de illis rebus nunc et inquirere de eis. Verumtamen volo antequam faciam id dicere an terra est mobilis an quieta. Ex antiquis enim sunt qui posuerunt eam unam ex stellis sicut dixi in hiis que preterierunt et ex eis sunt qui dixerunt quod ipsa in medio est et quod ipsa est revolubilis et involubilis in modum super orbem medium. Et quod iste sermo est impossibilis et non potest esse et significatio illius est quoniam nos si incepimus dicere et diximus quod terra incedit in hoc incessu sicut natura invenit esse medium et movetur tunc procul dubio motu hoc motu violenter, quoniam iste motus non est essentialis. Nam si esset essentialis omnis pars ex partibus eius incederet hoc incessu. ¶ Nunc autem videmus partes terre incedere incessu equali ad medium. Si ergo id est secundum hoc non est possibile ut sit iste motus similis motus terre involubilis sempiternus cum sit violentus non naturalis. Elementum autem mundi est sempiternum et non absolvitur ei. ¶ Et dico tamen quod corpora omnia incidentia in incessu circulari moventur motu diminuto et motus eorum sunt multi diversi nisi corpus quod est orbis primi. Nam eius incessus et ipsius motus est unus et non diversus. Si ergo terra esset mobilis cum sit locata in medio moveretur duobus motibus necessario et si illud esset secundum hoc mutarentur et diversificarentur stelle fixe in altitudine celi necessario. Nos autem non videmus esse illud, nam ex quo loco oritur stella ex ipso et in loco in quo occidit semel occidit semper in ipso. ¶ Et dico quod incessus partium et incessus totalitatis eius naturalis est ad medium totius locus enim est centrum eius. Verumtamen ex eis quod convenit inquisitori ut inquirat et dicat cum non sit medium totius et terre unum tunc ad quod

duorum mediorum incedunt corpora
habentia gravitatem et partes terre incess-
su naturali suo ad medium totius aut
ad medium terre et quod sit quod incedit ad
medium aut incedunt ad ipsum quoniam est
medium terre. Dico ergo quod incedunt
corpora habentia gravitatem ad medium
ratione quoniam ipsum est medium totius et
signum illius sunt corpora levia et ignis.
Ipsa enim quando incedunt in cessu diri-
so ab incessu corporum gravium inc-
edunt usque pervenerint ad ultimum locum
modi orizontis continentis. Et di-
co quod accidit ut medium terre sit ipsius
medium totius. corpora enim incedunt
a deorsum incedunt usque consequi-
tur medium terre. Verumptamen id accidit
quia medium terre est locatum in medio to-
tius. Et signum quod omne quod incedit de-
orsum incedit ad medium et sunt corpora
habentia gravitatem et quod non incedit ad me-
dium terre non est incessus eorum figura e-
qualis habens angularis. Dico quod eorum de-
cessus est ad angulum unum. Si ergo i[ta]
est secundum hoc tunc manifestum est quod corpora
habentia gravitatem incedunt ad medi-
um terre. Et manifestum est etiam et verum quod
terra est locata in medio necessario et quod ipsa
est quieta et non movetur propter causas quas di-
ximus et propter quoniam eam dicam nunc et est quod cor-
pora habentia gravitatem quando proiciuntur de-
sursum proiectione una in recta [ad] aliam
... cadunt in unum locum et si pro-
iectio et elevatio fuerit semper non pervenient
loca sua.

Iam ergo manifestum est et clarum nunc per
illud quod diximus quod terra quieta et non
movetur in medio neque est medium et dico it-
um quod causa quietis terre et fixionis eius

est manifesta et patens in eis que dixi-
mus quod est quia de aptitudine eius est
ut incedat ex omnibus partibus suis ad
medium incessu naturali per dispositionem
quam invenimus nunc et est incessus ignis tamen ex
medio ab orizonta tamen non est possibile ali-
cui parti terre ut incedat ex medio ab
orizonta nisi per violentiam quoniam omni
corpori est motus unus tantum. Et quia cor-
pori quidem simplici est motus simplex
motus autem ex medio terre est contrarius mo-
tui suo ad medium. Si ergo id non est possibi-
le alicui parti terre ut incedat ex me-
dio tunc manifestum est et patens quod non
possibile est id terre toti quoniam locus ubi est si-
mul ad quem perveniunt incessus partis ter-
re illic etiam pervenit incessus terre to-
tius. Si ergo ita est secundum hoc et non est possibile
ut moveatur terra nisi ex virtute
fortiore et debiliore se ipsa tunc procul
dubio ipsa est quieta fixa necessario in
medio. Et testificantur quidem
nobis quod sit illud quod diximus quod terra loca-
ta est in medio auctores mensurationum
et quod dicitur in arte scientie astrorum. As-
censiones enim stellarum et earum oc-
casus et ipsarum figure et ipsarum ordines
sunt propter etiam quod locata est ipsa in me-
dio. Iam ergo determinavimus
nunc locum terre et an ipsa est quieta an
mobilis determinatione sufficiente
secundum credulitatem nostram et veritatem.

Volo nunc etiam referre figuram
terre. Dico ergo quod oportet ut sit in-
cessus eius orbicularis circularis
necessario. quod est quia omni parti ex partibus
terre est gravitas usque perveniat ad
medium et quod pars magna earum coartat
partem minorem quare non est possibile ut

separetur et in unum redeat sed aggregatur et colli-
gitur et quantum magis appropinquat ad
medium addit constrictionem et impel-
lit partem usque perveniat ad medium et
oportet ut intelligamus quod diximus et
narravimus sicut est modus existens ex
quibus dixerunt antiqui qui dixerunt natura-
les et sermo ducitur ex eis. Verump-
tamen ipsi posuerunt incessum terre ad me-
dium violentum. Nos autem diximus ser-
mone meliore et rectiore eo. id est quoniam
de aptitudine gravis est ut incedat
ad medium et dico narrationem sermo-
nis eorum propter eas quod corpus in se gravius po-
Amplius separentur gravia corpora
ab aliis continentibus ea et incedunt
ad medium incessu equali. Et dico
item si corpora habentia gravitatem incedunt
ex orizontibus ad medium equaliter
aut diverso modo ab illo tunc ipsa in-
cedit ad medium et non transeunt ipsum.
Et dico item quod partes terre que in-
cedunt ex omnibus partibus et orizontibus ad
medium incessu equali. Similiter est incess-
sus terre totius simul necessario. Et id qui-
dem manifestum est et patens quod ipsa quando
venit ex omnibus partibus equaliter et elongi-
tudo omnium partium ex medio equalis necessario
et hec est figura existens secundum hunc
modum orbicularis procul dubio et secundum
hunc modum est item terra quamvis non ve-
niant partes eius ab omnibus fontibus
ad medium equaliter quod est quia pars maior
impellit minorem partem necessario et pars ma-
ior impellit partem leviorem usque
perveniunt ad medium cum de aptitu-
dine utriusque perveniat ad medium.
Potest autem aliquis absolvere hanc
questionem motam ex hac specie. Dico

quod posset inquisitor querere et interrogare
si terra locata est in medio et est figura eius
rotunda orbicularis et ponatur du-
plus gravitatis eius in una parte eius
ab eo quod sequitur medietatem orbis non
erit medium terre et medium totius dimensio-
nale erit ergo tunc terra quod aut non quie-
scat et stabit in medio aut si quies-
cet et stabit et erit in medio erit possi-
bile ut moveatur ab eo procul dubio.
Hoc ergo quod consequitur est necessario. Dico er-
go quod absolutio huius questionis non erit labo-
riosa invenienti. Si nos visi fuimus et
apposuimus mentem intentam parum et
direximus et determinavimus qualiter ex-
istimavimus quod ipsa venit ad medium.
Illum coartat pars maior partem mi-
norem et consequuntur eam usque quo per-
veniunt et continget et formatur medi-
um de aptitudine eius et decensionis
eius usque consequitur locum hunc scilicet
medium et hic quidem sermo conve-
niens est in gleba una et una parte
terre et in totalitate. Illud autem iam
dictum est quod accidit sicut diximus
non propter dispositionem parvitatis corporis neque propter
dispositionem magnitudinis eius sed
accidit in omni corpore de aptitudi-
ne cuius est descensus ad medium. Si er-
go id est secundum hoc tunc si terra incedit
ita ex aliquo locorum aut alia par-
tium eius tunc ipsum incedit usque quo con-
sequitur et pervenit ad medium ex omni-
bus partibus eius equaliter propterea quod incessus par-
tium eius et decessus earum diversifican-
tur quoniam partes magne impellunt
parvas usque perveniunt et sequuntur me-
dium quare earum decessus fit tardior et
velocior. Si ergo non gravata est terra

in medio nisi secundum huiusmodi quem narravimus. Si ergo illud est ita et manifestum est, et clarum quod locus terre orbicularis est rotundus. Si ergo ipsa est secundum hanc dispositionem, scilicet quoniam generata est in principio tunc paulatim fuit terra orbicularis rotunda propter sermonem quem diximus. Et quoniam corpora habentia gravitatem incedunt et descendunt ad angulos similes, et hoc est signum quod ipsa non descendunt per descensum nisi quia ipsa est orbicularis rotunda naturali rotunditate, tunc si corpus terre est orbiculare natura et ipsa est orbicularis. Et dico quod ex eis quod oportet ponere quod magis rerum est secundum dispositionem suam naturalem secundum quam generata est non secundum dispositionem suam non naturalem violenter.

Et dico etiam quod significatio super figuras rotunditatis terre sunt res cadentes sub visu, quoniam est quia ipsa si non esset rotunde figure non ipsa abscinderet eclipsim lune secundum quod videmus exire ei. Nunc autem nos videmus eam in omni sue figura[tione] in omnibus figuris suis aggregatis est autem eius gibbosa et profunda apud eclipsim nec una ~~...~~ sic contingens gibbosa semper. Si ergo ita est secundum hoc, terra cum eclipsis eius ex hoc quod terra tegit eam tunc procul dubio est quod ipsa est eclipsata propter cooperimentum terre et quod cum eclipsis eius est ex cooperimento terre. Et dico etiam quod signum ergo rotunditatis terre et quod ipsa est orbicularis et quod ipsa non est magne magnitudinis est casus stellarum sub visu quoniam est quia si nos permutamus parum ad partem stellarum medium celi aut ad partem alphatarda ostenditur nobis species alia ex speciebus stellarum que sunt super capita nostra diversarum valde ab aliis stellis que est quoniam nos permutabimus ad medium aut alphatarda. Videmus quod occultabantur a nobis ex stellis que non videbamus in terra egypti et terra prope non videbamus in eo quod sequitur partem alphatardia et stelle quas videbamus in parte alfatardia semper accidit in illis partibus scilicet egypti et parte prope.

Iam ergo ostensum est nunc ex hiis rebus quas diximus de figura terre quod est figure rotunda orbicularis et quod terra non est magna grandis et quod si ipsa esset magna non appareret nobis quando nos permutaremus parum de loco alio species alia et eminus orbis. Si ergo sic putantem terre vero quod estimant quod locus qui nominatur statua herculis continet primum tamen extremis terre in die propter ergo dixerunt quod mare est metha una et hic est sermo. Certum ille negandus valde. Et dico quod verificatio huius sermonis in eo est athoam quia non est nisi in locis illis nisi quoniam loca et aggregantur illic et inveniuntur et attestantur nobis etiam super figuram terre quod est ipsa rotunda auctores mensurationis qui nominantur mathematici et sunt auctores almagesti. Ipsi enim ostendunt ut sciunt quantitatem revolutionis terre et dicunt quod revolutio terre est xxx iiii milia miliaria. Et signaverunt ergo propter hanc rem quod terra est rotunde figure orbicularis tamen et quod ipsa etiam prout corporis necessario cum comparatur ad magnitudinem celi et reliquarum stellarum. Iam ergo complevimus nunc determinationem figure terre et loci eius et quod ipsa est quieta immobilis.

Incipit iii liber de celo et mundo.

Nos autem diximus in eis que preterierunt de hoc libro in quo celum primum et determinavimus ipsum determinatione exquisita et determinavimus etiam stellas existentes in eo et ex quibus substantiis sunt et qualiter et quod ipse non sunt ex aliquo elemento aliorum iiii et quod ipse non cadunt sub corruptione. Nunc autem dicimus quod ex rebus naturalibus sunt res que sunt substantie et ex eis sunt res ex actione substantiarum et earum impressiones et non significamus per substantias nisi corpora simplicia sicut ignis et terra et reliqua corpora simplicia et que sunt ex eis sicut animalia et plante.

Et non significo per actiones et impressiones nisi motus cuiuslibet corporum et motus reliquarum rerum quarum ista corpora sunt causa et alterationes earum ad invicem et earum permutationes. Iam ergo manifestum est nunc quod omnis interrogatio de natura est in corporibus quoniam est quia substantie naturales aut corpora aut sunt cum corporibus et hoc quod sunt manifestum patens est ex eis que diximus in hiis que precessa sunt in principio istorum et ostendimus naturam eius determinatione exquisita et quod non cadit sub generatione et corruptione. Volo ergo ut dicam nunc etiam duo corpora de quibus diximus a. scilicet terram et aquam, ut dicam etiam generationem et corruptionem propter ea quoniam accidit quoniamque utrisque propter hec duo corpora et rememoratio utrorumque est in esse generationis et in quibus rebus est. Dico ergo quod aut non est generatio omnino aut non est stat in visit iiii et in eis que sunt ex illis tamen. Impossibile ex eis quorum nos investigare prius et inquirere est an sit generatio an non sit generatio omnino.

Dico quod primi qui philosophati sunt prima via diversificati sunt ad invicem de illo et diversificati sunt etiam a sermonibus nostris quos dicemus hic nunc ex eis enim sunt qui dixerunt quod generatio non est neque corruptio omnino quoniam est quia non est aliquid ex rebus quod generetur neque corrumpatur per se unum, immo est et videtur apud nos tamen non in esse rei. Sic sermo melissi et sequacium eius et sermo manei et parmenidis et sequacium eius. Dimittamus ergo nos quod ipsi quamvis non dixerunt bene in quibusdam rebus tamen certum non sunt in sermone in rebus naturalibus. Si autem ex eis quorum intentio convenit ut inquiramus hic de rebus que non cadunt sub generatione et corruptione et non moventur omnino motu quasi quoniam ipse est conveniens libro qui nominatur auditus naturalis et in ipso est inquisitio de natura et non dixerunt hunc sermonem nisi quoniam ipsi non constituerunt scientiam aliquam nisi scientiam istius neque putaverunt quod aliquid cognoscatur nisi substantie sensibiles et non dixerunt hunc sermonem et dixerunt hunc sermonem.

Et dixerunt quod non est generatio neque corruptio quoniam ipsi consideraverunt quod si invenitur cognitio aliquando aut scientia tunc procul dubio oportet ut sit scita cognita stans fixa non alteratur a dispositione sua neque corrumpitur. Qui ergo cogitaverunt hanc cogitationem communicaverunt sermones suos ad has naturas et dixerunt quod ipse non recipiunt generationem et corruptionem quoniam sunt cadentes sub oculis et cognitione. Et ex eis sunt qui diversificati sunt sermoni istorum diversitate tota. Quod intendunt et dixerunt quod omnis res sunt generate et non est aliquid de rebus non generatum omnino. Impossibile ex

eis sunt que non cadunt sub corruptione
sed remanent semper. Et ex eis sunt qui
corrumpuntur et fiunt, sicut est sermo eo-
rum multorum et eius sequacium et hominis alii
ex naturalibus qui posuerunt sunt in rebus
naturalibus imparibus et ex eis sunt qui
dixerunt quod res generate sunt ex triangulis
et non est aliquid ex eis extra secundum dispositionem suam
omnino. Unumquodque una res est extra stans tamen
sed quando figurantur res relique et generan-
tur et ipsa est deferens eas, sicut est sermo E-
racliti et aliorum multorum naturalium.
Et ex eis sunt qui posuerunt corpus ge-
neratum. Unumquodque quod est compositum ex
laminis et sunt superficies et resolvuntur
in laminas iterum.

Dico ergo nunc quod in futuro inquire-
mus de reliquis sermonibus. Sed nunc
autem volo inquirere de sermone dicen-
tium quod corpora sunt ex laminis. Et dico quod
accidit dicenti hunc sermonem ut con-
cedat contrarium eius quod accidit de
suo in mensurationibus. Et hoc quidem mani-
festum est et clarum. Et esset conveniens di-
centi hunc sermonem ne diceret hunc ser-
monem omnino et quando dixit ut firmaret ser-
monem suum per sermones et rationes veri-
ores et fortiores ratione sua ita. Et
dico iterum quod error dicentis hunc sermo-
nem est manifestus, patens, planus, quod
est quod sicut corpora ex superficiebus sunt, sic
superficies ex lineis et linee ex punctis.
Si ergo iste res sunt secundum hoc, erit pars
linee linea necessario, et nos iam inqui-
sivimus de istis rebus et exposuimus eas
in eis que premissa sunt in tractatibus quos
narravimus in motu, et diximus quod
non est linea que non recipiat partitionem et
divisionem.

Nunc autem volumus inquirere in-
quisitionem parvam de eo quod accidit
in corporibus de sermone impossibile quod non est
possibile ut sit ex sermone dicentium
partem que non dividatur. Idem enim quod accidit
de impossibili actoribus mensurationis
accidit etiam actoribus corporum natura-
lium, et non accidit etiam actoribus mensura-
tionis totum quod accidit de impossibili
auctoribus corporum naturalium quoniam
corpora mensurationis sunt diminuta
a corporibus naturalibus, sed corpora
naturalia sunt addita super res men-
surationis et multum ex eis quod non possibile est
accidere actoribus partis que non divi-
ditur accidit eorum actoribus corporum
naturalium necessario, sicut divisio; non enim
possibile ut res dividatur in rem que non
recipit divisionem. Impressiones autem di-
viduntur secundum duos modos: aut per for-
mam aut patiuntur per formam, sicut
color; color enim dividitur in albe-
dinem et nigredinem. Patiuntur vero sicut res
que recipit divisionem non per dispositionem
sue essentie, sed per dispositionem differen-
tis ipsam. Si ergo hoc est secundum hoc, erit
manifestum et patens quod omne quod re-
cipit divisionem ex impressionibus
non recipit divisionem nisi secundum hunc
modum quem diximus. Volo ergo
nunc inquirere de parte que non dividi-
tur et quid accidit in sermone de eo-
dem impossibili. Dico ergo quod
ex eis quod impossibile est esse est ut sint
due res quarum nulli gravitas sit
et quando aggregantur sit utrique gravi-
tas. Corpora autem sensibilia omnia habent
gravitatem sicut terra et aqua et ipsi conce-
dentur hoc. Si ergo hoc est secundum hoc

et puncto non est gravitas omnino, tunc ma-
nifestum est et patens quod non est linee gravitas
omnino, tunc manifestum est et patens quod non est
linee gravitas etiam. Si ergo hoc est secundum
hoc, non est alicui corpori gravitas omnino.
Redeamus ergo nunc et dicamus
quia non est puncto gravitas et hoc manifestum
est et patens. Nam sicut grave
possibile est ut sit gravius re alia et levius
re alia, gravius aut levius necesse est grave
vel leve necessario sit magnum et ma-
ius, omne enim magnum est maius etiam,
sed non omne maius est magnum etiam, quia
est quando sunt res parve que sunt ma-
iores rebus aliis. Redeamus ergo
et dicamus si aliquid ex rebus est gravius et est
maior re alia, tunc est maioris gravita-
tis quam illa necessario. Si ergo hoc est secundum hoc,
tunc omne grave recipit partitionem; punc-
tum autem non recipit partitionem apud eos; ergo
non est grave omnino. Et dico iterum quod gra-
ve est res spissa et leve est res rara. Sp-
issum est divisum a raro. Spissu-
m namque quando est in magnitudine
simile raro est plurium punc-
torum quam ipsum. Si ergo hoc est secundum hoc
et punctum est grave aut leve, tunc pro-
culdubio sive est spissum aut rarum;
tunc spissum et rarum recipiunt
divisionem per eorum estimationem. Punc-
tum autem non recipit divisionem per eorum es-
timationem; ergo punctum non est grave
neque leve omnino. Et dico iterum quod omne
grave aut molle aut durum necessario. Mol-
le vero est quod impellitur, sed durum non impellitur
impellitur et cedo huius sermonis est ap-
parens et est quod res que non impellitur di-
visionem recipit. Sed durum quidam
quod impellitur et cedit quidam mani-
festatio est huius sermonis et apparet,
et est quod res que impellitur et res que non impel-
litur divisionem recipiunt. Punctum
autem non recipit divisionem; ergo punctum
non recipit totum quod recipit semper res
gravitatis incedens deorsum et ad medi-
um. Si ergo hoc est ita, nunc non est super dispo-
sitione partitatis triangulorum ex quibus
componuntur extra est ignis incedens sur-
sum quod licet illud secundum quod dixerunt
isti esset ignis multus tardioris in ces-
sionis sursum et gravior quoniam ipse est com-
positus ex triangulis multis, sicut
est sermo eorum. Nunc autem nos videmus
contrarium sermonis eorum. Ignis enim
quando est maior tanto est levior et veloci-
oris incessus sursum et quando est minor et
velocior ad incedendum deorsum. Di-
co iterum sermonem quia sicut leve est leve
quando est compositum ex corporibus huius generis par-
vis, et est etiam grave grave quando est compositum huius
generis multis, et sunt aer et ignis et aer
compositum ex triangulis multis similibus
et est eorum diversitas propter partitatem triangu-
lorum et eorum multitudinem. Et sunt propter
hoc quedam graviora aliis et quedam eorum
leviora aliis et est procul dubio quantitas ex
quantitatibus aeris in multitudine gra-
vior aqua. Ergo incedit aer tunc deor-
sum. Hoc autem est impossibile non existens quoniam
quanto aer est plus tanto est levior
suo incessu sursum quam incessu ad a-
quam. Sed quando hunc modum discernunt
illi grave et leve et secundum huiusmodi nar-
rant ea.

Alii vero noluerunt per hunc mo-
dum nec per hanc discretionem in e-
quisitionem. Namque dixerunt illud et
verificantur per intentionem que est per in

tentionem illorum et sunt antiquiores eis tempore et ante eos. Nos autem videmus spissitudinem quorundam plus esse quam spissitudo quorum quod est quia corpus extenuantur est gravioris per immutationes. Iam ergo ostensum est nunc et certum quod leve et grave non sunt ex multitudine componentium vel homogeneorum et paucitate eorum. Nam si utrique essent ita esse utrorumque spissitudo equalis tamen.

Eorum autem qui dixerunt quod corpora sunt composita ex partibus indivisibilibus qui componunt corpora ex superficiebus non est possibile eis dictum ut dicant quod cuius est superficies maior est gravior sicut in corpore composito ex ea quam id est impossibile omnino qui autem excedunt quod corpora ex corporibus habentibus tres dimensiones que non dividuntur possibile est eis sermo ut dicatur quia corpus maius est maioris gravitatis. Impossibile non est possibile eis ut dicant illud in corporibus primis simplicibus. In corporibus autem compositis non est possibilis eis sermo ille omnino quia videmus corpora composita esse graviora aut leviora secundum hunc modum quod est quia nos videmus corpora multa parva corporis que sunt graviora gravitate cum corpus aliud quod est maius in corpore suo sicut est in lana. Alii dixerunt quod causa gravitatis et levitatis est sed alium modum ab illo quod dixerunt illi scilicet est vacuitas existens in corporibus et est quod implet ea sursum donec fortasse sunt corpora multa leviora quam in eis est vacuitas plus propter id sunt maiora in spissitudine cum nullus sunt composita est compositio aliorum similium eius equaliter per multitudinem et paucitatem. Et dico sermone aggregato quod ipsi dixerunt quod causa levitatis rei alicuius comparatione ut sit in ea plus vacuitatis quam in sua compositione et secundum hoc dixerunt quod res est gravior aut levior quam alia. Dico ergo nos quod illi qui dicunt hunc sermonem et discernunt has duas virtutes hac discretione indigent ut non ponant vacuitatem causam levitatis tantum, sed ponant etiam causam illius ut sit in ea extra minus quam si non sunt valent non erit leve omnino quod est quia ipsi si dicunt quod ignis est levis quia vacuitas est in ipso plus invenitur secundum eos in sermone eorum id est ut autem plus sit levius igne pro quanto hoc vacuitas est plus cogitur ergo propter id dicere quod oportet ut sit magne ex corpore multiplicata eius quod est in auro donec sit levior auro. Et dico quod ex antiquis qui non consideraverunt vacuum nisi quod in mundo sit vacuum omnino sunt homines qui non dixerunt grave et leve omnino discreverunt inter utraque omnino sicut pictagoras et empedocles et exercitus eius fuerunt qui dixerunt grave et leve et discreverunt inter utraque hii. Impossibile non dixerunt quare quedam corpora non sunt gravia absolute et quare quedam semper incedunt sursum et incedunt quedam eorum semper in deorsum nec dixerunt quare quedam res maiores in spissitudine sunt leviores aliis qui sunt minoris spissitudinis cum ipse. Ipsi non quamvis locuti sunt in illo tamen non exposuerunt id et divisi sunt a terra oculorum eorum et id manifestum est et patens sicut diximus in superiori sermone. Et dico item quod illi qui locuti sunt in causa levitatis ignis et quod ipsa ex multitudine vacuitatis que est in ipso indigent ut sequantur ipsos tamen sine isto a quibus non est eis exitus quod est quia in igne ex corporeitate minus quam sit in reliquis corporibus eorum et id quidem satis per hoc quod est ignis multus in quo est de corpore plus quam corpus existens in terra pauca et est levior ea. Et si dixerint quod res fortasse est levis propter dispositionem in ea de vacuitate non propter dispositionem corporis scilicet debemus eis et dicemus quare modo penitus grave absolutum et discernunt ipsum ab alio. Ipsi enim dicunt quod propter magnitudinem corporis quod est in eo secundum dicemus quod cumque est aliqua ex quantitatibus terre minus est de corpore vel parva minor eius quam est in igne multo. Non ergo perhibetur quare sic gravior terra. Si ergo dixerint quod res est levioris levitatis propter id quod in ea est de vacuitate dicemus quod non est tunc procul dubio aliqua ex quantitatibus terre incedentis deorsum semper levior quam res levis absolute incedentis sursum secundum hoc autem est inconveniens impossibile quia leve absolutum est semper levius quam res habentes gravitatem incedentes deorsum res autem levior non est levis semper quamvis quamque dicunt res habentes gravitatem et quedam eorum leviores aliis sic est sermo. Nisi quando aliquid est levior quam terra. Si autem dixerint quia oportet ut vacuum existens in re sit secundum quantitatem implementi existentis in ea equaliter ut sit levis vel gravis dicemus nos non dicunt ex hiis aliquid per impedimentum id est ab inquisitione nostra apud nos sequitur enim secundum nos ex sermone meo iste error et sermo impossibilis quod non est possibile sibi ut sit quod est quia ignis multo magnus parvo non est ex corpore secundum quantitatem vacuitatis existentis et secundum id incedit ignis multus sursum velocius magis parvus et similiter incidit aurum et plumbum multum velocius deorsum quam aurum et plumbum paucum et similiter sunt relique res habentes gravitatem et non oportet ut esse hoc ita si esset grave et leve secundum sermonem nostrum et discretionem nostram quam discrevimus. Et dico etiam quia impossibile est ut res incedat sursum propter vacuitatem que est in ea cum vacuitas ipsa non incedat sursum quod si dixerint quod de aptitudine est incedere sursum et de aptitudine implementi est incedere deorsum. quare sunt vacuitas et impletio propter id due cause reliquarum incessu sursum et deorsum. Dicemus si id est secundum hoc quod dicitis tunc non est necesse nobis ut queratis quare quedam res composite sunt graves et quedam earum leves. Sed est necesse nobis ut queratis ob quam causam non separatur unum eorum a corpore suo scilicet vacuitas et impletio deinde incedit unum eorum sursum semper et alterum deorsum semper. Et dico item quod est ratione est ut ponamus vacuitati locum quasi ipsa non sit locus. Dico ergo quod si vacuitas movetur procul dubio movetur ex loco et pervenit ad locum et dico eis item quare est causa motus vacuitatis. Ipsi enim non possunt dicere quod vacuitas tantum non movetur tantum, sed impletio et corpus tantum. Et dico item quod iste alterationes contingunt illi id est qui ponit causam levis eius et gravis paucitatem corporum et ipsorum magnitudinem aut ponit ipsam partem in esse. Impossibile ponere naturam vel materiam harum in virtute et radicem earum multum contrariam. Nam si esset materia una sicut est sermo illorum qui componunt corpora ex figuris triangulis non esset grave absolutum nec leve absolutum omnino. Et si materia harum...

continua sicut est sermo dicentium vacuitatis impletionis. Et tunc inveniuntur res gravitatem habentes et levitatem que sunt in eis sunt leve absolutum nec causa quod sunt quedam eorum graviora et leviora quam reliqua res absolute. Ipsi autem cum posuerint magnitudinem corporis et eius puritatem causam levitatis et gravitatis dixerunt istud sermone vano. Unde propter hoc sunt propinquiores ad recipiendum quam illi qui dixerunt prius quod est quia ipsi dixerunt quod ista sunt .iiii. que sunt levia et gravia secundum modum grossitudinis sue et subtilitatis ipsorum et ingreditur quidem secundum eos qui posuerunt unum elementum tantum scilicet diversificatur secundum modum subtilitatis sue quod ingreditur secundum eos qui posuerunt materiam corporum unam tantum quia non est res gravis absoluta neque levis absoluta et non aliud quam incedat sursum aut deorsum ex seipsa. Sed comprimitur ex superiore suo et descendit deorsum aut coarctatur de subtus se et incedit sursum et quod sunt res multe subtiles graviores rebus paucis magnis. Si ergo istud est secundum hoc accidit ex sermone ut sit aer multus aut ignis gravior aqua pauca aut terra. Hoc autem est impossibile. Non est possibile ut sit omnino propter illos sermones quos diximus primum in gravi et levi secundum modum istum.

Volo autem nunc enumerare quod de gravi et levi dicere videre hoc utraque et dicam in utrisque sermonem exquisitum duabus rebus simul. Dico tamen quod non est res habens gravitatem nisi ex rebus habentibus gravitatem et iam concedunt auctores prius quod non dividitur in diversitate quantitatis partium ex quibus fit leve et grave et consequitur est istud. Unde impossibile est dicere istud sermone fortuitu non silogistico. Plato autem dixit quod est omne grave plus gravium non est nisi gravioris gravitatis non est proculdubio unaqueque partium que non dividitur et significator istius est quod sit .iiii. punctis est gravitas et corpus compositum ex multis punctis est gravioris gravitatis quam corpus compositum ex punctis paucis vel proculdubio quia fit corpus gravioris gravitatis vel necessario sicut sermo noster quod res que fit corpus vehementius album corpore albo est alba proculdubio. Si ergo istud est ita est tunc corpus plus grave propter punctum unum grave ergo proculdubio punctum unum habet gravitatem.

Dico tamen quod impossibile est ut corpora sint ex compositione superficierum quorundam quedam earum adherent aliis sicut est adherentia linee lineis ex parte una. Unde sicut non componitur cum linea in longitudine et latitudine et sunt extremitates superficies simul convenient eis ut componant superficies tantum ut extremitates sunt corporum. Si ergo possibile est ut sit aliquid ex compositione superficierum et earum coaptatione ad invicem per latitudinem tantum inveniretur proculdubio corpus quod non est elementum neque ex elementis. Hoc ergo est impossibile neque est possibile ut sit.

Et dico tamen si corpora sunt graviora ex superficiebus per multitudinem superficierum non per earum compositionem aut multiplicationem earum impossibile sicut dixit in libro qui dicitur Thimeus et dictum est illic tunc manifestum est et patens quod puncto et linee est gravitas. Nam sermo in uno eorum est simul sermo in alio sicut diximus multotiens. Si ergo non est diversitas in materia ipsorum secundum hunc modum. Sed sic est diversitas terre et ignis. Dico quod ignis est levis et terra est gravis sunt proculdubio quedam superficies tamen leves et quedam tamen graves et similiter erunt quedam linee et puncta gravia et quedam levia quod est quia superficies aeris est gravior superficie ignis. Si ergo istud est secundum hoc accidit tamen ex isto sermone ut non sit corpus omnino et ut resolvatur aliquod corpus tamen quod est quia punctum est simile linee et linea superficiei et superficies similis corpori tunc quedam eorum resolvuntur ad quedam usque perveniunt ad rem utramque primam. Si ergo istud est ita tunc possibile est ut sit in corpore aliquo punctum tamen et ut non sit in corpore alio punctum tamen et ut non sit corpus omnino. Hoc autem est impossibile nec potest esse omnino.

Et dico tamen sicut sermo in tempore convenientes huic scilicet sermoni in puncto inveniuntur aliqua hora et non erit in tempore omnino aut erit impossibile ut non sit tempus quoniam sermo noster nunc est similis puncto. Non erit dividitur omnino et accidit sermo iste impossibilis illis qui composuerunt mundum totum ex numero et de hominibus sunt quidam qui componunt mundum totum ex numero sicut dicunt pitagorici.

Redeamus ergo et dicamus quod primum est generatio corporum scilicet quod dixerunt auctores superficierum et multi quod est quia corporibus naturalibus est gravitas et levitas punctis autem et unitatibus non est gravitas neque levitas. Si ergo istud est secundum quod diximus non est punctum neque unitas corpus habens gravitatem aut levitatem omnino. Significatio quod omnibus corporibus simplicibus est motus naturalis necessario. Et quia invenimus ergo cum quod corpora simplicia moventur proculdubio ipsa moventur motu violento sicut fuerit eius motus eventualis et motus existens in eis extra naturam. Si ergo invenitur motus aliquis extra naturam est proculdubio motus alius naturalis necessario et si sunt motus extra naturam multi tunc motus naturalis est unus motus tantum quod est quia unicuique rerum est motus naturalis unus tantum et sunt eis accidentales motus plures.

Et signum huius intentionis quod diximus quod corporibus simplicibus non est motus naturalis est quies res eius quiescit aut violenter aut quiete naturali necessario et in loco in quo quiescit quiete naturali illic incedit etiam incessu naturali. Si ergo hoc est secundum quod diximus et omnis rei que videtur quiescere in medio quies illic est naturalis tunc manifestum est et clarum quod est incessus illic est incessus naturalis.

Et si quies eius illic est violenta tunc quidem istud incedere eam quod prohibeat deorsum semper prohibens eum aut quietem aut motum. Si ergo prohibens est quietum revolvemus sermonem nostrum primum [illegible] dicemus quod res quieta prima aut est quieta quiete naturali aut incedit ad infinitum. Hoc autem est ex eis que impossibile est esse. Si autem prohibens primum est motum sicut dixit Empedocles quod terra est quieta propter aquam et hoc est tota aqua sustinens tunc nisi incedit cum non sit possibile ut incedat ad infinitum neque aliquid eorum que est impossibile esse est existens. Hoc autem est ex eis que impossibile est esse. Dico ut aliquid ad infinitum incedat. Si ergo istud est secundum hoc proculdubio res quieta in loco aliquo necessario et sunt motus et incessus non est ad locum in quo est naturalis.

Volo autem redire secundum Leucippum et Democritum. Sed sermonem istorum utrique inquam, cum dixerunt quod corpora prima moventur semper in vacuo et infinito, quod non habent finem. Dico ergo quod utrique quaerendum est in motu corporum primarum et quis motus eorum naturalis. Nam si unumquodque istorum corporum non movetur nisi motu corporis alterius, tunc est motus eorum violentus et invenitur eorum motus naturalis tamen necessario, scilicet motum quem est violentus et scilicet corpus motum primum. Corpus enim motum primum non movetur ab aliquo corpore violenter. Immo movetur ex motu naturali. Quia est quod si corpus primum non movetur motu naturali est motus ad infinitum cum unumquodque moveatur corporum a corpore alio violenter et movetur tamen ipsum corpus ad violenter. Ergo illud est usque ad infinitum. Hoc autem est quod impossibile est esse. Accidit autem hoc impossibile tamen necessario ei qui dixerit quod elementa movebantur antequam esset mundus motu non habente ordinem neque ordinationem sicut dicitur in libro qui dicitur Thimeus. Redibo ergo secundum dicentem hunc sermonem. Dico quod motus elementorum non potuit esse quin sint aut violentus aut naturalis necessario. Si ergo elementa movebantur motu naturali, tunc procul dubio mundus erit tunc etiam, et hoc quidem manifestum est et apparens ei qui vult subtiliare mentem suam et acuere eam in cogitando illud quod est quod movens primum movetur necessario interim motu naturali sicut elementa movebantur sine violentia quieta in locis suis. Si ergo erit iste ordo et ista ordinatio secundum quam nunc sunt elementa. Universaliter ergo dico quod elementa habentia gravitatem moventur ex medio ad medium et hoc quidem est sectio et hec ordinatio et ordo mundi nunc motu. Posset autem aliquis quaesitor quaerere et dicere quod si elementa movebantur motu non habente ordinem non sunt possibile quod sint ex motibus eorum illis huiusmodi congregationes ex quibus facta sunt corpora, dico sicut ossa et carnes, scilicet quod dixit Empedocles quod amicitia et dilectio aggregavit quaedam elementa quibus congregata sunt capita multa sine collis.

Volo autem nunc redire secundum illos qui dixerunt quod elementa sunt infinita et quod ipsa moventur ad infinitum. Dico ergo quod si id quod movetur est unum tamen est incessus unius tantum necessario non moventur elementa motum compositum et si quod movetur est infinitum sunt motores et incessus infiniti tamen necessario. Si autem sunt motores et incessus infiniti tamen necessario. Si autem sunt motus infiniti sunt elementa habentia confusionem procul dubio quoniam incedunt omnia ad loca diversa et sic est ordo et non ordo res una. Nos enim non videmus nunc omnia elementa incedere ad locum unum nisi quando ex eis sunt homogenea. Et dico tamen secundum eos et dico quod id ibi non est ordo in aliquo est extra naturam compositorum aut sensibilium essentialiter naturam.

Et dico etiam quod impossibile est ut sit res infinite motus impositus quia est contra naturam rerum. Et id quod est in summa illarum rerum et in summa temporis quod apparet tunc erit contrarium eius quod sunt res nunc. Dico ergo ut sit res in illis quod non habet compositionem ordinationem naturalem ut sit res naturalis habens ordinem. Nos autem non videmus aliquid ex operationibus existere per formam ita ut sit res secundum hoc et accidit quod melius secundum quid dixit quod mundus est factus ex rebus cunctis

non est motus ordo et studuerunt homines alii et isti fuerunt qui non posuerunt generationem ex rebus quae erant aggregare deinde movere et separarunt se. Et dixerunt quod non fuit necessarium ut mundus fieret ex rebus separatis motis et quiescentibus. Ergo propter hoc Empedocles propter hoc quod dixit amorem et amicitiam quae fuit generationem mundi totius ex rebus separatis. Deinde dixit quod non fuerunt aggregate nisi per amicitiam et delectationem ut fugeret a confusione per motum. Idcirco propter hoc dixerunt quod factus est mundus ex re una aggregata sicut diximus, nisi post deinde separata est. Si ergo ostensum est nunc et verificatum per id quod diximus quod unumquodque corporum simplicium naturalium est motus aliquis naturalis et quod ipse non est violentus nisi extra naturam. Et dico etiam nunc quod quibusdam elementorum est gravitas quibusdam eorum levitas necessario et verificatio illius est id quod dicemus nunc. Nos nunc diximus quod elementa moventur necessario. Si ergo ei quod movetur non est gravitas naturalis non est possibile ut moveatur omnino neque ex medio neque ad medium. Sit itaque nunc corpus cui non est gravitas .a. apud lineam et corpus habens gravitatem apud .b. et incedat corpus cui non est gravitas apud lineam lineae .c. et lineae .d. et incedat corpus habens gravitatem in illa hora ad lineam .c. et lineam .e. Ergo incedat corpus habens gravitatem in incessu plus longinquo quam sit incessus corporis cui non est gravitas in hora una et separetur verum ex corpore habente gravitatem corpus secundum hunc modum quantitatis quae est inter lineam .c. et lineam .e. ad lineam .c. et lineam .d. Nam possibile est ut separetur id ex eo et hoc est forte.

Redeamus ergo et dicamus quod si corpus totum habens gravitatem perambulat lineam .c. et lineam .e. totam perambulat proculdubio et corpus cui non est gravitas lineam lineae .c. et lineae .e. totam in illa hora. Si hora in qua perambulat corpus cui non est gravitas incedunt ambo spacium unum ad horam aequalem. Hoc autem est ex eis quae impossibile est esse et non quidem sermo corporis levis convenit.

Et dico etiam quod si inveniatur corpus quod moveatur non grave neque leve tunc ipsum non movetur nisi violenter necessario et quod si ipsum movetur violenter sit motor eius infinitus. Hoc autem est ex eis quae impossibile est esse quia est quoniam fit quod omne corpus mobile non movetur nisi ex virtute aliqua corporis. Tunc minus levius movetur procul dubio plus quam sit motus corporis maioris gravitatis ex illa virtute una. Moveatur ergo nunc corpus maius cui non est gravitas quod est apud lineam .a. et perambulet lineam quae est apud lineam .a. et .c. et lineam .e. et perambulet corpus habens gravitatem quod est apud .b. lineam quae est apud .e. et .d. in illa hora et tempore aequali. Ergo cum separatur corpus habens gravitatem secundum modum quantitatis quae est in summa lineae .c. et .e. ad lineam lineae .c. et .d. accidit tunc ut hoc corpus quod separatum est ex corpore habente gravitatem perambulet lineam lineae .c. et lineae .e. in illa hora et tempore in quo perambulat corpus cui non est gravitas. Nam corpus totum habens gravitatem perambulat lineam quae est apud lineam .c. et lineam .d. quare et quantitas velocitatis in cessu corporis minoris ad corpus maius sic est quantitas velocitatis corporis maioris ad corpus minus. Si ergo id est secundum hoc tunc incessus corporis cui non est gravitas et incessus corporis habentis gravitatem est res una in hora. Dico quod utrumque

perambulant spatium unum in hora et tempore uno. hoc autem est quod impossibile est esse. Iam ergo ostensum est nunc et verificatum quod unumquodque corporum est gravitatis aut levitatis necessario. Dico quod non est id in quo est principium motus sui et quod virtus est id principium motus cum est a re alia ab ea et quod omnis motus est aut naturalis aut accidentalis. motus non naturalis est sicut motus lapidis deorsum. lapis enim movetur deorsum velocius a virtute auxilio nature. Motus autem accidentalis omnis a virtute tamen non auxilio nature. sicut motus lapidis sursum. Virtus vero movens est in his duobus motibus sicut instrumentum. Aer enim est gravis et levis et lapis incedit sursum sicut leve quando elevatur et est principium motus eius illius extremitatis et incedit deorsum et est motus illius extremitatis secundum naturam et non movetur his duobus motibus in aere nisi quando est in eo grave et leve. dico quod ipse tangit duas extremitates quas aer incedit in ipso quod movetur motu naturali et ipsum id non sequitur movens id quod motu accidentali movetur. Nam si non esset corpus in eo grave et leve deferens in extensione utrorum non esset possibile ut esset in eo violentia omnino et ipse tamen est intentio omnium motuum illius qui est omnium corporum secundum hanc intentionem quam narravimus. Iam igitur ostensum est nunc tamen quod ex eis que diximus quod omne corpus ex corporibus aut est grave aut leve et ostensum est tamen modus motus naturalis et modi motuum accidentalium qui sunt contra naturam. Quod autem generatio non sit eadem secundum omnes res et quod non fiunt res omnes extra generationem manifestum est et patenter etiam ergo dicam nunc quod est quia impossibile est ut fiat aliquod corporum preter quod sit vacuitas separatum illi corpori quoniam locus in quo est corpus fit vacuum necessario aut requiritur esse corpus et non esse aliquod corporum omnino et possibile quidem ut fiat corpus ex corpore alio sicut ignis ex aere. et non possibile ut sit corpus cum non sit magnitudo nec corporeitas et est possibile ut fiat corpus actu ex corpore aliquo potentia. Impossibile tamen corpus quod est potentia sine corpore actu invenitur aliquis locus vacuus separatus a corpore.

Volo autem nunc inquirere et verificare de corporibus quibus est generatio et quare est et verificari. Dico quod si cognitio rerum non est nisi per principia et principia que sunt in omnibus rebus rebus sunt elementa tunc veniamus et inquiramus que corpora prima sunt elementa et quare sunt elementa deinde inquiramus post id de qualitate eorum et eorum quantitate. Id autem declarabitur si nos sciverimus que sit natura elementi. Dico ergo quod elementum corporum est ad quod resolvuntur reliqua corpora et est in eis ut potentia aut actu. Et hoc quidem est id in quo est ambiguitas. elementum vero non resolvitur ad res alias diversas in forma et omnes quidem confitentur quod oportet ut sit elementum secundum hunc modum et ut sit in omnibus rebus. Si ergo quod diximus et diffinivimus est elementum tunc procul dubio in corporibus sunt elementa sicut modus cuiusque quem diximus in diffinitione elementi. sicut ignis et terra quod utraque fiunt in carne et ligno potentia et in reliquis que assimilantur eis ex corporibus. Impossibile tamen nos sequimur in primis quare non sunt elementa infinita sicut visum est nobis et quibusdam hominibus. Et redeo secundum eos qui posuerunt partes similes elementa sicut visum est Anaxagore. Nam non recte dixit in narratione elementorum inter alia ex eis quibus usus est sua hec quod est quia invenimus multa corpora composita dividi in partes similes sicut carnem et ossa et lignum. Si ergo compositum non est elementum non est omnis res similium partium elementum tamen. Nam elementum est id quod non resolvitur ad res alias diversarum formarum sicut diximus in principio. Et dico etiam tamen si nos concesserimus nobis id et posuimus elementa corpora similium partium tunc non erit propter id elementa infinita quoniam possibile est ut sint ex rebus reliquis ex duabus earum aut tribus sicut Empedocles. Ipse enim posuit elementa .iiii. similium partium. deinde posuit res omnes ex eis. Et dico etiam quod accidit dicenti quod elementa sunt corpora similium partium ut non fiant res omnes in eis quod est quia facies non sit ex faciebus aliis neque aliqua reliquarum figurarum naturalium sit ex figura sibi similiter. Iam ergo ostensum est nunc et verificatum quod rectius erit ut ponamus diversa principia et ut sint minima. Dico quod non resolvuntur ad res alias diversas formas sicut fecerunt auctores artis mensurationis. Ipsi enim posuerunt principia mensurationis diversa aut forma aut modo. Et dico quod si hoc corpus non diversificatur a reliquis corporibus in propria natura essentiales et differentie corporum sunt terminate tunc manifestum est et declaratum quod elementa sunt finita tamen necessario. Et dico tamen quod non est necessarium ut sint elementa sicut dixerunt Democritus et Leucippus. accidit ex sermone utriusque esse impossibile quod est quia utrumque dixit quod corpora prima sunt infinita multitudine neque sunt recipientia partitionem et divisionem in magnitudine et quia non fiunt ex re una vel multis neque ex rebus multis vel una sed res omnes fiunt per involutionem in vacuo horum corporum que non partiuntur et eo a coniunctione eorum ad invicem. Dico ergo quod illi posuerunt res omnes numeros et gignant eas ex ipso sicut fecerunt auctores artis numeri. Impossibile tamen quamvis non explicaverunt id tamen illi occultaverunt id et dixerunt in quantum diversificantur corpora ad invicem per figuras et figure sunt infinite sicut corpora simplicia infinita tamen et non dixerunt omnino que esset figura cuiusque illorum corporum neque dixerunt quod essent figure elementorum. Impossibile tamen ipsi dixerunt et posuerunt figuram ignis orbicularem tamen aerem autem aquam et terram et reliqua corpora distinxerunt quia dixerunt quod eorum sunt que componuntur ex partibus parvis et ex his que componuntur ex partibus illis magnis et posuerunt naturam horum corporum principium omnium elementorum. Dicimus ergo nos quod accidit sermoni eorum illi ex errore simile ei quod accidit eis qui dixerunt quod non est principium finis cum sint infinita quantitate differentie. Ideo ergo secundum eos et faciam illos videre errorem suum. dico ergo quod si non sunt differentie corporum infinite tunc manifestum est et declaratum quod non est possibile ut sint elementa infinita. Ipsi quidem diversificantur auctoribus scientie mensurationis necessario quia ipsi dixerunt preter quod non dividuntur et diversificantur tamen et dimiserunt multas scientias quas dixerunt homines boni in scientia et sunt tamen cadentes sub scientia oculorum. Nos autem iam complevimus rememorationem scientiarum harum in eis que

preterita sunt de tractatibus quos
narravimus in tempore et motu. Et dico
eis tamen quod ipsi cogentur differre sermo-
nem divisum sermoni suo qui est non
posse quod est quia si elementa sunt ex rebus indivi-
sibilibus tunc impossibile est ut sit diversitas
aeris et aque propter dispositionem pluralitatis cor-
porum et magnitudinis ipsarum. Immo est im-
possibile ut sit quedam horum corporum ex qui-
busdam quod est quia cum ex figuris sunt
partes separantur permanet ex eis re-
siduum. Nam secundum hunc modum
dixerunt ipsi quod aer et terra et aqua fiunt quedam
ex quibusdam scilicet per se per accidens figu-
rarum pluralium ex partibus. Et di-
co iterum quod non videntur elementa secundum ser-
monem ipsorum non est possibile ut sint infi-
nita tamen corpora diversificantur per fi-
guras et figure omnes sunt composite
ex figuris pyramidis. et est figura pi-
ramidis et figure equilatere linee ex lineis
rectilineis et figura orbicularis sit com-
posita ex partibus fixis tunc per certum dixerunt
figuras non perveniunt figura sive una
sit sive due sive plures. Si ergo ita est
secundum hoc sunt corpora simplicia secundum
numerum suum necessario. Et dico iterum si est
omnium elementorum motus naturalis et est corporis sim-
plicis motus simplex et motus simplices
non sunt infiniti quoniam in cessibus non plures
duobus et loca infinita sunt tunc mani-
festum est et clarum quod elementa non sunt in-
finita necessario.

Nunc volo iterum inquirere an ele-
mentum sit unum an multa. Homines
enim multi ex antiquis dixerunt quod
elementum est unum tantum. Verumptamen ex eis sunt
qui dixerunt quod est aer et ex eis qui di-
xerunt quod est ignis et ex eis qui dixerunt
quod est terra et ex eis qui dixerunt quod est res
subtilior aqua et spissior aere et quod
ipsum continet omnia corpora celes-
tia cum sit infinitus. Dico ergo quod omnes
qui ponunt elementum unum aut aquam
aut aerem aut rem subtiliorem aqua et spis-
siorem aere et quod reliqua elementa sunt
ex eo secundum modum diversitatis et
spissitudinis et raritatis ignorant
sermonem suum et obliviscuntur quod posu-
erunt ante rem illam elementum quod est quia
spissitudo non est nisi ex compositione et
raritas ex ipsorum resolutione ele-
mentum subtile ante elementum necessario.
Si ergo ita est secundum hoc et ignis est sicut ser-
mo eorum subtilior reliquis corpori-
bus et ignis prior rebus aliis prioritate
naturali quia si ignis non fuerit sub-
tilior corporibus omnibus tunc ita non
erit ex igne illa que sunt contraria sermo-
ni eorum. quoniam necesse est ut sit res prima
subtilis per corpora naturalia et non sit
eorum medium. Et dico iterum quod sermo
dicentis quod omnia elementa facta sunt ex spis-
situdine elementi unius et ipsius ra-
ritate non diversificatur a sermone
dicentis quod res fiunt ex subtilitate
elementi et ipsius spissitudine et ex mag-
no eveniunt parvo quod est quia subtilitas
est parvitas partium et spissitudo est ma-
gnitudo partium subtile enim ex partium
suarum spissum vero non est ita non res que com-
ponitur ex partibus pluribus si ergo ita est
ita accidit eis per necessitatem ut discernant
subas rerum pluralitate et magnitu-
dine. cum ergo discernerunt secundum
hunc modum. accidit eis ut dicant

quod elementa omnia sunt comparativa et non est
aliquod elementorum ignis natura immo aer
vel immo aqua vel immo terra necesse est er-
go ex sermone eorum ut sit res una
cum separatur ad aliquid vel ignis cum com-
paratur ad rem aliam aqua habet acci-
dit illis qui dixerunt quod elementa sunt mul-
ta infinita et non diversificantur nisi per
paucitatem partium earum magnitudi-
nem et sunt auctores partis que non dividitur.
Dico ergo quod ipsi qui distinxerunt
quedam elementa ab aliis per pluralitatem suam
est procul dubio elementum unum ignis aut
aer aut aqua aut terra quod est quia partes per-
venerunt in partibus magnis necessario quod
est quia pars una cum comparatur ad quas-
dam partes est prima et cum comparatur ad
res alias est magna. Illi autem qui di-
xerunt quod ignis est elementum non sequitur
hoc contradictio cum fecimus sequi illos quorum
memorationem complevimus et quorum
sermonem. Sed accidit eis res alia ex
ratione necessario quod est quia homines quidam
dixerunt ex eis quod ignis habet figuram
pyramidis et ex eis sunt qui iusti-
ficant sermonem suum sermoni sim-
plici debili et dixerunt quod in figuris
non est figura velocioris ablationis quam
figura pyramidis et in corporibus
non est corpus velocioris ablationis quam
ignis et propter istud est figura ignis figu-
ra pyramidis et ex eis sunt qui iustifica-
verunt hunc sermonem alio solido et dixe-
runt quod corpora omnia sunt compo-
sita ex subtiliori corpore et quoniam
[illegible] figurarum componitur
ex figura que dicitur pyramidis. Si ergo
ita est tunc manifestum est et clarum quod ignis
subtilior est reliquis corporibus et fi-
gura que dicitur pyramis est minor figurarum
et prima earum et necessarium quidem est ut sit fi-
gura prima primo corpori. est ergo fi-
gura ignis figura que dicitur pyramis pro-
cul dubio. Et ex eis sunt homines a-
lii qui non dixerunt figuram ignis
omnino. Verumptamen dixerunt quod ignis est sub-
tilior reliquis omnibus corporibus de-
inde dixerunt quod ex compositione par-
tium ignis ad eorum adinvicem et eorum
spissitudine fiunt alia corpora sed est
partes infinite ex quibus tamen coartatis
fiunt reliqua corpora secundum ipsam co-
artationem. Omnes ergo nos quod acci-
dit ex istis sermonibus res difficiles
impossibiles quod est quia si ipsi posuerint primum
corpus partem indivisibilem. Veni-
unt iterum sermones illi quorum re-
memorationem complevimus im-
[illegible] non dividitur. Et dico iterum
hunc sermonem non naturalem quia non est
possibile ut sit elementum per quod non dividitur et illud
quidem manifestum est et clarum sicut inqui-
sivimus de eo in quisitione natura-
li. Nam si ita est et unumquodque cor-
porum est conveniens corpori alii paucitate
et magnitudine et cum magnitudo
similium partium que non dividitur similis
est adinvicem. Dico quod magnitu-
do corporum aque totius similis est mag-
nitudini corporum aeris totius et sic
elementorum reliquorum. Nos autem non
videmus ita quod aer est plus in mag-
nitudine quam aqua. Similiter omne corpus
subtile est plus magnitudinis cum corpore
plus spisso. Si ergo ita est secundum hoc tunc
manifestum est et patens quod elementum aque est minus
elemento aeris.

Redeamus et dicamus quod quoniam mag

intrando celum minoris est in celo maiores, tunc procul dubio celum accidet cadens sub partitione, et similiter celum igneus tamen cadit sub partitione, et aliud omne corpus subtile tamen recipit partitionem procul dubio. Iam ergo ostensum est nunc et certificatum quod celum igneus recipit partitionem. Credo autem tamen secundum illos qui figuraverunt ignem et dixerunt quod ignis est celum quoniam ipse figuratur prima figura que dicitur piramis et hoc figura non est composita ex figuris multis que nominantur piramides accidit eis ex sermone ipsorum hoc ut non sit omne corpus aut celum aut ex celis generatum quod est quia corpus ignis non erit ignis neque celum aliud omnino. Et credo tamen secundum eos qui dixerunt quod celum est unum corpus subtile. Dico ergo quod accidit ex sermone illorum primo ut sit celum autem primo celum et aliquando aliud et hoc infinitum cum primo corpus, scilicet celum recipiat partitionem et sit corpus subtile quod est minimum divisum ex celo spisso celum. Et credo tamen secundum eos et dico nobis et dicatis tamen quod res una a quadam re est ignis et a quadam causa est aer et similiter tamen a quadam causa est aer et similiter a quadam causa est terra aut aqua. Dico ergo sermone aggregato eidem omnibus istis qui dixerunt quod celum est unum erraverunt errore manifesto quoniam ipsi posuerunt motum unum naturalem tamen et posuerunt cum omnibus corporibus insimul celeritatem contra rationem illius quoniam invenimus omni corpori naturali principium motus naturalis. Si autem esset omnia corpora unum esset omnibus motus unus. Quanto magis est corpus maius est iste motus vehementior et fortior sicut ignis. Namque quanto ipse est maior est ipse velocioris incessus sursum et videmus corpora alia multa incedere deorsum incessu velociori. Tamen propter has ergo similitudines et has questiones et propter primo quod distinximus et determinavimus in eis que precesserunt ex dicto sermone manifesto quod motus naturales multi sunt, indicatur quod non est possibile ut sit celum unum. Dico nunc quod elementa cum non sunt infinita neque unum, tunc sunt multa finita.

Volo autem nunc inquirere in primis an elementa sint prima sempiterna aut generata cadentia sub corruptione. Nam si declaratum fuerit nobis illud declarabitur nobis tamen summa numerum eorum et que sunt eorum nature. Dico ergo quod non est possibile ut elementa non removeantur, quod est quia nos ignem et aquam videmus et unumquodque ex corporibus simplicium dissolvi et resolvi. Unumquodque dissolutum et resolutum autem sunt ad infinitum aut stant necessario. Et dico quod si resolutio est infinita, tunc tempus resolutionis infinitum est et tempus compositionis est infinitum tamen quia omnis pars ex partibus elementi resolvitur tempore alio. Accidit ergo ex hoc sermone ut sit tempus aliud extra tempus quod est infinitum. Dico tempus compositionis cum non est finitum. Maxime ergo et patens quod si primo est secundum hoc quod aliquid infinitum extra tempus quod est infinitum, hoc non est ex eis que impossibile esse. Cum si resolutio stat et finitur, scilicet resolutio elementi et ipsius dissolutio in loco suo, quod corpus aut dividitur aut non dividitur. Impossibile non cadit sub fine et corruptione sicut dixit Empedocles. Dico quod impossibile est ut non recipiat divisionem propter sermonem et rationem et disputationes quarum rememorationem complevimus nuper. Neque est possibile ut recipiat divisionem propter quod resolvatur et dissolvatur et corrumpatur, quod est quia corpus minus resolutionis et corruptionis est quam corpus maius. Si ergo corpus maius corrumpatur hac corruptione, scilicet dissolutione et resolutione, ad corpus minus tunc dignius est ut plus minor sit susceptibilis et separans dissolutionem et corruptionem. Nos autem videmus ignes corrumpi secundum duos modos quod est quia aut corrumpitur ex contrario suo aut finitur aut extinguitur ex se ipso et minimus quidem corrumpitur ex contrarietate maioris et quanto est minimus est plus ad corruptionem. Iam ergo ostensum nunc quod elementa sunt corpora generata cadentia sub corruptione necessario. Et dico quod cum elementa sint generata cadentia sub corruptione tunc procul dubio ipsa fiunt aut ex corpore aut ex non corpore, quod si fiunt ex corpore tunc aut sunt ex corpore alio a se ipsis aut non ex corpore aut sunt alia ex aliis. Dico ergo quod sermonem dicentis quod elementa fiunt non ex corpore sequitur ut confiteantur manere vacuum necessario quod est quia omne generatum aut est generatum in re que non est corpus aut est generatum inter corpora. Quod si est corporea tunc duo corpora sunt in uno loco, scilicet corpus generatum et corpus quod erat ante ipsum et ipsum generatum in ipso. Et sic locus in quo generatur corpus in corpore erit vacuus et necessario quod separatur a corpore generatum. Hoc autem est ex eis que impossibile est esse, sicut ostendimus in exposito in hiis que prefata sunt. Et dico tamen quod non est possibile ut sint elementa ex corpore alio quoniam accidit inde ut sit corpus ante alia elementa, quod si est tunc aut est gravis aut est levis; quod si est tunc unum ex elementis. Aut non est existens in pondus omnino. Quod si erit unum ex corporibus mensurationis an non est motus et tunc fuit secundum hunc modum non erit in loco omnino quoniam in quo loco possibile est esse ille movetur aut violenter aut non violenter. Si ergo movetur violenter est motus eius accidentalis extra naturam et si est non violentus est motus eius essentialis naturalis. Si ergo est in loco unum ex elementis est et si non est in loco non fit aliquid extra omnino quoniam generatum et id ex quo generatum est sunt simul necessario. Et dico quod iam ostensum est certum quod non est possibile ut sint elementa facta ex corpore nec ex non corpore. Remanet ergo ut dicamus quod quedam facta sunt ex aliis.

Volo autem nunc inquirere quomodo facta sunt elementa ad invicem duo genera. An sint secundum quod dixerunt Empedocles et Democritus an secundum quod dixerunt illi qui resolvunt corpora ad superficies et laminas aut est modus alius et causa propter quam diximus. Dico ergo quod imitatores Empedoclis et Democriti ignoraverunt in sermone suo et obliti sunt quod ipsi non affirmaverunt generationem veram. Et quod ipsi confitentur quod elementa generantur ad invicem, verum ipsi affirmaverunt propter primo generationem fallacem quod est quia ipsi dixerunt quod elementorum alia sunt in aliis occulta et sunt egredientia alia ab aliis sicut ortus et partus et ex generatione quidem non egrediuntur res eius apparentes sed

ignis ex lapide ad percussionem quoniam res generantur ex [?] sua purificatione et mutatione. Et dico tamen quod accidit ex sermone eorum ex ratione et dicit creationem quod est quia corpus quod est in aliqua quantitate deinde inspissatur et coarctatur non additur in operatione sua aliquid omnino. Et est quidem istorum auctoribus sermonis de generatione ut sequitur eos id. Nam ipsi dicunt quod aqua certe est in aere generatur nisi quando egreditur ex eo est gravioris gravitatis quam ipsa sit quando est in aere. Et dico item quod corpora permixta alia in aliis cum unum separatur ab alio non accipit locum maiorem loco suo nisi accidens quando fuerit et accipit locum maiorem loco suo primo quod est quia corpus subtilius in loco est maiore et hoc quidem manifestum est et planum in alteratione et permutatione. Humiditas enim quando vaporat et inflatur scinditur vas continens ipsam et scindit ipsum constrictione suam a sua amplitudine. Si ergo quod est id secundum hanc rationem est necessitas in raritate omnino in quantum expanduntur corpora et spargantur sicut dixerunt auctores occultationis tunc inane est et apparent quia non est possibile ut accipiat corpus locum maiorem suo loco per se. Et dico item quod illi qui dixerunt hunc sermonem scilicet occultationem sequitur ut faciat remanere aliquid ex corpore ex quo non sit corpus aliud omnino cum non sit in corpore finito in magnitudine finita infinita multitudine quod est quia cum fit extra aliquid tunc procul dubio quia ipsa accipit aliquid extra cum fiat extra ipsa generatione et est possibile ut egrediatur aliquid item extra remanente. Si ergo id est spargitur et absconditur accidit inde ut in corpore finito sint corpora occultata quibus non est finis. Si autem est possibile ut sint quaedam elementa ex quibusdam semper per egressum et per apparitionem. Nam generatio manifestum est nunc item quod elementa non fiunt alia ex aliis per separationem et egressionem.

Remanet ergo nobis ut dicamus quod fiunt alia ex aliis per alterationem aliorum ad alia et est id secundum duos modos: per mutationem suarum figurarum sicut fit ex cera ymago cubus et revolvitur aut per resolutionem aut per superficies sicut dixerunt homines qui [?] elementa fiunt alia ab aliis per mutationem figurarum eorum. Sequitur necessario dicentem hunc sermonem ut dicat partem quae non dividitur et ut dicat corpora per [?] partes quae non dividuntur quod est quia si corpora reciperent divisionem non erit pars ignis ignis nec pars terrae terra quando non est pars figurae quae dicitur pyramis necessario nec pars frigidi frigidum. Item quod si quaedam elementorum fiunt ex aliis per resolutionem sicut fecerunt et resolvuntur alia ad alia tunc impossibile est omnium elementorum ut alia fiant ex aliis et dixerunt hunc eundem sermonem homines ex eis. Hoc autem est inconveniens et impossibile quoniam non est necessarium ut unum elementum continue per mutationem et alterationem item. Et visus non testificatur ei scilicet id item. Immo omnia elementa cadentia sub visu et ipsa alterantur et permutantur ad invicem et sequitur necessario hunc sermonem dicentem ut loquatur in rebus cadentibus sub visu de eo in quo non testificatur ei visus scilicet id et causa illius est quoniam ipsi non acceperunt principia rerum acceptione bona sed voluerunt

sua. Verumptamen ipsi voluerunt permutare rationes ad suas et rationes quas hedificaverunt ab illis qui fuerunt ante eos et ipsi posuerunt principia rerum omnium non separari. Illud vero non est ita quoniam necesse est ut sint principia rerum sensibilium sensibilia item et ut sint principia rerum sempiternarum sempiterna item et ut sint principia rerum cadentium sub corruptione cadentia sub corruptione item. Et dico sermone aggregato quod possibile est ut sint principia homogenea subiectis suis. Ipsi autem propter amorem magistrorum suorum fecerunt quod fecerunt [?] vel sermonis impossibile. Nam ipsi visi fuerunt in principio sermonis sui principiis impossibilibus. Cum ergo ipsi posuerunt ea et locuti fuerunt in eis indiguerunt ut iustificarent sermonem diversum contradicentem narrationi eorum illi. Dico quod necesse est ut iudicetur scilicet aliquando vel ex complemento earum et earum fine non est ex eorum principiis. Nam omnium scientiae est finis quod est quia complementum artis et complementum naturae est [?] sensibile cadens sub visu.

Redeamus ergo et dicamus quod si ipsi dixerunt quod terra sola non alteratur nec permutatur ad reliqua elementa consequitur eos necessario ut ponant terram solum elementum unum quoniam id quod non resolvitur nec permutatur non cadit sub corruptione et est elementum. Terra ergo sola est elementum quod est quia ipsa non resolvitur ad corpus ad mensuram [?] ratione ipsorum. Et dico item quod sequitur eos ex sermone ipsorum illo ut dicant quod remaneat [?] triangulus. Illud autem non est necesse nec est extra quod oportet. Nam accidit ut sint in permutatione elementorum ad invicem trianguli varii qui non utuntur quia elementa generantur ex triangulis in aequalitatibus numero. Et dico item quod indigent dicentes hunc sermonem ne generationem ex corpore quoniam signum non sit nisi ex superficiebus non est tunc generatio ex corpore omnino. Et dico quod ipsi coguntur item ponere omne corpus susceptibile partitionis quia conveniunt per id scientiam [?] tamen scientiam artis mensurationis. Isti enim ponunt possibile quod accidit sub sensu susceptibile divisionis. Isti autem tamen non conceditur quod omne corpus sensibile cadens sit sub divisione ut non corrumpunt narrationem suam et sermonem suum primum. Et dico item quod illi qui ponunt omne elementum aliquid ex figuris et distinguunt substantias ad invicem per figuras coguntur ea item non susceptibilia partitionis quod est quia figura quae dicitur pyramis et figura orbicularis quando partiuntur partitione aliqua non est residuum orbiculare nec pyramidale. Si ergo id est secundum hoc non est item pars ignis ignis si est vel antequam fit elementum quoniam omne corpus aut est elementum aut est generatum ex elementis. Dico ergo sermone aggregato quod illos qui student figurare corpora simplicia sequitur necessario ut dicant res esse rationem impossibiles et in primis id sequitur necessario ut dicant quod ex figuris sunt figurae quae quando componuntur ad invicem non implent locum suum totum sed remanet ex eo aliquid vacuum. Sicut autem quando ponuntur aliae cum aliis implent locum suum totum paucae sunt ex figuris in superficialibus. Sunt tres tantum figurae: triangulus

1 figura circularis 1 figura q̃drata
ta 1 ex figuris celestis altis sunt due
tm̃ quarum una figura q̃ dicit
piramidalis 1 altera ē figura q̃ dr̃
orbicularis. Si ergo ē id secundum h̃
cogũtur ponẽ figuras celestia
les multas plures hĩs duabz cum
elementa sunt esses plura tm̃. h̃ ergo est
impleo oio. Et dico tm̃ q̃ nos
uide corpa omnia simplicia figu
rari secundum modum figure loci co
tinentis ea 1 precipue aquam 1 aerẽ.
Si ergo illud ē sic non ē ut remaneat
at figura elementi secundum dispõnẽ suam
q̃ ē q̃ si nõ fuerit ita n̄ tangit totali
tate sua locum contingente ipsũ
ex omnibz finibz suis. si autẽ tangat
ipsũ 1 sit secundum figurã eius n̄ retinz
secundum dispõnẽ suam ergo ē aq̃ oio
cum uis n̄ sit aq̃ nisi p dispõnẽ figure sue.
Iam ergo manifẽ ē 1 certum q̃ elementis
n̄ sunt figure determinate. Vnũ nẽ
sue sũt significantes q̃ eis n̄ sunt
figure celestis aliorum 1 sil oz ut unius
lo loco deferenti res reliquas n̄ sit
sed iz figura. sz possit ipse forma
ri sic cum dixit illi tm̃ i pl̃e recipi
ente os res. sic oz ut intelligant
elementa tm̃ sicut p̃lon corpm caden
tium sub sensibz quã p̃ p̃le ē ut al
terantur elementa ad inuicem cum sepa
tur ab eis qualitates eorum diuise. Et
dico quõ ē p̃le tm̃ ut fiat ex celestia ca
lo aut os aut aliqd tale ill' ex corpib'
continuis 1 n̄ ē sũba elementorum sic ē ser
mo eorum in figure 1 n̄ ē p̃le ut sit ex
cõpõne figurarum corpus p̃mutabi
le iz ex cõpõne superficierum cum elementa
sunt res p cõpõnẽ. ex eis uo q̃ accidit

excessus f. figure n̄ sit aliquid p
cõpõnem. q̃ si aliquis inquirat
de sermonibz eorum inquisitõe certã
sita in eis sua facit recte credita
q̃ ipsi dixerunt q̃ñõnẽ 1 q̃ ipsi quã ipsi
studuerunt confirmare ipsum ad
didimt negatõnẽ in ē eorum inten
tio oio. Et dico q̃ si essent quas
dixerunt n̄ sunt cõmunicates iz ap
te q̃litatibz ipsorum iz eorum uirtu
tibz iz motibz eorum p̃ q̃nos figura
sunt si etiam ex figuratis ipsum sit ergo
cõtrario. n̄c q̃ p̃pea q̃ ignis ē uelocis
motus calefaciens adurens posue
runt eum quidẽ orbem 1 quidem
eorum figuram q̃ dr̃ piramidem q̃
nã ille figure due figure sũt uelo
cis motus. quã relique figure cum uirtu
q̃ n̄ occupant iz tangunt ex loco
remp̃ntm ualde 1 utreq; quidẽ
tm̃ sunt calefacientes 1 urentes
ualde. cum una earum tota ē trian
gulus 1 altera ē angulus acutus
1 dixerunt q̃ ignis n̄ adurit iz ca
lefacit nisi p angulos.
Nunc ergo nos redeuntes sup
illos q̃ ipsi errauerunt oẽs 1 n̄o
tu q̃ ē q̃ due figure cum uis sunt
uelocioris motus quã reliq̃ figu
re tm̃ n̄ ē uelocitas motus earum sicut
motus ignis. quã motus ignis est
sursum n̄ circularis. motus autẽ figu
rarum harum duarum ē circularis. 1 dico
tm̃ q̃ figura terre ē figura grandinis
p̃ dispõnẽ ex eo eius sue 1 stationis
1 n̄ ē terra q̃dam stans fixa in oĩbz lo
cum sz in loco suo tm̃ 1 ē in cellis
ei ex loco p̃pinquo q̃ n̄ p̃ohibz
eam aliquid 1 simul ignis 1 reliq̃

sunt f huic mod / sicut ignis / peruldũ / 1 reli / qua / elementa

elementa orbes siue piramides tunc ē in
loco p̃pinquo 1 ē in loco suo q̃ñdo
uentio. Et dico tm̃ si ignis nõ
calefacit 1 adurit n̄ p angulos suos
sũt omnia elementa adurentia calefa
cientia 1 alia ex eis sunt ueloci
oris adustionis 1 calefactionis quã
alia cum omnibz eis sũt anguli sic
esto hũn figuram octobasium 1
esto hũn figuram. xii. basiũ 1
orb' figura dum ē in tacens sic ē sermo
de mocenti cum ē angulus exanguis
si sũt ergo elementa sed hoc calefaciẽ
cia 1 adurencia tunc n̄ diuisifica
tur ad inuicẽ nisi p̃ multitudi
nẽ 1 paucitatẽ adustionis 1 cõbus
tionis. h̃ aũ falsum 1 uanum ē. 1d ma
nifestũ ē 1 patens cum sit ē ita ac
cidit ut corpa mẽsuratõnis adu
rant 1 calefaciãt quã ipsa hũt an
gulos tm̃ 1 in eis sunt plures quẽ n̄
diuiduntur. sicut ē sermo eorum in or
bibz 1 piramidibz. si ergo in corpo
ribz mẽsuratõnis sũt plures quã diui
duntur sic dixerunt cum cõparata
sit calefaciũt tunc adurunt 1 cor
pora mathẽica n̄ calefaciunt iz ad
urunt. Nam oz eos causam enũci
are illius. Impossibile possunt os
tendere id oio 1 nos quid n̄ dicunt
in illo sicut ipsi dixerunt. Et dico
tm̃ q̃ cum sit adurens res sicut ig
nis 1 sicut orbis aut piramis ut
necesse sit res q̃ aduritur orbis ut
piramis uentio. Et dico tm̃ q̃
uis ponamus 1 dicamus ut sit sectio
1 sepatio fit tm̃ n̄ ē inevitabile 1 necesse
ut sit ex orbe orbis 1 piramide pi
ramis q̃ ē ex tm̃ oio 1 ē sicut illius

qui uoluit abscindere ex circulo cir
culos 1 ex serra serras. Et dico tm̃
q̃ eis de quibz oz mirari ē ut figure
tur ignis ac figura q̃ in adit 1 sepa
rat 1 ipse quidẽ aggregat plusq̃m sepe
rat aut similiter 1 ipse cum n̄ separat 1
sunt n̄ oẽ q̃ n̄ ē sui generis 1 aggregat
1 unit oẽ q̃ ē sui generis 1 aggregatio et
unitio ē de esentia ignis 1 sepatio quoque
1 consumptio n̄ sunt ei nisi p accidẽs
q̃ ē q̃ cum aggregat 1 unit q̃ sibi hõ
generis 1 sepat 1 sumit 1 sunt p̃pinqua
tum q̃ n̄ ē sui generis. si ergo id ē sed h̃
tunc q̃ eis ut adiungant has du
alites. s. sepatõnem 1 aggregatõnẽ ad ignẽ
aut iungant aggregatõnẽ eiden. Nã
id dignius ē ut sit ignis quã sepatio
1 consumptio 1 ablatio. Et dico tm̃
q̃ cum sit calidum 1 frigidum cõtraria 1
pos̃a n̄ ē p̃le ut ponat ei figura ali
qua. cum si ponatur figura ei ē ex
eis q̃ sunt necessarie. ut ponã ei figura
1 ex eis cõtraria figure calidi sunt. Nul
li autem figurarum ē cõtrarium oio 1 p̃ id
n̄ potuit aliqd eorum igni figuram
oio. Et eis quidẽ ē conueniẽs
ut aut ponẽt omnibz eorum figuras
aut ut n̄ ponerẽt alicui eorum figuram
oio 1 ex eis quid sunt qui studuerunt
ut n̄ loquitur in hĩc po. s. frigiditate
1 dicunt contrariũ eius secundum cõpõnẽ est
q̃ ē q̃ dicunt q̃ frm ē res magne partis
quã coartatur 1 n̄ penetrat 1 poros
1 ut n̄ cedit in eis nisi p̃ subtilitatẽ
suam. si ergo id ē ita tunc partis dubio
calidum ē res parua incedens in poros si
ergo id ē tunc calidum 1 frigidum sũt
diuisa in paruitate partis 1 magnitudi
ne n̄ in figuris. Et dico tm̃ si

magna earum

dum planiciei sunt non equales sed sunt
quedam eorum grossiores et maiores.
Aliud non est ignis non est. Ergo tunc figu
ra causa adustionis et calefactionis sed
ea causa illius scilicet frigiditatis. Iam
ergo ostensum est nunc et certificatum
quod etiam non diversificantur ad invicem
propter figuras propter illud quod nos diximus et
dico etiam quod cum sint diverse corporum
propter quantitates suas et eorum operationes et
ipsorum virtutes nunc nos dicimus quod u
triusque eorum sunt operatores et qualita
tes et virtutes naturales exquisi
te; nam iam nos fecimus illud sermonem
diiudicantem tunc causisque earum ab ope
re suo. Incipit liber iiii.

Volo dicere
nunc rem
levem et gra
vem et exponam
utrumque et o
stendam que sit unaquaque et propter quam causam
sunt etiam eterni istis virtutibus inqui
sito cum debuit convenientes motibus
et sermonibus meis. Dico ergo quod
nos non nominavimus grave aut le
ve nisi rem tamen non est invariabilis quoniam mo
tu naturali. Nos vero non invenimus
in operationibus utriusque nomina po
sita sicut non aliquis voluit utique opera
tionem et dixerunt omnes primi scilicet natu
rales istas duas res quarum sermo in u
triusque est conveniens libro qui est in mo
tu naturali et quia utraque est principi
um motus et fundamentum eius et pri
mum eius. Verumptamen ipsi non discreverunt
utramque et dixerunt in eis sermonem
exquisitum nisi paucis exceptis.

Volo autem nunc dicere sermonem eorum
in utriusque res in inveniendum in u
triusque sunt necessarie in questiones suffi
cientes et discernamus eas deinde di
camus post illud sermonem nostrum et sermo
nem nostrum in utriusque. Dico ergo
quod excessus quorum ut dicam est si dicatur
grave nomine absoluto et subtile no
mine absoluto et si dicatur leve
et grave autem comparantur ad aliquid ali
ud quod est quia nos dicimus quod ex rebus habenti
bus gravitatem sunt que sunt gravio
res aliis sicut sermo noster quod es est gra
vior ligno. Primi autem non dixerunt
grave neque leve neque narraverunt utrum
que, sed ipsi dixerunt et narraverunt rem
ad graviorem. Nos autem exponimus
et discernimus hunc sermonem dicimus ita
quod ex rebus sunt que incedunt ad me
dium incessu sempiterno et excessus que ince
dunt ex medio incessu sempiterno. Dicimus
ergo quod incedentes ad medium ince
dunt deorsum, qui autem dixit quod mundo
non est sursum neque deorsum erravit et non
invenit rectum. Illud autem dixe
runt homines ex primis et estimaverunt
quia non est ex mundo quod sit sursum neque quod
sit deorsum, cum sit totus simul
ad invicem ex omnibus finibus finis. Si
ergo illud est per circuitum excessus quod phila un
tunc homini ut sit in quibusdam dispositi
onibus suis ambulans oppositis loco
in quo ambulavit in primis hic
pedes eius oppositi loco ipsorum in quo
fuit ante illud. Nos autem nominamus
autem orizonta mundi sursum et
dicimus quod in loco suo sursum et est pri
mum in natura deinde redeamus et
dicamus quia cum mundo fuit orizon
et medium aliquod, tunc manifestum est et cla

rum quod ei est sursum et deorsum sicut
confitentur illud multi eorum quamvis
non confiteantur confessione firma
et causa illius est quia ipsi putant quod celum
non contineat totum ex omnibus partibus
suis, sed confitetur de medietate eo
rum[?] quam est sicut nos deinde putant quod ipsum
est rotundum et dixerunt quod superius est
eius sursum et medium eius est deor
sum. Si ergo illud est secundum hoc dicimus
quod leve absolutum est illud quod incedit
sursum ad orizonta et quod grave est
absolutum incedens deorsum ad
medium. Leve autem comparatum ad aliud
et grave comparatum ad aliud quando sunt est
due res equales in magnitudine
et spissitudine, deinde incedit una
earum inferius velocius alia. Dico
ergo quod plures eorum qui inquisierunt
de hiis duabus rebus et non dixerunt quod
non quesierunt nisi de gravi comparato et levi
comparato non dixerunt in quo est comparatio
duarum rerum aliis incedit. Vna u
triusque earum in fertur velocius opere
suo. Propterea ergo discreverunt illud pu
taverunt iterum quod ipsi discreverunt grave
et leve absolute, sed sermo eorum
in illorum non est conveniens. Inter duo

Volo autem bz.
ostendere sermonem eorum illum
et exponere illum. Dico ergo quod excessus
sunt cum discreverunt inter gravium
et levium et dixerunt quod res gravium est
composita ex rebus multis similibus
et levius est res composita ex illis rebus
cum sint pauce, sicut sermo dicentis
quod frustum plumbi est gravius alio
frusto plumbi cum in eo sit plum
bum plus et illud est gravius alio
ere cum in eo est plus sicut dictum est in li
bro qui dicitur thimeus et iste est sermo in rebus
quas rebus similium figurarum, sed quod res
nunquam sunt partes plures partibus sive compa
ratis est gravior semper et similiter dixerunt in
ligno et plumbo quod est quia ipsi estima
verunt quod corpora omnia sunt composita ex
partibus similibus et ex materia una et non puta
verunt quod illud ita esset nisi propter quod certifi
care eis visus sit illud. Iam ergo
discreverunt nunc gravium et levium, sed in
hanc discretionem et non dixerunt leve
absolutum neque grave absolutum. Nos
autem videmus quod ignis est leve sempi
terne levitatis incedens sursum et
videmus terram etiam et res terrenas
graves sempiterne gravitatis ince
dentes deorsum. Verumptamen videtur nobis et vo
lumus ut dicamus illud antequam inci
piamus inquirere de eo quod inquisierunt
quidam homines cum dixerunt quod quedam corpora
incedunt sursum et quedam deorsum
incessu naturali et quedam eorum ince
dunt sursum et deorsum. Et inde
dicamus primus illud magnum et levium et determi
nabo utrumque et vestigia accidentia
excutiusque et propter quam causam est. Vnumquod
que ambobus dico quod causam incessus quo
rundam elementorum sursum et quorundam
eorum deorsum est locus. Nam unumquod
que eorum incedit ad locum convenientem
sibi et illius quod iustificatio est quia excessus que
ras nos distinguere est quod motus elementorum
similes reliquis alterationibus et genera
tionum. Nam cum sint motus in
quorum unus est in magnitudine, secundus
in forma, tertius in loco, tunc videtur nobis
unumquodque horum motuum contrario ad
contrarium permutari et ad illud quod est inter

illa in permutatione motus ad quemcumque motum et similiter omne movens non movet quemcumque motum. Immo sicut alterabile est praeter augmentabile similiter alteratum est praeter augmentatum. Secundum ergo modum quo nos distinguimus rem moventem et motam per motum localem, scilicet quia non omne movens motu locali movet quodcumque mobile. Si ergo istud est secundum hoc et sursum et deorsum sunt existentia et quod movetur ab istis duobus locis res gravitatem habentes et levitatem et movens est res gravis et levis et movetur est res gravis in potentia et levis potentia est per causam dicendum incessus cuiuslibet eorum ad locum suum ipse incessus ad formam suam. Ergo secundum hunc modum convenit inquirere has res ut sciatur sermonem antiquorum dicentium quod simile tendit ad suum simile et non est sicut putant quidam homines quod terra incedit ad terram quoniam hoc est extra quod non sunt necessario quod si aliquis permutaret terram et poneret eam in loco non incederet omnis pars ex partibus terrae ad illam illuc sed incederet omnis pars ex partibus terrae ad illam illuc sed incederet ad locum in quo erat. Cadit similiter illuc necessario omnibus rebus similibus inter quas non est diversitas motae motu uno. Dico quod pars incedit ad locum ad quem tendit totum. Et dico etiam quod locus qui est orizon, scilicet res continens res incedentes sursum et res incedentes deorsum, scilicet ultimum et medium, est procul dubio in aliqua parcium ultimum et medium forma rei continentis. Si ergo istud est secundum hoc procul dubio corpus incedens ad locum suum non incedit nisi ad suum simile. Corpora autem quae sunt inter haec loca sunt ad invicem similia. Dico quod aqua est similis aeri et aer similis igni et similiter est quando accepimus deorsum decedendo deorsum dico quod aer est similis aquae et aqua est similis terrae. Duo autem extrema sunt ignis et terra et non est unum eorum alteri simile sed diversa sicut est ... et forma et similiter unumquodque corporum diversificantur superius ab inferiori sicut est diversitas formae a ... qui autem quaerit quare sit quod ignis incedit sursum et terra incedit deorsum est similis ei qui quaerit quare sanandus movetur et alteratur ad sanitatem et non alteratur ad albedinem. Dicimus ergo nos quod res omnes alterabiles alterantur ad rem convenientem sibi non ad aliam sicut augmentabile. Alteratio enim augmentabilis non alterantur per quantitatem et alterae sunt quae alterantur per locum. Illud autem quod alteratio est alteratio localis quod leve est permutatur sursum et quod grave est permutatur deorsum. Impossibile(?) est quod diximus est principium permutationis ... ex se ipso determinus(?) sicut grave et leve et excepta(?) sunt quibus non est istud determinus(?) sed de foris sunt sanandum et augmentabile et secundum istud fortasse permutantur et alterantur ipsa ex se ipsis cum motu parvo de foris contingit provenire. Unum quod quae eorum ad sanitatem et aliud ad augmentum et additionem. Et res quidem una recipit sanitatem et infirmitatem quod est quod se ipsa movetur sicut sananda permutatur ad sanitatem et se ipsa modo sicut infirmanda modo ad infirmitatem. In gravi autem et levi iam manifestum

principium permutationis plus et manifestius quam sit declaratio eius in reliquis rebus quoniam ipse utrique valde propinquum est substantiae ipsorum. Et si ergo illius quidem est incessus, scilicet incessus utriusque et quod incessus est in rebus stantibus per se et est in generatione ultimum motuum. Si ergo istud est secundum hoc procul dubio iste incessus et iste motus scilicet gravis et levis primus et substantia(?). Dico quod est propinquior ... sive eorum quam reliquae quantitates earum.

Redeamus autem ad istud in quo sumus et dicamus quod aqua cum permutatur et fit aer et permutatur aquositate in levitatem incedit sursum et dicimus quod est levis in illo loco non quia ipsa sit levis sed quia est levis illic. Si ergo sic istud est secundum hoc tunc manifestum est et clarum quod aqua est potentia levis deinde permutatur quousque sit cum gravitate similis et incedit illic sicut cum substantia quantitatis et forme. Et dico ad locum ad quem possibile est ut incedat et ad contrarium de eo et ad quam formam eius. Haec est ergo causa motus terrae et aquae ad loca sua cum non est utriusque aliquid prohibens. Necnon nutriendum aut susceptibilis sanitatis cum non est eis aliquid prohibens incedit in hora ad nutrimentum et sanitatem. Hoc quidem quod movet(?) nisi ex re faciente ipsum in principio et re quae excutit ei prohibente motum eius aut faciente multum aperte coram re contrarium eius et firmat eius quod modo sicut diximus in sermonibus primis et determinavimus quod nullum eorum mobilium est motus localis a quo non moveatur nisi ab alio non a se. Iam ergo determinavimus nunc et ostendimus propter quam causam est incessus omnis incedentis et quae sit intentio incessus uniuscuiusque eorum ad locum suum.

Volo rememorari nunc diversitates ignis et levis et accidentium quae accidunt in utrisque in capitulo. Ergo in principio rememorabo de gravi et levi et diffiniam utrumque diffinitione cognita patente manifesta. Dico ergo grave absolutum quod subsidet sub corporibus omnibus et leve absolutum est natans super omnia corpora et non intelligo per absolutum nisi genus omnium cum non sit ibi ... simul sicut ignis. Non enim videmus quod quaecumque quantitas ex quantitatibus ignis sicut incedit sursum si non fuerit quod prohibeat ipsam et videmus etiam quod quaecumque quantitas ex quantitatibus terrae sunt incedit deorsum et quanto ignis est maior est velocior in incessu suo sursum et haec quidem sunt grave et leve secundum modum aliud scilicet per comparationem quia corpus est leve et grave et modum et per modum. Nos enim videmus sicut quod natat et est gravius igne quod est corpus subsidet sub igne et aqua secundum istud dicitur aer levis absolute et terra gravis absolute quod comparatur. Unumquodque eorum alteri quod est quaecumque pars fuit aeris natat super aquam et quaecumque pars natat super aquam est residens sub aere. Dico ergo quod cum sit reliquis rebus gravitas et levitas tunc procul dubio corpora prima sunt causa gravitatis earum et levitatis ipsarum et non diversificantur nisi quia sunt quaedam eorum graviora aliis et quaedam eorum leviora. Aliis propter multitudinem eius quod est in eis corporibus primis et paucitatem eius. Si ergo idem est secundum hoc quod diximus et quaedam corpora composita sunt graviora et quaedam

corum levia, sunt corpora prima. Tunc necesse est nobis ut determinemus corpora prima. Corpora enim composita sequuntur ea procul dubio sicut nuper diximus.

Et certe siquidem convenientes illis qui dixerunt quod causa levitatis est vacuitas et causa gravitatis est impletio.

Redeamus ergo et dicamus quod accidit corporibus compositis omnibus que sunt in omni loco gravia et levia propter dispositionem diversitatis corporum primorum, sicut nos sumus dicentes quod lignum in quo sunt centum libre est magis grave quam plumbum in quo sunt due libre, et est magis leve et cetera in illo est quod corporibus omnibus est gravitas nisi quod exigue et in omnibus eis est levitas nisi quod est extra. Si ergo ita est secundum hoc, erit gravius procul dubio et omnis res magna est de partibus terre plus est gravis in omnibus locis necessario, et aqua quidem est gravis in omnibus locis necessario, nisi sint terre solum. Aqua enim natat super eam et aer quidem est gravis igne et quidem est magis terra super eas est levis.

Et dico iterum quod corpora omnia in locis suis sunt gravia nisi quod sunt exigue solummodo. Et aer quidem in loco suo est gravis, et significatio eius est inter plenum utrem et vacuum. Ipse enim attrahit plus quam sit actio utris non pleni. Si igitur ita est secundum hoc tunc manifestum est et clarum quod omnis res maior est de aere plus quam sit in ea de terra et aqua, possibile est ut sit in aqua levior quam res alia et ut sit in aere gravior quam res alia, quoniam ipsa non natat super aerem et ipsa natat super aquam. Iam ergo ostendimus et exposuimus propter ea que diximus et hoc est corpus grave absolute et hoc est corpus leve absolute. Et non significo per leve absolute nisi rem incedentem sursum semper si non fuerit ei quod ipsum prohibeat et significo per grave absolute rem incedentem inferius semper si non fuerit ei quod prohibeat. Nos autem non invenimus corpora secundum hunc modum semper et non est sicut putant homines ex omnibus corporibus sit gravitas.

Redeamus ergo et dicamus quod grave absolutum incedit semper ad medium, et ita confessi sunt homines, et quod leve absolutum incedit semper sursum. Nos autem videmus quod corpora terrena sub rebus omnibus sic ostendimus nuper et incedunt usque quo consequuntur medium, et medium est determinatum. Quod si invenitur aliquod corporum natans super omnes res sicut quod videmus in cessu ignis usque super aerem, tunc procul dubio ignis incedit usque sequatur orizonta. Si ergo ita est secundum hoc tunc manifestum est et clarum quod gravitas non est omnino, quoniam si esset gravitas residerent sub re alia et res illa esset incedens ad mundi orizonta natans super omnia corpora habentia motum et quietem. Nos autem non videmus quod corpus aliquid faciat illud nisi ignis solus. Si ergo illud est ita, non est igni gravitas omnino neque terre levitas omnino, cum ipsa non sit residens sub corporibus omnibus et sit quod residens recedens ad medium terre et sit medium determinatum ad quod incedit habentia gravitatem. Et significo quod medium determinatum ad quod incedit res habentes gravitatem et a quo recedit res habentes levitatem est res una. Primum illarum est quod non est possibile ut incedat aliquod corporum ad infinitum. Nam sicut

levitate

est contrarius non est possibile ut sit impossibile est ut sit existens, similiter non est possibile ut existat id. Item incessus autem est permutatio de loco ad locum. Dico ergo iterum quod videmus ignem incedere sursum ad angulos similes et terram incedere deorsum ad angulos similes, et similiter incedit omnis res in qua est gravitas. Si ergo illud est secundum hoc est aliquod corporum incedens ad medium necessario terre. Verumptamen ipsum incedit ad medium mundi aut ad medium terre. Medium enim mundi est propter medium terre sicut diximus in eis que sunt premissa et determinavimus et ostendimus ipsum.

Redeamus ergo et dicamus: si res natans super omnia corpora incedit usque consequatur orizonta loci in quo movetur, et terra similiter medium, aut orizonti est contrarium et res residens semper contraria rei natanti semper. Si igitur ita est secundum hoc tunc necesse est grave et leve primum sint duo tantum. Et hic quidem est locus alius inter hos duos locos contrarius utrisque simul quando comparatur eis utrisque, quoniam est sicut inter orizontem et medium. Quare propter hoc est grave aliud et leve aliud sicut aer et aqua. Dico iterum quod res continens est in parte forme et res contenta est in parte materie, et ille modus cadit super omnes res generatas. Dico autem quod extremitate que est sicut forma et ex eo est quod est sicut materia et est ex quantitate. Locus autem superior est sicut forma et ex eo locus inferior est sicut materia, et in hac materia iterum non invenimus grave et leve propter hoc quod materia sicut est in ferrum potentia est materia levis et est hec materia una, tamen est esse eius sursum et deorsum unum

…latur que est sicut for… / …ex quantitate sicut / materia. et simili / in loco est ex / eo quod est sicut / forma et ex eo / quod est si / cut / ma…

sicut corpus sanum et egrum quoniam licet ipsum sit unum tamen non est intentio eius ad sanitatem et egritudinem una.

Redeamus ergo et dicamus quod corpus quod est sicut forma est leve incedens sursum semper et corpus quod est sicut materia est grave incedens deorsum semper, aliorum vero corpora separatio ad invicem est sicut corporis levis ad corpus absolutum. Quoniam propter hoc sit aeri et aque levitas et gravitas una utriusque, excepto quod subsidet sub corporibus nisi que sunt ex terra solum, et aer natat super omnia corpora nisi que sunt exigue solis.

Redeamus ergo et dicamus quod si corpus unum tantum natat super omnia corpora et corpus unum tantum subsidet sub corporibus omnibus est necessarium ut sint due res alie natantes super aliquod corporum et subsidentes sub alio corporum. Si ergo ita est secundum hoc, tunc necessarium est ut sit numerus elementorum quattuor. Et ego tamen non significo elementum propter numerum. Nam ipsum est unum tantum quod propter hoc sit generatio horum elementorum ad invicem. Et quamvis sit generatio aliorum ex aliis, tamen esse cuiusque est preter generationem ipsarum, et dico quod manifestum sit extrema duo tamen non est inconveniens ut sit quod est inter ea corpus unum et plura, sicut non est inconveniens ut sit in coloribus invenitur. Nam in medio duorum extremorum species colorum multe.

Redeamus ergo ad id nunc in quo fuimus et dicamus quod unumquodque corporum habentium gravitatem et levitatem non est operatio in suo loco et non est ei levitas in loco super quem natat terre sicut est operatio in omnibus corporibus unificatio istorum est quod sicut est. Ista corpora elevarentur incedentes aer ad locum aque tamen cedet

aqua ad locum terre et si ignis elevaretur non incedit aer sursum nisi violenter si elevaretur aqua quando est supra faciem eius et superficies aeris. Unde non incedit aqua ad locum aeris nisi violenter sicut diximus nunc per terra autem non supra id quod non est superficies eius et superficies aque una quia propter infundere quando invase iam aquam eo elevatur et trahitur ad aerem et non elevatur terra nisi accidentaliter quando fit id de ea et stat terra non incedat sursum quando elevatur ad eam aqua. Similiter ignis iterum non incedit deorsum quando movetur ab eo aer cum non est gravitas omnino ei nisi in loco suo. Iam ergo manifestum est iterum quod ex corporibus simplicibus est quod est grave per comparationem quod est quia autem est grave in loco suo aut corporis. Similiter quod est natura propter dispositionem similitudinis materie sue cum materia illius quod propter incedit ad locum suum. Significatio est secundum hoc tunc manifesta et clara quoniam ut sit corpus aliud dum sumatur ab hoc corpore scilicet corporis grave absolutum ut sit duo contraria nam si esset in gravi et levi una scilicet vacuitas et impletio aut extremitates anguli corpora omnia incederent aut sursum aut deorsum et non esset ut aliquid esset leve absolute omnino cum omnia corpora incederent deorsum secundum dispositionem cum ipsa componerentur ex corporibus magnis aut ex corporibus multis aut extremitatibus impletis coniunctis. Hoc autem non videmus sed enim quando videmus ad corporum incedere sursum semper et videmus aliquod incedere deorsum semper. Si ergo natura est cum levitati est corporis aliquid incedens sursum semper et non erit corpus incedens deorsum velocius

quam sit incessus terre quod est quia cum sunt in aere multo trianguli multi et corpora coadunata plusquam ea que sunt in corporibus gravibus. Nos autem non videmus aliquid in corporibus aeris incedere deorsum et similiter iterum est in corpore levi et secundum huiusmodi quod si aliquis dicat quod non est gravis et levis una sed sunt due dimensiones aeris ex hoc sermone diversitas inter aerem et aquam quod est quia ponit vacuitatem et impletionem duas materias gravis et levis et ponit ignem incedere sursum propter dispositionem multitudinis vacuitatis que est in eo et ponit terram incedere deorsum propter dispositionem multitudinis impletionis que est in ea ponit tunc per dimidium in aere ignem multum et in aqua terram multam quare est tunc in alio quantitati aqua de igne plusquam sit in aere et in aere multo de terra plusquam sit in aqua pauca. Si ergo ita est secundum hoc procul dubio incedit aer multum deorsum velocius quam sit incessus aque pauce. Nos autem non videmus hoc esse omnino. Si ergo ita est secundum hoc necesse est ut dicamus sicut ignis incedit sursum propter multitudinem que est in ea de impletione. Sicut aer incedit ad locum suum super aquam propter ea que sunt in ea sunt quedam res quod si aliquis dicat quod vacuitas et impletio sunt aliquorum corporum per dividuo. Aqua multa incedit sursum velocius quam aer paucus et aer multus incedit deorsum velocius quam aqua pauca sicut diximus multotiens. Hoc autem non fuit omnino. Et dico iterum quod figure sunt cause incessus quorum

dam corporum sursum et quorundam eorum deorsum sed sunt causa velocitatis incessus eorum et tarditatis eius.

Volo autem nunc inquirere de illo dicto quod quidam inquirunt quare hoc ferrum late figure et plumbum late figure natat super aquam et non natat super parvum rotundum et oblongum sicut acus et submergitur et profundatur. Et etiam quedam corpora parva natant super aquam sicut furfur natat super aquam et alia corpora terrena sicut corpora parva ex limo natant super aerem.

Dico ergo quod democritus dixit causam illius et errant qui dixerunt quod corpora gravia late figure natant super aquam quoniam vapores egredientes extra quia elevantur ea et non sinunt ea submergi deorsum. Corpora autem gravia submerguntur in aqua quoniam vapores egredientes extra que tangentes ea tanguntur omnia corpora eorum immo non tangunt nisi quod apparet de his et id est parvum quare evadunt ab eis propter paucitatem quoniam tangunt de partibus eorum ergo submerguntur et profundantur. Dixit ergo redeuntes super eum et si id esset ita essent corpora gravia lata digniora ut starent in aere quoniam vapores qui sunt in aere sunt plures eis qui sunt in aqua et democritus quidem sciunt quod hoc est ex eis que ingrediuntur super illud contra vocavit sermonem virtute debili et dixit quod corpora gravia late figure natant super aquam et non natant super aerem quoniam vapores egredientes sub aere non egrediuntur egressione equali ita ut tangant corpora sed expanduntur et exsparguntur propter dispositionem tenuitatis aeris et subtilitatis aeris. Dicimus autem nos corporum continuorum quedam recipiunt sectionem et separationem velociter et alia sunt que recipiunt eas tarde et alia sunt que incidunt et separant velociter et alia sunt que faciunt id tarde. Et dico quidem quod significo per velocitatem incisionis non velocitatem impulsionis et repercussionis et quanto est res velocioris separationis est velocior ad impulsionem suam tantum.

Redeamus ergo et dicamus quod aer est velocioris impulsionis quam aqua quia velocioris impulsionis quam aqua et aqua velocioris impulsionis quam terra et quanto corpus est minus est velocius ad impulsionem suam. Si ergo ita est secundum hoc. Dicimus quod corpora gravia late figure stant super aquam propter dispositionem quia non recipiunt extremitatem et non perveniunt submerguntur velociter et festinant deorsum velociter. Hoc ergo est in aere velocioris impulsionis quam in aqua. Et dico tamen si gravis est virtus aliqua quando datur impulsio et profundatio et extensio quando ista adinvicem dico quod quia sicut virtus corporis gravis impulsionis plusquam virtus corporis continui impellendi impellit ipsum et submergit ipsum et incedit deorsum velociter et sicut corporis gravis virtus impellentis debilior virtute corporis continui impellendi natat super ipsum et non incedit deorsum omnino. Iam igitur declaravimus necessitatem gravis et levis et accidentia que accidunt eis utrisque et dixi in eis sermonem exquisitum sufficientem secundum hanc intentionem compleatur ergo sermo noster in libro nostro super intentionem nostram in eo. Explicit liber de celo et mundo.

Incipit liber de generatione et corruptione

De generatione autem et corruptione et de natura corruptorum et generatorum similiter de omnibus et causas dividendum et rationes eorum determinandum. Amplius autem de augmentatione et alteratione quidem utrumque et eandem existimandum esse naturam alterationis et generationis aut separatam ut et determinata sunt et nominibus. Antiquorum enim quidam hii vocatam simplicem generationem alterationem inquiunt. Alii vero aliud alterationem et generationem. Quicumque quidem unum quoddam dicunt et omnia ex uno generata, hiis quidem utique necesse est generationem alterationem dicere et quod principaliter fit et alterari. Quicumque autem plures materias una ponunt ut puta Empedocles et Anaxagoras et Leucippus, hiis aliud. Sed tamen Anaxagoras propriam vocem ignoravit. Dicit enim fieri et destrui idem existere alterari. Multa autem dicit elementa quemadmodum alii. Empedocles enim corporea quidem quattuor, omnia autem cum moventibus sex numero. Anaxagoras autem infinita et Leucippus et Democritus. Hic quidem enim omeomerea elementa ponit ut puta os et carnem et medullam et alia quorum unumquodque sinonima pars est. Democritus autem et Leucippus ex corporibus indivisibilibus alia componi inquiunt, hec autem infinita et multitudine et figura et mox ea esse, illa autem ab illis differunt ex quibus sunt et positione et ordine horum. Contraria autem videntur dicere qui circa Anaxagoram his qui circa Empedoclem. Hic quidem enim inquit ignem et aquam et aerem et terram elementa esse quattuor et simplicia magis esse quam carnem et os et talia partium. Hii autem hoc quidem simplicia et elementa, terram autem et ignem et aquam et aerem composita; panspermiam horum dicunt esse. Hiis quidem igitur ex uno omnia constituentibus necesse dicere generationem et corruptionem esse alterationem; semper enim manere subiectum et unum. Tale autem alterari dicimus. Hiis autem qui genera multa faciunt differre alterationem a generatione convenienti; congregatis enim et dissolutis generatio fit et corruptio contingit. Ideo dicit hoc modo Empedocles quoniam physis nullius est, nisi solum mixtio et segregatio mixtorum. Quod quidem igitur hic sermo eorum propriis suppositionibus ita loqui manifestum est, quod et hoc modo dicunt. Necesse autem est et hiis alterationem esse quidem dicere aliquid preter generationem, impossibile tamen secundum que ab hiis dicuntur est. Hoc autem quod dicimus recte facile videre. Quemadmodum enim videmus quiescente substantia in ea transmutatione secundum magnitudinem que vocatur augmentatio et diminutio, sic et alterationem. Sed tamen ex quibus dicunt plura principia facientes unum impossibile alterari. Passiones enim secundum quas dicimus hoc contingere differentie elementorum sunt. Dico autem puta calidum frigidum album nigrum siccum humidum molle durum et aliorum unumquodque, ut dicit Empedocles, ignem quidem, id est ignem, album aspectu et calidum, et grecium, id est aquam, nigrum et frigidum. Similiter autem determinant de reliquis.

Quoniam igitur non est possibile ex igne fieri aquam neque ex aqua terram, neque ex albo nigrum erit aliquid neque ex molli durum. Eadem autem ratio et de aliis. Hoc autem erat alteratio. Aut manifestum quoniam unam contrariis semper supponendum materiam sive transmutentur secundum locum sive secundum augmentationem et diminutionem sive secundum alterationem. Amplius autem similiter necesse est hoc esse et alterationem. Sive enim alteratio est et subiectum unum elementum et una omnium habentium in adinvicem transmutationem; et si subiectum unum est alteratio est. Empedocles quidem igitur videtur contraria dicere et ad apparentiam et ad seipsum. Simul quidem enim dicit alterum ex altero fieri elementorum nullum, sed alia omnia ex hiis. Simul autem cum in unum conducit omnem naturam preter litem ex uno fieri rursus unumquodque. Quare ex uno aliquo manifestum est quoniam differentiis quibusdam divisis et passionibus factum est hoc quidem aqua hoc autem ignis, quemadmodum dicit solem quidem album et calidum, terram autem grave et durum. Ablatis igitur hiis differentiis (sunt enim ablative, facte enim sunt) manifestum est quoniam necesse fieri et terram ex aqua et aquam ex terra. Similiter autem et aliorum unumquodque, non tunc solum sed et nunc transmutantia passionibus. Sunt autem ex quibus dicit Empedocles possibiles advenire et separari iterum, et hoc aliter(?) adinvicem pugnantibus lis et amicitia. Ideo et tunc ex uno nata sunt. Non enim utique ignis et terra et aqua entia unum erant omne. Incertum autem utrum principia ea ponendum multa aut unum. Dico autem ignem et terram et sistoicha(?) horum. Secundum quidem enim ut materia supponitur ex quo transmutantia per litem motum fuit, ignis et terra et aer et aqua unum est elementum; secundum id quod autem ex compositione fit convenientibus illis. Illa autem ex dissolutione magis elementa in illa et priora natura. Universaliter itaque de generatione et corruptione simpliciter dicendum est, utrum est aut non est, et quomodo est, et de aliis simplicibus motibus, puta de alteratione et de augmentatione. Plato quidem igitur de generatione scrutatus est et corruptione quomodo existit in rebus, et de generatione non omnium, sed ea que elementorum. Quomodo autem carnes fiant et ossa aut aliorum aliquid contra tum nichil dixit. Amplius autem neque de alteratione neque de augmentatione quomodo existunt in rebus. Universaliter autem preter ea que apparent superficietenus de nullo aliquis constituit preter Democritum. Hic autem videtur de omnibus curam habere. Iam autem et in quomodo differt de augmentatione. Nullus quidem determinavit ut dicimus quoniam quidem qui vel puta dicit quando sibi advenientibus augmentatur. Quomodo autem non adhuc dicit neque de mixtione neque de aliorum nullo ut ita dicam, puta de agere et pati, quomodo hoc quidem patitur hoc quidem facit secundum naturales operationes. Democritus autem et Leucippus facientes figuras alterationem et generationem ex hiis faciunt; segregatione et congregatione generationem et corruptionem, ordine et positione alterationem. Quoniam autem existimabant verum in apparendo, contraria autem et infinita que apparent, figuras infinitas fecerunt, quare propter transmutationes compositi idem contrarium videri alii et alii, et transmutari parvo admixto, et totaliter aliud apparere alterum uno transmutato. Ex eisdem enim tragedia et comedia fit litteris. Quoniam autem videtur ferre

omnibus aliud esse generationem et alterationem. generari quidem enim et corrumpi congregata et disgregata. alterari autem transmutatis passionibus de hiis scientibus considerandum. Dubitationes enim habent hec et multas et rationabiles. Siquidem enim generatio est congregatio et multa impossibilia contingunt. Sunt rursus alie rationes cogentes et non faciles solui quod non contingit aliter se habere et si non est generatio congregatio aut non utique generatio aut alteratio est generatio aut hoc et dissolvere difficile existens temptandum. Principium autem horum omnium utrum sic generantur et alterantur et augmentantur entia et contraria hiis patiuntur primis existentibus magnitudinibus indivisibilibus aut nulla est indivisibilis magnitudo. differt autem hoc multum et rursus si hec corporee sunt utrum ut democritus dixit et leucippus aut ut in timeo planicies. hoc quidem enim ipsum in aliud dissolvit inconveniens usque ad plana dissolvere. ideo magis rationabile corpora esse indivisibilia. Sed et hec multam habent irrationabilitatem. Sed tamen hiis alterationem et generationem contingit facere ut dictum est conversione et contactu et transmutatione per ... et figurarum differentiis quod facit democritus. ideo et hic colorem non inquit esse. conversione enim colorari. Hiis autem qui in planicie dividunt non nichil adhuc enim fit preter solida composita. secundum latitudinem passionem enim non incipiunt generare aliquam. Causa autem eius quod potuerunt minus confessa videre inexperientia est. ideo quicumque magis insudant natura

libus magis possunt supponere talia principia quibus multa possunt complicare. Qui autem ex multis sermonibus idoci et consideratum entes ad pauca respicientes enunciant. Videbit autem quis et ex hiis quantum differunt physice et logice intendentes. Quod enim indivisibiles sunt dimensiones. hii quidem inquiunt quod autem trigonum multa erunt. Democritus autem utique propriis et physicis sermonibus persuadere. Manifestum autem erit quod dicimus procedentibus. habet enim questionem siquis ponat corpus quoddam esse et magnitudinem divisibile omnino et possibile hoc contingere quod divisionem fugiet. Si enim omnino divisibile et hoc possibile et simul erit omnino divisum et si non simul dividatur et si hoc fiat nichil erit impossibile quia ergo et secundum medium similiter et universaliter autem si omnino innatum est divisibile esse et si dividatur nullum erit impossibile non valens. Quamvis in milies milia divisa fuerint nullum impossibile et si nullus utique dividat. Quoniam igitur omnino divisibile tale est corpus dividatur. quid igitur erit reliquum. Divisio non enim possibile erat aliquid esse non divisum erat autem quidem omnino divisibile. Sed si nullum erit corpus neque divisio dico autem erit aut ex punctis aut sine divisione ea erunt ex quibus compositum erit aut nichil omnino et quod quidem et generabitur ex nichilo et erit ex nichilo compositum et omne utique nichil sed tamen apparens. Similiter autem et si erit corpus ex punctis non erit quantum. quando enim tangebant et una erat divisio et simul erant non faciebant magis omne. divisio enim

in duo vel plura non minus nec maius omne priore quare et si omnes componantur nullam faciunt magnitudinem. Sed si qua divisio extra lineam fiat corporis et sic ex divisione corporis quidem exeat idem ipse sermo. illud quomodo divisibile. Si autem non est corpus sed est species aliqua separabilis aut est passio que secessit vel est magnitudo punctum vel contactus hec patientes existunt inconveniens. Et ex non dimensionibus divisionem inesse. Amplius autem ubi erunt aut immobiles aut mota puncta. Tactus autem unus semper duorum quorundam est. quasi ente aliquo preter tactum et divisionem et punctum. Si ergo quis ponat aut quantitatem aut corpus esse omnino divisibile hec contingunt. Amplius si dividens componam lignum aut quid aliud equale et unum fit. quia ergo et sic sectum in infinitum est. Quoniam et si incidendo lignum secundum quodcumque signum omnino quidem divisum est potestate. quid igitur erit preter divisionem. Si enim et aliqua passio. Sed quomodo in hec dissolvuntur et generantur ex hiis vel quomodo aut quomodo separabuntur. Quare quidem si impossibile est ex punctis esse magnitudines necesse corpora indivisibilia et magnitudines. Sed hoc ponentibus non minus contingit impossibile. Scrutata est enim de hiis in aliis. Sed hoc temptandum solvere. ideo rursus iterum a principio dubitandum. Omne quidem igitur corpus sensibile divisibile corpus esse secundum quodcumque signum et indivisibile nichil est inconveniens. hoc quidem potestate hoc autem endelechia existit. Esse autem simul omnino divisibile potestate impossibile videtur utique esse. Si enim possibile et fieret. tamen non dico ut sint simul ambo actu indivisibile et

non divisum. Sed divisum secundum quodcumque signum. Nullum igitur erit reliquum in corporeum divisum et corruptum corpus et generabitur utique rursus aut ex punctis aut omnino ex nichilo et hoc quomodo possibile. Sed quoniam dividitur in separabilia et semper in minores magnitudines et in remota et in segregata manifestum. neque utique secundum partem dividentis erit infinita incisio. neque simul possibile est dividere secundum omne signum non enim possibile omnino sed usque ad quid. necesse est igitur indivisibiles existere magnitudines quoniam invisibiles et aliter sic erit generatio et corruptio. hec quidem segregatione. hec quidem congregatione. cogens igitur sermo esse magnitudines indivisibiles. hic est. Quoniam autem latet paralogizans et qui modo dicimus. Quoniam non est punctus puncto contiguus undique esse divisibile est quidem quale existit in magnitudinibus. est autem aliter non. videtur autem quoniam hoc ponitur et undique et ubique esse punctum. Quare ergo necesse est dividere magnitudinem in puncta. ubique enim esse punctum quare ergo aut ex tactibus aut ex punctis esse omnia. Hoc autem est quod existit ubique quoniam una undique est omnis ut unusquisque plures autem una non sunt contigue enim non sunt. quare ergo non ubique. Si enim secundum medium divisibile et secundum contiguum punctum erit divisibile. Aut non enim est contiguum signum signo aut punctum puncto. hoc autem est divisio vel compositio. quare ergo est congregatio et segregatio sed non in athoma neque ex athomis. multa enim impossibilia neque sic necesse est ut ubique fiat divisio. sicut enim esset contiguus punctus puncto hoc neque esset. Sed in parva et in minima est congregatio et segregatio existimus. Sed non simpliciter et perfecta generatio congregatione et segregatione determinata est ut quidam

inquirit. In continuo vero transmutatio est alteratio. Hoc enim in quo fallimur omnes est. Est enim generatio simpliciter et corruptio non congregatione et segregatione, sed cum transmutatur ex hoc in hoc totum. Hii autem existimant alterationem esse omnem talem transmutationem. Hoc autem differt. In subiecto enim aliud quidem est secundum rationem, hoc autem secundum materiam. Cum igitur quidem in hiis est transmutatio, generatio erit et corruptio; cum autem in passionibus et secundum accidens, alteratio. Segregata autem et congregata facilius corruptibilia fiunt. Si enim in parvissima partes dividatur aqua, citius aer generatur; si autem congregatur, tardius. Magis autem manifestum in sequentibus. Nunc autem tantum determinatum sit, quoniam impossibile est generationem esse congregationem qualem quidam inquiunt.

Determinatis autem hiis primum videndum utrum quid generatur simpliciter et corrumpitur, aut simpliciter nichil, sed semper ex aliquo in aliquid. Dico autem, puta ex laborante sanum et ex sano laborans, et ex parvo magnum aut ex magno parvum et alia omnia hoc modo.

Si enim erit simpliciter generatio, simpliciter utique fiet ex non ente, quare verum erit inesse quibusdam non ens. Quadam enim generatio ex non ente aliquo, puta ex non albo album aut ex non bono bonum.

Simpliciter autem non ens erit ex simpliciter non ente. Simpliciter autem hoc primum significat secundum unamquamque predicationem entis aut universale et omnia continens. Si igitur primum substantie erit generatio, ex non substantia utique. Cui enim non existit substantia neque hoc, manifestum est quod nullum aliorum predicamentorum, puta neque quantum neque quale neque ubi. Separate enim erunt passiones a substantiis. Si autem non ens simpliciter, negatio erit universaliter omnium, quare ex nullo necesse generari generatum. De hiis quidem igitur in aliis dictum est et determinatum sermonibus.

Simpliciter vero autem et nunc dicendum quoniam modo quidem ex non ente simpliciter generatur, modo autem ex existente semper. Potentia enim ens actu autem non ens necesse est prius existere ambo modo dicta.

Cum autem et hec habent determinationem mirabilem, quoniam iterum resumendum quomodo est simpliciter generatio, sive ex potestate ente sive quali aliter, querret enim quis utrum est substantie generatio et huius, sed non quantitatis et qualitatis et ubi. Eodem utique modo et de corruptione. Si enim quid generabitur, manifestum quod potestate erit aliqua substantia, actu autem non, ex qua generatio erit et in quam necesse est transmutari quod corrumpitur. Utrum igitur existit quid aliorum hoc actu? Dico autem, puta aut erit quantum aut quale aut ubi potestate ens et hoc ens simpliciter, hoc autem non ens. Si enim nichil sed omnia potestate et separatum contingit quod sit non ens, sed et amplius quod maxime timuerunt continue primi philosophantes ex nullo generari preexistente.

Si autem esse quidem hoc aliquid et substantiam non existit, aliquorum aliorum quid predictorum erit, quemadmodum prediximus separate erunt passiones a substantiis. De hiis igitur quantum decet tractandum.

Et quid causa est ut generatio semper sit simpliciter et secundum partem. Existente autem causa una quidem unde principium motus esse dicimus, una autem materia, talem causam dicendum. De illa quidem enim dictum est prius in de motu sermonibus, quoniam hoc est quidem inmobile per omne tempus, hoc autem motum semper. Horum de inmobili quidem principio alterius et prioris dividere est philosophie opus. De movente autem omnia propter continue moveri alia, demonstrante posterius dicendum quale dictorum singulorum causa est.

Nunc autem in materie specie positam causam dicamus propter quam corruptio semper et generatio non deficiat natura. Simul enim forsitan fiet hoc manifestum et de nunc quesito, quomodo oportet dicere et de simplici generatione et corruptione. Est autem quod nunc sufficienter et quod est causa quod complicatur generatio semper corrumpitur ad non ens accedente. Non ens autem nichil neque enim quid neque quale neque quantum neque ubi quidem est. Si igitur semper quid ab eo recedit, quare non consumptum est olim et inane omne si finitum erat ex quo fit generatorum unumquodque.

qd no ens

Non enim utique propter infinitum esse ex quo generatur non deficit. Hoc enim impossibile actu quidem enim nichil infinitum, potestate autem in divisione, quare oportet hanc esse solum non deficientem quoniam generatur quid semper minus. Nunc autem hoc non videmus. Quoniam igitur propter hanc corruptionem alterius esse generationem et hanc generationem alterius esse corruptionem, incessabilem necesse transmutationem.

De generatione quidem igitur esse et corruptione similiter circa unumquodque entium, hanc existimandam sufficientem omnibus causam. Sed hoc simpliciter propter quid autem hec quidem simpliciter dicuntur generari et corrumpi, hec autem non simpliciter, iterum considerandum, si idem est generatio quidem huius corruptio autem huius, et corruptio quidem huius generatio autem huius. Habet enim hoc aliquam rationem. Dicimus enim quoniam generatur et corrumpitur nunc simpliciter et non solum hoc. Et hec quidem generatio simpliciter, hec autem corruptio. Hec autem generantur quidem quid, generatur autem simpliciter non. Inquirimus enim discentem generari quidem preceptibile disciplinam, generari autem simpliciter non.

Quemadmodum igitur determinavimus multotiens, quoniam hec quidem hoc aliquid significant hec autem non. Propter hoc contingit quod queritur. Differt enim in que transmutatur transmutatum, puta forte in ignem corruptio est alicuius, puta terre. Terre autem generatio alia generatio, generatio autem non simplex, corruptio autem non simplex, ut ignis, quemadmodum Parmenides dicit duo ens et non ens esse dicens, inquiens ignem et terram. Hec quidem autem talia supponere nichil differt. Modum enim querimus et non subiectum.

gnio quidē simp'

In non ens simpliciter igitur iter corruptio simpliciter. In simpliciter autem ens generatio simplex. Quibus igitur determinatum est, sive igni et terre sive aliis aliquibus, huius ex quo erit: hoc quidem ens, hoc autem non ens. Uno quidem igitur modo differt in hoc simpliciter generari et corrumpi a non simpliciter. Alio autem materia qualiscumque materia quidem utique erit, cuius quidem enim magis differentie hoc aliquid significant magis substantiam, cuius autem privationem non ens, puta si calidum predicamentum aliquid et species, frigiditas autem privatio; differunt enim terra et ignis hiis differentiis.

Videtur autem magis multis sensato et non sensato differre simpliciter et aliam generationem. Cum quidem enim in sensatam materiam transmutatur, generari inquiunt, cum autem in immanifestam, corrumpi. Et in non ens sentire et non sentire determinant, quemadmodum autem ens scibile, ignotum autem non ens. Sensus enim disciplinam habet virtutem.

Quemadmodum igitur illi in sentire vel posse sentire et vivere et esse existimant, ita et res modo quodam persequentes veritatem. Sunt autem et

quid simp gno

dicitur, sensu vero contingit utique secundum
opinionem et secundum veritatem aliter generari
simpliciter et corrumpi. Spiritus enim et aer secundum
quidem sensum minus sunt. Ideo et que corrum-
puntur simpliciter in hoc transmutatione
corrumpi dicuntur, generari autem simpliciter quando
in tangibile et terram transmutantur;
secundum veritatem autem magis hec aliquid et species
hec quam terra esse. Quare hanc quidem simpli-
cem generationem et corruptionem esse alterius
corruptionem autem simpliciter esse generationem
alicuius dictum est causa. Propter materiam enim
differt aut quia substantia est aut non, aut quia
hoc magis hec vero non, aut quia hec quidem
magis sensata est materia ex qua et in
quam hoc vero minus. ¶ Dicuntur hec qui-
dem simpliciter generari, hoc autem fieri quid
solum, non ex ad invicem generatione secundum
quem diximus nunc modum. Nunc quidem
enim tantum determinatum est quare omni generatio-
ne existente corruptione alterius et omni
corruptione existente alterius generatione non
similiter attribuimus generari et corrumpi
ad invicem transmutantibus. Quod autem
post dicitur non hoc querit. ¶ Sed quare
discens nunc quidem non dicitur simpliciter
generari, sed quid generari indiscipli-
natum, nascens autem generari planta
simpliciter generari. Hec autem determinata
sunt in predicamentis. Hec quidem enim hoc
aliquid significant, hec autem quale, hec autem quan-
tum. Quecumque igitur non substantiam significant
non dicuntur simpliciter sed ad aliquid generari.
Sed similiter in omnibus quidem generatio
secundum que in aliquo ordine dicitur, pu-
ta in substantia est simpliciter generatio quidem
si ignis, sed non si terra. In qualitate enim
si disciplinatum, sed non quando indisci-
plinatum. De quibus igitur simpliciter generari

hec non, et universaliter et in substantiis ipsis dic-
tum est, et quia esse continue generatio-
nis causa ut materia subiectum, quia transit
mutationem in contraria, et est alterius generatio in
substantiis alterius corruptio. Sed nec que-
rere oportet quare generatur semper aliquid ex
corruptis. Quemadmodum enim corrum-
pi simpliciter inquiunt quando ad insensi-
bile venit et non ens simpliciter, et genera-
ri ex non ente inquiunt quando ex insen-
sato. ¶ Sive ergo aliquo ente
subiecto sive non, generatur ex non ente, quare
simpliciter generatur et corrumpitur ex non
ente. Decenter igitur non deficit. Generatio
enim entis corruptio non entis, corruptio
autem entis generatio non entis. Sed hoc non ens sim-
pliciter querat aliquis utrum aliquid est
contrariorum, puta terra et grave non ens,
ignis autem et leve ens, aut non. Sed est et
terra ens, non ens autem materia terre et ignis
similiter. Et an alia utriusque materia
aut non generarentur ex ad invicem
neque ex contrariis. Hiis enim existunt
contraria, igni terre aque aeri. Aut est
quidem qualiter eadem est, autem qualiter alia. Quod
quidem enim quandoque ens subicitur idem est, esse autem
non idem. ¶ De hiis quidem igitur in tantum dic-
tum sit. De generatione autem et alteratione di-
camus quid differunt. Dicimus enim
alteras has esse transmutationes ad invi-
cem. ¶ Quoniam igitur est aliquid subiectum et
aliud passio que de subiecto innata est di-
ci, et est transmutatio utriusque horum,
alteratio quidem est quando manente subiecto
sensato ente transmutatur in eius
passionibus aut contrariis aut interme-
diis, puta corpus sanum est et rursum
laborat manens idem quod prius, et metal-
lum rotundum quandoque autem angulos habens,

idem ens. Quando autem totum transmutatur
non manente aliquo sensibili ut subiecto
eodem, sed puta ex semine toto sanguis
aut ex aqua aer aut ex aere toto aqua,
generatio iam hoc tale est, huius autem cor-
ruptio. ¶ Maxime autem generabitur si
transmutetur ex insensibili in sen-
sibile aut tactu aut omnibus sensibus,
puta quando aqua generatur aut corrumpi-
tur in aerem: aer enim valde insen-
satum est. In hiis autem si aliqua manet pas-
sio eadem contrarietatis in generato et cor-
rupto, puta quando ex aere aqua si ambo
dyafana aut frigida, non oportet huius
sed alteram passionem esse in quod transmu-
tatur; si autem non, erit alteratio, verbi gratia: musi-
cus homo corruptus est, homo autem non musi-
cus generatus est, homo autem manet idem.
Si igitur huius passio non esset secundum se
musica et immusica, huius quidem ge-
neratio esset, huius autem corruptio. Ideo
hominis quidem hec est passio, hominis autem mu-
sici et hominis immusici generatio quedam aut
corruptio. Nunc autem passio hec manen-
tis. Ideo alteratio est talia. ¶ Cum quidem
igitur secundum quantitatem est transmutatio contrarie-
tatis, augmentum et diminutio est; quando
secundum locum, latio; quando quidem secundum
passionem et quale, alteratio; quando autem nichil
manet cuius aliud passio aut accidens ut-
hec generatio et corruptio. Est autem ipsa ma-
xime quidem proprie subiectum generationis et cor-
ruptionis susceptibile, modo autem alio
quod in aliis transmutationibus. Quoniam omnia
subiecta sunt susceptibilia contrarietatum.
¶ De generatione quidem igitur
sive est sive non est et quomodo est, et de alteratio-
ne determinatum sit hoc modo. De aug-
mentatione autem relinquitur dicere quo dif-

ferat a generatione et alteratione, et quomodo aug-
mentatur unumquodque eorum que augmentan-
tur et diminuitur quodcumque. Scrutandum
utique primum utrum solum circa quod est
eorum ad invicem differentia, verbi gratia quoniam ex hoc quod
in hoc transmutatio, verbi gratia ex potentia substantia in
actu substantiam generatio est, que autem circa magni-
tudinem augmentatio et diminutio, que
autem circa passionem alteratio; utrorumque autem
ex potentia entium in actum transmutatio
dictorum est, aut et modus differt trans-
mutationis. Videtur enim quod alteratur non ex necessitate
transmutari secundum locum, neque quod generatur,
quod autem augmentatur aut diminuitur.
Alio autem modo ab eo quod fertur. Quod enim fer-
tur totum alterat locum. ¶ Quod augmentatur
autem quemadmodum quod deducitur. Hoc enim manente
particule transmutantur secundum locum, non quemadmodum
que spere. Hee enim in equali loco trans-
mutantur toto manente, que autem eius quod
augetur semper in pluri loco mutantur,
in minorem autem eius quod diminuitur.
¶ Quoniam igitur transmutatio differt non solum cir-
ca quod fiet, sed sic eius quod generatur et al-
teratur et augmentatur manifestum est, circa
quod autem eius transmutatio augmentatio-
nis et diminutionis est circa magnitudinem
autem videtur esse augeri et diminui. Considerandum
speculandum utrum ex in potentia quidem mag-
nitudine et corporeo, actu autem incor-
poreo et sine magnitudine generari corpus
et magnitudo. Et hoc dupliciter contingen-
te dici, qualiter augmentatio generatur, utrum
ex ipsa separata secundum se materia aut ex
existente in aliquo alio corpore, aut im-
possibile utrumque. Separata enim ens aut nul-
lum possidebat locum ut puta aliquis
punctus, aut vacuum erit aut corpus
non sensibile. Horum autem hoc quidem non

q fert

contingit. Hoc autem necesse in aliquo esse; semper enim ubi est quod generatur ex eo quod est potentia et id aut secundum se aut secundum accidens, sed si in aliquo est si quidem separatum ita ut non aliquid sit illius aut secundum se aut secundum accidens, contingunt et multa impossibilia. Dico autem verbi gratia si generabitur aer ex aqua, non erit aqua transmutata sed potentia quod ut in vase aqua, inane enim. Infinitas enim nichil prohibet infinite esse quod potentia et generari actu. Amplius autem neque sic videtur generari actu aer ex aqua ut existens manente. Melius ergo omnibus inseparatam facere materiam ut existentem eandem et unam numero, ratione autem non unam. Sed neque punctos ponendum neque lineas materiam corporis propter easdem causas. Id autem ex quo hec sunt ultima materia erit quam numquam sine passione possibile esse neque sine morphea. Generatur simpliciter alterum ex altero quemadmodum et in aliis determinatum est, et ab aliquo actu ente aut homogeneo aut homodeos, verbi gratia ignis ab igne aut homo ab homine, aut ab actu duro; enim non a duro generatur. Quoniam autem est et substantie materia corporee corporis iam tale corpus, corpus enim commune nullum, eadem materia magnitudinis et passionis est, ratione quidem separata loco autem non separata nisi ut passiones sint separabiles. Manifestum autem ex quesitis quoniam non est augmentatio transmutatio ex potentia magnitudine, actu autem nullam habente magnitudinem. Sine magnitudine enim quod est in omnibus substantie separatum erit esse quod commune. Hoc autem quoniam impossibile est dictum est in aliis prius. Amplius autem talis transmutatio non augmentationis propria sed generationis. Augmentatio enim est existentis magnitudinis additamentum, diminutio autem minoratio. Ideo oportet habere aliquam magnitudinem quod augetur; quare potentia non ex sine magnitudine in motum esse augmentationem, sed cum actu magnitudine. Generatio enim magis corporis vel non augmentatio. Suscipiendum utique magis quemadmodum tangentes questione a principio qualiter aliquo ente augmentari et diminui causas querimus. Videtur utique eius quod augetur quelibet pars aucta esse; similiter autem et in diminutione minorem partem quamlibet factam esse. Amplius autem adveniente aliquo augmentari et recedente diminui. Necesse utique aut incorporeo augmentari aut corpore. Si quidem igitur incorporeo, erit separatum vacuum; impossibile autem magnitudinis materiam esse separabilem quemadmodum dictum est prius. Si autem corporeo, duo in eodem loco corpora erunt, et quod augetur et quod auget, et hoc impossibile. Sed nec sic contingit dicere fieri augmentationem et diminutionem ut quando ex aqua aer; tunc enim maior tumor generatus; non enim augmentatio hoc, sed generatio eius in quod transmutatum est et corruptio contrarii. Augmentatio autem neutrius, sed aut nullius aut si alicuius alicuius quod commune est amborum et eius quod generatur et eius quod corrumpitur, verbi gratia si corpus. Aqua autem aucta non est neque aer, sed hoc quidem deperiit, hoc autem generatum est; corpus autem siquidem auctum est. Sed hoc impossibile. Oportet enim salvare rationem existentis eius quod augetur et diminuitur. Hoc autem tria sunt, quorum unum quidem est quamcumque partem maiorem esse eius quod augetur magnitudinis, verbi gratia si caro carnis,

et adveniente aliquo et tertium ut salvetur quod augetur et minuitur et maneat. Cum enim generatur enim aliquid simpliciter aut corrumpitur, non manet; cum autem alteratur aut augetur aut diminuitur, manet idem quod augetur vel alteratur; sed tunc quidem passio, tunc autem eadem magnitudo non manet. Si utique erit predicta augmentatio, contingeret nullo adveniente neque manente augeri et nullo recedente diminui et non manere quod augetur. Sed oportet hoc salvare; subiecta enim est augmentatio talis. Querret autem aliquis quid est quod augetur, utrum quod apponatur cui apponitur aliquid, verbi gratia si tibia quidem augetur hec maior, quo autem auget cibus autem non est maior. Quare utique ambo non aucta sunt? Maior enim quod apponatur et cui, quemadmodum et quando miscetur vinum aque. Similiter enim plus utrumque. Aut quoniam huius quidem manet substantia, huius non, verbi gratia cibi; et hoc quidem dominatur dicitur in mixtione, verbi gratia quoniam vinum facit enim vini opus, sed non aque universa mixtura. Similiter autem et in alteratione, si manet caro ens et quod est aliquid, cum passio autem existit aliqua eorum que secundum se accidentium sunt que prius non existebat, alteratum est; quo autem alteratum est, quandoque quidem nichil passum est, quandoque autem et illud. Sed alterans est principium motus in eo quod augmentatur et alteratur. In hiis enim movens quoniam et ingrediens generatur utique maius et accipiens id corpus, verbi gratia ingrediens generatur spiritus; sed corruptum est hoc patiens et movetur non in hoc. Quoniam autem quesitum et dubitavimus sufficienter, oportet rationis solutionem reperire invenire salvantes manere id quod augetur et adveniente aliquo augeri, recedente autem diminui. Adhuc autem quodcumque signum sensatum aut maius aut minus generatum est et non vacuum esse corpus neque duo in eodem loco magnitudines neque incorporeo augeri. Suscipienda utique causa determinantes prius unum quidem, quoniam anomiomera cum omiomera augentur; composita enim ex hiis unumquodque. Deinde quidem caro et os et unumquodque talium particularum est duplex, quemadmodum et aliorum unumquodque que in materia speciem habentium; et enim et materia dicitur et species caro autem et os. Quamcumque igitur partem augmentari adveniente aliquo secundum quidem speciem est contingens, secundum autem materiam non est. Oportet enim intelligere quemadmodum si quis mensurabit eadem mensura aquam; semper enim aliud et aliud quod generatur. Sic utique augmentatur materia carnis, sed non cuicumque particule unicuique generatur, sed hoc quidem defluit, hoc autem advenit. Forme autem et speciei cuicumque particule advenit. In anomiomeris autem hoc magis manifestum, verbi gratia manu, quoniam proportionaliter augmentum est; materia enim alia ens manifesta magis a specie hic quam in carne et omiomeris. Ideo et mortuum magis utique videtur esse caro et os quam manus et brachium. Quare est quidem sic quodcumque carnis auctum est, est autem sic non. Secundum speciem quidem enim cuicumque advenit, secundum materiam autem non. Maius quidem totum generatum est adveniente quidem aliquo, quod vocatur cibus et contrarium, transmutatio in eadem speciem, verbi gratia si sicco adveniat humidum, cum autem advenerit transmutatur et generatur siccum. Est quidem enim sic simile simili augmentatur, est autem

augentur

sic dissimile. Quereret autem quis quale
le quid oportet esse quo augetur. Mani
festum utique quoniam potentia est illud, verbi gratia
si caro potentia carnem actu autem aliud
corruptum utique hoc caro generatum
est. Igitur non hoc ipsum secundum se: generatio enim
esset, non augmentatio. Sed quod augetur hu
ic quid igitur patiens ab hoc auctum in
mixtum autem mixtum est quemadmodum si quis
vinum infundat aque, hoc autem tamen potest
vinum facere quod mixtum est. Et quemadmo
dum ignis tangens combustibile ignis
facit, ita utique in eo quod augetur et
ente actu caro autem in eius augibile
advenientis potentia carne facit actu
carnem; igitur ex simul ente. Si enim seorsum,
generatio erit esse. Est quidem enim igne ita
facere in existente adiungere ligna,
sed sic quidem augmentatio. Cum autem ipsa
ligna incenduntur, generatio est. Quantum autem
universale quidem non generatur quemadmodum
neque animal neque homo neque aliquid singu
larium, sed ut hic universale et illud quantum. Caro
autem fiunt aut os aut manus et horum ome
omerea advenientis quidem aliquo
quanto, sed non carnis quanta, fit quod augetur
caro per carnem. Secundum id quod
igitur quod potentia utrumque, verbi gratia quanta caro, au
get quod et enim quantam oportet generari et car
nem; secundum id autem quod solum caro nutrit
et enim sic differunt alimentum et augmentatio
ratione. Ideo nutritur quidem quousque
salvatur et diminuitur; augmentatur
autem non semper. Et nutrimentum augmentationi
idem quidem esse, autem aliud secundum id quod
advenit potentia quanta caro augmen
tativum quidem carnis secundum illud autem
quod solum potentia caro nutrimentum. Hec autem species
est sine materia ut in materiali potentia aliquid cum materia est

si autem aliqua advenit materia ens potentia in
materialis habens et quantum potentia, hec erunt
maiores in materiales. Si autem non amplius fa
cere potest, sed ut aqua vino semper amplius mixta
in fine aquaticum facit et aquam, tunc di
minutionem faciet quanti, species autem ma
net. Quoniam autem primum oportet de materia
et vocatis elementis dicere sive sunt sive
non, et utrum sempiternum unumquodque aut
generatur aliqualiter, et si generantur u
trumque ex invicem generantur omnia eodem
modo aut aliquod primum unum eorum est,
necesse utique prius dicere de quibus indeter
minate dicitur nunc. Omnes enim et elementa ge
nerantes et que ex elementis segregatione
utuntur et congregatione et facere et pati.
Est autem congregatio mixtura, quomodo mix
ta dicamus et non determinatum est manife
ste. Sed neque alterari possibile neque segregari et
congregari nullo faciente nullo pa
tiente. Et enim plura elementa facientes gene
rant in faciendo et patiendo ad invi
cem, et hiis qui ex uno necesse est dicere fac
tionem, et hoc dicit recte Diogenes, quoniam si
non essent ex uno omnia non esset facere
et pati ex ab invicem, verbi gratia calidum
infrigidari et hoc calefieri rursus. Non
enim caliditas transmutatur et frigi
ditas ad invicem, sed manifestum quoniam quod subiec
tum transmutatio. Quare in quibus facere et pa
ti necesse est, horum unam esse subiec
tam materiam. Omnia igitur talia esse dicere non
est verum, sed in quibus ad invicem est. Sed
si de facere et pati et mixtura inten
dendum sit, necesse est et de tactu. Neque enim
facere hec et pati possunt proprie
que non possibile est ad invicem tangere, neque non ta
genta ad invicem aliqualiter contingit mis
ceri. Primum quare de tribus hiis determina

dum quid tactus et quid mixtura
et quid factio. Principium autem acci
piamus hoc; necesse enim quibus est mix
tura entium esse hec ad invicem tangi
bilia, et si aliquid facit hoc, autem pa
titur proprie, et hiis similiter. Ideo
primum dicendum est de tactu. Fere
quidem igitur ut aliorum nominum unumquod
que dicitur multipharie, et hec quidem equivoce,
hec autem altera ab alteris prioribus;
sic habet et de tactu. Sed tamen proprie dic
tum existit in habentibus positionem; positio autem
in quibus est locus, et enim in mathema
ticis dandum est similiter tactum et locum
sive enim et separatum unumquodque eorum si
ve alio modo. Si igitur est, ut determina
tum est prius, tangere ultima habere, prius
simul; hec utique tangunt se adinvi
cem quecumque determinatas magni
tudines et positiones habentia simul habent
ultima. Quoniam autem positio quidem quibus et lo
cus existit, loci autem differentia prima sursum
et deorsum prima et talia opposito
rum omnia ad se invicem tangen
tia gravitatem utique habent aut levi
tatem aut ambo aut alterum. Talia autem
passibilia et activa, quare palam manifestum quoniam
hec tangere innata sunt ad invicem
quorum divise magnitudines simul
ultima sunt, que moventur et movent
ad invicem. Quoniam autem movens non similiter
movet quod movetur, sed hoc quidem necesse motum
et ipsum movere, hoc autem immobile existens,
manifestum quoniam in faciente dicimus similiter;
et enim movens facere aliquid inquiunt
et faciens movere. Sed tamen differunt et oportet
determinare; non enim possibile omne movens
facere, si facere opponimus pacienti. Hoc
autem quibus est motus passio; passio autem

secundum quod alteratur solum, verbi gratia calidum et album;
sed movere amplius facere est. Id igitur manifestum
quoniam est quod sit in mobilia mobilia tan
gent; est autem sicut non sic determinato tange
re universaliter quicquid est positionem habentium et hoc
quidem motivi, hoc autem moti ab in
vicem; aut motivi et moti in qui
bus existit facere et pati. Est quidem igitur ut in plu
ribus tactum quod tangit tangens, et enim
omnia moventia mota ferre que in con
spectu quibus necesse et videtur tactum tan
gere quod tangit. Est autem ut aliquando
immobile movens tangere solum quod mo
vetur, quod tangitur autem non tangere quod tan
git. Sed quia movent ea mota omoge
nea, necesse videtur esse quod tangit tangere, quare
propter si aliquid non movetur immobile movens, illud
quidem tangit quod motum, illud autem nullum: dicimus enim
aliquando contristantem tangere nos, sed non nos
illum. De tactu quidem igitur quod in natu
ralibus determinatum sit hoc modo.
De facere autem et pati deinceps dicendum.
Suscepimus autem a prioribus sub contra
rios ad invicem sermones. Multi qui
dem dicunt quod simile quidem a simili omne
impassibile propter id non magis activum
quam passivum esse alterum ab altero; omnia enim
similiter existunt hiis ex similibus. Dissi
milia et differentia facere et pati ad invicem
nata sunt; et enim quando minor ignis a
pluri corrumpitur, propter contrarietatem hoc
inquiunt pati; contrarium enim esse dicunt
multum pauco. Democritus autem
ultra alios singulariter dixit solus.
Inquit enim idem et simile esse faciens et pa
tiens; non enim contingit altera et dif
ferentia pati ad invicem, sed si altera
existentia faciunt aliquid quod non ad invi
cem, non secundum quod altera sed secundum quod idem

aliquid existit, sed secundum idem contingit
esse. Quae dicuntur igitur haec sunt. Videtur autem
hoc modo dicentibus consonantia in hiis dicere. Causa
autem contradictionis est quoniam oportuit
est totum inspicere, nunc partem aliquam
dicunt ambo. Simile enim et omnino indiffer-
ens non rationabile pati a simili
ullo. Quid enim magis alterum esse activum
quam alterum? Si quo simili pati aliquid possibi-
le, et ipsum seipso; quamvis hiis entibus, neque
utique erit incorruptibile neque immo-
bile, si simile secundum simile activum. Ipsum enim
secundum seipsum movebit omne. Et
omnino contrarium alterum et nullatenus idem
similiter. Non possibile est agere aut pati; neque enim
patietur albedo a linea neque linea ab
albedine praeterquam secundum accidens, puta si
accidat albam vel nigram esse lineam.
Non exeunt enim a natura seipsa a natura
faciunt quaecumque neque contraria neque ex contra-
riis sunt. Sed quoniam non quodcumque innatum
est pati et facere, sed quaecumque aut con-
traria sunt aut contrarietatem habent,
necesse est et faciens et patiens genere qui-
dem simile esse et idem, specie autem dissimile et con-
trarium. Innatum est quidem enim corpus a cor-
pore, saporem autem a sapore, colorem
autem a colore pati. Universaliter autem homoge-
neum ab homogeneo. Huius autem causa
est quoniam contraria in eodem genere omnia;
faciunt autem et patiuntur ad invicem
contraria. Quare necesse aliqualiter quidem esse eadem
et faciens et patiens, aliqualiter autem altera
et dissimilia ad invicem. Quoniam autem et fa-
ciens genere quidem eadem et similia, specie autem
dissimilia, talia autem contraria, manifestum
quoniam activa et passiva ad invicem sunt
contraria et media; et enim universaliter corruptio
et generatio in hiis. Accipiatur generatio simpliciter

et generatio motus. Ideo rationabile iam ignem
calefacere et frigidum infrigidare. Contra-
ria enim haec, ideo et activa et passiva. Et univer-
saliter faciens assimilare sibi ipsi patiens;
contraria enim sunt, et generatio in contra-
rium. Quare necesse patiens in faciens trans-
mutari; sic enim in contrarium generatio
erit. Et secundum rationem autem non eadem dicentes am-
bos. Simul est tangere naturam. Di-
cimus enim pati quandoque subiectum, ut sana-
ri hominem et calefieri et infrigidari, et a-
lia eodem modo; quandoque autem calefieri fri-
gidum, sanari autem laborantem. Ambo.
Ambo autem sunt vera. Eodem modo et de
faciente; quandoque enim hominem inquimus
calefacere, quandoque autem calidum, et enim sic quidem
patitur materia, sic autem contrarium. Ad idem enim
respicientes, hii existimaverunt et facere
et pati ad alterum autem contrarium. Eodem
modo suscipiendum est de facere et pa-
ti quoniam et de movere et moveri et movente.
Dupliciter autem dicitur et movens. In quo enim
principium motus, videtur hoc movere. Prin-
cipium autem prima causarum. Et rursus ultimum
quod movetur ad generationem. Similiter autem et de fa-
ciente. Et enim medicum sanare et medi-
cinam et vinum. Primum igitur movens non
prohibet in motu quidem immobile esse,
in quibusdam etiam necessarium, sed ultimum movere
motum. In actione autem primum impassibi-
le, ultimum autem et ipsum est patiens.
Quaecumque enim non habent eandem
materiam faciunt impassibilia entia,
ut puta medicina; ipsa enim faciens sani-
tatem nichil patitur a sanato. Cibus
autem faciens et ipse patitur; aut enim
calefit aut infrigidatur aut aliud
patitur simul faciens. Est autem medicina ut
principium, ultimum autem cibus et tangens.

autem movet

Quaecumque igitur in materia non habent formam, haec
quidem impassibilia activorum, quaecumque
autem in materia passiva. Materiam autem di-
cimus eandem esse similiter, ut ita dicam, esse con-
trariorum quibuslibet ut genus. Potens
autem calidum esse praesente calefaciente et ap-
propinquante necesse est calefieri. Ideo sicut dictum
est, haec quidem activorum impassibili-
a, haec quidem passibilia. Et quemadmodum
in motione est eodem modo et in fac-
tione. Illud enim primum movens im-
mobile, et in effectivis primitus faciens
impassibile. Est autem effectivum causa ut unde prin-
cipium motus. Cuius autem gratia non activum. Ideo
sanitas non activa nisi secundum metaphoram. Fa-
ciens enim quidem cum existit generatur
aliquid patiens; habitibus autem praesentibus
non adhuc generatur sed iam est. Species
autem et fines habitus quidam sunt. Materi-
a autem secundum quod materia passivum. Ignis igitur
quidem habet in materia calidum. Si autem
aliquid separatum calidum erit, hoc
autem nichil patietur. Hoc quidem igitur forsi-
tan impossibile est esse separatum. Si autem sunt
quaedam talia, in illis utique erit quod dicitur
verum. Quid ergo facere et pati, et quibus ex-
sistit et quare et quomodo, determinatum sit hoc modo.
Quomodo autem contingit hoc accidere dica-
mus rursum.
Hiis quidem igitur videtur pati unumquodque per
quosdam poros ingrediente facie-
nte ultimo et principali, et hoc modo
videre et audire nos inquiunt et per alios
sensus sentire omnes. Amplius videri per aerem
et per aquam et per transparentia, quia poros ha-
bent invisibiles quidem propter parvitatem,
spissos autem et secundum ordinem, et magis
habentes transparencia magis. Hii igitur in quibus-
dam ita determinaverunt, quemadmodum et Empe-

docles, non solum in facientibus et patientibus,
sed et misceri inquiunt quorum pori ad in-
vicem sunt commensurabiles. Via autem maxi-
ma et de omnibus uno sermone deter-
minaverunt Leucippus et Democritus,
principium facientes secundum naturam quae
est. Quibusdam autem antiquorum opinatum fuit
ens ex necessitate unum esse et immobile;
vacuum autem non ens, moveri autem non posse non
ente vacuo separato, neque rursus multa
esse non ente separante. Hoc enim nichil differre
si quis existimet non continuum esse, sed
tangere divisum, et forte multa et quidem
divisibile non esse unum et vacuum. Si enim ubi-
que divisibile, nullum esse unum, quare neque mul-
ta, sed vacuum omne. Si autem hic quidem dividitur, hic autem non, fictitio
huic utique videbitur. Usque quantum enim et propter quid
hoc quidem ita habet esse totius et plenum est,
hoc autem divisum. Amplius autem similiter forte
necessarium non esse motum. Ex hiis utique sermoni-
bus transcendentes sensum et despicien-
tes eum, ut sermoni convenientes, totum esse unum
et immobile esse omne dicunt et infinitum. Quod-
dam finem enim finiri utique ad vacuum.
Hii ergo ita et propter has causas enuntiaverunt
de veritate. Amplius autem in sermone
quidem videntur hoc contingere, in rebus
autem dementiae simile opinari ita. Nul-
lum enim dementium est extra situm ut ignem
unum existimet et glaciem, sed solum bo-
na apparentia propter assuetudinem, hiis qui-
busdam dicere sed propter consuetudinem et propter de-
mentiam nichil videtur differre. Leucippus
enim existimavit habere sermones qui
ad sensum confessa dicentes non destruent
neque generationem neque corruptionem neque motum
neque multitudinem entium. Confitens
eadem in apparentibus, constituentibus
autem unum, ut non entem motum si non

vacuum esse false. Vacuum autem sicut ens et
entis nichil sicut entium quidem multitudinem esse preter ea
paucis enim ens et plenum. Sed omne quod
tale non unum sed infinita multitudi-
ne et invisibilia propter parvitatem tumo-
rum. Hec autem in vacuo ferri, vacuum enim qui-
dam quodammodo esse et constanti-
a quidem generationem facere, dissoluta autem
corruptionem. Facere autem et pati secundum quod exi-
stunt tangentia, secundum enim id non unum esse
et composita et complicata generare. Et secundum
veritatem autem ex uno unum non utique ge-
nerari multitudinem neque ex vere mul-
tis unum sed esse hoc impossibile. Sed ut
empedocles et aliorum aliqui inquiunt
pati per poros, ita et omnem alterationem
et esse pati et hoc modo generari fieri dis-
solutione et corruptione per vacuum. Similiter
autem et augmentationem subintrantibus so-
lidis. Fere autem et empedocli necesse est
dicere ut leucippus dicit, esse enim quedam
solida et indivisibilia, aut sin ubi-
que poros continuos esse. Hoc autem im-
possibile, nichil enim erit alterum solidum extra
poros, sed esse vacuum. Necesse ergo tangentia
quidem esse indivisibilia, media autem
eorum vacua, quos ille dicit poros. Ita
autem et leucippus dicit de facere et pati. Mo-
di ergo secundum quos hec quidem fa-
ciunt hec patiuntur fere hii omnes dicuntur,
et de hiis quidem et quomodo dicunt manifestum est
et ad eorum positiones quibus utuntur fere eod-
em modo videtur contingens, aliis autem mi-
nus. Verbi gratia empedocli quomodo generatio et
corruptio non manifestum. Hiis enim indi-
visibilia prima corporum forma differentia
solum ex quibus primis componuntur
et in que ultima dissolvuntur. Empedocli
alia manifestum quoniam usque ad elementa habet

generationem et corruptionem, ipsorum vero horum
quomodo generantur et corrumpuntur coacer-
vata quantitas neque manifestum neque contin-
git dicere ei non dicenti et ignis esse elemen-
Similiter autem et aliorum omnium ut in
timeo scripsit plato. In tantum enim differt
ut non eodem modo leucippo dicat quoniam
hic quidem solida hic quidem planities
dicit indivisibilia, et hic quidem infi-
nitis terminari figuris in divisum soli-
dorum unumquodque, hic autem terminatis, quoniam
indivisibilia utraque dicunt quidem et ter-
minata figuris. Ex hiis itaque generationes
et segregationes leucippo quidem duo
modi erunt utique et per vacuum et per tactum,
hic enim indivisibile unumquodque, platoni
autem secundum tactum solum, vacuum enim
non esse dicit. Et de indivisibilibus quidem plani-
ciebus diximus in prioribus, de indivisi-
bilibus autem solidis amplius est dicere. Ut
autem parum digredientes dicamus necessarium
impassibile unumquodque dicere indivi-
sibilium, non enim possibile pati nisi
per vacuum, et quod nullius activum passio-
nis, neque enim durum neque frigidum oportet esse
et actionis derelinquatur. Nimis quidem
inconveniens solum dare circula-
ri figure calidum, necesse est enim et
contrarium frigidum alium aliquam ad-
aptare figurarum. Inconveniens
autem si hec duo quidem existunt, dico
autem caliditas et frigiditas, gravitas
autem et levitas et duricies et mollicies
non existunt. Sed tamen gravius secundum exce-
denciam inquit democritus esse u-
numquodque indivisibilium, quare palam ma-
ius et calidius. Talia autem entia non
pati ab invicem impossibile. Verbi gratia a mi-
nus excedente calido leniter

sed si ista si existere

calido. Sed tamen si durum et molle, molle autem
in patiendo aliquid dicitur, subactivum enim
molle. Sed tamen inconveniens ut nichil
existat nisi solum figura. Et si hoc qui-
dem calidum id frigidum neque enim esse unam
naturam eorum similium. Et simplex autem simul-
tamen esse impossibile, indivisibile enim erit in
eodem habebit passiones, quare et ipsum si pati-
atur secundum quod infrigidatur secundum id
et aliquid patietur. Eodem modo et in aliis passio-
nibus. Hoc enim solida et plana dicen-
tibus indivisibilia contingit eodem
modo, neque rarius neque densius possibile esse ge-
nerari, vacuo non ente in indivisibili-
bus. Amplius autem inconveniens et par-
va quidem indivisibilia esse, mag-
na esse autem non. Nunc quidem enim magis ra-
tionabiliter maiora conteruntur
quam parva. Hec quidem enim dissolvuntur
facilius parvis. Magna quidem
procedunt multis. Indivisibile enim
universaliter magis quam magnis existit
parvis. Amplius autem est una natura illo-
rum solidorum omnium aut differunt alterum
ab altero quemadmodum si hoc quidem esset
ignea hoc autem terrea secundum tumorem. Siqui-
dem una natura est omnium, quid est di-
videns aut cur non fiunt tangentia
unum quemadmodum aqua aque cum tangit.
Nichil enim differt posterior a priori aqua.
Si autem natura alia, que hec et manifes-
tum quod natura ponendum principia
potius et causas contingentium magis quam
figuras. Amplius autem differentia natu-
ra et faciet et patientur approxima-
tia ad invicem. Amplius quid est quod mo-
vet siquidem enim aliud passivum.
Si autem ipsum se ipsum unumquodque aut erit di-
visibile est secundum aliud autem movens

sed quod movens

aut secundum idem contraria existunt et ma-
teria non solummodo erit una sed et potentia. Antiqui
quidem per pororum motionem passio-
nes inquiunt contingere. Siquidem et plenis
poris existunt pori, si enim poris pati-
tur tactu aliquid ita oportet corpus et sine
poros habens, sed ipsum continuum ens pa-
cietur eodem modo. Amplius autem quomodo
contingit de videre in specie accidere
ut dicunt. Neque enim secundum tactus conting-
it transire per transparentia neque per poros. Si ple-
nus unusquisque est, quid enim differt
an non poros habere, omne similiter enim erit
plenum. Sed si vacua quidem hec necesse autem
corpora in eis habere, idem continget
rursum. Si autem talia secundum magnitu-
dinem ut non suscipiant corpus aliquod
ridiculum parvum quidem existimare ma-
gnum vacuum esse autem non neque quantumcumque autem
vacuum aliquid existimare dicere nisi
regionem corporis, quare propter manifestum quo-
niam omni corpori tumore simile
erit vacuum. Universaliter autem poros facere su-
perfluum est. Siquidem enim nichil facit secundum
tactum neque per poros faciet transiens.
Si autem in tangendo et poris si enim hiis
quidem patientur hoc autem facient ad
invicem hoc modo innatorum. Quoniam quod
quidem ita dicere poros ut quidam existimant
aut falsum est aut vane est manifes-
tum ex hiis. Divisibilibus autem omnibus cor-
poribus entibus poros facere ridiculum.
Secundum id enim quod divisibilia possunt
separari. Quomodo autem existit generare
entibus et facere et pati dicamus accep-
tum principium dictum multotiens. Si enim est hoc quidem
potestate hoc autem actu tale in na-
tura est, non quidem hoc autem non pati sed
ubique secundum quod est tale magis et minus

secundum quod tale magis et minus. et sic
poros aliquis dicens magis quam minutis
ubi extenduntur passim venae continu-
e. et continuum quidem igitur unumquodque est unum
est eius impassibile. Similiter autem et non contigui
quotiens neque sibi ipsis neque aliis quam facere na-
ta sunt et pati. dico autem ut puta. Non
solum tangens calefacit ignis.
sed et si longe sit. aerem quidem enim ignis.
aer autem corpus calefacit in-
natus et facere et pati. tunc quidem existi-
mare patitur aut non determinantes
quod in principio sit dicendum. si quidem
enim non ubique divisibilis magnitudo
sed est corpus indivisibile aut latitudo non
utique erit ubique passibile sed neque
continuum. si autem et hoc mendacium et omne
corpus divisibile nichil enim differt
dicere dividi quidem tangere autem aut
divisibile esse. si enim segregari per se
tactus ut inquiunt quidam sed si nondum
est divisum possibile est dividi. generatur
enim nullum impossibile. Universaliter autem sic modo ge-
nerari scissis corporibus inconveni-
ens est destruit enim hic modus altera-
tionem. videmus autem idem corpus continu-
um eius quandoque quidem humidum. quandoque coa-
gulatum non divisione nec compositione
hoc paciens neque conversione et tactu
quemadmodum inquid democritus
neque enim transductum neque transpositum secundum
materiam neque transmissum coagu-
latum ex humido generatum est. neque autem
nunc insunt dura et coagulata indi-
visibilia tumoribus. Sed similiter omne
nunc humidum quandoque autem durum et coagu-
latum est. Amplius autem neque augmen-
tationem possibile est et diminutionem non enim
quodcumque erit generatum maius si erit

appositum et non omne transmutans. aut in mix-
to aliquo aut secundum se transmutante.
quod quidem igitur est generare et facere et
pati et generari ab invicem et quomodo con-
tingit et quomodo inquiunt quidam et quod
non contingit autem determinatum sit
hoc modo. Reliquum autem videndum de
mixtione secundum eundem modum metho-
di. hoc enim erat tertium propositorum a
principio. Scrutandum autem quid
est mixtio et quid miscibile et in qui-
bus existit entium et quomodo. amplius autem utrum-
ne est mixtio aut hoc mendacium. et
impossibile est enim et alterum alteri misceri quem-
admodum quidam inquiunt. entibus qui-
dem adhuc mixtis et non alteratis non
magis mixta inquiunt nunc quam prius
sed similiter se habere nunc. altero autem cor-
rupto non mixta esse sed hoc quidem
esse. hoc autem non esse. mixtionem autem sic
se habentium esse contingit. eodem autem mo-
do et si ambobus convenientibus corrup-
tum est mixtorum alterutrum non autem esse
mixta nullatenus entia. Hoc quidem
sermo videtur quaerere quid differt mi-
xtio a generatione et corruptione
et quid miscibile a generabili et cor-
ruptibili. manifestum enim quod oportet diffe-
re si est mixtio. quod ipsis sic entibus mani-
festis existentibus solventur utique. sed
tamen neque lignum igitur igni mixtum dicimus
neque mixtum cum exarserit neque ipsum ip-
sius particulis neque igni. sed ignem quidem
generari hoc autem corrumpi. secundum eun-
dem autem modum neque corpori cibum
neque figuram cere mixtam. sed figura-
re tumorem neque corpus et album et
universaliter nullatenus passiones et habitus
possibile mixta esse rebus salvata

autem videntur. sed tamen neque album et disciplinam
contingit misceri. neque aliud non se-
parabilium aliquid. sed hoc dicunt non bene
qui dicunt omnia simul esse et mixta
esse. non enim omne omni miscibile sed existe-
re oportet separabile utrumque mixtorum pas-
sionum autem nulla separabilis. Quo-
niam autem sunt hec quidem potentia hec autem actu
entium. contingit mixta esse aliqualiter et non esse.
actu quidem altero existente generato ex ipsis.
potentia autem adhuc utroque que erant antequam
fuerant antequam miscentur et nec perdita
cent. hoc enim sermo quaesivit prius. vi-
dentur autem quae commiscentur ex separa-
tis prius convenientia coniuncta
separari rursus. neque manent igitur actu
sicut corpus et album. neque corrumpun-
tur neque alterum neque ambo. salva-
tur enim virtus eorum. Ideo hoc quidem
derelinquitur. Continuum autem
his quomodo dividendo utrumne mixti-
o ad sensum est. quando enim ita in par-
ticulas dividuntur que miscentur et com-
ponuntur ad invicem hoc modo ut non manife-
stum sit unumquodque sensui. tunc mix-
ta sunt aut non sed est ut quodcumque par-
ticula sensus quaecumque particulam sit
mixtorum. hoc quidem igitur sic ut puta. Secun-
dum mixtum fruminto quod quodcumque se-
cundum quodcumque ponitur. Si autem omne
corpus divisibile. si est corpus cor-
pori miscibile omoiomeres quodcumque
utique oportet et partem fieri secundum quodcumque.
Quoniam autem in minima dividi neque compo-
sitio est idem quod mixtio sed aliud. manifestum
quod neque secundum parva salvata oportet quae misce-
tur dicere mixta esse. compositio enim erit
et non contemperatio neque mixtio neque habebit eandem
rationem toti pars. Dicimus autem oportere

si mixtum est aliquid mixtum homoiome-
res esse. et quemadmodum aque pars aqua ita et commix-
ta. si autem secundum parva compositio esset mixtio nichil
contingeret horum. sed solum mixta
ad sensum et idem huic quidem mix-
tum si non acute videt. lynceo autem
non mixtum. neque divisione neque compositione.
ut quantumcumque secus quantumcumque pars sit. Im-
possibile enim ita dividi. aut igitur non erit mix-
tio ibi autem dicendum. sed quomodo con-
tingit rursus generari. Itaque sunt
entium. hoc quidem activa. hec
quidem ab aliis passiva. hec quidem igitur con-
vertuntur quorum eadem materia est et acti-
va ad invicem et passiva ab invicem et
passiva ab invicem. hec autem faciunt impas-
sibilia entia quorum non est eadem mate-
ria. horum quidem non est mixtio. Ideo neque
medicina facit sanitatem neque sanitas
mixta est corporibus. Activorum autem
et passivorum quecumque sunt facile di-
visibilia multa quidem paucis et mag-
na parvis composita non faciunt mixtionem
sed augmentationem dominantis transmu-
tantur enim alterum in dominans. Ideo gut-
ta vini millenis amphoris aque non
miscetur. solvitur enim species
eius et transmutatur in omnem aquam. quando
autem in potentiis adequantur aliqualiter tunc
transmutantur quidem alterum in dominans ex
sua natura non tamen generatur autem al-
terum sed medium et commune. manifestum igitur quod ista
habent miscibilia quecumque contrarie-
tatem habent facientium. hec enim ad invi-
cem sunt passiva et parva autem parvis
composita miscentur magis facilius. citi-
us enim ad invicem transmutant. multum
enim a multo tardius hoc operatur.
Ideo et bene determinabilia divisibi-

liuum et passiuorum sunt miscibilia. di
uiduntur autem hec in parua. hec facilius
enim erat unum determinabile unumquodque esse. verbi gratia
humida miscibilia magis esse corporum.
bene determinabile enim humidum maxime
divisibilium. si non lubricum sit et hoc
enim utique amplius et maiorem eu
more utique faciunt. Quando autem
alterum passiuum erit solum uehe
menter. hoc autem valde parum aut multi
amplius mixtum ex ambobus aut par
uum. quemadmodum contingit esse in stagnum et es
quedam autem balbutiant ad inuicem
et ancipites fiunt. videtur autem aliquatenus
mixta paruum et ipso quod alterum quidem
susceptibile alterum autem species. quod in
his contingit stagnum enim ut passio
aliqua eius sine materia eius pene eua
nescit. et mixtum recedit colorans
solum. Idem autem hoc contingit et in aliis.
Manifestum autem ex hiis que dicta sunt et quod
mixtio est et quid est et propter quid est et que miscibi
lia entium. quoniam sunt quedam que passibilia
a entium ad inuicem et bene terminabilia
et bene diuisibilia. Hec enim neque corrup
ta esse est necessarium que miscentur neque
adhuc eadem simpliciter esse neque compositionem
esse mixtionem eorum neque ad sensum. sed
est miscibile quidem quod cumque bene determi
nabile ens passiuum est et actiuum et ta
li et miscibile est ad quod unum et mis
cibile est. mixtio enim miscibilium altera
torum unio. Incipit liber secundus.

De mixtione quidem et
tactu et facere et pa
ti dictum est. quomodo ex
istant in transmuta
tionibus secundum naturam. Amplius de ge
neratione et corruptione. Alia et simpliciter

et quomodo est et propter quam causam. similiter autem et
de alteratione dictum est et quid alte
rari et quam habent differentiam. Re
liquum autem considerare de uocatis ele
mentis corporibus. Generatio enim et corrup
tio in omnibus natura subsistentibus
subiectis non sunt sine corporibus sen
sibilibus. Horum autem subiectam na
turam hii quidem inquiunt unam
puta aerem ponentes aut ignem
aut aliquid medium horum et corpus esse et
separabile. hii autem plura numero uno. hii
quidem ignem et terram. hii autem et hec et aerem
tertium. hii quidem et hec et aquam horum
quartum. ut empedocles. ex quibus con
gregatis et segregatis aut alteratis
contingit generationem et corruptionem
in esse rebus. Quoniam igitur prima prin
cipia et elementa bene habet dicere sic confessi
ex quibus transmutatis aut secundum
segregationem aut congregationem
aut secundum aliam transmutationem
contingit generationem esse et corruptio
nem. sed facientes unam materiam
preter predicta. hanc autem corpoream
et separabilem peccant. impossibile enim si
ne contrarietate esse hoc corpus sensibi
le aut enim leue aut graue aut fri
gidum aut calidum necesse esse. in
finitum ei hoc quod esse dicunt quidam
principium. Que autem in timeo
scriptum est quod dicit plato nullam habet
determinationem. non enim dicit manife
ste pandechem si separetur ab elementis ne
que utitur materia nichil dicens esse subiectum
aliquid non certis elementis. prius. verbi gratia
aurum operibus aureis. Certe et hoc
non bene dicitur hoc modo dictum. sed quorum
quidem alteratio ita est quorum autem generatio

et corruptio impossibile id enunciari ex quo ge
neratum est. Sed tamen inquid plato longe uerius
esse aurum dicere unumquodque esse. Sed elementis enim
ens solidis usque ad planiciem facit dis
solutionem. impossibile enim materiam et uerum prima
planiciem esse. Nos autem dicimus
aliquam materiam corporum sensibilium
sed hanc non separabilem sed semper cum con
trarietate ex qua generata sunt uocata
elementa. determinatum est de hiis certius aliis.
sed tamen quoniam hec sunt corpora prima ex
materia determinandum est de hiis. prin
cipium quidem et primum existimantes esse
materiam inseparabilem quidem subiec
tam autem contrariis. neque enim calidum materia
est frigido neque hoc calido sed subiectum ambo
rum. quare primum quidem potentia corpus sen
sibile principium. secundo autem contrarie
tates. dico autem verbi gratia caliditas et frigi
ditas. tertio autem iam ignis et aqua et talia.
hec enim transmutantur ad inuicem et non
ut empedocles et alii dicunt. semper enim esset
alteratio. contrarietates autem non transmu
tantur. sed tamen minus et sic corporis qualia
et quanta dicendum principia esse. alii
autem supponentes utuntur et non dicunt
quare hee aut tante. Quoniam igitur querimus
corporis sensibilis principia. hoc autem
est corporis tangibilis. tangibile autem est
cuius sensus tactus. manifestum quoniam non
omnes contrarietates corporis et species et prin
cipia faciunt. sed solum que secundum tactum
et secundum contrarietatem differunt et secundum
tangibilem contrarietatem. Ideo neque al
bedo et nigredo neque dulcedo et amaritu
do. similiter autem neque aliarum sensibilium
contrarietatum aliquod facit elementum. quamvis
sit prior uisus sit tactu quare et subiectum
prius. sed color non est corporis tangibilis

passio secundum quod tangibile est sed secundum aliud quod
et si contingit natura prius eorum. Ipsarum autem
prius tangibilium diuidendum quecumque
sunt prime differentie et contrarietates. Sunt autem secundum
tactum hee: calidum frigidum humidum
siccum. graue leue durum molle. lubricum
aridum asperum leue grossum sub
tile. Horum autem graue et leue actiua neque
passiua. non enim in faciendo aliquid aliud
neque in patiendo ab alio dicuntur. oportet autem acti
ua et passiua ad inuicem esse elementa. enim
miscentur et transmutantur ad inui
cem. Calidum enim et frigidum et siccum et
humidum hoc quidem actiua sunt. hec quidem
passiua dicuntur. calidum enim est quod congregat o
mogenea. Segregare enim quidem in
quiunt facere ignem. congregare est quod ei
dem tribus contingit. enim tollere a
lienigena. frigidum autem quod congregat
et congregat similiter et singenea et non eiusdem
tribus. humidum autem indeterminatum
proprio termino. bene terminabile ens. siccum autem
bene terminabile quidem proprio termino. difficulter
terminabile termino alterius. Subti
le autem et grossum et lubricum et aridum
et durum et molle alie differentie ex hiis. quoniam
autem repletiuum humidum quia non terminatur
quidem bene autem terminabile ens et quod se
quitur tangenti. subtile est aut
repletiuum. subtile autem partibus et par
ticum partibus repletiuum totum autem
totum tangit subtile autem maxime tale.
Manifestum quoniam subtile erit humidi
grossum autem sicci. Rursum autem lu
bricum quidem humidi. lubricum enim
humidum est passum aliquid ut oleum
aridum autem sicci. aridum enim est quod perfec
te est siccum quare et propter coagulata sunt propter
defectum humiditatis. Amplius molle

quid humidi · molle enī qd' subici
tur in seipsm ⁊ n̄ circūstat q' fac
humidū · ⁊ iō ⁊ n̄ ē omne humidum mol
lis sȝ molle humidi · durū aū sicci ·
dur' aū ē q' coagulatū in ē · coagu
latū aū ē siccū · Dicit aū ⁊ siccū
⁊ hūidū multipharie oppo aū sic
co quid ⁊ humidū aridū ⁊ in sul
hūido in ⁊ siccū ⁊ coagulatū · Oīa
utiq; hec sunt sicci ⁊ hūidi prius dic
torum · Qm̄ enī opponitur hūido sic
cū ⁊ hudū ē q' hȝ aliena grā hūi
ditatē supficiere · Insulsum aū nip
fundo siccū aū q' priuatum hac in
qm̄ hud' hūidi erit oppositū autē
siccū primi sicci · rursū aū hūidū ⁊
coagulatū · Sic' hūid' ē q' hȝ ppi
am hūiditatē in profundo · coagu
latum aū q' priuatur hac q' pp ho
nū erit hoc quidē sicci · hoc aū hūi
di · Manifestū g' qm̄ oēs alie diffe re
ducunt' ad primas · iiij · hec aū nō
amp' in minores n̄ enī calidū q' siccū
aū q' hūid' nȝ frigidū q' siccū · nȝ
ad inuicē · nȝ sub calido ⁊ humido
sunt q' pp nccē ē · iiij · ee has ·

Qm̄ aū · iiij · sunt elta eorū aū · iiij ·
· vi · coniugationes contraria aū
n̄ innata sunt coniugi · calidū eī
⁊ frigidū eē id · ⁊ rursum hūidū
⁊ siccū impōle ē · Manifestū qm̄ ert
elementorum · iiij · coniugationes calidi ⁊
sicci · calidi ⁊ hūidi ⁊ rursum frigi
di ⁊ hūidi frigidi ⁊ sicci ⁊ assecuta
hoc scdm rōnē simplicium appa
rentiū corpm igniś ⁊ aeris ⁊ aq' ⁊ t
re · Ignis enī calidus ⁊ siccus aer
aū calidus ⁊ hūidus uelud euapo
ratio enī aer aq' aū frigida ⁊ hūi

da t'ra aū frigida ⁊ sicca q' pp rōna
bilit' partiunt' · iiij · differe primis
corporibȝ ⁊ multitudo eorū scdm
rōnē · iiij · Omīa aū qui simplicia
corpa elta faciunt · hi quidē unū ·
hi aū duo hi aū tria · hi aut'
· iiij · faciunt · Quicūq; aū unū
unū dnt sol' in densitate ⁊ raritate
alia generant · his contingit facere
duo principia rarū ⁊ densū aut ca
lidum ⁊ frigidū · Hoc aū actiua ·
unū aū supponitur · puta materia · q'
aū duo mox faciunt ut pmenides
ignē ⁊ t'ram · media mixtura fac
iunt horū puta aerem ⁊ aquā · Sic
aū ⁊ qui tria dnt elta queadm plō in
diuisionibȝ mediū aū mixturā fac
⁊ fere id dnt ⁊ qui duo ⁊ qui tria dnt
pter q' hi incidunt quid in duo
medium · Hi aū unū solū faciunt ·
Quidā aū ⁊ mox · iiij · aū ut em
pedocles congregat aū hȝ in duo igni aū
omīa alia opponit · Nq; ignis ⁊ aer
⁊ unūq'q; pdictorum simplex sȝ mix
tum simplicia quidē talia sunt · n̄
tn̄ eadem · v · g · siquidē g' igni simi
le igneum n̄ ignis ⁊ aeri aereū ·
Sic' aū in aliis · Ignis aū ē super
habundantia caliditatis queadm ⁊
glacies frigiditatis coagulatio enī
⁊ arsio sic' habundancie q'dam sunt
hoc quid frigiditatis · hȝ aū caliditatis ·
Si g' glacies ē coagulatio hūi
di ⁊ frigidi ē · ignis erit arsio cali
di ⁊ sicci · Ideo n̄ ex glacie generat'
nȝ ex igne · Cum sint aū · iiij · unūq;
q; duorum alicuius locorum ē · Ignis enī
⁊ aer eius qui ad t'minū fertur · t'
ra aū ⁊ aq' eius qui ad medium

in hūid' [illegible]

⁊ extrema quidē ē · ipsa ignis ⁊ t'ra
media aū mixta magis aq' ⁊ aer
⁊ utraȝ utriusq; contraria · Igni enī c'
riū aq' aeri aū t'ra · Hoc aū ex contr
riis passionibȝ constituta sunt · sed
tn̄ simpliciter · iiij · existentia unum
unūq'q; t'ra quidē sicci magis q' fri
gidi · aq' aū frigidi mag' q' hu
midi · aer aū magis humidi q'
calidi · Ignis aū magis calidi q'
sicci · Qm̄ aū determinatū ē prius
q' ex simplicibȝ corporibȝ generatio
ex ad inuicē ē · Simul aū ⁊ scdm
sensū uident' generata n̄ enī eēt al
tratio · scdm tactus enī passiones al
tratio ē dicendū quis modus in ad inui
cem transmutationis ⁊ utrū omne ex
oī generari possibile aut hoc possibile · hoc aū
impossibile · Qm̄ g' oīa innata sunt ad
inuicē transmutari manifestū ē · Tunc
enī quidē generatio in contraria ⁊ ex con
trariis elta aū hȝnt contrarietatē ad
inuicē q' contrarie differentie sunt ·
His enī ambe contrarie · v · g · igni ⁊ aq'
hȝ quid siccū ⁊ calidū · hoc aū hūi
dū ⁊ frigidū · His aū altera solū
v · g · aeri ⁊ aq' · Hoc enī humidū ⁊ ca
lidum · i'd aū humidū ⁊ frigidū q'
pp uniusqusq; quidē manifestū · Qm̄ oē
ex oī quidē generari quidē innatum ē ·
Iam aū scdm unūq'dq; n̄ ē difficile uidē
Quō quidē omīa ex omnibȝ erunt ·
Differt' aū in citi' ⁊ tardi' in fa
ciliꝰ ⁊ difficiliꝰ · Quecumq; enī hȝnt sim
bolum ad inuicē uelox eorum transmu
tatio · Quecumq; aū n̄ hȝnt tarda
q' faciliꝰ ē unū q'm multa transmu
tare · v · g · ex igne quid aer erit al
tero transmutato · hoc quidē erat cali

dū ⁊ sicci · hȝ aū calidū ⁊ humidum q' pp
si dominatū fuerit siccū ab hūido aer erit ·
rursum aū ex aere aq' erit · q' pp si do
minatū fuerit calidum a frigido hȝ enī erat
calid' ⁊ hūidū · hoc aū frigidū ⁊ hūid'
quia pp transmutato calido aq' erit · eo
dem modo ⁊ ex aq' t'ra ⁊ ex t'ra ignis ·
Hnt aū ambo ad ambo simbola aq'
enī hūida ⁊ frigida t'ra aū frigida
⁊ sicca q' pp deuominante humido
aq' erit ⁊ rursus qm̄ quidem ignis
siccus ⁊ calidus t'ra aū frigida ⁊ sicca
si corrumpit' frigidum ignis erit
ex t'ra q' pp manifestū qm̄ in circuitu
erit generatio simplicibȝ corporibȝ ⁊ fa
cilis · Hic modus transmutationis ⁊ q'
simbolum existit hȝnt q' deinceps
ex igne fieri aq' ⁊ t'ra ex aere ⁊ rurs'
ex t'ra ⁊ aq' ignem quidē ⁊ aerem
contingit generari · difficilius aū
ē q' plurium ē transmutatio · Necesse enī
si erit ex aq' ignis corrumpi ⁊ frigid'
⁊ humid' ⁊ rursum ex t'ra aer cor
rumpi ⁊ frigidum ⁊ siccū · Similit'
si ex igne ⁊ aere aq' ⁊ t'ra necesse est
enī ambo transmutare · Hȝ g' tar
dior ē generatio · Si aū unīuscuiusq; al
terū corrumpet' facilis quidē aū n̄ oīs
aū ad inuicē transmutatio · Sȝ ex igne
quidē ⁊ aq' erit t'ra ⁊ aer ex aere ⁊ t'
ra ignis ⁊ aq' · Qm̄ cū aq' corrumpetur
frigidum ignis aū siccū erit relinq
tur · enī hui' quidē calidū huiꝰ aū
humidū qm̄ ignis quidem calidū
aq' quid hūidū t'ra erit q' humus
relinquitur siccū · Huiꝰ aū aut fri
gidum · Sic' aū ⁊ ex aere ⁊ t'ra ig
nis ⁊ aq' · Cū enī aeris corrumpet'
calid' t'rre aū siccū aq' erit · relin

quitur enim huius humidum, huius autem frigidum. Quare aeris quidem humidum, terre autem frigidum ignis generabitur, quia relinquitur huius quidem calidum, huius autem siccum, que quidem erant ignis. Confessa enim sensui ignis generatio; maxime enim ignis flamma. Hoc autem est fumus ardens; fumus autem ex aere et terra. In hiis autem que per consequentiam non contingit corrupto in utroque alterum elementorum generari transmutationem in unum corporum, quia relinquuntur in ambobus aut eadem aut contraria. Ex neutro autem contingit generari corpus, velut si ignis quidem corrumpetur siccum, aeris autem humidum, relinquitur in ambobus calidum. Si autem ex utroque calidum, relinquentur contraria siccum et humidum. Similiter autem et in aliis omnibus hiis que per consequentiam existunt, quia hoc quidem eorum idem, hoc autem contrarium. Quare simul manifestum quia que ex uno corrupto generantur, que autem ex duobus in unum in pluribus.

Quoniam quidem igitur omnia ex omnibus generantur, quo in invicem transmutatio generatur dictum est. Tamen adhuc et sic inspiciemus de hiis. Si enim est corporum naturalium materia, ut videtur quibusdam, aqua aut aer aut quecumque talia, necesse aut unum esse aut duo aut plura. Unum quidem utique omnia impossibile esse, velut aerem omnia aut ignem aut aquam aut terram, si transmutatio in contraria. Si enim erit aer, siquidem permanet, alteratio erit, non generatio. Simul autem nec ita videtur aut aqua simul aer aut aliud quodcumque. Erit utique aliqua contrarietas et differentia, cuius habebit aliquid

quod ex uno in unum transeunt

alteram particula, ut ignis caliditatem. Sed tamen neque erit ignis aer calidus; alteratio enim tale et non generatio, et non hoc videtur. Simul autem rursus sic erit ex igne aer, calido in contrarium transmutato; erit existens igitur aeri hoc, et erit aer frigidum aliquid. Quare impossibile ignem aerem calidum esse. Simul enim idem et calidum et frigidum erit. Aliquid igitur ambo idem erunt et aliqua alia materia communis eadem. Eadem autem ratio de omnibus, quoniam autem non est unum horum ex quo omnia. Non tamen aliud aliquid preter hec, velud medium aliquid aeris et aque vel aeris et ignis, horum autem subtilius erit et aer et ignis cum contrarietate; sed privatio est alterum contrariorum. Quare non contingit id solum esse nunquam, ut quidam dicunt infinitum et continens.

Similiter igitur quodcumque eorum aut nichil. Si ergo nullum sensibile prius hiis, hec utique erunt omnia. Necesse igitur aut semper manentia et immutabilia in invicem, aut transmutabilia; et aut omnia, aut hec quidem, hec autem non, ut in Thimeo Plato scripsit. Quoniam quidem igitur transmutari ad invicem necesse est demonstratum prius, et quoniam non similiter cito aliud ex alio dictum est prius, quoniam habentia quidem simbolum citius generantur ad invicem, non habentia autem tardius. Siquidem igitur contrarietas una est secundum quam transmutantur, necesse est duo esse; materia enim medium insensibile ens et inseparabile. Quoniam autem plura videntur entia, due erunt utique quam minime. Duabus autem entibus impossibile est tres esse, sed quemadmodum videtur, tot enim coniugationes. Sex enim existentibus impossibile est

duas generari, quoniam contrarie sunt ad invicem. De hiis quidem dictum est prius. Quoniam autem que transmutantur ad invicem impossibile est aliquid principium eorum esse aut aliquid extremum aut medium, ex hiis manifestum. In extremis quidem non erit, quoniam ignis est aut terra omnia, et eadem ratio est si dicamus ex igne et terra esse omnia.

Quoniam autem neque medium, ut videtur quibusdam, aer quidem et in ignem transmutatur et in aquam, aqua autem et in aerem et in terram, ultima autem non amplius in invicem, esse.

Oportet quidem enim stare nec in infinitum ire hoc et in rectitudine ad utraque; infinite enim contrarietates erunt in uno. Sit igitur terra G, aqua Y, aer A, ignis P. Si utique A transmutatur in P et Y, contrarietas erit A P. Sint albedo et nigredo. Rursus si in Y, A erit alia; non idem enim Y et P. Sint utique siccitas et humiditas, A quidem siccitas, Y autem humiditas.

Quia si quidem manet album, existet aqua humida et alba; si autem non, nigra erit aqua; in contraria enim erit transmutatio. Necesse igitur aut nigram aut albam esse aquam. Sit utique album primum. Similiter igitur et P X existet siccitas. Erit igitur et P transmutatio in aquam; contraria enim existit. P quidem primum nigrum erat, deinde autem siccum, aqua autem humida, deinde autem alba. Palam autem quia omnibus erit ad invicem transmutatio, et in hiis quoniam in G terra existunt reliqua et duo simbola, nigrum et humidum; hoc enim non coniugatum unquam.

Quoniam autem in infinitum non est possibile ire, quod futurum erat ostendere, ad hoc prius venimus, manifestum ex hiis. Si enim rursus ignis P in alterum transmutatur et non revolvitur, velut in X, contrarietas igni et X alia existet preter predictas; nulli enim idem subiectum eorum que sunt A G Y P. Sit A P quidem X, sic igitur P K, X autem F K. Autem omnibus utique existet G Y A P; transmutantur enim ad invicem. Sit hoc quidem sic nondum demonstratum, sed et ipsum manifestum quoniam si rursus X in aliud alia erit contrarietas, et in X existet et igni P. Similiter cum addito contrarietas aliqua existet eis que ante, quare si infinita et contrarietates infinite uni existunt. Si autem hoc, non erit diffinire neque aliquid generare; oportebit enim, si erit alterum ex alio, transire tot contrarietates et amplius plures. Quare per quedam quidem nunquam erit transmutatio, velut si infinita media; necesse autem sunt infinita media. Amplius autem neque ex aere in ignem, si infinite contrarietates sunt. Generantur autem et omnia unum; necesse enim omnes existere in inferioribus ipsius P, superiorum hiis autem que in superioribus; quare omnia unum erunt.

Admirabitur autem aliquis dicentes plura uno elementa corporum, ut non transmutentur in invicem, sicut Empedocles dixit, quomodo erunt dicere comparabilia elementa. Sed tamen dicit sic: hec enim equalia omnia. Si igitur secundum quantum, necesse idem aliquid esse existens in omnibus comparabilibus quo mensurantur, velut si ex aque pugillo erunt aeris pugilli X. Idem igitur erit aliquid ambo, si mensurantur eadem. Si autem non sic secundum quantum comparabilia ut quantum ex quanto, sed quantum potest, velut si pugillus aque equaliter potest infrigidare et X aeris, et sic secundum quantum non secundum id quod quantum comparabilia, sed secundum id quod possunt aliquid pati

erit autem et non quanto in mensura comparare
et non secundum potentiam sed secundum proportiones. Verbi gratia ut
hoc calidum hoc album ut hoc autem
significat in quale. quod similiter est in quanto autem est
quale. Inconveniens utique nisi corpora et
immutabilia entia non proportione compa
rabilia esse sed mensura potentiarum et quia est equale
calidum aut simile ut ignis tantum. et a
eris tantum multiplex idem enim plus
quam homogeneos est talem rationem
habebit. Sed nec augmentum utique erit
secundum empedoclem sed secundum adiectionem
igni enim igne augetur. auget enim
plus quidem proprium genus ethera autem
ether. hoc autem adduntur. augentur autem sic non au
gentur. Multum autem difficilius
est tradere de generatione que est secundum natu
ram. que autem generantur secundum naturam
aut semper aut ut multum ea autem que
preter semper et ut multum ab eventu et
a fortuna. Que igitur causa ex homine hominem
semper aut ut multum ex frumento frumen
tum sed non olivam. aut si ita componantur
os. Sic contingit. nichil convenientibus
nichil generatur quemadmodum ille in
quid sed ratione mixtionis. que igitur horum causa non enim
ignis aut terra. Sed tamen nec amicitia nec
lis. Hec congregationis enim solum hec segrega
tionis causa. Hec autem substantia uniuscuiusque sed non
solum est mixtio et separatio mixtorum
quemadmodum ille inquid. Fortuna enim
in hiis nominatur sed non ratio. est enim misceri
et inhibuit ut contingit. Non autem entium
est causa ita se habere et unumquodque est hec natura
de qua nichil dicit. nichil enim de natura dicit.
Sed tamen hoc bonum est et optimum. Hic autem
mixtionem solum laudat. Verum etiam se
gregat non lis sed amicitia que natura prior
ora deo. dicit autem et hec. Amplius autem de mo

tu dicere simpliciter. Non enim sufficit dicere quia a
micitia movet et lis. Sed si hoc sunt amici
tie esse quod motui tali. lite autem quod tali. Oportet
igitur determinare aut supponere aut de
monstrare aut certe aut mollius aut
aliter qualiter. Amplius autem quoniam videntur
et vi preter naturam moveri corpora et secundum
naturam. Verbi gratia ignis quidem superius
in ferri autem vi. Autem ei quod est secundum
naturam contrarium est. est autem quod vi. vi autem
quod in est igitur secundum naturam moveri. Hanc
igitur aut amicitia movet aut non. contrari
um enim terram superius et segregationi
assimilatur. et magis lis erit causa eius
quod secundum naturam motus quam ami
citia. Quare et simpliciter et preter naturam amicitia
movere erit magis simpliciter autem
nisi amicitia aut lis movet eorum cor
porum nullus est motus nec mora. Sed
inconveniens. Amplius autem et videntur mo
ta. segregavit quidem enim lis. ether
autem est superius ferri non a lite. Sed quandoque qui
dem inquid ut a fortuna. Sic enim
insistens currens tunc multotiens quidem
aliter. quandoque quidem inquid innatum esse ig
nem superius agi. ether autem inquid in
grediebatur longas terre radices. Si
mul autem et mundum similiter habere inquid
nunc et prius in amicitia. quid
igitur est quod movet primus et causa motus? non
enim amicitia et lis. Sed alicuius mo
tus hec causa si illud utique est principium.
Inconveniens autem si anima ex elementis
aut unum aliquid eorum alterationes enim
anime quomodo erunt. Verbi gratia musicum esse et
rursus sine musica aut memo
ria aut oblivio. Manifestum enim quoniam
si ignis anima passiones erunt eius que
igni secundum quod ignis. si autem mixtabile

corporalia. Horum autem nulla corporalis.
Sed de hiis alterius opus est contempla
tionis. De elementis autem ex quibus cor
pora constituta sunt quibus quidem
videtur aliquid esse commune aut i
nvicem transmutari. necesse si alterum horum
et alterum contingere quecumque enim
non fiunt ex adinvicem generatione inexi
no quorum nisi sicut ex pariete lateres in
venientes quomodo ex illis erunt carnes et
ossa et aliorum unumquodque. habet hoc quod dicitur
questionem et in ex alterutro generantibus quomodo ge
neratur ex hiis idem aliquid preter hec.
dico autem verbi gratia ex igne est aqua et ex hoc
generatur igne. est enim aliquod commune
subiectum. Sed utique et caro et os ex hiis ge
nerantur et medulla. Hec autem utique ge
nerantur quomodo. illis enim quidem qui
dicunt ut empedocles quis erit modus
necesse est enim compositum esse sicut ex lateribus
et lapidibus paries et mixtura utique. Hec
ex salvatis elementis erit sed parva autem
ex adinvicem composita. ita utique
et caro et aliorum unumquodque contingit utique non ex
quantocumque parte carnis generari ig
nem et aquam quemadmodum si ex cera ge
neratur utique ex hac quidem in par
te spera piramida talis autem ex aliqua
alia. Sed contingebat ex alterutro
alterutrum generari. Hoc autem sic generatur
hoc modo ex carne et ex quolibet
ambo. illis autem qui ut ille dicunt non est.
Sed ut ex pariete lapis aut lateres alte
rutrum ex alio loco et parte. Similiter autem
et facientibus unam eorum materiam
habet autem aliquam questionem quomodo erit aliquid
ex ambobus. Verbi gratia frigido et calido aut
igne et aqua. Sed enim caro ex ambobus
neutrum horum nec rursus composito salva

torum. quid relinquitur nisi materiam esse
quod ex illis. alterius enim corruptio aut
alterum facit aut materiam. Aut quia est
est quidem et magis et minus calidum aut fri
gidum quando quidem igitur alterum simpliciter ac
tu alterum potentia erit. quando autem non omnino sed
ut quidem frigidum calidum aut frigidum
et calidum. Quod miscentur transmuta
tur excellentiones adinvicem tunc nec ma
teria erit nec illorum contrariorum alteru
trum simpliciter actu sed medium. Secundum
id vero quod magis est calidum aut frigidum
vel contrarie alterum. secundum hanc ratio
nem duplum potentia tamen calidum quam fri
gidum vel triplum vel secundum alium talem
modum. Erunt quidem mixta alia ex
contrariis elementis et elementa ex illis potentia que
sic entibus. non ita vero ut materia secundum
predictum modum et erit ita quedam mixtio
illo vero modo materia quod miscetur. Quo
niam autem et compatiuntur contraria secundum eam pri
mam determinationem. est enim actu calidum
potentia frigidum et actu potentia frigidum potentia
calidum. quare propter sint coequantur transmu
tantur invicem. Similiter autem et in aliis con
trariis et primum ita elementa transmutantur
ex hiis autem carnes et ossa que talia ca
lido quidem generato frigido. frigido
autem calido quando ad medium veniunt
hic enim neutrum medium enim multa
et indivisibile. similiter autem siccum et humidum
et alia talia secundum medietatem faciunt
carnem et os et alia. Omnia autem mixta
corpora quecumque circa medium locum
sunt ex omnibus sunt simplicibus. Ter
ra quidem inest omnibus quia unumquodque est
maxime et multum in proprio loco. Aqua autem
quia oportet quidem terminari compositum
tum est. sola autem simplicium est bene ter

corrumpuntur

oppo

immiscibile aque. [C]amplius autem et terra sine in medio commorari non potest, sed hoc quod continet. Sicut enim aufert omne ex ipsa in medio decidet utique terra. Terra igitur et aqua in ipsis hiis insunt causa. [A]er autem et ignis quoniam contraria sunt aque et terre. Terra quidem aeri, aqua vero igni contraria est et ut contingit substantiam substantie contrariam esse. Quoniam autem generationes sunt ex contrariis simul, in sunt autem altera extrema contrariorum, necesse est et alteram inesse, quare in omni composito omnia simplicia inerunt. Testificari videtur autem et nutrimentum uniuscuiusque. Omnia enim nutriuntur eisdem ex quibus sunt. Omnia autem ex multis nutriuntur. Et enim quecumque utique videntur uno solo nutriri, ut ea que plante, multis nutriuntur. Mixta est enim aqua terre. Propter quod et rustici temptant miscentes humidare. Cum autem est nutrimentum quidem materia, quod nutritur autem convinctum in forma et species, rationabile iam solum ignem simplicium corporum nutriri omnium ad invicem generatorum, quemadmodum priores dicunt. Solus enim et maxime species ignis, quia innatus fertur ad terminum. Unumquodque autem innatum est ad suam ipsius ferri regionem. Forma autem et species omnium in terminis. Quoniam quidem igitur omnia corpora ex omnibus constituta sunt simplicibus dictum est.

[Q]uoniam vero sunt quedam generabilia et corruptibilia, et generatio contingit eis in quo circa medium locum, dicendum de omni generatione similiter quot et que eorum principia. Facilius enim ita singularia inspiciemus cum de universalibus acceperimus primum. [S]unt igitur et numero equalia et genere eadem principia que in sempiternis et primis. Hoc quidem enim est ut materia, hoc autem ut forma. Oportet autem adhuc tertium esse. Non enim ad generationem sufficientia duo, quemadmodum neque in primis. Ut materia quidem generabilibus et corruptibilibus possibile esse et non esse causa. Hec quidem enim ex necessitate sunt, ut puta sempiterna; hec autem non sunt ex necessitate. Horum autem hoc quidem est impossibile non esse, hoc autem impossibile esse, quia non contingat esse preter necessitatem aliter se habere. Quedam vero esse et non esse possibile, quod est generabile et corruptibile. Quandoque enim est istud, quandoque autem non est. Quare necessarium generationem et corruptionem esse circa possibile esse et non esse. Ideo causa ut materia quidem hec est causa generabilibus, ut autem cuius gratia forma et species. Hec autem est ratio uniuscuiusque substantie. [O]portet autem et adesse et tertium, quod omnes quidem somniant, nullus autem dicit. Sed hii quidem sufficientem existimant causam esse ad generari specierum naturam, quemadmodum in Fedone Socrates. Et enim ille increpans alios ut nichil dicentibus supponit quoniam sunt entium hec quidem species, hec quidem participabilia specierum, et quoniam esse quidem unumquodque secundum speciem dicitur, generari autem secundum susceptionem et corrumpi secundum eiectionem, quare si hec vera sunt, species existimant ex necessitate causas esse generationis et corruptionis. Hii autem ipsam materiam, ab hac enim motum. [N]eutri autem dicunt bene. Si quidem utique cause sunt species, quare non semper generant continue, sed quandoque quidem, quandoque autem non, entibus et speciebus semper et participabilibus. [A]mplius autem in quibusdam videmus alteram causam entem [efficientem]. Sanitatem enim medicus facit et doctor doctrinam, ente et sanitate ipsa et doctrina et participabilibus. Similiter autem et in aliis secundum potentiam operatis. [S]i autem materiam quis dicet generare propter motum, naturalius quidem dicet utique quam ita dicentibus. Alterans enim et transfigurans magis causa est generandi, et in omnibus assueti sumus sic dicere hoc efficiens, similiter et in hiis que a natura et in hiis que ab arte, quodcumque utique motivum est. [S]ed tamen neque hii recte. Propter hoc dicunt materiam enim pati et moveri, movere autem et facere alterius potentie. Manifestum autem in hiis que ab arte et natura generantur. Non enim ipsa facit aqua ex se ipsa animal, quo circa et hii non dicunt recte. [E]t quoniam derelinquunt principalem causam. Auferunt enim quod quid erat esse et formam. Amplius autem et potentias tribuunt corporibus propter quas generant valde organice, auferentes eam que est secundum speciem causam. Quoniam enim innatum est ut inquiunt calidum quidem segregare, frigidum congregare, et aliorum unumquodque hoc quidem facere, hoc autem pati, ex hiis dicunt et per hec omnia alia generari et corrumpi. Videtur autem et ipse ignis motus pati. Amplius vero simile faciunt ut si quis serre et unicuique instrumentorum attribuat causam eorum que generantur. Necesse est enim serrante dividi et incidente coequari et in aliis similiter. Quo circa si maxime valde facit et movet ignis, sed quomodo movet non videt, quod deterius quam organa. [N]obis autem et universaliter prius dictum est de causis, et nunc determinatum est de materia et forma. Amplius vero quoniam secundum lationem determinatum est quod perpetua necesse est hiis entibus et generationem esse continue. [L]atio enim faciet generationem continue, quia adducit generativum. Simul autem manifestum quoniam et prius bene dictum fuit transmutationum primam lationem esse, sed non generationem. Multo enim rationabilius ens non enti generationis causam esse quam non ens enti. Quod fertur quidem igitur est, quod generatur autem non est. Ideo et latio prior generatione. [Q]uoniam autem suppositum est et demonstratum continuam esse rebus generationem et corruptionem, dicimus autem causam esse lationem generationis, manifestum quod una quidem ente latione non contingit fieri ambo, quia contraria sunt. Idem enim et similiter habens semper idem innatum est facere, quo circa generatio semper erit aut corruptio. Oportet autem multos esse motus et contrarios, aut latione aut inequalitate. Contrariorum enim contraria cause. Propter quod non prima latio causa generationis est et corruptionis. [S]ed illa que est secundum obliquum circulum. In hac enim inest et continuum et moveri secundum duos motus. Necesse enim, si erit semper continua generatio et corruptio, semper moveri aliquid, ut non deficiant iste transmutationes, hec duo autem, ut non alterum contingat solum. Continuitatis quidem igitur totius latio causa, presentie vero et absentie inclinatio. Accidit enim quandoque quidem longe fieri, quandoque vero prope. Inequali vero distantia ente inequalis erit motus. Quo circa si in adveniendo et prope esse generat, et in recedendo et longe fieri quandoque idem ipsum corrumpit, et si multotiens adveniendo generat et multotiens recedendo corrumpit. Contrariorum enim contraria

esse causam et in aequali tempore corruptionem et generationem quae secundum naturam. Ideoque et tempora et vitae uniuscuiusque numerum habent et hoc determinatur; omnium enim est ordo et omne tempus et vita mensuratur periodo, sed tamen non eadem omnibus. Et his quidem minori, aliis autem maiori; his quidem enim annus, his autem maior, aliis vero minor est periodus quae est mensura. Apparent autem et secundum sensum confessa his quae a nobis dicta sunt. Videmus enim quoniam adveniente quidem sole generatio est, recedente autem corruptio, et in aequali utroque tempore; aequale enim tempus generationis et corruptionis eius quae secundum naturam. Sed contingit multotiens in minori corrumpi propter ad invicem confusionem; inaequali enim existente materia et non ubique eadem necesse est generationes inaequales esse et has quidem velociores, has autem tardiores, quare accidit propter horum generationem aliis fieri corruptionem.

Semper autem ut dictum est continua erit generatio et corruptio et numquam deficiet propter quam modo diximus causam. Hoc autem rationabiliter contingit. Quoniam enim in omnibus semper melius desiderare naturam dicimus, melius autem esse quam non esse; esse autem quot modis dicimus in aliis dictum est. Hoc autem in omnibus impossibile est existere propter longe a principio distare. Reliquo autem modo complevit esse deus continuam faciens generationem; sic enim maxime continuabitur esse, quia proximum est substantiae semper generationem fieri. Hoc autem ut dictum est multotiens in circulatione causa. Solum enim continuum ideo et alia quaecumque transmutantur ad invicem secundum passiones et potentias, verbi gratia simplicia corpora, assequuntur circulationem aliorum. Quando enim ex aqua generatur aer et ex aere ignis et iterum ex igne aqua, in circulatione dicimus circuire generationem quia iterum recurrit. Quare et recta allatio est assequens eam quae circulatione continua est.

Simul autem manifestum est ex his quod quidam quaerunt quare unoquoque corporum in propriam ablato regionem in infinito tempore non distant corpora. Causa enim huius est quae ad invicem transitio; si enim unumquodque maneret in sua ipsius regione et non transmutaretur ab eo qui prope est, iam utique distitissent. Transmutantur quidem igitur propter allationem duplicem existentem; quia transmutantur autem non contingit manere nullum eorum in nulla regione ordinatum. Propter quid quidem igitur est generatio et corruptio et propter quam causam et quid generabile et corruptibile manifestum est ex his quae dicta sunt.

Quoniam autem necesse esse aliquid quod movet si motus erit, ut dictum est prius in aliis, et si semper est, quod oportet aliquid esse semper, et si continuus, quod unum idem et immobile et ingenerabile et inalterabile, et si multi qui in circulatione motus, quidem multos, omnes autem qualiter hos esse necesse est sub uno principio. Continuo autem existente tempore necesse est continuum esse motum, siquidem impossibile est tempus sine motu esse. Continui igitur alicuius tempus est numerus, eius qui in circulatione igitur, quemadmodum in his quae in principio determinatum est. Continuus autem motus utrum quia quod movetur continuum, aut quia in quo movetur, velud locum dico aut passionem. Manifestum utique quod quia quod movetur; quomodo enim passio continua nisi res cui accidit continua est? Si autem quod

in quo solo hoc locus existit magnitudinem autem aliquam habet. Huius autem quod in circulatione solum continuum. Hoc igitur est quod facit ipsum solum continuum semper. Hoc enim est quod facit continuum motum quod in circulatione corpus fertur. Motus autem tempus.

Quoniam autem in continue motis secundum generationem aut alterationem aut universaliter transmutationem videmus quod deinceps est et generatum hoc post hoc et non deficit, intendendum utrum quidem ex necessitate hoc erit aut nihil, sed omnia contingit non esse. Quoniam enim quoddam et mox erit manifestum et mox futurum aliud esse propter hoc quod quidem enim verum dicere quod erit hoc oportet hoc esse quandoque verum; quod autem nunc verum est dicere quod futurum est nihil prohibet non generari; futurus enim utique incedere quis non incederet. Universaliter autem quoniam contingit quaedam entium et non esse manifestum quoniam et generantia ita se habebunt et non ex necessitate erunt. Utrum autem omnia talia aut non, sed quaedam simpliciter necesse esse, et est quemadmodum in esse haec quidem impossibile non esse, haec autem possibile, ita et circa generationem, verbi gratia conversiones quidem necesse generari et non possibile non contingere. Si igitur id quod prius necesse est generari siquidem posterius est, verbi gratia si domus est fundamentum est, si hoc, ergo si fundamentum generatum est necesse domum generari aut non est? Si non et illud necesse generari simpliciter. Si autem hoc et fundamento generato necesse est generari domum. Sic enim utique se habebat prius ad posterius ut si illud est necesse est illud prius generari. Si igitur necesse generari quod posterius et quod prius necesse, et si quod prius et posterius est necesse, sed non propter illud sed quoniam ex necessitate futurum supponebatur. In quibus igitur et posterius necesse est esse, et convertitur in his et semper priori generato necesse est generari quod post ea. Si igitur in infinitum generatio tendit et ad inferius, non erit necesse quod posterius hoc generari simpliciter sed neque ex suppositione; semper enim alterum necesse est esse ante. Ideoque necesse est illud generari, quare si non est principium infinitum, neque primum erit propter quod necesse erit generari alterum. Sed tamen neque in finem habentibus hoc est dicere verum quoniam simpliciter necesse est generari, verbi gratia domum cum fundamentum generatur; quando enim generatur domus, si non est necesse generari, semper hoc contingeret semper esse contingens semper non esse. Sed oportet generationem semper esse, si ex necessitate est eius generatio. Ex necessitate enim et semper simul, quia quod esse necesse non possibile est non esse, quare si est ex necessitate sempiternum est, et si sempiternum ex necessitate, et si generatio ex necessitate, perpetua generatio huius et si perpetua est ex necessitate.

Si igitur alicuius ex necessitate simpliciter generatio, necesse est circuire et reflectere. Necesse igitur aut finem habere generationem aut non, et si non, aut in rectum aut in circulum. Horum autem si erit sempiterna non in rectum possibile est esse, quia neque huius est principium, neque si inferius ut in futuris accipiamus, neque superius ut ad generata. Necesse est autem principium, neque finito ente, et sempiternum esse. Ideo necesse est in circulatione esse. Converti igitur necesse erit, verbi gratia si hoc ex necessitate est, et quod prius ergo; sed tamen si hoc, et quod posterius necesse generari, et hoc semper igitur continue; nihil enim hoc differt dicere per duo aut per multa. In circulatione igitur motu et generatione est ex necessitate simpliciter; et si in circulatione, necesse est unumquodque generari et generatum esse, et si necesse, horum generatio in circulatione erit. Haec quidem utique rationabiliter

quoniam perpetua apparuit. et aeris et aque circulariter motus et celi quoniam hec necessitate generantur et erunt et quecumque huius motus et quecumque propter hec. Si igitur quod quid circulariter movetur semper aliquid movet necesse et horum circulariter esse motum. V. g. superiori latione ente in circulum solis quoniam autem hec hore propter hoc circulariter generantur et revertuntur. hiis autem ita generatis omnia ab hiis. Sed igitur hec quidem ita videntur. V. g. aqua et aer circulariter generantur. et si quidem nubes est oportet pluere et si pluet oportet nubem esse. Homines autem et animalia non revertuntur in seipsos ut iterum fieret idem. non enim necesse est si pater generatus est te generari. sed si tu illum. In rectum utique videtur hec generatio. principium autem intentionis rursus hoc. utrum similiter omnia reiterantur aut non. Sed hec quidem numero. hec autem specie solum. quorum quidem igitur incorruptibilis substantia mota. manifestum quod et numero eadem erunt. motus enim sequitur quod movetur. quorum autem non. sed corruptibilis. necesse specie numero autem non reiterare. Ideo aqua ex aere et aer ex aqua specie idem non numero. Si autem et hec numero. sed non quorum substantia generatur ens tale quale contingit non esse.

Finit Aristotiles de generatione et corruptione.

Incipit primus liber metheororum

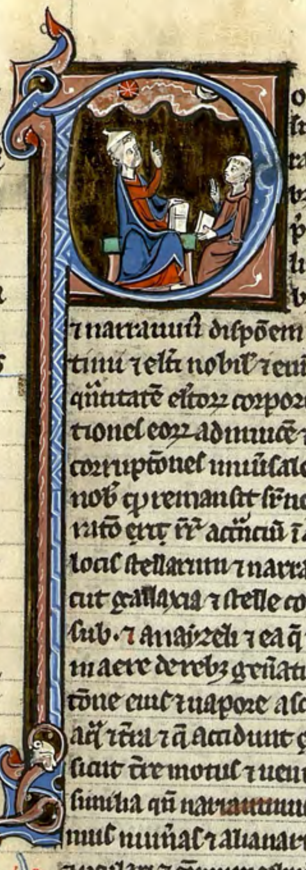

Postquam precessit rememoratio nostra de rebus naturalibus primis et de stellis ordinantibus mundum et narravimus dispositionem corporis ultimi et elementorum nobilium et enumeravimus quantitatem elementorum corporeorum et alterationes eorum ad invicem et generationes et corruptiones universales. residuum est nobis quod remaneat sermo noster de rememoratione eorum que accidunt in alto propinquius loco stellarum et narratio de eis sicut galaxia et stelle comate et alsub et anaizezeb et ea que videntur in aere de rebus generatis ex invitatione eius et vapore ascendente ex aqua et terra et que accidunt ex rebus terrestribus sicut terre motus et venti et que illis sunt similia. Quando narraverimus de eis dicemus naturalem et aliam narrationem universalem et particularem et communicabimus sermonem. ergo tunc invenimus intentionem nostram et ultimam narrationum nostrarum.

Incipiamus ergo nunc et dicamus quod in corporibus rotundis mobilibus circulariter non est diversitas neque mutatio. Reliqua vero corpora sunt quattuor. corpora quorum principia ipsorum et ipsorum capita primitiva sunt quattuor. et habent duos motus. motum a medio ad sursum et motum a sursum ad medium. corporum autem levium. Motus est ad sursum gravium vero ad medium. et ista quidem corpora quattuor sunt. ignis. aer. aqua. et terra. Ignis autem est levior et superior

eis in loco. et terra est gravior eorum et inferior eis in loco. Aqua autem et aer duo elementa reliqua continua cum istis duobus elementis sunt media inter ea. Aer igitur est continuus cum igne et aqua continua cum terra et unumquodque aliorum continuum est cum alio. At vero continuatio aeris cum igne est plus continuatione eius cum aqua. et continuatio aque cum terra est plus continuatione ignis cum aere. Motus autem rerum ordinatarum terre sicut sunt plante et genitura et generatio minerarum et que sunt eis similia in alterationibus suis et suis mutationibus sunt ex rebus superioribus in quibus fiunt per ipsa mutationes. Et dico quod motus rerum superiorum est motus primus propterea quia est semper continuus incommutabilis neque corruptibilis neque cessans motum inferiorum mutabilium corruptibilium. et propter illud necesse est ut dicamus quod motus rerum inferiorum sensibilium apparentium provenit ex motu superiori frequenti continuo incorruptibili. Quia ergo id manifestum est tunc nos incipiamus nunc narrare de galaxia et stellis habentibus comas alsub et anazezeb et eis que sunt similia ex rebus superioribus. Dico ergo quod aer et ignis et aqua et terra generantur et corrumpuntur et alterantur ad invicem et omne elementum ex eis est in elemento alio potentia. Quedam ergo eorum alterantur ad quedam alia. aqua ergo est liquida separabilis a suo loco cum non est ut aggregetur in se neque est ut separetur a terra alia propter convenientiam suam ad ipsam et demissio sicut id quod sunt maria et que quiescentes terra scilicet eius

Est autem necesse nobis ut sciamus an sit unum corpus medium inter orbem stellarum et terram aut plura uno. quia si inter ea sunt corpora multa tunc quot sunt numero et ubi est terminus eorum et ipsorum finis. Dico ergo quod prout precessit sermo meus nuper in capitulo primo quod est sub orbe et est ignis et non fumus contentum per sermonem meum sine eo quod dixerunt sapientes ita ut communicarent nobis etiam. In sermone leo philosophi primi et quod igni ipsi dixerunt ethera. Et quidam ex antiquis philosophis qui nominatur anaxagoras putavit quod nomen ignis ethis est intentio utriusque sit una et ubi putaverunt propter inflammationem quia est ex corpus velocitatis motus inflammabile et inflammans nominatur hoc nomine et putaverunt quidam homines quod totum est ignis mundus et clarus et quod id quod est inter orbem stellarum et terram est plenum igne et si id esset ita non essent in mundo reliqua elementa et esset mundus diminutus non perfectus neque integer. Quia ergo iam ostensum est id tunc narremus quare facta sunt ista duo elementa scilicet aer et ignis et que propinqua orbi et que sunt vehementius in quibusdam locis non caliditatis ut perveniat ad nos de substellis in quibusdam locis vehementius in quibusdam vero illo. Quia ergo iam pervenimus scilicet ad id tunc dicamus quod accidit in aere et narremus de eo narrationes sufficientes. Dico ergo quod aqua existens est quod exaere et aer existens ex aqua propter hoc quod dispositi sunt ex utraque glorioso et sublimi. Quare ergo non fiant nubes in alto superioris erit cum remotione sua et suo

gore. Nos autem dicimus in illo quod nubes
fiunt ex aere in locis in quibus vir-
tus radiorum solis et stellarum eorum lumi-
ne radiantis in aere absconditur a
calore terre et aque non pervenit ad eam cali-
ditas desursum. Non autem fit aer ex omni
aqua sed ex vapore multo remanente
secundum caliditatem suam cum sua humidita-
te quando elevatur ex aqua et terra et sub-
tilis non fit aqua ex omni aere sed fit ex aere
multi vaporis quando aggregatur et mul-
tiplicatur quousque inspissatur et fit aqua.
Et dico tamen quod vincens secundum illud
quod est secundum naturam est aqua et aer sive igne quod
sicut est ignis vincens quod est secundum illud quod est
secundum nos sit victoria horum duorum elemento-
rum comburentem quod est secundum naturam et exsic-
cantem illud. Verumptamen aqua et aer conti-
nue alterantur unumquodque ad alte-
rum quoniam aqua quando fit calida alterat
aerem et quando aggregantur partes aeris et
inspissantur et infrigidantur fiunt
aqua. Iam ergo remanet quod ex
propinquiore loco orbis lune ad aquam
et terram sunt ignis et aer non alia ab
eis utriusque ex reliquis elementis. Verum
ignis qui illic est purus non turbidus
et est contingens orbem lune sicut
dixerunt sapientes antiqui quod ig-
nis quousque illic est purus apud aerem
eius et aerem turbidus et ad ignem ex
suis violentes per hunc sermonem
quod propinquior cuius inferior terre
contingens aerem est communis cum
aere quando aer vincitur secundum ipsum facere
ipsum ascendere ascendens quousque est
turbidus ad ignem eius significant
quod elevatur exigue super
idem quod est subtilibus et purius ad mix-
tum quod sequitur hoc in genere
purus ex parte inferiore ad nos et
sicut est aer qui est secundum hoc proximum quod
est super totum aeris puritas et subtilis
ad hunc aerem contingentem
terram ad quem convertuntur cali-
ditas et alnaegi et aldegi et pul-
vis. Ergo est turbidus ad illum aerem.
Corpus ergo rotundum sempiternum
motus autem movetur cum corpori-
bus qui sunt in eo excitat calidi-
tatem motu suo et inflammat que sunt
sub eo scilicet que sunt propinquiora si-
bi. Dico autem quod corpus quod est sub
corpore nobili circulari sempi-
terno motu est sicut sublimi cum est in vir-
tute sua calidum et siccum et est ig-
nis quod autem est sub eo calidus et humi-
dus in virtute sua et est aer et quod est
sub eo est frigidum et humidum
in virtute sua et est aqua. Verum
aer et aqua vivificanda secundum diversita-
tem redeuntem secundum utraque ex motu
quiete et alis et perveniunt aque quarum
medium et aer continet ipsam et ter-
ram et ignis continet aerem quod
est ergo ex aqua grossum cum exsic-
catur et quod est ex aqua subtile ascen-
dit et aer tangens aquam et terram
augetur in calore et caliditate et
humiditate et secundum mensuram virtutis
sue quod est ei estus et humiditas ex
eo quod non adheret ei ex fumo terre
sicco et vapore aque humido. Ve-
rum est quod secundum hunc aerem continentem
terram susceptibilem humidita-
tis et estus ex vapore terre et aque est
estuosum siccum non humidum. Sicut est
aer continens terram scilicet ille aer an-

nexus igni. Verumptamen aer continens ter-
ram est humectatus ex vapore terre et
aque multo ex virtute eius. Secun-
dum autem quod vincit estum et vaporem humi-
dum est distantia in esse quod est quia estus est
calidus siccus propter inherentiam suam
cum igne continente ipsum. Sic aer
continens terram est calidus humi-
dus propter inherentiam suam cum a-
qua et propter ea quod partes vaporis ra-
rescunt separantur quando est prope sursum
propter estum calidum siccum non
sunt nubes illic et similiter declarat
rem quod aer qui est ibi secundum natu-
ram non vincit super illud quod est illic.
Verumptamen vinces rerum sunt
illud et ignis et estus siccus et aer aggre-
gans determinant ipsum separantur
eius partes. Non ergo per hanc causam
est ex nubibus continuatio cum hoc
loco superiore quando ignis separans par-
tes eius est vincens illic non est sed
illic ei comprehendens quod compre-
hendat ipsum et aggreget ipsum. Quan-
do autem elevatur secundum terram elevati-
one propinqua orbi apud locum cui
propinquat adventus radii conver-
tit extra et ille locus aeris est frigi-
dus per separationem ad ignem aggrega-
tur illic et inspissatur et precipu-
e quando est inter montes supremos al-
tos prefocatur illic et infrigidatur
et redit in naturam propriam et at-
trahit ipsum iterum caliditas ve-
rum non fit totus aqua quia in
ipso est pars motus caliditatis ac-
cidentalis. At vero ille qui ex-
primitur fit aqua humida des-
cendens ad terram et quod est in ipso de par-
te caliditatis ascendit. In altum
cum quidam quod est in ipso de parvis
partibus terrenis alteratis ignitis
remanet ergo in altum cum eis que
sunt illic. Dico ergo quod orbis est e-
lementum quintum et non ex elemen-
tis quatuor que sunt ignis calidus
levis siccus neque aer calidus humi-
dus neque aqua humida frigida
neque terra frigida sicca. Est ergo a-
lius ab eis propter naturam. Locus enim
propinquus orbe est calidus inflam-
matus quoniam omne mobile ex corpo-
ribus quando non movetur motu cir-
culi inflammatur et inflammat
quod appropinquat ei et approximat
ei. Hoc quidem est ex naturalibus
precipue quando corpus mobile ge-
neratum potest super generationem
caliditatis et inflammationis quod
est quando generantur in eodem due cause
quarum una est velocitas motus et
secunda propinquitas ex ipsius ex ipso quod
ab eo recipit caliditatem orbicula-
re eius individua calefiunt et in-
flammantur illud secundum quod moventur
motu circulari et ipsa non inflam-
mantur neque calefiunt quando ipsa non
recipiunt impressiones peregri-
nas accidentes eis et corpus quidem
solis est maius corporibus stellarum
reliquarum et velocius motus propin-
quius nobis. Sol ergo solus habet plus
potentie quam alie ad generandum
caliditatem et excitandum eam vir-
tutem in eo super quod revolvitur et quam
stelle que cum eo habent communitatem

tunc quod advenit nobis ex calore
eius proprie quod advenit nobis ex
calore reliquarum stellarum. Cum
ergo moventur stelle et omnia cor-
pora mobilia movent quod est
in circuitu eorum ex caliditate deinde
separatur illa caliditas et conti-
nuatur nobiscum illud ergo est
declaratio eius quod voluimus.
Rapiamus ergo nunc rememorari
galaxie quoniam est ex partibus orbis
deinde redibimus ad impressiones
superiores et dicemus in eis sermo-
nem exquisitum sicut est consue-
tudo nostra. Dixerunt quidam
quod solum currit in loco orbis et
combussit ipsum et impressit in eo
hoc vestigium quod est galaxia.
Dico ergo in illo quod iste est error quo-
niam si galaxia esset expressio-
ne transitus solis oporteret quod hec
impressio esset in signis in quibus oc-
currunt sol et reliquie stelle mobi-
les. Nos autem non invenimus illud se-
cundum quod dixerunt. Et etiam nec
orbis recipit impressiones in transitu
quoniam ipsum est egrediens a natura e-
lementorum .iiii. et agriculture et ge-
nerature generabilis et corruptibilis ga-
laxia quoque est non impressio in cessus
solis. Imitatores anaxagore et
democriti dixerunt quod galaxia
est lumen stellarum quod est quia
sol quando movetur sub terra absconditur
terra et non sequitur lumen eius
qualdam stellas sed approximat
eis et illuminantur stelle ex lumine
approximato eis et est illud lumen
galaxia.
Dico ergo quod sermo eorum dicen-
tium est error impossibilis quod tamen sit
quod est quia galaxia est in
omni hora in loco uno stellarum
etiam quibus continuatur lumen
solis notarum galaxia dico
non recedens ex loco suo quod si
esset galaxia ex lumine stella-
rum cum quibus non continua-
tur lumen solis recederet illud
ab illis stellis et videretur hoc
vestigium in alio apud diver-
sitatem cursus solis per muta-
tionem eius de loco ad locum
et significatur item secundum errorem
illorum quorundam ex sermo-
ne in stellis quod est cum sol est
maior terra et quedam stelle sunt
maiores sicut terre post solem lu-
men ergo solis continuatur cum
omnibus stellis et omnibus locis gal-
laxie. Cum ergo illud ita sit
quomodo putaverunt quod solis
lumen non continuatur nisi est
hoc loco orbis. Et alii autem
dixerunt quod gallaxia est
ex radicatione luminis ad aerem
sicut speculum et redit lumen pro-
cedens ex ipso ad corpus suscipi-
ens ipsum et ita est sermo illorum
in stellis habentibus comas. Dico
ergo quod iste sermo est error et si
galaxia sic esset ex lumine redeun-
te permutaretur sicut est permu-
tatio luminis redeuntis. Nos autem

videmus gallaxiam iam in nocte et
in die quando possibile est videre eam
in loco uno et in speculum item ex-
tra est non recedens de loco suo. Iam
ergo declaratum est nobis in eo quod
gallaxia non est excessu stellarum
mobilium neque lumen rediens.
Nos autem dicamus
Quod est gallaxie hoc modo quod
est exiguis partis superioris orbis in-
flammatus est et lucidus et in lo-
cis orbis in quibus videtur gala-
xia sunt parve multe stelle
et magne propinque luminose.
Cum ergo procedit lumen earum
ex illo loco inflammato et igni-
to igne id circo videtur in colu-
men oblongum. Et iste stelle
sunt fixe quarum quedam tan-
gunt alias et sunt suscipientes
splendorem ex sole quare continga-
tur lumen quarundam earum
cum quibus propter illud ergo videtur
galaxia in loco uno orbis non re-
cedens ab eo. Esse autem galaxie simi-
lis est esse stellarum habentium com-
as ipse enim sunt similes per
hunc modum in locis suis cum
lumen solis separat lumen earum.
Ostenditur ergo
Lumine de stellis habentibus coma-
(?) equale est esse earum. Dico ergo in
illo quod philosophorum quidam sicut a-
naxagoras et democritus dixerunt quod
stelle habentes comas sunt stel-
le multe et agregate in orbe
et mobiles non fixe cum ergo
agregantur ille stelle et appropin-
quant ad invicem videt aspici-
ens ad eas lumen oblongum con-
tinuum sicut comam. Quidam
vero de illis qui sunt in italia
de pictagoricis dixerunt quod stelle
habentes comas non sunt stelle mul-
te locis nisi una stella ex stellis
mobilibus que apparet in quibusdam
horis sicut coma hominis que est
quando oritur cum sit propria per ea muta-
tur per colores mutationum
quare videtur in quibusdam horis si-
cut illud quod diximus. Dixe-
runt autem hunc sermonem il-
li qui imitantur ypocratem s-
nichius et paulus et discipuli eius
isti enim duo dixerunt quod co-
ma non est ex ea sed quod non move-
tur in diversitatem sui loci videt
eam visus noster quasi sit una coma
lucida quoniam hec stella lucet in hu-
miditate aeris. Deinde redit illud
lumen ad aerem et videtur ob-
longum et illud quidem accidit
ei ex hoc quod sol attrahit ip-
sum hoc autem stella moratur
tempore quando longiore quam sunt
tempora reliquarum stellarum
qua propter videtur per hunc modum
et item omnibus apparet ei coma quando
apparet in aere cum complemen-
to sue revelationis et iterum quod sit ei
coma in parte septentrionis
aut meridiei propter humiditatem que est
in illis duabus partibus aeris cum
ergo sit in orbe in loco qui est pro-

illos duos. tunc coma non apparet ei et similiter etiam quando fit in terra in ultimo orbe ex parte meridiei non apparet nobis propter remotionem suam a visibus nostris. quando autem est ex parte septentrionis tunc coma eius non apparet nobis quando visus noster capiunt eam captione sufficiente propter propinquitatem ex similitate captum nostrorum. Quia ergo iam diximus sermonem illorum in stellis habentibus comas tunc accidit nobis inquisitio de sermonibus eorum et consideratio de eis. Dico ergo quia nos vidimus stellas habentes comas extra orbem stellarum fixarum mobilium et non in singulo termino extra ipsum cum si ipsa ex stellis mobilibus esset in orbe stellarum mobilium stellarum non extra ipsum. Et sic me stellarum essent exacte sicut dixerunt alii oporteret ut videretur absque coma et tamen licet illud tunc videretur in omni stella quod fieret in hoc loco. ergo esse iste come in numeratione stellarum non minima est. Nos autem invenimus stellas habentes comas. quoniam quod si earum come essent propter aerem invenirentur multum vel multe in numero non v. tantum. Sermo autem eorum quoniam non videntur nisi in parte septentrionis est error. et quoniam videntur etiam ex alia parte a septentrione et videntur etiam cum sole in ortu suo estivo suo estivo et insensibiles sunt stelle habentes comas in parte meridiei secundum tempus variatum et insensibiles etiam sunt in parte septentrionis cum solem in ortu hyemali. Hoc ergo notum est. Similiter quod quia stelle habentes comas sunt preter stellas quas dixerunt et videntur in estate et hyeme. Iam ergo declaratus est error sermonis eorum. Dico ergo quod stelle habentes comas sunt propter aerem inflammatum continentem stellas secundum propinquitatem continentem calorem ignis.

Quando autem inflammatur fit ignis quod et continuatur eum lumine eius et fit oblongum. Quia ergo iam manifesta sunt ea que diximus nunc necesse est ut videremus causam propter quam videatur in aere quandoque quasi sicut perpendicularis ignis dilatatus in ipso et quandoque videtur minor illo. Dico ergo sicut dixerunt multi qui precesserunt quod quando sol inflammat terram per motum suum scilicet terram elevantur ex ea colores vaporum. Ascendit autem ex ea vapor siccus quasi fumando non est illic pars humiditatis et vapor calidus humidus etiam quoniam illic est pars humiditatis et vapor frigidus et humidus cum aqua est magis vincens. Vapor autem calidus siccus terrenus resolutus ex ea per vehementiam caloris resolutum scilicet eam ascendit et adducit aerem. Aer est ascendens propter caliditatem et siccitatem suam. In vapor autem calidus humidus ascendit minus illo. quare revolvitur et fit ex eo aer. Vapor humidus et frigidus ascendit recte cumque vapor pervenit ad locum medium coagulatur aggregatur ingrossatur et inspissatur. quoniam est ei quidem prohibens quod comprimit ipsum quare gravatur et cadit aqua pluvie.

Vapor ergo calidus siccus ascendit usque ad ultimum intellectum aeris. quare tamen ascendit ad terminum ignis et inflammatur ibi quando pervenit ad illud quod est illic quod calescit calefactione vehementi propter suam continuationem cum igne et propinquitatem suam ex motu orbis. Si ergo capiti vaporis inflammati ex motu orbis longitudo et latitudo apparet et videtur sicut perpendicularis ignis quando inflammatur sicut ignis lignis inflammatur. et quando vaporis est subtilis minus et non latus vero longus. tamen et sicut perpendiculis in longitudine et latitudine sua videtur in aere sicut candela rotunda sicut stella et propter longitudinem sui loci videtur eius visus rotundum. Et si autem partes illius vaporis inflammati continue ad se invicem prolongantur et est ex eo assub. et fit assub etiam quando expellitur caliditas que est in aere que est sub illo loco ex frigiditate que accidit. quare apparet assub exiens ab eo. Impetum vero assub color est turbidus et procedit exacte sicut manat ignis qui expellitur a coma. quare si aliquis dixerit fortasse esse assub est sicut candela posita scilicet candelam et inflammatur candela inferior ex candela superiori quare fit ignis longus. ergo dicemus quod possibile est ut sit hoc modo et fit assub etiam ex partibus vaporis inflammati et fit assub etiam sicut ignis receptus in aliquo de quo apparet expulsus ab eo et fortasse descendit hic ignis ad terram et pervenit ad eam quod ipse videtur in nocte et die cum celum est serenum.

Assub autem descendens ad terram non est ex vapore inflammato in alto. sed ex vapore inflammato cuius cum caliditas est expulsa a frigore quare fluit ignis qui expellitur ab eo quod ad inferiora quamvis sit de natura ignis ascendere superius. Nam illud quod expellit ipsum inferius est frigus aeris impellens et prohibens ipsum ab ascensu propter contrarietatem suam ad ipsum. Assub ascendens ad altum alius ab descendente inferius. propterea cum assub non fit ex vapore inflammato in alto non ex caliditate expulsa ex frigore. Iam assub descendens deorsum est currens non secundum naturam suam et elevatus est currens secundum naturam suam et non fit inclinatio eius ad quasdam partes nisi propter ea quod attrahuntur vapor ad latera dextra et sinistra. Venit tamen isteres ascendentes sub orbe lune velocis motus quod est propter propinquitatem earum ex nobis. et quandoque videtur cum caliditate per noctem in aere rubedo et colores diversi. Vero est sic colorato aeris et diversitas eius propterea quod eleves inspissantur partes et agre

gantur propter frigus noctis. Cum ergo res splendens dicatur secundum ipsum aliquid habens lucem lucet in eo. Deinde redit lumen istud ad aerem qui est sub eo sicut lumen rediens secundum parietem. Apparent ergo nunc in aere colores diversi secundum modum quo redit ad ipsum de lumine lucente in ipso. Plures autem colores qui accidunt in aere sunt colores purpurei propter ea quod color ignis est ad albedinem tante nebulositatis noctis. Et istud est secundum colores stellarum luminosarum et purpurearum. Et alii colores apparent apud ortum earum et ipsarum occasum in vehementia caloris quando descendit vapor et fumus in talibus et reposit.

Et dico iterum quod quando videtur in aere sicut forma lancee et aluminati et alguati non fit istud nisi propter ea quod lumen quando est in aere et separatur ex pulvere et nigredine ponit in aere [illegible] propter illud in medio eius sicut forma lancee aluminati et alguati currentis sicut fluvio. Et accidit illud in aere nocte ac die. Verum non videtur in die propter lumen solis. Propter hoc autem colores sunt quando videntur in nocte ut in nobis propter tenebrositatem noctis. Et ista sunt omnia in loco alto. Iam ergo narravimus de gallaxia et stellis habentibus comas et pendentibus et igne qui in aere videtur et aliis et quod est sicut stella una sicut candela et aliis.

Dicamus ergo nunc res existentes in loco qui est sub loco quem diximus. Et est locus elevatus super terram aeris et dicitur locus secundus et est locus communis vapori consurgenti ex aqua et terra et quod est ex utrisque. Dico ergo quod causa prima movens hec est motus orbium stellarum scilicet solis et aliarum. Sol vero appropinquat et elongatur ab eis et propter illud sol est causa generationis et corruptionis accidentium in eis. Cum ergo appropinquat sol calor eius invenit terram et ignit eam quare elevatur ex ea vapor humiditatis que est in ea vapor esse calidus sicut quod separatur vapor humiditatis qui est in ea vapor terre calidus siccus quoniam quando elevatur per spissitudinem [illegible]. Spissitudo eius est quod pervenit ad altum quoniam est calidus siccus qui resolvitur subtiliatur quare ascendit et appropinquat igni circa (?) et inflammatur et ei quod est sub eo. Et fit ex eo istud cuius processit narratio.

Et est species alia que fit aeri nisi accidat ei accidens. Unde iste aer fit aqua propterea quod vapor roridus est sub eo qui ascendit in altum. Nam si accidat ei quod comprimat ipsum et frigus indensatur et inspissatur et redit aqua redeundo ad terram pluens.

Vapor autem qui consurgit ad altum ex quo fit istud de cuius rememoratione iam evacuavimus ad nos nominatur estus. Vapor autem roridus proximior est nobis isto qui resolvitur aqua et fiunt ex eo nubes et quandoque videtur nebula in eo et nebula quidem est reliquie nubium resolutarum ex aqua pluente. Et propter istud significat nebula serenitatem. Nam cum sol appropinquat vapori elevatur ascendens et cum elongatur ab eo descendit deorsum.

Cum ergo istud est quod descendit ex eo res parva et tardatur in descensione sua nominatur ros et quando illud quod descendit est multum grossum nominatur pluvia cum sit habens naturam in corpore suo et velociorem sive descensionis et quando est vapor ascendens ex terra et res parva non pervenit ad altum propter parvitatem caliditatis sue et resolvitur in aerem.

Cum ergo elevatur vapor et est sicut quod pervenit ei ex nocte et die vehementia frigoris aggregat ipsum et fit vapor ille ascendens pluvia. Et quando frigus secundum ipsum parvum est exprimit ipsum rorem et pruinam. Et pruina est vapor congelatus antequam in aquam.

Ros autem fit in hyeme in locis. Et istud est ex resolutione vaporis quoniam si occurrit ei frigus congelans ipsum immo facit ipsum pruinam quando frigus est contractum et non occurrit ei frigus exile ex quo comprimat ipsum et calor temperatus resolvens ipsum qui facit ipsum aquam subtilem. Et ideo quod fit propter duas causas quarum una est frigus aeris et calor loci, altera est calor aeris et frigus loci. Et vapor elevatur ex terra in sereno quando autem flat ventus non elevatur.

Et dico tamen quod pruina non fit in supremis montibus aliis quod est propter duas causas quarum una est quia caliditas vehementius fit in eis quam sunt illic. Quare resolvitur vapor ante adventum suum ad ea que sunt illic. Et alia est quod aer inflammatur in superiori parte sui inflammatione vehementi et quod continuatur ex vapore cum illis locis resolvitur propter vehementiam caloris in eis. Et quare non fit ex eis ros.

Et dico quod ros non fit nisi quando flat auster non septentrio excepto loco qui nominatur Contus. In eo enim accidit contrarium illius quoniam ros fit ibi cum flatu septentrionis non cum austro propterea quoniam auster in eo ex septentrione in ipso congregat vaporem. Cum ergo flat auster in eo fit iste vapor ros quoniam separat ipsum. Cum ergo fit in eo septentrio tunc ipse congregat vaporem et fit ex ipso ros quoniam frigus septentrionis contrarium caliditati austri. Cum ergo caliditas austri separat partes tunc frigus septentrionis congregat ipsum.

Dico ergo quod aqua non congelatur nisi in loco in quo sunt nubes. Et dico quod descendunt ex loco nubium tria corpora quorum generatio recentia est per frigus scilicet aqua et nix et grando. Et tria corpora descendentia ex aere sunt duo corpora similia quantum generationis [illegible] quoniam est una et non diversificatur nisi paucitate multitudine tantum et sunt nix et pruina et pluvia et ros quoniam ros est pluvia pauca et pluvia est ros multus propterea et quod pluvia non fit nisi ex vapore multo qui iam frigidus est. Et causa illius sunt tempus et locus et frigiditas.

Convenientia autem remanentia dies est in nive et locus eius est in stricturis partium frigoris. Generatio autem nivis et pruine est ex frigore quoniam nix est ex nubibus et pruina fit ex vapore congelato in aere non in loco nubium. Et sic ergo illius est quod mollicies nivis et durities pruine quoniam mollicies fit nivis ex parte

caliditatis admixte vaporibus qui fiunt nubes prohibentes partes illius vaporis inspissari et vehementer congregari et duritiem primam fit ex frigore loci et ex tempore in quibus non est ex caliditate prius quam prohibeat congregari vapor quando partes frigoris congregant partes vaporis et continuunt ipsas.

Grando autem fit in nubibus longinquis a terra et causa generationis eius est caliditas que est in vapore ascendente a terra. Verum necesse est nobis ut narremus qualitatem generationis eius et quare congelatur aqua in hyeme et grando fit plus illo in vere et hora fructuum et generatione eius est minus illo in hyeme. Dico ergo sermone congregato quod grando non fit in locis multe serenitatis nisi ex caliditate existente in eis plus quam fit existentia eius in temporibus frigiditatis que sunt in locis vehementis frigoris semper in eis. Sequitur ergo ratio quod significando in temporibus caliditatis plus quam fit existentia eius in temporibus frigiditatis, quare tempora calida meliora loca sunt in quibus fit grando quam tempora frigida et non fit in temporibus caliditatis absque temporibus frigiditatis nisi propterea quod calor est contrarius frigori. Quare recipitur quia frigus ad interiora nubis ex multitudine caliditatis aeris in illa hora, quare congelat quod in ea est de aqua et separat eam in grandinem. In temporibus vero frigidis frigus sparsum est in aere toto non in proximitate nubis et non est ibi caliditas que possit esse contraria frigori et contrahatur propter eam adunita. Grando autem rotunda parva descendit ex locis supremis in alto. Rotunditas enim eius et ipsius parvitas sunt propterea quia quando descendit ex longinquo moratur in aere tempore quasi longo et ideo rotundatur et resolvuntur eius acuta cum spatio ex caliditate aeris in illo tempore et ideo immoratur eius mensura ante adventum eius ad terram.

Grandini autem descendenti ex locis propinquis terre accidit diversum isti propterea quod non elongatur exitus eius ex finibus terre quietis et rotundatur propter istud forma eius et resolvuntur acuta eius et ipsa pervenit ad terram magna in mensura sua non rotunda valde in forma sua. Gutte vero magne sunt in diebus in quibus est calor quando calor ascensus in aere quando fugat frigus nubis contrahitur frigus et congregantur partes nubis et comprimuntur comprehensione vehementi. Descendunt ergo sic gutte magne mensure et festinant descensus earum propter velocitatem strictionis frigoris et quia fugat vehementer ipsum calor. Dico ergo quod quando in aere calor velocior est congelatio aque et de iudicio istius est quod quando aqua calefit deinde funditur in locis frigidis est velocior ad frigus suum propterea quod quando fit contrarius frigori calor est magis apparens virtutem suam et vehementius ad operationem suam quam quando non est illic contrarium. Et item piscatores qui volunt permutare arundinem quam venantur in glacie ut sit velocior ad submersionem suam in qua funditur scilicet eam aquam calidam deinde ponunt eam in locum frigidum, quare congelatur scilicet cum glacies statim propter apparitionem virtutis frigiditatis et vehementiam operis eius propter contrarietatem ex calore.

Quia iam diximus quomodo sit pluvia et ros et nix et pruina et grando, tunc loquimur modo de ventis et fluminibus et maribus et narremus ea in fluctuatione naturali sicut mos noster esse precedens quando cupiditas est nostra in inquisitione de omnibus rebus et rememorationem earum quorum nos dicere et alios a nobis et ne dimittam aliquod dicere de illis scilicet non est virtus nisi per deum. Dico ergo quod quidam dixerunt quod ventus et aer sunt eiusdem generationis cum ergo quiescit nominatur aer et quando movetur nominatur ventus. Et alii dixerunt de aqua que in nubibus et posuerunt naturam utrorumque esse unam. Quidam autem sapientes nominaverunt omnes ventos unum quod est quando ipsi posuerunt ventum aerem motum et dixerunt quod diversitas ventorum accidit a diversitate locorum. Sic sermo dicentis quod omnia flumina sunt unum flumen naturaliter et dicentes hunc sermonem dixerunt ipsum absque inquisitione. Melior sermo est per inquisitionem et rectitudinem in quesitionibus. Dico ergo quod sicut sermo istorum in vento sic autem est sermo istorum in fluminibus quod unumquodque est reclinatum principium in fluminibus. Non nominant unumquodque per aliud deinde dixerunt diversum ab illo quod si sermo eorum in fluminibus error est. Causa nostra est nobis inquisitio de esse fluminum quod est et quomodo et quid sit in motu eius fluminis et unde sit principium eorum. Dico ergo quod quidam putaverunt quod aqua fluminis sit sicut venter qui non cessat ex pure evacuasse quod cavat ipsum donec finiatur totum quod est in ipso de eo sicut ventus egrediens exire. Dico ergo quod vapores aquosi quando elevantur deinde congregantur et inspissantur et coagulantur nubes deinde resolvuntur magis et expelluntur pluvie et redeunt ad terram et currunt sicut iam diximus. Et aque congregate sub terra in profundis eius sunt materie fluminum et propter hoc addunt flumina in quibusdam locis in hyeme plus quam in estate et quandoque desiccantur et subtrahuntur aque eorum in estate et quod propter paucitatem materie earum propterea quod materia eorum quandoque finitur ante adventum pluvie et absconduntur aque eorum propter paucitatem. Et dico quod omnes aque laboriose profunde currunt intra terram et est propter hoc incorporatam terre sed aquas quando est plus in eis et iam aer resolvitur in aquam et augmentatur aqua propter hoc et similiter etiam aqua in aere. Dico ergo quod aqua recepta in terram non sunt separate sub terra sicut separatio earum est super terram. Verum quedam earum sunt congregate cum quibusdam sicut quedam per gutte pluvie est congregata quibusdam. Quare fit inde

aqua multa. aqua enim recenter intra com-
primitur paulatim et congregatur
ad invicem et fit ex eis principium cur-
sus aquae in fluminibus. Et significatio
super id est quod illi qui fodiunt terram ut ex-
trahant aquam fodiunt multa loca
deinde congregant ea ad locum unum.
deinde faciunt ipsam currere ad lo-
cum inferiorem illius loci. Deinde fodi-
unt ipsum quod posuerunt ei radicem. et sic
currunt flumina magna ex mon-
tibus et sunt origines propinquae eis. Et
fortasse apparet aqua ex montibus et
locis altis propter causam quam diximus in pedi-
bus autem montium aquae minorantur. loca au-
tem alta montium sunt sicut spongia spis-
sa quae sugit ad se aquam et aggregat ad
se aquam paulatim. Et demonstra-
tio super hoc quod aqua currit in montibus al-
tis magnis est disceptio loquentium de
rotunditate terrae quae est quod ipsi dicunt quod
est mons qui dicitur caldicos et est mons
magnus altus et excelsus valde in tan-
tum in ortu solis in hyeme ascendens
aspiciens aliquis videt mare mag-
num autem fines non videt quae est sub eo et
flumina et maria reliqua non currunt nisi
hoc ex mari. Et currunt ex mon-
te qui dicitur caucasus in magna multi-
tudine aquarum et caucasus quidem est magnus
magnus maior omnibus montibus qui
sunt in ortu solis in estate et significatio super
magnitudinem huius montis est quod
illi qui habitant locum inferiorem terrae vi-
dent solem super hunc montem nocte do-
nec pertransierit tertia pars noctis co-
ram ex parte orientis et ex parte oc-
cidentis. Et si ergo super magnitu-
dinem eius est magnitudo fundamenti

eius et qui habitant sub eo homines et
procedunt et oriuntur sub eo flumina
multa et fundamentum eius continens
ipsum est rotundum ab initio sui
usque ad ultimum sui. Currit vero
est mons magnus qui est in occasu so-
lis apud qualitatem noctis et diei ex quo
duo magna oriuntur flumina. Et
item procedunt de sub montibus ter-
re ethiopie flumina magna quae
nominantur etinis et ereses et ca-
colis quorum effusio est in mare cir-
cumdans magnum. Nilus vero cur-
rit de sub monte qui vocatur argen-
et item currunt de sub monte qui
nominatur seiuistria flumina. Et
currunt de sub terra multa flumina
praeter flumina quae nominavimus de hiis flu-
minibus est sufficientia ad istud quod vo-
lumus de cognitione et communicatio-
ne eius quod processit in sermone no-
stro. Et dico quod origines fontium
sunt in montibus et in locis altis et di-
co quod radices et principium fluminum et
aliorum ex maribus non sunt sicut terra
determinatis aquis propter ea quod aer
resolvitur et fit aqua et vadit autem fac-
ta in profundum terrae et maris. et deinde
siccatio illorum sicut istud fit a partibus ca-
aquarum paulatim et propter earum congrega-
tionem quod sunt flumina currentia.
Principium autem omnium fluminum
et fontium est ex mari quod nominatur
caucasus ex quo manant flumina
multa et est mare currens. aqua autem
quae est ex ipso fluit intra terram in loco
qui nominatur [illegible] et est
finis eius in septentrione. sed illi pro
fundo propter spatium sine profundita-

tis et longitudinem suae concavitatis
non potest aliquis pervenire ad ultimum
illius profundi et egreditur de loco
isto ipsum et hoc profundum quod excres-
centibus passibus fontes multi aquarum in
tribus locis deinde subingrediuntur intra
in loco qui dicitur algabustus et deinde
manant in loco alio. Illud autem quod no-
minatur rodanus naves vadunt
per ipsum. Et dico quod in quibusdam
locis in aliquando est aqua. deinde effundunt
ab eis et fiunt nimia et est quando sicca et
madida. Alia autem quando et causa in illo
est quod causa terrae est sicut corporibus ani-
malium et plantarum et quae habent finem
[illegible] sic iuventutem et senectutem
cum minuuntur et additur. Quando ergo ap-
propinquat ei sol hora longa resol-
vit humiditatem eius et tollitur et de-
siccatur locus aquae et quando sol elongatur
ab ea humectatur locus ille et
roridus fit et congregantur aquae in eo
ex rore et pluviis. Et dico quod sunt
invenientes sicut terram egypti aquosam et sunt
sicut terram totam quae est sicut nilus et efflu-
xa fuit illa aqua paulatim et exsic-
cata sunt loca illa in hiis tempori-
bus unius loci post alium et apparet sic-
citas quoniam plantaverunt arbores et se-
minaverunt in eis semina. Egypti
autem nominabatur prius absque nomine
quod nomen fuit [illegible] narrat
homines [illegible] continuavit
omnes dispositiones eius quando non comprehendit
omnes mutationes quae acciderunt in ea
usque ad tempus nostrum hoc. Et dico quod quan-
tum quia exsiccatur ros terrae tunc ros
est sicut fluvius rectificatur terrae conjunc-
tio quasi sicut fluat eius siccitas cor-

rumpitur eius complexio. Et dico quod
multa loca fiunt in rore ubi sola et
facta sunt prius silva quod est sicut locus
qui nominatur medium. Ipse enim fu-
it irrigans deinde et post illud siccus et sic
accidit aliquid siccitatis in aliquo
loco tunc possibile est ut accidat in omnibus
locis. Et accidit item in mari ex-
siccatio locorum profundorum et profunda-
tur loca quae fuerunt exsiccata et causa in
hoc est sol ex revolutione orbis et mo-
tu et sic accidit in mundo ex motio-
nibus multis magnis hyemis et esta-
tis et pluviarum ex revolutione orbis et
motu solis. Similiter accidunt in hiis
locis mutationes ex ubertate et sterilita-
te in aliis ex diversitate commixtio-
nis et constrictionis eorum et mutatio-
nis eorum ex revolutione orbis et mo-
tu solis. Iste autem mutationes non ac-
cidunt in omnibus horis nec in omnibus lo-
cis sicut subitatio quae fuit secundum tempus quo
diluvium fuit multa graecorum et plu-
vius fuit in locis ethiei et sunt [illegible]
[illegible] et arthisi cer-
ti. et loci quidem in quo fuit submis-
sio [illegible] sunt dispositiones multo[illegible]
eius et habitaverunt sicut littora eius quidam
qui nominati sunt fuci et sunt illi qui
nominabantur [illegible] et quando multipli-
cantur nunc pluvie moratur aqua e-
orum fluvium tempore longo. Quidam
autem dixerunt quod causa propter quam flumina cur-
runt et numquam exsiccantur quoniam alia
unde sunt cavernae quae sunt sub terra cum
ergo in eis sunt aquae dant materiam
fluminibus et currunt et quando minoran-
tur eorum aquae abscinditur materia
fluminum ex hiis et subingrediuntur aquae eorum.

Nos autem dicimus quod causa fluvii est magnitudo elevatorum locorum in quibus est aqua et spissitudo ipsorum et eorum frigus quod est quoniam loca existentia hoc modo sunt susceptiva multitudinis aquarum conservantia eas quare non resolvitur ex eis aliquid. ergo multiplicantur aque illic. loca autem depressa que non sunt sublimia valde brevia atque habentia lapides albos et molles non retinent aquam sed fugit in eis. cum ergo advenerit eis aque caliditas canicularum et siccantur velociter. harum autem mutationum hore diversificantur. Et dico quod locus quem inhabitant Egypti fuit iam submersus aliquando ex fluvio eorum et id vident omnes qui vident terram illam et mare, unde et fuerunt quidam reges volentes fodere hoc mare et si fodissent ipsum magnificaretur navigium eius quoniam naves currerent in toto eo. Et quidem dixerunt quod Alliuez rex et Adrianus noluerunt istud. invenerunt autem mare altius terra quare dimiserunt fodere ipsum ut non corrumperentur reliqua flumina quoniam continuarentur cum hoc mari. Et dico quod non immorantur loca in quibus est aqua secundum dispositionem suam sed loca sicca inveniuntur et cum illa in omni hora permutantur dicit ponere in dispositionem.

Iam ergo complevimus rememorationem eius quod volumus de maribus et quare sit eius natura et fluviis et quare sint flumina in quibusdam locis currentia et in quibusdam abscisa. et quia iam complevimus rememorationem eius quod volumus de maribus et fluviis et quare sint flumina in quibusdam locis currentia et in quibusdam abscisa, nunc dicamus de mari quid est et quare sit natura eius et quare salsamentum est in eo et quid sit initium esse eius. Dixerunt quidam eorum qui speculati sunt in scientia divina et rebus celestibus quod mare manat ex orbe et in ipso est radix eius et eius principium et ubi putaverunt in illo, deinde dixerunt quod finis eius ultimatus est apud statum temporis propter nobilitatem huius loci. Sapientes autem perfecti in sapientia humana et rebus naturalibus dixerunt quod principium esse illius est quod humiditatis continentis terram elevavit sol partem quandam et remanent sunt quedam et istud quod elevavit sol fuit vapor et putaverunt propter illud quod mare continens terram diminuitur ex eo quod factum fuit et facta est terra sicca et dixerunt quod siccabatur totum. Quidam vero sapientes dixerunt quod salsitudo accidit in mari quoniam autem terra quando ignitur a sole resultat humiditas que est in ea et fit mare salsum quoniam sudor est salsus. Et dixerunt alii quod causa salsedinis est terra salsa quoniam permiscetur aque et fit salsa sicut aqua super quam funditur cinis deinde colatur ab ea quare inveniuntur ille aque salse. Dico ergo quod si ergo sic hoc quare est ipsi ut mare fit ex fontibus quoniam manant ex scripsit qui continentur a terra cum terra est quoniam ipsius sunt due species. una species eorum currentes et altera species eorum est stans. aque autem currentes sunt ex fontibus et originibus. Nos quidem in primis nominamus quod principia aquarum manentium non est sic aqua egrediens ex vase. Unum principia earum sunt loca in quibus aggregantur aque. Aque autem stantes sunt duobus modis. Modus autem unus earum est lacune. Modus autem alius eorum est qui currit ex originibus altis et stat in locis inferioribus fabricatis sicut fabricata foramina que sunt illic talia. secundum hunc modum ergo sunt species aquarum stantium in terra et non invenitur modus alius nisi species alia, quod si minor mare fuerit currens per se ipsum tunc ipsum non est excipiens speciebus fontanum et id quidem non est possibile. Dico ergo quod in terra sunt maria multa non ad invicem proxima sicut mare quod nominatur guancamon et euspinum. Et dico quod causa cursus maris currentis est coartatio lateris eius et constrictio eius scilicet aque que est in eo et implicat se ad invicem et dico quod communitas cursus aque est ex parte septentrionis ad meridiem quod est quoniam pars septentrionis est altior parte meridiei. Loquentes autem in naturis dixerunt quod cursus solis per noctem est in parte septentrionis et cooperit illum illic terra propter altitudinem suam. nobis quidem necesse est inquirere de amaritudine aque et salsitudine eius. Dico ergo quod aqua est continens terram et aer continens aquam et ignis continens aerem. Cum ergo ingreditur calor solis id quod continuum terram ex aqua resolvitur id et fit vapor ascendens in aerem et comprimit ipsum illic frigus aeris et accidit illi caliditas aeris existentis in eo et quoniam inspissatur et multiplicatur gravatur et descendit aqua pluvie dulcis suavis propter caliditatem advenientem ei ex complexione aeris. Dixerunt autem quidam quod sol cibatur humiditatibus ascendentibus in locis diversis in terra quare diversificantur tempora secundum modum diversitatis illarum humiditatum diversarum ascendentium ex eis. Istud autem est error sermonis eorum quoniam sol est semper in more secundum dispositionem suam. Si autem cibaretur corrumperetur et mutaretur sicut mutatur ignis alteratus cibatus per augmentationem et deminutionem et debilitatem et fortitudinem. Et dico tamen quod si sol esset cibatus tunc invenirentur in omni die augmentatus cibus et non esset id proprium ei scilicet soli immo communicati stellarum et reliquis earum. id quod autem invenitur diversum est ab illo. sol ergo et stelle non sunt cibate. Quidam autem dixerunt ex aliis quod terra fuit in principio humida et resolvit sol humiditatem ab ea et factus est aer et generatus est ex aere ventus. Hic autem est error eorum quoniam humiditas ipsa ascendens quoniam multiplicatur in aere inspissatur et gravatur quare resolvitur aqua et redit ad terram. Nos vidimus ergo sic totum occultum nobis per partem apparentem nobis necessario. nam quoniam elevatur vapor fit subtilis aer et grossum ipsius aqua et si cibarentur stelle non rediret ad nos aqua grossa. sed aer subtilis qui resolvitur aqua immo hoc modo resolvuntur res ad invicem et fiunt terra ista ad invicem. Dico ergo quod aque dulces elevantur

propter levitatem suam sursum, et aque salse descendunt propter gravitatem suam deorsum. Nobis autem tamen est inquisitio de loco aque proprio, licet est in quisitio nostra propria de locis propriis in reliquis elementis. Dico ergo quod propria maria sunt loca propria aque, et non est sicut putaverunt quidam quod ipsa non sunt propria loca aque, propterea quod ipsi dixerunt quod dulces aque elevantur sursum propter levitatem suam et aque salse descendunt deorsum propter gravitatem suam. Et isti nati sunt in illo propter hoc quod dixerunt quod alia que cibant agit caliditas in cibo eius et attrahit dulce eius ad carnem et auget superiorem et dimittit de cibo eius quod est amarum et salsum in inferiori parte corporis et ventre. Dico ergo quod secundum est ut dicamus quod stomachus et venter non sunt locus cibi et potus quiescens et salsum secundum est ut dicamus quod maria non sunt loca aquarum et earum congregatio que est propter constrictionem earum et profunditatem et longitudinem profundi eorum intrinsecum. Et dico quod tempore in eis ex aquis leve elevatur sursum solum quod est grave remanet infra. Quidam autem dixerunt quod adicio minerarum non appareret cum sit receptaculum aquarum omnium et earum requies. Dico ergo quod si hec accipiatur ex vase aqua et aspergatur ex ea locus latus post quod post partem minuatur illa aqua aliquid post aliud donec finiatur tota et non invenitur ex ea aliquid super nullo loco similiter et aqua in fusis in mari provenit ad loca ampla expanduntur et ea resolvuntur ab eis pars post partem propter multitudinem eius quare

solvuntur ex aquis in locis desiccantur illa loca ampla antequam declaretur additio ex minatoribus ex aquis infusis in eis. Videntur ergo flumina reflexa ad maria et ad sementivice. Inde origo omnium aquarum et earum principium est ex mari quod vocatur occeanus strictum medium longinquum profundi inundantis aque et ex eo est principium omnium aquarum currentium et non currentium et est quies earum quod quod dividitur ad reliqua maria et ad medium usque implentur aque quoniam omnes aque redeunt ad loca sua propria que sunt principium separationis earum. Et cum adducuntur quedam aque que redeunt ad ea loca propria contrario cursu ex quo receperunt. Si ergo separatio eorum constituit inferius redeunt superius tamen deinde reflectuntur ad medium. Mutantur autem aque et earum sapor secundum modum diversitatis locorum ad que pervenerunt. Dico ergo quod mundus factus est et tunc necesse ut sit mare factum.

At non necesse est nobis inquisitio causarum esse principium aquarum ex maribus et non finitur. Dico quod id est propterea quod elevatur id ex vapore ex maribus redeat ad eum et fit materia eius et tamen propterea quod aer resolvitur et fit aqua. Materia autem salsa esse quidam dixerunt quare id est propterea quod sol ex maribus elevat elevat dulce aquarum subtile aquarum quod remanent salse earum. Isti autem erraverunt in sermone eorum propter ea quoniam oportet ut inveniretur aqua eorum dulces cum redeunt ad eas que ex eis ascendunt. Alii autem dixe

runt quod istud est propterea quod in maribus sunt aque salse que sunt minutiones eius et non narraverunt alii causam illius propter quam fit salsitudo. Et dixerunt alii tamen quod sudor terre est salsus, id est quod salsus maris aquam et non narraverunt illius causam propter quam egreditur ex terra dulcis aqua salsa propterea quod dulcedo destructa est ex terra et propterea quod miscetur sudori aliquid salsum sicut quod miscetur ex cinere quod collatae ab eo. Dico ergo quod invenimus superfluitates que proveniunt ad fel et vesicam amaram et salsam et cibus ex eius egreditur hec superfluitas amara et salsa est dulcis et sicut invenimus aqua colata a cinere salsa. Similiter invenimus superfluitas descendes ad aquas salsas. Causa autem propter quam fit salsitudo quod amaritudo maris in maris est quod quidam vapor est duo vapores humidus vapor et vapor siccus. Vapor ergo subtilis aquosus ascendit a maribus per motum solis et remanet grossius calidus cuius exemplum est quod quando cibus est humidus grossius remanet ex eo superfluitas indigesta propter grossitudinem suam. Cum ergo movetur terra propter miscetur ei caliditas et fit salsa. Similiter ergo mare est. Nam si addatur cum ea caliditate aliquid plus mixtura secundum quam est ex terre salsitudinis fit ista superfluitas amara et salsa est aqua maris et illius quod de minerio et quod sudor et urina in quibus agit caliditas invenimus salsa. Cum ergo caliditas additur utrumque secundum illam mixturam invenitur a mari et similiter res adusta fit amara a propter adustionem ipsius sic

cuius et que eis assimilantur ex rebus adustis. Quidam dixerunt quod aqua maris non est aqua salsa terra nisi quod terra adusta est et terra est salsa propter illud. Ergo terra est aqua salsa. Dico ergo quod cum prope est quod putre invenis quod terra adurit. Et dico quod ista assimilatur adusto et non est quod ista adusta sit. Et videtur quidem tamen quod in pluvius est quoddam salsum et adurit quando advenit eis vapor calidus siccus quod est quoniam permiscetur vapor calidus siccus frigido humido ex quo fiunt pluvie et nubes. Fiat ipsum salsum.

Postquam narravimus de mari que sit causa eius salsum et que sit salsedo eius dicamus nunc ventos. Dico ergo quod auster est calidus flans flatu magno vehementi et eius exitus et principium flatus eius est ex locis calidis et siccis. Cum ergo flat ex eis tempore proveniens adheret ei ex caliditate illorum locorum ex quibus est egressus eius post caliditatis propter esse flatus eius ex locis calidis. Cum ergo pervenit ex eo terra permiscetur ei vapor calidus siccus. Quare calescit propter illud. Septentrio autem est frigidus siccus et est flatus eius ex locis aquosis et montibus eminentibus nobis longinquis a nobis et propter id pervenit ad nos purus. Austri autem egressio est egressio pura et locus egressus eius continuus locum qui nominatur linee vel lineum. Et ipse descendit ad nos. Cum ergo sit auster flans ex eo pervenit ad nos grossus et nubilus et commovet pluvias propterea quod res descendunt ex alto ad terram admiscetur va

por grossius et turbidius. et propter ea
adiuuitur aqua in sumptum aliquid
est principium hyemis et per calefac
cionem eius inueiuntur aque maris
tepida propter id quod admiscetur ex
humiditate descendente ad ipsum
ex calido calido. Et dico quod aqua
salsa est grauior aqua dulci quia aqua
salsa est turbida grossa. et aqua
dulcis facile est subtilis. illius autem de
monstratio est quia si accipiatur ce
ra et fiat ex ea uas. deinde stringatur
caput eius et ponatur in aqua salsa
et dimittatur in aqua per horam deinde
extrahatur et apiatur: tunc inue
nitur intra ipsum aqua que penetrauit
iam ex poris eius et inuenitur aqua
dulcis in sapore suo in pondere le
uis et inuenitur aqua salsa continens
ipsum secundum diuersitatem illius. Et
etiam si accipiatur sal terratum et dissol
uatur in aqua dulci donec resolua
tur in ea multum deinde proiciatur in
illa ouum. inuenitur id natans super id
in quo est sal quoniam illa ingrossatur
et fit sicut lutum. quia non submergitur
in ea ouum propter grossitudinem eius
sed tamen submergitur in aqua dulci. Di
xerunt autem quod lacum aliquem in palesti
na uehementis amaritudinis et
salsedinis et quia si capiatur homo uel
bestia et stringatur ligatura eius. De
inde proiciatur in eam inuenitur natans
propter leuitatem eius et grauitatem aque
salse. cum separatur unumquodque eorum ad
suum corpus. et in ea quidem non est piscis
propter grossitudinem aque et si mergitur
in ea pannus sordidus mundifica
tur ex sordibus suis in illa hora
ex uehementia amaritudinis et sal
situdinis que est in ea. Item inuenitur
submissio natus cadentis in aqua dul
ci. magis quam si ipsa submergatur in
aqua salsa quod est propter leuitatem aque dulcis
et grauitatem aque salse. demonstratio autem
est secundum hoc quod salem grossum corporis
terrenum et est in loco qui nominatur
garme manat aqua lata et currit
illa aqua ad flumen propinquum eis sa
lis aqua dulcis et non sunt in ea pis
ces propter id quod ingreditur ipsum de illa
aqua et quoniam accipit aliquis de illo flu
mine aquam et ponit illam in ua
se ut modo sal fit tenue et subtile
sale uini et inuenitur uirtus eius
in salsedine fortior sale grossio
rum quoniam subtilitas illius aque dul
cis facit aperire uirtutem salsitudi
nis intrantis ipsam et quoniam multipli
catur ex hoc sole in cibis dulco
rat ipsum propter bonitatem suam uel est
albi. s. uehementis albedinis et dicunt
in illo loco qui nominatur ami
ritas sunt arundo et canna et spina
et multum cum ergo comburuntur
et ille et accipitur cinis mul
tus utriusque et miscetur ex eo cum aqua
dulci extrahitur illa aqua et in frigi
gidatur et fit sal congelatum.
Et dico quod omnis aqua in fluminibus
et in manationibus salsis est humi
da. et quod estus ignis et iporum in fla
matio non sunt uehementes cum illa
quis sed uirtus terre in quibus currunt
ille aque est uincens super eas et est quod ingros
sat eas et coagulat ipsas et facit e
as sulphureum. Et dico etiam quod flu
mina et manationes multe in ue
niuntur diuersarum qualitatum in sapo
ribus et coloribus et causa in illo est quia ca
liditas que est in illa terra agit in ea
quia terra quam assimulatur rei aduste
ex calore ignis est diuersarum qualitatum si
cut materia diuersitatis adustionis
eius sulphureum et coagulantur sic
cinis et alumen et que sunt in eis simi
lia et id est unum quia in loco qui nomina
tur a chuia est aqua acetosa et aqua
amara et illi utuntur aqua acetosa
illa sicut utuntur aceto et in loco
qui nominatur cerreum manat aqua aceto
sa ut in illo loco qui nominatur
ualen manat aqua amara ad quam
omnis aqua perueniens fit amara et si
per miscetur alicui fit amarum.
Nos autem diximus iam id in alio
loco ab isto et enunciauimus causam per
quam aque marinae fiunt semper
permanentes et quomodo est permanentia e
arum et permutatio et quod est in natura
ipsarum et mutatio accidentalis in

Narremus ergo uentos nunc et
incipiamus sermonem in illo
per istud quod precessit de narratione
nostra ex eo una uice post aliam quia est
quod narrauimus quod uapor est duo ua
pores. uapor humidus et uapor sic
cus non nominatur uapor et forte sic
nominatur fumus. uapor et estus. et in
uapore quidem sicco est uapor hu
midus et in uapore humido est ua
por siccus et unusquisque eorum no
minatur per illud quod uincit super illum
ex uapore humido et sicco. Cum ergo
res resoluitur sol in orbe suo. et
appropinquat terre eleuat uaporem
ex ea. cum elongatur ab ea aggregatur
iste uapor ascendens et inspissatur
et resoluitur in aquam propter frigus do
minans super aerem propter longitudinem
solis ab eo et propter id fit aqua in hyeme
plusquam in estate et in nocte plus
quam in die et istud non apparet nobis in
sensu. Uniuersum fit multotiens quoniam
caliditas terre et solis exsiccat aquam
descendentem ad terram. et sol quidem non
exsiccat humiditatem tantum. sed exsic
cat terram etiam ex siccatione uehemen
ti que eleuantur ex terra duo uapo
res quorum unus est humidus et est
materia aquis et pluuiis et alter est sic
cus et est principium omnium uentorum et eo
rum materia. Demonstratio uero
super hoc necessaria perducens ad id quod
diximus est operatio apparens no
bis in sensu et donatio et agitatio no
bis per scientiam quod est quia nos scimus ratio
quod est ex locis diuersis accidunt uapores
diuersi sed est diuersitas eorum cum ergo di
uersus est uapor tunc sequitur ut id
quod generatur ex eo sit genere diuer
sum natura sicut aque est dulcis a
natura uenti et non est possibile ut sit na
tura utriusque una.
Quidam autem dixerunt quod aer mo
tus sit uentus et quiescens sit
aqua et sermo eorum iste sit error
propterea quod aer sit ex aqua et aqua sit a
ex terra quia est quia caliditas cum permis
cetur humiditati separat eam
et clarificat ipsam et subtiliat propter
eius et facit eam aerem. sermo autem
ipsorum qui dixerunt quod uentus est in
aer estiuus quoniam ipse modo est secundum aptitudinem
quod si illud est tunc non est uenti principium

uim uz fuimus qui sciatur. Nos autem
dicimus quod nominatio nominum que nominant flu-
mina non est propter multitudinem aquarum eorum
et cursus eorum quia per ingenium uel in-
strumentum ex nobis factum est artificio
faciendo id. Sed quia nominavimus ista flu-
mina est propter esse eorum et eorum exitum
ex manationibus et radicibus eorundem
in altitudine sunt aquis eorum et sunt de inven-
to quod quia nominavimus eum ventum non est propterea
quod ipse movet aerem. Sed propterea quod oportet ipsum
esse ex radice existentem eius materia
que est quia ventus non potest esse qui sit aut
ex aere moto aut ex vapore ascen-
dente ex terra. Quia si esset ventus
ex motione corporis magne quanti-
tatis propter quod movetur aer tunc mo-
vetur ex pulsione illius corporis et
non fuisset eius quia si istud est tunc non inve-
nitur in vento radix existens sit in
eius. Hic autem est principium quod sciatur.
Hic autem sermo est fedus non bonus
nec possibilis. Radix autem venti est ex
vapore ascendente ex terra. Radix
ergo eius et principium esse illius ex
eo quod est materia ipsius. Quoniam venti et
nubes facta sunt propter quantitatem eius quod
elevatur ex vapore sempiterno ascen-
dente ex terra cum multitudine et
paucitate. Item ventus in hoc tempore
quando per consummationem pluviarum quia est
quando sol quando illuminatur terram facit
elevari vaporem siccum ex ea. Propterea quod
ipse exsiccat eam. Ergo ipse est vapor
venti et principium eius et radix ipsius
et eius materia quando flat ventus propter id
et quando propter quantitatem eius quod elevatur
ex vapore sicco in multitudine sua
et sua paucitate. Cum ergo sci-
ditur elevatio vaporis sicci qui
est ventus propter id et ascendit quod
occultatur ex terra ex caliditate so-
lis que exsiccat terram et elevatur
humiditas occulta ad quam ex sic-
candam non pervenit sol. Sed quando fit va-
por calidus et humidus ascendens
ad aerem. Cum ergo advenit ei fri-
gus ascendens in aere alteratur
ad pluviam. Cum ergo pluit quod
est ventus et absconditur materia eius
quia est ex humectatione terre, quare minu-
itur propter id materia vaporis sicci que
est materia venti sicci. Ergo minuitur
ventus propter id.

Nos autem necesse est ut narremus
quare septentrio et meridies sunt fre-
quentes ex sufflationibus quam oriens et oc-
cidens et que sunt inter utrumque existentes.
Dico ergo quod sol est mora in
parte septentrionis et meridiei et pro-
pue in partem septentrionis et in
est multiplex nisi. In hora vero est in ori-
entibus et occidentibus ut que sunt in-
ter utrumque in omni hora eadem id
ergo quod resolvitur in parte orientis
et occidentis et ascendit est plus quam
id quod resolvitur ex partibus septentrio-
nis et meridiei. Cum ergo resolvitur
vapor ex parte orientis ingrossa-
tur vapor propter multitudinem ipsius.
Cumque pervenit sol in occidente
ingrossatur infrigidatur ille va-
por propter longitudinem solis ab eo et
alteratur ad pluviam et sic accidit
vapori ascendenti ex occidente.
Pluvia vero ascendente pluribus
sufflationibus propterea quod ipsa abscondit
materiam eius ex vapore sicco ascen-
dente et ex parte septentrionis et me-
ridiei quia minor est vapor quam vapor
ascendens ex orientalibus et occiden-
talibus qui sunt inter utrumque super
quos semper est sol. Ergo ipse minor est
in multitudine et in spissitudine propter
id non multiplicatur alteratio eius
in aquam tamen sit ventus ante quam
alteratur in aquam et propter id fiunt venti in
parte septentrionis et meridiei plus
quam in partibus orientium et occidentium
et in eis qui sunt inter utrumque. Etiam
pluvie que sunt in parte orientis et
occidentis sunt plus quam in parte
septentrionis et meridiei propter causam quam
diximus. Ergo vapor humidus as-
cendens ex parte orientis et occiden-
tis est plus quam ex parte septentrionis
et meridiei. Vapor autem siccus in parte
meridiei et septentrionis eius plus quam
in parte orientis et propter id ergo fiunt
venti in parte septentrionis et meridiei
plus quam in parte orientis et occiden-

Et dico quod motus venti tal.
est tortuosus propterea quod vapor as-
cendit sursum et postea reflectitur cir-
cularis in circuitu terre quare flat
tortuose. Nobis autem necesse est scire an
principium venti sit deorsum an sur-
sum. Dico ergo quod vapor ascendit de-
orsum et superius tamen in alto est non
et repellitur et agitatur, quare principium
motus venti et flatus ipsius venti est sur-
sum. Sed eius materia est deorsum et est va-
por ascendens ex terra. Dico ergo
quod venti omnes sunt debiles ex suis
principiis propter separationem parvam
vaporis ascendentis qui est eis ma-
teria. Cum ergo aggregantur partes
vaporis ad invicem sit fortis et flat propter
id ex sufflatione vehementi. Iam autem
enuntiavimus de natura venti et quid
est eius natura et eius esse et qualiter sit plu-
via ex vapore humido grosso et quare ven-
ti quiescunt quando sunt pluvie et quare sunt
in parte meridiei et septentrionis plus quam
in aliis partibus et unde est principium eo-
rum et principium flatus eorum.

Et dico ergo quod sol est causa ablatio-
nis eorum ventorum et esse eorum.
Et quod est quando est proximatio solis nobis pau-
ca imprimit in terra impressionem pau-
cam et debilem. Ergo vaporem ascen-
dens ex illa cum illa mensura in pauci-
tate. Ergo venti sunt per illum modum ma-
nifestum in paucitate. Cum ergo appro-
pinquat nobis approximatione forti impri-
mit in terra impressionem fortem ergo est va-
por ascendens ex ea cum illa mensura in
multitudine. Ergo venti fiunt per illum
modum in multitudine et paucitate.
Et quando declinaverit sol a terra ad-
venit eam secundum similitudinem que advenit
igni magnus ligna pauca
quare non ascendit ex ea vapor. Ergo
absconditur materia venti quare non
inveniuntur venti existentes propter hanc
causam. Dico autem sermone alio quod per
inventionem esse ventorum sunt due cause.
Quarum una est frigus et alia calor cum
siccitate quod est quando calor et frigus quando for-
tia sunt cum siccitate et sic fortis super-
fluitas utriusque prohibes vaporem
ascendentem sursum quia est quando sicci-
tas cum frigore aggregat partes terre et
retinet eas et siccitas cum caliditate
exsiccat eam et comprimit eam quare non as-
cendit vapor ergo absconditur

materia venti quia non sunt venti propter hoc. Quare
autem quiescunt venti in medio mo-
tum et istud non est possibile quin propter unam
sit duarum causarum aut propterea quod non est vapor
ascendens aut quando ascendit dein-
de non scit cum in ipsis quia abscinditur propter
istud. Flant autem venti apud ortum
stelle que nominatur Sachara et apud occasum
quam Caniculam ducitur in tempore cauma-
tis et apud virtutem solis ad elevandum
vaporem extra et accidit in hyeme
in hora in qua ascendit vapor et venti
flant in hac hora per diem et quiescunt
per noctem quando sol occidit per noctem
quia minoratur caliditas elevans
vaporem et minoratur propter istud va-
por ascendens extra et oritur secundum
tamen in die propter istud multiplicatur
vapor ascendens extra. Quidam autem
aspexerunt in flatu septentrionis et
quod scit ipsum post consuetudinem temporis estus
et consumationem temporis hyemis. Et autem
necessaria nobis inquisitio de causa propter quam in-
veniuntur septentrio et quod scit ipsum hoc mo-
do et similiter secundum quem significatur per ser-
monem. Dico ergo quod causa in illo est quod
quando hyemis finitur succedit ei ver
quia accidit sol et resolvit calore eius
nivem et elevat extra vaporem qui
est principium venti. Cum ergo per-
transierint nives et partes validi in-
frigidatur propter istud quia septentrio
et quod sequitur ipsum ex eis. Flat
autem eius post tempus estus est propterea quod aer
infrigidatur in hac hora quia coar-
tatur propter istud vapor terra et mul-
tiplicatur illic. Cum ergo multipli-
catur manat ascendens extra quod
non sit in frigore aeris quia post ter-
pluere ipsum ascendere cum multitu-
dine sua et sua aggregatione intra er-
go pertransit iste ascendendo per loca fri-
gida et ex frigore accidit in aere
quia infrigidatur propter istud propter ergo
hac duas causas fit septentrio et quod scit
ipsum ex successionis. In his duabus ho-
ris que sunt veris et autumpni ex rebus
ventis.

Et propterea narravimus ventos et
narravimus necessitatem. Dico er-
go quod terra est duarum divisionum quarum u-
na est habitabilis altera inhabitabilis per se
minus non habitatur esse due divisiones.
Item quarum una est divisio vehementis calo-
ris propter propinquitatem suam cum sole et est
pars meridiei et vehementia estus et ca-
loris est illic estus autem et calor accidunt
apud nos quando supervenit et inflammat
sol aerem et incendit ipsum. Pars
autem altera est vehementis frigoris propter elon-
gationem solis ab ea et est pars septentrio-
nis et illic est vehementia frigoris con-
stringentis et congelativis grava-
minis frigus autem et frigus eveni-
unt apud nos et fortia sunt secundum nos quando
multiplicatur longitudo solis a nobis.

Dico autem quod venti sunt xii. qui
duo sunt ex eis nominati. iiii. et est
septentrio et meridies sub solanus et fa-
vonius. Et inter septentrionem et sub
solanum sunt duo venti quorum unus
est ab eo qui sequitur septentrionem ex
loco a. alter sequitur sub solanum ex
parte b. et inter septentrionem et favo-
nium sunt duo venti quorum unus sequitur
septentrionem ex parte c. alter sequitur favo-
nium ex parte d. et inter meridiem et favo-
nium habet duo venti quorum unus
sequitur favonium ex loco f. alter sequitur
meridiem ex loco z. et inter meridiem
et subsolanum sunt duo venti quorum
unus sequitur meridiem ex loco e. et alter sequitur
subsolanum ex loco h. et formabo
ad id formam que significet id et ponam
subsolanum apud punctum g. et favo-
nium apud punctum b. et septentrionem
apud punctum k. et meridiem apud punctum
l. et hec est forma. Nobis autem notum
est de causa propter quam sit ventus in par-
te septentrionis et meridiei plus quam in
ceteris partibus. Dico ergo quod iste due
partes inhabitabiles sunt et nives et aque sunt
multe in eis et sol auget in eis operationem
forte quia exuberant aque et li-
quefiunt nubes intra. Cum ergo sit for-
tis actio agit sol intra et extrahit
extra vaporem et multiplicantur venti
propter hoc. Et dico quod venti flantes ex
parte orientis sunt calidi et calidio-
res ventis flantibus ex partibus occi-
dentalibus quod est propterea quod hora in qua
flammat sol ventos flantes ex par-
te orientis est largior hora in qua in-
flammat sol ventos ab occidente
flantes quando est agens in ventos flan-
tes ab occidente in tempore parvo donec
occidat ab eo. Et dico quod ventus me-
ridiei exsiccat nubem et aggregat eam
et componit partes eius et septentrio
delet eam et separat partes eius quod est
propter quod meridies habet curvitatem in fla-
tu suo sicut revelavimus extrema sunt
flexuosa. Flavit involuit per partes
nubium ergo aggregantur et comprimen-
tur ad invicem et ingrossatur et inspis-
satur corpus eius. Septentrio autem est
recti flatus et propter istud segregat partes
nubium aggregatas et dividit eas ab in-
vicem formavimus ad id formam sig-
nificantem id.

Quia ergo iam diximus ventos
nos secundum quod oportet nunc referamus
terre motum et quid est. Dico ergo quod A-
naxagoras dixit quod ether qui est aer inflamma-
tus altus descendit inferius et occul-
tatus est intra propter subtilitatem terram
et agitur in inferiore parte eius
deorsum et sursum quia movetur terra mo-
tu eius in ipsa. Dico ergo quod iste ser-
mo est error quando subtile non descendit
deorsum quod si descenderet non faceret hanc
operationem. Democritus autem dixit quod
terra est similis vasi pleno aqua cum ergo re-
cipit terra additionem aque ex pluviis des-
cendentibus secundum terram agitur aqua oc-
culta intra propter coarctationem loci
ab ea quia mox cum ergo motus eius est
terre motus. In kim autem qui est de illis
de civitate i. xviii. dixit quod terra quando hu-
mectatur deinde exsiccatur et funditur
cum fluit aqua in scissuras eius et occul-
tatur in eis. Ergo declinat ad quas-
dam partes ergo agitatur propter illud
agitatio ergo eius est terre motus. Di-
co ergo quod sermones isti eorum sunt
error quia si licet sit dixerunt contin-
uaret terre motus totius terre. Nos
autem non invenimus ita illud immo in-
venimus terre motum in locis immo ter-
remotus in locis humidis siccis et quando
humidatur locus siccus et desicca-
tur locus humidus et non fit terremotus
in utrisque. Verum terremotus est sed
quod dico nunc quod est quod vapor fit ex hu-
mido et sicco simul et terra in natu-
ra sua sicca est cum ergo pluit hu-

incitatur et agit sol in eam. ergo
extrahit ex ea vaporem humidum
et siccum. vapor autem siccus ventus est
et vapor generatur ex terra per calidi
tatem solis advenientem ad eam qui
est radix venti et principium eius fac
tivum per duos modos quorum primus
est vapor qui apparet exterius
tus ascendens sursum et alter est
ventus in ventre terre et agitatur il
lic propter eam. ergo ex agitatione fit
motus terre. Et demonstratio
super hoc est quod ventus est qui movet ter
ram. quia non est ex elementis in elemen
tis quod possit motionem facere et commo
tionem vehementem nisi ventus et ipse
est movens aquam et ignem motu ve
hementi. ergo inflammatur ignis et re
levatur aqua in prevehementiam et po
tentiam scilicet et ideo quando est ventus exi
stens intra et motus existens intra
non est unus motus nec est ex aliquo
elementorum nisi per ventum. Vapor autem re
centus intra est ventus. cum ergo a
gitatur commotio terre. tunc est illa
operatio terremotus. Demonstratio autem
quod esse terremotus est ex vento intra co
artato est quod plurimum esse eius est quando flant
venti et quod in nocte est plus quam in die
quod est propter elongationem solis et quando est in
die tunc est in meridie et propter diluculum
quoniam sunt hore in quibus multipli
cantur ventorum flatus. Terremotus
autem vehemens fit in illo loco in quo
fit vehemens cursus maris et a
gitatio undarum eius et in locis multarum
cavernarum mollis terre quod est quando coarta
tio venti in illis locis est pluries magis
locis. Et plures terremotus fiunt in

vere et autumpno et horis multarum
pluviarum in temporibus sicut et plenilunis
quoniam flatus ventorum in hiis horis
plures est quam in aliis. Terremotus
autem non fit in estate vehementer et hy
eme nisi parum quoniam calor vehemens
et frigus sunt prohibentia esse vento
rum unde esse terremotus in tempore secundum quod
dominatur siccitas fit plus et in tempore sic
secundum quod humiditas vincit fit minus
tus. Et in tempore secundum quod vincit siccitas
plus fit quoniam vapor siccus qui est
radix ventorum et terremotuum materia prius
est in eo quoniam ipse fit in tempore secundum quod do
minatur. humiditas vero quod hu
miditas quando est multum in terra ingros
satur et opilat exitum vaporis terre
quare coarctatur vapor in terra ergo a
gitatur illic et est terremotus propter illud.
Quidam autem terremotus est sicut cum
hominis tremore. Et quidam est sicut
maior sonitus corporum trementium
se ad invicem in aere quod accidit ex
diversitate agitationis venti occul
tati intra sicut homo non potest retinere
ventum agitatum in ventre suo.
Significatio autem super hoc quod ventus
est faciens terremotum est quod accidit
in quibusdam locis terremotus et non quie
scit donec scissa est terra et exivit
ventus de illo loco audita voce.
Et narratum dicitur quod in tempore huius
regis in loco qui nominatur co
rinthus in quibusdam insulis quas
nominavit allisu exultio maris
insularum fiunt terremotus et non cessavit
augmentari illa terra et elevari usquequo
scissa est sic collis deinde fissus est ille lo
cus et exivit ex eo ventus vehe

mens fortis et exivit cum eo cinis et de
struxit civitatem et quantum apparet
ex ea ita cooperuit ille cinis civitatem
destruens illam in principio autem huius loci
est manifesta usque nunc. Cessatio
autem cinis illic est propter quod caliditas co
artata in illo loco combussit quod
erat in concavitate illius loci.
Auditur et in illo loco terremotus ex
tra illic. Vox antecedens autem esse eius
quod est quoniam ventus coartatus intra
quando impellit eum aqua maris coarta
tur intra quando impellit eum aqua
maris coarctatur intra quare agita
tur unus eorum per alium et accidit propter illud
vox audita intra. Et etiam quando
videtur tenebrositas tegens so
lem absque nube propter continuationem terre
motus in locis in quibus accidit quod
est quoniam venti facientes terremotum
cum egrediuntur extrahunt vapores gros
sos quare faciunt solem acquirere tur
pitudinem propter illud quod accidit in aere ex
illo vapore turbido ascendente. Et
etiam ventus autem istud invenitur quod
eius et aer frigidus ante esse terremo
tus et accidens cum diluculo quod est propter co
artationem venti intra. Et etiam
quando antecedit terremotum signum sig
nificans esse eius quod est quod in celo vide
tur nubes longa sicut linea recte
ante occasum solis quoniam solis quoniam ventus
tunc sedatur et quiescit quare aggregatur
propter id et non removet eam cum remotione
venti quare fit ex eo hec forma non est
terremotus. Et etiam terremotus ac
cidit propter eclipsim solis plurima quod
est quoniam sol non pervenit tunc ad aerem
sicut adventus eius ante quam inchoat

tatur vapor tunc in terra et non ascen
dit sicut est ascensus eius ante quam incho
archatur vapor ante illud ergo a
gitatur per terram illic et propter illud fit
terremotus.
Accidit autem terremotus quandoque ex vapo
re magno et forti et fortasse mo
vetur .xl. diebus et forte anno integro
excitatur et quiescit. Causa autem longitu
dinis more terremotus est inspissatio ven
ti et remanentia eius et materia in spissi
tudine partium illius terre et ille quidem
ventus in terra est cum spatio profunditatis
illius terre. ipse enim propter illam dispositionem
moratur tempore longo sicut aqua existens
in vase spisso vehementis compactio
nis partium quare fit resudatio ex eo pau
latim et prolongatur mora eius et terre
motus quando inde non cessat usque ad con
summationem venti facientis eum. Et
fortasse apparet aqua in locis in quibus
fit terremotus quod est quando ventus faci
ens eum quando invenit in illo loco terre
aquam facit eam apparere motu suo
et forte convertit terram et facit superius
eius inferius et fortasse manat ex ea
aqua per sinu loco illo quando subingreditur regi
onem maris accidit. Et forte est ex
terremotu diluvium quod est quando quando co
artantur inundationibus illius terre du
o venti diversi sicut meridies et septen
trio. tunc elevat unusquisque eo
rum aquam existentem illic secundum dis
positionem suam quare agitantur apud
occursum eorum et apparent et gener
atur ex eis utrisque inundationes quare
accidit propter illud submersio sicut illa que
accidit in loco qui nominatur achaia
ex flatu meridiei et septentrionis

descendentem

flãtuũ, nimĩoꝛ illius ẽẽ q' mouet
eam 7 apparere faciunt aq'm ergo ſub
mergit eam. Et dico q' uentus
coarctatus intra ſi ẽ multus mouet
eam dextrorſum 7 ſiniſtrorſum 7 ſi ẽ
plus h' moz eã 7 deorſum 7 ſurſum
7 ſ'm nubile q' ſũt ĩ marib; fortaſſe
mouentur motu maris

Quia iam diximus de tremotu 7 qd'
ẽ in eo 7 quo fit 7 q' ẽ cã eius tunc
nũc narremus de tremotum 7 chorus
catõn 7 q' ſũt eis ſilia. Dico ergo
q' quidam ſapientes dixerunt q' chor
catõ ẽ in cõcauitate nubium 7 dix'
unus ex ſapientib; qui dr̃ ẽ empi
docles ſapiens q' choruſcatõ ẽ ignis
occultatus in nubib; extradit ſolis de
inde apparet. Et dixit anaxago
ras q' coruſcatõ ẽ ex ethere deſcen
dente ad nubem 7 occultatur ĩ ea
deĩn apparet ergo apparitõ eius
est coruſcatõ. Et q'n ex q'n extin
guitur ignis in nubib; illa uox il
lius extinctionis ẽ tonitruũ. Di
co ergo q' iſte res n̄ ſunt niſi ex ua
pore. vapor aũ ẽ duo uapores ſic
diximus in eis q' dcã ſũt quorũ u
nus ẽ humidus alt' ẽ ſiccus. Cũ g'
aſcendit uapor humidus 7 puenit
in alto ad locum frigidũ inſpiſſa
tur 7 agregantur ptes eius ergo ſ'
inde 7 roꝛ 7 nubes 7 caligo 7 pluui
a 7 grando 7 nix 7 illd' ẽ exiſtens p
modũ diuiſitatis 7 inſpiſſatõnis eĩ
aggratõnis eius 7 loci eius 7 rei q' ac
cidit ei. Cũ g' inſpiſſatur uapor
iſte hũidus cõprimit q' ĩ ipõ ẽ ex
uapore calido ſicco aſcendente cũ
eo extra p' frigus, phibens ipm

apparere comprimens ipm ĩ nube.
cũ ergo illud ẽ ita agitatur uapor
calidus ſiccus inueniet nubẽ 7 p
cutit nubem humidam 7 ſcindit
eam q're apparet ſcintilla p' eam p
cuſſionem uox 7 ẽ tonitruũ ſicut
q'n ex ligno humido ĩ flãmatur
ignis 7 auditur ex eo uox 7 extin
guitur p' inflãmatõne ei' ĩ ipõ p'
illud q' ẽ in ipõ de uapore cõpſſo.
Choruſcatõ aũ ẽẽ in ipõ ẽ ex
uentis calidis ſiccis 7 cõphenſis
in nubib; q'm inflãmant eas inflã
matões uehementi 7 adurunt e
as 7 ptranſeũt humiditatẽ q' eſt ĩ
eis ergo auditur p' illud uox ſtri
doris ſicut ẽ ſtridor frĩ igniti ſub
miſſi in aq'ſilla ẽ tonitruũ 7 ignis e
grediens ex eã ẽ choruſcatõ. Ue
rũ coruſcatõis ſplendor puenit ad
nos ante tonitruũ p' ſubtilitatẽ
ſuam 7 uiſus ante cedit auditũ ali
q'ntulũ p' ſubtilitatẽ ſuam. uox ã
tonitrui diuiſificatur p' diuiſitatẽ
nubiũ 7 locoꝝ in quib; fit. Fit eĩ
tonitruũ ex extinctõne ignis in
uentre nubis.

Nobis aũ nũc ẽ dcẽ cãm p' de
ſcendit coruſcatõ inferius cũ
ſit natura eius ex natura ignis
aſcendere in altum. 7 q'r coruſca
tio n̄ ui' in ſereno 7 n̄ ui' niſi q'n
ſunt nubes. Vnũ incipiemus ſ' q'o
niam omnẽ ſniam diuiſam ſuam
deiñ dicemus q' poſt. Dico ergo
q' illi qui dixerunt q' coruſcatõ eſt
ex coarctatõne radii ſolis in nubib;
dixerunt illud ſine ſcĩa 7 abſq; inq̃ſi
tõne q' ẽ q' q'n ita ẽ ncãio ẽ conſe

q'nt q' omi nubi in ẽ ſi q'm adue
nit radius ſolis ſiue ſpera ſine mag
na ut in ea uideatur ẽẽ coruſcatõ
id aũ n̄ ui' ſcdm q' illi dixerunt. Dixe
runt aũ quidã hoĩes q' coruſcatio
n̄ ẽ p ignem ſ' ẽ ymago q' ui' 7 n̄
hũt ueritatẽ. 7 id n̄ ẽ coruſcatõ niſi
exiſtẽte iubatõne ſplendoris aq'
ĩ nubib; illuminate ex agitatõne
eius q'm aq' illuminatur q'n ſplen
det intẽtione rei ſplendide lumi
noſe 7 p' illud ergo ui' coruſcatõ plus
ſplendoris 7 luminis p nocte q' ẽ q'
mam lucet inteſione aq' de lumine
ſtellaꝝ 7 uiſo laꝝ in obſcuritate noc
tis ſita ut apparet nobis in aſpectu.
Dico ergo q' iſte ſermo ẽ error
q'n nos uidemus coruſcatõnẽ ſplen
dere ſicut ẽ ſplendor ignis 7 inuenim'
ipam facẽ ſ' ẽ opacõ eius 7 uidem'
eam p diem luminoſam ĩ radio ſo
lis hoc aũ totũ ẽ ſignũ ſ' illd' q' di
rumpit uentus nubem uelocit' 7 in
flat ignẽ 7 n̄ ẽ ſplendor aq' ſicut
dixerunt illi qui neſcierunt. Dico
aũ q' uapor qui ẽ in uento q'm ap
paret extra ẽ uentus 7 q'n occulta
tur in ea uẽtus ẽ ex eo tremotus
7 q'n coarctatur ĩ nube ẽ ex eo to
nitruũ 7 q'n aggrantur nubes 7 in
ſpiſſantur humiditatis q' ẽ in eis ẽ ex
eis coruſcatõ 7 tonitruũ

Quã nũc ẽ nob dcẽ reliq's opa
tões uentoꝝ tunc dico qd'
uentus q'm apparet ex nubib; ſep
atum 7 ẽ hũs ſubtilitatẽ in par
tib; ſuis n̄ fit ex eo tonitruũ nẽ co
ruſcatõ 7 q'n ẽ apparitõ eius cũ for
titudine impellit humiditatem

aggratam ĩ nubib; 7 fiũt inde to
nitruũ 7 coruſcatõ. Et dixit qd'
magnitudo gutte 7 eius paruitas
ẽ ſcdm mẽſuram q' uentus impellit
humiditatẽ 7 eius leuitatẽ. Uent'
aũ qui ui' in eſtate rotundus inẽ
pis tollens paleas 7 fẽa 7 puluem
extra q' uiuoĩatur turbo fit ex uẽ
to deſcendente ex nubib; in quib;
dam locis q'n occurrit uentus alius
diuiſus p'ti eius ex contrãrio fit contrarius
ei q' p ẽ q'm utiq; ſũt contrã 7 impel
lit unus quiſq; eoꝝ altẽm in pul
ſione diuiſa 7 coartat unuſquiſq;
eoꝝ altẽm ex ptib; ſuis q'r aleuatur
rotundus in uolutus in alto cũ pulũe
7 gnadi 7 alguaogi. 1. puluẽ ſubti
li ſicut ex lino.

Nobis aũ nũc ẽ dcẽ illud q' pceſſit
de rememoratõne nrã in tonitro
7 coruſcatõne in tractatu ſcdõ ad hũc
tractatum in deſcenſu coruſcatõnis
inferius 7 ẽ ignis 7 de natura ignis ẽ
aſcenſus ſurſum. Dico ergo in il
lo q' extinuit coruſcatõ ſi ẽ ignis 7 de
natura ignis tñ in ea ẽ pls uaporis
groſſi ps ẽ ẽm 7 p ipm deſcenſus eius
ẽ ad inferius p' grauitatẽ ſuã ſic
ignis q'n admiſcetur ei aliqd' exteꝝ
7 phibet eũ currere ſcdm naturã ſuã
7 ẽ ſicut coruſcatõ 7 nubes q' ẽ q'n
ẽẽ eius ẽ ex uapore calido ſicco igne
o in ſubtilitate ſua coartatõ in nu
bib; q'n pcutiũt ſe ad inuicẽ. Et
dico q' cã p' q'm auditur tonitruũ
in quib;dam hoĩs uehementis uocis
ſicut uox aſſinne magne. ẽ q' uen
tus ſubalis q'n multiplicatur ĩ ue
ntre nubis ſcindit aq'm q'r audit'

vapor eius vehemens et fortis. Et dicimus quod coruscatio forte videtur alba quia est quoniam vapor ex quo fit illa coruscatio vehementis subtilitatis et non est vehementis inflammationis et adustionis quod est quoniam non invenitur adurens corpora super que cadit nec elevatur ex hoc fumus. Fumus autem est vapor adustus. illius autem demonstratio est quod quando fumus multiplicatur videtur agitatus impellens quod est in circuitu eius vehemens cum percussione audita et videtur actio eius et iudicatur secundum ipsum. Dico autem quod videmus nubes nigras quod est quoniam agit caliditas in eas operatione vehementem quoniam constringit eas et inspissat propter eas quare non recipiunt radios solis. ergo videntur nigre. nubes autem rubee ille que sunt ad viriditatem sunt inter nigras et albas. nebula autem existens alba est quoniam non potest in ea operatio ignis quare remanet non adusta nec coartatur in temporibus suis ergo recipit radios solis et videtur propter id alba et operatio caliditatis in nube rubea est plus operatione sua in nube alba et operatio sua in illa que est ad viriditatem est super operationem suam in rubea.

Quia iam diximus has res. nunc dicamus circulum qui est in circuitu solis et lune et est ille qui nominatur habilen. Dico ergo quod rotunditas que videtur continens solem et lunam et videtur esse continens stellas habentes radios. Et hoc quidem rotunditas videtur per noctem et diem et in meridie et in vespere et in diluculo et raro in occasu videtur in hora. Causa autem in istis circulorum rotunditatibus est ista et est quod vapor humidus ex quo fiunt nubes ascendit de terra et multiplicatur in aere. Cum ergo illuminatur secundum illum sol relucet splendor eius in aere propter ipsum vaporem aut in illo. deinde autem reflectitur illud lumen radiens secundum vaporem ascendentem. quare videtur rotundus et sic accidit stellas habentibus lumen ex radio solis egrediente ex eis sicut est hoc causa quare videtur circulus continens eas. Hec autem rotunditas que est alhalen in circuitu solis et lune est significatio humiditatis et aque et quando inspissatur et eius diminutio et resolutio significat serenitatem et exsiccationem terre et ex sufflatione venti quoniam resolvent ipsum. et est vapor humidus qui est radix pluvie et nubium et materia eius est ex vapore calido et sicco. Et vapor humidus qui est causa rotunditatis quando ingrossatur et inspissatur et aggregantur partes eius videtur nigra et resolvuntur aque et eius resolutio significat adventum venti. Et lunarem contrarium circulus per calorem solis resolvente vaporem impellente ipsum sic rotunditas que advenit ex lumine eius. et sic est quod apparet continens stellas luminosas. Unde non videtur quod continet eas sicut continens hec luminaria duo propter debilitatem suorum radiorum.

Postquam ergo iam narravimus circulum continentem solem et lunam et stellas et causam in illo tunc dicamus arcum varium et modos colorum eius. Dicimus ergo quod arcus videtur rotundus et ipse videtur ante ortum

solis et occasum eius prope in mensure quod est propter dominationem eius quod resplendet de radio solis in nubibus. Et videtur in tempore estatis noctis et diei autumpnalis in toto eius et est adveniens abreviationis diei et longitudinis noctis. In estate autem propter extensionem diei non videtur in meridie. et fortasse ibi videntur duo arcus et non plures et videntur in omni arcu tres colores vel quattuor et numquam plures eis et tres colores sunt ordinati in utroque arcu et immutati. et color qui est in arcu in tincescatus debilior est aliis duobus qui sunt super ipsum et colores eius diversi ad invicem sunt. Color autem qui est circa gibbositatem arcus et est exterior eius quia est maioris mensure in rotunditate sua est rubei coloris. color autem clarior in inferiori parte est et est prope mensure in rotunditate et est ad viriditatem. et non possunt pictores facere simile colori yris et precipue compositum medium inter extrinsecum et intrinsecum. Color autem vinosus et ille qui sequitur viriditatem et non conviscetur et videtur inter colorem vinosum et illum qui sequitur viriditatem rubedo et citrinitas. Isti autem colores sunt quos invenimus ordinatos in arcu vario. Causa autem esse eius et perpendicularitatis una quod est ex radio solis redeunte ad vaporem contrarium nubibus sicut radius refulgens in aqua relucens in pariete rediens ad ipsum. Videtur autem yris per diem ex radio solis et per noctem ex radio lune. Antiqui autem sapientes putaverunt quod yris non est per noctem et causa autem propter quam putaverunt id est quia fere non videtur per noctem quod est propter obscuritatem noctis et non videatur nisi in plenilunio cum ortu lune aut occasu eiusdem et non videtur yris in nocte nisi in quinquaginta annis bis. Et dico quod aer quando tingitur aliquo colore resplendente in ipso reddit illum colorem ad aliud corpus quare resplendet ille color rediens ex aqua in eo in quo redditur sicut reddit aqua radium splendentem in ea quod aliud corpus ergo resplendet ille color rediens ex aqua in illo corpore ad quod reddit ex aqua et hoc est existens in omnibus rebus equalium partium habentium splendorem et tersionem. Et videmus id in speculis equalium partium in quibus videntur forme et colores et videmus istud parvis equalium partium in quibus non est cissura nec impressio quare videntur in eis colores separatarum formarum. In speculis autem inequalium partium et non recte superficiei id est quod videtur est colores tantum non separati tamen et non videntur in eis figure et colores luminosi mundi qui videntur fortasse in eis cum totalitate sicut forma eorum. Et videtur fortasse in eis aliquid turbulentie quod est propter unam duarum causarum. autem quoniam non est lumen illius coloris et splendor illius secundum mensuram luminis speculi et splendoris eius quare non comprehenditur veritas illius coloris visibilis clare et munde aut propter debilitatem visus aspicientis quare non penetrat in comprehensione veritatis illius coloris. Nos autem iam enuntiavimus de his rebus in nostra narratione de sensibus quare dimittemus

temus multiplicatione eaz et memo
rationem hic.
Quia iam narravimus de rotundi
tate et arcu et q' eu eorum est et circu
ito et splendor tunc necesse est ut dicamus
qualiter est eorum. Dico ergo quod isto
splendor non videtur in aere et aqua nisi
cum sunt quieti quoniam utique tunc susc
ipiunt radium et reddunt ipsum ad cor
pora. Viri autem infirmatus visus et de
bilitatus est visus eius dum iret quo in
dit ante se lumen coram facie sua am
bulans quod est propter hoc quoniam formantur
corpora in aere et aquis sic sunt for
me cor. quod ergo est humiditas que est
in oculis eius formantur illud et et
fortasse videtur quoniam aer est mundus et visus
similiter et fortasse non videtur quod est propter unam
duarum causarum aut propter turbulentiam ae
ris aut propter debilitatem visus aut propter de
bilitatem coloris et paucitatem impressionis
corporis in aere.
Colores autem iris esse est propterea quod celum
aereum pluit vel resolvit se
siccitas vapores coartat in nubibus
et fit excoloratio pura antequam ipse
sit pluvia magna. Cum ergo re
lucet sol oppositus illi coloratione et
nubibus resplendet lumen eius in eis
utriusque sicut sicut speculum est et
recipiunt colores resplendentes in eis
ex sole et approximant eos ad aerem
et tingunt eam coloribus resplenden
tibus in eis ex sole sicut speculum lumi
nosum ex quo resplendet illud ad spe
culum sibi contra faciem suam
positum quoniam ergo illud est ita videtur ar
cus varius in celo et fortasse videtur
ille color relucens niger et id quod acci
quid accidit aque est magis vincens et fortasse
videtur albus quod est quoniam aer purus est et est nobis
propinquus. Vim splendor et iste arcus
varii videntur in nocte et in nocte colo
ris. Hos autem videmus quando in ig
ne fiunt hi colores propter elementum ca
ris humiditas accidit in eo quod est cum
quoniam elevatur fumus ex lignis hu
dis multe materie ad miscetur ignis
et tunc videntur innocti coloris. Hos autem
videmus colorem solis sicut prune
aut vehementioris rubedinis et
illud quidem accidit ei ex fumo
multo et vapore ascendente ad
ipsum videtur sicut marcus varius color
rubeus et innosus. Color autem qui
accidit in arcu vario ex colora
tione adveniente in nubibus est albus
s. tenuis et si prolongatur mora
eius tunc quia destruitur ille color. Et
si non esset hoc cum moraretur inde
colores mora longa sicut in linea
circuli iam accidit ei quod diximus
quia fit oblongus sine perpendicula
ris et non completur rotunditas eius
Unde videtur sicut semicirculus et non est
eius materiale nisi est ex vapore hu
mido sicut est circuli continentis
solem aut lunam aut stellas aut ille
qui videtur continere candelam quoniam stat
aut super plenum videtur iste circulus in fi
ne diei et illi qui plenum vident eum
sunt habentes oculos humidos quoniam
humiditas oculi recipit radium
deinde reddit eum propter debilitatem suam.
Et accidit illi sicut in aere ex
humiditate permixta fumo ascen
dente ex igne agitato et habente in
flammatione et tunc videtur rotunditas
ad imaginem propter in imagine illius va
poris continentis autem candelam ut
cum colore purpureo quod est quoniam ignis
candele quando non est albus nec videtur color
eius innosus cum color rediens ex
aere non est multus nec spissus. Vi
autem in aqua maris et aqua pura cum re
migatur remis sicut arcum visibi
lis et in eo quidem est quod videtur continere
candelam videtur purpureus et non videtur in eo
color innosus. Et si accipiatur a
qua pura aspergatur et aspersione le
vi tenui pauca sicut achele et oppo
natur soli ita ut fiat per illius
aspersionem in sole et per eius tumb
videtur in eo sicut arcus varius. Causa
autem in visus omnibus est una et id quod
videtur in aqua aspersa ex coloribus qui sunt
sicut colores iris magis quam remigatur
remus cum aspersio aque sit passio cum
remus et quod aliquis aspicit ad nu
bem desub sole videt eam albam
et non videt ei colorem aliquem quod si ac
spicat ad eam magis videt colorem
similem arcui quod est quoniam visus non pe
netrat in comprehensione veritatis
eius coloris propter debilitatem sui ad
hoc quoniam appropinquat soli. Cum autem
aspicit ad eam magis penetrat ip
sam visus in comprehensione omnem
veritatem coloris.
Nos autem iam diximus colores
arcus et sunt tres aut quattuor. Cum
color autem innosus et viridis et mixtus
est et albus citrinus. Color autem innosus
est extrinsecus ex arcu quod est quia radii
solis est ex eo quod sic rotunditatem eius
et propter multiplicatur eius splendor
in nube que fit rotunda. Deinde sequitur
viridis color. Cum eo mixtus postea sequitur
ipsam viriditas et fortasse est commixtus
ex quantitate medietatis eius. Deinde est
albedo et est sub illo citrinitas ex eo quod
sunt in lateribus ipsius. Videntur autem isti
colores multotiens in nube nigra.
Cum ergo videbis arcum varium in nu
be que sequitur in imagine apparet in ea
color medius inter rubedinem et viridi
tatem compositus est inter utrumque declinans
ad albedinem cum comparatur utrique et quando
vides arcum varium in nube alba videt
viriditatem que est in eo sequi colorem
quem diximus nunc. Arcus non va
rius qui videtur ex luna non est sicut ille qui
videtur ex sole propterea quod ipse videtur albus quod est
propterea quod ipse videtur pertinere in nube
que sit in nigredine et illud est sicut ignis
qui videtur in loco tenebroso videtur vehemen
tioris albedinis quam in loco luminoso
ex quo iam diximus. 10.
Circuum varium quantitates eius cum
dicatur quod non videtur plus medietate cir
culi. Dico ergo in eo quod illud quod relucet
in nube ex sole est radius medie ro
tunditatis eius cum et relucet ex eo
sicut illa quantitas est cum. Nos autem videmus
arcus varius in parte meridiei quoniam
sol non currit in hieme in parte septentri
onis immo est tunc in meridie quia procedit
tunc propter illud radius eius exquo sit
est varius arcus in parte meridiei et reflec
titur in parte septentrionis et propter videtur
arcus varius in parte septentrionis
et arcus quando varius videtur in orientibus
et occidentibus et parte septentrionis et quando
sunt inter istas partes et est illud sicut
cursus solis. Et videtur post equalitatem noc
tis et diei in autumpno inferiore autem

cum longitudine dierum non videtur. Et causa illius est quia quando sol est in parte non diei accidunt nubes in eo quod est inter ipsum et inter partes septentrionis et est ille arcus propter illud. Quando autem mediat sol orbem, tunc resplendet iridis circulus relucens in duabus orizontibus secundum equalitatem que non potest plus resplendere in una parte quam in alia. Quare propter hoc non est arcus nullo tempore in aliqua parte. Perpendicularis autem que videtur in celo et color et colores qui videntur in nube sic forma perpendicularis videtur esse a duobus lateribus solis non secundum ipsum nec sub eo nec coram eo nec videntur per noctem quoniam non videntur nisi cum sole et plus quidem videntur in occidente. Quando autem sol est medians orbem tunc perpendicularis forte videtur a duobus lateribus eius in hora et semel quidem visa est in loco qui nominatur Pascamus [?] perpendicularis ignis consortis a sole a duobus lateribus eius et permansit usque ad occasum eius. Et causa autem eius est propter quod nubes quando est diversarum partium in raritate et densitate et aquositate est propinqua soli non videtur ei forma sed videtur in ea color dilatatus oblongus rinosus [?] iunosus [?] et viridis et qui est talis coloris videtur et est quidem perpendicularis et quia est mutus in coloribus non in figuris et formis.

Quia ergo iam diximus operationes vaporis ascendentis extra, nunc dicamus operationem eius cum occultatur in ea. Dico ergo quod vapor quando occultatur intra fiunt ex eo duo corpora diversa sicut est diversitas eius in aere et est sic quod sit ex eo cum elevatur extra vapor autem sicut diximus est duo vapores quorum unus est ex natura ignis et eius nomen est fumus et alter est ex natura humiditatis et eius nomen est alguaegi [?]. Cum ergo occultantur intra fiunt duo corpora terra ex eo et due species quarum una fit per ponderositatem sicut lapides, lapides extracti de terra insolubiles veluti arsenicum rubeum et almag. Et ista quidem corpora sunt diversarum specierum quarum una est terra ex calce conclusa et alia sicut lapis armatalicus [?] et que eis sunt similia et que sunt hoc modo esse eorum est ex vapore fumoso. Secundum autem ex magna ergo [?] que est ex natura vaporis humidi est duarum specierum quarum una liquescit sicut aurum et es et argentum et que sunt similia illis et altera dilatatur in percussione sicut ferrum. Et esse eorum que sunt hoc modo est quod quando occultatur intra ignietas et lapides desiccantur intra et arefaciunt sicut glacies et nix congelatus ex frigore et ex siccitate in aere et sic illud est quod fit sub terram sicut fit in ventre eius et non fiunt iste res nisi sicut aqua deinde congelantur ex vehementia frigoris et siccitatis et fortasse non fiunt sicut aqua et elementum ex quo fiunt iste res habet illud sicut videtur si aqua et vapor apparens ex quo fiunt iste res resolvitur et fit aqua ante esse suum deinde coagulatur et exsiccatur et aridus fit et fiunt ex eo iste res et fiunt terre et sicut apparet in eis non terre et vapor sicut quando igniuntur propter ignem aurum autem non resolvitur solum.

Quia ergo iam diximus has res rememoratione communi nunc

determinetur rememoratione exquisita unaquaque earum. Quoniam quidem IIII cause determinate sunt elementorum harum autem iuxta congregationes, et esse IIII contingunt esse, earum due cause sunt active calidum et frigidum, due vero passive aridum et humidum. Fides vero eorum ex inductione apparet. Namque in universis caliditas atque frigiditas terminantes atque permutantes congenera et non congenera atque humectantes atque arefacientes nec non indurantes et mollificantes. Arida nempe et humida terminata et aliis dictis tollerantia passiones. Ipsa quidem secundum se ipsa et quecumque communia ex ambobus corpora constant. Amplius equidem ex rationibus perspicuum est quibus determinavimus naturas eorum. Nam calidum et frigidum activa dicimus; congregationem et disgregationem vero illud activum; quod liquidum et siccum passiva dicitur quod facile terminabile et difficile terminabile in eo quod patiatur quod dicitur eorum natura. Quoniam igitur hec quidem activa illa vero passiva clarum est.

Determinatis quoque his assumere earum operationes et earum quibus operantur activa et passivorum species. Primum itaque universaliter simplex generatio et naturalis permutatio harum virtutum est opus et contraria corruptio secundum naturam. Hoc igitur plantis inest et animalibus et partibus eorum. Est autem simpliciter naturalis generatio permutatio ab his virtutibus quando habent proportionem ex subiecta materia uniuscuiusque nature. Hec autem sunt dicte passive virtutes. Gignunt autem calidum et frigidum vincentia materiam. Cum ergo non vincant agentia, habemus quod secundum partem molensis [?] et indigestio. Sane simplici generationi contrarium per opposite [?] commune est putrefactio. Omnis quippe secundum naturam putrefactio in hac via est quantum ad modum senectus et vetustas. Finis horum autem cunctorum putredo nisi quid eorum violentia corrumpatur quam natura constat. Et enim et carnem et os et quodlibet aliorum comburere quorum finis est corruptionis que secundum naturam corruptionis putrefactio fit. Ideo humida primum deinde arida ad ultimum fiunt putrefacta. Ex istis quidem facta sunt et terminatum est humido siccum operantibus activis. Fit itaque corruptio quando vincit terminans terminatum per continentes. Nec non proprie dicitur putrefactio in solis partem corruptionis cum separantur a natura sua. Ideo cetera et putrefiunt [illegible] preter ignem. Et enim terra atque aqua nec non aer putrefit cuncta quidem hoc in materia eorum ignis.

Putrefactio vero est corruptio in unoquoque humido proprie et secundum naturam caliditatis ab aliena caliditate. Hec autem est eius quod est continens. Quare secundum indigentiam patitur caliditatis; cum sit indigens talis virtutis aliquid est. Ambe utique cause erunt et communis passio putrefactio gelidi tatis quoque proprie et caliditatis aliene. Propter hoc siquidem et siccora fiunt putr

terra immixta extrinseco tempore atque civil
exeunte enim calido proprio simul
evaporatur quod secundum naturam humidum est
et inducens humorem non est. Indigen-
tia vero attrahens calor. Atque in frigoribus
tempore minus putrescit quam in estu
quam in hyeme parum est et continentiae
te et aqua calida quae deest minime calidus
prevallet in estate quorum magis neque
coagulatum magis enim gelidus quam aer
calidus non itaque vincit movere ca-
liditas neque fervens calidus. Minor enim
in aere calor quam in re quae decta neque vin-
cit neque facit permutationem quibus. Si-
militer quod et in motu et fluens minus
putrescit in motu. Non firmior liquide
fit ab eo quod est in aere calore motus eo
qui inerat in hoc. Unde minime facit
permutationem. Eadem causa multum
minus pauco putrificiendo. In eo enim
quod plus est ignis proprius et frigiditas
cum ut vincat quam in circumstanti vir-
tutes sunt. Propterea in aere secundum par-
tem neque divisum a toto cito putres-
cit. Vivisum vero magnum et certe aqua
non dividitur atque animalia innascun-
tur putrefactis eo quod disgregatus calor
naturalis cum sit constare facit
disgregata. Quid ergo sit genera-
tio et quid corruptio dictum est. Relinqui-
tur per totum dicere continentes species quas
virtutes dicte efficiunt de subiectis na-
tura constantibus. Species autem calidi
digestio digestionis quorum species pepan-
sis elepsesis optensis. Frigiditatis vero indi-
gestio. Indigestionis autem species omo-
tes molensis corporis stateusis. Oportet
autem suspicari non proprie haec dici no-
mina ex rebus non enim iacentia si-

militer similibus quare dictum non haec immo talia
decet arbitrari esse dicta esse species di-
cemus quid singulum horum quid est.

Digestio est completio a naturali ca-
lore et proprio et contrariis iacentibus
passionibus. Haec autem sunt propria singulis enim
quotiens enim digeritur completur et fit
principium completionis a calore proprio
accidit quamvis per auxilium proprium extrinse-
corum vinculum una compleatur
quemadmodum cibarium patitur digeri
et per balnea et alia similia. Atque prin-
cipium quod in ipso sunt caliditas. Fi-
nis autem aliis natura est. Naturam autem
dicimus speciem et substantiam. Illius autem in
substantiam quamdam alimentum digestionis est
finis quotiens calefiat. Tamen humi-
dum vel assum aut elixum sive pu-
trefactum sive aliter quocumque modo ca-
lefactum. Tunc enim utile est digestionem
et digestum esse dicimus quemadmodum
mustum et ea quae sunt in nascentiis co-
stant cum fiant saniei et lacrima
cum fiat lippitudo. Eodemque modo et re-
liqua eveniunt. Ex hoc pati cuncta quo-
tiens vincatur materia et humor. Haec
quidem est quae terminatur ab eo qui in
naturali calore donec enim intravit
in ipsa per porros natura haec est. Quapropter
et sanitatis signa quae sunt talia accessi-
ones et urine atque omnino superfluitates
et dicunt digestionem esse quia declarat
calorem vincere proprium idque indefinitum
est neque atque digesta grossiora et ca-
lidiora esse. Tale siquidem efficit calidus
leniunt ac grossiunt atque siccius. Di-
gestio ergo haec est.

Indigestio est in completio ob indi-
gentiam proprii caloris. Indigentia

quod caloris frigiditas est atque incomple-
tio oppositarum passionum quae quae
quidem est invicemque ita materia. Digesti-
tio ergo terminantur hoc modo.

Pepansis est digestio quedam enim
in fructiferis alimentum digestio
pepansis dicitur quoniam quidem digestio com-
pletio quedam tunc pepansis com-
pleta est cum in fructifero semina va-
luerint perficere tale alterum quale ip-
sum est et in aliis completum dicimus fruc-
tificatio ergo haec pepansis quod dicuntur mul-
ta alia pepanea eorum quae maturan-
tur non secundum eandem speciem. Metha-
phoricis eo quod non iacent sicut dictum est
propria nomina sed imagines quas completionem
secundum terminata a naturali calore
et frigore. Est autem sanguinum
nascentiarum et similium pepepansis a
naturali calore in humidis digestio
humidi in ipsis est terminare non vincens
ex spiritualibus quamvis aqua extalibus
vero terrea constant et ex similibus semper grossi-
ora maturata fiunt cuncta. Quare hec qui-
dem in se ipsam natura agit. Sic hec
illa vero erit pepansis. Ergo dicitur quod

Omotetes autem est contrarium omni
pepansi. Indigestio cuius quod in
fructifero est alimenti. Haec autem in fructuum
humiditas. Quare propter spiritualis vel aqua vel
eorum quae ex ambobus est omotetes quoniam qui-
dem pepansis complectio quedam est omote-
tes incompletio erit. Fit autem incompletio
propter indigentiam naturalis caloris et non com-
mensurabilitatem ad humidum quod matu-
randum. Accidit autem haec sine quod calidum
paucum fit. Sive terminaretur multum
propterea et subtiles humores crudo-
rum et algentes magis quam calidi atque

incomestibiles et impotabiles inchoa-
tum liquidum per se ipsum maturatur ab
se arido. Atque cum nimium maturatur so-
la liquidorum dicitur omotetes veluti pe-
pansis multipliciter. Unde urine et secessiones
atque catarri crudi dicuntur propter eandem cau-
sam enim vinci a calore neque constare ve-
ta cruda immixta appellantur. Por-
ro procedentibus et lac crudus et lac cru-
dum et alia multa dicuntur et non possunt commu-
tari et convinci a calore sine passione.
Propterea aqua elixabilis quidem dicitur cruda non
nequaquam nimium enim pinguescit. Pepan-
sis ergo et omotetes dicitur quid est et propter quid
est utriusque eorum.

Epsesis vero est ad totum quid dige-
stio a calore humido eius quod inhe-
ret indefiniti in humido. Dicitur autem hoc vo-
cabulum proprie dum terat in elixantibus
autem erit seu dicitur spirituale vel aquatum di-
gestio autem utique fit ab eo qui in humi-
do igne quod enim in tiganis assantur
passionem ab exteriori calido patiuntur in
quo nempe est humidum facit illud
magis aridum in se ipsum assumens.
Elixum quod contrarium facit expelliter
enim ab eo humidum ab ea quae est in exte-
riori humido calefactione. Ideoque siccioria
elixa assis. Non enim attrahunt in se ipsum
humida elixata. Vincit siquidem exte-
rior calor interiorem. Sin autem superaret in-
teriorem traheret utique in se ipsum. Est
quidem non omne corpus elixabile neque enim
in quo nichil est humidum quemadmo-
dum in lapidibus neque in quibus est
itaque vim in ipsis superari ob densita-
tem velud in ligneis omnino quamvis
corporum humiditatem passivam ab il-
la quae in humido igniti dicitur et sane

rarius elixari et lignum et similia multa. Nunc vero quedam non eandem habent sed nunc mechasoriam nomine. Namque iacent nomina diffusive et humida profecto elixari dicuntur seu lac et mustum quocirca in humido humor in speciem quamdam permutatur actuente et exteriore igne calefaciente et ipso quodammodo similiter dicta ephesi efficitur. Similiter non omnia eidem tunc elixatis neque maturatis atque quibusdam ad escam quibusdam vero ad sorbitionem similiter multis atque ad alium usum. Quoniam et farinata et elixari dicuntur. Unum quecumque per maiora quantum fuerit aut minora aut graviora sive hec quidem eorum talia. Ista vero contraria ob id quod disgregata sunt hec tamen densari. Ista vero attenuari sicut lac in serum et retortum. Necnon et mel et similia universa elixabilia fiunt atque oleum non elixatur ipsum secundum se ipsum quia hoc omnium nichil patitur. Ergo secundum ephesim dicta digestio hec est et nichil differt in organis artificialibus sive in naturalibus si fiat propter eandem primitivam causam universa erunt.

Molunsis est indigestio contraria ephesi. Est itaque contraria dicta indigestio que est in corpore indefinita ob indigentiam illius que in humido extrinsecus existente caliditatis. Indigentia quoniam cum algore dicitur sic quod fit indigestum permutationem illam expellitur. Namque maturationis sive perfectum et defectus quorum propter multitudinem in humido caliditatis aut quia in elixato est multitudo. Tunc enim evenit eius quod in humido maior calorem quietem quoniam ut non moveat minorem quam quod ut mollificet et una digerit. Duriora autem mollinsim passa sunt elixatis atque humiditatis disgregativa magis ephesis quam et molinsis quid est dictum est et propter quid sit.

Optesis quidem digestio a caliditate sicca et aliena, quoniam obrem licet elixatis quis faciat permutari et maturari non ab humida caliditate sed ab igne, cum completum fuerit assatum equidem fit et non elixum et secundum humiditatem torrere dicitur ab arida utique caliditate fit tum sicut fiat quod completum est. Idcirco quod extrinsecus aridiora hiis quam intrinsecus et elixa econtrario. Et opus in hiis quod manibus unctum quidem sunt assare magis quam elixare difficile minime eam extrinsecus et intrinsecus coequaliter calefacere semper enim propinquiora igni citius arescunt. Quare magis coartatis quam poris exterioribus nequaquam valet egredi in hiis humidum sed includitur quando pori conveniunt. Optesis ergo et epsesis fiunt quidem arte sunt quid sit species universaliter et quoniam natura similes liquidem facte sunt passiones etenim innominabiles. Imitatur enim ars naturam quoniam et quod est in corpore alimenti digestio similis epsesi est et in humido et calido a corporis caliditate fit atque indigestiones alique similes sunt molinsis. Ac non creantur in digestione velud nonnulli aiunt sed in segregatione putrefacta in interiori ventre deinceps ascendit superius maturatur et in superiori alvo putrescat quidem in inferiori quod segregatum est ob causam putrefactionis tamen in alius dictum est itaque molinsis epsesi contrarium. Que optesi dicte digestioni est utique contrarium aliquid simile innominabilis. Erit itaque quemadmodum si fiat statesis. Sed non optesis propter defectum caliditatis quod accidit quorum sive propter paucitatem exterioris ignis sive propter multitudinem in assato aque. Tunc enim nimia plus est quam ut non moveat minus quam digerat. Quid ergo digestio et indigestio et pepansis et molinsis atque epsesis et optesis et non contraria huius dictum est.

Passivorum autem humidi et aridi dicende sunt species. Suntque principia corporum passiva humidum et siccum. Reliqua mixta ex utrisque magis huius natura magis est quemadmodum hec quidem magis aridi illa nempe humidi. Universa hec tamen quidem endelechia erunt. Illa vero in contrarium. Habet se itaque liquido ad liquabile quemadmodum dictum est. Humidum vero facile terminabile atque aridum difficile terminabile sibi ipsi et ob sonio et condimentis adinvicem patiuntur. Nam humidum arido causa est determinetur et utrumque utrique velud colla fit quemadmodum empedocles egit in physicis et iam aque conglutinans ob quam tenet exambobus est terminatum corpus. Hinc quorum proprissime aridi quorum terra humidi vero aqua quoniam ex universa determinata corpora hec contingit neque quam ab sicca terra et aqua virtutis vero plus mixta virtutem huius utrumque apparet in terra atque in aqua animalia solis modo fiunt et in aere quidem in igne non sunt quoniam corporum materia hec sunt corporalium vero passionum hec prima necesse est corpus determinata duritiem et mollitiem necesse siquidem ex humido vel arido durum esse vel molle est in exemplo durum non cedens in se ipsum. Sed sicut membripedes molle utique cedens non circumstando namque a quo non molle. Hanc enim cedit compressione in empedoclis in profunditatem sive tectum circum stat simpliciter. Ergo durum aut molle quod simpliciter tale ad alterum vero ergo ad illud tale ad invicem sunt quam indefinita quod magis et quod minus. Cum quidem per sensum universa indicamus sensibilia liquet quoniam et durum et molle simpliciter ad tactum diffinimus tamquam mediatore sentire tactu. Idcirco ab invicem dicimus ipsum durum et fugiens molle esse dicimus. Necesse ergo molle et durum esse determinati corporis proprio termino vel ei cedit vel non cedit eo quod coagulatum sit. Cum eo determinatur quod ob causam quoniam omne quod determinatum vel coagulatum vel molle seu durum hec vero coagulatione hec durum universa utique corpora determinata et composita non sine coagulatione.

Sed de coagulatione quam dicendum est. Sunt quidem cause preter materiam due efficiens et passio quam efficiens est ut unde motus passio sicut species. Quare et coagulationis et diffusionis et indurandi et humectendi. Efficiunt vero efficiens duabus virtutibus et patiatur duabus passionibus ut dictum est. Facit utique calor et algido nimio passio sit sive absentia sive presentia calidi et gelidi. Quoniam quidem coagulari et arefieri quodammodo est de hoc dicemus primo. Itaque patiens humidum siccum vel ex hiis ponimus quia humidi corporis aqua aridi vero terram. Hec enim humidorum et aridorum passiva. Idcirco gelidi passivorum magis. In

habet enim est gelu et cum terra et aqua gelida
ponuntur naturam activam quoniam factivum et
corruptivum velud secundum accidens sicut
dictum est prius. Inducunt enim urere dicitur ca-
lefacere frigidum factum ut non calidus ve-
lud in constringendo vel circumstando calidus.
Arescunt itaque quecumque sunt aqua et
aque species vel habent aquam sive frigidum
superductam sive coagulatam. Alio sane
ne frigidum ducta quidem ut in la-
na coagulata quod est velud in lacte a-
que non species que talia vinum urina ser-
sudor et oleo et omnia quecumque in illam
vel exiguam habent ypostasim nec visco-
sitatem. Nonnullus enim causa non est yp-
tasim humidi multa viscositas ut ole-
o vel pice. Arescunt vero cuncta vel
calefacta vel infrigidata utraque autem
calido vel ab interiore caliditate vel
exteriori et enim in frigiditate arefacta
velud vestis si fuerit sequestratum
ipsum secundum se ipsum humidum ab inti-
ore calido exalante humidum aresc-
it. Et si paucum fuerit humidum egres-
sa caliditate circumstante algore aresc-
unt itaque ut dictum est cuncta calefacta
vel infrigidata et omnia calido interiore
vel exteriore exalante humidum exterius
in quantum ut elixa sunt vero quantum habent
a sublata humiditate caliditate con-
sumitur expirante de arefiendo dictum est.

Humectari ergo est
humidum fieri aquam et congelata est
autem liquari quod coagulatum est. Horum infri-
gidatus species coagulatio deliquatione li-
mul et coagulatione terre est manifestum.
Coagulantur nempe quecumque co-
agulantur aqua plene que sunt sive terre
vel aqua et huius vel calido vel gelido vel a-
rido. Que vero et solvuntur contrariis quecumque
solvuntur a calido coagulatorum seu
gelido quoniam a contrario gelido coagulata
ab aqua solvuntur quod est frigidum et humi-
dum ab humido vero conglutina-
ta ab igne solvuntur quoniam est calidus
conglutinari vero non nulla videntur
ab aqua velud mel elixatum coagula-
tur quod non ab aqua certum vero ab eo quod in
ipsa gelido. Quecumque ergo sunt aque non con-
glutinantur ab igne solvuntur enim ab
igne. Id vero secundum id non est causa contrarium.
Amplius si in eo quod abcedat calidum
coagulantur quare clarum est quoniam si ac-
cedat solvetur. Hic vero faciente age-
lido conglutinantur. Id circo non
inpinguantur hec coagulata. Inpin-
guatio enim humido quidem abeunte
coagulatur arido quidem constante
aqua perfecto humidorum non inpingua-
tur tamen modo. Quecumque vero commu-
nia terre et aque ab igne coagulantur
et a gelido inpinguantur quoniam ab ambobus
est ergo ut eodem modo est quoniam ut aliter. a ca-
lido quidem humidum extrahente vapor-
ante namque humido incrassatur
aridum et constat ab algido vero cali-
do eiecto cum quo humidum pariter
ambiunt exalatur. Quecumque ergo
mollia tamen aut humida non inpingua-
tur. Certum coagulantur exalante
humido quemadmodum latum coctus. Que-
cumque namque humida sunt mixto-
rum et inpinguatur velud lac pla-
que et humectatur primo quecumque neque
pingua nec dura a frigido procu-
rant veluti lac primo coctus exalat
et mollior fit et obcorrigatur. Id est in for-
nacibus. Quecumque vero coagulantur
a gelido communium terre et aque pluri-
bus habent terre et aque. Hoc siquidem in eo quod ca-
lidum exiunt coagulata ista liquan-
tur calido adveniente rursus calido
quemadmodum lutum quoniam est coagu-
latur. Quecumque vero propter frigidita-
tem et calido una exalante invicem hec
quidem insolubilia propter habundantiam
calore nimio inmollificantur seu
ferrum et cornu liquatur cooperatum fer-
rum ut humidum fiat iterumque coagu-
latur et calibes faciunt ita substat
enim et emundatur deorsum scoria cum
vero multotiens patiatur et mundum fiat hoc
calibs fit. Non autem agunt multotiens. Id
circo quod absentia fiat multa et pon-
dus minus emundati est quia melius
ferrum minorem habens purgationem
liquatur perfecto et lapis piramus ita ut
stillat et fluet quod vero coagulatum
est cum stat iterum fit durum et plumbum
liquatur vero fluat. Fluens itaque rur-
sum ex frigore coagulatur calore
nigrescit in colore callio plumbum
liquatur ergo nempe et vinum et terra. Que-
cumque itaque ab arido calido coagulan-
tur hec quidem insolubilia alia vero so-
lubilia humido. Lateres ergo et lapidis quo-
rundam genera quecumque ab igne terre
combuste fuerunt quemadmodum mola-
res insolubilia. Nitrum vero et sal solu-
bilia humido non omni ut gelido atque
aqua et quecumque aque species liquescunt. Oleum
autem non liquescit. Nam arido calido con-
trarium est gelidum humidum. Si ergo coa-
gulat alterum alterum solvit. Ita quippe
contrarie sunt cause contrariorum. Inves-
cantur ergo igne tamen modo quecumque
plus habent aque quam terre coagulantur
quecumque terre sunt. Id circo nitrum et sa-
les terre sunt magis quam lapis et lateres. Cum
pinguissime itaque se habet olei natura
sicut aqua operatur coagulari ab algi-
do. Sicut vero terre plus ab igne, hinc neutro co-
agulatur a neutro. Incrassatur itaque
ab ambobus causa perfecto est. Hoc quoniam ae-
re est plenum quoniam quo circa in aqua sup-
natat aer et enim fertur sursum. Ita
gelidum exhibente spiritu et aquam faciens
incrassat. Sed nimius quando aqua et oleum
ambobus misceantur apparet pinguius
ab igne quoz et tempore incrassatur. Al-
bescit autem evaporante siquid inest
aque inpinguatur quoniam eo quod mar-
cescente calido exacte fit aqua utroque
ergo in eidem fit passio et propter id non eodem
modo. Nam arescit sane ab utroque
nec est sol nec in frigidatio desiccat non
solum quoniam est viscosum. Vinum autem cum
plenum aeris est aut siccatur terre oleum
nec elixatur ab igne quoniam non exalat propter
viscositatem quecumque sane mixta aque terre
que et aplurium dicuntur equalia vero secundum
multitudinem utriusque dignum dica-
unt liquidem et coagulatur et elixatur
velud mustum absque omnibus hec a-
refit aqua signum est quoniam aqua elixatur
vaporem constat in aqua siquis voluit
colligere. Unumquodque quibusdam esse quod est
terre quidam autem horum ut dictum a gel-
ido inpinguantur et desiccantur. Nam
algidus non modo eodem coagulat atque
arescit aquam atque inpinguat aerem
quoniam aquam faciens.

Conglutinatio vero dicta est arefactio
quedam esse. Quecumque namque
inpinguantur a gelido modo non coa-
gulantur aqua sunt magis quemadmodum

uinum et urina et acetum et lexiua et ser
serum. Quecumque uero densantur non ex
alantia ab igne aeris sunt uel terre
illa uero communia aque et aeris mel au
tem. oleum quidem aeris sunt uero et lac
et sanguis amborum communia aque et
terre magis uero quam terre multa uelud ex
quibus dam humoribus. uitrum fit et tales
et lapides quorum ex quibus cum quo coniungantur
talibus. Quecumque autem aque tamen non coa
gulantur neque in spissantur a calido quod de
cetero, sicut non separetur, terra exuritur ab
igne extracto quod terrenum est. Constat uero
ab opositis si quecumque extraret quis
quemadmodum medicinam opificantes. Itaque
enim sequestrantur serum et caseus quod non
dum impurgatum sicut exuritur ut aqua
suo quodam non habet caseum lac uelud
camelorum uel paucum habeat et magis
habet aque et inmutabile et sanguis similiter
enim coagulatur et desiccatur in fri
gidatum. Quecumque uero non coagu
lantur uelud fleuma et habet aque magis
et frigida sunt ista quam de re et non habet ui
as. Similiter terre et solidorum aer sub
latus uinus non coagulantur. Hac aut
est quoniam non desiccatur aque liquidum corpori
quam uelud lac caseo exempto. Signum
quoniam morbidi sanguinis nolunt coa
gulari samonia nimis. Hac autem
fla et aque eo quod indigesta sunt et inseparabi
le anatura.

Quoniam uero hec solubilia sunt ut nitrum
illa uero insolubilia seu corium
illa in mollificabilia ut lateres et lapis
ea enim sane quoniam contraria sunt con
trariorum esse. ob quam rem si coagula
tur duobus arido et gelido solui necesse
est calido et humido speciatim igne et aqua

hec liquidum contraria aque quidem quidem igne
solo igneque quecumque humido solo. Que
ob rem liquid contingit ab ambo
bus coagulari. hec insolubilia magis
sunt quod talia quecumque calefacta deinceps
algido coagulantur. contingit enim
quociens calor exsiccet exeuntis plurimum
humidum. idem compressum rursus agelido
ita ut nullum humidum praebeat transi
tum et ob hoc neque calidum solui quecumque
nimium agelido coagulantur. solo
ista soluitur neque ab aqua. Quecumque si
quidem agelido coagulantur nec
soluitur immo quecumque a calido sicco dum
taxat ferrum sicut sane liquatum a cali
do in frigidatum coagulatur. Lig
na profecto sunt terre et aeris ob hoc
combustibilia et non liquabilia neque mollifi
cabilia et aque sed natant preter ebanum quod
ceteri habent aeris plus ex ebano quidem
magis expirauit aer et est in ea plus ter
re. Lateres neque terre plus eo quod arescendo co
agulatur paulatim neque enim aqua in
gressus habet per quos solus spiritus exeunt
neque ignis coagulauit enim ipsum. Que
ergo sunt liquido et coagulatio et propter quam et
in quibus sic dictum est.

Ex his ius pro spiritum quoniam a caliditate
et frigiditate conglutinantur
corpora. hoc enim impinguantia et co
agulantia faciunt operatione ipsorum
propter hec uero quod ab ipsis condantur uni
uersalis est caliditas quidem quibusdam et
algor propter defectum. ex quoniam hec quidem
exsistunt propter facere. Humidum uero et
aridum propter pati participant ipsis
que sunt communia cunctis. Igitur extra
cuia terra omoiomea corpora consistunt
in plantis et animalibus et metallis

uelud aurum et argentum et quecumque alia
a his exspiritque ex uapore utriusque
inclusio sicut dictum est in aliis. Hec uero
differunt ab inuicem ab eis que ad sen
sus proprie in mutua facere quid posse
candidum quippe et odorabile et sona
bile et dulce et calidum et gelidum
quidem facere quid posse sensum est
et in aliis magis propriis passionibus
quecumque pati dicuntur. a lio sane quemad
modum liquabile et coagulabile et curua
bile et quecumque cetera talia. cuncta siquidem
de his passiua ut humidum et aridum hiis
autem distant os et caro et neruus atque
lignum nec non cortex lapisque et unum
quodque omoiomerum aliorum physicorum corpo
rum. Dicemus ex primo nomina ipsorum
quecumque secundum potentiam et impotentiam esse
dicuntur. sunt equidem esse ista coagulabi
le incoagulabile liquabile. illiquabile.
mollificabile et non mollificabile ce
dens pulsui non cedens pulsui commi
nutiuum et non comminutiuum unguentum et non
unguentum. lentum et non lentum. fragibi
le et non frangibile. formabile et non for
mabile. apprehensibile et inapprehen
sibile. tractiuum et intractiuum. duc
tibile et inductibile. liquidum uisco
sum cessibile et incessibile. proportionabi
le et non proportionabile. diuisibile et
non diuisibile. filtrabile et non confiltra
bile. constringibile et non constringi
bile. combustibile et non combustibile.
uaporabile et non inuaporabile. Igitur
plurima fere corporum differunt illis
passionibus quoniam uero singulis horum
uirtutem habeant dicemus.

Itaque de coagulabili et non coagula
bili et liquabili. atque illiquabili dictum est

prius. simpliciter patinum rememorabimus
et nunc. Nam corporum quedam coagulan
tur et indurantur. hoc patiuntur qui
dem a calido. illa uero agelido a calido
uero exsicante humidum. ab algido expri
mente calidum quod de eo hec humidi
absentia illa calidi hec patiuntur. Que
cumque uero aque calidi quecumque terre hu
midi. Quecumque igitur humidi absentia
a ab humido liquantur nisi ita coueni
ant ut minores poros sumant aque
spatiis quemadmodum lateres. Quecumque uero
non ita cuncto humido liquuntur uelud
nitrum sal terra ex luto que uero calidi priua
tione a calido liquantur uelud glacies
plumbum es et talia que igitur coagulabilia
et liquabilia et que illiquabilia dictum est.

Incoagulabilia uero quecumque non habent
humorem aquosum neque aque sunt. Unum
plus calidi et terre sicut mustum et mel
uelud feruentia sunt. Incoagula
bilia namque sunt quecumque aque participant
sunt quod ipsius aeris uelud oleum et quo
dam genus et liquid uiscosum que
admodum glutem.

Mollificabilia sunt et coagulato
rum quecumque non sunt aque ut uitrum
magis et neque exigunt humidum totum
uelud nitrum et sale quam neque habent po
ros in equalitate quemadmodum lateres. in ui tiae
tiua sunt uelud inus congia cum non
sunt madefactibilia uel ductibilia
non enim a non aque magis unum mollifica
bilia igne uelud ferrum et cornu et
lignum.

Sunt autem liquabilium et non liquabilium
hec autem madefactibilia. illa uero non
madefactibilia ut es non madeficabi
lia liquabile cum sit lana sane terra

madefactibile rigatur cum et consequen
dem liquabile minime est ab aqua liquabilia
quedam immadefactibilia ut nitrum
sal neque quidem eum est aliud irrigatum
nisi quod est mollius si fuerit rigatum et
manens quod erat. Quedam sane ma
defactibilia cum sunt non liquabilia habent po
ros maiores aqua spacium cum sint duri
ora aqua. Liquabilia nempe quecumque
habent poros per totum quemadmodum terra et liquabi
irrigatur ab humido intra terre liquitur
madefit minime quia in nitro et per totum
pori sunt qui per se dividuntur statim
ab aqua pervie cuius meta autem alte
rnatim sunt pori. Unde utroque mo
do recepit differt passio. Sunt
autem hec quidem lenta et directa corpo
ra sicut quemadmodum in scolos humores
habencia ut calamus vimen virga
illa vero incurvabilia corporum ut la
tum atque lapis. Sunt que lenta et di
rectiva quorumcumque corporum per mutati
onem longitudo in rectitudinem ex cir
cumferentia et ex rectitudine in circumferentiam permu
tari et lentescere adeo dirigi est in rec
titudine et prefici seu moveri quod cum
sursum deviaverit repandum est
et quod deorsum et curvum curvatur et in
convexitatem et concavitatem motio longitudine
gitudine servata curvatio est. Sic enim
in directum fuerit simul lentum et di
rectum quod est impleri scilicet directum cur
vari et sic curvatur omne vel sursum de
vexitate vel concavitate. Horum itaque
hoc inde vexum ad vero in concavum tran
sito numquam erit quod in directum deflexus
et inflexus in uno sunt curvitas et rec
titudo aliud et aliud et ita sunt curva
et directa et non curva et non directa. Et

non frangibilia quorum et comminutiva
simul scilicet seu seorsum ut lignum qui
dem lentum comminutiva nequaquam glacies
est et lapis comminutivum frangibile
minime lateris et comminutivus et fran
gibilis. Differt autem quoniam fractio est
in magnas partes divisio et separatio com
minutio in equales partes plures duabus
quecumque ita coagulata sunt ut mul
tos habeant alternos poros comminuti
va usque eum distant quecumque in
infinitum frangibilia quecumque sane
ambo. Et sic pulsui non cedencia
ut est et cera pulsui non cedencia ut
latum et aqua. Est autem pulsui cessio em
pedoch secundum partem in profundum
tum latus in pulsu vel plage ad totum
tactum. Sunt autem talia mollifi
cabilia velud cera manente autem
alio empipedo secundum partem transpo
sito et dura quemadmodum est. At pul
sui non cedencia atque dura sequatur quod
eum non obedit in profunditate em
pedo est. Nec non humida quemadmodum
aqua quam aqua obedit quidem eum non secundum
partem immo est transponitur. Co
rum sane que in pulsui cedunt quecumque
que maneant impulsa et facile obe
diencia manu hoc quidem forma
bilia illa vero minime. Informabilia
autem ut lapis aut lignum et facile obedi
encia in quibus manet minime in
pulsus ut lane et spongie et aqua non
formabilia. Ista autem apprehensibi
lia quecumque in se ipsa impulsa con
venire possunt in profunditate
empipedi alternatim atque divise et
non transposita aliis aliis partibus
aqua facit hic liquidum transpositum. Et que impul

sus motus a movente quod fit a tactu.
Apprehenduntur sane quecumque po
ros habent vacuos corporum cognatos in
corpora et apprehensibilia hic quecumque
possunt in ea vacua convenire vel
visu. In eodem nimirum vacua non sunt
pori in quos convenerint velut ma
defacta spongia plena. Namque ipsius
pori fuerunt quorumcumque pori pleni
fuerint mollium quod ipsum quidem natum
est convenire in ea apprehensibilia
itaque velud spongia cera caro. Sunt
apprehensibilia quorum non nata conve
nire in sui ipsorum poros eo quod non ha
bent vel eo quod duriusculos habent plenum.
Nam ferrum apprehensibile et lapis et
tac et hoc liquidum. Tractiva quidem
quorumcumque possibile in obliquum
transponi empipedum una trahi est
ad movens transponi empipodum
continuum est. Sunt autem tractativa ut
nervus corrigia crinis pasta glutem.
Intractiva quemadmodum lapis et lat.
ergo tractativa et apprehensibilia e
adem sunt ut lana. Illa vero non eadem
sic flegma apprehensibilia quidem
non sunt tractiva vero atque spongia ap
prehensibilis per tactum minime. Sunt
autem ductibilia velud es. Illa vero non
ductibilia sic lapis lignum. Sunt autem
ductibilia quecumque eadem plaga que
unt partem in latitudinem et profun
ditatem empipedi transponi secundum partem.
Non ductibilia quecumque impossibi
lia sunt autem ductiva cuncta et pul
sui cedencia. Pulsui vero obedien
cia non omnia ductibilia velud lignum
ut cum ut est dicitur non convertitur.
Apprehensivorum autem hec ductilia illa

vero minime. Cera quidem et lutum duc
tibilia lana nequaquam neque aqua. Sunt
hec autem scissibilia quemadmodum lignum illa
vero inscissibilia quemadmodum latum. Est autem scis
sile quod potest dividi in plus quam dividens
dividat. Scinditur quippe quotiens in plus
dividitur quam dividens dividat et prece
dit divisum atque in porcione non est hic.
Inscissibilia vero quecumque nequeunt tol
lerare et que ut inscissibile. Molle sane
simpliciter mollium et non ad aliud. Ita enim et hoc
non esset molle. Ut enim dura universa sci
ssibilia verum quecumque non humida sunt
ut pulsui obediencia ut comminutiva.
Talia vero sunt quecumque secundum longitudi
nem habent poros secundum quos nascuntur
ad invicem immo minime secundum latitudinem.
Divisibilia sunt constancia ut
durorum aut mollium quecumque non va
lent neque ex necessitate precedere divi
sionem ut comminui divisa quecumque li
quida ceu talia non divisa. Horum autem
multa perfecto sunt talia et scissilia ve
lut lignum cedrum ut ad multum scissi
le est nempe secundum longitudinem di
visum vero secundum latitudinem. Quoniam quidem
dein cum dividitur singulum in mul
ta partitur longitudine multa quod in unum
scissibile huius hactenus vero per latitudinem
titudine multa quod in unum divisum ita.
Viscosum perfecto est quod tractum vel hu
midum cuius molle fuerit hic utique fit
tectum quecumque tamquam cathene con
iacent corporum ita nimirum ad multa
valent extendi et convenire quecumque
que vero minima talia liquida. Filtra
bilia quorum sunt apprehensibilium
manentem non habent apprehensionem neque
minime talia liquida. Infiltrabilia

quecumque seu prorsus inapprehensibilia
seu manentem habent apprehensionem et hec qui-
dem ustibilia seu lignum et lana et os.
lapis vero et res inustibilia. Sunt quoque
ustibilia quecumque habent poros suscepti-
biles ignis et humores in eis suscep-
tibiles quidem secundum rectitudinem tamen
poris imbecilliorem igne. quecumque vero non
habent sive potentiorem quemadmodum gla-
cies et valde virida inustibilia.
Vaporantia sunt quecumque corporum
habent habentes humorem et non exalent
sive igne adhibito. Est autem exalatus a cali-
do ustivo in aerem et spiritum segregato hu-
mefactione. Vaporantia utique mo-
ra in aere segregantur. et hoc qui-
dem evanida sicca. Illa vero terrena fiunt.
Differt quia ista segregatio quando non humi-
tant neque spiritus fit. est quorum spiritus fluxus con-
tinuus in longitudinem. vapor vero
est a calido ustivo segregato communis
aridi atque humidi coartatione quos
obtes aut madefacit vim colorat ma-
gisque est lignei corporis vapor. fumi
dico namque et ossa et crines et omne
tale in eodem. non enim later nomen commu-
ne unum secundum analogiam cum in eo
universalia sunt quemadmodum emped-
ocles. Hec eadem et folia et crinium et plume
dense et squame que sunt in fortibus in-
terris. Vapor sane pinguis ligni
crassi vero emissa propter hoc oleum non elix-
atur neque impinguatur quando vapora-
tivum est unum non exalativum aut utique non
vaporativum immo exalativum. tamen dul-
ce evaporat pingue namque et eadem
fiunt oleo. neque enim ab algore coagu-
latur crematur. Vinum est quod non ...
ne vinum opere quidem non dum inmi-

me quippe in vino suis humor et non in-
ebriat quoniam liber est minimum exiguum
quia habet vaporativum. ideo certo emittit
flammam. Ustibilia vero videntur esse
quecumque in cinerem constituuntur cor-
porum patiuntur quia hec quecumque coa-
gulata sunt vel a calido sive ab am-
bobus gelido et humido. amelta mini-
mum apparet calidum tenta ab ig-
ne minimum et talapidum sigillum
qui vocatur carbunculus. Ustibi-
lium quorum hec inflammativa illa non
inflammativa quecumque valent fla-
mam prebere quecumque non valent non
flammativa sunt quidem flammativa que
que humida circa vaporativa sunt
pix quorum vel oleum seu cera magis est
alius quam preterea flammativa maxime
quecumque talium plus terre quam fumi.
Campos quedam ustibilia cum sunt non fla-
mantia sunt quemadmodum eis et infla-
mantia non ustibilia quemadmodum lign-
um vero ambo quemadmodum thus causa quod in lig-
num coadiuvium habet humorem habet et
totum continuum est et perforatur eius adu-
nam quando quidem parte minime conti-
nuum est neque per et minus quod ut flam-
mam faciat atque ipsum thus athe-
nus scilicet quodam modo in late-
nus scilicet. Flammativa vero sunt
vaporativorum quecumque mixta sunt
eo quod magis terre aridum habent commu-
nem igni aliud vero calidum sicut frigidum fuit
factum ignis fit ab hoc flamma spiritus vel
fumus combustus est lignorum. Itaque
vapor fumus certe perfecto seu tu-
ris seu similium fit et picis et quecum-
que habent picem vel huiusmodi. ligni o-
lei quia et quecumque oleagina crassa

et minus crematur solum quia parum
aridi habet. transitus utique per ista talio
quorum citissime. Hec enim est pingue sic-
cum exalatum quod evaporat liquidorum
humidum magis ut oleum et pix com-
busta sicca. Huius vero passio inbus
et huius distinctis omiomera corporum ut
dictum est distinguit ad invicem secundum
tactum et amplius saporibus odoribus atque
coloribus. Dico sane omiomera velud
metalla argentum es aurum stagnum
ferrum lapidem et alia huiusmodi atque quecumque
fiunt ex hiis segregata et que in animalibus
et in plantis seu carnes ossa nervus cor-
rium crines exitum vie vene ex quibus
constat autem anomiomera quemadmodum
vultus manus pedes et alia huiusmodi atque
in plantis lignum cortex folium ine
radix et cetera huiusmodi. Omnia quidem hec utique et
alia causa constituit exalibus vero ista in
quorum aridum et humidum quare aque
et tellus ista virtutibus manifestissi-
ma habent virtutem utrum utriusque ef-
ficientia nempe calidum et gelidum
hoc enim constituunt et coagulantur ex il-
lis enim ista sumunt omiomera que sunt
terre species et aque et que communia. Sunt
vero corporum que condita sunt hec humida hec
mollia hec dura. horum sane quecumque
dura vel mollia coagulantur ut
dictum est prius. ergo humidorum
quecumque exalantur magis aque quecumque
minime telluris et lactitis velud
lac telluris et aeris sicut ligna lati-
tis et aeris velud oleum et quecumque a
calido impinguantur continua du-
bitabit forte de vino liquidorum hoc enim
aquam exalatur et impinguatur velud
novum mustum causa pro facto est quando neque in specie

dicitur unum et quando aliud aliter. Nam no-
vum vinum magis telluris quam vetus. Ideo
et impinguatur calido maxime et co-
agulatur minus a gelido. habet quidem
calidum multum telluris velud et que in Ar-
cadia ita exsiccantur a fumo in utri-
bus ut et crassius libatur. Si vero totum fecem
habent ita utique est telluris et aque prout
ipsius habet multitudinem. Quecumque
quia vero a gelido impinguntur tellu-
ris magis quecumque ab ambobus communia
plurimum ut oleum et mel et dulce vinum.
Constantium vero quorum quecumque
coagulantur a frigido aque quem-
admodum nix glacies grando prui-
na. quecumque vero a calido tellurum ut
later et caseus vitrum et sales quecum-
que autem ab ambobus talia quidem sunt
quecumque autem ab ambobus talia quidem
sunt quecumque in frigidatione ista vero
sunt quecumque amborum privatione a ca-
lidi et humidi coexeuntes calido. Nam
sales humidi solum privatione coagu-
lantur et quecumque sunt telluris glaci-
es vero calidi dum exeat hec autem ambo-
rum et habent ambo. Quorum quecumque
totum exsiccatur velud later elec-
trum et eis electrum. vel quecumque dicitur
ut lacrime in frigidatione sunt. seu
mirra thus cummi et electrum. Et
huius genus videtur coagulari intus con-
tenta animalia in eo apparent a fumo
vero calidus egrediens quemadmodum elixa-
ti mellis quod in aquam dimittitur
exalat humidum hec immiscibilia terre et hec que
eliquativa et mollificantia quemadmodum
electrum et lapides quidem velud pori
qui in speluncis et enim hii similiter fiunt
istis et non ut ab igne sed a gelido per

eunte calido simul exit humidum ab eo
ipso exeunte a calido in domibus ab
exteriore igne. Quecumque non nimie
cuncta terre quidem magis mollifica-
bilia quemadmodum ferrum et cornu. Et hu-
ius et his sub lignis exaltatur. Cum
ergo quidem liquabilia ponendum et quecumque
liquantur ab igne ista sunt mollifica-
bilia aquosiora quedam et communia ve-
lud cera quecumque non ab aqua hec autem
terre. Quecumque autem nec ab aqua nec ab igne
nec ab alio seu terre seu amborum.
Si ergo naturaliter vel humida vel
coagulancia horum sane in dictis pas-
sionibus et non est intermedium. Omnia que e-
nunt dicta quibus dinoscemus utrum
seu terre seu aque seu plurimum eorum. Mu-
tum ab igne constat vel algore vel
ambobus aurum perfecto aurum et argentum
et es et stagnum vitrum et plumbum
et lapides multi innominabiles aque. Cunc-
ta enim ista liquantur calido. Amplius vi-
na quedam et urina et acetum et lexiva et
serum et nascencia aque. Omnia enim
non coagulantur a gelido. Ferrum
sane et lac et unguis et os et nervus et
lignum et crines et folia et cortex ter-
re magis. Amplius electrum mirra
thus et cuncta lacrime dicta et frugis
atque fructus et sendropa atque fru-
mentum. Hec enim hec quidem valde illa non mi-
nus habens tamen non terre hoc minimum mol-
lificabilia illa non vaporativa. In
frigidatione non fiunt vero lates
lapidum genera quecumque ut frigida ut
liquida sanguis non et sperma quedam terre
et aque atque aeris qui non habens sanguis
magis terre magis. Et ideo in frigidatio-
ne coagulantur. Sperma non coagu-
latur et humido liquescit vel humida
non aque et de aere qui minime coagulan-
tur. Sperma autem sane coagulatur in
frigidatione exeunte humido non
calido. Que vero calida vel gelida sunt
coagulatorum vel humidorum exsic-
tis corporum perfectum. Quecumque ergo aque mix-
tum frigida sunt alienum habent calorem
velud lexiva urina vinum. Quecumque
autem terre in multis calida sunt propter commix-
turam calidi quemadmodum calx et cinis.
Opus autem simile materiam frigiditatem
quedam esse quoniam aridum et humidum non-
ne. Hec autem passiva horum autem corpora
maxime terre et aque sunt. Hec autem frigidita-
te terminata sunt habent quod corpora que-
cumque utrumque simpliciter elementa frigida
magis nisi habuerint alienam ca-
liditatem velut fervens aqua seu per
cinere. Et enim hec habet eam quam excinere
caliditatem. In omnibus enim est caliditas
vel plus vel minus igniculus ea-
propter et imputridis animalia innascun-
tur in eo calor corrumpens autem ex
proprium calorem. Quecumque autem
communia omnia habent calorem constant
autem a proxima caliditate. Exhala-
nt quedam non sine putrefactione
sunt quemadmodum in integrimate. Esse autem
humida quedam natura calida sanguis
et sperma atque medulla nec non os
et cuncta similia corrupta atque
egressa natura non dum. Relinquitur
ergo terra materia eius vel aque et de aere
utrumque unde quibusdam calida et quedam fri-
gida hec dicunt esse perspicientes. Quoniam
vero in natura sunt calida cum sane
separantur frigida sunt ergo ita omnino
ut determinatum est in quibus sane in aqua

ad plurimum gelida contrahatur et enim
illud magis frigidum. In quibusdam perfecto
terre vel aeris calidiora contingit esse
namque intendum hec frigida gelidissima
et aliena caliditate calidissima. Et
cumque nimium maxime coagulantur
et solidantur sunt maxime frigida
superveniente a caliditate et urentia ma-
xime fulgueant quemadmodum aqua fumo et lapis
aqua uritur magis.

Quoniam vero de istis determinatum est per sin-
gulum dicimus quid est caro vel os
vel aliorum omiomerium habens namque ex
quibus omiomerorum natura constat
ingenia ipsorum cuius unumquodque per gene-
rationem et recessus. Namque omiomeria
ex illis autem ut materia cuncta opera na-
ture. Sunt autem universa in materia ex eis
que dicta sunt ut vero secundum substantiam in
causa per quid constat in superioribus et omnia
quecumque velud organa. Est ipsius
namque magis manifestum est. Cum mor-
tuus homo quidem equivoce quemadmodum
itaque et manus defuncti equivoce
quemadmodum nauli lapides dicentur
velud enim ista organa universa
dicitur esse minus non in carne et osse. Ta-
lia quoque manifesta. Amplius autem in igne
et aqua minus. Hec enim perparvo minime ma-
nifestum. Vero plurimum in velud enim
si ultima fumantur nichil quorum a-
liud preter ipsam. Si vero substantia nichil ad-
quam causa que vero media inter materiam
et formam corporis in hoc propinquius est
unumquodque. Quam quid illorum quod
libet preter quid habet rationem et non quali-
cumque se habet magis vel igne velud
neque caro nec exactum. Horum autem amplius
magis universus et manus universa autem
sunt determinata opere quoniam possunt
facere sui ipsius opus. Hec est singularis que-
admodum oculus si videt quod non non potest esse
quam equivoce quemadmodum mortuus aut
lapideus non enim serra que lignea nisi per
imago. Sic sane et caro sinimo opus et ipsius
minus manifestum est carnis naturaliter
cum lignee opus sit quorum ignis. Ve-
rum ad hunc minus forsan manifestum
naturaliter quoniam caret opus. Similiter autem
in plantis atque in inanimata seu es et ar-
gentum universa quippe virtute que-
dam sunt vel faciendi vel paciendi ve-
lud caro et nervus certum esse ipsorum autem
evidentes quidem dere quoniam excusat vel quam
minime non facile perspicere nisi valde
inbecille fuit nisi et figure sole fuit
relique quemadmodum veterum mortu-
orum. Corpora subito fuit cinis in se-
pulcris et fructus diu tenerat figura
sensu quorum non videntur mutati nisi
tamen et ex lacte coagulata. Igitur ta-
les particulas calore et algore et eis qui
ab istis sunt motibus contingit fieri et
os et carnem et nervum et quecumque huius. Omnia
enim distinguunt prius dictis differunt ex-
tensione tractu communicatione duricia
mollicia et aliis talibus. Hec autem a calido
et frigido et motibus fiunt mixtis. Ex
cumque non exhibit constancia nulli quod
dubium si ad hoc videantur aut omnino
omnia sicut caput et manus aut pedes
atque velud es vel argentum fit
vel enim a frigiditatis et caliditatis mo-
tus serram quorum seu fialam sive ar-
cam non dum enim hic quidem ars il-
lic vero natura sive alia quibus causa.
Sic ergo habemus cuius generis singu-
lum omiomerium sunt diu per singu-

lum et quid sit singulis et caro et sperma et aliorum singulorum ita cognoscimus unumquodque quia scimus quid et quid sit. Si naturam vel causam habuimus proprie nostro cum absolute generationis et corruptionis vel etiam unde principium motus. Manifestatis vero hiis similiter omoiomera considerandum et ad ultimum ex hiis constantia veluti hominem plantam et alia huiusmodi.

Terra pura lapis non fit quia continuationem non facit sed comminutionem. Videtur enim in ista siccitas non permittere eam conglutinari. Fiunt autem lapides duobus modis conglutinando et congelando. In quibusdam vero lapidibus dominatur terra in aliis vero aqua. Aliquotiens enim desiccatur lutum fitque primum quiddam et medium inter lutum et lapidem quod deinceps fit lapis. Lutum vero huic transmutationi aptius est unctuosum quia eius tale non est comminutionis. Incipit vero geomula esse terra quod dixi et lapidem continuari in spacium .xxiii. annorum. De aqua autem fiunt duobus modis lapides et modus unus quia congelatur aqua guttatim cadens. Alius quia descendit de aqua currente quiddam quod residet in superficie fundi ipsius fitque lapis. Sunt etiam loca super que aque effuse convertuntur in lapides diversorum colorum. Sunt et aque que seorsum accepte non gelantur que si super alveum fundantur congelantur fiuntque lapides. Sciamus ergo quod in terra illa est vis mineralis que congelat aquas. Principia autem lapidis vel sunt ex substantia lutea et unctuosa vel ex substantia in qua vincit aqua que vel virtute quadam minerali urgente congelatur vel vincit siccitas mediante illa faciens eam congelari. Eodem modo coagulatur sal. Ad salem autem non sufficit vis terrea permutare sed adiuvat ipsam calor.

Calor enim adveniens coagulat ipsam virtute occulta et fortasse fit ex virtute terrena frigida sicca. Aqua enim fit terra cum vincunt eam qualitates terre et econtrario. Est autem res qua utuntur quidam ingeniosi cum volunt rem siccam coagulare que componitur ex duabus aquis et dicitur lac virginis et hic eius est ultimus effectus.

Sunt autem multa alia quibus coagulantur et liquefaciunt extrinsece. Fiunt ergo lapides ex luto unctuoso per calorem solis vel aqua coagulata virtute terrea sicca vel ex causa calida desiccativa. Similiter quorundam predictorum vegetabilia et quedam animalia convertuntur in lapides virtute quadam minerali lapidificativa et fit in loco lapidoso vel discontinuantur virtute quadam subito que exit a terra in hora terremotus que convertit in lapides quod consequitur in illa hora. Et quod hec transmutatio corporum animalium et vegetabilium est possibilis sicut transmutatio aquarum. Est autem impossibile quod ad complexionem convertatur totum in unum elementum sed cetera in unitantur ad invicem et victa fiunt in dominans. Unde quod cadit in salinam fit sal et quod in ignem fit ignis sed quedam citius quedam tardius secundum potentiam qualitatum activarum et resistentiam passivarum.

Est quidem locus in arabia qui colorat omnia corpora in eo existentia colore suo. Panis quorum vidi coram me in lapidem conversus est remansit tamen ei color proprius. Fiunt quidem talia in via quia raro accidunt. Cause enim eorum manifeste sunt. Sepe quoque fiunt lapides ex igne cum extinguitur et sepe contingit corpora ferrea vel lapidea cadere in coruscationibus ut vapor igneus quia ignis fit frigidus et siccus extinctione sua impeditus. Cadunt quoque cum coruscatione corpora enea ut eis usui et in illa sagittis hamatis et non possunt liquefieri sed pinguem evaporant in fumum humiditati convenientem donec residuum fit cinis. Cecidit quorum apud Ungariam frustum ferri .c.l. ponderis quoddam arenarum quod ponderosa sua fere erat infrangibile. Missa tamen est pars regi Toraceni qui cum precepisset inde enses fieri erat infabricabile. Dicunt tamen Arabes quod enses Alemanni qui optimi sunt de tali ferro fiunt. Cum autem cedit massa illa resilit fortasse aliquotiens ut pila et erat composita ex minimis frustis coherentibus ad invicem ad quantitatem granorum milii magnis. Talis huius rei eventus apud Ceprelisheu.

Sic ergo lapides fiunt. Eorum siquidem generatio vel est subito per magnam caliditatem accedentem luto unctuoso aut paulatim et per multum temporis.

Montes vero quandoque fiunt ex causa accidentali quandoque ex causa essentiali. Ex essentiali vero ex vehementi terre motu elevatur terra et fit mons. Accidentali ut eventus vel aqua ductu accidit concavatio profunda et fit paulatim donec fit vasta magna profunditas. Erit ergo iuxta eam magna eminentia et hoc est precipue causa montium. Sed et quedam terre molles quedam dure. Molles quorum aqua ductibus et ventis colluntur et dure remanent fitque eminentia. Sic fit quedam generatio montium sicut generatio lapidum quia aque ductus adducit lutum unctuosum continue quod per longitudinem temporis desiccatur et fit lapis et non est longe quin sit hic vis mineralis convertens aquam in lapides. Et ideo in quibusdam lapidibus inveniuntur partes animalium aquatilium et aliorum. Et primum terra ipsa montes terra sunt ut diximus sed nunc sunt decidentes. Vene autem lutee que reperiuntur in eminentiis non sunt de materia illa lapidea sed de eo quod diminuitur in montibus vel terrestris autem fossa quam adduxit aqua cum luto et hiis que admiscentur cum luto montis vel forte antiquum lutum maris non est unius substantie quare pars eius fit lapis et pars eius non sed mollitur et dissolvitur aliqua qualitate vincente.

Maris quorum accessus et recessus quedam loca cavat quedam excollit quia quoniam totam terram cooperit et inde mollia quedam abrasit et dura reliquit et ipsa in quibusdam locis congessit mollia quedam ab eo congesta cum decresceret desiccata sunt et in montes conversa.

Corpora mineralia in .iiii. species dividuntur in lapides scilicet liquefactibilia sulphurea et sales et horum quedam sunt rare substantie et debilis compositionis et quedam fortis substantie et quedam ductibilia et quedam non. Eorum que debiles substantie sunt quedam sunt sales ut que liquefiunt ex humido leviter ut a-

lium calcatum, sal armoniacum et quedam sunt unctuosa nec liquescunt solo humore facile, ut sulphur, auripigmentum. Sed argentum vivum de parte sua est quoniam vis sit eius ductilium vel simile ductilibus aliquibus. Sunt autem liquabilia omnia ductibilia ut metallorum et non ductibilia vel liquabilia, et mollificantur nisi cum magna inoleum(?) et non ductilium substantia aqua mixta cum substantia terrea mixtura forti non potest humidum separari ab altero et gelatur substantia aqua illius cum frigore post actionem caloris in ipsum quod est oportebat ei exemplum a vino quod non dum gelatur propter suam unctuositatem et ideo est ductile. Lapidea vero de substantiis materiam sunt aqua sed non congelantur aqua sola sed est cum siccitate que alterat aqueitatem ad terreitatem et non est in eis humor unus unctuosus et ideo non ductile, et quia coagulatio est ex siccitate et non solvuntur nisi per multum nisi per ingenia naturalia solventia. Alumen autem et sal armoniacum sunt de genere salis, nisi quod igneitas in sale armoniaco maior est quam terra. Unde totum sublimatur et ipsum est aqua cui admiscetur fumus calidus nimium subtilis multe igneitatis et est coagulatum ex siccitate aqueitatis. Non sulphureorum admixta est cum terra fortis admixtione cum fermentatione caloris donec terra sunt unctuosa et postea coagulata sunt ex frigore. Atramenta vero composita sunt ex sale et sulphure et lapidibus et est in eis virtus aliquorum corporum liquabilium que excitati sunt ut calcanti et alachar generantur ex materibus gravis atramenti et non solvuntur nisi calcedo eius in eo quod est in illo sulphureum et postea coagulatur. Unde accipit iam vim mineralem ab aliquibus corporibus. Quod ergo accipit vim ferream fit rubeum aut croceum ut calcathar. Quod vero vim eream cepit erit viride. Unde possibile est ista duo artificialiter fieri.

Argentum vivum quidem est ut aqua que miscetur cum terra nimium subtili sulphurea mixtione forti donec non quiescat in superficie plana, et hoc est ex siccitate magna que inest ei et ideo non adheret tangenti. Est quoque albedo eius ex claritate illius aque et ex albedine terre subtilis que est in eo et est ex admixtione aeris cum eo. Quod proprium eius est quod coagulatur ex vapore sulphuris et forte hoc modo gelatur per plumbum ex vapore sulphuris facile. Videtur vero quod argentum vivum et que illius sunt similia eius sunt omnium liquabilium, quia omnia liquabilia cum liquantur convertuntur ad ipsam. Ipsam tamen ad non liquantur priusquam calefiant, cumque liquata fuerint apparent rubea. Sed plumbum procul dubio cum liquatur est argentum vivum, sed non liquatur nisi calefiat et tamen liquefacta fiunt convertuntur ad calorem. Convenit omnibus liquabilibus igneum colorem sine rubore, et ideo miscetur argentum vivum cum illis corporibus quia est de substantia eorum. Sed illa corpora differunt in compositione sua ab illo eodem modo quo differt argentum vivum a suis liquabilibus et per commixtiones que miscentur cum illis donec congelantur.

Et si fuerit argentum vivum purum congelabit ipsum vis sulphuris albi et non urentis, et illud est optimum quod possunt reperire illi qui operantur alchimiam ut convertant illud in argentum. Et si fuerit sulphur mundum optimum cum rubore clarum et fuerit in eo vis igneitatis simplicis non urentis erit res optima quam recipere possunt alkimiste ut ex eo faciant aurum; hoc enim ipsum convertet in aurum. Et si fuerit argentum vivum bone substantie et sulphur non purum, scilicet quod sit in eo vis adurens, convertet ipsum in es. Argentum vero vivum si fuerit malum, non mundum, porosum, terreum et fuerit sulphur non mundum, fiet ex eo ferrum. Stagnum vero videtur argentum vivum bonum habere, sulphur vero malum, et hoc non mixta bene sed tamquam per partes composita, et ideo fit tale. Plumbi vero grossi argentum vivum est malum, ponderosum, lutosum; sulphur eius malum, male vaporis et fetidi et debilis; propter hoc non bene gelatur. Et artifices faciunt gelationem fere sensibilem artificialiter, quamvis artificialia non eodem modo fiunt quo naturalia nec tam certa, licet proxima sint et similia, et ideo creditur quod compositio eius naturalis sit hoc modo vel ei vicina. Sed ars debilior est quam natura nec consequitur eam licet multum laboret.

Sciant artifices alkimie species vere permutari non posse, sed similia illis facere possunt et tingere rubeum citrino ut videatur aurum et albis tingere colore quo volunt donec sit multum simile auro aut eri. Possunt quoque plumbi immundicias abstergere, verumtamen semper erit plumbum, et si videatur argentum, sed obtinebunt in eo qualitates aliene ut errent in eo homines, ut cum acceperint salem et salem armoniacum. Ceterumque quod differentia specifica aliquo tollatur ingenio ego non credo possibile, et non est quod complexio una in aliam vertatur, quia ista sensibilia non sunt differentia qua permutantur species, sed sunt accidentia et proprietates. Differentie corporum autem non sunt cognite. Que cum differentia sit ignota, quomodo poterit sciri utrum tollatur necne, vel quomodo tolli possit? Sed expoliatio accidentium ut vaporis, coloris, ponderis vel saltem diminutio non est impossibilis, quia circa hoc non constat certum proportio compositionis illarum substantiarum non erit in omnibus eadem. Ergo in aliam permutari non poterit nisi forte in primam reducantur materiam et sic in aliud quam prius erat permutetur. Hoc autem per solam liquefactionem non fit, sed accidunt ei ex hoc res quedam extranee.

Expliciunt metheorores. Incipit liber de vegetabilibus.

Tria enim, ut ait Empedocles, in tota rerum varietate precipue excellentissimum divine munificentie donum phisicam se extollunt: magnificentie nobilis affluentie contemptus, future felicitatis appetitus, illustratio quorum primo michi honestius, secundo michi felicius, tertio nichil ad amborum adoptionem compendiosam efficacius. Quod enim animo ad egregiam intelligentie fru-

gerem instructo fortunis copiam curam illius abiectus civilibus virtutis studiis ad certam omnium possessionem terram exequi preter motum sufficiat. Nam quoniam eternitas inspirat affectum etiam mihi ut ait boetius causa a primo et parente conclusit exclusio. Quare considerans cum tante excellencie prerogativa meis in consortibus meis proprium aditum plurimorum quantum non infirmorum est paruulam eternalem tamen philosophie particulam librum scilicet aristotelis de vegetabilibus ex arabico in latinum transferens in nomen vestri ornatus augustias quantum latum quod ad lectionem ampliavi tibique hoc opus dilectissime mi R. velud maturos labro palmitis iam ramos aureos tetrei. Ne in aliquo a boetio discrepam tissime de novo. In quo quidem opus cuius non sedulo quantitate velud consideres sed tamen rerum difficultatem in uno quodam librorum compendio comprehensam. Quantocumque sudore certam studio loquendi genere quod apud arabes est expressa. Sic accentius si libris inspiciatis.

Vita in animalibus et plantis inventa est in animalibus manifesta apparens in plantis occulta non evidens. Ad huius enim assertionem multum necesse est inquisitionem precedere. Constaret enim utrum habeant necne plante animam et virtutem desiderii dolorisque et delectationis discretivam. Anaxagoras autem et abrucalis desiderio eas moveri dicunt delectari sentire quoque et tristari asserunt. Quorum anaxagoras animalia has esse dixit letari quoque et tristari per fluxum foliorum augmentum assumens. Abrucalis

autem sexum in his admixtum opinatus est. Plato siquidem desiderare tantum eas propter vehementem nutrimenti necessitatem ait. Quod si constiterit gaudere quoque eas et tristari sentireque eas consequens erit. Id quod constare desiderii est autem sumptio refician tur excitantur quoque singulis spiritu quoque et sexum permixtionem secundumque habeant vel contra multa autem circa hec ambiguitas longum facit inquisitionem. Sed siquidem preter mittere nec dispendiosis est singula perscrutationibus memorari optimum. Quidam autem habere animam eas dixerunt quia generari et minui augeri iuvenescere iuventute iuvenescere senioque dissolui conspexerunt. Cum nullum inanimatum sit cum plantis habeat communia. Quod si habuerunt plante desiderio quorum affici credebant. Primum ergo manifesta mox occulta persequamur. Dico ergo quicquid cibatur desiderat et delectatur saturitate tristatur quidem cum esurierit et non accidunt hec dispositiones nisi cum sensu. Fuit ergo mirabilis erat intentio qui eas sentire et desiderare opinabatur. Anaxagoras autem et democritus et abrucalis illas intellectum intelligenciam quoque habere dicebant. Nos vero sicut feda repudiantes cano insistamus sermoni. Dico igitur quod plante nec sensum habent nec desiderium. Desiderium enim non est nisi ex sensu et nostre voluntatis finis ad sensum convertitur nec invenimus in eis sensum nec membrum sentiens nec similitudinem eius nec formam ter

minatam nec consequens est rerum non motum nec iter aliquid sensata nec signum per quod videmus illas sensum habere sicut signa per que scimus eas nutriri et crescere nec constat hoc nobis nisi quia nutrimentum et augmentum parte sunt anime. Cumque talem plantam inveniamus aliquam partem anime nisi in esse necesso intelligamus siue carent tamen sensatam esse concedere. Non oportet quia sensus causa est illustrationis vite nutrimentum vero est causa augmenti rei vive. Hee autem dubitationes perveniunt loco suo difficile nimium inter vitam et eius privationem medium apprehendere. Dicit quorum aliquis planta sit vivens esse animal. Namque difficile est regimine vite aliis quod autem plantas vive negat est quia non sentiunt quia sic quedam animalia sapientia intellectu est carentia natura tamen aliis vitam in morte corrumpens ipsam in genere suo per generationem conservatam est quia in conveniens inter animatum et inanimatum ut medium ponamus. Sciamus autem quod conchilia sunt alia sapientia et intellectu carentia. Sunt quia plante et animalia solus ergo sensus est causa quare illa dicantur animalia quia gratia dant sunt speciebus nomina et distinctiones. Species vero sunt dulmicorum nimia. Sed quod genus extimacia causa esse in multis et non eximultis. Intentio autem causa per quam confirmatur genus non cuilibet est manifesta perita. Sunt autem alia que sexu carent femineo et sunt quae non generant. Sunt que motum non habent et sunt quedam diuersorum colorum et sunt que faciunt partem sibi dissimilem et sunt que crescunt ex arboribus. Quando igitur

est principium mutua animalis quod ne animalis nobile. Ut quod solem circuit celum stellas et planetas ab inutilia extrahet ex hoc ambiguitate. Inpassibilia enim sunt sensus enim sentientis est passio. Non enim habet planta motum ex se terre autem affixa est immobilis autem est. Unde ergo sillogizabimus ei vitam ut faciamus illud visibile non autem conveniunt illas res una communis.

Dico ergo quod vite animalis commune est sensus quia sensus facit discretionem inter mortem et vitam sed celum quia habet regimen nobilius vivo regimine elongatum est ab huius. Oportet autem ut aliud perfectum et diminutum habeant aliquid commune et hec est inventio vel intentio vite et eius privatio. Nec oportet ut quis existimet recedat ab huius nobis quod non est medium inter animatum et inanimatum nec inter vitam et eius privationem. Sed inter inanimatum et vitam est medium quia inanimatum est quod non habet animam nec aliquam partem eius. Sed planta non est de his que carent anima quia in ea aliqua pars anime et non est animal quia in illa non est sensus et procedit de vita ad non vitam paulatim ut singula. Ponimus quod alio modo dicitur quod est animatum et non dico tamen quod sit inanimatum. Si habuerit animam et aliquem sensum quia res que cibatur non est sine anima et omne animal habet animam. Sed planta est imperfecta res et animal habet membra determinata et planta indeterminata et habet planta naturam propriam ex motu quem habet in se. Et quod dicitur alibi quod animam habet quia anima est que facit nasci motus in locis non certum nisi cum sensu sed attrahere cibum certi ex principio naturali et illud est

communis animalis et plante et non erit eius
attractione cibi sensus omnino. Et promte
cibabile utitur in sua cibatione diversis
rebus, scilicet calore et frigore et ideo eget
animal cibo humido et cibo sicco. Et fortitudo
inventa est in cibo sicco quia nulla istarum
duarum naturarum separatur a socio suo
et id primo fit cibus cibanti continuus
usque ad horam corruptionis et debent
ergo animal et planta tale quale est illud.

Perscrutemur autem id quod precessit
in sermone nostro in desiderio plan-
te et motu eius et anima sua et quare
solvitur ab ea anima plante et non
habet planta spiritum. Hoc autem dixerunt
qui hec spiritum iam non invenimus mul-
ta animalia que non habent spiramen. Etiam in-
venimus visualiter quod plante nec dormi-
unt nec vigilant quia vigilare est ex ef-
fectu sensus et dormire debilitas sen-
sus et non inveniuntur aliquo horum in re que
vegetatur in omnibus horis secundum dis-
positionem unam et ipsum in natura sua est
sentiens. Et quandoque cibatur animal as-
cendit vapora eius ad caput et dormit
et cum finitur vapor ascendens ad
caput vigilat et in quibusdam animalibus
est vapor multus quidem tempus dor-
miunt et dormitatio est comprehensio mo-
tus et compressio est quies rei mote et id in
maiore et ipse est inquirendum in hac scientia
est id quod dixit Abrutallus videlicet si in-
veniuntur in plantis sexus feminini
et sexus masculinus sunt species commix-
te ex illis duobus sexibus sicut dixerunt.
Quia masculus quidem generat in aliud
generat femina quidem generat ab alio ge-
neratur et sunt ambo separati ab invi-
cem et illud non invenitur in plantis

quia quelibet species plante masculinitas ge-
nerit ex ea erit asperius durius ri-
gidius et feminea erit debilis et fruc-
tuosa. Et debemus inquire-
re utrum inveniantur hee due spe-
cies simul commixte in unum in plantis
esse sicut dicit Abrutallus. Sed ego non
opinor quod hee res ita sint quia res que
permiscentur debent primo esse sim-
plices et erit per se masculus et
per se femina deinde commiscentur et com-
mixtio rei non erit nisi per suam ge-
nerationem. Inventa fuit autem plan-
ta ante suam mixtionem et ideo ut sit
efficiens et patiens in una hora non
inveniuntur masculinitas et femi-
nitas coniuncte in aliqua specierum et in hoc
ita esset planta esset perfectior animali quia
animal non indiget in sua generatione re
extrinseca et planta ipsum indiget tem-
poribus anni et sole et temperantia et vere
plus omnibus. Huic ergo indiget in
hora pullulationis arbor. Est quidem
principium cibi plantarum a terra et
principium generationis fructuum a sole.
Anaxagoras dixit quod ex fructus est ab ae-
re et ideo dixit Lechineo quod terra mater est
plantarum et sol pater. Sed mixtionem
masculi vegetabilium et femine debe-
mus ymaginari alio modo quia se-
men plante simile est in progeneratione
alium quod est mixtio masculi et femi-
ne et sic est in ovo ubi generandi pul-
lum et materia cibi eius usque ad com-
plementum et exitum ab eo et femina
ponit ovum una hora. Ita planta.
Dixit quod Abrutalus quod arbores alte pi-
los non gignant quia res que nascitur non
nascitur nisi ex natura seminum et

et sic quod remanet ex eo in principio
cibus radicis et nascens fructum. Sic
ergo debemus opinari in mixtio-
ne masculorum et feminarum plantarum
sicut in animalium que est cum plantarum fiat
et alium que est in dispositione quadam et quia in
animalibus quandoque commiscentur sexus commiscen-
tur in eis sexum postquam erant sepa-
rati et proveniunt ex illis ambobus vel
una et ita non est in plantis quando commiscen-
tur sexus commiscentur in eis sexum
postquam erant separati et si natura eius
cum masculum cum femina recte pro-
cessit quia non invenimus operationem ali-
quam in plantis nisi generationem fructu-
um et non est animal separatum nisi in horis
in quibus cum coit et hec est propter multa opera
eius et multas eius scientias. Et sunt qui
plantam completam putant et inte-
gram esse propter duas vires quas habet et
propter cibum cum ad aptus est ad ciban-
dum illam. Et longitudine sue ex-
istentie et temporis sui cum frondunt et
fructificaverint durabit vita eius et
convertitur ad illam iuventus eius et
non fiet in eo aliquid superfluum. Et planta
non indiget dormitatione propter multas
causas quia posita est complantata in terra et
alligata ei et non habet motum in se na-
turalem terminatum in suis partibus nec
habet sensum nec motum voluntarium
nec animam perfectivam immo habet nisi par-
tem partis anime. Et planta non est crea-
ta nisi propter animal et animal non est creatum propter plan-
tam et si dixerit quod planta eget cibo
uti et malo indiget eo multum sta-
bili et continuo non interrupto et si con-
sideret quod planta habeat meliorationem
sicut animal ergo ut res in anima sunt nobi-

liores rebus inanimatis. Et opus unius animalis
est nobilius est et melius quam omne opus
plante et invenimus in animali omnes vir-
tutes que sunt in planta et multas ali-
as. Dixit quoque Abrutallus et eo complecto
quod plante habent generationem mundo tam di-
minuto et non perfecto in complemento tuo
generabatur animal. Sed hic sermo est incon-
veniens quia mundus talis est perpetuus se-
piternus nec cessavit unquam generare
animalia et plantas et omnes suas species et in omni
specie est calor et humor naturalis quando cum
consumabuntur infirmabuntur et necessariter
et corrumpetur et aer esset et quidem durat
hoc corruptionem quidem non.

Quedam arbores habent gummi ut
resinam et gummi amigdali et
mirram et thus et gummi arabicum. Que-
dam arbores habent nodos et venas et ve-
trem et lignum et corticem et medullam
intus et quedam secundum plurimum sunt cor-
tex et quorundam fructus sub corti-
ce est sine cortice et lignum et partes
arborum simplices sunt ut humor
invenitur in ea et nodi et vene. Et
quedam partes sunt composite ex hiis
ut rami et virge et folia et hec omnia
non inveniuntur in omnibus plantis quia qui-
dam habent has partes quedam non habent quorum
plante et alias partes ut radices vir-
gas folia ramos flores pullulationes
et rotunditatem et corticem qui cir-
cumdat fructum et sic sunt in animali in-
tra filium et partium itaque in plan-
tis et quelibet partium itaque in plantis
in quibus partium composite sunt in-
veniuntur animalibus quia cortex plante similis cu-
ti animalis et radix plante similis est nature
oris animalis. Nodi quoque sunt similes

sicut alie et similiter quelibet earum partium dividitur in partes consimiles et dissimiles. Corium vero uno modo dividitur per partes tantum et alio modo per quantitatem pulmo quoque et caro dividitur et sunt partes earum carnes et alio modo dividuntur per elementa scilicet radices et non dividuntur manus per aliam manum nec radix per aliquam radicem nec folia ad folia. Sed in huiusmodi radicibus et foliis est compositio. Sed fructuum quidam sunt ex partibus paucis compositi, quidam ex partibus multis ut olive. Isti enim habent corticem, carnem, testam et semen. Et fructuum quidem habentium tres cooperturas omnia semina sunt ex duobus corticibus. Et partes plantarum sunt ille quas diximus.

Et summa sermonis est determinare partes plante et cooperturas eius et diversitates eius quod est valde difficile et precipue terminare essentiam eius et colorem et tempus durabilitatis eius et impressiones que ei eveniunt. Et non habent plante mores anime nec effectum equalem effectui animalis. Et si proportionaverimus partes animalis cum partibus plante prolongabitur nimis sermo et fortasse non evaderemus a magnis diversitatibus vel difficultatibus in nominando plantarum partes, quare planta res est de suo genere et de sua propria substantia et quando generabitur remanebit in sua propria dispositione semper nisi aliqua corrupta infirmitate a sua ceciderit dispositione.

Et flores et fructus et folia plantarum quarumdam omni anno cadunt, quedam vero non sic, nec remanet ut cortex et corpus cadente aere obiciente per ipsum casum et non est illud remanens in planta ex multis; tunc cadunt de planta partes multe determinate sicut pili hominis et ungues et nascuntur pro pilis alie partes vel in loco in quo fuerunt vel extra in alio. Et iam certum est quod partes plante non sint determinate sive sint partes plante sive non et turpe est nobis dicere res cum quibus crescat aliquid et compleatur eius non esse partes eius. Sed folia et omnia que sunt in illa sunt partes eius licet non sint determinate et licet paulatim decidant quemadmodum cornua cervi et capilli quorumdam animalium et pili quorumdam animalium de hiis que se abscondunt in tempore hyemali in cavernis subterra cadunt et illud simile est casui foliorum.

Debemus ergo loqui de rebus quas prius narravimus et incipiamus nominare proprias partes et communes earum diversitates.

Dicamus ergo quod partibus plante inest magna diversitas et multitudine et paucitate et in magnitudine et parvitate et in fortitudine et debilitate et hoc est quia humor inest magnis arboribus, in quibusdam est ut lac ut in ficubus, in quibusdam similis est pici ut humor qui est in vite, et in quibusdam est originalis ut qui est in organo et in planta que dicitur epigados. Sed est planta que habet plantas partes siccas et est que habet partes terminatas nec similes nec equales. Et quedam habent partes similes adinvicem et quedam habent equales nec similes et non est locus eius in situ.

Diversitates autem plante iam in partibus cognite sunt et figure eius in colore et raritate et spissitudine et asperitate et levitate et omnia que ac-

cidunt eis in diversitatibus in equalitate et augmento naturali et eius decremento et magnitudine et putatione et quedam non erunt nisi modi. Sed habebit diversitates multas ut prediximus.

Et plantarum quedam producunt fructum sicut folia sua quedam sine foliis et quorumdam fructus suspensus est a stipite suo et quorumdam a radice ut arbores egyptie que dicuntur marguritta et quorumdam fructus in medio earum et quorumdam fructus et folia et huiusmodi indiscreta sunt et quorumdam folia extra et adinvicem similia et quedam eorum ramos equales earum que habent ramos.

Et sunt partes quas nominabimus omnium plantarum et sunt cortex et adherentes hoc est radix et virge et stipites plantarum et rami et ista assimulantur membris animalium que continent omnia membra alia.

Et radix plante mediatrix est inter plantam et cibum et ideo nocant eam greci radicem et causam vite plantarum quia ipsa causam vite plantis adducit.

Sed stipes plante est que sola nascitur a terra et est similis stature arboris. Surculi vero sunt que a radice arboris pullulant. Sed rami sunt qui crescunt super surculos et non inveniuntur in omnibus plantis et plantarum ramos habentium quedam sunt non sempiterne immo sunt anno post annum et plante sunt non habentes ramos nec folia ut fungi et tuberes et rami quidem non nascuntur nisi in arboribus et cortices et lignum et medulla arboris nascuntur ab humore et quidam vocant hanc medullam arboris matricem et quidam eam viscera arboris quidam vero cor et nodi et vene et caro continent plante ex quatuor elementis sunt et multotiens inveniuntur partes que apte sunt ad generandum ut folia et flores et virge parve que sunt flores preter plantam eodem modo et fructus et rami in planta et que nascuntur ex semine et quod circumdat illud.

Plantarum quedam sunt arbores quedam inter arbores et herbas nominantur et ille ambrachion et quedam sunt herbe et quedam olera et fere omnis planta sub hiis cadit nominibus. Et arbor est que habet ex sua radice stipitem et nascuntur in eo rami multi ut olive et fici. Sed planta que est inter arbores et herbas nominatas que dicitur ambrachion habet in radicibus suis multos ramos ut id quod dicitur ungenis ca... canne et rubus.

Sed olera sunt que multos stipites habent ex una radice et multos ramos ut ruta et caulis.

Sunt autem herbe que non habent stipitem ex sua radice sed folia et quedam omni anno nascuntur et arescunt ut triticum et olera et non possumus hoc omnia nisi per sillogismos et exempla et descriptiones.

Et quedam herbe ad duas extremitates declinant ut olus quod dicitur olus regum quod est herba et olus et similiter acelga et quedam nascuntur in primis in figura plante generum et postea fit arbor ut nenufar et fengenueli id est pentafilon et planta que dicitur bacca casporum et forte mirtus quorum malus et pirus sub hoc genere continentur quia horum omnium multi et sensibiles sunt rami de radicibus eorum.

Et ideo oportet determinare eas ut sunt in exemplum et simile et non debemus perscrutari diffinitiones omnium plantarum. Quedam est domestica quedam ortensis quedam est silvestris et eodem modo alia

puto quoȝ omīs spēs plante q̄n nō
fuūt culte silvestrescūt. Planta
rū q̄da faciunt fructū ⁊ q̄dam nō.
q̄dam faciūt oleum q̄da n̄. q̄da faci
unt folia q̄dam n̄. quibȝ da folia ca
dūt quibȝda n̄. quibȝda fiūt rami qui
bȝdam n̄. in dūsis plantarū magni
tudine ⁊ parvitate in pulcritudine
⁊ deformitate ⁊ bonitate fructuum
⁊ malicia ē multa ⁊ arbores silvestres
magis fructificant q̄m ortenses. sed
⁊ fructus ortensium meliores sunt
q̄m silvestrium. Et q̄da plantarum
nascūtur in locis siccis. q̄dam ī ma
ribȝ. q̄dam ī fluminibȝ. ⁊ q̄ nascū
tur ī mari rubro. crescunt illic mag
ne ⁊ in aliis locis pue. ⁊ q̄dam pla
tarum in ripis fluminū q̄dam ī stag
nis. Sȝ plantarȝ q̄ nascuntur ī locis
siccis. q̄dam nascunt ī montibȝ q̄da
in planicie. ⁊ q̄dam nascuntur ⁊ vi
vunt ī locis aridissimis ut ī terris ethi
opum q̄ dr̄ cithara. ⁊ ibi melius p
creantur q̄m alibi ⁊ q̄da vivunt ī
locis altis. ⁊ q̄da vivunt in humido lo
co q̄dam in arido. q̄dam ī utroq;
ut salix ⁊ archarasa. ⁊ planta mlt
tum pmutatur ꝓp dūsitatē loco
rum. ⁊ iō oportuit considerare eo
rum dūsitates. Et planta ē terre affixa
n̄ separantur ab ea. Quida vo lo
ci meliores sunt in quibȝda siti qui
da fructuū meliores sunt in uno q̄
in alio. Et q̄rūdam plantarum
folia aspa ⁊ q̄rūda levia q̄rūdam ꝯ
pua sunt folia. q̄rūdam ī scissa ut
folia vitis. Et q̄dam unū hn̄t
corticē ut ficus q̄dam multos ut
pinei q̄dam vo plante sunt tote

cortex mediana ⁊ q̄dam hn̄t nodos
ut canne. Et q̄dam spinas ut
alanat. ⁊ ramnus ⁊ q̄da carent ra
mis q̄dam hn̄t multos ramos ut
morus silvestris. q̄dam hn̄t dūsita
tes multas. sic ex quibȝ prodeunt
surculi ⁊ ex aliis ⁊ n̄ erit hoc nisi ex
dūsitate radicum. ⁊ q̄dam hn̄t u
nam tm̄ radicē ut squilla q̄ illa
nascitur ex solo uno ꝓcedit q̄
in terris dilatando se q̄nto q̄ ma
gis crescit solitȝ accesserit auge
bitur q̄ sol surculos elicit.
Succorum qui in fructibȝ sunt
q̄dam sunt potabiles quida
non potabiles ut succus vinearum ma
lorum gnatorum morum ⁊ mirti. Quida
rios unctuosi ut succus olive pinei
mitis. Quida dulces mellares ut
dactili ⁊ ficus. Quida calidi ⁊ acu
ti ut origani ⁊ sinapis. Et quida a
mari ut absinthium ⁊ centaure
a. Quida compositi fructuū sunt
ex carne ⁊ osse ⁊ grano ut pruna.
quida ex carne ⁊ grano ut cucu
meres. Quidam ex humore ⁊ gra
no mala granata. Quida corticē
hn̄t extius ⁊ carnē intius. quida
carnē extius ⁊ granū intius. in
quibȝdam statim fit semen in co
opertilo cooꝑiuntur ut dactuli ⁊
amigdali. Quidam vo n̄ sic sȝ fru
tus comestibiles ⁊ in comestibiles
sūt pariter. Et quosdam fructus
quidam comedere possunt. quida
vo non. ⁊ quida q̄da aīalia come
dunt q̄dam vo nō. Item q̄da
fructuū sunt in siliquis ut grana.
Quidam in coopertura ⁊ tela ut tri

tici. Quida in carne ut dactili. qui
da in cassa ut bolete glandes quida
in cassis multis ⁊ tela ⁊ testibȝ ut
sūt nuces. Quida cito maturan
tur ut mora cerasa. Quida tarde
ut omīs fructus silvestres aut plres ea
rum. Quedam plante cito pro
ducūt folia ⁊ fructus. Queda tarde
⁊ eorum q̄da hyemē ꝯsequunt ante
q̄m maturescant. Sȝ colores autē
foliorum ⁊ fructuū ⁊ celarum valde sunt
dūsi. Quedam plante cū totalita
te sua sunt viride. Queda declināt
ad nigredinē q̄da ad albedinē. q̄da
ad rubedinē ꝓp calorē in flāmantē
aerem admixtū cū terreno. Sed
signum fructus si fiūt silvestres ē dūer
sorum modorum q̄ n̄ omīs fructus an
gulosi nec omīs plunea rectam.
Arborū aromaticarum quarūdam
radix aromatica ē. quarūda
cortex. q̄rūdam flos. q̄rūdam lignū
aliarum vo ptes omīs aromatice sūt.
ut balsamus. Quedam arbores na
scunt plantate. queda ex semine.
q̄da aū ipse plante siquidē ul' a radi
ce evelluntur. ul' a stipite ul' a ra
mis ul' a semine ul' a tota trāsfert.
Queda vo ipse p'u comedere. q̄da nō
in terra. Queda ī arboribȝ plan
tantur ut in ficu. ⁊ q̄ melior ī aliis
silva ī simili proporcionalia. talia ei
optime pveniūt ut malam pu
nū ⁊ fici in ficū inunct. Et q̄m fit
in alio in dūsis generibȝ ut arche
medie in adulsa silvestre ⁊ oliva
rum in beta ⁊ mori in multas ar
bores. arborum quoȝ silvestrium
mortē ē ⁊ omīs planta n̄ produ

cit semen sile semini a quo orta est.
Queda enī melius faciunt. q̄dam pe
nis ⁊ a quibȝdam malis seminibus
bone arbores pveniūt ut amigda
lis amaris ⁊ malis granatis acidis. Quir
da aū semina debiles fiunt deficiūt ut
pini ⁊ palme ⁊ n̄ pveniunt ex facile de
semine malo planta bona. nec ex
semine bono arbor mala. Et etiam
asali multos contingunt h̄. Arbor
quoȝ hn̄t duri corticē sicut est ea. si fu
datur radix eius ⁊ fissure illi lapis ī
mittatur fertilis fiet. In palmis
quoȝ si folia ul' pulvis foliorum ul' cor
tex masculi palme foliis feminee
palme apponant ut corant cito.
maturabuntur fructus eius. ꝓhibe
bunt q̄ casum eorum dicentur q̄ mas
culus a femina q̄ prius pululant eē
folia q̄ pua sunt ⁊ ꝓ odorē ex quibȝ
dam borū ul' omnibȝ. contingat q̄ for
te q̄ ꝓ odorē masculi differeret ue
tus ad femineam maturabunt q̄ dac
tuli eius simul cohebunt q̄n folia ī
masculi in illa fiūt apsa sicut quoȝ
silvestres in terram expanse confert fi
cubȝ ortensibȝ balastie siti olivis
conferūt cū simul pactantur.
Verū plantarȝ q̄dam trāsmutantur
in aliam spēm ut nux cū inveterata
fūt. Mart quoȝ q̄ calamentū trāns
mutat in mentā ⁊ in gena ab scisa
⁊ plantata secus mare viri de for
tasse fiet scilabra. Triticū quoȝ ⁊
linū trāsmutantur in secā ⁊ boleum
quoȝ p in ꝯsilu natū. ipsa trāsplan
tatū in egyptū ⁊ ter sin fit ē comes
tibile. Amigdala quoȝ ⁊ mala
granata mutantur a sua malicia

per culturam. Sed mala granata acetosa per cibum in fimata et aqua dulci frigida irrigata meliorata meliorantur. Sed amigdali quorum clavis confixis gummi in pauculo tempore emittunt. Amplius quaedam plantae silvestres per hoc artificium fiunt ortenses locus uno et labor huic rei conferunt et maxime tempus anni in quo plantantur. Plantarum quaedam indigent plantatione quaedam non plantantur quarum plures in vere pauce in hyeme et in autumpno et paucissime in estate post ortum stelle canicule. In paucis enim locis fit plantatio hoc tempore et nusquam nisi in eo Rome hec hora. Sed in Egipto non fit plantatio nisi semel in anno. Quedam arbores ex suis radicibus folia producunt. Quedam ex suis gummis vel ex suo ligno quaedam prope terram. quaedam longe quaedam in medio quaedam quarum diversis temporibus pariunt folia. Quedam autem semel in anno fructificant. quaedam pluries et non maturantur fructus sed remanent crudi. Et quaedam multum fertiles sunt per multa tempora ut ficus. Quedam uno fructificant anno alio retinentur ut olive sed multos ramos producunt quibus cooperiuntur. quaedam in iuventute fertiliores sunt quam in senectute. quaedam e converso melius fructificant ut amigdali piri ylex. Diversitas quarum plantarum silvestrium et ortensium discernitur per masculos suos et feminas quam cum ambabus earum cognoverunt per aetatem in veteranis eis quia masculus spissior durior ramosior minus humidus fructus brevior minus humidus maturabilis folia diversa et silvestris fructuum. Opus ergo quod consideremus hic coniecturam facere ut cognoscamus arbores per se et grana per se et similia in hiis minutis et consideremus quod dixerunt in hiis antiqui et inspiciamus libros eorum de hiis scriptos et nos possumus per scrutationem horum medullam per scrutationem compendiosam et hoc est quod consideravimus his balsam olearis et his balsam semen facientes et plantas inmales et plantas mediterraneales et plantas urticantes et hec omnia nota sunt de arboribus et plantis. Sed ad sciendum causas eorum debemus inquirere generationem quae queritur quaedam nascuntur in quibusdam locis in quibusdam non. Et in quibusdam temporibus et in quibusdam non. Et plantationes earum et radices earum et diversitates succorum et odorum et lactis et gummi et bonitatem et malitiam singulorum et durationes quorundam fructuum et quorundam non. quorum quaedam putrefiunt cito. Quidam tardius et inquiramus proprietatem omnium plantarum in maxime iudicium. Et quare quidam fructus molles fiunt quidam non. quare quidam vesicam producunt quidam sponte nascuntur. quidam est in ... et multas alias diversitates quare quorundam fructus faciunt lac quorundam non. Incipit liber secundus.

Planta tres habet vires. primam ex genere terre. secundam ex genere aque. tertiam ex genere ignis. a terra enim est fixio plante ab aqua coagulatio ab igne coadunatio fixionis plante. Videmus quod multa ex hiis in fictilibus. sunt et terra in hiis lutum quod est. quod continetur fictile. Sed aqua est aqua quae est unitur fictili a tertium ignis qui congregat partes illius donec propinquum compleatur generatio eius. Completio ergo totius coniunctionis illius ab igne est et quia raritas in est fictilibus sed siccas partes et quando vult tenet illas ignis finietur in humoris et coherebunt partes illi proveniet quia siccitas loco humoris. Propter victoriam et digestionem motum alit et planta invenitur digestio eius est humor et calor qui tenuimus consequuntur. Ceterum in digestione lapidis et mineralium. In animali uno et planta non sic quia partes eorum non sunt compacte. Unde ab eis fluxus venit. Sed similiter non est fluxus vel sudor quia partes earum non sunt rare. Ideo nichil ab eis preter ipsa egreditur ut ab animali et planta silvestria quedam necesse est exitus nisi ex raritate in quo generatur raritas non est ab eo omnino ... ech orto egreditur. Ideoque solidum est quia augeri non potest quia quod augeri potest indiget loco in quo dilatetur et crescat. Ideoque lapides et tales huiusmodi sunt vel nec augentur nec crescunt.

Plante non sedis modo in me me motus et est attractio quae est in sicco quae attrahit humorem ... quia in attractione motus. venitque ad locum finitur quia quo cumque digestio. Et ideo ut plurimum herbe minute in una hora unius diei generantur non sic animal. Natura enim animalis a se diversa. Non enim est digestio nisi in usu magno ab animali. Sed in plante illa est vicina et ideo velox est et ergo nascitur et crescit et quamvis tamen subtile est citius quam spiritum. Spiritum enim multis indiget virtutibus propter diversitatem sue figure et elongationem partium eius ad invicem et non velox est sua generatio propter subtilitatem. Ascensus ad altum et citius completum est. Partes autem plantarum secundum plurimum sunt rare quia calor humorem ad extremitatem plante trahit dispergitur quidem per omnes partes eius quia quod superfluit emanebit ut in balneo calor humorem attrahit et in vaporem convertitur. Qui elevatur et quando superfluus fuerit vertitur in guttas. Similiter quoque in animali et planta superfluitates ascendunt ab inferioribus ad superiora et descendunt a superioribus ad inferiora actionibus suis. Et eodem modo fluvii qui sub terra generantur a montibus materia quorum earum sunt pluvie. Cum ergo multiplicatur aqua et constricte intus fiet ex hiis vapor superfluus propter comprehensionem in terris scinditque terram et apparebunt fontes et flumina quae prius non apparuerunt quae prius erant cooperta. Invenimus autem generationem fontium et fluviorum in libro metheororum et terre motus sepe ostendunt fontes et flumina quae prius non apparuerunt. Non quando scinditur terra ex vapore sepe et invenimus fontes et flumina submergi tamen fuerint terremotus. Sed hoc plante non contingit quia aer in raritate partium eius. Huius signum est quod terremotus in locis harenosis non fit. Sed in locis duris et locis aquarum et montium similiter quorum accidet terremotus in eis quia aqua est solida. lapidesque solidi. natura quia aeris calidi et sicci est ascendere. Cum ergo conveniunt partes eius et coarto

borantur impelleret quia locum exiret
quia ab illo ille vapor qui si locus rarus
esset exiret vapor permixtus paula-
tim. Sed quia fuit solidus hoc ei non eve-
nit ut paulatim vapor exiret a-
gregatus quia partibus suis potuit ter-
ram scindere. Hic ergo est causa terremotus in cor-
poribus solidis et non in partibus plantarum
animalium terremotus non erit in aliis ci-
bus erit. Multotiens quoque in fictilibus et
in vitro et in multis sed aliquibus eius cor-
poris fuit multa raritas consueverunt
ascendere sublevat eum ipse aer. Mul-
totiens quoque hoc videmus cum proiicimus
aurum in aquam vel aliud ponderosum et im-
gitur statim et proiicit lignum rarum
parvum et non mergitur ergo non propter soli-
ditatem mergitur nec propter ponderositatem
sed quia est solidum. Sed rarum non mergitur
omnino. Ebanus vero et que illi vicina
sunt immerguntur quia in eo proprie rari-
tas. Unde non est in illo aer qui possit
ipsum extollere mergitur ergo partes
enim eius multum sunt solide. Sed
oleum omne et folia et aqua sic natant
id autem iam ostendimus. Scimus enim
quod in vino est humor et calor et consue-
tudo humoris est aliquibus partibus coherere et
caloris quidem facit ascendere humidum
quod consequitur ad partes aeris aliquam
quod elevat ea ad suam similitudinem subti-
lem aeris ut faciat ipsum ascendere et
ideo superficie eius non ascendit aqua quanto
ta superficies aqua una est. Ideoque ascen-
dit cum oleo supra aquam. Lapides quoque
sunt qui aqua sic natant propter raritatem
tem tamen que est in eis maior quam quantitas
suarum partium est quia id locus aeris ma-
ior loco corporis terre. Natura namque

est aqua sic etiam ascendere. Aeris vero sup-
er aquam. Et quosdam lapides que est ex genere
terre mergitur in aquam. Natura quoque a-
eris inclusi in lapide ascendit super
aquam. Quilibet ergo suum simile attra-
hit et est nature eius cum quo commisce-
tur. Si ergo fuerit una rathea (?) in-
geritur medietas lapidis in aqua me-
dietas sic eminebit quod si maior sit
aer natabit lapis super aquam eodem
modo omnes arbores ponderantur.
Sed lapides qui sunt ex collisione un-
darum forti sunt primum spuma coa-
gulabuntur quia ut lac unctuosum
et quando unda arene allidit congrega-
bit arena unctuositate spume sicca-
bit quia illam siccitas maris cum super-
flua salsedine et congregabuntur par-
tes arene et hec per longitudinem tem-
poris fiunt lapides. Significa-
tio vero quod mare sit sic arenas sic-
ca quod omnes terre sunt dulces in gustu
et quando steterit aqua prohibetur a sua al-
teratione fiet quia in illo loco aquam
comprehensam non sublimabit cum
aer optinuerit ergo in ea partes
terre fiunt quia sunt salse et calefacte pau-
latim sunt. Lutum enim ingenitum
in fluminibus dulcibus propter suavita-
tem et subtilitatem aque et quia optinu-
it in aqua siccitas terre convertit eam
in genere (?) contrarium per se eam. Interposuit
itaque inter quam altum duravit quia sic-
citas postea secundum durationem fixio-
nis sue et existentiam aque. Dimi-
sitque lutum per suas partes per suas et non
sit terra maris per ... arenosa.
Et sic campi qui similem quod eo-
operat eos a sole etiam remoti

ab aqua dulci. Siccavit quia sol partes hu-
midi ita dulcis remansit quia quod est de ge-
nere terre quod prefuerunt solum hoc loco
non corpore separate sunt parte luti sicca
quia est arena. Aliud quoque signum quod cum in hoc
loco profundo cavaverimus inveni-
mus lutum ingenitum. Est quoque ergo ra-
dix harene nec fiet harena ubi
per accidens contingens quia illic quod est mora
motus solis et elongatio a vapore dul-
cibus. Eodem modo salsedo non est de salsitu-
dine aquarum maris quia radix omnium aquarum
est dulcis neque accidit eis salsedo nisi ut
diximus. Huius signum sensatum quod terra
sub aqua. Aqua quoque sic tam ... na-
turaliter quam aqua prius accedit ad ele-
mentum. Censuerunt autem quidam quod com-
mune est omnium ipsorum. Plurimum autem earum
maris. Maris ergo elementum omnium
aquarum est autem naturalis eminens super
terram et subtilius ipsis. Iam autem osten-
dimus quod aqua est elevatorum elevatio-
ne terre secundum altitudinem corporis
eius. Accipiamus ergo duo vasa ce-
lia ponamusque in illis aquam dulcem
et aquam salsam. Postea accipiamus o-
vum ponamusque ipsum in aqua dulci et im-
mergetur. Postea ponatur in salsa et
notabit ergo ascendet sic partes
aque salse quia partes eius non immerguntur
sicut partes aque dulcis et ille partes potue-
runt sustinere illud pondus et non est mer-
sum. Sic autem in mari mortuo non mergitur
aliquid. Iam generatur quia nimis siccitatis
eo et quod est experimentum terre sit. Patet sic
quod aqua spissa et sub non spissa. Spissa
enim est de genere terre et rara de genere ae-
ris. Et id superimmixt aque dulcis omnibus
aquis. Ista est ergo causa remotior.

Iam autem scivimus quod aqua que remotissi-
ma est a terra naturaliter est aquam autem dul-
cem terris sicut enim hic ostendimus. Hanc
ergo naturam esse hoc signo et timore
nitimur est. Generantur quoque sal in la-
cunis. Quia aqua dulcis fit salsa supra
ergo salsedo terre illam salsitudinem
remanet quam aer inclusus et non est ideo illud
corpus dulce aliquo modo genus esse ex
aquis est quod exeat ex eis ut sudor. Eo-
dem modo liber et super... sunt nisi per
compositionem non per naturam simplicem.
Ut salsedo ab aqua maris et sub a quia
vapores ascendentes cum coagulati
fuerunt potuerunt comprehendere hanc
bas cadit quia aer et rarificabit locum
proveniet quia ex eo per virtutem stellarum
forma illorum seminum. Sed in natura. Sed
autem aqua est quamvis fuit diversitas generum
quia non ascendit nisi aqua dulcis et sic aqua
salsa ponderosior est. Et sic quod sic aquam a-
scendat subtilius est aqua cum quoque attrahe-
rit in illud aer subtiliatur et ascen-
dit magis. Et ideo fiunt fontes et flu-
mina in montibus et ascendit flegma
et sanguis ad cerebrum sicque cibatio-
nes ascendunt. Et sic omnis aqua sed aqua
salsa ascendit cum eo quod siccavit ca-
lor agens aeris et quia fuit aer sic aqua
fuit quia quod ascendit sic aquam salsam
dulcem invenimus illud sepe in balne-
o. Cum enim aquam salsam apprehen-
dit calor subtiliabuntur partes eius.
Ascendit itaque vapor eius quod erat in fun-
do balnei et recesserunt partes sal-
sedinis cum humore naturali quia tunc
cum ex genere aeris ut sequitur vapo-
rem procedit itaque unus post alium sursum
et quando accesserunt comprimunt illud

rectum. Congregabitur quoque ergo et in-
spissabitur et convertetur deorsum a-
qua dulcis guttatim et sic in omnibus balneis
salsis erit vapor dulcis. Sed habere na-
te in aqua salsa non debent esse propter frigus
et siccitatem, et hoc est quod planta duobus in-
diget, scilicet materia et loco naturae suae con-
venienti. Cumque haec duo praesentia fu-
erint, proveniet planta.
Invenimus nunc remotissimam natu-
ram a temporantia nec est mirum si eo
non prohibito cadi in loco temperato.
Non ergo invenimus plantam in nive
videmus cum saepe plantam apparere et
omnia animalia et praecipue lumbricos quia
hii fiunt in nive et uber et omnes habea-
mus. Sed nix non exigit quin sit hoc. sed
minat aliquid esse vivum et hoc est quia
nix descendit. sub fumo congelat
que illam ventus et constringit eam
aer. Erit ergo raritas inter partes eius.
retinetur quia aer in eo quod calefiet. ma-
nebitque de eo aqua putrida quae aerem in-
cluserat. cumque fuerit aer multe amplitu-
dinis solque astiterit erumpet aer et
pellis in nive apparebitque humiditas
putrida coagulabitur quia cum calore
solis. quod si fuerit locus coopertus fient in
eo plantae sine foliis quia recessit tem-
porantia terrae quae hoc generavit. Et haec est
quia flores et folia in herbis in nivalibus mix-
ta sunt in locis temperatis in aere et aqua
et ideo pauci sunt flores et folia et plan-
tae non attingunt in nive. Eodem quoque
modo in locis multis salsis et siccis sed
plurimum non apparet in eis planta quia haec
loca remota sunt a temporantia et
minoratur frigus quia longe sunt hu-
mor et calor quae propria sunt aquae dulcis

et ideo terra est terra dulcis montuosa et
cito nascuntur ibi plantae. Sed in lo-
cis calidis quia dulcis est aqua et calor mul-
tus, provenit decoctio duabus partibus
ex effectu loci cum aere in eo existente. et decoctio a sole ex calore so-
lis in illo loco.
Montes vero qui attrahunt humo-
res et adiuvant illos claritate a-
eris et festinat decoctio. et ideo plantae
ut multum in montibus fiunt. In are-
nis quidem invenit salsedo ut postea
diminuitur et remanent inter partes arenae
raritates siliceae admixtae. Si ergo sol
habebit virtutem ut efficiat et confir-
met continuationem essentiae plan-
tae ergo carentes non erunt species propter
siliceas admixtas. Planta autem
quae super superficiem aquae nascitur non erit
nisi ex grossitudine aquae et hoc est quia ca-
lor cum regit aquam quae cursum non ha-
buit quo moveatur, provenit sicut eam si-
mile nubi, pariter quia aeris retinet pu-
trefactionem quia ille humor attrahit quia
illum calor et expansus est superfi-
ciem aquae et fiunt radicem quia radi-
ces in diversis partibus terrae erunt et ra-
dices partes habent disgregatas et expan-
sas. Evenit ergo calor cum putre-
dine quae nata est super faciem aquae et ideo non
habent folia quia longe est a temperantia et
partes eius comparte quia nec aqua comparte
partes unum et haec planta ad similitudinem
foliorum nascitur. et quia terrae partes com-
pacte plantae quoniam partes vel com-
pacte sunt quae sunt terram. Aliquo-
tiens plantae fiunt in loco humido
fumoso putredines quae detinent
aerem calido multiplicabuntur

pluviae et venti sol apparere faciet il-
las et faciet siccari et coagulari et sta-
tas terrae radices earum et erunt illarum fun-
gi et tuberes et similia et id quidem est
in locis calidis vehementer et hoc est quia
calor digerit aquam in interioribus terrae deti-
netque eum sol. Fit ergo vapor con-
tingetque in planta et sic in omnibus
locis calidis completur quia in illo est
siccatio. Loca quae frigida sunt faciunt
per contrarium. Frigidus enim aer ca-
lorem comprimit deorsum congelantur
aquae per partes eius locus decoquitur
cum hac humiditate praesenti. Concludi-
tur locus et egreditur quia ex eo planta.
Locis vero dulcibus aquae et multum
non separantur. cum ergo aer terrae in-
clusus excitatus fuerit manabit hu-
miditas aquae coagulabitur quia aer in in-
terioribus aquae egreditur quia planta ut ve-
tetur et species herbarum multarum minu-
tarum et hae recte nascuntur non expanse
quia radices earum sunt sicut terram. In
locis quorum in quibus aqua calida cur-
rit multorum planta nascitur quia ca-
liditas aquae attrahit vapores re-
dentes in terra frigidum quorum humo-
rem sursum trahit et coagulatur
aer ex eo humore quod digerit calidi-
ta aquae apparet quia planta sed non nisi
per tempus longum. Habe quorum minute
quae apparent in aquis sulphureis
veniunt cum velocitate flavae sicut auri-
pigmentum reperientur admixtae
exsiccatae quia aer cum est in eo et cale-
fiet locus et fiet inde ignis ipsea fi-
et quod est in fundo auripigmentum et fiet
quod descendit ex fece aeris et attrahit
ipsum ignis cum putredine auripig-

menti fietque ex eo planta ut non multum
non habebit multa folia ut postendi quia
a temperantia remota est. Quod autem consen-
tibile est quod planta est in locis calidis
lenibus altis et in specie inclinato et circa
circulo et quod est proprie arborum in locis altis
et frigidis et ideo multiplicantur species lo-
cis frigidis altis propter attractionem humorum
et temperantiam in calore solis in diebus hi-
emalibus. Similiter quia lutum ingenium cito
producit plantam unctuosam et propter illo
humore eius est magis dulci est ut predixi-
mus. Planta autem quae super lapides soli-
dos nascitur longo tempore contingit.
Aer est comprehensus in illis nititur
ascendere cumque viam non invenerit propter
fortitudinem lapidis revertitur calefit
et attrahit humorem residuum qui est in la-
pidibus sursum exitque vapor cum hu-
more ille cum humore illo non resolu-
tione propter parvas lapidis et quia
saepe visus est lapide adiuvat illum
sol in sua digestione fluitque ex eo plan-
ta et fere non ascendit nisi proprium fuit
terrae vel humori. Sed quod remanet de plan-
ta eget terra aqua et aere. et considerantur
plantae et si fuerint prope solem citius nas-
cetur. et si fuerint ad occidentem retarda-
bitur. Et planta cum dominabitur
in illa aqua retinebit aerem nec per-
mittet eum ascendere. et non nutritur plan-
ta eodem modo siccitas quando optime
erit conseretur calor naturalis ad
extremitates et ob durabit vias planta
per quas erant meatus aquae et sic nutritur
planta. Tota siquidem planta indi-
indiget aliquorum scilicet semine determina-
to loco convenienti aqua moderata aere
consimili cumque haec .iiii. perfecta fuerint

nascetur planta et crescet quod si ces-
saverit debilitatur secundum decensum.
Planta quae provenit in montibus al-
tis si fuerit spissior erit pretiosior et aptior me-
dicinae fructus vero durior ad digeren-
dum et non multum nutriet. Loca vero a
sole remota non erunt multarum plantarum
animalis quorum similiter quia sol longitudinem
diei producit in remotione sua et com-
prehendit illum humorem nec habet plan-
ta vires folia et fructus producendi.
Sed plantaque nascitur in locis aquo-
sis aqua cum quieverit fiet ut terra non
erit nisi in aere ut subtili et protela
quam detinebit quia aer in interioribus terrae
prohibetque grossitudinem aquae ascen-
dere. Mundabit ventus in illo loco
et findetur terra reprimetque se aer com-
pressus et coagulabit ventus illum hu-
morem. Proveniet quia ex illa humiditate
planta stagnorum et ut multum non dif-
ferunt in forma vel figura propter perse-
verantiam et grossitudinem aquae et calorem
solis defectum. Sed planta quae est in locis
humidis in superficie apparet [?] fa-
cie terrae ut viriditas. Dico ergo in il-
lo loco provenire raritatem. Cumque ce-
ciderit sol movebit illam humiditatem
et calefiet locum cum motu contingen-
te et calore compresso in interioribus terrae.
Et non autem habuit plantam [?] crescet et
adiuvit eam humor simul sua ex-
pansione et diffusa est super terram ut
pannus viridis nec habet folia nascitur
autem de genere plantae quae apparet sup-
superficiem aquae et haec planta minor in
quantitate cum illa quae super terram generatur
nec ascenderet nec diffunderet. Saepe
autem in planta alia planta nascitur

non sive formae sine radice moneatque
plantam. Quia planta multarum spina-
rum unctuose autem cum se moverint
aperientur eius partes evaporabit
quia sol illas putredines digerit quia ha-
bent cum sua natura locus putridus
adiuvat quia anima cum calore temperato
et crescit planta et ut folia. […]be-
tenduntur super totam plantam et haec proprium
est plantae multum spinosae ut cuscu-
tae et similia autem et quaeque crescit su-
per terram et in terra proveniunt ex calido isto-
rum. Vero quae sunt secundum putredo humor
aquae plantatio super aliam plantam nasci-
tur et haec quaeque radices sunt plantarum.
Triplex ergo arborum fecunditas
cum fructum producit ante folia vel cum
foliis vel post folia procreata est. Quae
planta quae non habet radicem cum folia et est
quasi stipitem sine fructu et folio habet
ut barba Iovis. Adhuc eorum ostendit
omnis has operationes. Sed quae fructum
ante folia producit multam habet unc-
tuositatem cumque digesserit eam ca-
lor qui est naturalis plantae festinabit
eius maturatio confortabitque et dec-
rescet in ramis plantae prohibebit-
que humorem ne ascendat ex eo quod prae-
cedit fructus folia. In plantis
autem quae ante folia producunt effectus
humor eorum multi cum calor solis
incepit dispergere autem sursum ex-
traxit sol partes illius humoris
et tardavit maturatio quia digestio
fructus non erit nisi in coagulatione
et praecedunt folia fructus. Plan-
ta autem quae simul folia et fructus pro-
ducit multos habet humores et multo-
tiens accidit ei unctuositas quoniam ca-

lor digesserit ascendit ex eo cum illa
unctuositate attrahit aer quod illud cum
sole egredietur quod unctuositas fruc-
tus et humor et folia una. Ex propone
antiqui sapientes folia una omnia
fructus esse asserebant. Sed humor
tantus erat quod non maturabantur nec
coagulabantur propter caloris ablationem
desuper et festinationem accessus solis
humor ergo in quo non operata est
digestio alteratus est folia. Nec habent
folia aliam intentionem nisi accessum
humoris. Tunc sunt cooperimentum fruc-
tuum a vehementia solis et non similiter. Opor-
tet ut folia essent et fructus. Sed hu-
mor ascendit super ea et alterata sunt
folia ut diximus. Eodem modo
est iudicandum in olivis. Sed olivae saepe
pulluntur fructu quia natura cum di-
gesserit ascendet primo de subtili
et non maturavit. Eritque ille humor
folia et illa digestio flores cumque
maturavit in secundo anno digestio
nascetur fructus exhibebit quia ad
finem in secundum locum qui in eo est. Sed
prime vero non loquitur de genere plantae nec
de eius natura. Sed dico quod in planta
est raritas et erit in principio naturae
decoctio et ascendit humor frigi-
dus et cum eis parva decoctio ambu-
lat quia in illa raritate facit illud
coagulari sol eritque ex illo spinae.
Ratio est forma earum pyramida-
lis est ei pedementum incipiet a grossi-
tie procedens ad gracilius paulatim quapropter
cum elongatus fuerit a planta illa
augentur partes eius cum extensione
materiae eodem modo omnes arborum
planta cum capita sunt pyramidale

Viriditas plantae debet esse res communis-
sima in arboribus. Videmus enim
quod communis est albedo viriditas exte-
rius et hoc est quia materia utuntur pro-
pinquiori. Debet ergo quod sit viriditas
in omnibus plantis quia materiae attrahunt
et rarificant lignum arboris fiunt
calor parva digestione remanet
quia ibi humor apparet quod exeunt ex-
it ergo viriditas et hoc est in foliis.
Scilicet quia maior in eis digestio et ipsa
sunt. Media inter folia et lignum in po-
tentia ponitur. Sed viriditas non morietur
nec est nisi humor in illa est quod de genere
quae terrae fit inter illa ambo. Color vi-
ridis huius ligni quod cortices arborum
quando arescunt denigrantur et sunt al-
ba intrinsecus. Fitque in illis inter duos co-
lores color viridis in apparentia plan-
ta. Figurae autem plantae tres sunt
modi. Quaedam autem sursum procedunt.
Quaedam deorsum quaedam inter haec. Sed quae
tendit sursum quia materia eius apparet
in medulla plantae et attrahit calor
et comprimit ipsum aerem qui est inter rari-
tates ipsius primum datur quia sic pi-
ramidatur ignis in suis materiis et
elevatur. Quae autem deorsum ten-
dit meatus coagulatur. Cumque di-
gesta fuerit materia inspissabitur aqua
in qua est medulla plantae procedit quia
subtile sursum convertitur quia aqua ad
partes illas deorsum movetur quia illam
sua ponderositate. Quae vero fuerit
inter duas partes subtilia habet humor
quia naturae temperantiae vicinatur in
digestione eritque meatus medius
tendit quia materia sursum et deorsum.
Est autem prima digestio sive plan-

ta et sicca que est in medulla que exit acuta
que est in media planta et propterea apparet
materie dividuntur quia nec digeruntur
equali digestione. Tertia enim est diges-
tio in animali nec enim fit tertia digestio
nisi propter diversitatem nature membrorum
et remotionem nutrimenti. Ad invicem
sed plante inane sunt ad invicem et non
multiplicantur in multis locis et ut
plurimum materia plantarum in terris fun-
ditur. Figure vero plantarum erunt in quan-
titate seminum. Flores vero plante et fruc-
tus sunt in aquis et maturi et positus
est motus primus maturatio et digestio
in omnibus animalibus nec recedunt ab hac
omnia animalia. Sed in planta est prima di-
gestio et maturatio secundum nutrimentum.
Quelibet vero arbor ascendit
semper donec compleatur virescat et hoc
est quia cuiuslibet animalis longitudo pro-
pinqua est sue latitudini. In planta
vero remota est quia radix eius igneus et
aqua festinant in ascensu et prolong-
atur planta. Diversitas vero plan-
te in ramis de superflua raritate.
Cumque compositi fuerint humores cale-
fient natura et festinabit in digen-
do formabuntur quia rami apparebunt
et folia ut prediximus. Quarumdam autem ar-
borum folia cadunt et propter fluxibilita-
tem velocis raritatis cumque fuerit
digesta aqua omnis materia pyramidat.
Idcirco ut eorum meatus mittunt am-
plius et post hoc granulabuntur et pyra-
midabuntur et ideo apparuit materia
digestione completa et perfectione
obviabit extremitates in earum
superius nec folia habebunt materiam.
Siccantur ergo et cum anno eius quod dixi

non cadit planta. Cumque vincit planta
frigus colorabit eam tamen occultato
ne calore in medio plante. Ut ap-
paritione frigoris exeuntis in extre-
mitatibus eius et inde glauca sunt
folia nec cadunt ut olive et mir-
tus et similia. Sed cum habuerint arbo-
res vel plante virtutem attrahen-
tem vehementer exit fructificatio
unaquaque sua habuerit vincetur natura
digestione maxima et in qualibet di-
gestione fructum producet et ideo quedam
plante sepe in anno fructificant.

Planta vero que est sine natura
Palma vix fructificat propter divinam hu-
miditatis sue et amplitudinem mea-
tuum suorum et fluxibilitatem suarum ra-
dicum. Cumque in ea fuerit calor festi-
nabit eius digestio et subtiliabitur
propter aquam et non coagulabitur et istud
invenitur in omnibus herbis tritici
et in aliquibus aliis. Venalitas autem
erit in istis vehementer calidum et est
ibi primum fructus de humore et fiet
angusti meatus. Cumque noluerit na-
tura digerere non habebit humorem qui
sufficiat materie. Fiuntque meatus
angusti et retinetur. Ergo digestio con-
tinebit quia eam calor. Videbitur
quia inter albedinem et nigredinem mea-
lore. Quare autem hoc modo fuerit lignum
habebit nigrum et omne quod approximat
fuerit inter albedinem et ebanum utetu-
tur et hoc est ab ebano usque ad ul-
nam et ideo nigrum magis quia prece-
sit compacte et meatus angusti nec
aer intrat in illos quia vero de lignis
albis nigrum est propter angustiam mea-
tuum et superfluum humorem qui obtinuit

meatus ut non egrediatur eam aer
nigrescit. Ergo flos quidem de subtili
materia tamen est quam incipiet diges-
tio et non precedit fructum in plantis
ut plurimum ut ostendimus. Osten-
dimus autem causam quare plante produ-
cant folia prius quam fructus. Quare
vero in planta angustarum partium
fuerit in colore ut lazulinum et quando
non comprimuntur partes in albedinem de-
clinabunt. Cumque temperati fuerint
erunt glauci. Quare autem quedam flo-
res non habent ut plurimum fit propter diversita-
tem suarum partium et suam subtilitatem et as-
peritatem et grossitudinem non ergo habent
flores ut palma et lilia. Plan-
ta vero que grossos habet cortices exten-
ditur propter retentionem humoris et im-
pulsionem caloris et hoc est in pinu et
palma. Sed planta que lac emit-
tit habet lac in medio. Eritque calor
subtilis fortis est quia ibi unctuositas.
Cumque inceperit calor digerere vincetur
unctuositas in illis humorem et co-
agulabit ipsum coagulatione pura
et calefiet totus fiet quia aqua unctuo-
sa similiter lacti elevabitur quia vapor
ab humore qui attrahet lac illud
ad extremitates et retinebit humorem
calorem apparentem et non coagulabitur
lac istud. Quia nisi esset caloris ut co-
aguletur lac et quodlibet lac multe
est coagulationis cum fuerit in arbore
frigus apparentem coagulabitur lac postquam
exierit a loco unde exeunt. Gu-
mi vero calide procedunt distillando
cumque aerem tetigerint coagula-
buntur et quedam manant in loco
temperato et terre similes aqua quedam vero

manant et congelantur similes lapi-
dibus vel conchis sed quod guttatim manat
remanet in forma sua erit ut ar-
bor que dicitur alchilur. Quare vero alteratur ut
lapis erit in apparentia valde fri-
gidum et fiet calor ipsum appare-
re. Cumque manaverit lapidescunt fiet
quia terra calida superfluit. Arborum
autem quedam alterantur. In hieme si-
cut quorumcumque virides quoniam glaucae et
non corrumpuntur folia earum nec fructus
quia arbores frigide quibus hoc accidit
habebunt quia calorem grossum et imbe-
cillis in inferioribus aquam subtilem. Ergo
in processu anni retinebit aqua illum
colorem propter frigiditatem aeris et quia
accessit calor ad frigus impulit
calor humiditatem exeuntis cum ea qui
tinxit colore caloris et apparet. Ideo
calor humiditatem in apparentem arbo-
ris consequitur. Vincuntur frigus et sicci-
tas ad actum et humor retinet ca-
lorem et non apparet alius color. Fruc-
tus vero erit amarus quia calor et humor
non sunt completi in digestione. Fri-
gus enim et siccitas impediunt ut
compleantur. Vertuntur ergo ad
amaritudinem huius signum quod amarum
in igne maxime dulcescit. Arbo-
res autem que nascuntur in aqua acceto-
sa faciunt fructum dulcem quia acceto-
sitas attrahitur cum calore solis quod
fuerit sue amaritatis et hoc frigus et sic-
citas. Apparet ergo aqua intrinsece ar-
res calefit quia venit arboris quam per-
severavit sicut eam sol. Erit quoque sapor
fructus acidus in siccione et quanto
plus digestum fuerit dissolvetur
paulatim acetositas donec con-

sumatur apparebit quod dulcedo est
quod fructus dulcis foliaque sua extre
mitates acida. Cumque perfecta fue
rit maturitas est amarus et hoc
est propter superfluum calorem cum pauco hu
more et consumitur humor facit quod
fructus calorem ascendere et ideo
amarescunt quod nuclei et peragun
dales propter attractionem caloris superius
quod frigiditatis et humiditatis infer
nius quae se ergo sue acetose aquae amarae
humor in medio inspissatur quod me
dium et congelantur extremitates.
Arboresque fiunt in ceteris tempo
ris accelerant maturationem ante di
es iniuales. Quia calor quando fuit proprie
temperantiam fuitque humor apparens
Aerque clarus non egebit fructus mul
to calore in digestione festinat
ergo eius maturatio perveniet quod ante
dies iniuales. Omnibus quidem arbo
ribus cum primum plantate fuerint domina
bitur amaritudo vel ponticitas causa
humoris qui fuit in extremitatibus
illarum et digesserit loca quae sunt in
medio arborum de quibus est materia
fructuum perveniet siccitas et consequen
tur humorem fietque prima digesti
o acida vel amara vel pontica causa
quod cum calore et humore est digestio
continuatur humor et siccitas calorem
erit quod ex eo fructus. In principio
non bene digestus et ideo generatio fructu
um in principio est propter dulcedinem.
Mirabolanorum vero arbores sunt
in principio cum apparuerint
fructus dulces consequenter pontici
et in complexione amari. Causa arbor
eius est rara ramis et in hora diges

tionem cum fiunt in eis amplius se
quitur calor humorem et maturabit
fructum. Est ergo in principio dul
cis; continue attrahit calor sicci
tatem sibi similem et angustabit me
atus vincet quod frigiditas et siccitas
calorem et humorem. Alterabitur ergo
fructus. In ponticitatem vincet quod
sol cum calore putrefactionem siccitatis
siccitatis in semine illo qui est in ap
parenti arborum vincet quod frigus
siccitatem fortis ergo de fructus
erit in ponticitatis. Deinde non
ascendet calor naturaliter sursum
et adiuvabit eum calor solis extrin
secus vincit quod calor et siccitas et est
fructus amarus. **Incipit liber**
de anima.

Bonorum honora
bilium no
titiam opi
nantes
magis autem
alteram al
tera quae est secundum certitudinem aut ex
eo quod meliorum quidem et mirabili
orum propter utraque haec animae historiam
rationabiliter utique in primis pona
mus. Videtur autem et ad veritatem omnem cog
nitio ipsius maxime proficere, maxime
ad naturam. Est enim tamquam principium
animalium. Inquirimus autem considera
re et cognoscere naturamque ipsius et
substantiam, postea quaecumque accidunt cir
ca ipsam. Quorum aliae quidem propriae
passiones animae esse videntur, aliae autem
communes et eo quod illa et animalibus inesse.
Omnino autem et penitus difficillimorum est

accipere aliquam fidem de ipsa cum sit
communis quo et multis aliis. Dico autem
eam quae est circa substantiam et eam quae est quid est.
Fortassis utique alicui videbitur una
quaedam scientia esse de omnibus de quibus volu
mus cognoscere substantiam sicut et quae secundum
accidens propriorum demonstratio et quaeren
dum est si sit secundum scientiam istam. Si autem
non est una quaedam et communis scientia de eo
quod est quid est. Amplius difficilius fit
negociari. Oportet enim accipere cir
ca unumquodque quid sit modus. Si autem
manifestum sit utrum demonstratio quaedam sit
aut divisio an et aliqua alia scientia quam mul
tas dubitationes habet et errores ex quibus
oportet quaerere. Alia enim aliorum principi
a sunt sicut numerorum et planorum. Primum
autem fortassis necessarium dividere in quo ge
nere et quid sit. Dico autem utrum hoc
aliquid et substantia sit an qualitas aut
quoddam aliud divisorum praedicamentorum.
Adhuc autem utrum eorum quae sunt poten
cia an magis endelechia id est perfectio
vel actus quid sit. Differt enim non utrumque
parum. Considerandum autem est et si sit
partibilis an in partibus et utrum sit
similis speciei omnis anima an non. Si autem non
non est similis speciei utrum specie sit differens
an genere sit. Numquid enim quaerentes et
dicentes de anima de humana solum
videntur intendere. Verendum autem est
quoniam non lateat utrum una ratio sit
ipsius an sicut animalis est secundum unumquodque
eorum alia ut equi canis bovis hominis dei
quae. Animal autem universale aut nichil est aut poste
rius. Similiter autem et si aliquid commune aliud
praedicetur. Amplius autem si non multe
sunt anime sed partes utrum oportet primum quaerere
totam animam aut partes difficile autem

determinare et harum quae sunt apte natae
sunt alterae ad invicem esse et utrum partes
oportet quaerere prius an opera ipsarum ut
intelligere aut intellectum et sentire aut
sensitivum. Similiter autem et in aliis. Si autem
alius. Si autem opera prius iterum utique du
bitabit aliquis si sibi opposita prius
hiis sint quaerenda ut sensibile sensitivo
et intelligibile intellectivo. Videtur
autem non solum quod quid est cognoscere utile esse ad cog
noscendum causas accidentium in substantiis sicut
in mathematicis quid rectum et quid ob
liquum et quid linea et quid planum
ad cognoscendum quot rectis trian
guli anguli sunt equales sed et e contrario acci
dentia conferunt magnam partem ad
cognoscendum quod quid est. Cum enim habeamus
tradere secundum fantasiam id est imaginatio
nem de accidentibus aut omnibus aut plu
ribus et de substantia habebimus aliquid spe
cialiter dicere. Omnis enim demonstrationis prin
cipium est quod quid est. Quare secundum qualescumque
diffinitiones non contingit accidentia
cognoscere sed neque coniecturari de ipsis facile
manifestum est quod dialectice dicuntur et va
ne omnes.

Dubitationes autem habent et passio
nes animae utrum sint omnes communes
et habentis aut sint et animae aliqua propria ip
sius. Hoc autem accipere est quidem necessarium
non autem leve. Videtur autem plurimis nichil si
ne corpore pati neque facere ut irasci con
fidere desiderare omnino sentire. Ma
xime autem videtur proprium intelligere. Si autem est
et hoc fantasia quaedam aut non est sine fan
tasia non contingit utique neque
hoc sine corpore esse. Siquidem
igitur est aliquid animae operum aut passio
num proprium contingit utique ipsam se

patiatur. si vero nulla est propria ipsius, non erit separabilis, sed sicut recto in quantum rectum est multa accidunt ut tangere eneam speram secundum punctum, non tamen tanget hoc separatum rectum. Inseparabile enim, siquidem cum quodam corpore est. Videntur autem et omnes anime passiones esse cum corpore, desiderium, mansuetudo, timor, confidentia, adhuc gaudium et amare et odire; simul enim compatitur aliquid corpus. Indicat autem hoc aliquando advenit quidem et manifestis passionibus concidentibus nichil provocari aut timere; aliquando autem a parvis et infirmis moveri, si irascitur corpus et sic se habeat corpus sicut cum irascitur. Adhuc autem magis manifestum est hoc: nullo enim terrore imminente in passionibus fiunt timentes. Si autem sic se habent, manifestum est quod passiones rationes in materia sunt. Quare huiusmodi sunt termini ut irasci est motus huius corporis aut partis aut potentie ab hoc propter hoc. Et propter hoc iam phisici est considerare de anima aut omni aut huiusmodi.

Differenter autem diffiniet phisicus et dialeticus unumquodque horum, ut ira quid est. hic quidem enim appetitum contrarii doloris aut aliquid huiusmodi. ille autem accensum sanguinis circa cor aut caloris. horum quidem alius materiam reddit, alius vero speciem et rationem. hic quidem rationem, hic vero rem necesse hanc esse in materia huiusmodi. Sicut domus ratio quidem huiusmodi erit cooperimentum prohibens corruptiones a ventis et ymbribus et caumatibus. alius autem dicit lapides et lateres et ligna. Alius vero in hiis speciem propter hec quidem. Quis ergo phisicus horum utrum qui est circa materiam, rationem autem ignorant, aut qui est rationem solum? aut magis qui est ex utrisque? Illorum autem aliquis utique? aut non est aliquis circa passiones materie non separabiles sunt sed phisicus. est omnia est quecumque phisici corporis et huius materie opera passiones sunt. Quecumque autem non sunt huius alius est et de quibusdam quibusdam artifex est si contingat ut instructor aut medicus. non autem separabilium non in quantum huius corporis sunt passiones sunt, sed ex remotione mathematicus est; secundum autem quod sunt separabiles primus philosophus. Set redeundum est unde sermo dicebamus autem quod passiones anime non separabiles sunt a phisica materia animalium sine huiusmodi sunt desiderium et timor, et non sicut linea et planum. Intendentes de anima necesse est dubitare simul de quibus oportet dubitare oportet attendentes priorum opinionem comprehendere quicumque aliquid de ipsa contulit, ut bene quidem dicta accipiamus, si aliquid vero non bene hoc caveamus.

Principium autem questionis est apponere que maxime videntur inesse ipsi secundum naturam. Animatum igitur ab inanimato duobus maxime videtur differre motuque et sentire. Accepimus autem a genitoribus fere duo hec de anima. Dicunt enim quidam et maxime et primo animam esse id quod est movens. Estimantesque quod non movens ipsum non contingit movere aliud, unum eorum que moventur animam arbitrantur esse. Unde Democritus quidem ignem quendam aut calorem dicit esse ipsam. Infinitis enim existentibus figuris et athomis, que sunt spere rotunde

dicit ignem et animam, ut in aere que vocantur decisiones, que videntur per portes in radiis; quorum omne seminarium elementa dicit totius nature. Similiter autem et Leucippus. Horum spere rotundas animas propter id quod maxime possunt per omne penetrare huiusmodi figure et movere reliqua, cum moveantur et ipsa, arbitrantes animam esse adhibens animalibus motum et vivendi terminum esse respirationem. Conducente enim et continente corpora et repriment figuras prebentes animalibus motum ex eo quod neque ipse quiescere nullo modo extrinsecus auxilium fieri ingredientibus aliis huiusmodi in respirando; prohibere enim ipsas que insunt animalibus disgregari, cooperantes conducente et densante; vivere autem quousque possunt hoc facere.

Videtur autem et a Pitagoricis dictum eandem habere rationem intelligentiam. Dixerunt enim quidam ipsorum animam esse que sunt in aere decisiones; alii autem has moventes. De hiis autem dictum est propter id quod continue videntur moveri et si sit tranquillitas in maxima. In id autem feruntur et quicumque dicunt animam esse se ipsum moventem. videntur autem hii omnes accipere motum magis proprium esse anime et alia quidem omnia moveri propter animam, ipsam autem a se ipsa propter id quod nichil videre movens quod non et ipsum movetur. Similiter autem Anaxagoras animam dicit esse moventem et si aliquis alius dixit quod omne movit intellectus, non tamen penitus sicut Democritus. Ille quidem enim simpliciter idem animam et intellectum. Verum enim esse quod videtur ut bene fecerit Homerus quod Hector iacet aliquid sapiens. Non autem utitur intellectu tamquam potentia quadam circa veritatem, sed idem dicit animam et intellectum. Anaxagoras autem minus certificat de ipsis. multotiens quidem enim causam bene et recte esse intellectum dicit. alibi esse intellectum, cum anima idem. In omnibus enim ipsum inesse animalibus et parvis et magnis et honorabilibus et inhonorabilibus. non videtur autem secundum prudentiam dictus intellectus omnibus similiter inesse animalibus sed nec hominibus omnibus. Quicumque igitur in id quidem quod movetur consideraverunt animam, hii quod maxime motivum opinati sunt animam. Quicumque autem in cognoscendo et sentiendo que sunt ea, isti dicunt animam esse principia. Alii quidem plura facientes principia hec, alii vero unum hoc, sicut Empedocles ex elementis omnibus. Esse autem et unumquodque animam horum. Dicit quidem enim: cognoscimus terram terra, aqua aquam, ethere etheram, sed igne ignem manifestum, gaudium .i. concordiam, autem contrario dicitum .i. discordiam discordia corrupta. Eodem autem modo Plato in Thimeo animam ex elementis facit. Cognoscere enim simile simili, res autem ex principiis esse. Similiter autem et in hiis que sunt de philosophia dictis determinatum est a Platone. Ipsum quidem animal esse ex ipsa unius idea et prima longitudine latitudine et altitudine, alia autem dicit similiter modo. Adhuc autem et aliter. Intellectum quidem unum, scientiam autem duo. Singulariter enim in unum planum vero numerum opinionem. sensum vero firmi. huius quidem numeri species ipse et principia dicebantur, sunt autem ex elementis. Iudicantur autem res alie quidem intellectu, alie vero scientia, alie autem opinione, alie quoque sensu. Species autem et hii numeri sunt rerum.

Quoniam autem et motivum visa est animam esse et cognoscitivum, sic quidem complexi sunt ex utrisque constituentes animam esse

nium mouentem se ipsum. Differunt autem de principiis que sunt et quot sunt. maxime quidem corporea facientes et incorporea. ab hiis autem miscentes et ab utrisque principia referentes. Differunt autem et de multitudine hii quidem unum, alii autem plura dicunt. Consequenter autem hiis et animam esse tradunt. motiuum enim naturam primorum comprehenderunt non irrationabiliter. Unde visum est quibusdam ignem esse. et hic enim partibus subtilissimus et maxime elementorum incorporeum est et mouetur et mouet alia primo. Democritus autem et dulcius dixit referens propter quid unumquodque horum. hoc enim quod esse idem dicit et intellectum. hoc autem primorum esse et indiuisibilium corporum motiuum autem propter subtilitatem partes figuram autem figurarum dicit mobilissimam que rotunde spere esse dicit. hii autem intellectum esse dicunt quod igne. Anaxagoras autem videtur quidem dicere alterum animam quidem et intellectum sicut diximus prius. Utitur autem utrisque sicut una natura preterquam intellectum ponit principium omnium maxime. solum quidem dicit ipsum entium que sunt simplicem esse et immixtum et purum. assignat autem utraque eidem principio cognoscere et mouere dicens intellectum omne mouere. Videtur autem et Thales ex hiis que reminiscuntur motiuum quoddam animam opinari. Si quidem lapidem dicit animam habere quia ferrum mouet. Diogenes autem sicut et alii quidem aerem hunc opinans omnium subtilissimum esse et principium et propter hoc cognoscere et mouere animam secundum quod primum est. et ex hoc reliqua cognoscere secundum vero quod subtilissimum motiuum est. Et Eraclitus a

principium esse dicit. siquidem animam et vaporem ex quo alia constituit et incorporalissimum autem et fluens semper. quod autem mouetur motu mobili agnosci. In motu autem esse que sunt et ille arbitratus est et multi. Similiter autem hiis et Alcmeon videtur opinari de anima. dicit enim ipsam immortalem esse propter hoc quod comparatur immortalibus. hoc autem inesse ipsi sicut quod semper mouetur. moueri enim diuina omnia continue semper lunam solem astra et celum totum. Grossiorum autem et grossiorem aquam quidem contulerunt sicut Ypponus. Suadere autem videtur ex genitura quia omnium humida est et namque arguit sanguinem dicentes animam quoniam genitura non est sanguis. hanc autem esse primam animam. Alii autem sanguinem quemadmodum Critias ipsum sentire anime maxime proprium opinantes. hoc autem inesse propter naturam sanguinis. omnia enim elementa iudicem acceperunt preter terram. hanc autem nullus retulit nisi si aliquis dixit ex omnibus elementis esse aut omnia. Diffiniunt autem omnes animam tribus ut est dicere motu sensu incorporeo. horum unumquodque reducitur ad principia. Unde et in agnoscendo diffinientes ipsum aut elementum aut ex elementis faciunt. Dicentes similiter aliis preter unum dicunt simile cognosci simili. Quoniam autem omnia elementa anima cognoscit. constituit autem ipsam ex omnibus principiis. Quicumque igitur unam aliquam dicunt causam et elementum unum et animam unum ponunt ut ignem aut aerem. plura vero dicentes principia et animam plura dicunt. Anaxagoras solus impassibilem dicit intellectum que nulli aliorum habere

autem cum sit quod in cognoscat et propter quam causam nec ille dixit nec ex hiis que dicta sunt conspicuum est. quicumque autem contrarietates faciunt in principiis et animam ex contrariis constituunt. Quicumque autem alterum contrariorum calorem et frigus aut aliud. et animam similiter unum aliquid horum ponunt. Unde et nomina consequuntur. Alii calorem dicentes quia propter hoc et viuere putantur. Alii vero frigus propter respirationem et [illegible] vocari animam. Hec quidem de anima tradita sunt et propter quas causas dicant sic hec sunt.

Considerandum primum autem quid de motu est. fortassis enim non solum falsum est substantiam ipsius huiusmodi esse quemadmodum affirmant dicentes animam esse quod se mouens seipsam aut possibile se mouere. sed unum quoddam impossibilium est inesse ipsi motum. Quoniam quidem igitur non necesse sit mouens et ipsum moueri dictum est. Dupliciter enim mouetur omne aut enim secundum alterum aut secundum seipsum. secundum alterum autem dicimus quecumque mouentur ex esse in eo quod mouetur ut naute. non enim similiter mouentur ut nauis. hec quidem enim secundum seipsam mouetur illi autem ex esse in eo quod mouetur. manifestum autem in partibus est. proprius quidem est motus pedum ambulatio hoc autem et hominum est. non inest autem nautis tunc hec. Dupliciter dicto quod mouetur nunc intendamus de anima si per seipsam mouetur et participat motu. Cum autem motus quattuor sint loci mutationis alterationis augmenti et decrementi autem secundum unum horum mouebitur aut plures aut omnes. Si vero non mouetur secundum accidens natura inest motus ipsi. Si autem hoc et

locus. omnes enim dicti motus in loco sunt. Si autem substantia anime mouens seipsam non secundum accidens ipsi moueri inest ut albo aut tricubito. mouentur enim et hec. sed secundum accidens cui enim insunt id mouetur quod est corpus. Unde est locus ipsorum. anime autem erit secundum quod motu natura participat. Amplius autem si natura mouetur et violentia mouebitur et si violentia et natura. eodem autem modo se habet et de quiete. In quod enim mouetur natura et quiescit in hoc natura. in quod autem violentia quiescit in hoc violentia. Quales autem violenti motus anime erunt et quietes. nec fingere volentibus facile est reddere. Amplius autem siquidem sursum mouebitur ignis erit. si vero deorsum terra. horum enim corporum motus sunt. Hic eadem ratio et de mediis. Cum autem videatur mouere corpus rationabile est mouere motibus quibus ipsa mouetur. Si autem hoc est et conuertentibus dicere verum est quod secundum quod corpus mouetur hoc et hec. corpus autem mouetur secundum locum mutationem quare et anima mutabitur secundum corpus aut tota aut secundum partes [illegible] mutata. Si autem hoc contingit et exeuntem ingredi iterum contingeret. ad hoc autem sequeretur mortua animalium corpora [illegible] motus autem secundum accidens et si ab alio moueatur depellitur enim violentia animal. Non oportet autem cui ratio ipso inest moueri in substantia hoc ab alio moueri nisi secundum accidens sicut nec quod est per se bonum aut propter seipsum appetibile hoc quidem dicimus propter aliud esse bonum secundum illud alterum et alterius. animam maxime dicet aliquis a sensibilibus moueri si quidem mouetur. At vero si mouet ipsa seipsam et ipsa mouetur utique. Quare si omnis

motus ex distantia est secundum se ab eo
quomodo convenit et anima distabit a sub-
stantia secundum ipsam nisi secundum accidens se ip-
sam moveat. Sed et motus sive ipsius
Quidam autem et movere ple.
animam dicunt quod corpus in quo est
sicut ipsa movetur, ut Democritus
similiter dicens Philippo comediastri, di-
dascalo. Refertur enim Dedalum fecis-
se mobilem ligneam v. inmittuam ef-
fundentem argentum fusile. Simi-
liter autem et Democritus movens enim in quid-
em indivisibiles speras propter id quod aptena-
te sunt nequaquam manere contrahere
simul et movere corpus omne. Nos autem interro-
gabimus sic et quiescere facit idem.
Quomodo autem difficile est et impossibile dicere.
Omnino autem non sic movere anima corpus, sed
per voluntatem quandam et intelligentiam. Et
eodem modo autem Thimeus phisio
animam movere corpus. In eo enim quod con-
tingit moveri ipsam et corpus movet
propter id quod complexa ad ipsum est. Constitutam
enim ex elementis et depictam secundum ar-
monicos numeros quatenus sensumque cum
naturalem armonie habeat et ut omne
ferat secundum consonantes motus et
aspectum rectum in circulum reflexum
et dividens ex uno in duos circulos
dupliciter coadunatos iterum unum in septem
divisit in septem circulos tamquam essent
celi motus anime motus. Pri-
mum quidem igitur non bene dicitur magnitu-
dinem esse. Hanc enim omnis videlicet
esse vult qualem aliquando vocatur intel-
lectus. Non enim est ut anima sensibilis
neque est ut desiderativa. Horum enim mo-
tus non circulatio est. Intellectus autem
unus continuus est sicut et intelligen-

tia. Intelligentia autem intellectualia;
hoc autem consequenter unum, ut numerus sic unus
est, sed non sicut magnitudo unumquod-
dam est; neque intellectus sic continuus
aut impartibilis aut non sicut magnitu-
do aliqua continuus est. Qualiter enim
intelliget magnitudo cum sit in quali-
bet partium ipsius. Partium autem aut se-
cundum magnitudinem aut secundum punctum
si oportet et hanc partem dicere. Si quidem igitur secundum
punctum, hec autem infinita sunt. Mani-
festum est ergo quod nequaquam transibit.
Si vero secundum magnitudinem multotiens
aut infinities intelliget idem. Videtur autem
et semel contingere. Si autem sufficiens
est quibuslibet partium tangere, quid oportet
circulum moveri, aut omnino magni-
tudinem habere. Si autem necessarium est intelligere
totum circulum tangentem, quis erit
partium tactus. Amplius autem quomodo in-
telliget partibile in partibili aut
in partibile partibili. Necesse autem
intellectum esse circulum hunc. Intel-
lectus enim quidam motus intelligen-
tia est, circuli autem circulatio est. Si igitur
intellectus circulatio est et intelligentia, un-
de circulus erit cuius huiusmodi circulatio est
intelligentia. Autem semper aliquid intelli-
get. Oportet enim si quidem perpetua circulatio.
Practicarum quidem intelligentiarum sunt
termini. Omnes enim alicuius gratia sunt. Spe-
culative autem a rationibus similiter terminan-
tur. Similiter autem omnis dictio est aut diffini-
tio aut demonstratio. Demonstrationes vero et a principio
sunt et habent quodammodo finem sil-
logismum aut conclusionem. Si autem non conclu-
dantur, sed nec reflectuntur iterum in prin-
cipium, assumentes autem semper medium et
ultimum bene procedunt, sed circulo iterum

in principio reflectitur. Diffinitiones autem
omnes finite sunt. Amplius si ipsa circulatio
est iterum oportet multotiens intelligere idem.
Adhuc autem intelligentia assimila-
tur quieti cuidam et stationi
magis quam motui. Eodem autem modo et sillogismus. At vero
neque beatum neque leve, sed violentum
est. Si autem est motus ipsius non est substantia, et
contra naturam movebitur. Laboriosum est
autem et mixtum cum corpore nec possibile
absolvi, et adhuc fugiendum si
quidem melius est intellectui non cum cor-
pore esse quemadmodum et consuetum est
dici et multis videtur. Inmani-
festa autem et circulariter et circulo fer-
ri celum causa est; neque enim est anime substantia cir-
culariter ferri, sed secundum accidens sic movetur,
neque corporis causa est, sed anima magis illi.
At vero neque quia melius dicitur et convenit
propter hoc deum facere animam ferri circula-
riter quod dignius sit ipsi moveri quam
manere, moveri autem sic quam aliter.
Considerationem hic intentio alicuius rationibus ma-
gis propria hanc quidem dimittamus
nunc. Illud autem inconveniens accidit
et huic rationi et pluribus que de anima declarant.
Copulant enim in corpore ponentes animam
nichil determinantes propter quam causam et quo
habente se corpore. Et tamen videtur hoc necessarium esse;
propter enim communitatem hoc quidem agit
aliquid, illud autem patitur, et hoc qui-
dem movetur, illud autem movet. Horum autem
nichil inest ad invicem contingentibus.
Quidam autem solum argumentantur dicere
quale quid anima sit, de susceptibili autem
corpore nichil adhuc determinant,
tamquam contingens sit secundum pitago-
ricas fabulas quamlibet animam quod-
libet corpus ingredi. Videtur autem unum-

quodque propriam habere speciem et formam. Si-
militer igitur aliquid dicunt sicut si quis dicat tectoni-
cam in tibias induere. Oportet enim artem quidem
uti organis, animam autem corpore. Alia autem
quedam opinio traditur de anima credi-
bilis quidem multis et in una minor
quam dicte sunt. Rationes autem tamquam direc-
tas prebens et in communi factis rationibus. Armo-
niam enim quandam ipsam esse dicunt, et
namque armoniam temperamentum et com-
positionem contrariorum esse et corpus com-
poni ex contrariis. Et tamen armonia quedam
ratio est compositorum vel complexio. Quidam
autem et compositio. Anima autem neutrum potest esse horum.
Amplius movere non est armonie; animam
autem putant. Hoc autem maxime ut dicam con-
venit autem de sanitate magis dicere ar-
moniam et omnino de corporeis virtuti-
bus quam de anima. Manifestius autem si quis
reddere temptaverit passiones et opera anime
armonie cuidam; difficile enim est conve-
nire. Amplius autem si dicimus ar-
moniam in duo considerantes maxime
quidem in propria magnitudinum in quibus
habent motum et positionem compositionem ipsius que
maxima autem sic consonant quod nullum proprium
est accipere. Hinc autem et secundum eorum que
miscentur rationem. Neutro quidem igitur mo-
do rationabile est. Compositio autem corporis par-
tium multum investigabilis est. Multe enim
quidem compositiones multorum et multipli-
citer sunt; cuius igitur aut quomodo accipere con-
gruit intellectum compositionem esse, aut
et sensitivum aut et appetitivum. Simi-
liter autem et inconveniens est rationem contemperamen-
ti esse animam. Non enim eandem habet rationem
commixtio elementorum et secundum quam est os.
Accidet igitur multas animas habere et secundum
omne corpus si quidem omnia ex elementis commixta

tis sunt commixtionis aut ipsa armonia et anima est. Investigabit autem utique et hoc ab Empedocle. Unumquodque enim horum ratione quadam dicit esse. Utrum igitur ipsa anima est aut quae magis alterum aliquid fit in membris. Amplius autem utrum concordia cuiuslibet commixtionis anima sit aut quae secundum rationem, et haec utrum ipsa est aut alterum aliquid praeter rationem. Haec quidem igitur sunt huiusmodi opiniones. Si vero alterum est anima quam mixtura, quid igitur aliquando simul cum carnis esse removetur et cum aliis partibus animalis? Adhuc autem si quidem non unaquaeque partium habet animam et si non est ipsa anima compositionis, quid est quod corrumpitur anima deficiente? Quod quidem igitur neque armoniam possibile est esse animam neque circulariter moveri manifestum est ex dictis. Secundum accidens autem moveri sicut diximus et movere se ipsam, ut moveri quidem in quo est, hoc autem est moveri ab anima. Aliter autem non est possibile moveri secundum locum ipsam.

Rationabilius autem dubitabit aliquis de ipsa tamquam mota, in hiis considerans. Dicimus enim animam tristari, gaudere, confidere, timere, amplius autem irasci et sentire. Haec autem omnia motus videntur esse. Unde opinabitur aliquis ipsam moveri. Hoc autem non est necessarium. Si enim et quam maxime dolere aut gaudere aut intelligere motus sunt, et unumquodque horum moveri magis est, moveri autem ab anima est, ut irasci aut timere in eo quod cor quodammodo movetur. Intelligere autem hoc est aut forsitan alterum aliquid. Horum autem accidunt alia quidem secundum locum quorundam quae moventur, alia vero secundum alterationem. Qualia autem et quomodo sunt aliter ratio est. Dicere autem irasci animam simile est et si aliquis dicat animam texere et aedificare. Melius enim est fortassis non dicere animam misereri aut addiscere aut intelligere, sed hominem in anima. Hoc autem non tamquam in illa motu existente, sed aliquando quidem usque ad illam, aliquando quidem ab illa, ut sensus ab hiis, reminiscentia autem ab illa ad motus qui sunt in sensibilibus organis et quietes. Sed intellectus videtur substantia quaedam esse et non corrumpi. Maxime enim corrumperetur ab ea quae est in senio debilitate. Nunc autem sicut in sensibilibus accidit. Si enim accipiat senior oculum huiusmodi, videbit utique sicut et iuvenis. Quare senium non est in sustinendo aliquid animam, sed id in quo est, sicut in infirmitatibus et ebrietatibus. Intelligere igitur et considerare consumuntur alio quodam intus corrupto. Ipsum autem impassibile est. Intelligere autem et odire aut amare non sunt illius passiones, sed huius habentis illud secundum quod illud habet. Quare et hoc corrupto neque reminiscitur neque amat. Non enim illius erant, sed communis quod quidem periit. Intellectus autem fortassis divinum aliquid et impassibile est. Quod quidem igitur non possibile est moveri animam manifestum est ex hiis. Si autem penitus non movetur, manifestum quod neque a se ipsa.

Multum autem exhibit quae dicta sunt irrationabilius est numerum dicere animam esse se ipsum moventem. Insunt enim ipsis impossibilia, primum quidem quae ex eo quod moveri accidentia, propria autem ex eo quod dicunt ipsum esse numerum. Quomodo enim cogitare oportet intelligere unitatem motam et ab aliquo et quomodo impartibilem et indifferentem existentem? Si namque est motiva et mobilis, differre oportet.

Amplius autem quoniam dicunt motam lineam planum facere, punctum autem lineam, et unitatum motus lineae erunt.

Punctum enim et unitas est positionem habens. Numerus autem animae iam ubique est et positionem habet. Amplius autem a numero quidem si auferat aliquis numerum aut unitatem, relinquitur alius numerus. Plantae autem et animalium multa divisa vivunt, et tamen videntur eandem habere animam specie. Videtur autem igitur nihil differre unitates dicere aut corpora parva. Et namque ex Democriti speris si fiant puncta, solum autem maneat quantitas, erit aliquid in ipso hoc quidem movens, illud autem quod movetur, sicut in continuo. Non enim propter hoc quod est magnitudine differre aut parvitate accidit quod dictum est, sed quia quantum. Unde necesse est aliquid esse motivum unitatum. Si autem in animali movens est anima et quae est in numero, quare non movens et mobile, sed movens solum. Contingit autem quomodo in hanc unitatem esse? Oportet enim ipsi inesse quandam differentiam ad alias. Puncti autem solitarii quae utique erit differentia nisi positio? Si quidem igitur sunt aliae in corpore unitates et puncta, in eodem erunt unitates; optinebunt enim locum puncti. Et tamen quid prohibet in eodem esse si duae sunt et infinitas? Quarum enim locus indivisibilis est et ipsa. Si autem in corpore puncta numerus animae sunt, siquidem excipit punctis quae sunt in corpore numerus animae est. Si quidem excipit partes quae sunt in corpore numerus anima, quare non omnia habent animam corpora? Omnia puncta enim in omnibus videntur esse infinita.

Amplius autem quomodo possibile est separari animas et absolvi corporibus, si quidem non dividantur lineae in puncta? Accidit autem sicut diximus hinc quidem dicere corpus subtile esse ipsum ponentibus, hinc autem sicut Democritus moveri dicit ab anima ipsum in parvis motivis. Si quidem enim est anima in omni quod sentitur corpore, necesse est in eodem duo esse corpora, si corpus aliquod anima. Numerum autem dicentibus animam esse in uno puncto multa, aut omne corpus animam habere, si non quaedam innascitur differens fiat et alius quidam quam sunt in corpore punctorum. Accidit quoque corpus moveri a numero, sicut et Democritum diximus ipsum dicere movere. Quid enim est differre speras dicere parvas aut unitates magnas aut omnino unitates ferri; utrobique enim necesse est movere animal in eo quod moventur ipsae. Complectentibus igitur in idem et numerum et motum haec quidem accidunt et multa alia huiusmodi. Non enim solum diffinitionem animae impossibile est esse huiusmodi, sed et accidens. Manifestum autem et si quis argumentatur ex hac ratione necesse est has passiones et opera animae reddere, ut cogitationes, sensus, delectationes, tristitias et quaecumque alia huiusmodi. Sicut enim diximus prius, neque divinare facile est ex ipsis.

Tribus autem traditis secundum quos diffiniunt animam, alii quidem maxime motivum contulerunt in movendo se ipsam, alii autem corpus subtilissimum aut incorporalissimum aliorum. Haec autem quas dubitationes et contrarietates habent pertransivimus fere. Relinquitur autem considerari quomodo dicitur ex elementis ipsam esse. Dicunt enim quidam ut sentiant ea quae sunt et unumquodque cognoscant.

Necesse autem est accidere multa et impossibilia rationem. Ponunt enim cognoscere simile simili, tamquam animam ea ponentes. Non sunt autem haec sola, multa vero et alia. Magis autem fortassis infinita numero quae sunt ex hiis. Ex quibus igitur quid est unumquodque horum, sit cognoscere animam et sentire, sed com-

potentia quidem. cognoscet autem et sentiet:
et quid sit autem lapis aut caro est. aut os?
Similiter autem et aliorum compositorum.
Non enim quolibet modo se habentia
elementa horum unumquodque sunt, sed ratione
quadam et compositione, quemadmodum dicit et Empe-
docles os. Terra vero in capacitatibus in amplis
diffusionibus: duas ex octo partibus
contingit: quatuor vero vulcano
ossa autem alba facta sunt. Nichil enim
proficuum est esse elementa in anima nisi et ratio-
nes inerunt et compositio. cognoscet enim per
unumquodque simile. os autem aut hominem non
nisi et hec inerunt. Hoc autem quod impossibile sit nichil
oportet dicere. Nullus enim dubitabit si inest
anime aut lapis aut homo. Similiter autem et bo-
num et non bonum eodem modo et de aliis.
Amplius autem cum multipliciter dicatur id quod
est. Significat enim aliud quidem hoc aliquid, ali-
ud autem quantitatem aut qualitatem aut aliquod
aliud divisorum predicamentorum. utrum
ex omnibus erit anima, aut non? sed non videtur
communia omnium esse elementa. Utrum igitur
sunt substantiarum ex hiis solum? Quomodo igitur
cognoscet et quodque aliorum? Aut impossibile
est aut dicunt uniuscuiusque generis esse ele-
menta et principia propria, ex quibus animam
constare. erit ergo quantitas et qualitas et
substantia. Sed impossibile est ex elementis esse
substantiam et non quantitatem. dicentibus autem ex
omnibus hec et talia accidunt. Incon-
veniens autem est dicere quod est impassibile [illegible]
[illegible] namque ignem aut aerem
magis irrationabilium est et non dicere animalia
anima insit inconveniens est opinari. autem
videntur animam esse in hiis quoniam totum
partibus similis speciei. necesse est dicere
et animam similis speciei esse in partibus, sed
in opinando aliquid continentis in animalibus
inanimata fiunt. Si autem aer quidem discep-
tus similis speciei, anima autem esse similis. Aliud
sentire autem pars aliquid aut motum
ponitur similis aut intelligere: et cog-
noscere. Considerat autem dubitatores
et difficultates hiis dicit sicut Em-
pedocles quod corporeis elementis anima con-
ponitur et ad hec restatur que-
dam est quemadmodum enim in hiis et animalium
corporibus impleatur fere ut ossa
nervi pili nichil sentire videntur, quamvis hi
multa et sensu conveniret. Amplius autem
unicuique principiorum ignorantia
plurimorum intelligentia est cognoscet quidem
eorum unumquodque: multa autem ignorabit:
omnia enim alia. Accidit autem Empedo-
cli et insipientissimum esse deum. Solus
enim elementorum non cognoscet discordiam:
mortalia autem omnia ex omnibus enim unum-
quodque est. Omnino autem propter quam causam non omnia
habent animam quecumque sunt aut elementa
aut ex elementis uno aut pluribus aut ex
omnibus? necesse enim est unum aliquid cog-
noscere quedam aut omnia. Dubita-
bit autem aliquis et quid est unum faciens
ipsa. Materie enim comparantur elementa ma-
gis. Principalius est illud continens quecumque a-
nima aut esse aliquid est melius et an-
tiquius impossibile est. Inconveniens
autem intellectu. Adhuc rationabilius
enim esse hunc antiquissimum et nobilissimum et
principalium secundum naturam, elementa autem dicunt esse
prima eorum que sunt.

Omnes autem ex eo quod cognoscit et
sentit anima eorum que sunt ex elementis omnis
autem ex eo dicentes ipsam magis mo-
tivum non de omni dicunt anima. Neque enim
sentientia omnia motiva. Videntur enim
quedam esse manentia animalia secundum locum.

Tamen videtur hoc solo motu movere animam ani-
mal: autem quecumque intelligunt et sentiunt
niunt ex elementis faciunt. Videntur autem plan-
te vivere non participantes loci mutatio-
ne neque sensu. Et animalium multa intel-
ligentiam non habere. Si autem aliquis et hoc
consequatur ponatque intellectum partem
aliquam anime. Similiter autem et sensitivum
nec utique sic dicerent de omni anima neque de to-
ta neque de una. Hoc autem sustinuit
quidem et in orphaneis vocatis carminibus
dicit enim animam ex toto ingredi que
fertur a respirantibus ventis, neque pos-
sibile autem plantis hoc accidere neque animalium qui-
busdam, si quidem non omnia respirant. Hoc autem
latuit sic opinantes. Sive oportet animam
ex elementis facere, nichil oportet ex omnibus.
Sufficiens enim est altera coniugatione
se ipsum diiudicare et oppositum. Rec-
to enim et ipsum et obliquum cognoscimus.
Iudex enim utrorumque est regula. Obliquum
enim neque sui ipsius neque recti. Et in
toto autem quidam ipsam mixtam dicunt. Un-
de et Thales opinatus est omnia esse
plena deorum. Hoc autem habet quasdam dubitatio-
nes. Propter quam enim causam in aere aut in
igne existens anima non facit animal? Inmix-
tis autem et hec videtur melior esse in hiis. Dubitabit
enim aliquis propter quam causam in aere ani-
ma existens est in animalibus melior et immor-
talibus. Accidit autem utrumque irratio-
nabile et inconveniens. Namque dicere animal ignem aut
aerem magis irrationabilium est,
et non dicere animalia cum anima insit inconveniens.
Opinari autem videntur animam esse in hiis,
quoniam totum partibus similis speciei. Quare necesse
est ipsis dicere animam similis speciei partibus esse,
si in opinando aliquid continentis in
animalibus inanimata fiunt. Si autem aer quidem
discerptus speciei similis, anima autem
dissimilis partium, hoc quidem aliquid ipsius
est aliud autem non est. Necesse est igitur ipsam aut simili-
partialem esse aut non esse in quolibet parte omnis.
Manifestum igitur ex dictis est quod neque cognoscere
inest anime propter quod ex elementis non ipsam
bene neque vere dicitur.

Quoniam autem cognoscere anime est et sentire et
opinari. Adhuc autem concupiscere
et velle et omnino appetitus. Fit autem
et secundum locum motus in animalibus ab anima:
adhuc autem augmentum et iuventus et de-
crementum. Utrum toti anime horum unumquodque
inest et omni intelligimus et sen-
timus et aliorum unumquodque facimus
et patimur, aut partibus alteris altera et
vivere igitur utrum in aliquo horum sit uno
aut in pluribus aut in omnibus aut et ali-
a aliqua causa. Dicunt enim quidam par-
tibilem ipsam esse, et alio quidem intel-
ligere alio autem concupiscere. Quid igitur in-
quam continet animam si partibilis est apta
nata? Non enim est corpus. Videtur autem e con-
trario magis anima continere corpus. Re-
deunte enim exspirat et marcescit.
Si igitur alterum aliquid unam ipsam facit
illud maxime utique erit anima. Oportebit
autem et illud querere utrum unum autem multipartibi-
le. Si aliquid unum est, propter quid non mox et
animam unum esse? Si vero divisibile, iterum
ratio queret quid est continens, et sic pro-
cedit in infinitum. Dubitabit autem aliquis
et de partibus ipsius, quam potentiam habet
unaquaque in corpore. Si namque tota anima
omne corpus continet, convenit et partium
unamquamque continere aliquid
corporis. Hoc autem videtur impossibile. Qualem enim
partem aut quomodo intellectus continebit, grave
est et fingere. Videntur autem et plante

divise vivere et animalium quedam incisorum tamquam eandem habentia animam specie et non numero. Utraque enim partium sensum habet et movetur secundum locum in quoddam tempus. Si autem non perficiunt, nullum inconveniens est; instrumenta enim non habent quibus salvent naturam. Sed nichilominus in utraque partium omnia insunt partes anime, et similes specie sunt ad invicem et tote ad invicem, quasi quidem non separate sint, sed tota anima tamquam divisibili existente. Videtur autem et quod in plantis principium quoddam esse; hoc enim solo participant et alia et plante, et ipsa quidem separatur a sensibili principio; sensum autem nullum sine hoc habet. Incipit liber II.

Que quidem a prioribus tradita sunt de anima dicta sint. Iterum tamquam autem a principio redeamus temptantes determinare quid est anima et que utique erit magis communis ratio ipsius. Dicamus igitur genus unum quoddam eorum que sunt substantiam; secundum quod dicitur sic quidem et reliquum quod est. Huius autem aliud quidem sicut materia, que secundum se non est hoc aliquid, alterum autem formam et speciem secundum quam iam dicitur hoc aliquid, et tertium quod ex hiis. Est autem materia quidem potentia, species autem endelechia, id est actus; et hoc dupliciter, hoc quidem sicut scientia, illud autem sicut considerare. Substantie autem maxime videntur esse corpora, et horum phisica; hec enim aliorum principia sunt. Phisicorum autem alia quidem habent vitam, alia autem non habent; vitam autem dicimus esse per ipsum alimentum et augmentum et decrementum. Quare omne corpus phisicum participans vita erit substantia. Substantia autem sic sicut composita. Quoniam autem corpus est huiusmodi, vitam enim habens, non

erit corpus anima; non enim est eorum que de subiecto sunt corpus, magis autem sicut substantia et materia est. Necesse ergo est animam substantiam esse sicut speciem corporis phisici potentia vitam habentis. Substantia ergo actus est; ergo huius corporis actus est. Hic autem dicitur dupliciter: aliud quidem sicut scientia, aliud autem sicut considerare. Manifestum igitur quod sicut scientia; in eo enim quod anima est et sompnus et vigilantia est. Similis autem vigilantia est quidem ipsi considerationi, sompnus autem habitui non operationi. Prior ergo generatione in eodem scientia est. Unde et anima actus est primus corporis phisici potentia vitam habentis. Talis autem est quecumque organicum. Organa autem et plantarum partes sunt, sed penitus simplices, ut folium corticis est cooperimentum, cortex autem fructus; radices autem ori sunt similes; utraque enim trahunt alimentum. Si autem aliquid commune in omni anima oportet dicere, erit utique actus primus corporis phisici organici. Unde non oportet querere si unum est anima et corpus, sicut neque ceram et figuram, neque omnino uniuscuiusque materiam et id cuius est materia. Hoc enim unum et esse cum multipliciter dicatur, quod proprie est actus est. Universaliter igitur dictum est quid est anima. Substantia enim est secundum rationem; hoc autem est quod quid erat esse huiusmodi corporis, sicut si aliquod organorum phisicum esset corpus, ut dolabra; erat enim quod dolabre esse substantia ipsius, et anima hec; divisa autem hac non utique amplius dolabra erit, sed aut equivoce. Nunc autem est dolabra; non autem est huiusmodi corporis quod quid est esse et ratio anima est, sed phisici huiusmodi habentis principium motus et status in seipso. Considerare autem in partibus oportet quod dictum est. Si enim esset oculus animal, anima utique esset ipsius visus; hoc autem ipsi est substantia ipsius secundum rationem; oculus autem materia

est visus, quo deficiente non est amplius oculus nisi equivoce, sicut lapideus aut depictus. Oportet igitur accipere quod est in parte in toto vivente corpore; simile namque habet sicut pars ad partem, sic et totus sensus ad totum corpus quod sensitivum est secundum quod huiusmodi est. Est autem non abiciens animam quod in potentia sit sic ut vivere, sed quod habens. Semen autem et fructus potentia huiusmodi corpus est. Sicut quidem igitur incisio et visus, sic et vigilantia actus; sicut autem visus et potentia organi anima est; corpus autem quod potentia est. Sed sicut oculus est pupilla et visus, ita anima et corpus est animal. Quod quidem igitur non sit anima separabilis a corpore aut partes quedam ipsius, si separabilis apta nata est, non immanifestum est; quarundam enim actus partium est ipsarum. At vero secundum quasdam nichil prohibet, propter id quod nullius sunt corporis actus. Amplius autem non immanifestum est si sic est actus corporis anima sicut nauta navis. Figuraliter quidem sic determinatur et describatur de anima.

Quoniam autem ex incertis quidem certioribus autem fit certum et secundum rationem notius, temptandum iterum est sic aggredi de ipsa. Non enim solum quod est quid oportet diffinitivam rationem ostendere sicut plures terminorum dicunt, sed et causam inesse et demonstrare. Nunc autem sicut conclusiones rationes terminorum sunt, ut quidem tetragonismus quid est: quadratura est. Dicamus igitur equale altera parte longiori orthogonium esse equilaterale. Huiusmodi autem terminus conclusio est. Dicens autem quoniam est tetragonismus media rei inventio dicit causam. Dicamus igitur principium accipientes intentionis de-

terminare animatum ab inanimato in vivendo. Multipliciter autem ipso vivere dicto, et si unum aliquod horum insit solum, vivere ipsum dicimus, ut intellectus, sensus, motus, status secundum locum, adhuc motus secundum alimentum et detrimentum et augmentum est. Unde et vegetabilia omnia videntur vivere. Videntur autem in se ipsis habere potentiam et principium huiusmodi per quod augmentum et detrimentum accipiunt secundum contrarios motus locorum; non enim sursum quidem augentur, deorsum autem non, sed similiter in utroque et per totum quecumque aluntur et vivunt in fine quousque possunt accipere alimentum.

Separari autem hoc ab aliis possibile est, alia autem ab hoc impossibile est in mortalibus. Manifestum autem in hiis que vegetantur; nulla enim una ipsis inest potentia alia anime. Vivere quidem igitur propter hoc principium inest viventibus, animalia autem propter sensum primum; et non quod quidem moventur et non mutantia locum, habentia autem sensum animalia dicimus et non vivere solum. Animalium autem et sensus primus inest omnibus tactus. Sicut autem vegetativum potest separari a tactu et omni sensu, sic tactus ab aliis sensibus. Vegetativum autem dicimus huiusmodi partem anime qua et vegetabilia participant. Animalia autem omnia videntur tangendi sensum habentia. Propter quam causam autem utrumque horum accidit posterius dicetur. Nunc autem in tantum dictum sit solum, quoniam est anima horum que dicta sunt principium et hiis determinata: vegetabili, sensibili, intellectivo, motu. Utrum autem unumquodque horum est anima aut pars anime, et si pars, est utrum quidem sic sit separabilis ratione solum aut et loco, de quibusdam

ūo horū difficile ē nūc uidere. sʒ q̄dā
quidam dubitatōnē hñt. sicut enī ī
plantis q̄dam separata uidentur ui
uentia ⁊ diuisa ab inuicē tamq̄
existente in hiis aīa actu quidem
una ī unaq̄q; planta potētia aūt
plib; sic uidemus ⁊ circa alias dif
ferētias aīe accidē in diuisione ins
decisione q̄ decidunt ⁊ sensū enī
utraq; partiū ⁊ motum scđm locū
si aūt ⁊ sensum ⁊ fantasiā ⁊ appetitū
ubi quidem enī sensus ē ⁊ tristitia
⁊ leticia ē. ubi aūt hec sunt ex neccita
te ⁊ desiderium ē.

De intellectu aūt ⁊ pspectiua potē
tia nichil adhuc manifestū ē. sʒ
uīr aīe genus alterum eē ⁊ hoc solum
contingit separari sicut ppetuum
a corruptibili. Reliq̄ aūt partes aīe
manifestū ē ex hiis ē q̄ n̄ separabiles sūt
sicut quidam dicūt. Rōne aūt alte
ras eē manifestū ē. ex eo namq; q̄
sensitiuū ⁊ opinatiuū alterū ē. siqui
dem sentire ⁊ opinari ab ipso. Silr
aūt ⁊ aliorū unūquodq; q̄ dcā sunt
q aūt quib;dā alium oīa ī sunt h.
quib; uo q̄dam horū aliis aūt unū
solū h aūt facit drām aīaliū pp q̄
aūt cām si potius intendendū ē. silr
aūt ⁊ circa sensus accidit. Alie enī
q̄dam hñt oīs. Alie uo quosdam.
q̄dā aūt unū maxīe nccīn. s. tactum
Quō aūt quo uiuimus ⁊ sentimus
dupr dr sicut quo scimus. Dicīt aūt
hoc quidam sciam. Illud aūt aīam. In
utroq; horū dicīt scire. silr aūt ⁊ quo
sanamur aliud quidē sanitas. ali
ud aūt in q̄dam pte corpis aut ī to
to horū aūt sciacq; ⁊ sanitas forma

ē ⁊ spēs q̄dam ⁊ rō ⁊ ut actus suscep
tiui ē. h quidē scibil. illa uo sanati
ui. uidetur enī in paciente ⁊ dispōito
tuorū in eē actus aīam aūt eē hoc
q̄ uiuimus ⁊ sentimus ⁊ mouemur
⁊ intelligimus p̄mū. Quare rō q̄dam
erit ⁊ spēs ⁊ n̄ materia ⁊ subiectum.
Tripl. enī dcā subā sicut supius dixi
mus. h quidē spēs. Illa uo materia. ali
ud aūt ex utrisq;. horū aūt materia q̄
dem potentia. spēs aūt actus. Pēa ex
utrisq; aīatum n̄ eīt corpus ē actus
aīe sʒ ipsa corpis alicuius. ⁊ ppt hoc bn̄
opinantur quib; uidetur nec sine
corpore eē nec corpus aliq̄ aīam.
corpus enim quidē n̄ ē corpis quid
aliquid ē. ⁊ ppt hoc in corpe ē hui. ⁊
n̄ sicut priores in corpus aptabant
ipsam nichil diffinientes in quo ⁊ q̄
li ⁊ uē cum n̄ uideatur quodʒ accipe
contingens sic aūt fit ⁊ scđm rōnē
uniuscuiusq; actus in eo q̄ in potētia
ē ⁊ ppria materia fiūt actus natr
sic q̄ quidem ḡ actus quidā ē ⁊ rō
potentia hñtis huī eē manifestū est

Potenciarz aūt exhiis
aīe q̄ dcē sūt aliis quidē insūt
omīs. aliis uo q̄dam harz quib;dam
uo una sola potentias aūt dicīs ne
gatiuū appetitiuū sensitiuū mo
tiuū scđm locum intellectiuū. Inest
ē aūt plantis quidē uegatiuū solū
aliis autē ⁊ hec sensitiuū. siaūt sen
sitiuū ⁊ appetitiuū ē appetitus q̄
dem enī desideriū ⁊ ira ⁊ uoluntas
sunt alia aūt oīa hñt unū sen
sum tactū enim aūt sensus in ē hiis
leticia q; ⁊ tristicia ⁊ dulce. ⁊ trist
te. Quib; aūt hec cupiditas dulcis

[...]m habenti. tact⁹ [...]mentum

enī appetitus hec ē ad huc alimētī sen
sus ē sicut enī ⁊ humidis ⁊ calidis ⁊ frīs
alimitur uiuentia omīa. horū aūt
sensus tactus ē. sʒ aliorū sensibiliu
um scđm accidens. nichil enī in alimē
tum cfert sonus nec color nec odora
tus nec unū aliq̄ ē eorū q̄ tangunt.
esuries aūt ⁊ sitis dicīdie hīt. ⁊ esuri
es aūt ē calidi ⁊ sicci ē. Sitis aūt fri
gidi ⁊ humidi. humor uo ⁊ dulcedo
q̄dam horū ē. Certificandū aūt de
hiis pterius ē. nūc aūt ī tm̄ dcm̄ sit q̄
aīalib; hñtib; tactū ⁊ appetitus inest.
De fantasia aūt aut arte aut pma
gōne manifestū ē posterius aūt in
tendendū ē de hiis. Quib; adhuc ī ē
⁊ scđm locum motiuū. aliis aūt
intellectiuū. q̄ ⁊ intellectus ut
hoib; ⁊ si aliq̄ h̄i alterum. aut ho
norabilius. Manifestū ḡ q̄m eodem
modo una erit rō aīe ⁊ figure nequ
enim ibi figura ē pter triangulū
⁊ q̄ consequnter sūt nec hic aīa pter
pdcās ē. fiet aūt ⁊ in figuris rō cō
munis q̄ conueniet cū oīb; quid
ppria aūt nullius erit fige. silr aūt
⁊ pdcās aīab;. ūn ridiculū ē q̄re
cmunē rōnē ⁊ in hiis ⁊ in aliis que
nullius erit eorū q̄ sunt ppria rō nec
scđm ppriam ⁊ indiuiduā spēm di
mittentes hī. Silr aūt se hñt eis q̄
de figuris ē. ⁊ q̄ sunt scđm aīam sē
enī eo q̄ ē consequnter in potentia
quidē prius ē in figuris ⁊ ī aīatis ut
in tetragono quidē trigonū ē. In
sensitiuo aūt uegetatiuū. Quare unū
q̄q; q̄rendum ē q̄ sit uniuscuiusq;
aīa ut q̄ plante ⁊ q̄ hoīs ⁊ q̄ bestie
ppt quā aūt cām consequnter sic se hñt

considandum ē sine aūt uegetatiō se
sitiuū n̄ ē. a sensitiuo q̄ quidem sepa
tur uegetatiuū ut in plantis. Iterum
aūt sine eo quidē q̄ pōt tangere aliorū
sensuū nec unus ē. Tactus aūt sine aliis
ē. multa enī aīalium nec uisū nec au
ditum hñt. nec odoratus sensū ⁊ sensi
tiuorum aūt aliq̄ quidē hñt scđm locū
motū. alia uo n̄. ultimū ⁊ minimū hīt
⁊ aīmū ⁊ mētem ut homo aut hī ali
ud. Quib; enī ī ē aīmus corruptibiliu
um. hiis ⁊ reliq̄ omīa quib; aūt aliorū
unūquodq; n̄ omīb; aīmus sʒ quib;dā
quidē nec ymaginē alia aūt hac sola
uiuūt de speculatō aūt intellectu al
fa rō. Q; quidē ḡ de uno quoq; horū rō
ppissima hec ⁊ de aīa ē manifestū ē.

Necessariū aūt ē debentē de hiis in
tentōnē face accipe unūquodq;
ipsorū quid ē postea sic de hiis ⁊ de ali
is inuestigare. si aūt congruit dicē
quid unūquodq; ipsorū ut quid est
intellectiuum aūt sensitiuū aut uege
tatiuū. Prius aūt dicend' quid sit
intelligē ⁊ quid sentire priores enī
potentiis actus ⁊ pui scđm rōnem
sunt. si aūt sic hñt adhuc priora sē
opposita oz considerare de illis priū
si indigens eē determinare ppt eandē
cām ut de alimēto ⁊ sensibili ⁊ intel
ligibili. Quare pmū de alimēto ⁊ ge
neratōne dicendū ē. uegetatiua enī
aīa ⁊ aliis in ē ⁊ prima maxīe cōmu
nis potētia aīe ē. scđm q̄m in ē ui
uē oīb; quoq; sūt duo opa gnārē ⁊ a
limēto uti. Naturaliū enī omīb;
uiuētib; in ē q̄cūq; pfcā ⁊ n̄ inpfca
q̄m gnatōnē p se uariam hñt ⁊
hēre ē face alterum sic ē ipsum ē ⁊ al

quidem animal, plantam autem generat plantam, quatenus ipso esse divino participent secundum quod possunt; omnia enim illud appetunt, et illius causa agunt quecumque agunt secundum naturam. Id autem cuius causa sit dupliciter est: hoc quidem cuius, illud vero quo. Quoniam igitur communicare non possunt ipso esse semper et divino continuatione, propter id quod nichil contingit corruptibilium idem et unum numero permanere, secundum quod potest participare unumquodque communicat sic, hoc quidem magis, illud vero minus; et permanet non idem sed ut idem, numero quidem non unum, specie autem unum.

Est autem anima viventis corporis causa et principium. Hec autem multipliciter dicuntur. Similiter anima secundum determinatos modos tres est causa: et namque unde motus ipse est, et cuius causa, et sicut substantia animatorum corporum anima causa est. Quod quidem igitur sit sicut substantia manifestum est; causa enim ipsius esse omnibus substantia est; vivere autem viventibus esse est; causa autem et principium horum anima est. Amplius, eius quod est potentia ratio actus est. Manifestum autem est quod et propter quid causa anima est. Sicut enim intellectus propter hoc intelligit, eodem modo et natura, et hoc est ipsius finis. Huiusmodi autem in animalibus anima est et secundum naturam; omnia enim phisica corpora anime instrumenta sunt, et sicut animalium sic et plantarum, sicut quia propter animam sunt. Dupliciter autem dicitur quod huius causa est, debet esse et quo. At vero et unde primum est et que est secundum locum motus anima est; non autem omnibus inest viventibus hec potentia. Est autem et alteratio et augmentum secundum animam; sensus enim quedam alteratio esse videtur; nichil autem sentit quod non participat anima. Similiter autem et de augmento et decremento se habet; nichil enim corrumpitur neque augmentatur phisice nisi alatur; alitur autem nichil quod non communicet vita. Empedocles autem non bene dixit hoc addens augmentum contingere plantis deorsum quidem coradicatis propter hoc quod terra sic fertur secundum naturam, sursum autem propter ignem similiter. Neque enim sursum aut deorsum bene accipit; non enim omnibus idem est sursum et deorsum et omni; sed sicut caput est animalium sic radices plantarum sunt, si oportet instrumenta dicere altera et eadem operibus. Ad hec autem quid est continens in contraria que feruntur ignem et terram? Divellentur enim nisi aliquid esset prohibens; si vero hoc erit, hoc est anima et causa alimenti et augmentandi. Videtur autem quibusdam ignis natura simpliciter causa augmenti et alimenti esse; et namque ipsum videtur solum corporum esse aut elementorum quod alitur et augmentatur. Unde id et in plantis et in animalibus accipiet quis hoc esse eo quod operatur. Hoc autem concausa quidem quodam modo est, non tamen simpliciter causa, sed magis anima. Ignis enim augmentatur in infinitum quousque est combustibile. Natura autem constantium omnium est terminus et ratio et magnitudinis et augmenti. Hec autem anime sunt, sed non ignis, et rationis magis quam materie.

Quoniam autem hec potentia anime est vegetativa et generativa, et de alimento necessarium est determinare primo; determinatur enim secundum alias potentias hoc opere. Videtur autem alimentum esse contrarium contrario; non omne autem omni, sed quecumque contrariorum non solum generationem habent ex alterutris sed augmentum. Fiunt autem multa ex alterutris, sed non omnia

ut sanum ex laborante. Videntur autem neque illa eodem modo ad invicem esse alimentum, sed aqua quidem igni alimentum est, ignis autem non alit aquam. In simplicibus quidem igitur corporibus hoc esse videtur maxime, aliud quidem alimentum, aliud vero quod alitur. Habet autem dubitationem: dicunt enim hii quidem simile simili ali sicut et augeri; aliis autem sicut diximus esse videtur contrarium contrario, tanquam impassibile sit simile a simili; alimentum autem permutari et decoqui; permutatio autem omnibus est in contrarium aut in medium. Adhuc autem patitur aliquid alimentum ab eo quod alitur, sed non hoc quod alit ab alimento, sicut neque instructor a materia sed ab illo; hic instructor autem mutatur solum in actum ex otio. Utrum autem alimentum quod ultimo sit aut quod primo habet differentiam. Si vero utraque, sed hoc quidem non coctum, illud autem coctum, utrobique utique contingeret alimentum dicere. In quantum enim non coctum, contrarium contrario alitur; in quantum autem coctum, simile simili. Quare manifestum est quod dicunt quodammodo utrobique et recte et non recte. Quoniam autem nichil alitur nisi participans anima, animatum erit corpus quod alitur inquantum animatum est; quare et alimentum animatum est et non secundum accidens. Est autem aliud alimento et augmentativo esse; secundum enim quod quantum est aliquid animatum augmentativum est; secundum autem quod est hoc aliquid et substantia alimentum est; salvat enim substantiam et usque ad hoc est quousque alatur, et generationis factivum est, sed non eius quod alitur sed ut id quod alitur. Iam enim ipsa est substantia; generat enim nichil se ipsum, sed salvat. Quare huiusmodi anime principium potentia est possibilis salvare suscipientem

ipsam secundum quod est huiusmodi; alimentum autem preparat se operari. Unde privatum alimento non potest esse. Quoniam autem sunt tria, quod alitur et quo alitur et quod alit: quod quidem alit est prima anima, quod vero alitur est habens hanc corpus, quo autem alitur alimentum est. Quoniam autem a fine appellare omnia iustum est, finis autem generare ut ipsum, erit utique prima anima generativa ut ipsum. Est autem quo alitur dupliciter, sicut et quo gubernatur et manus et themo; hoc quidem movens et movetur, illud autem est movens solum. Omne autem necessarium est alimentum posse decoqui; operatur autem decoctionem calor; unde omne animatum habet calorem. Figuraliter quidem igitur alimentum quid sit dictum est; certificandum autem est de ipso posterius in propriis rationibus.

Determinatis autem hiis dicamus communiter de omni sensu. Sensus enim in ipso moveri et pati accidit, sicut dictum est; videtur enim quedam alteratio esse. Dicunt autem quidam et simile a simili pati. Hoc autem quomodo possibile aut impossibile sit dictum est in rationibus universalibus de ipso agere et pati. Habet autem dubitationem propter quid sensuum ipsorum non sit sensus, et quare sine hiis que sunt extra non faciunt sensum, cum sit ignis et terra et alia elementa quorum est sensus per se aut secundum accidens hiis. Manifestum igitur quod sensitivum non actu sed potentia est tantum. Unde sicut combustibile non comburitur ipsum secundum se ipsum sine combustivo; combureret enim se ipsum et nichil indigeret actu igne esse. Quoniam autem sentire dicimus dupliciter (potentia enim audientem et videntem audire et videre dicimus, et si forte dormiens aut iam sit operans), dupliciter utique dicetur et sensus, hic quidem sicut

et potentia. Ille vero sic et actu. Sumitur autem et sentire quod quidem potentia est et actu.

Primum quidem igitur sicut idem pati et moveri et agere dicimus. Namque est actus motus quidam, imperfectus tamen sicut in aliis dictum est. Omnia namque patiuntur et moventur ab activo et cum actu sunt. Unde est quidem tamquam a simili patitur, est autem tamquam a dissimili patitur: quod dissimile passum autem sustinens simile est.

Dividendum autem et de potentia et actu est. Nunc enim simpliciter dicimus de ipsis. Est enim quidem sic sciens aliquid sicut si dicimus hominem scientem, quoniam omnis homo scientium est et habentium scientiam. Est autem sic iam dicimus scientem habentem grammaticam. Uterque autem horum non eodem modo possibilis est. Sed hic quidem quia genus huius est et materia. Ille autem aliquid volens possibilis est considerare nisi aliquid prohibeat exterius. Iam autem considerans cum actu sit et proprie sciens est autem hoc. Utrique quidem igitur primi secundum potentiam scientes sunt. Sed hic quidem per doctrinam alteratus est et multotiens ex contrario mutatus in habitum alterum. Hic autem ex eo quod habet sensum et grammaticam non autem agit aliquomodo in agendo. Non est autem simpliciter neque pati, sed aliud quidem est corruptio quaedam a contrario, aliud autem salus magis est eius quod est potentia ab eo quod est actu et similis sic est sicut potentia se habet ad actum. Speculans enim fit habens scientiam quod vere aut non est alterari. In se ipsum enim est inductio et in actum, aut alterum genus alterationis. Unde non bene se habet dicere sapiens cum sapiat alterari, sicut neque edificatorem cum edificat. In actum quidem igitur seducere ex eo quod est potentia intelligens et sapiens non doctrinam sed alterationem denominationem habere iustum est. Sed ex eo quod est potentia addiscens et accipiens scientiam ab eo quod actu est et ad id alteratio (?), aut neque pati dicendum est sicut dictum est, aut duos esse modos alterationis, et secundum unam in privativas dispositiones mutationem et alteram in habitus et naturam.

Sensitivi quidem prima mutatio fit a generante. Cum autem generatum est, habet iam sensum sicut scientiam et sentire secundum actum. Similiter quidem dicitur considerare. Differt quidem quoniam huius activa et huius operationis exteriora sunt, ut visibile et audibile, similiter autem et reliqua sensuum. Causa autem est quoniam singularium secundum actum sensus est, scientia autem universalium. Haec autem in ipsa quodammodo sunt anima. Unde intelligere quidem in ipso est cum velit, sentire autem non est in ipso. Necessarium autem est esse sensibile. Similiter autem se habet et in scientiis sensibilium, quia sentiuntur et propter eandem causam, quia sensibilia singularium sunt et exteriorum. Sed de his quidem certificare tempus fiet et iterum. Nunc autem tantum sit distinctum, quoniam cum non simpliciter sit quod potentia dicitur, sed aliud quidem sicut utique dicimus puerum posse militare, aliud non sicut in aetate existentem, sic se habet sensitivum.

Quoniam autem innominata est ipsorum differentia, determinatum autem est de ipsis quoniam altera et quomodo altera sunt, uti necesse est ipso pati et alterari tamquam propriis nominibus. Sensitivum potentia est ut sensibile est iam actu, sicut dictum est. Patitur quidem igitur cum non simile sit, passum autem simulatur et est ut illud. Dicendum autem secundum unumquemque sensum de sensibilibus.

Dicitur autem sensibile tripliciter, quorum duo quidem per se dicimus sentire, unum autem secundum accidens. Duorum quidem proprium aliud est uniuscuiusque sensus, aliud vero commune omnium. Dico autem proprium quidem quod non contingit altero sensu sentiri, et circa quod non contingit errare, ut visus coloris et auditus soni et gustus humoris. Tactus autem plures habet differentias. Sed unusquisque iudicat de his, et non decipitur quoniam color est, neque quoniam sonus est, sed quid coloratum aut ubi, aut quid est sonans aut ubi. Haec quidem igitur dicuntur unicuiusque propria, communia quidem sunt motus, quies, numerus, figura, magnitudo. Huiusmodi enim neque uni sensui sunt propria, sed communia omnibus. Tactu enim motus quidem est sensibilis et visui. Et secundum accidens autem dicitur sensibile, ut si album sit Diari filius. Secundum accidens enim hoc sentitur, quoniam albo accidit hoc quod sentitur. Unde et nichil patitur secundum quod huiusmodi est a sensibili. Sensibilium autem propria secundum se proprie sunt sensibilia et ad quae substantia apta nata est uniuscuiusque sensus.

Cuius quidem igitur est visus, hoc est visibile. Visibile autem color est, et quod ratione quidem est dicere, innominatum autem contingit esse. Manifestum autem erit quod dicimus ingredientibus maxime. Visibile enim color. Hoc autem est quod secundum se visibilium, secundum se ipsum autem non ratione, sed quoniam in se ipso habet causam esse visibile. Omnis enim color motivus est secundum actum lucidi, et hoc est ipsius natura. Unde quidem non visibile est sine luce, sed omnis cuiuslibet color in lumine videtur. Unde de hoc primum.

Est igitur aliquid lucidum. Lucidum autem dico quod est visibile, non autem secundum se visibile ut simpliciter est dicere, sed propter extraneum colorem. Huiusmodi autem est aer et aqua et multa planorum. Non enim secundum quod est aqua neque secundum quod est aer lucidum est, sed quoniam est natura eadem inest utrisque huius et in superiori corpore. Lumen autem hoc est actus lucidi secundum quod est lucidum. Potentia autem in quo hoc et tenebra est. Lumen autem color est lucidi, cum sit actu lucidum ab igne aut huiusmodi quod est aut quod est sursum corpus, et hoc enim quoddam est et unum idem.

Quid quidem igitur lucidum et quid sit lumen dictum est, quoniam neque ignis est neque omnino corpus neque defluxus corporis ullius. Esset enim aliquod corpus et sic aut ignis aut huiusmodi alicuius praesentiam lucidi. Neque enim duo corpora possibile est simul in eodem corpore esse. Videtur autem lumen contrarium esse tenebrae. Est enim tenebra privatio huiusmodi habitus ex lucido, quare manifestum est quod huius praesentia lumen est. Et non recte dixit Empedocles neque si aliquis alius sic dixit, quod feratur lumen et extendatur in medio terrae et continentis, nos autem lateat. Hoc autem est et extra rationis actum et extra ea quae videntur. In parvo enim spatio lateret nos, ab oriente autem in occidentem latere magna quidem multum quaestio. Est autem coloris susceptivum non color, soni autem ad sonum. Non color autem lucidum aut invisibile est aut quod vix videtur, ut videtur esse quod tenebrosum est. Huiusmodi autem lucidum est, sed non cum sit actu lucidum, sed cum potentia. Eadem enim natura quandoque tenebra quidem quandoque lumen est.

Non omnia autem visibilia sunt in lumine, sed solum uniuscuiusque proprius color. Quaedam enim in lumine quidem non videntur, in tenebris autem faciunt sensum, ut quae ignea videntur et lucentia; non autem nominata sunt haec uno nomine, ut fungus, cornu, capita piscium et squamae et oculi; sed nullius videtur horum proprius color. Propter quam quidem causam haec visibilia sunt, alia ratio est. Nunc autem tantum manifestum est quoniam quod in lumine videtur quidem color est. Unde non videtur sine lumine; hoc enim erat ipsi colori esse, quod est motivum esse secundum actum lucidi; perfectio autem lucidi lumen est. Signum autem huius manifestum est. Si enim aliquis ponat habens colorem in ipsum visum, non videbit; sed color movet lucidum, ut aerem, ab hoc autem continuo existente movetur quo sentimus. Non enim bene dicit de hoc Democritus opinatus, si esset vacuum medium, perspici utique certe ut si formica esset in caelo. Hoc enim impossibile est; patiente enim aliquid quo sentimus fit ipsum videre. Ab ipso quidem igitur quod videtur colore impossibile est. Relinquitur igitur quod a medio. Quare necesse aliquid esse medium. Vacuo autem facto, non quidem certe, sed omnino nihil videbitur. Propter quam quidem igitur causam colorem necesse est in lumine videri dictum est. Ignis autem necesse in utrisque videtur, et in tenebris et in luce, et hoc ex necessitate; lucidum enim sub hoc fit lucidum. Eadem autem ratio est et de sono et de odore. Nihil enim ipsorum tangens id quod sentimus facit sensum, sed ab odore quidem et sono medium movetur, ab hoc autem quo sentimus utrumque. Cum autem super ipsum aliquis apposuerit sensibile, odorans aut sonans, non unum sensum facit. De tactu autem et gustu habet se similiter, sed non videtur. Propter quam autem causam, posterius erit manifestum. Medium autem sonorum quidem aer est, sonantis odoris autem innominatum est; commune enim quaedam passio est aeris et aquae, sicut lucidum colori, sic est habenti colorem quod est in utrisque hiis. Videntur autem aquatica animalia sensum habere odoris. Sed homo quidem et pedibus ambulantium quaecumque respirant, impossibile sunt odorare non respirantia. Causa autem et de hiis posterius dicetur.

Nunc autem et de sono primo et auditu determinemus. Est autem duplex sonus: hic quidem actus quidam, alius autem potentia. Alia enim non dicimus habere sonum, ut spongiam et pilos. Quaedam autem habent, ut es et quaecumque plana et levia sunt, quoniam possunt sonare. Hoc autem est ipsius medii generare sonum et auditus, scilicet sonum actu. Fit autem secundum actum semper sonus alicuius et ad aliquid et in aliquo; percussio enim est faciens. Unde et impossibile est cum sit unum fieri sonum. Alterum enim est verberans et quod verberatur. Quare sonans ad aliquid sonat. Et sine tactu non fit. Tangentium aliquid cum autem ictu tetigerit sonat. Ictus autem non fit sine motu. Sicut autem diximus, non quorumlibet contingentium ictus sonus est; nullum enim facit sonum pili, si percutiantur, sed es et quaecumque levia et concava sunt. Es quidem quoniam leve est; concava autem repercussione multos faciunt ictus post primum, impotenti exire quod motum est. Amplius audiuntur in aere et aqua, sed minus. Non est autem soni proprius aer neque aqua, sed oportet solidorum fieri percussionem ad invicem et ad aerem. Hoc autem fit cum permanet percussus aer et non salvatur. Unde si velociter et fortiter percutiatur sonat. Oportet enim praevenire motum verberantis fracturam aeris, sicut si congregationem aut cumulum lapillorum percutiat aliquis cum fertur velociter. Ecco autem fit cum ab aere uno facto propter vas determinante et prohibente ne frangatur, iterum aer repellitur sicut spera. Videtur autem semper fieri ecco, sed non semper certus, quoniam accidit in sono sicut et in lumine; et lumen enim semper repercutitur. Neque enim fieret penitus lumen, sed tenebrae extra solem; sed non sic repercutitur sicut ab aqua et aere aut aliquo alio leni. Quare et sit tenebram facere secundum quod lumen diffinivimus.

Vacuum autem dicitur recte proprium audiendi. Videtur enim esse vacuum aer, hic autem est faciens audire, cum moveatur continuus et unus. Sed propter id quod fragilis est non sonat, nisi leve sit quod percutitur. Tunc autem unum fit simul propter planum; unum enim leve est planum. Sonativum igitur est motivum unius aeris continui usque ad auditum. Auditui autem connaturalis est aer. Propter id autem quod in aere moto extrinsecus est intra movetur. Ob hoc non penitus animal audit, neque penitus transit aer; non enim penitus habet aerem movendam partem et animatam. Ipsum igitur immobile aer est propter id quod corruptibilis est, cum non prohibeatur corrumpi huius motus sonus est. Qui autem in auribus edificatur ad hoc ut immobilis sit, quatinus certe sentiat omnes differentias motus. Propter hoc autem et in aqua audimus, quoniam non ingreditur ad ipsum connaturalem aerem, sed neque in aurem propter reflexiones. Cum autem hoc accidat, quod aliquis audit, neque videt si in pupilla pellis; sed signum est audiendi aut non sonare aurem continue semper sicut cornu; semper enim quodam proprio motu aer movetur qui est in auribus. Sed sonus extraneus et non proprius est. Et propter hoc dicunt in vacuo audire et sonanti, quoniam audimus in habente determinatum aerem. Utrum autem sonat quod verberatur aut verberans? Aut utroque modo autem alio. Est enim sonus motus possibilis moveri hoc modo quo quidem resiliunt a levibus cum aliquis percutiat. Non igitur omne sicut dictum est sonat quod verberatur et verberans, ut si obviatur acus acui, sed oportet quod percutitur regulare esse. Differentiae autem sonantium in sono secundum actum ostenduntur. Sicut enim sine lumine non videntur colores, sic neque sine sono acutum et grave. Haec enim dicuntur secundum metaphoram ab hiis quae tangunt. Acutum enim movet sensum in parvo tempore multum, grave autem in multo paucum. Neque tamen velox est acutum, grave autem tardum, non est; sed fit huius quidem propter velocitatem huiusmodi motus, illius vero propter tarditatem. Et videntur similitudinem habere circa tactum cum acuto et hebeti. Acutum enim subito pungit, hebes vero pellit propter id quod movet, hoc quidem in pauco, illud autem in multo. Quare quidem accidit hoc quidem velox, aliud vero tardum esse. De sono quidem igitur sic determinatum est. Vox autem sonus est quidam animati. Inanimatorum autem nullum vocat. Sed secundum similitudinem dicitur vocare, ut tibicen et lyra et quaecumque alia inanimatorum extensionem habent et melos et locutionem. Videtur autem quod vox haec habet. Multa autem animalium non habent vocem, ut quae sunt sine sanguine, pisces et hii irrationabiles, siquidem motus aeris est sonus. Sed dicuntur vocare ut in Acheloo sonant branchiis aut alio quo

damatio sit. Vox autem animalis sonus
est et non in quolibet parte. Sed quoniam omne so-
nat verberante aliquo et aliquid et
in aliquo, hoc autem est aer, rationabiliter
utique vocabunt hec sola quecumque con-
tingunt aerem. Iam enim respirationem con-
gruit natura in duo opera sicut lin-
gua in gustum et locutionem, quorum qui-
dem gustus necessarius. Unde et pluribus
inest. Interpretatio autem est propter bene esse et sic et ad
calorem interiorem sicut necessarium est. Cau-
sa autem in aliis dicetur. Et ad vocem
ut sit bene. Organum autem respirationis
vocalis arteria est. Cuius autem causa hec
pars est, spiritus. Hac enim parte plus
habet calorem pedibus gradientia ali-
is. Indiget autem respiratione et circa
cor locus primus. Unde necesse intrinsecus
respiratum ingredi aerem. Quare percussio
respirati aeris ab anima que est in partibus ad
vocatam arteriam vox est. Non enim omnis
animalis sonus vox est sicut diximus. Est enim et lin-
gua sonum facere et tussientis. Sed oportet animatum esse
verberans et cum imaginatione aliqua
significativum. Enim quidam sonus vox est et non respi-
rati aeris sicut tussis. Sed in hoc verbe-
rat aerem eum qui in arteria ad ipsam. Sig-
num autem non posse vocare respirantem
neque expirantem, movet enim hoc retin-
ens. Manifestum autem est propter hoc pisces sine
voce esse. Non enim habent guttur. Ulterius arte-
riam hanc autem partem non habent quia non re-
cipiunt aerem neque respirant. Propter quid quidem igitur
causam alia ratio. De odore autem et olfa-
bili minus bene determinabile est dictis. Non
enim manifestum est quale quid igitur
sit odor sicut sonus aut color. Cau-
sa autem est quia sensum non habemus hunc cer-
tum sed priorem multis animalibus. Prave

enim homo odorat et nichil odorat o-
dorabilium sine leticia aut tristi-
cia. Sicut non existente certo quo sen-
timus rationabile autem hoc esse du-
ris et forte oculis colores sentire et
non per manifestas ipsis esse colorum
differentias nisi terrore et non terrore. Sic autem
et hominum genus odorant odores.
Videtur enim olfactus analogiam habe-
re ad gustum et species humorum cum
hiis que sunt odoris. Sed certiorem habemus
gustum propter id quod ipse quidam tactus est.
Hunc autem sensum homo habet certissimum.
In aliis enim deficit multo ab animalibus,
secundum autem tactum multo ab animali-
bus differenter certificat. Unde homo
prudentissimum est animalium. Signum autem
est et in genere hominum secundum id esse
quosdam ingeniosos et non ingeniosos. Secundum
autem aliud nullum. Forte autem carne in-
eptos mente, molles autem carne bene
aptos mente. Est autem sicut hu-
mor hic quidem dulcis, ille vero a-
marus, sic et odores sunt. Sed alia
autem habent proportionaliter odorem et hu-
morem. Dico autem dulcem odorem et dul-
cem humorem. Alia autem contrari-
a. Similiter autem et acer et austerus et a-
cutus et pinguis est odor. Sed sicut di-
ximus propter id quod non multum per mani-
festi sunt humores, ab hiis acce-
perunt nomina secundum similitudinem
rerum: dulcis autem in melle et croco, a-
cer autem in thymo et epithymo et in
huiusmodi, eodem autem modo et in ali-
is. Est autem et sicut auditus unus-
quisque sensuum hic quidem audi-
bilis et hic non audibilis, ille vero visi-
bilis et olfactus odorabilis et non odora-

bilis. Non odorabile autem aliud quidem
secundum id quod omnino impossibile est habere odorem,
aliud autem parvum habens et simile, et non
gustabile dicitur. Est autem et olfactus per
medium ut aerem et aquam. Etenim aqua-
tica videntur odorem sentire similiter
et que cum sanguine et que sine sangui-
ne, sicut et que sunt in aere. Et horum enim
quedam a longe occurrunt ad alimen-
tum que ab odore moventur. Unde et dubi-
um est si omnia que sub odore sunt similiter
odorant. Homo autem respirans odorat,
non respirans autem sed expirans spiritum
aut retinens non odorat neque a longe neque
a prope, neque si in nasali intus ponatur.
Et hoc quidem in ipso positum quo sentitur
insensibile est omnibus que sunt. Sed sine res-
pirare non sentire proprium est hominum.
Manifestum autem est temptantibus. Quare san-
guinea non habentia quoniam non respirant ita
quod quedam sensum habent preter eos qui
dicti sunt. Sed impossibile est siquidem odorem
sentiunt odorabilis enim sensus et ma-
li odoramenti olfactus est. Amplius autem
et corrumpi videntur a fortibus odoribus
ex quibus quidem est compositus ut ex
assa fetida et sulphure et huiusmodi. Olfacere
quidem habere necesse est. Sed non respirantia videntur
autem in hominibus differre hic sensus ad eum
qui est aliorum animalium sicut oculi ad e-
os qui oculi fortes sunt. Aliis enim
videntur habere sicut velamen id est palpe-
bras aliquas non moventes neque concavi-
tes non videt forte autem oculus nichil
huiusmodi habentes. Sed maxime vident que sunt
in aqua. Sic igitur et olfactus quo sentitur
aliis quidem non cooperimentum esse sicut o-
culus, aliis vero aerem recipientibus
habere cooperimentum quod respirantibus

discooperitur ampliatis venis et poris.
Et propter hoc respirantia non odorant in a-
qua. Necesse enim est olfactum habere respirantia.
Hoc autem facere in humido impossibile est.
Est autem odor sicci, sicut sapor est humor humi-
di. Olfactivum autem quo sentimus huiusmodi potentia.
Gustabile autem quiddam quod potest tan-
gi, et hec est causa non esse sensibile per medium
extraneum corpus, neque enim est et tactus. Et
corpus autem in quo est humor quod gus-
tabile in humido sicut positum in ma-
teria. Hoc autem quiddam quod tangi potest.
Unde et si in aqua essemus sentiremus immis-
sum dulce appositum. Non autem esset nobis sen-
sus per medium sed in eo quod misceretur
humido sicut est in potu. Color autem non
sic videtur in eo quod miscetur neque in de-
fluxionibus. Sicut quidem igitur medium nichil
est. Sed sicut color visibile, sic et gusta-
bile humor. Nichil autem facit humoris
sensum sine humiditate, ut sed in actu vel potentia habet
enim liquidum ipsum est et velut salsum lingue.
Sic autem visus visibilis est et invisibilis,
tenebre autem invisibiles est. Iudicat
autem et ipsam visus, adhuc autem et valde
splendidi est. Hoc autem invisibile est
alio autem modo tenebra. Similiter autem et au-
ditus sonique et silentii, quorum autem ali-
ud audibile, aliud non audibile, et magni
soni sicut visus est splendidi. Sicut
enim parvus sonus inaudibilis quodam
modo et magnus et violentus. In-
visibile autem aliud quidem dicitur sicut et ma-
lum omnino in aliis. Aliud autem quoniam aptum
natum non habet aut prave. Sicut non
gressibile et quod sine gradu dicitur. Sic autem
gustus gustabilis et non gustabilis.
Hoc autem est parvum habens humorem aut cor-
ruptivum gustus. Videtur autem prin-

gustus·u·quidē vtrius[que]·s[ed] hic quidē p[ri]mus t corruptiu[us] gust[us]·illd vo ē u[er]um ē aut cōmune ta ctus et gustus potabile t nō pota bile·

ipo le

cipiū eē potabile t n̄ potabile· oīm
aū hu̅idū gustabile ē necēē t quo
sentimus ipm nō humidū eē actu·
nō in po̅·hu̅idum fi· patitur enī a
liquid gustus a gustabili· scdm q̄d
gustabile ē· Necē ergo ē humidū
fi·humid' quidē possibile saluari
Non aū hu̅idū ē gustatiuū quo se
timus· Signū aū ē q̄ nō scdm sic
cam existente linguā sentire·nō nis
cum humidā· hic enī tactus fit pri
mū humidi· Sicuti cū aliquis g
ter fortem humorē gustet p̄ea al
terū · ut laborantib[us] oīa amara ui
dentur· pp̄ q̄ lingua plena hīi hu̅i
ditate sentit· Spēs aū humo
rū sicut t in colorib[us] simplices quidē
contrarie sunt· dulce t amarū·hī
te aū sunt· cū hac quidem pingue
cū illa uo salsū· Media aū horū·
acre t austerum t acutū fere enī hec
uidentur eē differē humorū q̄r gus
tatiuū ē po̅·hī· gustabile uo facti
uū ē actu hī·

De eo aū q̄ pōt tangi t tactu ea
dem rō est· Si enī tactus n̄ ē unū
sensus s[ed] plēs necē ē t q̄ tangi pos
sint sensibilia plā eē· Ht aū dubi
tatōm utrū plēs sint aut unus· Et
quid ē quo sentimus t q̄ ē sensitiuū
utrū caro t in aliis sit sile aut n̄ sed
hoc quidē ē medium· s[ed] primū quo
sentimus aliud quid ē intus omnis
enī sensus cōtrietatis unius eē uidetur
ut uisus albi t nigri· auditus grauis t a
cuti gustus amari t dulcis· In eo aū
q̄ tangi pōt multe sunt cōtrietates
calidum· frigidū siccū humi
dum durū t molle t alior[um] q̄cūq[ue]

sunt hī· Ht aū q̄ndam solonem ad
hanc dubitōnē quīa q[ue] t aliis sensi
b[us] sunt contrietates plēs ut in uo
ce n̄ solum acumē t grauitas·Sz t
magnitudo t puitas leuitas t aspi
tas uocis t similia· Sunt aū t circa
colorē differē hī· alie· s[ed] q̄ sit unū
subm sic auditu sonus sic tactu
n̄ unū eē manifm ē· Utrū aū quo
sentimus intus aut nō·s[ed] mox caro
nullm uidetur eē signū nō fi sen
sum simul cum hīis q̄ tanguntur t
enī nūc si aliquis nō carnem circa
extendit ut pellem faciens simili
sensum mox tangens nūq[ue] significat
t tū constat in hoc id quo sentimus·
si aū naturale fiat cerius ȝ demō
strabitur utiq[ue] sensus pp̄ hī p̄te corpis·
uidetur aū sic se hre sic utiq[ue] si circa
larēt nob aptus natus eēt aer· uide
remur enī uno quodā sentire t so
nū t odorē t colorē t unus quidā
sensus eēt uisus t auditus t olfcūs·
Nūc aū q̄m determinatum ē p̄ q̄ fiunt
motus manifesta sūt p̄dcā· quib[us]
sentimus altaeē tactus' hoc qui
dem maifm est· aut ex aere quidē
enī aq̄ aut in ple ē constare aīa
tum corpus· Oz enī aliquid firm
eē· Relinquitur aū mixtū ex terra
t hiis eē ut nerui t caro t sile
q̄r necē ē eē t corpus eē medium
possibile tangere q̄ aptum natū
sit p̄ q̄ fiant sensus cum sint plēs
Demonstrat aū q̄ plēs sint in lin
gua tactus omnia enī q̄ tangi pos
sūt sentit sed eandē parte t humo
rem· Siquidē g̃ t alia caro senti
ret humorē uideretur unus t idē

q̄ nō eē

t si idem eē sensus gustus t tactus·
Nunc aū duo sūt pp̄ id q̄ n̄ con
uertunt· Dubitabit aū aliquis
si oē corpus profundū hīt· hec aū
ē tertia magnitudo· quorū aūt
duū corporū mediū ē aliq̄ corpus
n̄ contingeret ad inuicē ipsa se tan
gere· humidū aū n̄ ē sine corpore nō
humectū· s[ed] necē ē aquā eē aut hre
aquā· Que uo tangunt ad in
uicē in aq̄ nisi sicca extrema sint
necē ē aquā hre mediū quo reple
ta sunt ultima· Si aū hoc uerē
impossibile ē tangere aliquod aliud in aq̄
sine medio. eodē aū modo ē in aere
Sīl' enim se hēt aer ad ea q̄ sunt in
ipo aqua· latet aū magis nos sic
t q̄ sunt in aq̄ aīalia· si humectum
tangit humectū· Utrum g̃ oīm
simili[ter] sit sensus aut aliorū a
liter sic ut gustus quidem tactus
in eo q̄ tangunt· Alii aū alonge
sentiunt· hoc aū n̄·s[ed] durū t molle p
alia sentimus sic sonabile t uisibile
t odorabile· s[ed] alia alonge· alia uo
ap̄pe sentiunt· Unde latet quīa oīa sen
timus p medium s[ed] in hiis latet
magis sic diximus prius t si p pel
lem sentiamus omnia q̄ tangi pos
sunt latente quīa phiberet· Sic
utiq[ue] hēmus in aq̄ aere· uidemur enī
nūc tangere q̄ possunt tangi t
nich eē p medium· s[ed] differt id q̄
pōt tangi a speculatiuis t sonati
uis· quīa illa sentimus ex eo q̄ me
dium facit nos aliquid· Que uo
sentiri possunt n̄ a medio sunt sic
p clipeū percussus ē s[ed] simul utraq[ue]
actus parti· Omnino aū uidetur ca

ro t lingua sicut aer t aq̄ ad uisum t
auditū t olfcūm se hūt sic se hre ad
hoc quod sentimus sic illorū unūq[ue]q[ue] ut si
sup illd ponat q̄ quo sentimus q̄ si
tangitur nō hic nō ibi fiet utiq[ue]
sensus· ut si aliquis corpus album
in oculm ponat ultimū· aut t in.
ē q̄ intus sit possibile tangi sensi
tiuū· Si enī utiq[ue] acut sicut t in
aliis· apposita enim sup id n̄ sentiunt
n̄ sentiunt· Sr aut carne positam
sentiunt q̄r medium illius q̄ tan
gi pōt caro ē· Sunt quidē g̃ que
tangi possunt differē corpus scdm
q̄ ē corpus· Dico aū differe q̄
esta determinant calidum frigidum
siccū humidū de quib[us] prius dixi
mus in hiis q̄ sunt de elementis· Id aū quo
sentimus hoc q̄ pōt tangere in quo
uocatus tactus ē sensus primo pō
hīi ptē sentire enī pati quoddā est
q̄r faciens q̄le ipm actu ē hīi illud
cum sit pōa· Unde simile calido t frigi
dū aut duro t molle n̄ sentimus
s[ed] excellentias tamq̄m sensu ut in
medietate q̄dam existēte in sensi
bilib[us] cōtrietatib[us]· t pp̄ hoc discer
nit sensibilia· Mediū enī discre
tiuū ē· fit enī ad utrūq[ue] ipsorū alte
rum ultimorū· Et oz eē sic debitus se
tire album t nigrū· Neutrū uo ho
rū ē actu potētia aū utraq[ue] sunt
sic aū t in aliis t in tactu nō calid
nō frigidū· Amp aū sicut uisib[ilis]
lis t in uisibilis erat quodam m
uisus· Sil' aū t reliquis opposito
rum sic t tactus ē ipius q̄ tangi t
n̄ tangi pōt· Oz aū tangi n̄ pōt
ē p̄uam hīt differentiam eorum hīis q̄

uo n̄ sup illd ponat

tangi possunt ut passus est aer 7
sunt eorum. que tangi possunt excel
lentie sicut sunt 7 corruptiua sed
est unicuique sensui de eis et figura
Universaliter autem de hic
omni sensu oportet accipere quoniam
quidem sensus est susceptiuum sensi
bilium specierum sine materia. ut ce
ra anuli sine ferro 7 auro recipit
signum. accipit autem aureum aut
eneum signum sed non in quantum aurum
aut es. Similiter autem 7 sensus uniuscuiusque
quia ab habente calorem aut humo
rem aut sonum patitur. sed non in quan
tum unumquodque eorum dicitur. sed in quantum
huiusmodi est aut secundum rationem quo autem
sentimus primum est in quo huiusmodi potentia est.
Est quidem igitur idem sed esse alterum est mag
nitudo quidem enim aliqua erit que sentit.
Non tamen sensitiuum esse neque sensus mag
nitudo est sed ratio quedam 7 potencia illius
est. Manifestum autem ex hiis est 7 propter quid
sensibilium excellentie corrumpunt
instrumenta quibus sentimus. namque si sit
fortior eo quo sentimus motus sol
uitur ratio. hoc autem sensus est sicut sym
phonia 7 thonus percussis fortiter
cordis. Et propter quid plante non sen
ciunt habentes quandam partem animatam
7 aliquid patientes sunt ab hiis que
tangi possunt. namque frigescunt
7 calefiunt. causa enim est non habere medie
tatem neque eiusmodi principium potens spe
cies recipere sensibilium sed pati cum
materia. Dubitabit autem aliquis si pa
tiatur ab odore quod impossibile est olfacere
aut a colore non possibile est uidere. Si
militer autem 7 in aliis. Si autem quod est olfactibile
odor est. si aliquid facit odorem olfac
tum facit. quare impossibilium olfac
tum habere nichil possibile est pati ab
odore. Eadem autem ratio in aliis. nec pas
sibilium sed in quantum unumquodque sensi
tiuum est. Simul autem materia est 7 sic. neque enim
lumen 7 tenebra neque sonus neque odor ul
lum facit in corpore. sed in quibus est ut
aer quidem cum tonitru scindit ligna.
Sed possibilia tangi humores faciunt.
Si enim non, a quibus patientur inanimata
7 alterantur. ergo ne 7 illa faciunt.
aut non omne est corpus passiuum ab odo
re 7 sono 7 patientia 7 determinata non
manent. ut aer. fetet enim sicut pa
ciens. Quid igitur est odorare preter pa
ti. aut odorare sentire est. aer autem
paciens mox sensibilis fit.
Quoniam autem non sit sensus preter quinque. di
co autem hos uisum auditum ol
factum gustum tactum ex hiis credet
aliquis. Si enim omnis cuius est sensus est tac
tus 7 nunc habemus sensum. Omnes enim
possibile tangi secundum quod potest tan
gi. passiones tactu sensibiles sunt.
Necesse autem est si aliquid deficiat aliquem sen
sus 7 organum aliquod nobis deficere 7
quecumque quidem ipsi tangentes senti
mus tactu sensibilia sunt quem contin
gimus habentes quecumque uero per media
7 non ipsa tangimus simplicibus dicta
tis tangimus. Dico autem ut aere
7 aqua. Habet enim se sic quare si aliquid
per unum organum plura sensibilia fuerint
quam altera ad inuicem sunt, genere necesse
est habentem huiusmodi quo sentit utrorumque sen
sitiuum esse ut si ex aere est quo sentit
7 est aer 7 soni 7 coloris medium. Si uero
plura eiusdem sint ut coloris 7 aer
7 aqua. utraque enim lucida 7 qui alterum
ipsorum est habens solum sentiet ipsum per utraque.
Simplicium autem ex duobus hiis est ea tantum
ut sentiunt solum sint aer 7 aqua. pupil
la quidem enim ex aqua. auditus uero ab ae
re olfactus autem ex altero horum. Ignis autem
nullius est aut communis omnibus. Nichil
enim sine calore sensitiuum est. Terra uero
aut nullius est aut in tactu maxi
me miscetur. Unde relinquitur utique
quod nullum esse id quo sentiunt extra
aerem 7 aquam. hec autem 7 nunc quedam habent
animalia. Omnes ergo sensus habentur. non
autem ab imperfectis uidetur enim 7 talpa
sub pelle habere oculos. quare nisi sit ali
quod alterum corpus 7 passio que nulli est
quorum sunt hic corporum nullus deficiet sen
sus. At uero neque communium possibile esse
id quo sentimus aliquod proprium quecumque
sentimus secundum accidens ut motum sta
tum magnitudinem figuram numerum unum. hec enim omnia
motu sentimus ut magnitudi
nem motu quare 7 figuram. magnitudo
enim quedam figura est. quiescens autem
in eo quod non mouetur. Numerum uero nega
tione continui 7 propriis. unusquisque
enim unum sentit sensus. quare
manifestum est quod impossibile est cuiuslibet proprium
unum sensum esse horum ut motus sic
enim erit sicut nunc uisu dulce sentimus.
Hoc autem est quoniam utriusque contingimus
habere sensum secundum id quod simul cog
noscimus. Si uero non, nequaquam utique sed
aut secundum accidens sentiremus ut cleo
nis filium. 7 quia cleonis filius est sed
cum. Quare 7 hunc autem accidit filium cleo
nis esse. Communium autem habemus iam sensum
communem non secundum accidens. non ergo proprium
neque enim sentiremus utique sed aut
sic sicut dictum est. cleonis filium nos
uidere ad inuicem autem propria secundum accidens
sentiunt sensus non secundum quod ipsi
sunt sed secundum quod unus est. cum simul fiat sen
sus in eodem ut cum colera sit amara 7
rubicunda. Non enim alterius est. quoniam utraque
unum sunt. ob hoc 7 decipitur si sit rubi
cundum coleram opinatur esse. In
quiret autem aliquis cuius causa plures habemus sen
sus sed non solus unum aut quoniam minus la
teant contingentia communia ut mag
nitudo 7 numerus. Si enim esset uisus solus
7 ipse albi latent utique magis uiden
tur esse omnia propter id quod se consequuntur ad in
uicem simul ut color 7 magnitudo.
Nunc autem in altero sensibili communia sunt
manifestum facit. Quod aliud quiddam unum
quodque ipsorum. Quoniam autem sentimus quod
uidemus 7 audimus. necesse est aut uisu
sentire quod uidet aut altero sed idem erit
uisus 7 subiecti coloris quare aut duo
eiusdem erunt aut idem eiusdem. Am
plius autem si 7 alter sit sensus uisus aut in
infinitum procedet. aut ipse sui ipsius erit
Quare in primo hoc faciendum est.
Habet autem dubitationem. si enim uisu sentire uide
re est. uidetur autem color aut habens hunc si
indicat aliquis quod est uidens et colorem
habebit primum uidens. manifestum est igitur quod non est
unum uisu sentire 7 uidere. Etenim cum non
uidemus uisu discernimus 7 tene
bras 7 lumen. sed non similiter. amplius autem 7
uidens est tanquam coloratum quo enim sen
timus susceptiuum est sensibilis sine
materia unumquodque. unde abeuntibus sensi
bilibus insunt sensus 7 fantasie
in quibus sentiunt. Sensibilis autem
actus 7 sensus idem quidem est 7 unus. esse
autem ipsorum non idem. Dico autem ut est sonus
secundum actum 7 auditus secundum actum

indicat

7 uide

est enim auditivum habens non audire et habens so
num non semper sonat. cum autem actu operetur
possibile audire et cum sonet possibile sonare
tunc secundum actum auditus sensus
fit et secundum actum sonus quorum diceret ali
quis alterum quidem esse auditionem
alterum vero sonationem. Si igitur est motus
et actio et passio in eo quod agitur. Necesse
est et sonum et auditum qui est secundum actum
in eo quod est secundum potentiam esse. activi
enim et motivi actus in patiente fit. Unde non
necesse est movens moveri. Sonativi igitur
actus et impotentie fit sonus sona
tivi est autem sonatio. auditivi autem au
ditus auditio. Duplex enim auditus
et duplex sonus est. eadem autem ratio est
et in aliis sensibus et sensibilibus. sicut
actio et passio est in patiente et non in a
gente. sic et que est sensibilis in sensiti
vo est. Sed in quibusdam nominatum est
quando utrumque ut sonatio et auditio. In
quibusdam autem non nominatum est utrumque
gustus gustativum est. humoris autem
non nominatum est. Quoniam autem unus est ac
tus sensibilis et sensitivi esse vero alte
rum est. necesse est ergo simul corrumpi et
salvari. Sic dictum est auditum et sonum
et humorem et gustum. et alia similiter.
dicta autem secundum potentiam non necesse est.
Sed priores phisiologi hoc non bene di
cebant. nichil opinantes neque album
neque nigrum esse sine visu neque humo
rem sine gustu. Sic quidem enim dice
batur recte. Sic autem non recte. dupliciter
enim dicto sensu et sensibili hic quidem
secundum actum ille vero secundum potenti
am. debuit autem accidit quod dictum est
sed in aliis non accidit. Sed illi simpliciter
dicebant de dictis non simpliciter. Si

Ut visio dicitur visus actus. Que vero est colo ris non nomi nata est.

autem simphonia vox quedam est. vox
autem et auditus est sicut unum. non idem et est sicut
non idem et unum. proportio autem est simpho
nia. Necesse est et auditum rationem quandam
esse et propter id corrumpit unumquodque ex
cellens et acutum et grave auditum
et in humoribus gustum et in co
loribus visum forte fulgidum et opa
cum et olfactu forte odor et dulcis
et amarus tamquam ratio quedam sit sen
sus. Unde et dulcia quedam sunt cum di
cantur pura et inmixta sunt ad ratio
nem. ut acutum aut dulce aut
salsum salsum dulcia enim tunc
sunt. Omnino autem magis mixta sim
phonia est quam acutum aut grave. tac
tus autem calefactibile et frigorabi
le. sensus sed ratio est. excellentia autem
tristatur aut corrumpitur. Unus
quisque quidem igitur sensus subiec
ti sensibilis est qui est in eo quod sensi
tivum secundum quod sentitur et discernunt
subiecti sensibilis differentias. ut
album quidem et nigrum visus. dul
ce vero et amarum gustus. similiter autem
sic se habet et hoc et in aliis.
Quoniam autem album et dulce et unum
quodque sensibilium ad unumquodque
discernimus quodam et sentimus
quod differunt. Necesse igitur sensu. sensi
bilia enim sunt. Et manifestum
est quoniam caro non est ultimum id quo sen
timus. necesse enim esset tangens ip
sum discernere discernens. neque
enim in separatis contingit discer
nere quod alterum sit dulce ab al
bo. sed oportet uno quodam utrumque
manifesta esse sic igitur sese habet et sic hoc er
go. Illud autem tu sentis manifestum

utrique est quoniam altera ad invicem sunt.
Oportet autem unum dicere quoniam alterum alterum enim
dulce ab albo. dicit ergo idem. quare si
cut dicit sic intelligit et sentit quod
igitur non possibile sic separatis iudicare
separata patet. Quod autem neque in separa
rato tempore adhibitum est. Sic enim dicit
cum alterum sit bonum et malum sic
et quoniam alterum dicat quoniam alterum et alterum est
vero secundum accidens ipsum est. quoniam dico ut nunc
dico quoniam alterum est non tamen quoniam nunc alterum sit
sed dicit sic et nunc et quoniam nunc. Simul
ergo est quare in divisibile et indivisibi
li tempore. At vero impossibile est simul con
trarios motus moveri circa idem secundum
quod indivisibile et in divisibili tempore
si enim dulce sic movet sensum et in
telligentiam. amarum autem contrario et
album aliter. igitur simul quidem et numero
in divisibile et indivisibili tempore
est autem separatum esse igitur quodammodo qui
dem sic divisibile divisa sentit est
autem sic divisibile. esse enim divisibile
est loco autem et numero indivisibile aut in
separabile est. potentia enim idem sunt et in
divisibile et divisum contraria esse non
sed in eo quod agitur divisibile est et
impossibile est simul album et nigrum
esse quare neque est species pati ipsorum. sed ut est
sensus et intelligentia. Et sic dicunt qui
dam punctum inquantum est unum non
est duo sunt. sic in divisibile est secundum
quidem igitur id quod indivisibile est unum
est. discernens et simul. secundum vero
id quod est divisibile est non unum. bis enim
eodem utitur signo simul in quantum
igitur duobus modis utitur termino du
o iudicat et separata sunt et ut in
separato esse. In quantum vero est unum

uno simul. De principio igitur secundum
quod dicimus posse sentire animal determina
tum est hoc modo.
Cum autem duabus
differentiis diffiniunt
maxime animam motu
que secundum rectum et eo
quod est intelligere et discer
nere et sentire videtur autem intellige
re et sapere tamquam quoddam sentire esse
in utrisque enim hiis et anima iudicat aliquid
et cognoscit eorum que sunt. Et antiqui
quidem sapere et sentire idem esse firma
bant. sicut empedocles dixit ad pre
sens enim voluntas augetur in hominibus
et in aliis. unde eis sapere semper altera
parat. hoc autem idem hiis vult vero quod
est homini. talis enim est intellectus in
diis et terrenis hominibus qualem in
die ducit pater virorum atque deorum atque. Omnes
enim hii intelligere sicut sentire corpore
um opinantur et sentire et sapere
simile simili sicut principia in sermonibus deter
minavimus. Et tamen oportuit simul
et deceptiones ipsos habere. magis enim
proprium animalibus est et plurimum tempus in hoc per
ficit anima. Unde necesse est et sicut qui
dam dicunt omnia quecumque videntur esse aut dam
dissimilis rei tactum deceptionem esse hoc
enim contrarium est ei quod simile simili cognos
cere videtur autem et deceptio et scientia contrariorum ea
dem esse. Quod quidem igitur non idem sit sentire
et sapere manifestum est cum hoc qui
dem in omnibus est cum illud autem in pau
cis animalium est. Sed neque est intelligere
in quo est et recte et non recte. Recte quidem
dem enim et prudentia et scientia est et opinio vera
non autem recte contraria horum sunt neque
autem hoc idem cum ipso sentire sensus quidem

enim ipsorum uniuersale est et omnibus inest animali-
bus intelligere autem quemque contingit et
falso et nulli inest cui non est ratio. Fantasia
i. ymaginatio alterum est et a sensu et
ab intellectu. et hec non sit sine sensu et
sine hac non est opinio manifestum est.
Quoniam autem non sit eadem intelligencia et
opinio manifestum est. hec enim quidem
passio ymaginatio ymaginatio in
nobis est cum uolumus pre oculis enim
facere est sicut hii qui in recordatiuis po-
sita et ydolum facientes opinari autem
non in nobis est. necesse enim aut uerum aut
falsum dicere. Amplius autem cum quidem opi-
nemur difficile aliquid aut terribile
statim compatimur. similiter autem et si con-
fidendum sit secundum autem fantasiam simili-
ter habemus sicut si essemus considerantes in
pictura difficilia et confidentia. Sunt
autem et ipsius acceptionis differentie scientia et
opinio et prudentia et contraria horum de
quibus differentia altera ratio sit.
De eo autem quod est intelligere quoniam alterum
est ab eo quod est sentire. huius autem
aliquid quidem fantasia esse uide-
tur aliud opinio uel acceptio. De
fantasia determinantes sic de altero
dicendum est. Si igitur phantasia est
secundum quam dicimus fantasma aliquod no-
bis fieri et non aliquid si secundum me-
taphoram dicimus ymaginatio una ali-
quarum potentiarum. habitus autem est secundum quod discer-
nimus aut uerum aut falsum dicimus. hu-
ius autem sunt sensus opinio intellectus scientia.
Quod quidem igitur non sit sensus manifes-
tum est ex hiis. sensus enim aut po-
tencia aut actus est ut uisus et ui-
sio. apparet autem aliquid et nullo ho-
rum sensuum existente ut que in somp-
nis. Preterea sensus semper adest fan-
tasia autem non. Si uero actu idem esset
omnibus utique contingeret bestiis fan-
tasiam inesse. uidetur autem non ut formice
aut api aut uermi. Preterea sensus qui-
dem ueri semper. fantasie autem plures false.
Amplius autem non dicimus cum operemur cer-
te circa sensibile quoniam uidetur hoc
nobis homo sed magis cum ex proprio non
sentimus. tunc uera aut falsa est. Quod quidem
prius diximus apparent dormien-
tibus uisiones. At uero neque semper uera dicen-
tium neque una erit ut scientia aut intellec-
tus et enim et fantasia falsa est. Re-
linquitur igitur uidere si opinio sit. fit enim
opinio uera et falsa. sed opinioni inhe-
ret fides. non enim contingit opinantem
de quibus uidentur non credere. bestiarum autem
nulli inest fides fantasia autem multis.
Amplius omnem opinionem consequitur
fides. autem suasum esse suasionem autem ratio.
bestiarum autem quibusdam fantasia inest
ratio uero non. Manifestum igitur quoniam neque opinio
cum sensu neque per sensum neque complexi-
o opinionis et sensus fantasia erit
propter quod et hoc quidem manifestum quoniam non a-
lia quidam est opinio. sed illa quidem
uere est cuius est et sensus. dico autem ex
albi opinione quod est sensus complexione
fantasia autem fantasia est. non enim ex opinio-
ne quidem est albi ex sensu autem bo-
ni. apparet igitur quod opinari est quod sen-
tit non secundum accidens. uidentur autem et
falsa de quibus simul acceptionem
ueram habent. uidetur quidem sol unius pedis
sed creditur esse maior habitatione.
accidit igitur aut abiecisse suam ipsius accep-
tionem ueram quam habeat saluare non
latente re neque discredente aut

si adhuc habet necesse est ipsam ueram esse
et falsam. sed falsa est cum lateat decre-
dentem rem. non ergo unum aliquod ho-
rum est neque ex hiis fantasia. Sed
quoniam est aliquid ab hoc moto sed mo-
ueri fantasia. autem motus quidam
esse uidetur et non sine sensu sed in hiis
que sentiunt et quorum sensus est. autem
fit motum ab actu sensus et hunc simile
necesse est esse sensui erit utique fanta-
sia ipsa motus neque sine sensu contin-
gens neque non in sensibilibus esse. sed
multa est secundum ipsam facere et pati ha-
bentem et esse ueram et falsam. Hoc autem accidit propter
hoc quod sensus propriorum uerus est aut propter
paucissimum est huius falsum. Secundo autem est
hec ut accidant et ex hinc iam conti-
git mentiri. quod enim album sit non
mentitur. In quantum autem hoc album est
aut aliud mentitur. Tercium autem
communium et consequentium accidencia quibus
insunt propria. Dico autem ut motus
et magnitudo accidunt sensibili-
bus circa que iam contingit est maxime
decipi secundum sensum. sensus igitur ab ac-
tu factus distabit a sensibus qui est
ab hiis tribus sensibus et primus quidem
presentis sensus uerus est. alii autem
presentis et absentis erunt utique falsi.
et maxime cum procul sit quod sentimus.
si igitur nichil aliud habet quam dicta sunt quam
fantasia hoc autem est quod dictum est. fantasia
utique erit motus a sensu secundum ac-
tum factus. Quoniam autem uisus maxime
sensus est et nomen a uiso accepit quod est
lux accipit quoniam sine hoc non est uide-
re et propter hoc quoniam permanent et quod sensibili-
bus similia multa propter ipsas operantur
animalia alia quidem propter id quod non habent in-
tellectum ut bestie alia uero ex uela-
mento intellectus autem egritudine aut
sompno ut homines. De fantasia
igitur quid et propter quid est dictum sit intantum.
De parte autem anime autem qua cognoscit anima
et sapit siue separabili siue in-
separabili secundum magnitudinem. sed secundum
rationem sed secundum rationem solum et si ad eun-
dem est quam habet differentiam et quomodo sit for-
te ipsum intelligere. Si igitur est intelligere
sicut sentire aut pati aliquid sit ab in-
telligibili aut aliquid huius alterum sit.
Impassibile ergo oportet esse susceptiuum
esse autem speciei et potentia huius et non hoc et
non est simile. sicut se habet sensitiuum ad sensibi-
lia sic et intellectiuum ad intelligi-
bilia. Necesse est itaque quoniam omnia intelli-
git inmixtum esse sicut dixit Anaxago-
ras ut imperet. hoc autem est ut cog-
noscat. extraneum apparere enim prohi-
bebit extraneum et obstruit. quare neque
ipsius est naturam unam sed ad hoc quod pos-
sibilis sit. uocatus itaque anime intellectus. di-
co autem intellectum quo opinatur et in-
telligit anima. et hoc nichil actu horum quam
sint ante intelligere. Unde neque misceri
est rationabile ipsum corpori. Qualis enim
aliquis fieret calor aut frigidus et si
organum aliquid sit sicut sensibili.
Nunc autem nullum est. et bene iam dicen-
tes sunt animam esse locum specierum nisi
quod non tota sed intellectiua neque actu sed
potentia est species. quod autem non simul passi-
bilitas sit sensitiui et intellectiui
manifestum est ex organis et sensu. sensus
enim non potest sentire ex ualde sensibili
ut sensus ex magnis sonis neque ex for-
tibus odoribus et coloribus uidere neque odorare
sed cum intellectus intelligit aliquod ualde

intelligibile ñ minus intelligit in
fima. s; 7 magis sensitivū quidem ñ
sine corpore ē. hic aū separatus. cū
q; aū singl'a fiat sciens dr qui est
scd̄m actum. hoc aū accidit cum p̄ sit
operari p se ipm ē tunc quidē sic po
tencia quodāmodo nō tñ sic ē sic ante
addiscere aut invenire 7 ipse aū se ip
sum aliqñ pot intelligere. Qm̄ aū
aliud ē magnitudo 7 magnitudinis
eē 7 aqua 7 aque eē 7 sic i multis al
tis nō aū in omībz. In quibusdam enī
ē idem ut eē carnis 7 caro aut ergo a
lio aut alit eodem se hñte discer
nit. caro enī nō sine ē materia sed est
sicut simū h in hoc sensitivo quidem
calidum 7 frigidū iudicat quorū
rō quedam ē caro. alio aū aut 7 se
parata. Aut circumflexa se hñt ad se
ipsam cū extensa carnis eē discernit.
Jterum aū in hiis q abstractione sunt.
qm̄ sicut rectum simū cū continu
o ē q; enī aliquid erat eē sicut al
tum eē recti eē 7 rectum aliud. sic
enī dualitas altō itaq; aut alit se
hñte iudicat. omnino g sicut separabi
les res a materia sic 7 q circa intel
lectum sunt. Dubitabit aūt ali
quis si intellectus simplex ē 7 im
passibile 7 nulli nichil hñt commune sicut
dixit anaxagoras qm̄ intelliget
si intelligere pati aliquid ē. In quantum
enī aliquid commune ē utrisq; ē. h q
dem agere uidetur illud uō pati. Amplius
aū si intelligibilis 7 ipse ē aut enim
aliis aderit intellectus in erit. si nō scd̄m
aliud ipse intelligibilis ē. unū aū
aliq; intelligibile spē ē aut mix
tum aliqd habebit q; facit intelligi

bile ipm sicut alia. Aut pati scd̄m
commune aliq; ē. uō diuism ē prius.
qm̄ potencia quodāmo ē intelligi
bilia intellectus s; actu nichil ē an
q̄m illa intelligat. Oz aū eē sic
tabula nichil actu ē scriptū. Quod q
dē accidit intellectū 7 ipse aū intel
ligibilis ē. sicut intelligibilia in hiis
enī q sunt sine materia id ē intel
lectus 7 quod intelligit. scia namq;
speculativa ē q; speculativū ē idē
ē. Non aū sp intelligendi cā con
sideranda. In hñtibz aū materiam
potentiā unūqdq; intelligibilium
ē. q̄r illis quidē nō inerit intellectus
sine materia enī pōa ē intellectus talium.
illi aū intellige inerit.

Qm̄ aū sic in omī natura ē aliqd
illud qdē materia in uno quoq;
genere hoc aū ē omīa pōa illa. altera
aū ē cā 7 efficiens quod ē 7 oīa faciet
ut ars ad materiā. Sustinuit necesse
ē 7 in aīa hat eē differentias 7 hmōi ē in
tellectus quo omīa fiunt. Ille uō
quo oīa ē facere. Sicut habitus qui
dem ē ut lumen. quodam enī modo
7 lumen facit pōa colores actu colo
res 7 hic intellectus separatus 7 im
mixtus 7 inpassibilis substantia actu ē.
sp enī honorabilius ē agens paciente
7 principium materia. id aū ē scd̄m
actū scia rei. qui uō scd̄m pōam ē
tpe principalior in uno ē. omnino a
nz tpe s; nō aliqn̄ quidē intelligit.
Aliqn̄ uō nō intelligit separatus aū
solū ē hoc quidē uē ē 7 hoc ē solū
immortale 7 ppetuū. Non rēmi
niscitur aū q; h quidem passibi
le sit. passivus aū intellectus corrup

tibilis 7 sine hoc nichil intelligit.
Indivisibilium g intelligencia
in hiis ē circa q̄ nō ē falsum. In quibus
aū 7 falsum 7 uerum ē. compō quedam
iam intellectuum ē sicut eorū q in
sunt. quemadmodū empedocles dixit
hic multorū quidē capita sine cer
uice germinorū post ea composita uol
lis sunt concordia. sic 7 h separata com
posita sunt. ut q; ē symmetrum 7 dy
ametros. Futurorū aū 7 futurorū tpe
aū intellectus componis falsum enī sp in
compōne ē 7 namq; si album nō albo com
posuit. contingit aū 7 divisionem
dicere omīa. sig nō solum falsum aū uerum
q; albus cleon ē. Sed 7 q; erit 7 erat.
unū aū faciens h intellectus est
unumquodq;. Indivisibile aū qm̄ du
pliciter dr aū pōa aut actu nichil p
hibet 7 intelligere indivisibile cū
intelligat longitudinē indivisibilis
enī actu aliquid ē 7 in tpe indivisi
bili. similiter enī tpe divisibile 7 indivi
sibile longitudinē. Non ergo ē in
medio ad intellige utroq; nō enim
erit nisi dividatur. s; aut pōa seor
sum aū intellectus utrumq; dividit
7 tpe simul sic aū ē ut in longitu
dine. sic ē sic ex utrisq; 7 tpe ē quo
in utrisq;. Quod aū ē nō scd̄m quanti
tatem indivisibile ē s; spē intelligit
in divisibili tpe 7 indivisibili aīa. s;
accidit aū 7 nō in quantum illa divisibi
lia sunt q; intelligit in quo tpe sed
in quantū indivisibilia sunt. Inest
enī 7 hiis aliq; divisibile. Sed
fortassis nō separabile q; facit unū
tpe 7 longitudinē 7 h similiter ē in omī con
tinuo 7 tpe 7 longitudine punctū

omnino dō ē 7 h' indivisibile monstrat
sic priuatio 7 similis rō in aliis ē aū quo
malū cognoscit aut nigrū contraria enī
cognoscit quo oz aū pōa eē cognos
cens 7 eē in ipso. si uō alicui nō inē con
trarium ē hic se ipm cognoscit 7 actu ē
7 separabile. Amplius aū dico aliqd
de aliquo sic affirmatio uera aut falsa oīs
ē. intellectus nō omīs. s; qui ē ipsius qd ē
scd̄m q; aliquid erat eē uerus ē 7 nō
ē aliquid de aliquo s; sic uidē ppri
sum ē. si aū hō album uerum aut nō
sp uerum 7 sic se hñt quecumq; sine ma
teria sunt. Id aū ē scd̄m actū scia rei q̄
nō scd̄m pōam tpe prior ē in uno.
omnino aū nz in tpe sunt enī ex eo qd
exactus sunt omīa q fiunt.

Videtur aū sensibile ex pōa exis
tente sensitivū actu agens. Non
enim patitur nz alteratur actus agens
unī alia h spēs motus ē. Motus enī
imperfecti actus erat. simpl actus aū
alit qui ē pfcti ipi quidē sentire si
mile ē dicere solum intelligere. Cum
aū letum 7 triste aut affirmans
aut negans mutatur aut fugit
7 ē letari quidē 7 tristari agere sen
sibili mediante aut bonū aut h
7 fuga 7 appetitus id ē scd̄m actū
7 nō aliud ē appetivum 7 fugitivum
nz ad invicē nz a sensitivo s; eē a
liud ē. Intellective aīe fantasma
ta ut sensibilia sunt. cū aū aut
bonū aut malū ē dicere aut negare
7 fugit aut psequitur. Ex quo ne
cquam fantasmate sine intelligit a
nima sic enī aer pupillam hmōi
fecit. hoc aū alterum ē 7 auditus sic
s; ultimum unū ē 7 una medietas

III DE ANIMA

esse non plura quo autem differunt quod dif-
ferat dulce et calidum dictum est quidem
et prius dicendum est. Est enim aliquid
unum sicut autem terminus est. Et hec
in analogia et numero quod habent ad u-
trumque sicut illa ad invicem quid
enim differt aporiare quomodo sensibilia ge-
nere iudicat aut contraria ut album
et nigrum. Sit igitur sicut est dulce .a. album
et .b. nigrum .c. ad .d. sicut illa ad in-
vicem quare et in commutabilis sic igitur .c.
.d. cum unum fiunt sic se habebunt sic
et .a. .b. Id quidem enim sunt unum esse autem non
idem sunt et illud similiter est eadem
autem ratio et si autem quidem dulce sit .b. non
album. Species igitur in fantasma-
tibus intellectivum intelligit et ut sic in
illis determinatum est sic immutabi-
le et fugiendum et extra sensum existens
cum in fantasmatibus movetur ut sen-
tiens quod fugiendum est quia ignis est
communi cognoscit hic videns quod movetur
et quoniam pugna sunt illi est aliquando que est
in anima fantasmatibus aut intelligi-
bilibus tamquam videns ratiocinatur et
deliberat futura ad presentia et cum
tamquam dicat ibi letum aut tris-
te ab hinc fugit aut imitatur
et omnino in actione et sine actione et
verum et falsum in eodem genere est bono et malo. Sed
in eo quod simpliciter est differunt et quo-
dam. Abstractione autem dicta intelli-
git sicut si simum secundum quod simum est non
separate. Inquantum autem est curvum
si aliquis intelligit materia est curvum. Sic
mathematica non separata tamquam separata sit
intelligit cum intelligat illud omnino
autem intellectus est secundum actum rerum in-
telligens. Utrum autem contingat

separabilium aliquid intelligere ipsum ex-
istentem non separatum a magnitudi-
ne aut non considerandum est posterius.

Nunc autem de anima dicta recapitula-
rentes dicamus iterum quod omnia ea
que sunt quodam modo est anima aut
enim ea que sunt intelligibilia aut
ea que sensibilia sunt. Est autem scientia quo-
dam modo sensus aut sensibilia.
Qualiter autem sit hoc oportet querere. Secatur
igitur scientia et sensus in res quidem potentia est
est in ea que sunt potentia que vero actu ea que
actu. Anime autem sensitivum et quod sentire
potest potentia hec sunt. Hoc quidem scibile
illud autem sensibile. Necesse autem aut
ipsa aut species ipsa quidem non sunt, non enim
hic lapis in anima est sed species. Quare anima sicut
manus est. Manus enim est organum orga-
norum. Intellectus est species specierum et
sensus est species sensibilium. Quoniam autem
est neque nulla preter magnitudines si-
cut videtur sensibilia sunt separata, et in
speciebus sensibilibus intelligibilia sunt
et que in abstractione dicuntur et que-
cumque sensibilium habitus et passio-
nes et hoc ob hoc neque in sentiente nichil
utique addisceret neque sciret. Sed cum spe-
culetur necesse est simul fantasma-
ta speculari. Fantasmata enim sicut
sensibilia sunt preter ea que sunt sine
materia. Est autem fantasia alterum
a negatione et dictione. Complexio enim intel-
lectuum verum est vel falsum. Primum autem
intellectuum quidem differunt ab ipso ut
fantasmata esse aut neque illa fan-
tasmata sunt sed non sunt sine fan-
tasmatibus. Quoniam autem anima secun-
dum duas diffinita potentias que animalium
est et discretivo quod intelligentie opus est

et sensus et iterum movente secundum locum
de sensu quidem et intellectu determina-
ta huiusmodi sunt.

De movente quid forte sit anime
speculandum est utrum una quedam
pars ipsius separabilis sit magnitudine
aut ratione aut omnis anima et si pars aliqua
utrum propria quedam fiunt preter consuetas
dici et dictas aut harum una aliqua
sit sed rationem habet. Habet autem dubita-
tionem mox quomodo oportet partes anime dicere
et quot. In enim quodam infinite viden-
tur et non solum quas dicentes determi-
nant plures rationativam sed rationem
habentem et irrationabile. Secundum has diffe-
rentias partes quas separant et alie viden-
tur partes maiorem distantiam habentes
his de quibus et nunc dictum est. Vegeta-
bilis autem et plantis inest et omnibus anima-
libus et sensibilibus quam neque sicut irrationabi-
lem neque sicut rationem habentem ponet utique
aliquis facile. Adhuc fantasticam
que quidem ab omnibus altera est cum autem hanc
eadem alia sit habet iterum oppositionem si ali-
quis ponat separatas partes anime. Adhuc
autem appetitiva est que et ratione et potentia altera uti-
que videtur esse inconveniens autem est hanc sequestrare
et in rationativa enim voluntas fit
et in irrationabili desiderium et animus.
Si autem est tria anima in unaquaque erit ap-
petitus. Et de quo et nunc ratio existit.
Quid movens secundum locum animal est secundum
quidem augmentum et detrimentum mo-
tum que omnibus insunt. Que omnibus
inest videbitur utique movere generativum
et vegetabile. De respiratione et ex-
piratione et sompno et vigilia posterius
perspiciendum est. Habent enim dubitationem
multam. De motu autem secundum locum

quidem movens animal sit in processivo mo-
tum considerandum est. Quod quidem igitur non vege-
tabilis sit potentia manifestum est. Semper enim motus
propter aliquem motus hic et autem cum fan-
tasia et appetitu. Nichil enim non ap-
petens aut fugiens movetur sed
aut violentia. Amplius et plan-
te essent motive et utique haberent ali-
quam partem organicam ad motum hunc. Simili-
ter autem neque quod sentire potest. Multa enim que-
dem sunt animalium que sensum habent,
manentia autem et immobilia sunt per
finem. Si igitur natura neque facit frustra
neque nichil deficit in necessariis nisi in non com-
pletis et imperfectis. Huiusmodi autem animalium
perfecta et non perfecta sunt. Signum autem est quoniam
generativa sunt et augmentum habent et
detrimentum. Quare haberent utique orga-
nicas partes processionis. At vero neque
ratiocinativa et vocatus intellectus est
movens. Speculativum enim nichil in-
telligit actuale neque dicit de fugien-
do et imitabili. Semper enim motus fugien-
tis aliquid aut imitantis aliquid
est. Sed neque cum speculativus huiusmodi
iam percipit fugere aut imitari ut
cum multotiens intelligit timendum aliquid aut
letum non tamen iubet anime timere. Sed cor
movetur sicut letum altera quedam pars est.
Amplius precipiente se intellectu et di-
cente intelligentia fugere aliquid
autem mutari non moventur sed secundum
desiderium agit ut incontinens et
aliter autem videmus qui non habent medici-
nam non sanantur tamquam altero qui-
dem preceptum sit agere secundum scientiam sed
non scientie. At vero neque appetitus hic
principalis sensus est. Abstinentes enim
appetentes et concupiscentes non operan-

res quorum habent appetitum sed consequitur intellectum.

Videntur autem duo hec moventia. si namque non tria conveniunt moventia appetitus intellectus si aliquis fantasiam posuit sicut intelligentiam quamdam multa enim preter scientiam sequuntur fantasiam et in aliis animalibus intelligentia non est sed fantasia. utraque ergo hec motiva secundum locum intellectus et appetitus sunt. Intellectus autem qui in aliquid ratiocinatur et practicus est. Differt autem a speculativo fine. et appetitus propter aliquid omnis est. cuius enim appetitus hic principium intellectus. ultimum autem principium actionis est. quare rationabiliter hec duo videntur moventia appetitus et intelligentia practica. appetitivum enim movet et propter hoc intelligentia movet quia principium ipsius appetitivum est. et fantasia autem cum moveat non movet sine appetitu. Unum quoddam est movens quod est appetitivum. Si enim duo sunt appetitus et intellectus movebantur secundum communem utique aliquam speciem motus movebant. Nunc autem intellectus quidem non videtur movens sine appetitu. Voluntas enim appetitus est. cum autem secundum appetitum movetur secundum voluntatem movetur. appetitus autem movet preter rationem. concupiscentia enim appetitus quidam est. intellectus quidem igitur omnis rectus est. appetitus autem et fantasia et recta et non recta sunt. Unde semper quidem movet appetitivum. sed hoc est aut bonum aut quod videtur bonum. Non autem omne sed actuale bonum est. Actuale autem est contingens et aliter se habere. quod quidem igitur huiusmodi potentia huiusmodi movet que vocatur anime appetitus manifestum est.

Dividentibus autem partes anime, si potentias dividant et separant et valde multe fiunt. vegetabile sensibile appetitivum intellectivum deliberativum. Hec enim autem appetibile hoc autem plurimum differunt adinvicem quam concupiscibile et desiderativum. Quoniam autem appetitus sunt contrarii adinvicem, hoc autem accidit cum ratio et desiderium contraria fiunt. Fit autem in habentibus sensum temporis. intellectus quidem enim propter futurum retrahere hoc iubet. desiderium autem propter ipsum iam. videtur autem ipsum iam dulce et bonum simpliciter propter ea que non videt futurum. Specie quidem igitur unum erit movens appetitivum secundum quod appetitivum est. primum autem omnium appetibile est. hoc autem movet cum non moveatur in eo quod sit intellectum aut ymaginatum. numero autem plura sunt moventia. Quoniam autem tria sunt unum quidem movens. secundum autem quo movet. iterum quod movetur. movens autem dupliciter. aliud quidem immobile. aliud autem movens et quod movetur. est autem immobile quidem actuale bonum. Movens autem et quod movetur appetitivum est. movetur autem quod appetit secundum quod appetit. et appetitus ipsius motus est ut actus. quod autem movetur animal est. quo vero movet organo appetitus iam hoc in corporeum est. Unde in communibus corporis et anime operibus considerandum est de hiis. Nunc autem tamquam in capitulo dicendum est movens organice ubi principium et finis idem est. i. hoc quidem tamquam finis. illud autem principium est. Unde aliud quidem quiescit. aliud vero movetur. ratione vero aliud sunt magnitudine

non inseparabilia. omnia enim de pulsu et tractu movent. ex quo oportet sicut in circulo manere aliquid et hinc incipere motum. omnino ergo sicut dictum est in quantum appetitivum animal est sic ipsius motivum est. motivum autem non sine fantasia. fantasia autem omnis rationalis est aut sensibilis. hac quidem igitur et alia animalia participant.

Considerandum est et de imperfectis quid movens est in illis quibus tactus inest solus sensus. utrum contingit fantasiam inesse hiis aut non et desiderium. videtur enim et leticia et tristicia inesse. si autem et desiderium necesse. et fantasia autem quomodo inerit aut sicut moventur indeterminate et hec insunt quidem. indeterminate autem insunt. sensibilis quidem igitur fantasia sicut dictum est et in irrationabilibus animalibus inest. Deliberativa autem in rationabilibus. utrum enim agere hoc aut hoc. Iam rationis est opus. et necesse est uno mensurare. maius enim imitantur. quare cumque possit unum ex pluribus fantasmatibus facere. et causa est hec opinionem non videri habere. quoniam hanc ex syllogismo non habet. hec autem illam. Unde deliberativum non habet appetitus. vincit autem aliquando et movet deliberationem. aliquando autem illam hec sicut spera appetitus appetitum cum abstinentia fiunt. Natura autem semper que sursum principalior est et movet. tamquam tribus motibus iam fit motus. sed scibile non movetur sed manet.

Quoniam alia quidem universalis est et ratio. alia vero particularis. hec quidem enim dicit quod talem tale agere est. Illa autem quod hoc tale nunc ergo et ego talis iam. hoc movet opinio non secundum quod est universalis aut utraque. sed hoc quidem quiescens magis

est. illa vero non. vegetabilem quidem animam igitur necesse est omne habere quodcumque quidem vivat et animam habeat a generatione usque ad corruptionem. necesse enim est quod generatur habere augmentum et detrimentum. hec autem sine alimento impossibile est. necesse ergo inesse vegetabilem potentiam in omnibus generatis et corruptibilibus. neque enim quorum simplex corpus est contingit tactum habere. neque sine hoc possibile esse nullum animal. quecumque susceptiva specierum sunt sine materia esse. Animal autem necesse est sensum habere. si nichil frustra facit natura. propter aliquid enim omnia que sunt natura consistunt. aut accidentia sunt eorum que sunt propter aliquid. Si igitur processivum corpus non habet sensum corrumpetur utique ad finem usque non veniet quod est nature opus. quomodo enim alebitur manentibus quidem enim inest hoc unde nata sunt esse. non oportet autem corpus habere animam et intellectum discretivum sensum autem non habere. sed si hoc necesse est habere sensum non manens sic factum. at vero neque non factum. quare enim non habet. aut enim in anima dignius est aut in corpore. Nunc autem neutrum est. hoc quidem enim non magis intelliget. illud autem nichil erit propter id. nullum ergo corpus habet animam non manens sine sensu.

At vero si sensum habet necesse est corpus esse aut simplex aut mixtum. Impossibile est autem simplex. tactum enim non habet. est autem necesse hunc esse. hoc autem ex hiis manifestum est. Quoniam enim animal corpus animatum est. Corpus autem omne tangibile est. tangibile autem sensibile tactu. Necesse est et animalis corpus tangitivum esse si debet salvari. alii autem sensus per alia sentiunt ut olfactus visus auditus contactum tangibile nisi habeat sensum

non potest hoc fugere. Illa autem accipere si non habet, impossibile est salvari animal. Ex quo et gustus est sicut tactus alimenti. Alimentum autem corpus est tangibile. Sonus autem et color et odoratus non nutriunt neque augmentum non faciunt neque decrementum, quare et gustum necesse est tactum esse quendam, unum et propter tangibilem et nutritivum sensum esse. Hii quidem igitur necessarii sunt animali, et manifestum est quod impossibile est sine tactu animalis esse. Alii autem propter bonum sunt et generi animalium. Iam non autem sed quibusdam ut processivo necesse est inesse. Si enim debet salvari, non solum oportet protactum sentire sed et procul. Hoc autem erit si per medium sensibile est, illud quidem in eo quod a sensibili patitur et movetur, hoc autem ab illo.

Sicut enim movens secundum locum usque mutare facit et depellens alterum facit quare depellere est et per medium motus et primum quidem movens depellit non depellitur. Ultimum autem solum depellitur non depellens, medium autem utraque. Multa autem media sicut alteri idem sunt preter quod aliquid manente in eodem loco alteratur, ut si in ceram intinxerit ad usque adeo motum usque tinxerit. Lapis autem nichil, sed aqua usque procul usque. Aer autem impulsus movetur et facit et patitur si maneat et unus sit. Unde et de repercussione est melius quam visum de prospici aerem pati a forma a colore usque quo idem sit unus. Levi autem est unus. Unde quidem iterum hic visum movebat sicut si in ceram signum ingreditur usque ad finem. Quod autem impossibile sit simplex esse animalis corpus manifestum est. Dico autem igneum aut aereum. Sine quidem enim tactu neque unum contingit animalium esse. Sunt habent corpus enim possibile tangere animatum. Quod est sicut dictum est. Alii autem propter alia sensus sunt. Omnis autem per altera sentire facit sensum et per media est. Actus autem est in tangendo ipsa, ex quo et habet hoc nomen. Et tamen alii sensus tactu sentiunt sed per altera. Hic autem solus per se ipsum. Quare horum elementorum nullum corpus erit animalis, neque terrenum neque igneum. Omnium enim erit tactus eorum que tanguntur sicut quedam medietas et susceptivum est sensus. Non solum autem quecumque differentie terre sunt, sed et calidi et frigidi et aliorum omnium tangibilium. Et propter hoc ossibus et capillis et huiusmodi partibus non sentimus quia terre sunt. Et plante ob hoc neque unum habent sensum quia terre sunt. Sine autem tactu neque unum possibile est animalium esse. Hic autem sensus non est neque terre neque aliorum elementorum nullius.

Manifestum est igitur quoniam necesse est hoc solo privato sensu tactibilia mori. Neque enim hunc possibile est habere non animal, neque cum sit animal aliquem necesse est habere preter hunc.

Et propter hoc quidem alia sensibilia excellentiis non corrumpunt animal, ut color et sonus et odor, sed solum sensus, sed secundum accidens, ut si simul cum sono depulsio fiat et ictus, et a visionibus et odoribus aer movetur qui tactu corrumpit. Et humor autem sicut quidem secundum quod simul acciderit possibile sentire sic corrumpit. Sed eorum que tangi possunt excellentia ut caliditatum et frigiditatum et duritiarum removet animal. Omnis enim sensibilis superfluitas corrumpit sensum, quare et quod tangi potest tactum. Sic autem determinatum est animal. Sine enim tactu monstratum est quoniam impossibile animal esse. Unde non possibilium tangi excellentia corrumpit animal et non solum sensum, quia necesse solum habere hunc. Alios autem sensus habet animal sicut dictum est non ut sit sed ut bene. Visum quidem in aere et in aqua ut videat. Aliud autem in lucido est gustum propter dulce et amarum ut sentiat in alimento et desiderio moveatur. Auditum autem ut significet aliquid sibi ipsi. Linguam non ut non significet ad alterum.

Reliquorum autem primum considerandum est de memoria et memorari, quid sit et propter quam causam fit, et cui anime particularum accidit hec passio et reminisci.

Non enim iidem sunt memorativi et reminiscibiles, sed sicut ut in pluribus memorabiles sunt quidem tardi, reminiscibiles autem veloces et bene discentes. Primum quidem igitur accipiendum est qualia sunt memorabilia. Multotiens enim decipit hoc. Neque enim futurum memorari contingit, sed est opinabile esse et sperabile.

Erit autem et scientia quedam sperativa quemadmodum quidam divinativam esse dicunt. Neque presentis est sed sensus. Hoc enim neque futurum neque factum cognoscimus sed tantum presens. Memoria autem facti est. Presens autem tunc adest, ut album cum aliquis videt, nullus memorari utique dicit, neque quod consideratur cum sit considerans et intelligens, sed hoc quidem sentire dicit, illud autem tantum scire.

Cum vero sine actibus et scientiam et sensum habeat, tunc memoratur, ut trianguli duobus rectis equales sunt. Hoc quidem quod didicit et speculatus fuit, hoc vero quod audivit aut vidit aut sic aliquid. Oportet autem cum secundum ipsam memoriam agit, sic in anima dicere esse hoc prius audivit aut sensit aut intellexit. Est quidem ergo memoria neque sensus neque opinio, sed horum cuiusdam aut habitus aut passio cum fiat tempore. Ipsius autem nunc in ipso futuro memoria non est sicut dictum est, sed presentis quidem sensus, futuri vero spes est, facti autem memoria. Unde post tempus actionis memoria omnis fit.

Quare quecumque animalium tempus sentiunt, et in quo hec sola animalium memorantur, et in hoc quo sentiunt. Quoniam autem et de fantasia prius in hiis que sunt de anima dictum est, et quod intelligere non est sine fantasmate. Accidit enim eadem passio intellectui que quidem et in descriptionibus. Ibi enim nulla utentes quantitate determinati, sed tamen finita secundum quantitatem describimus. Et intelligens similiter, etsi non quantitatem intelligat, ponit tamen ante oculos quantitatem. Intelligit autem non secundum quod quantitas est. Quantum si natura sit infinitorum, ponit tamen quantitatem finitam, autem intelligit secundum quod quantitas solum est.

Propter quam igitur causam non contingit intelligere nichil sine continuo neque sine tempore que non sunt in tempore, aliarum est ratio. Magnitudinem autem et motum cognoscere necesse est quo et tempus. Et fantasia communis sensus passio est. Quare hoc manifestum est quod in primo sensitivo horum cognitio fit. Memoria autem et que est intelligibilium non sine fantasmate est. Quare intellectus quidem secundum accidens erit, per se autem primi sensitivi. Unde et aliis quibusdam est animalium et non solum in hominibus autem habentibus opinionem aut prudentiam.

Si autem intellectivarum partium esset, non utique esset multis aliorum animalium. Fortassis autem nulli mortalium, quoniam autem nec

monumentis non inest propter id quod nunc omnia tempus sensu non habent. Species enim cum agat memoriam sic prius diximus quoniam vidit hoc aut audivit aut didicit. Prius autem sensit, prius autem aut posterius in tempore est. Cuius quidem igitur eorum que sunt anime memoria sit manifestum est quoniam cuius quidem et fantasia est; et memorabilia secundum se quidem sunt quorum et fantasia, secundum accidens autem quecumque non sine fantasia sunt.

Dubitabit autem aliquis quomodo utique quidem passione presente rem non absentem memoratur aut que non presens est. Manifestum enim est quoniam oportet intelligere huiusmodi quod fit per sensum in anima et in parte corporis habentis ipsam ut animalium picturam passio est cuius habitum dicimus memoriam esse. Factus enim motus unum signat ut formam quandam vel motus sensibilis sicut sigillantes anulis. Unde et hiis quidem qui in motu multo propter passionem aut propter etatem sunt non fit memoria tamquam in aquam fluentem incidente motu et sigillo; in aliis autem propter frigidum esse sicut antiqua edificiorum et propter duritiam accipientis passionem non sit figura. Ex quo quidem multum novi et senes immemores sunt. Fluunt enim hii quidem propter augmentum, illi vero propter decrementum. Similiter autem et multum veloces et tardi. Neutri enim videntur memores esse. Hii quidem indigentiores humidiores sunt, illi vero duriores. Aliis quidem igitur non manet nec fantasia in anima, aliis vero non tangit.

Si autem huiusmodi est accidens circa memoriam, utrum hec memorari passio sit aut illud a quo factum factum est? Siquidem enim hec, non est inde omnium memorari. Si vero illud, quomodo quorum sentientes memorabimur quod non sentimus presens? Et si est sicut sicut figura aut pictura huiusmodi eiusdem sensus, cur erit memoria alterius sed non huius eiusdem? Agens enim memoria speculatur hanc passionem et sentit hanc. Quomodo igitur non presens memorabitur? Esset enim utique et videre non presens et audire. Aut est sicut contingit et accidit hoc. Ut enim in tabula scriptum animal et animal est et ymago, et idem et unum hoc utraque sunt, esse tamen non idem utrique, et est considerare et sicut animal et sicut ymaginem, sic et in nobis fantasma oportet arbitrari et ipsum esse quiddam per se considerationem et alterius fantasma. Secundum quidem igitur se ipsum speculationem aut fantasma, secundum vero quod alterius est ut ymaginationem aut memoratio est. Quare et cum agat motus ipsius secundum id quod per se est, sic sentit anima ipsum ut intellectus quidem et fantasia videtur quidem esse. Secundum autem quod alterius est tamquam picturam ymaginem considerat, et non est considerans Coriscum aut Corisci ymaginem. Hic alia passio huius speculationis est et alia cum sicut animal pictum consideret. Quod in anima quidem sit sicut est intellectus solum. Alia vero ubi sicut ymago memoria est, et ob hoc aliquando nescimus factis in anima nostra huiusmodi motibus si ab eo quidem prius sensimus aut quod sentimus accidit vel si est memoria. Aliquando autem accidit intelligere et reminisci quoniam audivimus prius aliquid aut vidimus. Hoc autem contingit cum speculans tamquam idem convertitur et memores et considerent et sicut alterius aliquid esse. Fit autem

aliquando et in contrarium ut accidit Antipheronti Oreitano et aliis (speculo) ut in aliis distantibus: que enim in ipsis apparebant dicebant ut facta ipsa et esse sicut memores vel memorantes. Hoc autem fit cum aliquis non ymaginem tamquam ymaginem consideret. Meditationes autem memoriam salvant in reminiscendo. Hoc autem nichil aliud est quam speculari multotiens sicut ymagines et non sicut per se. Quid quidem igitur est memoria et memorari dictum est, quoniam fantasmatis est sicut ymaginis cuius fantasia habitus est, et cuius particule que sunt in nobis quoniam primum sensibilis ex quo tempore sentimus.

De ipso autem reminisci reliquum est dicere. Primum quidem quecumque in arguitivis rationibus vera sunt oportet ponere sicut sunt. Neque enim memorie est receptio neque est reminiscibilitas neque acceptio. Cum enim primum aut addiscat aut patiatur, non recipit memoriam neque ullam, neque autem facta est neque in principio accipit. Cum vero factus est habitus et passio, tunc memoria est, quare non passione facta non sit. Adhuc autem cum primo facta est in individuo et ultimo passio quidem est iam patienti et scientia, si oportet vocare scientiam habitum et passionem. Nichil autem prohibet secundum accidens et memorari quedam scimus. Memorari autem quam per se nomine autem factum tamen post memoratur, cum necesse ... aut passus fuit primus prius, non quod nunc passus est nunc memoratur.

Amplius manifestum est quoniam memorari est non nunc reminiscentem sed ex principio scientem aut discentem aliquid. Sed cum recipiat quam prius habuit scientiam aut sensum cuius aliquando habitum diximus esse memoriam, hoc est et tunc reminiscentia est eorum que dicta sunt aliquid. Sed memorari accidit et memoria sequitur. Neque igitur hoc simpliciter. Si autem erunt iterum fiant sunt autem sic non, bis ei dicere et invenire convenit id cuius. Quare igitur diffinire reminisci habent et esse pluris principii quam ex quo addiscunt principio reminisci. Contingunt autem reminiscibilitates quoniam aptus natus est in hunc hic motus fieri post hunc. Siquidem ex necessitate manifestum est quoniam cum moveatur illo in hunc motum movebitur; sed non ex necessitate sed ex consuetudine sicut in multo movebitur. Accidit autem quosdam semel consuevisse velocius quam alios multotiens moti. Unde quedam semel videntes magis memorantur quam alia multotiens. Cum ergo reminiscimur quosdam movemur priorum motuum quousque moveamur secundum quem ille consuevit. Unde et consequenter venamur intelligentes quam ab aliquando et a simili et a contrario et a continuo. Propter hoc fit reminiscibilitas. Motus enim horum habent quidem idem, aliis vero simul sunt, illorum parte habent quare reliquum parvum quod motus est post illud. Querunt sic et non querentes autem sic reminiscuntur cum post alium motum ille fiat. Nichil autem oportet intendere que procul sunt quomodo memoretur, sed que habet. Propterea manifestum est enim quoniam quam quidem motus sit quodammodo. Dicto autem quod consequuntur etiam per quirentes sic et reminiscentes mansuetudine eam consequuntur reminiscibilitates ad invicem. Quidem hoc post hanc, et autem igitur reminisci volunt, hoc facient: querent principium accipere principium motus post quem ille erat

Unde velociter et maxime fiunt a principio reminiscentes. Sic enim se habent res ad invicem quo consequenter fiunt. Et sunt magis reminiscibiliora quecumque ordinationem habent aliquam, sicut doctrine et discipline. Prava autem graviter. Et in hoc reminisci differt ab iterum addiscere, quod poterit quodammodo per ipsum moveri in id quod est post principium. Quando autem non, sed per aliud, non adhuc memoratur. Multotiens autem anima iam quidem non potest reminisci, querens autem potest et invenit. Hoc autem fit multa movens, usque quousque talem motum quem consequetur res. Meminisse enim est inesse posse moventem. Hoc autem est sicut in ipso dictum est, et ex quibus habet motibus moveri, sicut dictum est.

Oportet autem accipere principium. Unde ex quo et a locis videntur reminisci aliquando. Causa autem est quia velociter ab alio in aliud veniunt, ut a lacte in album, ab albo in aerem, et ab hoc in humidum, a quo meminit ver autumnum. Hanc autem querit horam. Videtur autem universaliter principium et medium omnium. Si enim non prius, cum hoc venerit reminiscetur, aut neque inde non est cognoscere aliud, ut si quis intelligat ex quibus est .a.b.c.d.e.i.l.t. Si enim non in .a. reminiscatur, in .t. meminit. Hoc in utrisque moveri est contingit et in .d. et in .e. Si vero non horum aliquid quod sunt in convenientes reminiscetur. Aut in .i. aut in .l. sic autem. Vero non in .a. et sic semper. Ab eodem aliquando quidem contingit meminisse, aliquando autem non. Causa autem quia in plura est moveri ab ipso principio ut ab ipso .e. quando aut in .t. aut in .d. Si igitur per antiquum principium moveatur, in consuetius movetur. Tamquam enim natura iam consuetudo est. Unde multotiens que intelligimus velociter reminiscimur. Sicut enim natura hoc post hoc est, potentia sic et actu multotiens hanc naturam facit. Quoniam autem sicut in hiis que sunt natura fit et preter naturam fit et a fortuna, et adhuc magis in hiis que per consuetudinem sunt, et quibus natura similiter inest quando moventur et ibi et alibi, cum movetur et retrahantur inde ipse et cum indiget nominis reminisci dissimile sicut quidem solecismum faciunt. Reminisci quidem igitur hoc accidit modo. Maximum autem oportet cognoscere tempus aut mensura aut diffinite. Sicut autem qui iudicet plura aut minora rationabile autem est sicut et magnitudinem intelligit. Enim magna et procul non extendendo ibi intelligentiam, sicut visum quidam dicunt. Unumquodque enim non existentibus similiter intelliget sed secundum analogiam motus. Sunt enim in ipsis similes figure et motus. Quo enim distabit autem cum maiora intelligat quam illa intelligit aut minora. Omnia enim que intus minora proportionaliter et que extra sunt. Est enim fortassis sicut et in speciebus simile accipere aliquam in alia sic et in distantiis. Sicut igitur si secundum .a.b. movetur facit .c.d. proportionabile enim est .a.b. et .c.d. Quid igitur magis .c.d. quam .i.l.? Facit sicut .d.c. ad .a.b. se habet, sic et .l.i. ad ipsam .l.r. se habet. Secundum hos igitur simul movetur. Si vero .z.i. simul velit intelligere ipsam .p.z.i.k.l. cum quid .b.c. sit intellectum sed pro .z.i.k.l. intelliget. Hii enim se habent sicut .z.i. et .b.e. Cum igitur similis rerum fiat motus et temporis, tunc memoria agit. Si vero opinatur

memorari nichil enim prohibet mentiri quemdam et videri memorari non memorantem. Agentem autem memoria opinari simul agentem memorantem non est. Hoc enim erat ipsum memorari. Sed si vero fiat sine tempore ipse illius non reminiscatur quod vero est tempus dupliciter. Aliquando enim cum mensura non memorantur, ut tertia die est quod fecit aliquid, et cum mensura non memorantur quamvis cum mensura. Consueverunt autem dicere quod memorantur quidem, quantum tamen nesciunt, cum ipsius quantum non cognoscunt quantitatem metro. Quod quidem igitur non iidem sunt memorabiles et reminiscibiles in prioribus dictum est. Differt autem ab ipso memorari reminisci non solum tempore, sed quia ipso memorari et aliorum animalium participant multa, sed reminisci nullum ut dicam quod cognoscitur animalium nisi homo. Causa autem est quia reminisci est ut sillogismus quidam. Quod aliquid prius aut vidit aut audivit aut aliquid huiusmodi passus fuit sillogizatur reminiscens et est ut questio quedam. Hec autem in quibus deliberativum inest, meminisse accidit, et namque deliberare sillogismus quidam est. Quod autem corporea passio et reminiscibilitas sit in huiusmodi fantasmate signum est hanelare quosdam quando autem non possunt reminisci, et deficientes intelligentia et aggravantes reminisci nichil hominis est, et maxime melancolicos. Horum enim fantasmata movent maxime. Causa autem est ipsi ut esse non a se ipsis reminisci, sicut proicientibus non amplius est a se ipsis stare. Reminiscens sic et reminiscens et corporale aliquid movet in quo passio est. Maxime autem hanc habent quibus humiditas que liber in est circa sensibilem locum. Non enim facile pausat mota quousque veniat in id quod queritur et si recte procedat motus. Unde et ire et timores commoveantur commoventibus rursum hiis non statim, sed in idem commoventur et comparantur. Hec passio nominibus et rationibus cum per hos fiat aliquid illorum valde pausantibus et non volentibus accidit rursum dicere aut cantare. Sunt autem et que secundum sensum sunt maiora humidi et completi reminiscibiliores contrarius propter id quod multam gravitatem habent in sensibilibus et quod neque ex principio motus possunt manere sed soluti sunt neque in reminiscendo faciles sunt. Pueri autem novi et valde senes immemores sunt propter motum. Hii quidem enim in detrimento, illi vero in augmento multo sunt. Amplius autem pueri et completi sunt usque in longam etatem. De memoria quidem et memorari quidem que sit natura ipsorum et in qua illarum partium que sunt anime memorantur animalia et de reminisci quid et de reminiscentia cum sit et propter quas causas dictum est.

Incipit liber aristotelis de sensu et sensibilibus

Quoniam autem de anima secundum ipsam determinatum est et de virtute qualibet secundum partem suam, consequens est facere considerationem de animalibus et vitam habentibus omnibus. Que sunt proprie et que communes actiones eorum. Que igitur dicta sunt de anima subiaceant. De reliquis autem dicemus

et primum de privatis. Videntur autem maxime et communia et propria animalium communia esse anime et corpori. Quemadmodum sensus, memoria, ira, desiderium et omnino appetitus et cum his gaudium et tristitia. Et enim hec fere insunt omnibus animalibus. Et cum his quedam quidem omnibus insunt vita participantibus, quedam vero animalibus quibusdam. Existunt autem horum maxime quatuor coniugationes numero, velut vigilare et sompnus, iuventus et senectus, inspiratio et expiratio, vita et mors; de quibus considerandum est quid unumquodque eorum et quibus propter causas accidat. Verum phisici est de sanitate et infirmitate prima invenire principia. Nec enim sanitatem neque infirmitatem possibile fieri carentibus vita. Quare phisicorum plurimi et medicorum qui magis philosophice arte utuntur, hii quidem finiunt ad ea que de medicina, qui vero ex phisica incipiunt de medicina. Quoniam autem dicta communia sunt anime et corporis non immanifestum. Omnia enim hec quidem cum sensu accidunt, hec vero per sensum; quedam autem passiones quidem sensus sunt, hec vero habitudines, hec alterationes, hec cautura, hec corruptiones et privationes. Sensus autem quoniam per corpus inest anime manifestum et per sermonem et absque sermone. Sed de sensu et sentire quid sit et quare accidat animalibus hec passio dictum est in hiis que de anima. Animalibus autem secundum quod animal est unumquodque necesse est inesse sensum. Per hoc enim animal esse et non animal determinamus. Proprie autem secundum unumquodque tactus quidem et gustus insunt omnibus necessario. Tactus quidem propter predictam causam in hiis que de anima. Gustus vero propter escam; saporosum enim et insipidum discernit in esca, quare hoc quidem fugit, hoc vero prosequitur, et omnino sapor est nutritivi passio. Sensus qui per extrinseca proficientibus eorum sunt, quemadmodum odoratus, auditus et visus, omnibus quidem habentibus illos causa salutis insunt ut precognita prosequantur cibum, mala autem et corruptiva fugiant. Habentibus autem prudentiam causa ea utilitatis ideo accidit. Multas enim annuntiant differentias ex quibus contemplativorum inest discretio et practicorum. Horum autem ipsorum ad necessaria quidem melior est visus secundum seipsum, ad intellectum autem secundum accidens auditus. Multas enim et multimodas differentias visus annuntiat virtus, quia omnia corpora colore participant, quare et communia per hunc magis sentiuntur; dico autem communia magnitudinem, figuram, numerum, motum. Auditus vero crepitus differentias tantum, in paucis vero animalibus et vocis. Secundum vero accidens ad sapientiam auditus multum confert. Sermo enim audibilis existens causa est discipline non secundum se, sed secundum accidens; ex nominibus enim constat, nominum vero unumquodque simbolum est. Quare sapientiores a nativitate privatis alterutrolibus sensu sunt ceci mutis et surdis.

De virtute itaque quam habet sensuum unusquisque prius dictum est. In quibus autem sensitivis corporis instrumentis nunc quidem querunt secundum elementa corporum. Non potentes autem ad quatuor quinque existentibus cupiunt coaptare et quintum. Faciunt autem omnes visum ignis

quia passionis cuiusdam ignorant causam; constricto enim et moto oculo videtur ignis lucere. Hoc autem in tenebris natum est accidere aut palpebris supervelatis; fiunt enim et tunc tenebre. Habet autem et hoc aliam obiectionem. Si enim non est latere sentientem et videntem visibile, quod necesse enim se videre oculum. Quare ergo quiescente illo hoc non accidat? Causa itaque huius obiectionis et putare ignem esse visum hinc sumitur: levia enim in tenebris habent lucere, non vero lucem faciunt; oculi autem vocatum nigrum et medium leve apparet. Apparet autem hoc moto oculo cum accidit quasi duo fieri unum. Hoc autem celeritas facit motus, quare estimatur aliud esse videns et visum. Quare et non fit nisi celeriter et in tenebris hoc accidat. Levia enim in tenebris lucent, quemadmodum capita piscium quedam et sepie turbidum; et leniter moto oculo non accideret quare estimatur simul unum et duo esse visum videns. Et illi autem seipsum videt oculus quemadmodum et refractione. Si enim ignis esset ut dicit Empedocles et in Thimeo scribitur, et accideret videre exeunte quemadmodum a lucerna lumine, quare in tenebris videret utique visus. Dicere autem quod extinguatur in tenebris exeunte sicut Thimeus dicit vanum est omnino. Que enim extinctio luminis est? Extinguitur enim aut humido aut frigido calidum et siccum, quemadmodum videtur que est in carbonibus ignis et flamma, quorum neutrum in lucido apparet esse. Si igitur est quidem sed propter debilitatem decipit nos, oportet per diem et in aqua extingui lumen et in glaciebus magis fieri tenebras. Flamma enim et ignita corpora patiuntur hoc. Nunc autem nichil tale accidit. Empedocles autem videtur estimare quidem quod exeunte lumine sic dictum est prius videre est.

Democritus autem quoniam quidem aquam dicit esse dicit bene, quia vero putat ipsum videre esse illam apparitionem non bene. Hoc enim accidit quoniam oculus levis et non est in eo sed in vidente; passio enim illa refractio est. Sed omnino de apparentibus et refractione nondum manifestum erat ut videtur.

Inconveniens autem est preterire quin faciamus obiectionem quare solus oculus videt, nullum vero aliorum in quibus apparent ydola. Quod visus namque est aque verum quidem, non autem accidit videre secundum quod est aqua sed secundum quod est perspicuum, quod et aeri commune est. Sed servabilius et contentabilius aqua aere et magis spissum; quare pupilla et oculus aque sunt.

Hoc autem et in ipsis operibus manifestum: videtur enim aqua que discurrit corruptis oculis et in omnino embriis et frigiditate superatis et claritate.

Et album enim oculi in habentibus sanguinem pingue est et crassum, quod est ut permaneat humidum incoagulatum, et vero corpus infrigidabile est oculus. Nullum quoniam enim id quod infra palpebras infrigidatur. Animalium vero qui sine sanguine sunt dure pelles sunt oculi et hoc facit protectionem.

Irrationabile autem omnino est quod exeunte ab oculo visum videre et extendi usque ad astra aut quodam tenus prodeuntem coadherere sicut quidam dicunt. Hoc enim melius est quod in principio coniungunt oculi. Sed et hoc stultum. Quid

ei coniungi e lume lumini ul' q
modo ple hoc ee. n enim q ibz
coniungit auribz 7 exterius interi-
orio eni in iringga eni in e. Oz
au sine lumine impble e uide dictu
e in aliis. s3 sine lumi sine aer est q
int'e rem in sam 7 oculu e meatus qui
p ipm facit uidere 7 rronabile q in
terius aq e pspicua eni aq ut' au sic
exterius n sine lumine ita 7 interius.
Pspicuu ergo ee oz 7 nece aqm ee
qm n e aer. Ponere nim in ultimo oculi
e anima. s3 manifm qm interius q'
neio pspicuu e 7 receptibile lumi
nis q interius e oculi. Et hoc 7 ex
accidentibz manifm. Iam eni qui
bzdam uulneratis in bello iuxta
tempora ita ut abscindantur pori
oculi accidit fi' tenebras sic lucer
na extincta eo q qsi lampas qda
extinguitur pspicuu uocatum
pupilla. Igitur si istoru aliq
accidat sicut diximus manifestu
q oz sedm hunc modu attribuere
7 assignare unuqdq3 in istoru cu
libet eorum oculi quide uisibile a
q assignetur. aeri uo crepitum
sensibile. Igni au odoratum. q e
actione odoratus h uirtute odo
rabile sensibile eni facit age
sensum. qr nece e odoratum ee
id q in uirtute prius odor eni fumal'
euaporatio e. fumal' au euapo
ratio ab igne e. Or interiu o
doratus ppriu e loci qui e circa ce
rebru. Virtute eni calid e materia
frigidu 7 oculi gnatio eundem
h' mod' a cerebro eni alat cere
bru ei humidiue 7 frigidius pri

bz e omnibz corpis. tactiuale uo t
re. Gustus uo quedam spes e tac
tus 7 io uire cor in sterm eorum. s. gus
tus 7 tactus cor eni oppositu e cere
bro 7 e calidissimu. pau de sensi
aliibz itaq3 corporis ptibz sit h
modo determinatu e.

De sensibilibz au q sunt sedm
unuqdq3 in strm queadmod'
dico colorem strepitum. odore gus
tum tactu. v'r dcm e. q actio eo
ru in eis q de aia 7 quid opari sedm
unuqdq3 in strm. Quid au op
teat dre quodlibz eorum. scil' quid co
lor uel quid crepitus ul' quid odo
ratus. ul' quid sapor. sili' 7 de tac
tu considerandu e. 7 primu de co
lore e eni unuqdq3 dupl'r dcm h
quid actu. hoc uo uirtute. Q
au actu color ul' crepitus quo
ide e ul' aliud sensibz qui sunt sed
actum queadmodu uisui 7 audi
tui. dcm e in eis q de aia quid au
unuqdq3 horu 7 existens faciat se
sualitate 7 opatione nunc dicem'.
Queadmod' ergo dictu e in ill'
de lumine q sit color pspicui sed
actus. qn eni in e aliqd' ignitum
in spicuo pscicua quide lumen
e. priuo uo tenebre. Or au dim
pspicuu n e ppriu aeri ul' aq nec
alian sic dictoru corporu s3 que
dam e comunis natura 7 uirtus
q separata quid n e. Inhis uo e
7 in aliis corporibz in his quoq3
magis. In his uo minus. Que
admod' ergo 7 corpm nece e ee ul
timu 7 huius itaq3. Natura ita
q lucis in determinato pspicuo. Ipi

au q in corporibz pspicui ultimu
qm quide sit oio manifm color na
q3 aut in extremitate e aut extre
mitas. Vn pictagorici epiphiam
colore uocabant. e eni in corporis
extremitate. s3 n e extremitas
corporis. s3 eande natura oportet
estimare q 7 exterius coloratur il
lam q 7 interius. Videntur au aer 7
aq colorata 7 eni aurora tale e. sed
ibi quide q indeterminata accidit n
eunde colore h'r accedentibz longe
7 ppe sic nec aer nec mare in corpo
ribz uo nisi continens faciat transmu
tatione determinatur 7 phantasia
coloris. Manifm ergo qm idem ibi
7 hic receptibile coloris ee. Pspi
cuu ergo sedm q e in corporibz co
lores facit participari in e 7 plus et
minus in oibz qm au in extremitate
color 7 h utiq3 in extremitate erit qr
color utiq3 erit pspicui extremitas i
corpore terminato 7 ipoz pspicuoz
uelud aq 7 siquid aliud tale m q
cumq3 uidetur color ppriu in e sed
extremitate sili' in oibz e. Est ergo
in ee pspicuo. h q 7 in aere facit lu
men. e au n s3 priuari. queadmod'
ergo ibi hoc quid lum e. hoc uo
tenebre ita 7 in corporibz h quide
album hoc uo nigru fit de albis au
coloribz diuidenti quot modis oz
fi' dicendu e.

Oportet ei eq distantibz posi
tis albo 7 nigro ita ut utruq3
quide eorum sit inuisibile p puitate
q au ab ambobz uisibile sit fi' 2
eni nec album pot uidi nc nigru.
Qm ergo nece quide e quidem

quidam colore h'e neutru au hoz
ple nece commixtum ee 7 spem qn
dam coloris aliam e ergo sicut co
cipere plures ee colores qm album
7 nigru. Multos au proportione
Tria enim ad duo 7 tria ad iiii. 7
sedm alios nuos e eqn distantiam
iacere. Qm au oio sedm nullam p
portone sunt s3 sedm h'undanciam
ul defectum assimetria. Eodem
modo oz h'e h his q in consonan
ciis qui ei in nuis bn pporcionabilibus
colores queadmodu ibi consonan
cie. delectabilissimi colorum ee ui
dentur uelum cotaneus 7 puniceus
qui au n in minimis ee. hos quidem
ordinatos. hos uo in ordinatos ee
hos ipi qm n puri sunt q n sunt
numero tales ee unus siquidem mo
dus generationis colorum hic. Vn
e qui uidetur p alterius queadmod'
pictores faciunt quq3 alium colo
rem s' alium manifestiore s' lum
entes queadmod' qn in aq quid uel
in aere uolunt facere apparens 7 q
admodu sol sedm se quide apparens
albus uidetur p caligine uo 7 fumu
puniceus. Multa au 7 sic erunt
colores eodem modo prius dco pro
portio utiq3 erit qdam s' natoe
ad fundum quida oio n sunt in
proportione. Dicere uo sicut an
tiqui discursiones ee colores 7 ui
deri pp talem cam incongruu oi
um eni p tactu nece facere sensum qr
subdito melius e dre motu sensu
a sensibili 7 fi' sensum tactu 7 n
discrasionibz. De iacentibz a
eq distantibz queadmodu nece e

recipere magnitudinem invisibilem
ita tempus insensibile ut decipiantur
motus pervenientes et unum putan-
tur esse quia simul apparent. Hoc autem
nulla necessitas. Sed quia in supernatatione
color immobilis existens et mutabilis
a subiacente non similem facit motum.
quare aliud apparet et nec album neque
nigrum. Quare et si non oportet ullam
magnitudinem invisibilem esse sed quod-
libet a quadam distantia visibile, et sic
utique erit colorum commixtio. Et illo
modo nichil obstat quin appareat
quidam color communis eis qui a lon-
ge. Quoniam enim non est ulla magnitudo in-
visibilis in eis que deinceps consideran-
dum est.

Si autem est commixtio corporum non so-
lum secundum huiusmodi modum quem
putant quidam eque distantibus positis
minimis et insensibilibus autem nobis propter sen-
sum, sed omnino sicut in eis que de mixtione
dictum est universaliter de omnibus, illo enim
modo commiscentur. Cum hoc solum quidem
quia oportet dividere ad minima quemad-
modum homines equos et semina. Hominum
enim hominem minimum, equorum vero equum.
quare eque distantibus istorum multitudo com-
mixta est utrorumque. Hominem vero unum
uni equo non dicunt commisceri. Quecumque autem
non dividuntur ad minimum, horum non
oportet commixtionem fieri secundum hunc modum
sed commisceri ex toto que maxime commisceri
habent. Et quomodo autem hoc possibile in eis que de
mixtione dictum est prius. Sed quia
sic necessitas et commisceri istic et colores com-
misceri manifestum. Et hec causa est principa-
lis quod multi sunt colores, sed non per superposi-
tionem neque eque distantium positionem. Non enim

prope quidem longe vero non unus visus
color commixtorum, sed ubique. Multi autem
erunt colores, quoniam multis proportio-
nibus oportet commisceri sibi invicem commix-
ta, hec quidem in numeris, hec vero secundum habun-
dantiam solum, et alia eodem modo quo
et eque distantium positi colores aut de
supernatatione oportet dicere eodem modo. Et de
commixtione quare et colorum species sunt
terminate et non infinite, et saporum et so-
norum post ea dicemus. Quid autem
sit color et quare multi colores sunt
dictum est. De strepitu vero et voce dictum
est prius in eis que de anima.

De odore autem et sapore nunc dice-
mus. fere cum eadem est passio non
in eisdem autem est utrorumque eorum. Mani-
festius autem est nobis saporum genus quam
odoratus. Huius autem causa quoniam peiorem
habemus aliis animalibus odoratum et
imperfectum sensibus qui sunt in nobis, tac-
tum vero distinctissimum aliis anima-
libus. Gustus vero tactus quidam est. Natu-
ra autem aque vult insipida esse. Necesse autem
aut ipsam aquam esse genera saporum insensibilia
propter paucitatem secundum quod Empedocles
dicit talem naturam esse quemadmodum
panspermiam saporum et omnia quidem ex
aqua fieri, alia autem ex alia parte vel nul-
lam habere differentiam, aquam illud quod facit
causam esse, quemadmodum si calidum
solem dicat quis. Horum autem sicut
Empedocles dicit multum aptum
ridatum. Videmus enim commutari propter
calorem sapores ablatis fructibus
ad solem et ignitis. quare non ex eo quod ab
aqua contrahere sapores tales fiunt,
sed in ipso fructu transmutatos et re-
sudantes et iacentes ad tempus acutos

ad ultimos per amaros et omnimodos
factos et decoctos ad omnia genera sa-
porum quasi ducentem transmutatos.
Similiter et quidem panspermie materiam
esse aquam impossibile. Ex eadem enim videmus fi-
eri ex esca factos alios sapores. Restat
autem in eo quod pati quidem aquam transmu-
tari. Quoniam quidem non a calida virtute
recipit hanc virtutem quam vocamus
saporem manifestum. Subtilissimum enim
omnium humidorum aqua est et ipso ole-
o. Sed protenditur oleum plus aqua; autem
tenuior est. Quare et gravius est servare
aquam in manu quam oleum.

Quare autem calida facta aqua non ap-
paret inspissata, aqua autem ipsa
sola manifestum quoniam alia quedam erit
causa. Sapores enim omnes crassitudi-
nem habent magis. Autem calidum contrac-
tativum est. Apparent autem sapores quot-
cumque in fructibus hii existentes et
in terra. Quare multi antiquorum
phisiologorum dicunt aquam esse talem per
quamcumque terram transeat. Et hoc mani-
festum in amaris aquis maxime.
Sal enim terre quedam species est. Et quod per cine-
rem collate ipso amaro existente
amarum faciunt saporem. Sunt quoque
fontes multi, hii quidem amari, hii
vero acuti, hii autem omnimodos habent sa-
pores alios. Rationabiliter autem in plan-
tis saporum fit genus maxime. Pa-
titur enim sicut humidum quemadmodum
et alia a contrario. Contrarium autem siccum.
Quare et ab igne patitur quoddam. Siccam
enim ignis naturam. Sed proprium ignis
calidum est, terre vero siccum, sicut dictum
est in eis que de elementis. Secundum vero quod ignis
et quod terra nichil habent facere vel pati natum

aliud quicquam. Secundum autem quod est contrarie-
tas in unoquoque, secundum hoc omnia et
faciunt et patiuntur. Quemadmodum
ergo qui lavant in humido colo-
res et sapores talem habere faciunt
aquam, sic et natura thimi per siccum et ter-
reum colans et movens per calidum quali-
tate quandam humidum facit. Et est sapor hec que fit
a predicto sicco passio in humido, gustus
qui secundum virtutem alterabilis ad ope-
rationem ducit enim sensibile ad hoc
virtute prius existens. Non enim secundum discere
sed secundum accipere est sentire.

Quoniam autem non omne siccum sed nutribile
sapores sunt, ut sumere habet. Quoniam
neque siccum absque humido neque humidum
absque sicco esca est, nec impetit animali-
bus nichil est nisi quod commixtum. Et sunt ob-
lati cibi animalibus tangibilia quidem
sensibilium augmentum facientia
et decrementum. Horum enim causa secundum quod calidum
et frigidum est oblatum. Hec enim faciunt et
augmentum et decrementum. Nutrit enim
secundum quod gustabile est oblatum. Omnia enim
nutriuntur dulci vel simplici vel commix-
to. Oportet siquidem determinare
in eis que de generatione. Nunc autem quantum
necesse est islandum est. Calidum enim augmen-
tat et consumit nutrimentum et leve quidem
attrahit. Amarum autem et salsum
relinquit propter gravedinem. Quare
exterioribus corporibus facit exterior
calor hic in natura animalium et planta-
rum. Quare nutriuntur dulci. Commiscentur
autem alii sapores ad cibum eodem modo
salso et acuto pro condimento. Hoc autem propter id quod con-
trahunt cum multum nutrimentum sit dul-
ce et supernatans. Quemadmodum autem
colores ab albi et nigri commixtione

sunt ita et sapores a dulci et amaro
et secundum proportionem in eo quod magis et
minus unusquisque est sive secundum nu-
meros quosdam commixtionis et motus
sive indeterminate. Qui autem in delecta-
tionem faciunt commixti hii in numeris sunt.
Solus ergo pinguis est dulcis sapor. A-
marum vero et salsum fere idem sunt. Pon-
ticus et acetosus stipticus et acutus
in medio. Fere enim equales et humo-
rum species et colorum sunt. Septem enim
utrorumque species, si quis ponat, quod est ratio-
nabile, fuscum album quoddam esse. Sequi-
tur enim flavum quidem albi esse, quem-
admodum unctuosum et dulcis. Pu-
niceum vero et alburgon et viride et
quianum in medio albi et nigri. Alia vero
mixta istorum. Et quemadmodum nigrum pri-
vatio est in perspicuo albi, ita amarum et
salsum est dulcis in nutritivo humido. Quare
et cinis combustorum amarissimus omnium,
exaltatum enim est contrarium potabile. De-
mocritus autem et plurimi phisiologorum quan-
tumcumque de sensibus intendunt faciunt; omnia
enim sensibilia tangibilia faciunt.
Et enim si hoc taliter se habet, manifestum quod
et aliorum sensuum unusquisque tactus
quidam est. Hoc autem quod impossibile sit non difficile
cernere. Amplius autem communibus
sensuum omnibus utuntur quasi propriis; magni-
tudine enim et figura et aspero et leni.
Amplius autem acuto et obtuso, que sunt
que sunt in globis, communia sensuum sunt,
et si non omnium, sed visus et auditus. Quare et
de hiis decipiuntur, de propriis autem non
decipiuntur, velud visus de colore et
auditus de sonis. Hii autem pro-
pria ad ista referunt, quemadmodum
Democritus album et nigrum. Hoc enim

asperum dicit esse, hoc vero leve. Ad figu-
ras refert sapores, quamvis nullius
vel magis visus est cognitiva deprehendere.
Si ergo gustus magis, minima enim
examinati sensus est discernere cir-
ca unumquodque genus, quare oporteret gustum
et alia sentire magis et figurarum dis-
cretorem esse. Amplius quidem sensibi-
lia omnia habent contrarietatem, velud
in colore nigro album et in sapo-
ribus dulci amarum. Figura autem fi-
gure non putatur esse contrarium; cui enim
poligoniorum circumferentis contrarium?
Amplius infinitis existentibus figu-
ris necesse est et sapores esse infinitos. Quare
hec enim quidem faciet sensum, hoc
vero non faciet. De gustabili quidem
et sapore dictum est. Alie namque pas-
siones saporum propriam habent considerationem
in philologia que de plantis.
Hunc vero modum oportet intelligere et de
odoribus. Quod enim facit in humido siccum,
hoc facit in alio genere euchimum humi-
dum in aere et aqua similiter. Communiter autem
penes hec nunc quidem dicemus.
Perspicuum autem est odorabile non secundum
quod perspicuum, sed quod lavabile vel mun-
dabile euchime siccitatis. Non enim
solum in aere, sed et in aqua odorabile
est. Manifestum autem in piscibus et duripel-
libus; videntur enim odorare nec aere ex-
istente in aqua. Supernatat enim aer quando
inest, nec ipsa spirante. Si quis ergo
ponat et aerem et aquam utraque hu-
mida, erit utriusque que in humido eu-
chimi sicci natura odor, et odorabi-
le tale. Quoniam vero omnis passio sapo-
ris est, manifestum in perhumidis et non humida
odorem. Ista enim inodorabilia ve-

lud ignis, aer, terra, aqua, quia humi-
da et sicca eorum achima sunt, nisi quid
commixtum faciant. Quare et mare habet
odorem; habet enim saporem et siccita-
tem, et sal magis nitro odorabile.
Manifestat autem quod abiciunt effluit
oleum, nitrum autem terre est magis. Am-
plius lapis quidem inodorabile,
achimum enim; ligna vero odorabilia,
euchima enim; et horum aquatica minus
odorabilia. Amplius in hiis que me-
tallantur aurum inodorabile, achi-
mum enim est; es vero et ferrum odorabilia.
Quando vero combustum fuerit humidum, odorabi-
liores scorie fiunt omnium. Argentum
vero et stagnum habent quidem magis o-
dorabilia, habent vero minus aquati-
ca enim. Videtur autem quibusdam fu-
malis evaporatio esse odor, communis
existens terre et aeri, et omnes ducuntur sic de
odore. Quare et Eraclitus sic dixit, si omnia
entia fumus fiant, quod nares utique
discernerent sic.
Odorem autem omnes asserunt,
hii quidem sicut exalationem, hii vero
sicut evaporationem, hii autem utraque. Est
autem achima quidem humiditas, fuma-
lis autem evaporatio sicut dictum est, commune
est aeris et terre, et constituitur ex illa
quidem aqua, ex hac vero terre quedam species. Sed
neutrum horum videtur; achimus enim aque
est; fumalis vero evaporatio impossi-
bilis in aqua. Sed odorant autem et in aqua, sicut
dictum est prius. Amplius evapo-
ratio sicut defluxus. Si enim nec illa bene,
nec ista. Quoniam ergo oportet recipere hu-
midum et illud quod in spiritu et illud quod
in aqua et pati quidem ab euchimia sic-
citatis, non in manifestum; enim aer humi-

dus natura est. Quare autem sicut in humidis
facit et in aere, quemadmodum lavatum
siccum manifestum est.
Oportet etiam proportionales esse odores
humoribus, sed in quibusdam accidit,
scilicet acetosi et dulces sunt odores
et acuti pontici et crassi et amari pro-
portionales. Dicet utique quis putri-
dos, quare quemadmodum illa difficilis po-
tationis sunt, putrida difficilia perrata.
Manifestum ergo quoniam et in aqua humor
et in aere et ad olfactum. Propter hoc frigus con-
glutinatio sapores hebetant et olfactus
destruunt; calidum enim quod movet et generat
auferunt frigus et conglutinatio.
Species autem odoratus due sunt. Non enim
sicut quidam dicunt non est species odora-
bilis, sed est; determinetur autem quomodo est
et quomodo non est. Hoc enim est in saporibus
ordinatus, ipsi sicut diximus, et delec-
tabile et triste secundum accidens habent.
Quoniam nutritivi odoris est passio, optanti-
bus quidem delectabiles odores con-
sunt, plenis autem et nichil egentibus non
delectabiles, nec quibuscumque sine esca.
Hii odores non delectabiles nec tristes.
Quare iste quidem velud diximus secundum
accidens habent delectabile et triste. Quare
et omnibus sunt communes animalibus. Qui-
dam autem secundum se ipsos delectabiles o-
dorum sunt, quemadmodum illi qui florum.
Non enim magis vel minus escam as-
sequuntur nec conferunt ad desiderium
quicquam, sed contrarium magis. Verum enim
est quod Euripedem invitans Strattis
dixit: quando lentem decoquis, non
infundas unguentum. Qui autem nunc commiscent
ad potationes tales virtutes vim
faciunt per usum delectationis donec

ad nobis sensibus fiat delectabile quemadmodum et ab uno. Hoc siquidem odorabile proprium hominibus est; quia autem secundum humores ordinatum et aliis animalibus sic dictum est quod prius. Et illis quidem que secundum accidens habent delectabile dividuntur species secundum sapores, istius autem non propter naturam ipsius esse secundum ipsam delectabilem aut tristem. Causa autem ut proprium esse hominis talem odorem propter frigus quod circa cerebrum est. Frigido enim natura existente cerebro et sanguine qui continetur illud est invenire existente subtili et puro, de facili autem infrigidabili cibi fumositas infrigidata propter locum infirmantia reumata solet facere hominibus. Adiutorium sanitatis facta est ista species odoratus; non enim opus erit est aliud. Hoc autem facit manifeste; cibus enim delectabilis existens et siccus et humidus multotiens infirmans est.

Qui autem ab odore secundum se ipsum odorifero quomodocumque se habent utilis quasi dicere semper. Et propter hoc fit per aspirationem non omnibus sed hominibus et sanguinem habentibus velud quadrupedibus et magis participantibus nature aeris; ascendentibus namque odoribus ad cerebrum propter levitatem caloris que circa illos sanius se habere facit que circa locum. Hunc odoris namque virtus natura calida est. Utitur autem natura spiratione in duobus, ut opere quidem ad thoracis adiutorium, ut advenientie ad odorem exhalante ei sicut adveniente facit per nares motum. Proprium autem hominis nature est talis odoris genus quia plus cerebrum et humidius habent aliis animalibus ut secundum magnitudinem. Propter hoc enim solum quasi differenter sentit aliis animalibus homo et gaudet florum et talium odoribus; temperativus enim calor et motus ad yperbolen que in loco siccitatis et humiditatis est.

Aliis quidem quecumque pulmonem habent propter inspirare alterius generis odoris sensum dedit natura, ut non duo instrumenta faciat. Sufficit enim spirantibus quemadmodum hominibus utrorumque odorabilium, hiis aliorum solum existens sensus. Quod autem non spirantia habent sensum odorabilium manifestum. Et enim ut pisces et entomorum genus omne diligenter sentit de longe propter nutritivam speciem odoris et remota multum a propria esca, quemadmodum apes et parvarum formicarum genus et marinorum purpure et multa talium aliorum animalium acute sentiunt escam propter odorem.

Quo autem sentiunt non similiter manifestum. Quare sicut obviat quo sentiunt odorem, si spirantibus quidem sit omnibus odorare solummodo. Hoc enim videtur in spirantibus accidens, illorum autem nullum spirat; sentit itaque preter quinque sensus alium. Hoc autem impossibile; odorabilis enim odor. Illa vero hunc sentiunt sed non forte eodem modo, sed exalantibus quidem spiritus aufert sicut iacens quemadmodum cooperculum quoddam, quare minime sentiunt non spirantia. Habent autem non spirantibus ablatum esse hoc. Quemadmodum in oculis quedam enim animalium habent palpebras quibus non revelatis minime possunt videre; que habent autem duros oculos non habent, quare non egent ullo qui illa revelet, sed vident a facultate existente illis statim. Similiter et aliorum animalium quodlibet non indignatur que secundum se ipsa fetidorum odorem, nisi quid accidat corruptivum existens; a quibus corrumpuntur similiter quemadmodum et homines a carbonum fumo patiuntur gravedinem capitis et corrumpuntur multotiens, similiter a sulphuris virtute et afflatum corrumpuntur alia animalia et fugiunt propter passionem. Ipsam autem secundum se ipsam non curant feditatem, quamvis multa crescentium fetidos habent odores, nisi quid conferat ad gustum vel edulium illis.

Videtur autem sensus qui est odorandi in paribus existentibus sensibus medio habere in medio numero, et ipse medius esse tactibilium quemadmodum tactus et gustus et per alia sensibilium velud visus et auditus. Quare et odorabile nutrimentorum est passio quedam, hiis autem in eodem genere et audibilis et visibilis. Quare et in aere et in aqua odorant. Quare odorabile commune quidem est ambobus, et tactuali quidem in est et audibili et perspicuo. Quare rationabiliter assimulata est siccitati euchime quemadmodum color esse et lavatio. Quo autem species oportet dicere et quomodo non odorabilis in humido dictum est.

Quod autem quidam pitagoricorum dicunt non est rationabile nutriri namque quedam animalia odoribus. Primum enim videmus quoniam cibum oportet esse compositum, et enim ea que nutriuntur non simplicia sunt. Quare et superfluitas fit cibi; hec quidem in ipsis aut in aliis esse facit in plantis. Amplius autem nec aquam vult ipsam solam incommixtam; corporale enim oportet esse constitutum quod multo autem minus rationabile aerem incorporari. Cum hec autem omnibus est animalibus locus receptibilis cibi a quo cum cibus ingreditur recipit corpus. Odorabilis autem in capite instrumentum et cum spirituali intrat fumositate, quare ad spirantem vadit utique locum. Quod non ergo confert ad nutrimentum odorabile secundum quod odorabile manifestum est, quoniam vero ad sanitatem et a sensu et apparentibus manifestum est. Quare sicut sapor in nutrimento et nutribilibus, hoc est ad sanitatem odorabile secundum utrumque. Ergo instrumentum sensuum determinetur hoc modo.

Dubitabit utique aliquis si omne corpus in infinita dividitur, et passiones ergo sensibiles velud color et chimus, odor, gravedo, strepitus, frigidum, calidum, leve, asperum, molle, durum vel impossibile. Operativum enim est sensus unumquodque illorum; in eo enim quod possunt movere ipsum dicuntur omnia. Quare necessario sensum in infinita dividi et omnem magnitudinem esse sensibilem. Impossibile enim album quidem videre tantum sic non sic. Contingeret utique esse corpus nullum habens colorem nec gravedinem nec aliam talem passionem. Quare omnino nec sensibile. Hec enim sunt sensibilia; sensibile ergo erit compositum non ex sensibilibus. Sed necesse non enim mathematica. Amplius cum adiudicabimus hoc cognoscendam intus sed non intelligibilia, nec sentit intus que extra sunt intelligibilia nec sentit mens que extra sunt intelligibilia sine sensu. Simul itaque omnia sic habere videntur testificari illis qui indivisibiles faciunt magnitudines; sic enim itaque solvitur sermo. Sed hoc impossibile dictum est de illis in sermonibus qui sunt

de motu. De solutione autem illorum si-
mul manifestum erit, et quare terminatur species
et coloris et saporis et soni et aliorum
sensibilium. quorum enim sunt ultima
horum et contraria. Omne autem sensibile
habet contrarietatem velud in colore al-
bum et nigrum, in sapore dulce et ama-
rum, et aliis omnibus sunt ultima contra-
ria. continuum ergo ad infinita di-
viditur in equalia, ad equalia vero fi-
nita. quod autem secundum se ipsum non continu-
um in species finitas. Quomodo ergo pas-
siones sive species dicendum est. Et autem con-
nexio speculatio in istis sumatur quod vir-
tute et actione aliud, et propter hoc decem
milesimum milii fallit visum
quamvis visus supervenit, et qui modi-
e sonus fallit quamvis continuum
existens audit omnis tantus. Dis-
tancia vero inter existens ad ultima
fallit. Similiter autem et in aliis sensi-
bilibus parva omnino in virtute namque in-
sibilia actione vero non quando separata
non sunt. et enim non est in virtus gressibilis
bipedi actione separata. separatusque
tunc sunt hiis dantur sonabilis et
resolveretur in continencia veluti
subtilissimis narium in fusis. verumtamen
sed quando sensus sunt hiis inundantia secundum
se ipsum sensibilis nec separata. vir-
tute enim inest indiscretorum sunt inun-
dantia nec cum sensibile separatum
erit actione sentiri, sed inerit sen-
sibile virtute enim est iam ratio-
ne erit ad profectum. Quoniam enim quedam
magnitudines et passiones latent,
et propter quam causam et quomodo sensibilia et quo-
modo non, dictum est autem cum insunt ita
adeo veluti ratione sensibilia actu

et non solum quod in toto sed separatim sint
determinata necesse est numero et colores
et sapores et sonos.
Dubitaret enim aliquis an preveni-
unt vel sensibilia vel motus
que a sensibilibus quocumque sit sen-
sus cum operantur in medio. Primum
quemadmodum odor videtur facere et stre-
pitus; propinquus enim prius sentit
odorem et strepitus posterior ictu ve-
nit. an ergo ita et visibile lumen
quemadmodum et empedocles dicit.
Attingit prius quod a sole lumen ad
hoc quod est medium et prius ad visum
quam ad terram. Putetur utique sic
rationabilius accidere. Motum enim mo-
vetur ab aliquo in aliquod quare necesse
esse quoddam tempus in quo movetur
ab altero in alterum. Tempus autem omne di-
visibile quare erat quando non videbatur
sed ferebatur radius in medio. Et
si omne simul audit et auditum est et omne
sentit et sensibilia et non est generatio
eorum sed sunt absque fieri tamen non minus
quemadmodum strepitus iam facto ic-
tu non dum auditur. Manifestat
autem hoc et litterarum transfiguratio
quemadmodum adiuncta lato e-
in medio non enim dictum videtur
audivisse quod transfiguratur aer
delatus. ergo sic et color et lumen.
Non enim in eo quod quomodo se habet hoc
videt. sed vero visus quemadmodum
equalia sunt. nullum enim utique
oporteret alicubi utrumque esse equalibus
enim factis. Non differt vel propeus
longe ad invicem esse. vel de stre-
pitu quidem et odore. hoc accidere
rationabile quemadmodum enim omnis

aer continua quidem ita ut audi-
at primus et extremus et odoratur. est
autem quo non. Videtur autem quibusdam
esse obiectio et de hiis impossibile enim qui-
dam dicunt aliud per aliud idem audire
et videre et odorare. verum enim separa-
tum et ipsum ipsius esse vel moventis pri-
mi vel campane vel libaton vel ig-
nis ipsius. Et enim numero sentiunt
omnes; propriam autem alio numero. Species autem ip-
sum quare simul multi vident et odorant
et audiunt. Sunt autem nec corpora. Sed pas-
siones et motiones quedam. Non enim
hoc accideret et sine corpore. de lumine
autem alius sermo. In eo enim quod aliquid
est lumen est. sed non motus. Omnino autem nec
similiter in alteratione se habet et latione. la-
tiones namque rationabiliter in medio
prius attingentium. videtur autem strepitus
esse lati cuiusdam motus. Que enim
quecumque non alterantur non similiter. contingit enim subito
alterari et non dimidium prius. primum
autem ab illo alterata transmutari et non numero
simul alterari. et subito esse utique et
gustare quemadmodum odor in hu-
mido. In eo enim quod premotus antequam
tangamus sentimus. rationa-
bile autem quecumque in medio sunt sunt simul
omnia paciuntur nisi in lumine propter predic-
ta. propter hec autem et in videre. lumen enim fa-
cit videre.
Est autem quedam obiectio et alia ta-
lis de sensu. si convenit duos si-
mul sentire posse in eodem et in di-
visibili tempore vel non. sicut enim maior
motus semper minorem depellit propter quod sub-
latum ad oculos non sentiunt. Si acci-
dit illos esse vehementer intendentes
vel timentes vel audientes mul-

tum strepitum. hoc autem subiaceat ex
quo unumquodque magis sentire simpli-
citer existente quam commixto veluti vinum
intemperatum quam temperatum, et mel et
colorem et vocem solam quam diapason
quoniam obscurant se invicem. Hoc autem
accidit ex quibus unum quid fit. Si
enim maior motus minorem motum depel-
lit necesse si simul sunt et ipsam minus
sensibilem esse quam si solam. Aufertur
enim quid minoris commixtio. si omnia
simplicia magis sensibilia sunt.
Si autem equales sint alteri autem existen-
te neutrius erit sensus. Obscurat
enim altera alteram similiter autem non est senti-
re quare aut nec unius erit sensus aut
alterius ex utrisque quod videtur fit in commixtis
In quocumque utique commiscentur. Quo-
niam ergo a quibusdam quid fit quibus-
dam a quibusdam vero non fit talia enim que sub
alio sensu commiscentur enim quorum ulti-
ma unum. non enim est ab albo et acuto unum
fieri. sed secundum accidens. sed non sicut ab acuto et
gravi simphonia. ergo non sentire
contingit ea simul. Equales enim existentes
motus obscurant se ad invicem quando
unus fit existens. si vero inequales me-
lior faciet sensum quam magis simul
duo sensiat alia uno sensu quorum
unus sensus veluti acutum et grave.
magis enim simul motus unusquisque
duorum illius et auditur. Uno autem simul
duo non est sentire nisi commiscentur
commixtio enim unum vult esse unius
autem simul unus est sensus. unus autem
simul species quare necesse commixta simul
sentire. quare uno sensu secundum actum
necesse sentire. unus enim uno quando secundum
actum necesse unius species autem quando secundum unum vero

tinentium unus. ꝛ si unus ergo ē sen
sus qui secundum actionē unū illa dicet-
cōnnusca ergo ē ratio eā. Quū g̃ ꝯ
mixta erunt duo sensus qui secundum
actionē. ꝫ n̄ unū tantum ꝛ in indiui
sibili tpr̄e. Vnā rationē ēe opatonē.
Vnius enī sp̄ unus motus ꝛ colora
tio. Vna uō uirtus n̄ ergo oportet du
o sentire uno sensu. nec n̄ si ea que
sub eundē sensū simul in ple sint
duo manifestū qm̄ minus. Amplius que
secundum duos sensus conueniunt simul
sentiri uelud album ꝛ dulce. Vi
enī nūo unū anima alio dīc qm̄
in eo ꝙ simul. ꝙ aūt spē unū uidi
cante sensu nūo. Dico aūt h̄ qm̄ e
q̄lit̃ ꝛ album ꝛ nigrū. aliud existēs
spē indicabit dulce ꝛ amarū ipā uł
ipā quidē ipius. ipius uō alia ꝫ alt̃
utrumcuique contrarioꝝ. Sit̃ ꝫ ipa coe
lementaria uelud sic gustus dul
ce ita uisus album ꝛ sic iste nigrū
ita ille amarū. Amplius contrariorū
motus contrarii. simul aūt contraria
in eodē ꝛ athomo n̄ ōr eē sub sensu aūt
uno contraria uelud dulce amarū.
Non oꝫ sentire simul. Sil̃r aūt nec
nimime contraria. hec enī albi sc̃.
h̄ uō nigri ꝛ in aliis. Sil̃r uelud chi
morū. h̄ quidē dulcis. hoc uō ama
ri. nec ꝯmixta simul ꝓportionē esse
sunt ꝯtrarietatum uelud diapa
son ꝛ diapente nisi sic unū sen
tiat. sic aūt unus sermo extremita
tū fit. alit̃ aūt n̄. erit enī simul q̄
multa ad parū uł paris ad imparem.
Si ergo magis amplius distant ab
inuicē ꝛ distinct coelementaria dicta
in albo uō gene dcōꝝ eodem gene

uelud dulce ꝛ albū ꝫ sic coelemen
taria gn̄e aūt alia dulce uō ꝛ nigrū
multo. Amplius spē differunt qm̄
album. Amplius si unū simul opor
teat ipa sentire uł gene ipa ꝛ q̄n̄
sunt h̄ uł illa.
Quod aūt dicit quidā tractantium
de concordantiis qm̄ n̄ simul q̄
dem puenit accepimus uł aūt ꝛ de
cipere qm̄ tpē ē insensibile utrū
recte dicatur uł n̄ recte. Dicat uti
q; quis ꝛ nūc ex hoc putare simul
uidē ꝛ audire qm̄ p̱ ꝙ inter ē tpē dea
puit. Et si hoc n̄ tm̄ nec oꝫ
tpē eē insensibile uł nullū decipe
ꝫ oē oꝫ sentire. si enī qm̄ ipē ipius
aliquid sentit uł aliud in conti
nenti tpr̄ nō oportet tūc decipere
quid sit. Si ē aūt aliquis in con
tinenti ꝛ tamtus qui oīo insensibi
lis ē. manifestū qm̄ tūc decipit. sic
tpē ipm̄. ꝛ si uidet ꝛ sentit ꝛ secundum
ꝙ sentit. Amplius n̄ utiq; est nec
tpē nec res ulla q̄n̄ sentit. uł in
quo n̄ sit q̄ in hoc aliquo uł illi
ꝙ uidet sic quedam magnitudo
ꝛ temporis ꝛ rei insensibilis oīo ꝓ
p̱ paruitatem. Si enī totam uidet
ꝛ sentit eodem continuo tpr̄ nō
nūc horū aliqd̃ auferat b. g. in
quo nō sentiebatur. n̄ ergo in h̄
aliquid uł illius aliquid uelud t̃
ram uidet totam qm̄ ꝙ p̱ ipm̄ ꝛ
in anno ambulat qm̄ in hac pte
sua. Sꝫ in a. g. nichil sentit. ꝙ er
go in huius aliquid. a. b. sentit
dr̄ totum sentire ꝛ totam eadē
uō ꝓportionē ē i n̄. a. g. oꝫ enī unū q̄
dē ꝛ aliquius. totū aūt n̄ ē sentire.

Omnia ergo sensibilia sunt.
ꝫ n̄ uidentur quot sunt. solis enī
magnitudinem uidet ꝙ de p̱ticla
a a longe. ꝫ n̄ uidetur q̄ntū diui
sibile. Videt aūt n̄ indiuisibile eā
aūt dcā ē in anandant de h̄. Quū ergo
nullū ē tpē insensibile ex hoc
manifestū.
De prius aūt dcā obiectione ꝯ
siderandum. Vtrū oꝫ simul uł
ta sentire uł n̄ oꝫ simul. aūt dico
i uno i diuisibili ad se inuicē. Pri
mū ergo an sic oꝫ simul aut ali
bi aīam sentire ꝛ n̄ indiuisibili sic
aūt indiuisibile ut oē ad hoc exis
tente continuo uł qm̄ p̱mū quidē
ea q̄ secundum unū sensum uelud di
co uisū sit ne sentiens aliū ꝛ
aliū colorē plꝫ aūt p̱tes h̄ebunt
sp. ꝛ enī senciunt rursū eodē gn̄e.
Sic uō sic duos oculos dicat quis
nullū obstat sic ꝛ in aīa. qm̄ forte
ex h̄ quidē unū quid fit ꝛ unus
effectus eoꝝ. si uō secundum ꝙ unūq;
q; ex ambobꝫ unū ꝛ sensibile eē
si separatim n̄ sil̃r se h̄ebit. Amplius
ipi sensus plꝫ erunt sic scias diffe
rent dicat. nec enī actus absq; uir
tute q̄ secundum se ipam nec absq; h̄
erit sensus. Si aūt h̄ in uno ꝛ indi
uisibili sentit manifestū ꝙ ꝛ alia ma
gis enī oportet h̄ simul multa uł
gene alia. Si uō alia q̄dē dul
ce. alia uō albū sentit parte aīa
ꝫ ꝙ ex istis unū quid uł n̄ unū ꝫ
necesse unū. Vna enī q̄dam sensiua
p̱ sentit ergo unus illud. Nullū
manet existis necesse ergo unam
q̄dam eē aīe q̄ p̱ q̄ omnia sentit.

sic prius dcīm. Aliud aūt gen9 per
aliud ergo secundum ꝙ indiuisibile ē
secundum actionē unū ē sensuale dulcis
ꝛ albi. qm̄ uō diuisibile fit secundum actio
nē aliud. uł quemadmodū oꝫ ipa se res
ita ꝛ in anima. Id enī unū nūo al
bus ꝛ dulce ē ꝛ alia multa. nisi di
uise sint passiones ab inuicē. ꝫ eē
at tm̄ unusquisque. Sil̃r ergo po
natur ꝛ in aīa idem unū eē nūo se
suale omniū. ꝙ ei aliud sit ꝛ aliud
horꝫ quidē gn̄e. horū uō spē qr̄ ꝛ se
tit utiq; simul id ꝛ unū ꝓportione
uō n̄ idem.
Omne aūt sensibile omne magnitu
do ē ꝛ n̄ ē diuisibile sentire ma
nifestū ē enim unū quid ꝙ n̄ uł apo
stima infinitū. Vn̄ aūt uł finitū.
Sil̃r aūt odorabile ꝛ audibile ꝛ
q̄ cū q; n̄ actualia tangentes sen
tiunt. ē aūt ultimitas apostimatis
unū n̄ uł ꝛ primū unū uł. hoc uō
necesse indiuisibile eē quid in eo. qd̃
amplius n̄ oꝫ sentire existens. in eo uō
ꝙ in diuisibili necesse sentire. Si ergo
quid indiuisibile ē sensibile qm̄
ponit in ultimo unū ē quidē ulti
mū insensibile. Primū aūt sensibi
le simul accidit uisibile eē ꝛ inuisi
bile. hoc uō impłe. De instrūt
ergo ꝛ sensibilibꝫ quō se h̄eant ꝛ
ꝯmunit ꝛ secundum unūquodq; instrūm
dictum ē. Incipit lib' de morte
De eo aūt ꝛ uita.
ꝙ ē alia quidē
longe uite. ali
a uō breuis uite
ꝛ de uite longitu
dine tota ꝛ bre

Deu morir et deui

-uitate uite considerandum. Principium autem intendentibus nobis. Primum exponere de ipsis. Non autem manifestum est utrum una eadem causa sit omnibus animalibus et plantis huius quidem esse longioris uite, illa uero breuioris uite et plantarum quibusdam. Alie enim breuem, alie uero multo tempore habent uitam. Amplius autem utrum eadem sunt que sunt longe uite animalia et que sunt secundum naturam sana. Eorum sana que secundum naturam subsistunt diuisa et que quidem sunt breuis uite autem egrotatiua. Aut que secundum quasdam egritudines immutant egrotatiuam naturam et corpora breuis uite. Secundum autem quasdam nichil prohibet egrotatiues esse longe uite.

De sompno autem et uigilia dictum est prius. Sed et de egritudine et sanitate inquisitum confert phisice. Nunc autem circa causas hoc quidem longe uite, illa uero breuis uite et sicut dictum est prius speculandum similiter et hanc habentia differentias tota quidem ad tota genera et que sunt in una specie alia ad aliam. Dico autem secundum genus quidem differre ut hominem ad equum. Longioris autem uite est hominum genus quam equorum. Secundum autem speciem hominum ad hominem. Sunt autem et inter homines quidem longioris uite, alii uero breuioris uite et secundum alios modos conuenientes. Alii enim in calidum genera longioris uite sunt, alii uero in frigidis breuioris uite sunt. Et eundem autem locum habitantium differunt. Similiter autem hac quadam inuicem est differentia. Oportet autem accipere quid sit corruptibile in hiis que natura subsistunt et quid incorruptibile. Ignis autem et aqua et hiis proxima non habentes eandem potentiam contingit generationis et corruptionis causas esse alio illi. Unde et aliorum unumquodque sit ex hiis que sunt constantia participare horum naturam rationabile est quecumque non compositione ex aliis sunt ut domus et dealuis g. Alia est de hiis sunt enim proprie corruptibiles multis que sunt ut scientia sanitas egritudo. Hec enim corrumpuntur et non corruptis susceptiuis aliis saluantibus, ut ignorantie quidem corruptio reminiscibilitas et doctibilitas, scientie autem et obliuio et deceptio. Secundum autem accidens consequuntur ad physica aliorum corruptiones. Corruptis autem animalibus corrumpuntur doctrina et sanitas que in animalibus est. Unde et de anima rationabiliter dicet aliquis et excipiet. Si autem non natura sed sicut in anima sic anima in corpore est, sicut utique ipsius est altera corruptio preter corruptionem qua corrumpitur corrupto corpore. Quoniam quidem non uidetur huius aliud esse se habere ad corporis coniunctionem. Forte autem aliquis dubitabit rationabiliter. Non ergo est cui est esse incorruptibile est et corruptibile non utique nisi aliquid contrarium est ei. Corrumpunt enim alia quidem que sunt subsunt contrariis secundum accidens ex eo quod est et contraria corrumpi. Auferuntur enim contraria ab alterutris. Secundum autem accidens nichil que sunt in subiectis contrariorum corrumpitur propter id quod de nullo subiecto est predicatur substantiam. Quare sunt est contrarium utrumque et ubicumque non est impossibile utique est corrumpi. Aliquid enim est corrumpens. Sicut a contrario contingit corrumpi solum uel passibilis. Hoc autem non est aut omnino aut hoc quidem sic unum est, si cum non impossibile enim est habentem materiam non esse contrarium. Contingit enim potentia inesse contrarium passibilis materie. Undique enim inesse calidum et rectum contingit sunt passiones non sunt separabiles. Si ergo quecumque sit actiuum et passiuum, hoc quidem faciat illud uero patitur, impossibile non mutari. Amplius et sine esse est superfluum facere. Superfluum autem est contrarium ex contrario enim mutatio est. Superfluum autem ab acceptione prioris. Si autem omne consumitur quod actiuum contrarium est et si hoc corruptibile utique sine autem non. Sed si continetur corrumpitur. Si ergo ex dictis sufficiens est. Si autem subitum non oportet quoniam est actuali quid contrarium et superfluum fit. Unde minor flamma comburitur a multa secundum accidens quoniam alimentum quod est in illa multo tempore consumit simul, hec autem multa flamma uelociter. Unde omnia semper sunt in motu et fiunt et corrumpuntur. Continens autem simul agit aut contrario quidem agit et propter hoc transposita pellis quidem temporis fiunt et minoris temporis natura facultas. Autem neque quam est quibuscumque contraria in sunt in infinitum. Mox enim materia contrarium habet. Quare siquidem quod est alicubi mutabitur. Si uero est quantitas secundum augmentum et detrimentum. Si autem passibile aliquo alterans est.

Est autem neque incorruptibile maxime esse et equus enim breuioris uite est homine neque parua esse animalium enim in filiorum multa sunt. Neque plante omnino animalibus infra annum enim quedam plante erunt et animalia et pedibus gressibilia neque que sunt in mari et ibi enim breuioris uite sunt et ostrea et debilia. Omnino autem longioris uite sunt in plantis neque sanguinem habentia. Apes uero longioris uite sunt quibusdam sanguinem habentibus. Neque autem que sine sanguine sunt debilia quidem enim infra annum sunt sine sanguine autem neque que sunt uiua et cum sanguinem habentibus animalibus magis quam in non habentibus et pede gressibilibus enim longioris sunt uite animalium homo et elephas et maiora sicut frequenter est dicere minoribus longioris uite sunt et aliis enim accidit longe uiuentibus magnitudo sicut et in predictis est. Causam autem de hiis omnibus ab hinc utique considerabit aliquis. Oportet autem accipere quod animal calidum et humidum est natura et uiuere huius est. Iuuentus senium autem siccum et frigidum et mortuus siccum est. Uidetur materia enim corporum animalium hec sunt calidum et humidum frigidum siccum. Necesse est ergo senescentes siccari. Unde oportet non leuiter humidum esse siccabile et propter hoc imputrescibilia oportet esse pinguia. Causa autem est quoniam est aerea. Aer autem ad ignem est ad alia. Ignis autem non fit. Neque tamen oportet paruum esse humidum. Bene siccabile enim est et paruum. Unde et magna alia plante et animalia sicut et dictum est dicere longioris uite quam parua quemadmodum dictum est prius. Rationabilis enim est maiora plus habere humidum. Nec tamen propter hoc longioris uite sunt. Due enim cause sunt quantum et quale. Sed et tota, unde non est multitudine humidi sed et calidi ut neque re-

uum et siccabile sit. Et propter hoc homo longioris vite est et magis animalium quorundam longioris vite sunt que relinquuntur multe humiditatis, si plurima non excessant secundum qualitatem sed quam si relinquuntur secundum quantitatem. Est autem quibusdam calidum pingue quod simul facit et quod est non cito siccari et non cito frigidum fieri quibusdam non alterius habere humorem. ¶ Quod oportet futurum esse non velociter corruptibile non superfluum esse. Interimunt enim huiusmodi autem egritudine aut natura aut est directa aut contraria contraria aut est superfluitatis potentia et corruptiva, hoc quidem nature, illa vero partis. Unde et superflue effusa et multa semina senescunt cito. Semine enim superfluitas est et amplius exsiccat obiectum. Et propter hoc mulus longioris vite est quam ex quibus fit et femine maribus siquidem accidat. Masculi exeuntes passeres masculi brevioris vite sunt feminis. ¶ Amplius autem quecumque fatigativa sunt masculorum et propter laborem magis senescunt. Desiccat enim labor. Senectus autem sicca est. Natura autem sic est in hiis dicere masculina femininis longevioribus. Amplius autem quia est calidior masculus quam femina. ¶ Sed que sunt in calidis locis longioris vite sunt quam que in frigidis locis propter causam eandem propter quam nature et maxime per manifestum est magnitudo secundum naturam frigidorum animalium. Et propter hoc et serpentes et lacerte et que sunt pelle variata magna sunt in calidis locis et in mari rubro ostreorum ut attribuit augmenti. Causa enim calida humiditas est et vite. ¶ In humidis autem locis magis aquosum est humidum quam est in animalibus. Unde leviter densantur. Quare hoc quidem non sunt omnino animalia que sunt pauci sanguinis in locis ad arcton neque gressibilia neque aquosa in mari. ¶ Hec enim sunt minora et brevioris vite. Aufert enim gelu augmentum. Alimentum vero non accipientia et plante et animalia corrumpuntur. Consumunt enim ipsa se ipsa sicut enim multa flamma comburit parvam et corrumpit alimentum consumendo. Sic et primus calor primum digestivus et cuius est digestio consumit naturam in qua est.

¶ Aquatica autem pedibus ambulantibus minus longioris vite sunt, non quia humida simpliciter, sed quia aquosa sunt. Hec autem humidum velociter corrumpitur quia frigidum est et densum et desiccabile et non est sine sanguine propter eandem causam nisi magnitudine precedatur. Neque enim pinguedinem habet neque dulcedinem. ¶ In animali enim pinguedo dulcedo est. Unde apes longioris vite sunt aliis animalibus maioribus. ¶ Sed in plantis quidem que longius vivunt et magis quam in animalibus primum quidem quia minus aquosa sunt quare non cito densantur. Postea habent pinguedines et dulcedines ex quo enim terrea et sicca sunt non leviter tamen exsiccabilem habent humorem.

¶ De eo autem quod est in multo tempore esse arborum oportet naturam accipere causam. Habent enim propriam ad animalia nisi ad insecta. Nove enim semper plante fiunt ex quo multo tempore. Sunt semper enim alie productiones sunt, hec senescunt et similiter radices et non simul sed quando productio et ramus producuntur. Alia autem germinant. Cum autem fiunt radices sic aliis ex eo quod est et fiunt et sic semper proficiunt. ¶ Hoc non corruptum. ¶ Illud autem simile totum propter hoc longius vivunt. Comparantur enim plante decisis sicut dictum est. Decisa enim vivunt et duo et multa fiunt ex uno. Decisa autem usque ad id quod est vivere veniunt multo autem non possunt tempore neque enim habent organa. In post autem ipsa principio quod in uno quoque est. Sed quod in planta est potentia undique enim habet radicem et germen potentia. Unde et ab hac semper proveniunt hec quidem novum illud vero vetus prope. Non autem aliquid differt est in eo quod semper fiunt longioris vite. Explicit liber de morte et vita. Incipit de sompno et vigilia.

De sompno autem et vigilia considerandum est quid sunt et utrum sunt propria anime vel corporis vel communia, et si communia cuius particule anime aut corporis, et propter quam causam insunt animalibus. Et utrum communicant omnia ambobus aut hec quidem alia quidem sompno alia vero alia solum vel alia quidem neutro alia vero utrisque. ¶ Adhuc autem quid est sompnium et propter quam causam dormientes interdum quidem sompniant interdum vero non vel accidat dormientibus semper sompniare sed non meminerunt et si hoc fit propter quam causam sit. ¶ Et utrum contingit futura providere an non contingit et quidem et qualiter sic contingit et utrum futura ab homine comprehendantur solum vel demonum quorundam habentia causam et ut natura fiunt vel ab eventu.

Primum quidem hoc manifestum quod est idem quod vigilia est et sompnus opponuntur enim et videtur vigilie sompnus quedam privatio. Nam extrema semper in naturalibus et in naturalibus et idem susceptibile videntur fieri et eiusdem esse passiones. Dico autem velud sanitas et egritudo, turpitudo pulcritudo, debilitas et fortitudo, visio et cecitas, auditus et surditas. ¶ Amplius et ex hiis manifestum in quo vigilantem cognoscimus et in hoc enim qui sompno imprimitur sentientem enim vigilare putamus et vigilantem esse et eorum que extrinsecus aliquid sentire vel eorum qui in eo aliquem motum. ¶ Si igitur nullo modo vigilare est quam in eo quod est sentire, patet quod in quo sentiunt in hoc et vigilant vigilantia dormiunt et dormientia. ¶ Quoniam autem neque proprium anime sentire neque corporis, cuius enim est potentia eius et actio est. Que autem dicitur sensus ut actio motus quidem per corpus anime est. ¶ Manifestum quod neque anime passio propria neque inanimatum corpus posse sentire. ¶ Quoniam determinatum sit prius in aliis de hiis que anime dicuntur quasi particule et de nutritiva quod separantur ab aliis in habentibus que habent corpus aliorum vero nullo sed hec est existente prout contemplamur in vivente augmenti et diminutionis participant quod in hiis solum non est sompnus neque vigilia velud plantis non enim habent sensibilem particulam. Sed si separabile est neque simpliciter separabile potestate enim et esse separabi-

le. Similiter autem patet quoniam nichil est quod semper vigilet vel semper dormiat sed eisdem animalibus insunt utraque passiones. Si enim sit aliquod habens sensum non contingit neque dormire neque vigilare. Simpliciter utraque enim passio hec est circa sensum primi sensitivi. Non contingit autem neque alterum horum semper inesse eidem animali, veluti aliquod genus animalium dormire semper vel vigilare. Amplius quorumcumque est aliquod opus secundum naturam quando excesserit opus vel aliquod tempus quo possunt facere, necesse est ea languescere, ut oculos videntes, et quiescere hoc non facientes. Similiter autem et manum et aliud omne cuius est opus aliquod. Quare si alicuius opus sentire est, et continue languebit et hoc non faciet. Si ergo vigilare diffinitur solutione sensus, contrariorum quidem necesse hic adesse illud vero non. Vigilare autem ei quod est dormire contrarium, et necessarium omni inesse alterum, necessarium utique fit dormire. Quare si huius sensus passio sompnus, hoc autem impotentia propter excessum vigilandi. Vigilandi quidem excessus quandoque quidem ab egritudine fit, quandoque sine egritudine, quare et impotentia et dissolutio. Similiter necesse est enim omne quod vigilat similiter dormire, impossibile enim semper agere. Similiter autem dormire nichil contingit semper. Sompnus enim quedam passio sensibilis particule est ut vinculum et immobilitas quedam. Quare necesse est omne dormiens habere sensibilem particulam. Sensibile vero est quod possibile est sentire secundum actum. Agere vero quod sine sensu sit proprie et simpliciter impossibile dum dormit. Ideo necessarium est sompnum excitabilem esse. Animalia quidem pene omnia que sompno communicant manifestum est, quare natatilia et volatilia et gressibilia. Et enim genera piscium omnium et que sunt mollia visa sunt dormientia, et alia omnia quecumque habent oculos. Etenim quecumque duros habent oculos et que insecta sunt manifesta dormientia, breviaque etiam sompni sunt huiusmodi omnia. Propterea latere habent quedam multociens utrum participant sompno vel non. Eorum vero que durum habent corpus secundum sensum non dubium manifestum est si dormiunt. Si autem vero in illis dicta fuit ratio ea suadebitur.

Quod quidem ergo communicant animalia omnia sompno manifestum ex hiis est. Eo enim quod est sensum habere diffinitur animal, sensus autem modo quodam aliquo immobilitatem et velud vinculum sompnum dicimus. Solutionem autem remissionem eius vigilationem. Plantarum quidem nullam possibile est communicare neutra harum passionum. Non sine sensu enim nec existit neque sompnus neque vigilia; quibus vero sensus non est, neque tristari neque gaudere. Quibus vero neque concupiscentia. Plantis autem nichil horum inest. Signum autem quoniam et opus suum facit nutritiva particula in dormiendo magis quam vigilando: nutriuntur autem et augentur tunc magis, tamquam nichil agentia ad hoc sensus. Propter quid autem dormiunt et vigilant et propter quod dictum sensum aut quales si propter plures considerandum.

Quoniam vero quedam habent sensus omnes, quedam non habent ut talpa visum, tactum et gustum universaliter habent nisi si quod animalium imperfectum. Dictum autem de hiis in hiis que de anima. Impossibile autem sentire quolibet aliquo sensu sentire. Quod dormiunt animalia manifestum est tamen omnibus inesse necessarium eandem passionem in eo qui vocatur sompnus. Nam si partim quidem primum autem non sic ex hoc quod dormiendo secundum hoc autem impossibile. Cum autem insit secundum unumquemque sensum hoc quidem quasi proprium opus illud vero quoddam commune: proprium quidem velud videre visui, auditui audire, et aliis secundum eundem modum. Est autem quedam potentia communis que sequitur omnes qua et quoniam videt et audit et percipit. Non enim visu particulari videt quoniam videt et neque iudicat quidem et potest discernere quoniam alia dulcia sunt ab albo neque gustu neque visu neque ambobus sed quadam particula sensibilium omnium. Nam est quidem unus sensus et proprium organum sentiendi unum est autem sensui genus cuilibet diversum velud sono et colori. Hoc autem simul aptatum cum ipso tactum existit maxime. Hoc autem separatur ab aliis organis sentiendi. Alia vero abilis dictum est autem de hiis in hiis que de anima speculationibus. Manifestum autem est quoniam huius est passio vigilia sompnusque. Ideo et in omnibus inest animalibus. Nam tactus solus omnibus animalibus inest. Si enim eo quod omnes aliquid patiantur sensus fieret dormire inconveniens est, si in quibus neque convenienes neque necesse neque possibile est aliquo agere simul hos et vacare vel immobiles existere simul; contrarium enim racionabilius accidit eis ut non simul quiescant. Quemadmodum nunc dicimus rationabili sermone et de hiis. Nam cum principale omnium aliorum organorum sentiendi autem tamen intendatur, alia patiantur aliquid compati necessarium est et reliqua omnia; illorum autem cum alio impotentia sit non necesse est hoc impotens fieri. Manifestum autem ex pluribus quoniam non in eo quod sensus vacant eorumque usus sompnus est neque in eo quod est non posse sentire. Nam et in animi defectionibus tale quid accidit. Impotentia enim sensuum anime defectio fiunt autem et amentie quedam tales. Amplius autem et quibus in collo vene apprehenduntur insensati fiunt. Sed dormit quando neque in ipso usus neque in organo sentiendi neque secundum quemlibet casum sed quemadmodum dictum est nunc in primo organo quo sentit alia omnia: cum hoc enim impotens fiunt necesse est et organa sentiendi omnia sensuum inesse defectum. Cum vero illorum aliquod hoc non esse non est necesse. Propter quam autem causam accidit dormire et qualis passio est dicendum.

Cum vero modi plures sint causarum nam quia obrem et unde principium motus et materiam et rationem dicimus causam.

Primum quidem quoniam dicimus naturam propter quid operari, hoc autem bonum aliquid. Quiescere enim ei quod natum est moveri cum non possit semper et continue moveri cum voluptate et necessarium est et utile sompnus. Quoque propter veritatem ipsam coaptatam methaphoram habet in eo quod requiescit quare propter salutem animalium existit. Vigilia enim vero finis namque sentire et sapere omnibus finis quibus inest alterum horum; optima enim hec, optimus autem finis. Quare necessarium est unicuique animalium inesse sompnum. Dico ex suppositione

necesse. Quoniam autem est unicuique suam natu-
ram ex necessitate quedam inesse ei opus et huius
existentibus alia existere. Amplius
quibus motu et actu et in corporibus ad-
venientibus accidit vigilare et dor-
mire animalibus. Propter hoc dicendum aliud
quam animalibus que adhuc non habentibus san-
guinem existimandum causas passionum vel
easdem esse vel similes sanguinem non ha-
bentibus quemadmodum et hominibus. Quare
ex hiis omnibus speculandum. Quoniam
quidem igitur sensus quidem principium sit a
parte eadem animalibus a qua quidem est motus
determinatum est in aliis prius. Ipsa non
est trium determinatorum locorum media
capitis et deorsum ventris sanguinem
quidem habentibus est pars que vocatur cor. Universa
quidem igitur sanguinem habentia cor habent
et principium motus et principalis sensus hinc
est. Motus ergo et spiritus manifestum est
quoniam principium et prorsus in coac-
tione refrigerationis est hinc et respira-
re quidem et humido refrigerari ad sa-
lutem eius qui in hac particula caloris
nature adepta est. Dicetur autem de
ea per modum secundum se. Non habenti-
bus vero sanguinem et insectis et non sus-
cipientibus spiritum in eo quod proportiona-
le est complantatus spiritus dum exsufflat
et collocatus videtur. Palam autem quoniam in hiis
que tota sunt ut vespe et musce et
apes et huiusmodi. Quoniam autem movere quidem
quam et facere aliquid sine robore non
est possibile, vigorem autem facit spiritus
seu retentio respirantibus quidem
que intrinsecus, non respirantibus vero
que complantata sunt. Ideo bombantia
videntur alata cum moveantur at-
tractione spiritus offendentis ad subtu-

tionem totalium. Movetur autem omne
sensu aliquo facto vel proprio vel alie-
no in primo organo sentiendi.
Si vero est sompnus et vigilia pas-
sio particule huius, manifestum quod loco et
in qua particula fit sompnus et vigi-
lia incedere manifestum. Moventur
autem quidam dormientes et faciunt
multa que vigilantium sunt, non autem
absque fantasmate et sensu quo-
dam; sompnium enim simulacrum
quodammodo est. Dicendum autem de hiis post-
modum. Quare autem sompnia me-
morantur expergefacti, vigilancium vero ac-
tus non memorantur, in problematicis
dictum est.

Consequens autem est hiis que dicta sunt
pertransire quibus existentibus
et unde principium passionis fit vi-
gilandi et dormiendi. Manifestum i-
taque quod necesse est animali cum sensum
habeat tunc primum nutrimentum
suscipere et augmentum. Nutri-
mentum quidem in omnibus est extremum
hiis quidem que sanguinem habent san-
guinis natura est, hiis vero que non habent
sanguinem quod consimile est ei. Locus autem
sanguinis vene, harum principium
cor. Palam autem quod dictum est ex exercitatio-
nibus. Cibus igitur extrinsecus ingredi-
atur ad susceptibilia loca. Fit
evaporatio ad venas, ibi vero per-
mutata in sanguinem vertitur et
vadit ad principium. Dictum est autem
de hiis in hiis que de nutrimento sunt.
Nunc vero repetendum est de hiis huius
gratia ut principia motus specu-
lemur et quid patiatur particula
sensibilis dum accidit vigilia

et sompnus. Non enim est sompnus
qualibet impotentia sensibilis, ut dictum est;
etenim amentia et suffocatio aliqua
et anime defectio faciunt huiusmodi impotentiam; non tamen est
sompnus. Verum factum est quibusdam fan-
tasia defectum anime patientibus
fortiter. Hoc igitur habet aliquam dubitatio-
nem. Si enim convenit dormire de-
fectionem anime patientem, contingeret
utique sompnium esse fantasma. Mul-
ta enim sunt que dicunt qui vehementer
animo defecerunt et qui visi sunt mortui
esse; de quibus omnibus eandem rationem esse
opinandum est. Sicut enim ut diximus,
non est sompnus impotentia particule omnis
sensibilis, sed ex vaporatione que circa nutri-
mentum fit hec passio. Necesse enim est quod eva-
poratum est usque impelli, deinde conver-
ti et permutari sicut euripum. Calor vero
uniuscuiusque animalium ad superiora natus est
ferri. Cum autem in superioribus locis fu-
erit, subito revertitur ferturque de-
orsum et revertendo propellit calores; id-
eo maxime fiunt sompni a nutrimento.
Nam repente revertendo propellit
calores et tunc multa humiditas et
corpulentia sursum fertur. Cum igitur
stet gravat et facit dormire. Cum
ergo recipiendo deorsum et rever-
tendo repellit calorem, tunc fit sop-
nus et dormit animal. Signum autem
huius sompnifera. Omnia enim capitis
faciunt gravitudinem potus et cibi:
opium, mandragora, vinum, lolium
et aliqua. Quidam deorsum feruntur et
dormitant et huiusmodi pati et non possunt
levare caput et palpebras. Et post cibari-
a maxime huiusmodi sompnus; multa enim
a cibariis evaporatio. Amplius autem

ex laboribus quibusdam. Nam labor
colliquativum. Colliquativum vero fit quem-
admodum nutrimentum indigestum, nisi
sit frigidum fit. Et egritudines
quedam illud idem faciunt, quecumque a su-
perfluitate humida et calida ut accidit
febricitantibus atque litargicis. Am-
plius autem prima etas; pueri enim dormiunt
vehementer eo quod nutrimentum fertur
sursum omne. Signum autem quod excedat
magnitudo superior inferiora in
prima etate eo quod in hiis fiat augmen-
tum. Propter hanc vero causam et epilentici fi-
unt. Similis enim sompnus epilentie et
modo quodam sompnus epilentia.
Ideo et accidit pluribus principium huius
passionis dormientibus et dormientes
quidem consumentur, vigilantes vero
non. Cum vero fertur spiritus sursum mul-
tus, descendendo rursus venas tume-
facit, quibus coartat poros unde respi-
ratio fit. Ideo pueris non conferunt vina
neque nutricibus; differt enim forsitan
nichil eos bibere vel nutrices. Sed oportet bibere
aquatum et modicum. Ventosum enim
vinum et hoc magis medo. Ita vero
superiora nutrimento plena sunt
pueris quod quinque mensium non vertunt
cervicem, quemadmodum in multum ebri-
is humiditas sursum fertur multa.
Rationale autem hoc est causa quod quiescunt
cunt in matricibus embrio primum.
Et omnino vero sompni amatores qui
occultas venas habent et nani et mag-
na capita habentes; namque eorum ve-
ne anguste ut non facile defluat
descendens humiditas, homunculis
enim magna capita habentibus sursum
impetus multus fit et evaporatio

manifestas vero venas habentes non
sompnolenti sunt propter facilem fluxum
vaporum nisi extrinsecam aliquam passi
onem habeant. Nam melancolici infri
gidatus enim est locus intus quare non fit
multitudo eius evaporationis etiam
propter et edaces cum sint duri quemad
modum enim nichil iocundum afficia
entur eis corpora. Nigra vero colera
cum naturaliter sit frigida et nutri
mentum locum frigidum facit et
alias particulas. Ubicumque existat
potestate eius superfluitas. Et
ter ex hiis que dicta sunt quoniam sompnus
est conveniens caloris intrinseci et na
turalis reciprocatio eiusdem propter predic
tam. Ideo multus motus dormien
tis. Cum vero deficit infrigidatur et propter
infrigidationem concidunt palpe
bre et superiora infrigidantur et ex
teriora et infrigidantur. Interiora
vero et inferiora calida velud que circa
pedes et que intrinsecus. Quamvis ita
dubitet aliquis quare post cibum
fortissimus sompnus sit cum sit sop
nificum vinum et alia caliditates haben
tia. Habet enim rationale sompnum esse quan
dem infrigidationem causas autem dormi
endi calidas. Utrum ergo hoc accidat
quemadmodum venter vacuus cum sit
quidem calidus est repletio vero infri
gidat propter motum sic et qui in capi
te pori et vena infrigidantur sub
lata evaporatione vel quemadmodum
perfusis calido subito tremor fit et ubi
ascendente calore congesta frigi
ditas refrigerat et secundum naturam
calidum facit languescere et recedere.
Amplius multo incidente nutrimen

to quod sublevat calor quemadmodum ig
nis suppositis refrigerent lignis
secundum naturam calidum facit quo
usque digeratur. Fit enim sompnus
quemadmodum dictum est dum corpu
lentum sursum fertur a calore
per venas ad caput cum vero non amplius
possit sed multitudine excedat
quod elevatum est iterum repellitur
et deorsum fertur. Ideo et cadunt
homines subtracto calore qui sursum
ferebatur solum enim animal rectum
et cadendo quidem alteritatem facit per
modum vero fantasiam. Verumtamen hec
quidem dicte solutiones non omnino convenientes
quid sunt ut fiat solus infrigi
datio. Set proprie quidem est locus cerebrum
quemadmodum in aliis dictum est. Omnium
vero que in corpore frigidissimus
vero habentibus vero et quod equum valet quem
admodum vero humidum quod evaporat
sub solis caliditate cum venit
ad supremum locum propter frigiditatem
suam refrigeratur et congestum
deorsum fertur factum rursus aqua
sic et in elevatione calidi ad cere
brum. Superflua quidem evapora
tio in flegma redigitur. Ideo ca
tarri videntur fieri ex capite. Nutritiva
vero et non egrotativa deorsum fer
tur congesta et refrigerat quod ca
lidum est ad infrigidandum vero
et non suscipiendum facile evapo
rationem aufert et tenuitas et an
gustia circa cerebrum venarum. In
frigidationis quidem ergo causa quod
evaporatio transcendat in cali
ditate. Expergiscetur enim cum
digestio facta fuerit et obtinuerit que in parte

ta fuit caliditas in angustia mul
tum ab eo quod circumstabit et decreti quoque
fuit corpulentior sanguis atque
purissimus est autem tenuissimus quidem
sanguis et purissimus qui in capite est
densissimus et turbidissimus qui
in inferioribus partibus. Omnis vero sanguinis
principium sicut dictum est hic et in aliis
cor. Horum quidem in corde utrisque
talamis communis quod medius quo
rum autem utrique habentur ex utraque ve
na extra quidem que vocatur magna
et que adhorti in media vero sit discre
tio. Sed distinguere de hiis aliorum est ser
monum convenientius. Propter
hoc vero quod fit maxime sanguinis
post nutrimenti oblationem indiscre
tus fit sompnus quousque ad serena
tur sanguis hoc quidem purissimum
sursum illud vero turbidissimum
deorsum. Cum autem hoc accidit expergis
cuntur absoluta ex nutrimenti
gravitate. Que quidem igitur dormi
endi causa dictum est quoniam a corpulento
quod sursum fertur per ingenitum
calorem reditio subito ad primum or
ganum sentiendi et quidem est somp
nus quoniam primi organi sentiendi
inceptio ut non possit agere ne
cessitate quidem fuerit. Non enim contin
git animal esse non congruentibus quibus ipsum per
ficiunt propter salutem salvat enim quies.

Post. *Incipit liber*
hec autem de *secundus*
sompnio querendum
et primo cuius eo
rum que sunt anime vi
deri esse utrum intelligibilis par
ticule passio est vel sensibilis. Hiis

enim solis eorum que in nobis sunt cognos
cimus aliquid. Sed autem visus visio
nis est videre auditus audire et id sensus
sentire. Hec autem sunt communia sensu
um veluti figura et magnitudo et
hiis alia autem propria velud color sonus
sapor. Impossibile autem sit omnia conniventia
videre. Similiter autem et in reliquis in manifestum
quoniam non sentimus in sompnis non ergo sen
su sompnium percipimus. Sed neque opi
nione non enim solum dicimus advenientem hominem
vel equum sed album vel pulchrum
quorum opinio sine sensu nichil un
quam dicat neque vera neque falsa. In sompnis autem
animam aliquando quidem hoc accidit
facere. Similiter enim quoniam homo est et quoniam albus
qui est adveniens videntur videre.
Amplius preter sompnium intelligi
mus quid aliquid quemadmodum vigi
lando sentientes quid de eo enim
quod sentimus sepe et intelligimus a
liquid aliud sic et in sompnis preter
fantasmata. Manifestum autem intelligimus.
Videbitur autem alicui hic si quis excitet men
tem et temptet memorare surgens.
Iam ergo quidam viderunt sompnia
talia velud qui videntur secundum memo
rie preceptionem disponere autem ocelis que
preponuntur accidit enim aliquid ali
ud eis preter sompnium ponere ante ocu
los in loco fantasmatum. Quoniam quidem ergo ma
nifestum quod non sompnium est quod in sompno
fantasma et quoniam intelligimus
que opinione opinabantur. Pa
lam autem de universaliter hiis tamen quoniam
eodem modo quo vigilantes in
egritudinibus decipiuntur et hoc
idem et in sompno facit passionem.
Ideo sanis et videntibus tamen pedibus

solum videtur esse, sed sine divisu fantasti-
cum aliud et sensibile vel minus fit.
Non enim decepto fit absque videre et sen-
tire aliquid. Videndo enim et audien-
do fallimur videntis vero quidem
et audientis est neque quando non quod arbitra-
tur. In sompno autem positum est
nichil videre neque audire neque omnino sen-
tire. Ergo non videre quidem autem nichil a-
pati per sensum non verum est, sed contingit
visum pati quid et alios sensus; singulum
autem horum quemadmodum nobis vigilan-
tibus advenit quodam modo sen-
sum, non sic autem ut vigilantibus; et quandoque qui-
dem opinio dicat quoniam falsum quemadmo-
dum vigilantibus, quandoque vero detinetur
et sequitur fantasma. Quoniam ergo non
est opinantis neque intelligentis passio
hec quam vocamus sompniare, mani-
festum. Sed neque sentientis simpliciter; videre
enim utique fit et audire non simpliciter, sed
quatenus quemadmodum considerandum.
Ponatur ergo quod est manifestum, quoniam sen-
sibiliter per se est passio siquidem et somp-
nus. Non est alii quod alicui animalium inest
sompniare, sed eidem. Quoniam vero de fanta-
sia in hiis que de anima sunt dictum est, et est quidem
idem sensibili fantasticum, esse autem fan-
tastice et sensibili diversum; est autem fanta-
sia qui a sensu secundum actum fit mo-
tus, sompnium vero fantasma quoddam
videtur esse, namque in sompno fantasma
sompnium dicimus simpliciter esse, sive quo-
cumque modo fiat; manifestum quoniam sensibilis
quidem est sompniare, hoc autem in eo quod
fantasticum. Quid est sompnium et quomodo
fit ex hiis que contingunt sompnum accidit
maxime speculemur.

Sensibilia enim secundum singulum orga-
num sentiendi nobis afficiunt sensum,
et que fit ab eis passio non solum inest
organis sentiendi dum sensus agit,
sed et dum abeunt. Similiter enim est hoc
passio in organis et in hiis que feruntur.
Est enim agitata in eo quod movit
non ultimus contingentem motum. Nam
quod motum facit movet aerem
proximum quendam. Et rursus hic
motus alium, et hoc quidem mo-
do quousque steterit facit motum in
aere atque in humidis. Similiter autem oportet
opinari hoc et in alteratione. Nam
quod calefactum est ab aliquo calido proxi-
mum calefacit et hoc distribuit usque
ad principium. Quare et in quo est senti-
re, cum est alteratio quedam que secundum
sensus in actu, necesse accidere. Ideo
passio est non solum sentientibus per orga-
na sentiendi, sed et quiescentibus et
in profundo et in superficie tenuis. Pa-
lam autem cum frequenter sentiamus
aliquid transferentibus enim sen-
sum sequitur passio velud de so-
le ad tenebras. Accidit enim nichil
videre propter subsistentem motum in o-
culis ex lumine; et si ad colorem mul-
to tempore aspiciamus vel album vel
citrinum, ibi etiam ad quemcumque visum
permutemus. Et enim si ad solem
aspicientes vel aliquid splendidum
connivemus, observantibus quidem
nobis secundum directionem ut accidit visum
videre primum quidem hunc colorem, deinde
permutatum in puniceum, deinde in pur-
pureum, quousque in nigrum veni-
at colorem et evanescat. Ab hiis
vero que moventur et permutantur
velud a fluminibus, maxime autem ab
hiis que citissime fluunt, videntur enim
quiescentia moveri. Fiunt autem et a mag-
nis obsurdescentes sonibus, fiunt
autem et a validis odoribus non adorantes,
et in similibus; sed quid manifestum ac-
cidit in hunc modum quemadmodum
diximus. Quoniam vero organa sentien-
di cito et modicas differentias sentiunt
signum est quod in speculis accidit, de quo
eodem et si insistendo consideret
quis utique et inde consideretur simul
ex ipso manifestum quoniam quemadmo-
dum in suspicitur sic et facit ali-
quid. In speculis enim valde puris
et aliis menstruis supervenientibus muli-
eres si aspiciant in speculo, fit superfici-
es speculi velud nubes sanguinea,
et siquidem novum sit speculum non fa-
cile est abstergere huiusmodi maculam, si vero ve-
tus sit speculum facile. Causa vero est
sicut diximus quoniam non solum visus
patitur aliquid ab aere, sed et fa-
cit et movet quemadmodum splen-
dida; nam visus splendidorum
et habentium colorem. Oculi ergo verisimi-
liter quando fiunt sicut menstrua effi-
ciuntur, sicut et alia pars quelibet, et e-
nim natura oculi existunt pleni ve-
narum. Ideo cum fiunt menstrua
propter turbationem et fervorem sangui-
neum, nobis quidem que in oculis dif-
ferentia incerta est, inest autem; non eadem
natura sanguis menstruorum aerem
quorum movet excipit et eum qui in
speculis est aera continuum existen-
tem qualem quemdam facit et talem
velud ipse patitur. Hic vero speculi
superficiem. Quemadmodum vero
vestium que maxime munde sunt citissi-
me maculantur; nam quod purum est dili-
genter monstrat quodcumque exceperit,
et purissimum minimos motus. Es vero
quod planum sit et leve maxime tactum maxime
sentit. Oportet enim intelligere tamquam ac-
tionem aeris tactum esse et tamquam exter-
sionem et expolitionem propter munditiam
vero manifesta sit consimiliter fit.
Non exeundi vero celeriter ex no-
vis speculis est causa quod purum sit et planum;
excipit enim quod hoc fundit et omnino, nam eo
quod purum in profundum, eo autem quod pla-
num omnino. In veteribus vero non tamen manet quo-
niam non similiter subit macula superficie vero
tenuis magis. Quoniam quidem ergo et a parvis
differentiis sit motus, quoniam et celeris sen-
sus. Amplius autem quod non solum patitur
sed et econtrario agit organum sentiendi in ca-
lores manifestum ex hiis. At-
testantur autem hiis que dicta sunt et que
circa vina et que circa pigmenta obvene-
runt. Nam quod preparatum est oleum cito
accipit proximorum odores, et vina hec
ipsum patiuntur; non solum que eorum in-
mittuntur vel commiscentur, sed eorum que pro-
pe vasa ponuntur recipiunt odores.
Ad eam vero que ex principio est conside-
rationem ponatur unum quidem quod ex hiis
que dicta sunt patet quoniam et recedente sen-
sibili extrinsecus commanent simul-
acra que sunt sensibilia. Adhuc
autem quoniam facile decipimur circa sen-
sus cum in passionibus existimus,
alius vero in aliis, velut timidus in
timore et qui amat in amore, ita ut
videatur a modica similitudine hic
quidem hostes videre, ille vero dilectum;
et hoc utique quanto passibilior
fuerit tanto a minori similitudine videtur.

eodem uero modo et in ira et in aliis
concupiscentiis facile decipiuntur omnes
et magis quanto utique magis in pas-
sionibus fuerint. Ideo et febricitantibus
interdum animalia uidentur in parietibus a modi-
ca similitudine linearum compositarum.
Et hec quidem aliquando detinent in passio-
nibus sic ut si non uehementer laborent
non lateat quoniam falsum, et si maior sit
passio et moueatur ad ipsum. ¶ Cau-
sa uero ut accidant hec est quia non secundum ean-
dem potentiam iudicat quod principa-
le est et quo fantasmata fiunt. Huius uero
signum quod uidetur sol bipedalis contradi-
cit autem sepe aliquid aliud ad fan-
tasiam et permutatione digitorum unum
duo uidentur, uero non dicimus duo; dignior enim
tactu uisus. Si uero esset tactus solus
iudicaremus unum duo esse. Mentien-
di enim causa quoniam non solus autem sensibile mo-
uetur apparent aliquibus et cum sensus
ipse in se sic eodem modo mouetur
quemadmodum sensibile; dico autem uero
uelud terra uidetur aspicientibus moue-
ri dum mouetur uisus ab alio. ¶ Ex his itaque quidem
dem manifestum quoniam non solum uigilan-
do motus a sensationibus fiunt et qui extrin-
secus et qui in corpore sunt. Sed et quando fit pas-
sio hec que uocatur sompnus et ma-
gis apparent tunc. Sub die enim re-
pelluntur quemadmodum operantur
sensus et intelligentia et extermina-
tur quemadmodum iuxta multum ig-
nem minor et tristicie et oblectationes
parue secus magnas; dum uero quie-
escunt supernatant et parua noctu
uero propter uacationem secundum particulam sen-
suum et impotentiam agendi eo quod
ab exterioribus ad id quod intrinsecus

fiat caloris refluxio et ad princi-
pium sensibilis particule referuntur
et fiunt ydola manifesta sedata
turbatione. ¶ Oportet autem opinari
tamquam modicas uertigines que fiunt
tur in fluminibus sic motum unum-
quemque fieri continue; sepe quidem similiter
sepe uero secundum alias dissolutas
figuras propter repercussionem; et non post
nutrimentum hominibus teneris existen-
tibus uelut pueris non fiunt sompni-
a. Multus est enim motus propterea quod
ex nutrimento est caliditate, quare quem-
admodum in humido si uehemen-
ter moueat quis quandoque quidem nullum
apparet ydolum, quandoque uero apparet qui-
dem distortum, omnino autem itaut appa-
reat alterius modi quam sit. ¶ Quod si
quiescat pura et manifesta ydo-
la sit et in dormiendo fantasmata et
reliqui motus qui proueniunt a
simulacris. Interdum quidem tamen uehe-
mentior sit qui dictus est motus ex-
terminant omnino. Interdum uero contur-
bate apparent uisiones et monstru-
ose et non firma sompnia, uelut me-
lancolicis et febricitantibus et uino-
lentis. Omnes enim hee passiones cum uento-
se sint multum faciunt motum et tur-
bationem. ¶ Sedato autem et discreto san-
guine in habentibus sanguinem con-
seruatur simulacrorum motus ab
uno quoque sensuum ualida facit som-
pnia et apparere aliquid et uide-
re propter quidem quod a uisu diferuntur
uidere, propter uero quod ab auditu audi-
re similiter et ab aliis organis sentien-
di. ¶ Ex eo enim inde quod progreditur
motus ad principium et uigilantes

uidetur uidere et audire atque sentire, et eo
quod uisus interdum moueri uidetur
cum non moueatur, ut diximus, et quod tactus
duos motus annunciet et quod unum
uideatur duo; omnino autem quod ab uno quoque
sensuum est origo nisi alius dignior
contradicat.
Apparet quidem igitur prorsus, uidetur autem
non quod apparet. Sed si quod diiudicat
non detineatur uel non moueatur pro-
prio motu. ¶ Quemadmodum uero di-
ximus quod alii propter aliquam passionem
facile decipiuntur, ita dormiens propter
sompnum et quod moueantur organa sen-
tiendi et alia accidentia circa sensum,
quare modicam habens similitudinem uidetur
illud. Cum enim dormierit descen-
dente plurimo sanguine ad prin-
cipium descendunt et motus qui
in sunt motus hii quidem potestate,
illi uero actu. Sic se habent ut in motu hic
hic uero supernatat ex ipso motus; si
uero hic corrumpatur, hic est et hec ad
inuicem se habent quemadmodum ranuncule
ascendentes in aqua liquefacto sale, et ita
in sunt potestate cedente quod pro-
hibebat agunt, et soluto exiguo re-
liquo sanguine in organis sentien-
di mouentur, habent similitudinem quem-
admodum que in nubibus, que similia dicuntur
hominibus et centauris, cito permuta-
tur. Horum autem unumquodque existit sic-
ut dictum est reliquiis. ¶ Eius quod est in
actu simulacri motu abeunte
uero inest unum dicere quoniam hic ut coriscus,
sed non coriscus. Cum autem sentiebat, non
dicebat coriscum esse propterea et quod diiu-
dicat, sed propter illum coriscum uerum quod enim
sentiendo dicit hunc esse omnino deci-

neatur a sanguine quemadmodum
hoc non mouetur sentiens a moti-
bus qui sunt in organis sentiendi, et uidetur
quod quod simile ipsum esse quod uerum et tantam esse
potentiam sompni quod faciat hoc latere. ¶ Quem-
admodum igitur si quem lateat digitus qui
supponitur oculo non solum apparebit
sed uidetur esse duo quod unum, si uero non lateat ap-
parebit quidem, non uidebitur autem, sic et in sompnis,
si sentiat aliquis quoniam quod dor-
mit et passionem in qua est sensus dormi-
tationis, apparet quod dictant quemad-
modum ipse quoniam uidetur quare coriscus non est
autem coriscus. Sepe enim dormiendo quis
dicit in anima quoniam quod sompnium quod ap-
paret. Si uero lateat quoniam dormit nichil
contradicit ymaginationi. ¶ Quoniam autem
natura dicimus et sunt motus phan-
tastici in organis sentiendi mani-
festum si quis attendens temptet
memorari que patimur dormien-
tes quid expergefacti. Interdum enim que
apparent ydola dormienti inspiciet
expergefactus, uidebit esse motus in orga-
nis sentiendi. Quibusdam enim iunio-
ribus et omnino perspicientibus si sint tene-
bre apparent ydola que plurima mo-
uentur ita ut obuelent frequenter ti-
mentes. Ex quidem uniuersis oportet syllo-
gizare quoniam est sompnium phantasma
quidem esse aliquo quod in sompno. Nam que
modo dicta sunt ydola non sunt somp-
nia, nec si aliquid sensuum solutorum
uidetur. Sed nec sompnium phantasma omne.
Nam primum quidem aliquibus accidit et sen-
tire aliquo modo et sonos et lumen et
saporem et tactum languide quidem ue-
luti de longe. Iam enim indormien-
do inspicientes et euestigio surgentes

cognoverunt et quantitate videbatur lu-
men lucerne dormientes ut arbi-
trantur et experrecti statim cogno-
verunt quod lucerne erant gallorum et ga-
llinarum tantum voce audientes expergefacti
manifeste cognoverunt. Quidam enim et ri-
dent et respondent interrogati. Contingit
enim et vigilare et dormire simul alio
existente et aliud aliquando in mente quorum
nullum sompnium dicendum. Sed neque quecumque
in sompno fiunt vere intelligentie pre-
ter phantasmata. Sed hic defluit sop-
nium phantasma quod est a motu simulacrorum
cum in dormiendo fuerit in eo quod dormit
hoc est sompnium. Iam vero quibusdam ac-
cidit ut nullum sompnium videant
in vita rarum quidem igitur hoc est accidit
vero tamen et hiis quidem omnino perseverant. Ali-
quibus vero ut provectis multum etate
accidit cum primum nullum sompnium vi-
dissent. Causam vero esse non fiat simile aliquid
oportet arbitrari. Quando enim post cibum dormi-
tantibus neque pueris fit sompnium quibus-
cumque enim hoc modo consistit na-
tura ut multa ascendat evapo-
ratio in superiorem locum vel iterum deor-
sum lata facit multitudinem mo-
tus convenienter nullum apparet
fantasma procedente enim etate ni-
chil inconveniens sic apparere per
mutationem aliquam factam vel secundum etatem
vel secundum passionem necesse est accidere
contrarietatem. Incipit liber tertius.

De divinatione vero
que in sompniis fit et
dicitur accidere in sop-
niis neque contempne-
re conveniens est neque omnino suadere. Nam quod
omnes vel plures existimant habere a-
liquam significationem sompnia prestat
fidem tamquam ab experientia dictum.
Et quod de quibusdam sit divinatio
sompniis non incredibile habet enim ali-
quam rationem. Ideo et de aliis sompniis
similiter utique quis arbitretur. Nul-
lam vero causam rationabilem videre secundum
quam utique fiat nichil decredere facit. Nam
deum quidem esse mittentem et cetera non
optimos et prudentissimos sed quibus-
libet mittere est inconveniens. Abla-
ta vero que a deo est causa nulla aliarum con-
veniens videtur esse causa. De hiis enim que secus
herculeas columpnas vel qui moreas
tenere providere aliquam sic mentem videtur pru-
dentiam invenire horum originem.
Necesse igitur sompnia vel causas esse vel sig-
na eorum que fiunt accidentia vel omnia
vel aliqua horum vel unum solum. Dico
autem causam quidem velut lunam defectus solis
et laborem febris. Signum vero defectus
stellam submittere asperitatem vero lingue
ne signum febricitandi accidit autem aliquo
ambulante deficere solem neque enim sig-
num deficiendi hoc est neque causa neque defectus
ambulandi. Ideo accidentium nullum
neque semper fit neque frequenter. Sunt igitur sop-
niorum quidem cause et signa velut eorum
que circa corpus accidunt. Dicunt quidem
et medici gratiose quoniam oportet valde in-
tendere sompniis conveniens autem sic
existimare artificibus quidem con-
siderantibus vero aliquid sic et philoso-
phantibus. Nam qui in die sunt motus
nisi valde fiunt magni et fortes la-
tent apud maiores qui in vigilan-
do sunt motus in dormiendo autem con-
trarium et enim parvi magni videntur esse.
Manifestum autem et in hiis que accidunt in

sompniis frequenter. Arbitrantur
enim fulgura cadere et tonitrua
fieri apud sonos in auribus factos et mel-
le et dulcibus saporibus pro fluxu tenui
flatu defluente et ambulare et per
ignem calefieri vehementer pro calore
esse quasdam partes facto experrectis autem
hoc manifesta sunt hoc modo se ha-
bentia. Quare quoniam parva hominum
principia manifesta quoniam et egritudi-
num et aliarum passionum que in corpori-
bus dicuntur fieri. Manifestum ergo quoniam hoc
necesse est in sompniis esse potentiam
magis quam vigilando. At vero quedam
et quidem in sompniis fantasmata
causas esse propriorum unicuique accidentium non
irrationabile. Quemadmodum enim de-
bentes agere aut in actum existen-
tes aut olim agentes in rectitudine
sompnii in hiis consistimus et agi-
mus causa autem quoniam preparatus existit
motus diurnis in actionibus sic iterum
sic vero et qui in sompno sunt
motus frequenter esse principium di-
urnorum actuum eo quod preparata sunt
rursus eorum et intelligentia in phan-
tasmatibus nocturnis. Sic ergo con-
tingit quedam sompniorum et signa et cau-
sas esse. Plura vero acciden-
tia videntur magis autem concidentia
omnia et quorum non est in ipsis origo
sed de navali bello et de hiis que procul
accidunt sunt. De hiis enim eodem modo
se habere conveniens est velud quando me-
moranti de aliquo contingat hoc
fieri quod enim prohibet accidere et in sop-
niis itaque magis autem conveniens est
multa huiusmodi accidere quemadmo-
dum igitur neque meminisse de aliquo sig-
num neque causam accidendi ipsum sic ibi pro eventu
sompnii. Inde et vero neque signum neque
causam sed in casu sunt. Ideo et multa sompnio-
rum non eveniunt. In casu sunt enim neque semper
neque ut multum fit.

Omnino autem quoniam et aliorum animalium
sompniant quedam non a deo missa
sunt utique sompnia neque facta huius
gratia. Divinitus naturalis quidem natura est
divina. Signum autem infirmi enim
homines providentes sunt et recte sompni-
antes tamquam non deo mittente sed quo-
rumcumque quod loquax natura est et melan-
colica visiones videt eo enim quod cir-
ca plura et multipharia moveantur
nascuntur similia theoremata
fortuiti in hiis existentes sicut quidam
rapiunt contempnentes. Nam quemad-
modum et dicitur si multa iactas
quandoque dissimilem iacies et in hiis hoc acci-
dit. Quoniam vero non eveniunt multa sop-
niorum nichil inconveniens nichil est
eorum que in corporibus sunt signorum
et celestium velud aquarum et ventorum
si enim alius vehementior isto accidit
motus futuri factum est signum non sit hoc
et multa consulta bona que fieri expedie-
bat dissoluta sunt per alias digni-
ores inchoationes. Omnino enim non
esse fit contingens neque enim idem quod futu-
rum est et quod nunc. Verumptamen princi-
pia quidem esse a quibus non perfecta sunt
et signa sunt hec aliquorum que non fi-
unt. De hiis vero sompniis que non
habent tales origines sed dissolutiones vel
temporibus vel locis vel magnitu-
dinibus secundum horum quemadmodum
necessariam quando quis ipsis ymaginatur prin-

tipia qui uident sompnia nisi pertur-
batio fiat ab actu talis utique fit mag-
nus uelut dicit de motu ex parabola et de
fluxionibus quas causas exponit quem-
admodum enim cum quid mouetur
quidem uel aerem hoc aliud mouet
et quiescente illo accidit huius motum
procedere usque ad aliquid illo quiescente mo-
uet non praesente sed intus prohibet mo-
tum aliquem et sensum appropinquare ad
animas sompniantes de quibus ipse ydo-
la fiunt et defluxiones et quamuis
contingit propter minorem magis sensibi-
les esse nocte eo quod que in die feruntur
dissoluuntur magis inmutatiuum tur-
bulentus aer noctis eo quod silentes
sunt noctes. Et in corpore faciunt
sensum propter sompnium et ideo paruos mo-
tus in tristes sensu dormientes ma-
gis quam uigilantes. Huius modi motus
fantasmata faciunt ut quibus pre-
uident futura de huius et ideo accidit pas-
sio hec quibuslibet et non prudentissimis.
In die enim fierent utique et sapien-
tes si deus esset mittens. sic autem conue-
niens est quoslibet prouidere. Mens enim intel-
ligentia horum non est curiosa affecta sed
tamquam deserta et inanis omnium et mo-
ta et omnino secundum hec quod mox agitur.
Et quod uesani prouident causa est quod
proprium motus non infestant sed ex-
cutiuntur. extraneos ergo maxime
sentiunt. Quosdam ergo recte somp-
niantes esse et notos. de notis maxime
prouidere accidit eo quod maxime pro se in-
uicem nati solliciti sunt quemadmo-
dum procul existentes maxime cognoscunt
et sentiunt sic et motus notorum enim
notiores sunt motus. Melan-
cholici autem propter uehementiam quem-
admodum iniunctis intendentes uni con-
iectant et propter permutationem cito quod
iuuenimus est ymaginetur quemadmodum
philegidis poemata et qui furiosi
sunt ad huiusmodi similia indicant
et intelligunt ueluti ueriem uere
et sic connectunt ad consequentiam
antiquus. Amplius autem propter uehementiam
non repellitur eorum motus ab a-
lio motu. Artificiosissimus autem iudex somp-
niorum qui potest similitudines inspi-
cere recta enim sompnia iudica-
re cuiuslibet est. Dico autem similitudines
quoniam similia accidunt phantasmati-
bus que in aquis sunt ydolis sicut
prius diximus. ibi enim si multus fi-
at motus non similia apparent ydo-
la ueris. promptus quidem igitur sic uocatus iu-
dicare erit qui potest cito sentire
et inspicere diuisa et distorta ydolo-
rum quoniam est hominis uel equi aut cuiuscumque
sunt et ibi similiter sompnium motus
impedit rectum sompnium. Quid
quidem igitur sompnus et sompnium
et propter quam causam utrumque contingit.
Amplius autem et de ea que in sompniis
est diuinatione dictum est. Explicit
liber de sompno et uigilia.
Incipit liber de differentia spiritus et anime.

Interrogasti me honoret te deus de
differentia que est inter spiritum et animam et ut
scriberem quid dixerunt in ea an-
tiqui sapientes et ecce scribo
quedam collecta que excerpsi ex
libro platonis qui uocatur ca-
tidon. et eius libro qui uocatur
thimeus et ex libris aristotilis
philosophi et theophrasti ac bendedes
in anima. ex libro autem galieni quem
fecit de concordia quorundam sermonum
gloriosissimi ypocratis atque platonis.
et ex libro eiusdem galieni quem fecit
in opere cirurgie et inutilitate
membrorum et usus sum in eo maxime
abreuiatione quia te noui deuitare
negotiis occupatum et operibus regis
ualde sollicitum. et quia propter angustiam tem-
poris impossibile est tibi multis libris in-
spicere et credo quod hec que scripsi tue suf-
ficiant petitioni. Deo auxiliante
deo maxime cum sis in naturali scientia
peritus. nunc incipiens dicam de spiritu
et postea de anima quia cum uolumus scire dif-
ferentiam que est inter duas res necesse est
primum scire quid sit in una earum.
quia impossibile est scire differentiam aliquam re-
rum nisi sciatur quid est unaqueque ea-
rum. Scientia uniuscuiusque earum potest
sciri differentia et quia uolumus patefa-
cere anime et spiritus differentiam. necesse est ut pri-
mo loco loquamur de anima et spiritu et postea
de differentia que est inter utrumque. Incipiamus
a spiritu leuius sit opus. postea enim di-
cemus de anima.

Spiritus est quoddam corpus subtile quod
in humano corpore oritur
ex corde et fertur in asurienech. i.
in uenis pulsus ad uiuificandum
corpus operatur quoque uitam et anhe-
litum atque pulsum et aliud oritur ex
cerebro in uenis et operatur sensum et
motum et quidam ex philosophis
laudabilibus medicorum et philosophorum et
de hiis qui in corpore incisionem fecerunt in
opere et exercitio cirurgie putauerunt quod in
corde duo sint uentriculi et concaui-
tates una in dextra parte eius et alia
in sinistra et in hiis duobus uentriculis
continetur spiritus et sanguinis sed in dex-
tro plus de sanguine quam de spiritu. In
sinistro plus spiritus quam sanguis et ex uen-
triculo dextro procedunt due uene
quarum una uadit ad pulmonem et propter
eam anhelitus cordis cor enim colligit
atque extenditur et per eius extensio-
nem atque collectionem fit pulsus toti-
us cordis et ideo pulsus indicat esse cordis
id est passiones eius propterea tam equales quam
inequales atque diuersas que fiunt diuersitate
ipedimente causa cordis quod accidit
ei a semet ipso uel a circumdantibus membris
sibi uicinis. cor ergo cum extenditur
attrahit per predictam uenam ex pulmo-
ne partem aeris que ingreditur ad pulmo-
nem per anhelitum ad refrigerandum
calorem naturalem qui in eo est ut sit
hoc nutrimentum uel sustentatio eiusdem
spiritus qui continetur in eis uentriculis.
et cum cor colligitur tunc pulsat per ip-
sam ad pulmonem quicquid gene-
ratur in eo uaporum et fumorum et expel-
lit eo abiguito calore qui est in eo
et pulmo expellit eos a corde et hec ue-
na uocatur pulsus. Alteram uero
uenam uocant arabes alathar et hec
uena in ipso ortu suo a corde diui-
ditur in duas diuisiones quarum una
ascendit petens superiora corporis et
procedunt ex ea rami a priore usque
ad extrema corporis per quos uiuifi-
catur hec pars corporis et alia pars petens
inferiora corporis descendit usque
ad extremitatem pedum et procedunt
ex ea rami per quos uiuificatur pars
inferior corporis humani et ramis
utriusque partis predicte uene qui dispersi

sunt prohibitum corporis vocatur a sillum
electh .i. pulsus et hec causa vite humane
corporisque propinquior est et est propter hoc quod tri
buitur unicuique membro de spiritu qui
est in ventriculo cordis sinistro et indici
um quo probatur quod vita humana
fit per hunc spiritum est illud quod videmus de exi
tu eiusdem spiritus in hora mortis .s. motu
ventris et oris et labiorum et motu pe
ctoris .i. .s. quod fit .q. singultus et
saltus atque anhelitus et motus et mul
gus notat homo in lingua arabica amari
.i. recessio vel exitus anime. et eius exitus
a corpore fit per viam ipsam quo ingreditur
ad ipsum aer qui egreditur a ventricu
lo cordis ad pulmonem per venam quam
supra diximus que transit a corde ad pul
monem ut attrahat aerem ut et ex
trahat vaporem fumi. et ex pulmo
ne per talamum pulmonis .i. per gu
tur transit ad nos et eius exitus ex
ore fit ipse motus oris cum aperitur
.s. os et iam anime non potest claudi. sed ne
cesse est ut tam claudatur propter anhelitio
nem vite post exitum spiritus ab eo. [C]ausa
vero egreditur spiritus a corde et aliis motibus
ita cum mortis et velocitatis sive tar
ditatis post eius exitus. Levitas enim mor
tis sive eius gravitas et raptio eius in
quibusdam hominibus vel occultatio eius in
aliis causa autem substantie mortis et certa
talia aliena sunt ab isto libro quia sunt
maioris inquisitionis et indigent pro
vinis propriis per actionibus et argumentis
probabilibus expressis libris medicorum
artis quorum compositio plana est et ideo nunc
dimisimus eorum commemorationem.
[P]robatum autem per hoc quod dixi quod vita per hunc
spiritum fit qui est in ventriculis cordis et
quod pulsus atque anhelitus sunt consti
tuti ad aptationem eiusdem spiritus ad re
frigerandum cor .s. per aerem qui ingre
ditur ad eum de foris et per expulsi
onem vaporum fumositatis ab eo. [I]am
probatum ergo quod spiritus qui est in ventriculis cor
dis sit causa vite anhelitus atque pulsus
et hoc est quod necesse est sciri de spiritu vitali
cuius emanatio est ex corde.
[S]piritus autem qui procedit a cerebro cum
sit ad cetera membra corporis et voca
tur animalis cuius nutrimentum vel susten
tatio est spiritus qui fit in ventriculis cor
dis quarum divisiones per artes assurien eth
.i. pulsus qui vocatur alahar qui
mittitur a corde in superiores partes
corporis cum pervenerint omnes ad os capi
tis et penetraverint illud os coniunguntur
ad invicem et componuntur et cum texuntur
ad instar texture retis et de ipsis
pulsibus contextis extenditur quedam
pars sub cerebro pervenit in inferiora cere
bri apta ad recipiendum ipsum animalem
tradens ei de spiritu vitali quem
diximus esse in ventriculis cordis. Cere
brum vero dividitur in duas divi
siones quarum una est anterior que est maior
et altera posterior et in illa anteriori sunt
duo ventriculi hinc inde incipientes et exe
untes ad commune spatium quod est in me
dio cerebri. [I]n posteriori vero habetur
unus ventriculus faciens cum ad su
perdictum spatium quod est commune utriusque ven
triculis qui sunt in anteriori parte cere
bri. [P]ulsus vero subtiles qui mit
tuntur a reti quod est sub cerebro ad ante
riora cerebri cum pervenerint ad aliquem
ventriculum qui est in cerebro anteriori per
ducunt ad ipsum spiritum vitalem qui inde

transeunt ad alterum ventriculum effi
citur ibi subtilior et purgatur at
que aptatur ad recipiendum virtutem
anime et hic fit ei .q. digestio. At conver
sio in spiritum subtiliorem atque clariorem.
deinde transit ab ipsis ventriculis de spatio
in spatium in ventriculum cerebri posteri
orem per ipsum meatum in quo vadit
a communi spatio quod est in medio cere
bri ad priorem et in ipso transitu .i. in ipso
introitu per quem vadit spiritus habitus quedam
spatium vel punctatum .i. quedam par
ticula de corpore cerebri vermi similis qui
elevatur et deponitur in ipso itinere.
[C]umque fuerit hec particula elevata ap
peritur foramen quod est inter commune spatium
quo iungitur ventriculis et ventriculum
posterioris cerebri. cum vero deposita
fuerit clauditur. cum ergo apertum fuerit
foramen transit spiritus de anteriori cerebro
ad posterius et hoc non fit nisi cum necesse fu
erit recordari alicuius rei que tradita
est oblivioni temporis. s. quo fit cogitatio
in posterius. si vero foramen apertum non fuerit
nec transierit spiritus ad posterius cerebrum
non recordatur neque est reversio ei eorum de
quibus interrogatur. [I]sta vero apertio
foraminis que fit per elevationem illius
corporis quod assimulatur vermi est diver
sa in hominibus in celeritate et tarditate fit
enim hoc in quibusdam tardius et ideo fiunt
tarde memorie et tardius. et ideo fiunt
tarde memorie et tardi ad respondendum
multum cogitantes. et ideo accidit ei qui
vult recordari alicuius rei ut caput
suum valde tingat inclinando et retor
tatur et in motu oculis sursum aspiciat
ut hec post in figura sit cum auxiliatur
ei ad aperiendum ei foramen predictum et
ut ipsum corpus sublime cursum prestet
elevari intellectus eius et cogitatio
providentia et cognitio fit per spiritum qui est
in ventriculo qui participatur illis du
obus ventriculis qui sunt in anteriori ce
rebro. [C]um ergo homo cogitaverit vel ali
quid providerit necesse est ut meatus .i. iter
et foramen quod est inter commune spatium quod iun
gitur illis duobus ventriculis qui sunt
in anteriori parte capitis et ventriculum
qui est in posteriori eius clausus sit ut
spiritus videlicet qui est in communi eius spatio
possit facere motus ut confortetur et
sic ei sit augmentum fortitudinis ad co
gitandum et intelligendum .i. ut sit forti
or in cogitatione intelligentia pru
dentia et cognitione. et ideo accidit ei qui
cogitat cingere caput ad terram et multum
aspicere eam. et movet .q. scribet ali
quam scripturam vel describet in ea aliquas
figuras ut sit hoc .q. auxilium ad depo
nendum illud corpus quod diximus esse simile
vermiculo sub foramine illius decursus
per quem transit spiritus ad posteriora capitis.
[S]piritus autem qui est in eo spatio .i. in ven
triculo medio est in hominibus diversus.
in quibusdam enim subtilis et clarus
et hic erit rationabilis cogitationis deposi
tor et bene cognationis in quibusdam
erit itaque hic amens et irrationabi
lis levis atque stultus.
[E]x ventriculo autem cerebri anterio
ris procedunt .vii. paria nervorum
ex quibus unum par .i. duo nervi ab
anterioribus venientes ventriculis vel
guntur oculis et sunt per eos visus et isti
inter ceteros nervos sunt concavi quia
necesse est visum ut spiritus qui mittitur
ad eum esset multus collectivus suffi

tiens et clarus et nulli alii corpori per
mixtus et aliud par neruorum iungi
tur cooptorio oculorum id est palpebris.
Et tercium iungitur lingue et per hoc
fit sensus gustus. Quartum iungitur
palato. Quintum iungitur timpano au
ris et per hoc sensus auditus. Sextum
descendit ad extrema prestans ei sen
sum et reuertitur ex eo quoddam par ad uul
uam mouens eam ut colligitur sur
sum. Septimum iungitur lingue
per quod mouetur et sic operantur. Hii uero
nerui per spiritum uiuum qui transit in eis ex
cerebro ad membra. Et uidetur
huius rei experimentum quando accidit aliquid accidens
ut destruatur meatus spiritus qui est
in aliquo horum neruorum et prohibet
ille spiritus ne pertingat ad membra et anni
hilatur opus illius membri ut aqua
que colligitur in oculo quando cum separat
neruos spiritus qui est in uisu et aspectum o
paratur ad cecitatem et uelud commix
tiones id est mali humores et uapo
res qui claudunt et separant inter
spiritum et tympanum auris et instrumentum o
doratus et instrumentum gustus siue in
strumentum tactus operantur surditatem
aut destructionem gustus aut tactus
aut odoratus. Cumque aperti fuerint illi
meatus aut per medicamentum aut per
directionem nature reluctantis contra
infirmitatem redit membrum ad opus
suum et efficitur sanum atque ualens.
Procedit quoque ex parte cerebri pos
teriori nucha que est pars cerebri et
descendit per os colli in nomine alpha
tar. qui sunt modi spine dorsi. gra
tur ex eo multa paria neruorum inter
unumquemque alphetar. scilicet unum par tantum

sicut ad alcadal que est quedam carto
mixta neruis per quas fit motus mem
brorum ceterorum quia per hos fit motus ma
nuum et pedum et totius corporis cauit
retunditum est quod si aliquando aliquis
ex hiis neruis passus fuerit aliquod
impedimentum per incisionem uel per puncturam
aut clausi fuerint decursus qui
in eo quia tunc mutatur motus illius
membri cui mutabatur aut debilita
tur aut destruitur et hoc est sit secundum
quantitatem impedimenti quod passus fuerit ner
uus idem. Videmus namque ma
nus sanas contractas sanas et inte
gras et cum alicuius impedimenti non
appareret in eis et tamen nichil in eis sen
tit. et cum hee infirmitates curate fue
rint per aliquod medicamen quod posita
super decursus cerebri. et si sunt me
dicamina que purgant decursus mem
brorum et aperiunt ipsas clausuras re
stituitur ad eadem membra spiritus sensus
et motus. si ipsa infirmitas non ita
[illegible] in illuram curationis. et
ipsa membra non fuerint adeo debilita
ta ut non possint sustinere pondus
curationis. Et forte sic accidit spiri
tui qui est in omnibus uentriculis et in qui
busdam ex hiis aliquod impedimentum
ex mala repletione malorum uaporum
et per hoc destruitur tactus ipsius
membri. Verbi gratia cum ipse spiritus tactum qui
est in anterioribus uentriculis aliquod im
pedimentum aut corruptionem passus
fuerit fit ex hoc destructio sensuum
quemadmodum accidit ei qui ingredi
tur balneum et ibi moram facit
obscurantur oculi eius et nichil uidet
aut quemadmodum accidit ei in quo

excitatur colera rubea et eius ua
por ascendet ad caput eius inunctusque
fuerit ille uapor spiritum qui est in eius
cerebro anteriori sensus obscuratur in
sensus eius et non uidet aliquid et sic ac
cidit aliud penes auditum ceteros
sensus. Verbi gratia si accidit aliquod impe
dimentum in parte cerebri media et cetere
partes eiusdem cerebri fuerint incolumes
destruitur cogitatio et cognitio tamen et
remanent sensus atque motus equales
ut illud quod accidit in melancolia
infirmitate que est commixtio uel tur
batio rationis et destructio cogitationis.
Et si fuerit impedimentum in parte
cerebri posteriori destruitur memo
ria tamen et erunt cetera actus hominis equales
id est recti. Et si fuerit impedimentum
in hiis duobus uentriculis aut in tri
bus occupantibus totum cerebrum erit
impedimentum in cogitatione et sen
su et in motu ut illud quod accidit
cadentis et similibus hiis. Probatur ergo
per hoc quod diximus euidentius quod ille spiritus
qui est in anterioribus uentriculis ope
ratur sensus uisus auditus gustus olfactus tactus et
cum hiis operatur [illegible] quam greci
uocant fantasiam et quod spiritus qui est
in uentriculo medio operatur co
gitationem atque prudentiam et quod spiritus
qui est in posteriori uentriculo op
eratur memoriam et motum. Con
stat ergo ex hiis omnibus quod in humano
corpore sunt duo spiritus unus qui uo
catur uitalis cuius nutrimentum uel sus
tentatio est aer et eius emanatio est
ex corde et inde mittitur per pulsum
ad reliquum corpus et operatur uitam
pulsum atque anelitum et alter

qui est ab anima dicitur animalis qui operatur in
ipso cerebro cuius nutrimentum est spiritus ui
talis et eius emanatio est ex cerebro et opera
tur in ipso cerebro cognitionem et me
moriam atque prouidentiam et ex eo mit
titur per neruos ad cetera membra ut ope
rentur sensum atque motum.

Narrare aliquid de anima certissime
regione est ualde difficile et hoc ret
tatur diuersitas siue discordia precipu
orum philosophorum platonis scilicet et aristotelis et gedoli
nec non et ... et eorum similium quibus eos ue
nerunt. Sed nos commemorauimus utrasque
diffinitiones quibus diffiniebant eam
plato et aristoteles et in expositione utriusque par
tis earum utemur argumentis probabili
bus et sequitur hec narratio uirtutum
anime que sufficiens est ut in hoc loco et
plene erit nobis ex eo patefacere inten
tionem nostram scilicet differentiam que est inter animam
et spiritum declarare. Dicamus ergo
quod plato philosophus diffiniuit animam sic. Anima
est substantia incorporea mouens quidem
corpus. Aristoteles uero in diffinitione de anima
sic ait. anima est perfectio corporis agen
tis instrumentis potentialiter. Nunc autem
exponamus has duas diffinitiones
et incipiamus a prima que est platonis. Os
tendamus quod anima sit substantia et dicamus
quod quicquid recipit opposita cum
sit manens unum numero et mutabilis
est in sua essentia est substantia. Sed anima recipit
uirtutes et uicia cum sit una numero
ut anima platonis que est immutabilis in
sua essentia recipit uirtutes et uicia
cum sint opposita. Anima ergo que recipit opposita
cum sit una numero et immutabilis in sua
essentia et ita est substantia. Item dicamus
quicquid morti subiacet substantia est. sed

anima movet corpus, et corpus substantia est. Anima igitur substantia est. ¶ Et quia manifestum est argumentis patentibus quod sit substantia, nunc ostendamus quod anima sit incorporea. Et dicamus quod universi corporis qualitates esse perceptibiles, et anime qualitates non percipiuntur a corporeo sensu, et incorporeum qualitates autem anime sunt virtutes et vitia, que sunt insensibilia. Anima igitur est incorporea. ¶ Item omne quod est corpus subiacet omnibus sensibus aut quibusdam ex ipsis. Et anima non subiacet omnibus nec quibusdam ex ipsis. Anima igitur non est corpus. ¶ Item omne quod est corpus aut animatum aut inanimatum, et si anima est corpus, aut est animatum aut inanimatum. Et impossibile est ut anima sit inanimatum corpus, quem convenientem est ut sit anima inanimatum. Et si dixerimus quod sit anima animata, trahabitur nobis sermo de anima anime utrum sit corpus vel non, et ascendit hujusmodi ad infinitum. Non est ergo anima corpus. ¶ Item si anima est corpus subtile, aut erit aer, spiritus subtilis protium corporis dispersus, aut erit ignis. Et si fuerit ita, necesse est quod ille spiritus vel ignis habeat propriam virtutem vel propriam speciem que non sit ei anime propria species vel propria virtus, nisi habeat propriam aliquam virtutem quam non habet ignis vel aer. Omnis ignis vel aer erit anima. Quod si fuerit ei propria species, erit ipsa species anima. ¶ Item si fuerit anima corpus, necesse est ut sit simplex vel compositum. Quod si fuerit simplex corpus, erit procul dubio ignis vel aer aut aqua vel terra. Et si fuerit anima unum ex hiis quattuor esset absolute, id est absque aliqua fortitudine vel alia specie propria que separatur ab eo quod participatur ei in genere suo. Omne quod erit in genere suo erit

anima, sicut quia probatur quod si anima fuerit ignis, erit omnis ignis anima; si fuerit aer, omnis aer erit anima, et similiter de ceteris elementis. Et si fuerit ita, omne corpus quod continet elementum erit animatum, verbi gratia, si fuerit aere, pulmo vel pulsus atque uter inflatus erunt omnia ista animata, et omne corpus elementatum erit animatum. Et si fuerit aqua anima, erit vas plenum aqua animatum, et hic ubi sunt turpi et magarania. Et si fuerit anima corpus compositum, erit tunc corpus animatum simul corpus.

¶ Et quia iam patet quod anima sit substantia incorporea, nunc exponamus quibus modis movet corpus. Dicamus ergo quod omne corpus quod movetur aut movetur per motum sui moventis, quemadmodum movetur plaustrum per motum boum, vel movet cum id quod movet cum non movetur, quia quod movet aliquid aut movetur et non, aut movet et non movetur. Et hoc fit quattuor modis: quod est aut per desiderium a quo movetur, quemadmodum movet amator eum quem amat, aut per odium vel fugam sive timorem, quemadmodum movetur inimicus ab inimico suo vel econtra; aut per actum naturalem, quemadmodum movetur lapis pondere cum ponderosus per se ipsum sit immobile; vel quod id quod movet est occasio principalis vel causa illius quod movet, quemadmodum magisterium est causa motionis magistri cum magisterium non moveatur motu magistri. Sic anima movet corpus et ipsa non movetur per motum eius. Anima igitur est causa motionis animalium per voluntatem et opus atque motionem, et ipsa non movetur aliquo motu movens corpus cum ipsa sit incorporea. ¶ Videamus ergo ex hiis quattuor modis quos diximus quo modo motionis anima moveat corpus. Dicamus ergo quod anima movet corpus secundo modo motionis ex secunda specie motionis. Hoc est movet corpus cum ipsa sit immobilis. Movet enim eo quod ab ipsa sit occasio principalis sive causa motionis eius, quia ipsum corpus operatur per eam et quod eligit movetur et operatur. Et quemadmodum magisterium est causa motionis magistri et illud magisterium non movetur per motum magistri, ita anima movet corpus et non movetur per motum eius. Anima ergo est causa motus animalium per desiderium et voluntatem et per opus atque motionem, et tamen non movetur aliquo modo ex modis motionis corporis quod sit incorporea. ¶ Et quia iam exposuimus diffinitionem philosophorum qui diffinierunt animam et parte fecimus omnium partium eius interpretationem, nunc tractemus de diffinitionibus. Aristoteles philosophus exponens diffinivit eam animam sicut dicitur, quod esset perfectio corporis agrestis et in venientis possibiliter. In libro autem de anima quem fecit talis est diffinitio: anima est perfectio corporis naturalis instrumentalis viventis possibiliter.

Revertamus igitur ad hoc quod posuit dicit quod ex rebus que possibiles dicuntur, que de rebus quedam sunt possibiles et quedam perfectione, cumque pervenerit res ad effectum perfectionem designat. Perfectio enim est eius receptio sive speciei, ex hac enim parte dicitur anima perfectio quod animal est animatum post erat animal et cum animatum fuit post effectivo, tunc forte dicitur perfectum, et eius perfectio est receptio sive speciei ut sit animatum sensibile ac mobile voluntarie. ¶ Constat ergo ex hoc quod diximus quod anima sit perfectio animalis sine dubio cum sit perfectio animalis eiusdem, quia perfectio rei est receptio sive speciei. Et quia iam probatur quod anima sit species et hanc speciem vocamus perfectionem, necesse est nobis numerare modos perfectionis et eligere cuius ex hiis referatur ad animam. ¶ Dicamus ergo quod perfectio duobus modis dicitur. Est enim perfectio prima et est secunda. Prima namque in homine perfectio est scientia artis magisterium. Secunda est perfectio in homine studere ex hiis que novit ex illis magisteriis, verbi gratia. Media dicitur prima perfectio scientiam meditantem. Cum vero cepit operari, tunc sic dicitur secunda perfectio. Anima igitur est perfectio prima, quia si dormit caret sensu tempore dormitionis, est tamen illi anima sensibilis. ¶ Et omnis species atque perfectio species et perfectio alicuius rei. Anima ergo est species atque perfectio corporis. Modi autem corporum sunt duo. Quedam sunt corpora in quibus est species naturalis, ut animalia et arbores, ignis quorum et aqua, et quicquid habet motum naturalem in se ipso. Et sunt quedam quibus advenitur species per magisterium, ut hostium et scamnum. Anima ergo est species naturalis corporis, quia corpus non ex actibus magisterii differt, quia species naturalis a specie magisterii, quod species naturalis est substantia et species magisterii est accidens. Anima igitur est substantia que est species corporis naturalis. ¶ Modi vero corporis naturalis sunt duo, quia sunt quedam simplicia et quedam composita. Simplicia ut ignis, aer, terra, aqua; composita ut animalia et arbores. Anima autem non est species simplicis corporis naturalis, sed compositi, quia quicquid habet animam est animatum et quicquid vivit est convertibile et necesse est ei cibus quo possit recuperare

quod dissolutum est ab illo et quia apalietur eius negotionem dansei incrementum. ¶ Cibus quorum indiget diversis instrumentis ex quibus quedam sunt necessaria ei ut deferant eum ad corpus tenenda eumque curare vel penetrare faciunt ut guttur et vene in animalibus cortex quorum et rami in arboribus. ¶ Et quedam sunt necessaria refectioni corporis ut abiciant ab eo quedam superflua ut sunt in animalibus pori in arboribus exitus. ¶ Multiplicantur quorum instrumenta in animalibus propter magnitudinem eorum perfectionis et multitudinem eorum operum quia si est animalis erunt ibi membra vite ut est cor cerebrum et quicquid ingignitur eis ut si est sensibile erunt ei nervi et sensus. si vero fuerit mobile voluntarie erunt nervi ei et ala ad al- r- cato nervosa et si ita est decenter et habundantius est quod anima est prima perfectio corporis naturalis et hec diffinitio est universalis in mundanis et sufficientius omni anime que sunt in corpore corruptibili et dissolubili vel. ¶ Per vim autem corrumpere primam particulam et in loco eius ponere in ventris potestate non multum discedat ab illa quia interpretatio utrarumque diffinitionum est una. Dixit enim in vicem potentialiter voluit per hoc intelligi quod corpus erat in sui essentia antequam esset anima per hoc recipisse animam viventis. perfectione perfecte fuit sibi vivere. ¶ Sed voluit intelligi per hoc quod dixit viventis potentialiter quod esset instrumentum ei cum perfecte esset uti accidentibus vite. Id ergo significat instrumentalis quod viventis primo et hec est diffinitio Aristotelis quia diffinivit animam cum expositione sua quam exposuimus eam et patefecimus universaliter que parte eius. ¶ Et quia iam exposuimus utrasque diffinitiones Platonis et Aristotelis et patefecimus interpretationes universalesque partes earum nunc loquimur de virtutibus anime. ¶ Et dicimus quod principales sunt anime que sunt ei in fortitudine quia genera sunt tria. Prima scilicet vegetativa secunda sensibilis tertia rationalis que utitur ratione et cognitione et cogitatione. Et hee virtutes vocantur ad placitum anime. dicitur enim anima vegetativa et sensibilis bestialis et mobilis que movetur scilicet voluntarie et anima rationalis que utitur ratione et cognitione et cogitatione. anima autem vegetabilis que anima in aliis libris vocatur sementalis est in nobis communis cum arboribus et herbis et animalibus et anima sensibilis que alibi vocatur vitalis nobis et animalibus est communis. anima vero rationalis propria mentis hominis. opus autem vegetabilis anime est nutrire et reficere. et hoc facit per quatuor virtutes que vocantur naturales que sunt attractiva retentiva digestiva expulsiva. et hee operationes inveniuntur in omni vegetabili. id est in arboribus et herbis et animalibus et hominibus quinque operationes anime sensibilis que dicuntur vitales sunt sex visus auditus odoratus gustus et tactus. quintum quoque eius corporis sensus et fantasia et motus totius mutationis de loco in locum voluntarie et hec omnia inveniuntur in omni animato scilicet in animalibus et hominibus. operatio anime rationalis sunt cogitatio providentia et estimatio et dubitatio atque

memoria et hec opera proprie sunt hominis anima non ceterorum animalium. ¶ Et quia auxiliante deo iam exposuimus quid sit spiritus et anima nunc loquimur de differentia que est inter eos. Dicamus quod quod differentia prima inter eos est quod spiritus est corpus anima vero incorporea et spiritus comprehenditur a corpore. Anima vero non potest a corpore comprehendi et spiritus cum separatur a corpore perit. opera vero anime pereunt a corpore. sed ipsa non perit in se ipsa. anima quoque movet corpus et prestat ei sensum atque vitam mediante spiritu et spiritus operatur hec absque illo mediatore. anima est motor corporis et prestat ei vitam quia prima causa est huius rei operatur in eo. spiritus vero operatur hec et est secunda causa. spiritus vero est causa vite corporis et eius sensus atque motus ceterorumque eius actionum causa proprio. anima vero huius causa longior est quare est magis causa. ¶ Cum enim humanum corpus esset corpus compositum ex quatuor partibus diversissimis que sunt vasa dura et tenacia ut nervi quorum hac vene et cetera huius similia ex partibus humidis que sunt humores scilicet sanguis flegma et utreque colere et ex spiritu qui est in ventriculis cordis et in cerebro et in pulsibus quorum et in venis omnis spiritus qui fuit vilibus partibus subtilior et purior et fortior ceteris partibus corporis et aptior ad recipiendum actus anime et secundum quantitatem subtilitatis ac claritatis eius recipiet de actibus anime et propter hoc dixerunt philosophi quod virtutes anime sequuntur complexiones corporis cum ergo complexio corporis fuerit in perfectione equalitatis erit spiritus qui est in corpore suo in perfectione equalitatis et erunt actus anime in eo in perfectione equalitatis. ¶ Cuius vero complexio membrorum in quibus sunt spiritus in propria temperatione fuerit minus perfecta imperfectus erit et spiritus in eo quod ei debetur ex subtilitate et imperfectiores erunt actus anime. hac de causa fiunt virtutes anime imperfectiores in pueris et in mulieribus debiliores et similiter in gentibus in quarum complexione vincit calor vel frigus propter propinquitatem ad solem vel eorum longitudinem ab eo ut sunt ethiopes et eorum consimiles et propter hoc simpliciter fiunt actus anime in spiritu diversi quia fiunt per spiritum qui est in corde vita anhelitus et pulsus tantummodo eo quod hic est grossior ceteris spiritibus scilicet aeri propinquior et minus subtilis preterea per spiritum qui est in ventriculis anterioribus cerebri fiunt sensus et fantasia propter quod ad quos fiunt de augmentatione subtilitatis super ipsum qui est in corde. deinde per spiritum qui est in ventriculis sequentibus fit cognitio et providentia propter hoc quod acceperunt de subtilitate super alium spiritum et propter hoc necesse est ei habundancia subtilitatis dum vult recordari alicuius rei antique que iam precessit et aliquo tempore iam elongatum est. et hec sufficiant. Explicit liber de differentia spiritus et anime.

Incipit liber Aristotelis de methaphisica translatus a boecio de greco in latinum.

Omnes homines natura scire desiderant. Signum autem est sensuum.

980 a 20

dilectantur. Preter enim utilitatem propter se ipsos diliguntur, et maxime aliorum qui est per oculos. Non enim solum ut agamus sed et si nichil agere conuenientes hoc ipsum uidere pre omnibus aliis ut dicam eligimus. Causa autem est quia hic maxime sensuum nos scire facit et multas differentias demonstrat. Animalia itaque natura habentia sensum fiunt, sed ex sensu quibusdam quidem horum memoria fit, non est quibusdam autem non fit. Et propter hoc [980b20] quedam alia prudentia sunt. Alia uero non memorare possibilibus disciplinabiliora. Prudentia uero non sunt sine disciplina quecumque non sonos audire possibilia sunt, ut apes et si aliquod aliud animalium huius generis est. Addiscunt autem quecumque cum memoria et hunc habent sensum. Alia quidem igitur ymaginationibus et memoriis uiuunt, experientiam autem parum participant; sed hominum genus arte et rationibus. Fit autem ex memoria hominibus experimentum; eiusdem namque rei multe memorie unius experientie [981a1] potentiam faciunt. Et fere uidetur autem arti scientie simile experimentum esse. Hominibus autem scientia et ars per experimentum accidit. Experientia enim artem fecit, Polus ait recte dicens, sed inexperientia casum. Fit autem ars cum ex multis experimento intellectis una fit uniuersalis de similibus acceptio. Acceptionem quidem enim habere quia Ploni et Socrati contulit hanc egritudinem infirmantibus hoc iam contulit. Et uniuscuiusque sic multis experimentum est. Quod autem omnibus huiusmodi secundum unam speciem determinatis hanc egritudinem laborantibus contulit, ut flegmaticis aut

colericis aut estu febricitantibus, hic artis est. Ad actum quidem igitur experientia nichil ab arte differre uidetur, sed expertos magis proficere uidemus sine experientia rationem habentibus. Causa autem est quia experientia singularium est cognitio, ars uero uniuersalium. Actus uero et generationes omnes circa singularia sunt. Non enim medicans hominem sanat nisi per accidens, sed Platonem aut Socratem aut aliorum aliquem sic dictorum cui hominem accidit esse. Si igitur sine experimento uel aliquis rationem habeat et uniuersale quidem cognoscat, et in hoc autem singulare ignorat, multotiens peccabit in curatione; singulare namque curabile est. Sed tamen scire et … magis arte quam experimento arbitramur et esse artifices expertis sapientiores [981a25] arbitramur, tamquam sit magis scire sapientiam omnia sequentem. Hoc autem est quia hii quidem causam sciunt, alii uero non. Experti enim ipsum quia sciunt, sed propter quid nesciunt. Hii propter quid et causam sunt cognoscunt. Unde et circa [981b1] architectores quidem esse quibus et nobiliores et magis manu artificibus scire denotamus et sapientiores, quia factorum causas sciunt; illi quasi sicut quedam inanimatorum faciunt ut ignis exurit. Sed quod faciunt incognita faciunt. In animatis quidem igitur natura quadam horum unumquodque faciunt, sed manu artifices per consuetudinem, tamquam non secundum id quod est practicos esse sapientiores sunt, sed secundum quod rationem habent et causas cognoscunt. Et omnino scientis signum est posse docere aut docere. Et ob hoc autem artem

magis experimento scientiam esse existimamus. Possunt enim hii, hii autem docere non possunt. Amplius autem sensuum nullum esse sapientiam ponimus. Et tamen maxime sunt singulorum cognitiones magis proprie sunt, sed propter quid de nullo dicunt, ut propter quid ignis calidus, sed quia solum calidus est. Primum quidem igitur conueniens est quamlibet artem inuenientes ultra communes sensus admirari, non solum propter quia aliquid inuentorum utilitatem, sed sicut sapientem et ab aliis distinguentem. Pluribus autem repertis artibus et aliis quidem ad necessaria, aliis autem ad introductionem existentibus, semper hii sapientiores esse illis arbitrandum est, propter id quia illorum scientie ad utilitatem non sunt. Horum uero ad disciplinam reperte sunt. Unde hiis omnibus hii repertis hee non ad uoluptatem nec ad scientiarum utilitatem reperte sunt in hiis locis studuerunt. Unde circa Egyptum mathematice artes substiterunt primum, namque ibi igitur sacerdotium studere concessum est. Dictum est quidem igitur in ethicis in quo differt ars et scientia et cetera horum similium generum, propter quod autem causam iam nunc facimus sermonem. Hic est quia denominatam sapientiam esse primas causas et principiorum primum opinantur omnes. Quare sicut prius dictum est expertus quidem quibuslibet sensum habentibus uidetur esse sapientior, artifex autem expertis, manu autem artifice architector, speculatiue autem magis actiuis. Quod quidem igitur sapientia est primas causas et principia sit manifestum [982a3] 2 est. Quoniam autem hanc scientiam querimus, hoc utique considerandum est circa quales causas et circa qualia principia scientia sapientia sit.

Si igitur aliquis accipiat opiniones quas habemus de sapiente, fortassis utique ex hiis manifestum fiet magis. Arbitramur autem primum scire maxime omnia sapientem sicut conuenit, non secundum unumquodque habentem scientiam eorum; post ea difficilia cognoscere posse et non leuia, omnium hominum cognoscere sapientem; adhuc certiorem et doctissimum causarum sapientiorem esse circa omnem scientiam; et scientiarum illam que sui ipsius causa est et sciendi gratia eligibilis sit magis esse sapientiam quam que ad euentum causa est; et hanc antiquiorem famulante magis esse sapientiam. Non oportet enim ordinari sapientem sed ordinare, nec hunc ab alio suaderi sed ab hoc minus sapientem. Opiniones quidem igitur hee et tot habemus de sapientia et sapientibus. Horum autem scire omnia quidem maxime habenti uniuersalem scientiam necessarium est. Hic enim scit quodammodo omnia subiecta. Fere autem et difficillima hominibus cognoscere maxime uniuersalia sunt; a sensibilibus enim longissime sunt. Certissime autem scientiarum sunt maxime primorum subiectorum. Namque ex paucioribus certiores sunt hiis que ex appositione dicuntur, ut arismetica geometria. At uero doctrina que est causarum speculatiua magis est et doctibilior; causarum magis speculatiua est. Hii docent qui causas de uno quoque dicunt. Scire autem et intelligere propter hec causas maxime inest scientiis [982a31] maxime. Scire enim propter se ipsum desiderans maxime scientiam desiderabit. Hec autem maxime scibilis. Maxime autem scibilia principia et cause prime sunt. Propter ea enim et ex hiis alia cognoscuntur, sed non hec propter subiecta. Antiquissima autem scientiarum et magis principalis famulante cognoscens cuius causa agendum est

unumquodque. hoc autem est causa quia bonum hoc
omnino potissimum in natura omnium
me est. Ex omnibus igitur dictis in hanc sci-
entiam cadit quesitum nomen. Oportet enim
hanc primorum principiorum et causarum spe-
culativam esse. bonum enim et quod cuius
982b11 gratia causa est. Quod autem sit non activa ma-
nifestum ex primis philosophantibus est. propter id enim
quod est mirari homines et nunc et primum
ceperunt philosophari. Ex principio quidem
dubitabilium parum prodificientibus causam mira-
tes, postea secundum parvum procedentes et
de maioribus dubitantes, ut est de lu-
ne passionibus et hiis que sunt circa solem
et astra et de omnium generatione. Dubitans
autem et admirans opinatur ignorare.
unde et ō i. amator fabularum et philosophus
quodam modo est. fabula enim composi-
ta ex miris est. Quare siquidem propter id quod
est fugere ignorantiam philosophati sunt, pa-
lam est propter id quod est scire et intelligere pro-
secuti sunt et non causa alicuius usus. Tes-
tatur enim hoc ipsum accidens. Fere enim
omnibus existentibus necessariis ad voluntta-
tem et ad eruditionem hec prudentia in-
982b24 vestigari incepta est. Manifestum
igitur quia propter nullam ipsam querimus utili-
tatem aliam. Sed sicut dicimus quia homo liber
est cum sui ipsius causa sit et non alterius, sic
et hec scientia liberalis est sola, cum hec sui ip-
sius gratia est. Unde et iuste non humana ex-
istimatur, cum sit ipsius possessio. multi-
pliciter enim humana natura ancil-
la est. quare secundum Symonidem solus deus habet
sensum. virum autem non querere que est secun-
dum se ipsam scientiam indignum est. Si vero
aliquid dicunt poete et aptum natum
est invidere divinum, in hoc accidere ma-
xime merito est et infortunatos esse et super-

fluos omnes esse. Sed neque divinum invidum
esse contingit, sed secundum fabulam mul-
ta mentiuntur cantantes, nec hac alia
congruit existimare honorabi-
liorem. Divinissima enim et honora-
bilissima est. Hec autem dupliciter est solum. Quam
enim maxime deus habet, de ea habet scientiam, et si ali-
qua aliarum divinorum sit. Sola autem hec u-
trisque contingit. Deus autem et causarum
omnibus principium videtur esse quoddam et
hanc talem aut solus aut maxime
deus habebit. Alia utique nec non servitores ne-
cessariores igitur hac omnes, potior autem nec
una est. Oportet tamen constituere quodammodo
ordinem ipsius in contrarium nobis
que sunt a principio questionum. Inci-
piunt enim sicut diximus ab eo quod est
admirari omnes si sic se habent sicut
sunt miraculorum per se contingentia
nondum considerantibus causam, aut circa solis
conversiones aut diametri incommensura-
tionem. Mirabile enim videtur omni-
bus si aliquid numero non mensure-
tur. Oportet autem in contrarium et in melius
secundum proverbium perficere, sicut et in hiis cum
addiscimus. Nichil enim ita mirabitur
sicut vir geometricus si fiat diame-
tros commensurabilis. Quod ergo sit natura
dicte scientie dictum est et de eius intentione
quam oportet contingere questionem totam scientiam
discentem.

983a Quoniam autem manifestum est quia que sunt
a principio causarum oportet accipere scientiam,
tunc enim opinamur scire unumquodque quando
causam primam opinamur cognoscere.
Cause autem quadrupliciter dicuntur, quarum quidem
unam dicimus causam substantiam et quid erat
esse. Reducitur enim quod est propter quid
ad rationem ultimam. causa autem et prin-

cipium quod est propter quid primum. Aliam
autem materiam et subiectum. Tertiam unde
principium motus. Quartam autem huic op-
positam causam cuius causa est et bonum. Finis enim
generationis omnis et motus hic est. Quam vero (?)
Considerantes igitur sufficienter de hiis
983b1 in hiis que sunt de natura, tamen fere-
mus autem priores nobis in considera-
tionem eorum que sunt venientes et de
veritate philosophantes. Manifestum est quia et illi
quedam principia dicunt esse et causas. Acce-
dentibus igitur ad opus scientie que nunc est, erit
aliquid aut alterum aliquod cause ge-
nus inveniemus aut nunc dictis ma-
gis credemus. Plures igitur primum
philosophantium in materia sola specie omnium
principium opinati sunt. Ex quo namque
sunt omnia entia et ex quo primo fiunt
et in quod ultimum corrumpuntur, substantia autem
permanente in passionibus autem mutata,
hoc elementum et hoc entium principium esse
dicunt eorum que sunt. Et propter hoc nec fieri quid
nichil opinati sunt et tamquam hac natura
semper sit servata, sicut nec Socratem dicimus
fieri simpliciter cum bonus aut musicus
fit, nec perditum cum has habitudines
abiciat, propter id quod semper sit subiectum perma-
nens Socrates, nec aliorum nullum. quandam
enim naturam oportet esse aut unam aut
plures una ex quibus hac salvata alia
fiunt. Hanc igitur principii multitudinem
autem speciem non omnes idem dicunt. Sed
Tales quidem huius philosophie princeps aquam
esse dicit. Unde terram super aquam professus
est. hunc fortassis respectum accipiens
ex eo quod omne alimentum humidum esse
videtur et ipsum calorem ex hoc fieri et
animal esse. Ex quo vero omnia fiunt hoc est prin-
cipium. Et ideo hanc opinionem accepit

et propter id quod omnium semina humidam habent
naturam, aqua autem ratio (?) principium humidis est.
Sunt autem quidam qui multum
vetustissimos multum ante nunc ge-
nitos et primo theologizantes sic de
natura concipere opinati sunt. Oc-
eanum enim et Thetim generationis patres fece-
runt et aquam apud eos fugam (?) vocatam de-
orum iurandum fecerunt. Senissimum
enim et honorabilissimum est. Siquidem 984a1
hanc quidam principalem et veterem
de natura sententiam esse. Sed fortassis in-
manifestum est. Tales hoc modo de
primo professus esse dicitur causa. Yppona quidem nec
aliquid propter infirmam ipsius sententiam
ponere dignatur. Anaximenes
autem et Diogenes aerem prius aqua
et maxime simplicium eorum corporum
principium ponunt. Yppasus autem Meta-
pontinus et Eraclitus Ephesinus
ignem. Empedocles autem quattuor, utique terram dicta
terciam apponens. Hec enim semper ma-
nere et non fieri sed aut multitudine aut
paucitate congregata autem et disgregata
in unum et ex uno esse. Anaxagoras autem Cla-
zomenius etate prior operibus vero pos-
terior infinita dicit esse principia.
Fere namque similes partes omnes ut aquam
autem ignem sic fieri aut perdi congregatio-
ne aut disgregatione solummodo di-
cit. Aliter autem nec fieri nec perdi sed remane-
re perpetua existentes. Igitur solam causam in [illegible]
specie causam esse aliquis intelligat. Sic
autem procedentibus ipsa res hiis viam fecit
et querere coegit. Si enim est namque quam-
dem omnis corruptio et generatio ex quodam
uno aut pluribus est, quare hoc accidit et que
sit causa? Non enim subiectum ipsum facit
transmutare se ipsum. Dico autem ut neque lignum neque
es utrumque transmutare causa est. nec facit lignum lectum
nec es perdolum facit. Sed quidam muta-

tionis causa altera. hoc autem querere est
alteram causam querere sicut nos dicimus unde
principium motus. [M]ultum igitur
a principio huius viam tangentes et
unum dicentes esse substantiam nichil ipsi
graviter tulerunt. sed quidam unum dicen-
tium tamquam sub hac questione devic-
ti hoc unum esse inmobile totum et totam
naturam inmobilem non solum secundum gene-
rationem vel corruptionem. hoc quidem
enim antiquum est et omnes professi sunt sed
secundum omnem aliam quidem mutatio-
nem et hoc est proprium. unum quidem igitur esse 984b1
quod est omne dicentium nulli hanc causam intel-
ligere contingit Melisso et Parmenidi
et hic secundum tantum quantum non solum unum sed duo
aliquo modo ponit esse causas. sed plures
facientibus magis dicere contingit ut
calorem et frigus aut ignem et terram.
[U]tuntur enim igne sicut motivam natu-
ram habente. aquam autem et terram et huiusmodi econtrario. post
hos autem et talia principia tamquam non suf-
ficientibus rerum naturam generare ab ip-
sa iterum sicut diximus veritate coacti
consequens exquisierunt principium.
[R]erum enim que dicta [?] bene se habent. alie
vero fiunt fortassis enim nec ignem
nec terram nec aliquid huiusmodi nec
nullum nec merito causam esse nec merito
illos opinari nec iterum in fortunam
et casum hoc tantum committere rem convenien-
ter se habet. sed intellectum aliquis inesse
in animalibus et natura et mundi et ordi-
nationis causam omnis esse dicens tamquam ex
pergefactus [?] vel magis recedens a na-
tura apparet manifeste quidem igitur
hanc rationem Anaxagoram tetigisse scimus. sed
Hermotimus Clazomenius prius hanc
dixisse causam. sunt igitur opinantes simul bo-

ni causam et rerum principium et hinc
unum motus in rebus esse. potissime autem a- 4 984b23
liquis Hesiodum hoc consiluisse prius
existimet quamvis et alius quis amo-
rem et desiderium in rebus tamquam prin-
cipium posuit. Ut et Parmenides et hic
namque omnis generationis preparans primum
quidem amorem omnium deorum delibavit.
Hesiodus autem ante omnia chaos fuisse
post etiam terram pectore latam. sed et
amor qui omnibus in mortalibus emi-
net tamquam oportet esse in rebus in-
digens quandam esse causam in rebus que
res movent et conducent. hos qui-
dem igitur quomodo decet [?] congruat quis
et de hoc prior sit diiudicare poterit.
sed quoniam bonis in natura contraria esse vi-
dentur non solum ordinem et bonum sed 985a1
inordinationem et turpe et mala plura
bonis prava optimis sic alius quidem
discordiam et concordiam contulit utro-
rumque horum causam esse. si namque aliquis
consequitur et ad intelligentiam con-
cipiat et non ad que balbuciat dixit enim
quod principia quidem concordiam bo-
norum et discordiam non malorum
causam esse inveniet. quare si aliquis bo-
num et malum quodam modo prin-
cipium et primum dicere fateatur for-
tassis bene dicet si quidem ipsi omnium bono-
rum causa in est bona et malorum mala.
hii quidem igitur sicut diximus et usque ad
hunc duas causas tetigerunt quas nos
determinavimus in hiis que sunt de na-
tura materiam et unde est motus de-
terminavimus debiliter quidem et et
nec sapienter sed sicut in agonibus
inudi [?] faciunt. et hii namque circum-
ferentes bonas ictus multotiens

et percussiones faciunt. sed nec illi a scien-
tia nec hii scientibus dicere quod dicunt comparat
fere namque nec hiis utentes nisi
sed paulatim. Anaxagoras enim ad mundi
facturam machina utitur intellectu.
cum enim dubitet propter quam causam ex
necessitate fit. tunc ipsum extrahit.
In aliis autem omnibus que sunt magis a-
liam causam ponit. sed Empedocles multo plus
hic quam Anaxagoras utitur causis. [A]t
vero nec sufficienter nec in hiis tamen con-
venientiam invenit. multotiens quidem ad ipsum con-
cordia quidem disiungit discordia vero
coniungit et aliorum elementorum unumquodque
quoniam cum autem concordia unitur in unum
ex uno quorum partes iterum disiungi ne-
cesse est. Empedocles igitur ultra primos primum
hanc causam determinans contulit non unum
principium faciens motus sed et altera
quidem et contraria. adhuc elementa quatuor in
materie specie dicta primus dixit non tamen si-
cut quatuor utitur sed sicut solum duobus
existentibus. Ignem quidem per se ipsum
oppositis autem terra aut aere aut aqua
sicut una natura aliquis autem ex
omnibus considerans hoc comperiet.
hic quidem igitur sicut diximus sic et talia dixe-
runt principia. Leucippus autem et
collega eius Democritus dicunt ple-
num et vacuum elementa esse asserentes ali-
ud quidem esse aliud non esse. horum autem
complenum quidem et firmum ens esse
vacuum vero et rarum non esse. Unde nec magis
ens quam eo quod non est esse dicebant. quia nec
vacuum corpore. hac autem rerum causas
tamquam materiam. et sicut substantiam sub-
iectam unum facientes. [Q]uia autem
passionibus huius alias generant rarum
et densum principia passionum po-

nentes eodem modo et hii dicunt causas
esse aliorum dicunt. has autem tres dicunt figu-
ram et ordinationem et positionem differre enim
affirmant quod est. [S]olum autem horum
risinos figura est. diatigi vero ordina-
tio tropi autem positio. differt enim a qui-
dem ab ipso enim figura. hanc vero
ab a ordine et a ab n. de motu
autem unde aut qualiter rebus insit et hii
similiter negligenter dimiserunt de du-
abus igitur causis sic dicimus intantum prius vi-
detur questum sed in hiis et ante hos 5 985b23
qui Pitagorici primo vocantur
mathematica tangentes. hii dixerunt
et nutrita in hiis et horum principia
esse opinati sunt quoniam autem numeri sunt
hiis natura priores et numeris conside-
rare videbantur similia multa
hiis que sunt et que fiunt magis quam in
igne et terra et aqua quoniam autem hoc numerorum pas-
sio iustitia. [A]lia vero huiusmodi anima et in-
tellectus alia autem et tempus et aliorum
positio ut dicam unumquodque similiter. Adhuc
autem et armonicarum modos et passiones
in numeris considerantes et analogias
quoniam quidem et alia numeris videbantur secundum
naturam similitudinem numeri autem omni
natura priores sunt et numerorum elementa
rerum omnium que sunt elementa esse concepe-
runt et totum celum armoniam esse et
numerum et quecumque certa ut celi passi-
ones et partes et ad ornatum omnem
et mundi structuram demonstrare habebant
in numeris armonias confitentes adap-
tabant et si aliquid deficiebat ali-
cui et conglutinabant omne conduc-
tum ipsis esse negantes. [D]ico autem
sic enim perfectus quidem denarius
esse videtur et omnem numerorum comprehende-

naturam. Et quia secundum celum ferunt
x. quidem esse dicunt, existentibus autem
986 a 12 ix solis, propter hoc decimam obiectam
faciunt. Diffinitum autem de hiis magis no
bis est; verum tamen est eius gratia accedimus, hoc
est ut accipiamus et ab hiis que ponunt
esse principia et quomodo in predictas accidunt
causas. Videntur autem et hii numerum estimantes prin
cipium esse et sicut materiam in hiis que
sunt et sicut passiones et habitus. Numeri autem
elementa par et impar. Horum autem aliud quidem
determinatum, aliud infinitum. Unum autem
ex utrisque hiis, et namque esse par et
impar. Numerum autem ex uno, numeros autem
ut dictum totum celum. Alii autem eorundem ho
rum principia x. dicunt secundum ordinem
dicta: finitum autem infinitum, impar par,
unum multitudinem, dextrum sinistrum,
masculum femininum, quiescens motum,
rectum obliquum, lumen tenebram,
triangulum altera parte longius. Quo
quidem modo et Alcmeon crotonia
tes accipere videtur, aut hic ab illis
aut illi ab hoc rationem hanc accep
erunt. Fuit enim et Alcmeon secundum eta
tem Pitagora senescente, enuntiavit
similiter hiis. Dicit enim esse duo multa
humanorum, esse dicens contrarietates
non sicut hii determinatas sed contingen
tes, ut album nigrum, dulce amarum,
bonum malum, parvum magnum. Hic qui
dem indeterminate abiecit de reli
986 b 1 quis; pitagorici autem et quot et que con
trarietates enuntiaverunt. De hiis igitur
utrisque tantum est accipere, quia contraria sunt
principia eorum que sunt. Sed et quot et
ab aliis et que sunt, quomodo autem ad predictas
causas convenit contingit non ab aliis
sapientibus colligi. Videntur tamen quasi autem

numeri species elementa ordinare. Ex hiis
enim tamquam inexistentibus componi et consta
re compositam substantiam dicunt. Antiquorum
autem et plura esse elementa dicentium nature
ex hiis est sufficienter considerare in
telligentiam. Sunt autem qui de omnium
tamquam una existente natura
enuntiaverunt, modo autem non eodem om
nes, nec de hiis quod bene nec quod secundum naturam
sunt. In nostro quidem igitur intentione causarum
nullo modo convenit de ipsis sermo. Non
enim sicut quidam phisiologorum unum
ponentes quod est ens generant sicut ex ma
teria unius universa generatur, sed aliter
modo hii dicunt. Illi autem apponunt
motum generantes omne, hii vero immo
bile esse dicunt. At vero nostro tantum proprium
est. Hic enim nunc intentioni Parmenides
quidem enim videtur quod est secundum rationem
unum tangere, Melissus vero secundum na
turam. Unde et hic quidem finitum, ille
vero infinitum dicit esse ipsum. Xenopha
nes autem primus horum unicans, Parme
nides enim dicitur eius discipulus, nichil
certificavit nec naturam horum nec na
turam neutrum visus tangere, sed in to
tum celum perspiciens unum dicit
deum esse. Hii igitur sicut diximus sunt dimit
tendi ad nunc questionem, qui
dem duo et penitus sicut existentes
parum rusticiores, Xenophanes et Me
lissus. Parmenides autem magis videtur videns
dicere. Preter enim esse quod non est nichil
volens esse ex necessitate, unde opina
tur esse quidem quod est et aliud nichil. De
quo certius in hiis autem que sunt de na
tura diximus. Coactus autem sequi 986 b 31
visibilia Parmenides et unum quidem
secundum rationem plura vero secundum sensum

opinans esse duas causas et duo rerum prin
cipia ponit, calidum frigidum, ut
ignem et terram dicens. Horum autem
aliud secundum esse calidum ordinat, al
terum vero secundum non esse. Ex dictis ergo et a
concurrentibus iam in sapienti
bus hoc audivimus: a primis corpo
ream quasi materiam. Aque enim igni
et huiusmodi corporalia sunt, et ab hiis quidem
unam, ab aliis vero principia plu
ra corporalia, et ab utrisque sed sicut in
materie specie ponentibus. A quibusdam
autem et hanc causam ponentibus et unde est
motus, et hanc ab aliis quidem unam,
ab aliis vero duas. De hiis igitur usque ad ytali
cos et preter illos mensurabiliter
alii dixerunt, preter hoc quod sicut diximus
duabus causis usi sunt, et horum alteram qui
dem duas, alii vero unam faciunt unde
motus. Pitagorici autem secundum eundem
modum duo principia posuerunt.
Intantum autem addiderunt quod proprium
ipsorum est: finitum et infinitum non al
teras quasdam naturas esse opinati sunt,
naturas esse ut ignem et terram aut a
liquid huiusmodi alterum, sed ipsum infinitum
et ipsum unum esse substantiam horum de qui
bus predicantur. Unde et numerum substantiam
esse omnium. De hiis quidem hoc declaraverunt
modo et de eo quod aliquid est dicere et dif
finire inceperunt. Nimium quidem simpliciter
tractaverunt; diffiniebant enim super
ficialiter et cui dicta ratio inesset primo, hoc rei sub
stantiam esse denominabant, sicut si aliquis
duplum et dualitatem idem esse opinatur,
propterea quod duplum primum inest duobus.
Fortassis duplo et dualitati non idem
esse est. Si autem non, multa unum sunt, quod
et illis accidit. De prioribus et quidem igitur

et aliis tam multa est accipere. Post 987 a 29
autem dictas philosophias Platonis tractatus af
fuit, in multis quidem hos consequens,
in multis autem et propria preter ytalicam habens
philosophiam. A iuventute namque et idem
Cratilo et Eracliticis opinionibus de ce
tus, tamquam omnibus sensibilibus sem
per fluentibus et scientia de hiis non emanante,
hec quidem posterius sic opinatus est. 987 b 1
Socrate vero circa moralia negocian
te, de tota vero natura nichil tractan
te, et universale in hiis querente et in de diffinitio
nibus primo mentem sciente, propter huiusmodi illum
comprobans, tamquam de aliis et non de quoli
bet sensibilium hoc fieri opinatus est. Sic
ergo hic quidem res formas appellant, sen
sibilia ergo esse hoc et secundum hec omnia dici.
Secundum enim participationem multa
univocorum speciebus equivoca esse. Par
ticipationem autem solo nomine mutavit.
Pitagorici namque imitatione
numerorum res esse dicunt. Plato vero participa
tione nomine mutans. Participationem
quidem autem imitationem quenam sit specie
rum in commune querere dimiserunt.
Adhuc autem preter sensibilia et species
mathematica rerum in medio esse a sensi
bilibus differentia, quidem rerum propter id quod
dem quod perpetua et immobilia sunt, a speci
ebus vero propter id quod quedam multa sunt si
milia, unaqueque autem species per se ipsam u
na solummodo est. Sed quia species aliis
cause sunt, illarum elementa omnium rerum elementa
esse opinatus est. Magnum quidem et par
vum ut materiam principia esse, ut
vero substantiam unum. Ex illis enim secundum unius
participationem species numeros esse. Unum qui
dam et substantiam esse et non alterum ens ali
quid dici, siquidem similiter pitagoricis dixit.

et numeros causas materie substantie similiter illis
pro infinito enim tamquam uno dualita-
tem facere. Infinitum autem ex magno
et parvo proprium esse. et hic quidem numeros esse
sensibilia. illi vero ipsas res numeros extra
sensibilia. illi vero ipsas res numeros esse fa-
ciunt et mathematica huius medium non
ponunt. Unum quidem et numeros facere extra res
et non sicut pytagorici propter eam que est in formis
inspectionem. et specierum introductio facta est
priores enim dialectice non participant dua-
litatem. Aut alteram naturam facere pro
id quod numeri extra primos ab ipsa generen-
tur tamquam ex quodam plasmatili. et tamen
988a1 e converso contingit sic enim non rationa-
bile. nunc quidem in materia multa fa-
ciunt species autem solummodo simul ge-
nerant. ex una enim materia unaque
tio perfecta videtur esse. afferentes autem
speciem unam et cum sit unius multas
facit. similiter autem se habet masculus et femina
hoc enim sub una impletur acceptio-
ne. hic vero multa implet et hec est
illorum principiorum mutationes sed
Plato quidem de hiis que ordinibus determina-
vit. sic ex dictis manifestum est quod so-
lum duabus causis utitur. ea que ad aliquid est
et que secundum naturam solus usus esse species
autem illius que ad aliquid est aliis cau-
se sunt speciebus autem unum. et que dam sub-
iecta materia est per quam hoc unum quidem est species
sensibilium. unum autem in speciebus esse di-
citur quod hec dualitas et parvum et mag-
num. Adhuc autem boni et mali causas
esse subdidit elementis alterum alterum quod
quidem quosdam philosophos et ultra pri-
ores quesivisse diximus. ut empedocles et
988a18 7 anaxagoras. Breviter quidem igitur et capitula-
tim quosdam et quo de prin-
cipiis et de veritate contingat dicere
dissolvimus sed tamen ex hiis habemus
et dicentium de principio et causa nullus
ultra nostras determinationes que de na-
tura sunt dixit. sed omnes debiliter
quidem sed illa quodammodo tange-
re videntur. Hii quidem enim tamquam
materiam principium dicunt sive u-
nam sive plures ponant et sive cor-
pus sive incorporea ponant ut
plato quidem magnum et parvum dicens. ytali-
ci vero infinitum. empedocles vero ignem et
terram et aerem et ignem. Anaxagoras autem
similium partium infinitatem. et hii omnes
huius cause tangentes sunt. et item qui-
cumque aerem aut aquam aut ignem
aut igne quidem densius aere vero sub-
tilius. hii namque et principium dixe-
runt esse elementum. Hii quidem igitur hanc causam so-
lummodo tetigerunt. alii quidem unde
est principium motus ut quicumque con-
cordiam et discordiam principium
et intellectum aut amorem principi-
um statuunt. sed quod aliquid erat esse
et substantiam nullus quidem sapientum
tradidit. maxime autem quidem species po-
nentes dicunt. Non enim sic secundum ma-
teriam in sensibilibus species hii in speciebus
neque sic adhuc sed motus principi-
um accipiunt immobilitatis causam
magis et que sicut in quiete dicunt sed
quod aliquid erat esse unius cuiusque
aliorum species conferunt sed speciebus
unum. sed quod est propter aliquid actus et mo-
tus et mutationis quodammodo
causam esse dicunt. sic autem non dicunt neque
quo quiddam aptum natum esse in-
tellectum quidem et concordiam tamquam aliquod
bonum dicentes habeant dicunt. non tamen quod
propter hoc aut sit aut fit aliquid tale
fiat. sed quod sic ab hiis horum motus
esse dicunt. Similiter autem unum esse hii et
entium naturam dicentes substantie quidem
causam asserunt esse non tamen propter hanc aut
esse aut fieri. quare bonam causam dicere et non
dicere quodammodo accidit eis. non
enim simpliciter sed secundum accidens dicunt. quod
igitur recte de causis dictum sit nobis tes-
tari videntur. et hii omnes aliquam causam
tangere non potentes ad hec et quod prin-
cipia et sic omnia querenda sunt. aut
horum aliquo modo manifestum est. sed quomodo
horum unusquisque dixit et quomodo se de prin-
cipiis habet contingentes obiectiones
988b22 8 de hiis post agendum est. Quicumque quidem
hiis omne quoddam unum et unam
naturam esse ponunt et hanc materia-
lem magnitudinem habentem. multi-
pliciter eos peccare manifestum est corporum
enim elementa solummodo ponunt. sed incor-
poreorum non cum sint incorporea et de ge-
neratione et corruptione causam dicere pre-
mentibus habentes et de omnibus causam mo-
tus afferunt. adhuc autem substantiam nul-
lius causam ponendo esse neque quod aliquid
est et adhuc quodlibet simplicium corpo-
rum preter terram principium esse non conside-
rantes ex alterutris generatione quod-
modo faciunt. Dico autem ignem et aquam
et terram et aera. Alia quidem enim con-
iunctione. alia vero disiunctione ab
invicem fiunt. hoc autem ad prius et posterius
esse plurimum distant quodammodo ei
magis quidem omnibus elementum esse vide-
tur ex quo coniunctione primo fi-
989a1 unt. hoc autem est quod minoris partis et quod cor-
poribus subtilius est. unusquisque igitur priorum
et unum esse dicentium terram elementum
esse dignum dixit propter magnam disposi-
tionem. Sed tamen quodlibet elementorum iudi-
cem accepit. Alii quidem aquam alii vero
ignem. alii quorum aerem hoc esse dicunt
et propter quid terram non esse dicunt sicut et multi
hominum. omnia namque terram esse dicunt. He-
siodus autem et terram dicit corporibus pri-
orem esse sic antiquam et popularem accidit
se opinionem. Sed hanc quidem rationem
neque si aliquis aeris densius hoc esse po-
nit aqua vero subtilius non recte dicit. si
autem quod generatione quidem posterius est
prius natura est. decoctum autem quod con-
cretum est generatione posterius est. hiis con-
trarium est aqua quidem aere prior est. terra
vero aqua. de illis igitur qui unam causam sic dicunt
dictum sit hoc quidem dictum sit. idem autem et si ali-
qui hec plures ponant ut empedocles
quatuor dicunt. iiii. materiam esse et hec enim
alia quidem eadem. alia vero propria accidere 989a22
necesse est. que fit ex alterutris videmus tamen
quam ignem aquam non semper eodem corpore per-
manente. de hiis autem in hiis que de na-
tura sunt dictum est. et de causa moventium
utrum unam aut plures ponendum sit neque
recte. neque sine ratione opinandum est
dicta. et sic dicentes alterationem auferre
necesse est omnino. Non enim ex calido fri-
gidum. neque ex frigido calidum erit.
quid enim hoc patietur contraria aut
que natura ignis et aqua fiet que ille non dicit
Anaxagoras. duo dicens elementa opinatur qui
secundum rationem maxime opinatur. quam
ipse idem non nominavit sed eam ex necessitate
rationem induxerit inconveniente namque
existente et omnia secundum unum princi-
pium mixta alterum affirmare et de eo quod
invenit tale corpus esse oportere et prodesse quod
non cuilibet quibus aptum miscetur. Ad hec

autem eorum accidentia alterabunt et passiones
separantur. Conuenit enim mixtura et
separatione. Tamquam si quis distinguens
sequatur quod dicere vult, fortassis conue-
nienter dicere videbitur. Cum enim nichil
discretum sit, manifestum est quod nichil de
illa substantia dicere verum est. ¶ Dico autem neque al-
bum neque nigrum aut medium aut aliquem
colorem, sed sine colore ex necessitate esse;
horum enim aliquem colorem haberet. Similiter
autem et de hac eadem ratione sine sapore,
neque inheret simillimum nichil; neque enim aliquod
quale neque quantum neque aliquid ipsum esse pos-
set. Aliquid enim in parte specierum que
dicte sunt ei inesset. Hoc autem omnibus
mixtis impossibile est. Iam enim determinen-
tur, sed omnia mixta nichil dixit preter intel-
lectum. Hunc autem solum immixtum et purum.
Ex his enim accidit dicere ipsa principia
unumquodque, hoc enim simplex et immixtum, et
alterum, videlicet infinitum. Ponimus antequam
finiatur et aliquam conuenit speci-
ei; neque quidem recte neque sapienter di-
cuntur. ¶ Innuit quidem possibilius dic-
tis et his que nunc magis videntur esse aliquid
simile. Sed namque has quidem habent rationibus
que sunt circa generationem et corruptionem et mo-
tum proprie accidit contingere. Fere namque
principia et causas de hac substantia solummodo
querunt. Quicumque autem de omnibus rebus que sunt
considerationem faciunt, rerum quidem a-
lias sensibiles ponunt. Manifestum quod
de utrisque generibus intentionem faciant.
Unde magis aliquis conteratur de his quod
bene dicunt aut non bene ad eorum que nunc pre-
dicta sunt intentionem. ¶ Siquidem
qui pitagorici vocantur extraneo a
physicis principiis utuntur; causa autem est
quia ipsa nichil ex sensibilibus acceperunt.

Rerum enim sunt mathematice
sine motu preter que sunt circa astrologi-
am. Disputant et speculantur omnia de natu-
ra tractantes. Generant enim celum et
que circa partes et passiones et opera hoc contingunt 990a1
observant, et principia et causas in hoc
depereunt tamquam et aliis physiolo-
gis consentientes quoniam quod est quantum sen-
sibile est et quantum continet quod celum
vocatur. Has autem causas et principia sicut
diximus et ad rerum superiora ascen-
dere sufficientes dicunt et magis quam de
natura omnibus convenientes. Ex quo quidem
modo erunt motus existente tantum et infini-
ti tamquam solum subiectorum pari et im-
pari, nichil esse dicunt aut quomodo possibi-
le sine motu et mutatione generatio-
nem et corruptionem esse aut opera que secundum
celum feruntur. ¶ Item autem siue
demonstrauit sicut quomodo alia qui-
dem levia erunt alia quidem gravita-
tem corporum habentia erunt, ex quibus
enim supponunt et dicunt nichil magis de
mathematicis quam de sensibilibus corpo-
ribus dicunt. Unde de igne aut de terra
aut de aliis huiusmodi corporibus neque quidquam
dicunt, sicut nichil de sensibilibus proprium
dicere opinor. ¶ Amplius quomodo numeri
quidem passiones et numerum causas ac-
cipere rerum que secundum celum sunt et fiunt
sunt a principio et nunc, numerum autem
nullum similiter esse et hunc ex quo con-
stet mundus. ¶ Cum enim in hac par-
te quidem opinio sit et his tempus vi-
sit pro parte immaculata sursum aut deor-
sum iniusticia et discretio autem aut
et mixtum est. Demonstrationem
autem dicat quoniam horum unumquodque est
numerus, accidit autem secundum hunc locum

multitudinem subsistentium magni-
tudinem esse propter id quod passiones unumquod-
que sequuntur locum utrum ipse idem
numerus sit qui est in celo quem accipere oportet quod
horum unumquodque sit aut preter hunc ali-
us. Plato enim alterum esse dicit et ille tamen numeros
opinabatur et has species esse et horum
esse causas, sed intellectuales quidem causas
990a34 990b1 quomodo formas ponunt primum. Quod
harum rerum causas accipere querentes horum
altera equalia numero attulerunt, sicut si ali-
quis numerare volens paucis quidem
existentibus non posse opinatur, plu-
res faciens numerat. Fere namque equa-
les aut non pauciores hiis species sunt
et de quibus causas querentes ex his in il-
la processerunt. Unumquodque enim univocum
quiddam est et preter substantiam est aliorum
est et in multis. Unde et his et in perpetuis.
¶ Amplius autem secundum quos modos species
esse determinamus secundum nullum horum
videtur; ex quibusdam enim non necesse syl-
logismum fieri, ex quibusdam autem et non quorum
esse opinantur. Horum species sunt et nam
quod secundum rationes que sunt ex scientiis omnium
species sunt quorumcumque scientie sunt, et secundum
quod unum est in multis et negationum
sunt; secundum autem quod corruptorum intelli-
gimus et corruptibilium sunt. Horum
enim quedam fantasia est. ¶ Amplius cer-
tiores rationem sed sunt aliquid ad ali-
quas formas faciunt quorum genus
non per se dicunt. ¶ Alii vero tertium hominem
esse dicunt et omnino rationes de speciebus auferunt
quas magis volumus esse species quam
ydeas. Accidit autem dualitatem non prio-
rem esse secundum numerum et quod est ad aliquid
eo quod est per se et omnia quecumque quidam de
formis opiniones sequentes prin-

cipiis apposuerunt. ¶ Amplius autem secundum
acceptionem secundum quam species esse dicunt non
solum substantiarum sed multorum aliorum species
erunt. Unus namque intellectus non solum de
substantia sed et de aliis erit et scientie non solum
substantie sunt, sed et aliorum hiis et multa
alia accidunt. ¶ Secundum autem necessarium et de
his opiniones si species participantur,
formarum solum substantiarum necesse est esse ydeas.
As solum non enim secundum accidens participan-
tur, sed sic oportet unumquodque participare secundum
quod non de subiecto dicuntur. Dico autem si quid est ad
duplo per se participat, hoc et perpetuo
participat, tamen secundum accidens; duplo
namque accidit perpetuo esse. Quare substantie
erunt species. ¶ Hec autem et hic et ibi substantiam sig-
nificant, aut quid est unum in multis 991a1
quod preter has esse dicitur, et si eadem
quidem species formarum et participantium
est aliquid erit commune. Quid enim in du-
alitatibus corruptibilibus et dualita-
tibus est commune multorum perpetuorum
aut in hac aut quedam ipsa dualitas
magis unum et idem est. Si vero non eadem
species est, equivocatio est et simile est si ali-
quis vocet hominem et socratem et
lignum nullam communitatem conside-
rans. Horum omnium enim maxime dubita-
bit aliquis quid aliquando conferant
species apparentibus sensibilium aut factis
aut corruptis; nec tamen motus nec mu-
tationis nec ullius his cause sunt esse.
At vero nec ad scientiam nec ad aliorum
aliquod conferunt. ¶ Non enim ille ho-
rum substantie sunt. In his quippe essent.
Nec in esse participantibus insunt.
Sic enim fortassis videntur cause esse sicut album
albo mixtum. Sed hec quidem ratio multum
magis mobilis est quam anaxagoras quidem

prius eciam autem posterius et alius dixe
runt. Facile autem est multa et impossibilia in
his opposicione adducere. At vero nec ex
speciebus alia sunt secundum nullum modum
consuetorum dici. Dicere autem esse exempla
hec esse et participare hiis alia vaniloquium est et methaphoras dicere poeticas.
Quid enim est operans ad ydeas considerans?
Contingit enim esse et aliquid fieri simile non
ad ipsum comparatum esse quare et ente socrate et non
ente socrates fiet qualis est ille socrates. Si
mile autem manifestum quod et si sit sempiternus
a. imago socrates et eiusdem erunt et
plura exempla erunt quare et ydee sunt hominis
sicut animal et bipes simul autem et ipsum homo. Adhuc non solum
sensibilium exempla sunt species sed ipsarum ut genus
generis sic genus specierum. Idem ergo erunt
et exemplum et ymago. Item ab eo esse
substantiam seorsum esse impossibile videtur. Quare
quomodo ydee erunt substantie rerum cum separate sint? In phedrone autem sic dicitur et
species ipsius esse et fieri causas esse et cum sint
species participancia tamen non fiunt nisi
sit movens et multa fiunt altera ut
domus et anulus quorum dicimus non species
esse quare manifestum est alia fieri et esse et pro
hiis causis fieri contingat. Amplius quales nunc
dicte sunt. Amplius si quidem numeri species
sunt quomodo cause erunt. Utrum quia res sunt
alteri numeri autem alter numerus quidem homo alter
vero socrates alter vero callias. Sic quid
igitur hii et illis esse cause sunt. Neque enim si hii
quidem sempiterni sunt illi vero non nichil
differt. Si autem numerorum proportiones hec
sunt ut enim simphonia manifestum est
quia unum aliquid est quorum proportiones sunt.
Si autem hec iam materia manifestum est quod ipsi
numeri sunt proportiones unius ad alterum.
Dico autem sic: si callias est in numeris ignis

et terre numerus et aque et aeris. Sive
enim numerus sit sive non, erit quorum
numerus quorundam et non numerus et non erit aliquis
numerus preter hunc numerum. Amplius ex multis
numeris fit numerus unus quomodo ex multis
speciebus una species. Si autem non ex ipsis sed
ex numeralibus numerus ut in millesimo
quomodo habebunt unitates sive namque
similis speciei sunt multa incomveniencia accident sive non sunt similis
speciei nec hee nec omnes alie ad omnes
invicem sunt. Quo namque different
cum sint impassibiles? Hec namque nec
racionabilia nec intellectui manifesta
sunt. Amplius alterum genus numeri necesse apponere
necesse est eius quod arismetica et sub quibus
simpliciter sunt principalis omnia media
dicta aut quomodo quid media eorum sunt et ipsorum
sunt ex quo erunt. Amplius unitates que sunt
in dualitate a priori dualitate quare
impossibile est. Amplius quare numerus unum co
lectus est. Item autem ad ea que dicta sunt si qui
dem unitates differentes sunt sic
congruum dicere erat sicut quecumque quatuor
elementa dicunt. Horum enim unumquodque non
commune dicunt elementum ut est corpus ignem
aut terram sive corpus com
mune sit sive non. Nunc autem sicut unum
esse dicunt sicut ignis et aqua simul esse partes.
Si autem sic est non numeri erunt substantie sed manifestum
fore si est aliquid unum ipsum et hoc est
et hoc est principium unum multiciens dicetur aliter
enim impossibile est. Volentes autem substancias
reducere in principia longitudines
enim ex brevi et longo ex quodam
magno et parvo ponimus et planum
ex lato et stricto, corpus autem ex pro
fundo et humili. Quomodo autem pla
num lineam habebit aut strictum lineam

planum habebit. Amplius enim et strictum
aliud genus est et profundum et humi
le et alterum sicut quare ut in hiis numerus inerit
quia multum et paucum ab hiis alterum est.
Manifestum est quia nec nullum aliud
superiorum in inferioribus inerit. At vero nec
profundi genus est latum. Planum enim
corpus esset. Amplius puncta ex quo
sunt. Huic quidem generi plato tamquam geome
trico dogmati oppugnat. Sed linee
principium vocat multociens et hoc individuas
duas lineas ponit et hiis est aliquem
terminum inesse necesse est quare ex qua racione et li
nea linee et punctum est. Omnino autem de causis
sapienciam querentes hanc quidem dimis
nichil enim de causa dicimus unde est principi
um mutacionis substanciam autem opinan
tes dicere ipsorum alteras quidem substancias esse di
cimus quomodo autem ille eorum substancie sint per va
cuum dicimus participare namque sicut prius
nichil est. Nec ob quam causam eam quam
scientias esse videmus unde omnis intel
lectus et omnis natura facit nec hanc
causam quam unum principiorum esse dicimus in
nichil species tangunt sed mathematica facta
sunt ipsis enim nunc philosophia dicentibus
sed aliorum gratia oportere ipsa negoci
ari. Amplius autem substanciam subiectam ma
gis nature sic materiam magis ma
thematicam siquis accipiat magis predi
cari et differenciam substancie et materie esse ut est
parvum et magnum quemadmodum rarum
et densum dicunt has primas subiecti dif
ferencias esse affirmantes. Hec enim sunt
habundancia et defectus. De quibus opponendum est. Si primum et de motu siqui
dem motus erit manifestum est quod species
movebuntur. Si vero non unde venerunt tota
sic namque intencio de natura fertur

et hec demonstrare facile videtur esse quod omnia
unum non fiant ex apposicione namque nunc fi
eret omnia unum sed si aliquis aliquod
unum omnia concesserit nec hec est nisi ut genus
universale hoc esse concesserit. Hec namque in
quibus esse impossibile est nullam namque
racionem habent nec longitudines et plana
et firma post numeros nec alio modo sunt
aut erunt nec si habent potenciam. Hec enim
nec species esse possunt nec enim numeri sunt nec
media mathematica nec corruptibilia sunt.
Sed ista aliud quartum genus hec esse videtur
et omnino rerum elementa querere invenire non
distinguentes impossibile est cum multipliciter
dicuntur. Et hoc modo aliter querentes
ex quibus sunt elementa ex quibus enim agere
aut pati aut rectum sit non est alia con
tingere siquidem solum subiectum hoc esse con
tingit. Quare omnium rerum elemen
ta investigari aut opinari non verum est.
Quomodo autem aliquis rerum elementa addiscit?
Manifestum enim quod cognoscentem ni
chil prius inesse possibile. Sicut enim geome
trizare discenti hec contingat prescire
quidem convenientem est. Sed quorum est
sciencia et de quibus ad discere congruit nichil
preno scitur sicut autem in aliis. Quare si omnium
sciencia est ut quidam dicunt hec nichil prius
erat cognoscens et omnis quod additur
per prius nota aut omnia aut
quedam fit aut demonstracione aut
per diffinicionem sciere namque et nota
esse oportet ex quibus est diffinicio. Similiter
autem et que per induccionem. At vero si con
venit naturales esse mirabile est
quomodo latet nos scienciarum potissimam
habentes. Amplius aliquem ex quibus
cognoscet et qualiter manifestum erit
et hoc dubium dubitabit aut aliquis

sicut circa quasdam sillabas quidam enim ipsum za dicunt ex s et d et a, dicunt esse quidam vero alterum sonum affirmant esse et nullum notorum esse proferunt. Amplius autem quorum sensus est qualiter hec aliquis sensum non habens cognosceret et tamen oportuit, siquidem hec cuncta eadem sunt elementa ex quibus sunt composite voces, ex propriis elementis sunt. Quod quidem igitur quaerere videantur omnes causas in physicis dictas, et quod preter has nullam dicere habemus, ex prius dictis ostensum est. Sed hec obscure et quodam modo dicte sunt omnes. Quodam vero modo non. Prima namque philosophia de omnibus balbucienti videtur tamquam nova et secundum initium principium primum existens, quoniam Empedocles os ratione dicit esse. Hoc autem est quod quid erat esse et ratione substantia. Sed et carnis et aliorum unumquodque simili ratione habere necesse est, et non propter materiam quam ille dicit ignem et aquam et aerem dixit. Sed hoc alio dicente hoc concederet ex necessitate, sapienter autem non dixit. De quibus hiis et prius ostensum est. Sed quecumque de hiis eisdem aliquis dubitabit recipiamus iterum. Forsitan enim aliquid ex ipsis ad posteriores dubitationes proficiemus.

993a30 De veritate consideratio partim quidem difficilis, partim vero facilis est. Signum autem est neque digne nullum posse contingere ipsam neque omnes non contingere, sed unumquemque aliquid de natura dicere, et quemlibet autem parum aut nichil illi conferre. Sed ex omnibus collectis aliqua fieri magnitudinem. Quare si quidem habere videtur sicut vulgo dicere solemus, quis namque non ferret peccant inquam hoc quidem facile, totum quid habere sed et partem non posse difficultatem ipsius ostendit. Forsitan autem et cum difficultas sit tamen duobus gravitatis modis existentibus, non in rebus sed in nobis causa ipsius est. Sicut nocte visus qui est diei ad lumen habet, sic nostre anime intellectus ad natura manifestissima omnium. Sed non solum hiis gratiam habere dignum est quorum aliquis communicabit hiis opinionibus, sed superficialiter enunciantibus. Et hii namque conferunt aliquid, habitum enim roborant nostrum. Si namque Thimotheus non fuisset multam utique melodiam non haberemus. Si autem Frinis, Thimotheus utique non esset. Eodem autem modo est et de veritate conferentibus. A quibusdam enim accepimus quasdam opiniones, alii vero fecerunt has esse fieri. Recte autem habet vocare philosophiam scientiam veritatis speculative. Enim finis veritas, practice vero opus. Et namque si quodam modo se habent intendant non causam per se sed ad aliquid et nunc considerant practici. Nescimus autem verum sine causa. Unumquodque autem ipsum aliorum maxime est secundum quod et aliis est causa univoce, ut ignis est calidissimus, et ipse namque aliis causa est caloris. Quare autem verissimum est quod posterioribus veritatis causa est esse. Unde eorum que sunt principia necesse est semper esse verissima. Non enim aliquando vera, neque illis causa est aliquid ipsius esse, sed illa aliis. Quare unumquodque sicut se habet ad esse sic et ad veritatem.

994a1 At vero quod sit principium aliquid et non infinite esse eorum que sunt neque in speculatione neque secundum speciem manifestum est. Neque enim sic ex materia hoc est possibile in esse in infinitum ut carnem quidem ex terra, terram vero ex aere, aerem autem ex igne et hoc non stare. Neque unum principium motus ut hominem quidem ex aere moveri, hunc vero a sole, solem autem a discordia, et omnis huius nullum esse finem. Similiter autem quod est cuius causa in infinitum esse possibile est ut ambulationis quidem sanitatis causa, hanc autem felicitatis, felicitatem autem alius et sic in infinitum semper aliud propter aliud esse. Et in eo autem quod quid erat esse similiter. Mediorum enim quorum est extra aliquod ultimum prius necesse est esse causam priorem eorum que est post ipsum. Si namque dicere nobis opus est aliquid trium primum dicemus. Non enim ultimum, nullius enim ultimum est. At vero neque medium unius est. Unius autem differt unum autem plura esse neque infinita aut neque finita infinitorum. Eodem hoc modo et omnino infiniti omnes partes medie sunt. Similiter et ut a principio usque ad nunc. Quare siquidem nulla est prima omnino nulla causa est. At vero neque in deorsum possibile est in infinitum ire sursum habente principium ut ex igne quidem aquam, ex hac autem terram et sic semper aliquod aliud fieri genus. Dupliciter enim fit hoc ex hoc ut sic hoc ex hoc dicitur ut ex hiis et hiis ex olimpia sicut non hoc autem sed sic est ex puero mutato vir aut ex aqua aer. Sic est ex puero virum fieri dicimus sed ex eo quod fit factum, autem quod perficitur perfectum. Semper enim est medium quod sicut ipsius esse et non esse generatio sic quod fit ipsius esse et non esse. Est autem addiscens quod fit sciens et hoc est quod dicitur quod fit ex discente sciens. Quod autem sic ex aere aqua corrupto altero differenciam fieret. Unde illa quidem non redeunt in alterutra neque eius ex viro puer. Non enim fit ex generatione 994b1 quod fit non est sed post generationem. Sic enim dies ex mane quoniam post hoc. Unde neque mane in dies. Alia autem redeunt. Utrimque autem infinitum ire impossibile est. Eorum enim que sunt medium necesse est finem esse. Similiter vero et que in alterutrum reciprocant. Alterius enim corruptio alterius est generatio. Simul autem et impossibile est primum quod est perpetuum corrumpi. Quoniam enim non est infinita generatio in sursum necesse est ex corrupto primo aliquod factum non perpetuum esse. Adhuc quod est cuius causa et propter aliquid quidem finem esse. Huius autem est quod non est propter aliud, sed alia propter illud. Quare si quidem erit huiusmodi ultimum non erit infinitum. Si vero nullum huiusmodi est, non erit cuius causa est. Sed infinitum facientes latent removentes boni naturam. Et nullus affectabit aliquid operari nisi debens in finem venire. Neque erit utique intellectus in habentibus. Propter enim aliquid semper operatur intellectum habens. Hoc autem terminus est. Finis namque terminus est. At vero neque quod quid erat esse contingit reduci in aliam diffinitionem excrescentem ratione. Semper enim quod autem est magis est, preteritum autem non est. Cuius enim primum non est neque consequentis. Amplius scire destruunt sic dicentes. Non enim possibile est scire antequam ad individua veniatur, et cognoscere non est. Hec autem infinita quomodo contingit intelligere. Non enim consimile est in linea que secundum divisiones quidem non stat. Intelligere autem non est non stantem. Unde non numerabit decisiones in infinitum transiens. Sed et materiam in moto moveri intelligere necesse est et infinito nullum esse. Si

ūo ñ in finitū ē ꝙ ē infinito eē· Āt
ūo ꝛ ſini finite eēnt multitudi
nes ſpēꝝ cāuū ñ utiqꝫ eēt nec ſic
cogitare· tunc enim ſcire opina
mur cū cāſ cognoſcimus. Infini
tum aū ſcḋm appōm ñ ē infini
to tranſire auditus aū ſcḋm conſu
3 994b32 eta contingūt· ſic enī conſueui
mus ſic dignū ē dici ꝛ ꝑter hec ñ
ſimilia uidentur· ſꝫ ꝑꝑ in conſuetu
dinē ignorabiliora ꝛ extraneora cō
ſuetum enim notius ē quātum aū
uim hȝ conſuetum leges oſtendūt
ī quibꝫ fabule ꝛ puerorum odo mag̃
indigent ꝙ cognoſcē de ipſis ꝑꝑ
conſuetudinē poſſent· Quidā
ꝗ mathematice niſi dicat abꝗs
dicentium ñ acceptant· alij aū ni
ſi exemplatiue hij aū teſtem uo
lūt afferre poetam ꝛ hij quidem
omīa ĉte· Quidā aū doluit ĉ
tum aut ꝑꝑ id qꝰ ñ poſſunt am
plicare· aut ꝑꝑ longam lõnem·
hȝ enī aliquid ĉtum hī qr ſicut
in ꝯtractibus ꝛ in rōnibꝫ liberum aliq̃
quibꝫdam eē uidetur· ex quo oꝫ
inſtrui quō unaqꝗꝫ demonſtrā
da ſit tamqm̄ inconueniens ſit
ſimul q̄rere ſciām ꝛ modū ſcīē ē
aū neutrū facile comp̄hendere cer
titudinē aū mathice ñ in omībꝫ
obuiandum ē· ſꝫ in ñ hn̄tibꝫ ma
teriam· Vn̄ equidē ñ phical mo
dus ē· omīs eī natura fortaſſis
hȝ materiam· Vn̄ conſiderandū
primū quid ē natura ſic enim de
quo phica erit ꝛ ſi unius ſcīe eſt
aū plūiū eſt ꝛ principia conſi
B 4 995a24 derare· Neceē ē ad quiſitā ſcīā

accedere nos primū de quibꝫ du
bitare oꝫ primū· hec aū ſunt ꝛ
q̄cumqꝫ de ipſis aliter conceperunt
quidā ꝛ ſi aliquid ꝑter h̃ accidit
ī mentem· ē aū bñ dubitare
uolentibꝫ ꝓopere dubitare con
ueniens· poſſunt enim bona op
pō ſolo prius obiectorꝝ ē ſolūe
aū ñ ē ignorantē uinculū· ſꝫ mē
tis defectus oſtendit· h̃ de re mg̃
tum deficit· ſimiliter ꝯpatitur li
gatum· ipſe enim ē utrobiqꝫ ꝓ
cedere ſi anima· Vn̄ oꝫ difficul
tates conſiderare omīs prius ꝛ
horꝝ cāſ ꝛ ꝑꝑ id qꝰ q̄rentes niſi du
bitent primū ſimiles ſunt quo
oꝫ ire ignorantibꝫ· Et ad h̃ nec
ſi qꝙ q̄ritur inueniūt aut ñ cog
noſcunt· finis enī huic ñ mani 995b1
feſtus· dignū uñ ē hīc ad iudi
candū aliquē ſic ante autē dubi
tanti manifeſtus ē· Adhuc aū
dignū ē ncētatē hīc adiudicandꝰ
aliquē ſic ē aduocatus ꝛ hīc ſic
contradicentes ꝛ ambiguas rōes
audire omīs· ē aū dubitatō pri
ma de quibꝫ in p̄miis oppoſiuim̄
utrū unius ſcīe aū plurium ſit cō
ſiderare cāſ ꝛ utrum ſubē prima
pia ꝑima ſit hm̄ ſcīē uidere ſolū
aut de principijs de quibꝫ demō
ſtrant omīs ut utrū contingit
id ꝛ unū affirmare ſimul uł ne
gare aū ñ ꝛ de aliis h̃ꝰ· ꝛ ſi ē cē
ſubam utrē una cē omīs aut plꝫ
ſint· ꝛ ſi plꝫ utrē omīs proxime
ſint aut has quidē capiat aliā tā
aliqd aliud dicemus ipaꝝ· ꝛ hoc
aū ipm̄ neceē ē q̄rere utrū ſūt

ſenſibiles ſubē ſolū dicende aut
ꝑter has alie ꝛ utrē ſingulariter aū
plura gn̄a ſubārum ut ſunt fa
cientes ſpēs qꝫ ꝛ mathica medi
a horū qꝫ ꝛ ſenſibiliū· De hiis
ꝗ ſic diximus conſiderandum ē
ꝛ utrē de ſuba ſpeculatō ſolus ſit· aū
ꝛ cē accītia q̄ ſcḋm ſe ipa ſunt ſubs
tis· ad huc aū de eodem ꝛ de alio
ſimili ꝛ de ſimili contrarietate ꝑ
orꝛ ꝛ ꝑꝑ priori ꝛ aliis omībꝫ hī de
quibꝫ cūqꝫ dialectici temptant īten
dere ex probabilibꝫ facientes ſolū
conſiderationem cuius ſit cōſide
rare de omībꝫ adhuc ꝛ hīs eadem
q̄cūqꝫ ꝑ ſe accidunt ꝛ ñ ſolum
quidē horum ē unūqꝗꝫ ſꝫ ꝛ ſi ge
nus unū uni contrarium ē ꝛ utrē prī
cipia ꝛ elementa gn̄a ſunt aut ea in
q̄ diuidunt cū inſit unūqꝗꝫ ꝛ
ſi gn̄a ſunt utrē q̄cūqꝫ ī indiui
duis dicūt ſunt ultima aut pri
ma· Vt utrē al' aut hō aut ꝛ prī
cipium aut ī mag̃ ſit cē ſingula
ria· max aū inueſtigandꝰ ē et
negociandū utrē ē aliqua cā ex̄
in actam ꝗ ꝑ ſe aut ñ ꝛ utrē una
aut plꝫ nūo ſunt ꝛ utrē· ꝑter cō
poſitū ſit aliquid dico aut ꝯpo
ſitum cū ponitur aliquid de ma
tīa aut nichil aut de hiis quidem
de aliis uō ñ ꝛ q̄lia ſunt hī rerū·
996a1 Amplius utrē principia nūo aut ſpē
determinata ſunt ꝛ q̄ in rōnibꝫ ꝛ in
ſubō ſūt ꝛ utrē corruptibiliū ꝛ in
corruptibilium eadē aū altē ſunt
ꝛ utrē corruptibiles omīs aut cor
ruptibiliū in corruptibiles· Itē
aū omīū grauiſſimū ē ꝛ plurimā

dubōm h̃t utrē unū ꝛ ens id' ſicut
pitagorici ꝛ plō dix̄· Non aliquod
altīn eē ſꝫ ſuba eorum q̄ ſunt aū
nō· ſꝫ altm̄ qꝗdam ſubiectum ſic emp
dix̄ concordiam illius uō ignem
quid quidā aut aq̃ aut aerem
ꝛ utrum principia uliā ſunt aū
ſic ſingularia rei ꝛ pō aū actu
amplius uīr· Aliter aū ſcḋm motum
ꝛ h̃ namqꝫ dubōm adhibent mul
tam ad huc aut utrē nūi ꝛ longitu
dines ꝛ figure ꝛ puncta ſubē q̄dam
ſunt aut nō ꝛ ſi ſubē utrē ſeparate a
ſenſibilibꝫ aut in ipſis· De hiis enī
omībꝫ ñ ſolum ueritatē ſoluē diffi
cile ē ſꝫ neqꝫ bñ oppone rōe facile ꝑ
2 996a18 mū ꝙ· ꝗ de quibꝫ prius diximus·
Vtrū unius aut plurium ſciārꝝ ē ꝯ
ſiderare omīa gn̄a cāꝝ unī quid
ſcīe quō erit ꝛ ñ contraria exiſten
cia principia cognoſcē ad huc aū
cum multis eorꝝ q̄ ſunt ñ ī ſunt
omīa quoniam m̄ ꝑle ē motus
principiū in eē īmobilibꝫ aut bo
ni natura· ſiquidē omē ꝙ cumqꝫ
ſit bonū ꝑ ſe ē ꝛ ꝑꝑ ſui naturam
finis ē ꝛ ſic cā ē ꝙ illius gn̄a fiunt ꝛ
ſunt alia finis aū ꝛ cui gn̄a act'
cuiuſdam ē finis· actus aū omīs cū
motu ni q̄ re īmobilibꝫ ñ cōtin
git utiqꝫ h̃ eē principiū neqꝫ ipm̄
bonū· Vn̄ ꝛ in mathicis nichil de
monſtratur ꝑ hanc cām· Non
enī demonſtratō neqꝫ una ē qꝛ dig
nius aut peius· ſꝫ neqꝫ penitus re
miniſcitur nullus talium qr ꝑꝑ
hoc ſophiſtarū quidā ut ariſtippus
in iuriabat ipas in aliis quidē
artibꝫ ꝛ fabrilibꝫ ut tectonica

et contraria. quoniam est melius aut peius
dicunt omnia. mathematice autem nullam
faciunt rationem de bonis aut ma-
996b1 lis. At vero si plures scientie causarum sunt et
altera alterius principii quam harum
dicendum esse quesitam aut quem
maxime scientem habentem ipsas con-
tingit enim eidem omnes modos cau-
sarum esse ut domus. unde quidem mo-
tus est ars et edificator est. Cuius autem
causa opus est. materia autem terra et lapi-
des sunt species autem ratio. Ex determinatis
igitur olim quam congruit vocare scientiarum
sapientiam quamlibet habet rationem unamquamque
appellare palam est. Secundum enim quod
principalior potentissima est et an-
cille famulas nec contradicere alias scientias ut
iustum est que est causa finis et boni huius est.
Huius enim gratia alia sunt. Secundum autem
quod primarum causarum et maxime scientiis de-
terminatum est. esse quidem que est substantie cer-
tius huius multipliciter enim scienti-
bus idem magis quidem scire dicimus esse co-
gnoscentem quid res quam non esse. Ipso-
rum autem horum alterum altero magis et
maxime qui quid est sed non quia quantum
aut quale aut quid facere aut pa-
ti aptum natum sit. Adhuc
autem et in aliis scire unumquodque quo-
rum sunt demonstrationes tunc opina-
mur cum cognoscamus quid est ut quid
est tetragonizare quoniam medii est inven-
tio. similiter autem et in aliis. circa autem
generationes et actus et circa omnem mu-
tationem est scire quando cognoscamus
cum sciamus principium motus hoc
est alterum et oppositum fini. Alterius utique
scientie videbitur esse causarum harum unamquamque
considerare. At vero et demonstra-
tivis principiis utrum unius
scientie aut plurium dubitabile est.
Dico autem demonstrativas opiniones
communes ex quibus demonstrant. ut
quoniam omne necesse est affirmare vel
negare. et impossibile simul esse et non esse
et quecumque alie tales propositiones. hii sunt
utrum una harum scientia sit et substantie aut
altera. et si non una quam congruit appel-
lare quesitam nunc. Unius enim
non est rationabile esse. quid enim magis
geometrie quam cuiuslibet de hiis est pro-
prium audire. Si quidem igitur equaliter
cuiuslibet inest omnibus autem non contin- 997a1
git. sicut nec aliorum cuiquam causa cog-
noscendi sic nec cognoscentis substantias
proprium cognoscere est de ipsis. simul autem
et quomodo est ipsorum scientia. Quod enim u-
numquodque sit horum contingit esse et nunc
cognoscimus. Hiis igitur enim sicut cog-
nitis ipsis et alie utuntur artes. Si vero
demonstrativa de ipsis est oportebit
aliquod genus esse subiectum et alias quidem
passiones. alias vero dignitates ipso-
rum esse. de omnibus enim demonstratio-
nem impossibile est esse. necesse est ex aliquibus de aliquo esse
et circa quoddam et quorundam esse demonstra-
tionem. quare accidit per unum quoddam aliquod
genus esse omnium demonstratorum. Omnes
enim demonstrative utuntur dignitati-
bus. At vero si altera substantie et de hiis que
magis propria et prior apta nata est
ipsarum. Universales enim et maxime omni-
um principia dignitates sunt. Et
si non philosophi est alterius considera-
re esse ipsas verum et falsum. Et omnino substantiarum utrum
una omnium aut plures sunt scientie. Si quidem
igitur non una sit cuius substantie pone-
mus scientiam hanc esse. Unam autem

omnium esse non esse rationabile. et namque
demonstratio sit una esse de omnibus
per se accidentibus quare necesse non contin-
git. Si quidem omnis demonstrativa
circa unum genus considerat per se acci-
dentia ex communibus opinionibus. Sed ergo
circa genus quod sunt per se eiusdem est conside-
rare ex eisdem opinionibus. unius
est. Secundum ea ex quibus contingit esse al-
terius circa et alia sive hec conside-
rent sive ex hiis una sit. Amplius
autem utrum de substantia consideratio una
sit an et accidentia ipsius. Dico autem
sic si sit unum substantia quedam est et linee et
plana utrum eiusdem hec cognoscere
scientie et accidentia circa unumquodque genus
de quibus demonstrat mathematica aut
alterius sit. Siquidem enim eius-
dem demonstrativa quidem utique
erit et substantie hec videtur autem ipsius quidem
est demonstratio esse. sed hoc quod aliquid
est et non esse demonstratio videtur. Si autem
alterius est que erit considerans circa sub-
stantiam accidentia. Hoc enim reddere dif-
997b1 ficile penitus. Amplius utrum sen-
sibiles substantias solum esse dicemus
aut et preter has et alias. et utrum sin-
gularia aut plura genera esse con-
tingit substantiarum ut dicentes species
quoque et media circa que mathematicas scien-
tias esse scientias. Quemadmodum igitur
dicimus species causas et substantias esse secundum se
dictum est in primis rationibus de ipsis
multipliciter enim habentibus difficulta-
tem nichilominus inconveniens affir-
mare quidem enim quasdam naturas
preter eas que sunt in celo has autem eas-
dem esse sensibilibus esse quoniam illa qui-
dem perpetua hec autem corruptibilia
ipsum hominem enim dicunt equum et sa-
nitatem. sed nichil aliud simile facien-
tes quam deos quidem esse affirmantes
et species esse humanas. Nec enim nichil
aliud quam perpetuos homines facie-
bant nec species quam sensibilia perpetua.
Amplius autem si aliquis preter species et sen-
sibilia media ponit multas opi-
niones habebit. Manifestum enim quod
similiter preter lineas sensibiles linee erunt
et aliorum unumquodque generum. quare siqui-
dem astrologia harum una sit erit
et celum preter sensibile celum et sol
et luna que sunt secundum celum et quomodo
huius credere oportet. non enim immobile esse
rationabile est. moveri autem et penitus im-
possibile est. Similiter autem et de quibus trac-
tat armonica que est mathematicas
et hec namque preter sensibilia esse est
impossibile. Similiter autem inter species
et sensibilia media sunt manifes-
tum quoniam et alia et ab ipsis corruptibi-
libus media erunt. Dubitabit
autem aliquis et circa qualia rerum has scientias
querere oportet. Si namque in hoc physica
terre mensuratione geometria solum
differt quod hoc quidem horum est que senti-
mus. illa vero non sensibilium mani-
festum quoniam et preter medicinam
erit quedam scientia et preter aliorum u-
numquodque medium quod ipsius medi-
cine tamen et hoc quomodo erit possibile. Et
namque sit sanativa erunt preter sen-
sibilia et ipsum sanum. Simul autem et hec
nec verum est quod terre mensurativa sit ma-
gnitudinum corruptibilium. corrumperetur enim corruptis.
At vero nec sensibilium magnitudi-
num est nec circa celum hec astrologia est.
nec enim sensibiles linee huius sunt quales 998a1

dicit geometer. nullum enim rectum sic est
sensibilium ut rotundum. tangit
namque ipsum circulus non secundum punc-
tum sed sicut pitigoras dicit geometer.
arguens ut motus celi similes sunt
de quibus astrologia rationes facit ut
signa eandem astra habent naturam.
Sunt quidem quidam qui has medias inter
species et sensibilia sed in hiis simplicia
accidentia omnia aliquid plura id
nisi est. hiis sufficiens considerare
sit ut enim nichil sic se habet solus
rationabile. Sed in manifestum est quod species
insensibilium esse. hoc enim utraque
eiusdem rationis sunt. Amplius autem
duo firma in eodem esse loco necesse
est et non esse immobilia que sunt mobilibus
sensibilibus. omnino autem si aliquis ponat
hec esse insensibilia hiis inconveniens
accidere necesse est erit namque preter
hoc celum aliud celum preter hoc
3 et non seorsum sed in eodem loco quod qui-
998a20 dem impossibilius est et de hiis que in
ta dubitabilia est quo ponentem prin-
cipium in natura evenire oportet et de prin-
cipiis utrum genera elementa oportet opinari
aut ex quibus primis cum insunt u-
numquodque quod est ut sunt vocis elementa
et principia videntur esse ea ex quibus
primis voces componuntur sed non quod
communis vox est et non diagrammatum
ei elementa dicimus quorum demonstrationes
aliorum demonstrationibus insunt
omnium aut plurium. Amplius autem cor-
porum plura et unum esse dicentes ex qui-
bus constituta sunt principia esse
affirmant. Ut empedocles ignem et aquam
et post hec elementa dicit esse ex quibus
sunt res que sunt cum insunt. sed

non sicut rerum genera dicit esse. Ad-
huc autem si quis materiam arcificialem 998b1
ut lectum ex quibus partibus est et quo
compositus naturam ipsius cognos-
cet. Ex hiis quibus rationibus non utique
erunt genera rerum principium sed secundum quod
unumquodque quidem per diffinitionem cogno-
scimus diffinitionum autem principia genera
esse necesse est et genera diffinitorum esse
principia et sic eorum que sunt accipe-
re scientiam specierum est secundum quas res di-
cuntur esse specierum principia ge-
nera sunt. Videntur autem quidam dicen-
tium rerum elementa esse unum et ens aut
magnum et parvum habere sicut generibus uti.
At vero utrumque dicere impossibile est
principia enim una ratio substantie non una est.
alia enim erit per genera diffinitio et dicens
ex quibus est cum insunt. Adhuc autem
et si genera maxime principia sunt utrum
oportet nominare genera principia. Vel u-
trum prima generum aut ultima
de individuis predicativa princi-
pia et de nominare oportet et hoc namque
ambiguitatem habet. Si quidem enim prin-
cipia magis que universalia sunt quare ge-
nerum supra hec esse que dicuntur de omni-
bus tot quot erunt principia eorum quod
actus quidem priora genera. Sicut ens et
unum erunt principia et erunt. hec
enim de omnibus rebus maxime dicuntur non
autem verum unum esse genus neque un-
um ens possibile est necesse est differentias generis
unam esse unamquamque. Impossibile est
autem predicari aut species de genere propriis dif-
ferentiis aut genus sine ipsius
speciebus. Quare si hec quidem unum est ge-
nus aut ens neque ulla differentia neque unum
neque ens erit. At vero si non genera ne-

principia erunt. sive principia
sunt genera. Amplius autem et media si-
mul accepta cum differentiis
erunt genera usque ad individua.
nunc autem alia quidem alia vero non.
Adhuc autem magis differentie prin-
cipia quam genera. Si autem sunt princi-
pia infinita ut est dicere principia
999a1 fient aliter quidem et si aliquis principium
primum genus ponat principium
magis speciale magis unum est. Unum enim
indivisibile est. Indivisibile autem omne
aut secundum quantitatem aut secundum spe-
ciem genera autem divisibilia in species sunt
magis utique unum est quod ultima pars.
Non enim genus homo est aliorum hominum
Amplius in quibus prius et posterius
est non possibile est in hiis aliquid esse preter
hec ut si primus numerorum dualitate
non erit numerus preter species numerorum. similiter
autem ut figure preter species figurarum.
si non horum est nec aliorum erunt ge-
nera preter species. horum enim videntur esse
na esse. Individuis autem non est hoc qui-
dem prius aliud vero posterius. Amplius
ubi hec quidem melius est illud vero peius
semper melius prius est. quare non erit horum
genus. Ex hiis quidem magis videntur in indi-
viduis predicantia quam genera princi-
pia esse. Item autem quomodo rursum oportet hec
accipere principium non leve dicere. prin-
cipium enim oportet et causam esse preter res quarum
est principium et posse esse separatum
ab hiis. Hic autem ad esse tale singulare
impossibile quare non aliquis opinabitur ni-
si quod universaliter predicatur et de omnibus. At vero
si propter hoc magis universale magis ponen-
dum est principium erunt principia pri-
999a24 ma utique esse genera. Est autem post hec

tinua dubitatio habens et omnium difficillima
et necesse considerare de qua ratio consistit. Si
vero enim non sit aliquid preter sensibilia
singularia autem infinita sunt nec in-
finitorum quomodo contingit scientiam acci-
pere secundum enim quod unum aliquid et
in quantum universale est aliquid omnia cog-
noscimus. At vero si hoc necessarium est oportet a-
liquid esse extra singularia necesse utique
est genera esse extra singularia hoc autem
quod impossibile sit materia abivimus. Amplius
sed quod maxime est aliquid preter compositum
est predicatur aliquid de materia ut sic est species a
preter omnia oportet considerare aliquid pre-
ter quod aliquid esse. preter autem quidam vero 999b1
est autem preter nichil. Si quidem igitur nichil est pre-
ter singularia nullum utique erit in-
telligibile sed omnia sensibilia et scientia
nullius nisi aliquis dicat sensum esse
scientiam. Item nec perpetuum nullum immo-
bile. sensibilia enim omnia corrumpuntur
et in motu sunt. At vero si perpetuum
nullum est nec generationem esse possibile est necesse
enim est aliquid esse quod fit et ex quo fit et horum
ultimum ingenitum siquidem statur et non
ex non ente possibile esse fieri. Amplius autem cum sit ge-
neratio et motus necesse est et finem esse. Non enim
infinitus est ut unus motus sed omnis
est finis et non potest impossibile fieri. factum est necesse est
esse cum primum factum est. Amplius si quidem
materia est propter id quod ingenita est. multo
amplius rationabile magis est esse substantiam
quod aliquando illa fit esse. si namque nec hec erit
nec illa nichil erit. si autem hoc impossibile
est necesse est aliquid esse preter compositum
formam et speciem. si vero hoc aliquis ite-
rum ponat dubitatio est in quibus po-
nat. hoc in quibus non. Quod quidem enim
in omnibus esse impossibile. Manifestum est non

enim utique ponentur aliquam domum
preter aliquas domos. ¶ Adhuc autem neque
substantia una omnium erit ut hominum.
Sed inconveniens est. Non enim unum omnia
sunt quecumque substantia una est, sed multa et dif
ferentia. Sed et hoc irrationabile est. Simul
autem et quomodo fit materia unumquodque horum
et est compositum utraque hec. ¶ Amplius
autem et de principiis hoc opponet utique
aliquis. Siquidem enim specie sunt unum,
nichil erit numero unum, nec erit ipsum unum
et ens. Et scire utique quomodo est, si non aliquid erit
unum in omnibus. ¶ At vero si numero unum
est et unumquodque principiorum et non est sicut
in sensibilibus horum aliquid, ut huius sillabe que
specie sunt eadem principia et hec namque
sunt numero altera. Si non ita sit, sed eorum que
sunt numero unum, non erit preter elementa il
lum alterum numero. Quidem enim unum aut
unumquodque dicere differt nichil. Sic enim
dicimus unumquodque numero unum. Universale autem
1000a1 quod est in hiis. Sicut si vocis numero essent
elementa determinata, necesse utique esset tot
omnes esse litteras quot quidem elementa, nec
existentibus et pluribus ipsis nec plurali
bus. Nec hoc autem minor dubitatio re
linquitur et in hiis autem nunc et prius,
utrum eadem corruptibilium et in
corruptibilium principia sunt aut
altera. Siquidem sunt eadem, quomodo
alia quidem corruptibilia, alia in
corruptibilia, et propter quam causam esse?
Qui quidem igitur circa Hesiodum et omnes quicumque the
ologi erant, solum curaverunt suadere
ad ipsos, de nobis autem non sollicitaverunt.
Deos autem facientes deos princi
pia et ex diis facta, non libantia nec
tar et ambrosiam mortalia fieri di
cunt. Manifestum quod hec nomina
nota dicentes ipsis, et de ipsa probatione
causarum ipsarum super nos dixerunt. Siqui
dem enim gratia voluptatis eorum
contingunt, nichil cause esse ipsis
sunt nectar et ambrosia; si vero ipsis cause,
quomodo essent perpetui indigentes ali
mento? Sed fabulose sophisticantes non dig
num est cum studio intendere. Sed de
ipsis per demonstrationem dicentibus
oportet addiscere interrogantes quare for
te ex eisdem alia quidem perpetua
secundum naturam sunt, alia vero corrum
puntur eorum que sunt. Causam autem nec
causam dicunt nec rationabile sic se habere,
manifestum est quia nec eadem principi
a nec cause ipsorum erunt. Et namque quem
cumque apposuit dicere aliquis utique consequenter sibi
maxime, Empedocles est, et hic idem passus est.
Ponit enim principium quoddam cau
sam discordiam; videbitur itaque
nichil minus et hoc generare omnia
preter unum. Omnia namque ex hoc
sunt nisi deus. Dicit igitur ex quibus sunt
omnia quecumque erant et quecumque
in antea arboresque germinaverunt et
viri femineque, et autem bestie et vo
latilia et in aqua pasti pisces et
dii longevi. Et sine autem hiis ma
nifestum. Si enim non in rebus non esset unum, 1000b1
utique essent omnia sicut dicit. Cum
enim convenerunt, tunc ultimum fit discor
dia. ¶ Unde accidit huic scientissi
mum deum minus prudentem esse aliis.
Non enim cognoscit elementa omnia. Dis
cordiam enim non habet. Cognitio autem similis
simili est. Terram quidem enim terra cog
noscimus, aqua aquam, concordiam
concordia, discordiam discordia
mala. Unde est igitur et hoc manifestum

quod accidit ipsi discordiam nichil magis
quam corruptionis esse causam. ¶ Similiter
autem nec amicitiam quam ad unum esse condu
cens enim in unum corrumpit alia. Et
simul autem ipsius mutationis nullam
causam dicit, sed autem quam sic aptum na
tum est. ¶ Sed cum magna in mem
bris apta fuit in humores quia pro
cessit ex necessitate, nec unam osten
dit. Sed tamen dicit credo. Non enim hec que
dem corruptibilia, illa vero incorruptibilia
facit eorum que sunt, sed omnia corrup
tibilia preter elementa. Sed nunc dicta dubitatio est quare
hoc quidem sunt corruptibilia, illa
autem non, si ex eisdem utraque sunt.
¶ Quod quidem igitur non eadem sunt prin
cipia tot dicta sunt. Si vero altera que
dam sunt principia, una quidem
opposita est, utrum incorruptibilia ipsa erunt
aut corruptibilia. Siquidem enim cor
ruptibilia, manifestum quia necesse est
et hec ex aliquibus esse. Omnia enim
corrumpuntur in hec ex quibus sunt.
Contingit ergo principiis alia et principi
a esse priora. Hoc autem impossibile
est et si stat et infinitum. Amplius autem quomodo
erunt corruptibilia si principia
destruentur? Si vero incorruptibili
a, quare quidem ex hiis incorrupti
bilibus corruptibilia erunt, ex alteris
autem incorruptibilia? Hoc autem ir
rationabile est, sed autem impossibile est
aut multa ratione indiget. Nec co
natus est ullus alius, alia sed eadem
1001a1 omnium dicunt principia esse. Sed primum
obiectum deglutiunt tamquam hoc quo
dam parvum opinantes. Omnium consi
derare difficillimum et ad cognoscen
dum verum necessarium, utrum forte ens et unum
sunt substantie eorum que sunt, et utique ipsorum
non alterum aliquid sunt hoc quidem
unum, illud vero ens; aut oportet querere quid
fortasse sit ens et unum tamquam substantia
alia. Hii quidem enim illomodo, alii
autem sic opinantur. Plato quidem enim et
pitagorici non alterum aliquid ens nec unum,
sed hoc ipsorum naturam esse quod sit substantia
id unum esse et aliquid esse. ¶ Qui autem de
natura ut Empedocles tamquam in notius re
ducens dicit quod unum ens sit. Videtur enim
dicere hoc concordiam esse. Causa igitur est
hoc esse omnibus. Alii autem ignem quidem,
alii aerem dicunt esse unum hoc et ens ex quo
que sunt esse et facta esse. Similiter autem dicunt et
plura elementa ponentes. Necesse enim et hiis
tot dicere unum et ens quot utique principia
esse dicunt. Accidit autem siquis non ponet
alterum substantiam et ens unum, nec aliorum
esse nullum. Hec enim sunt omnium universalia.
Non est aliquid unum nec ipsum ens est aliorum
aliquid esse preter ea que dicuntur singularia. Quare
amplius autem si non fit unum substantia, manifes
tum utique quia nec esset numerus tamquam separa
ta natura quedam ab hiis que sunt.
Numerus quidem enim unitates, unitas autem
quod vere unum aliquid est. Si autem est aliquid
et unum et ens, necesse est ipsorum substantiam
esse et unum et ens. Non enim alterum aliquid pre
dicatur, sed hoc eadem. ¶ At vero si est
aliquid ens et unum, multa dubitatio est quomodo
erit preter hoc aliquid alterum. Dico autem
quomodo erunt plura uno, que sunt alterum
enim ab ente non est. Quare secundum Parmeni
dem accidet necesse est omnia unum esse que
que sunt et hoc esse ens. Utrobique dis 1001b1
cordia est. Sive enim non sit unum substantia
sive sit substantia, impossibile est numerum
substantiam esse. Siquidem igitur non sic dictum est

prius propter quid. Si uero sit eadem dubi
tatio est de ente ex aliquo enim preter unum
erit unum ipsum aliquid necesse est enim nichil
esse omnia enim que sunt aut unum aut
multa sunt quorum unum est unumquod
que. Amplius autem indiuisibile est ipsum
unum quare secundum quidem zenonis digni
tatem nichil utique erit quod quidem enim
eorum nec remotum nec additum facit ad
maius. nec dicit hoc esse eorum que sunt
tamquam uidelicet sit magnitudo en
tis et si magnitudo corporea. hoc
enim penitus ens. alia quidem si appo
sita faciunt maius sic uero nullum
ut planum et linea. punctum uero nul
lo modo. Sed quoniam sic considerat honorose
et non contingit esse indiuisibile. quare
quid sit ad illum quemadmodum iste
responsionem maius quidem enim non faciet
plus autem appositum hic sed quale ex uno
hic autem ex pluribus erit magnitudo
simile enim est lineam esse ex punctis af
firmare. At uero si aliquis sic
opinetur et quod sic fiet sicut di
cunt quidam ex uno ipso et aliud
non ex uno quodam rationem nichilominus
querendum est propter quid et quomodo aliquando
quidem unum. At uero magnitudo erit
quod sit. siquidem enim non inequalitas ipsa
natura esset. nec quod ex uno ex hoc nec quod
ex aliquo alio et hec faciunt magni
5 1001 b 26 tudines manifestum est. hiis autem
simul habita oppositio est utrum numeri et
corpora et plana et puncta substantie que
dam sunt. aut non. si enim non sunt
refugit aliquid ens et que substantie eorum
sunt passiones quidem enim et motus
et quod aliquid sunt et dispositiones et rationes
nullius uidentur substantiam significare

ipsorum dicuntur enim omnia de subiecto quodam
et nullum hoc aliquid. que autem maxime
uidentur significare substantiam aqua
et terra et ignis sunt ex quibus composi
ta corpora constant. horum autem ca 1002 a 1
lores et frigora et huiusmodi passiones sunt
non substantia. corpus autem hoc patiens solum
permanet sicut ens aliquid et substantia que
dam. At uero corpus minus superficie
est et hac linea ista unitate et punc
to. hiis enim determinatum est corpus et
hoc quidem sine corpore conuenit
esse corpus autem sine hiis impossibile est esse.
unde quidam multi priores et substantiam et
ens opinati sunt esse corpus alia autem
huius passiones. quare et principia cor
porum eorum que sunt opinati sunt esse prin
cipia. posteriores autem et horum sapien
tiores. horum esse arbitrati sunt numeros.
Sicut igitur diximus si non entia hec
omnia sunt. nec una esse substantia nec ens
nullum esset. non enim accidentia dig
num est hec uocare entia. At uero si
hoc idem certificatur quod magis sunt
substantia longitudines corporibus et punc
ta. hec enim non uidemus qualium sint
corporum in sensibilibus esse impossibile est
esse. non enim substantia nec una. amplius appa
rent. hec omnia diuisiones esse
corporis. hoc quidem in latum. hoc quidem
in profunditate. hoc autem in longum. Ad
huc autem similiter in solido quelibet figura
quare si neque in lapide sunt nec
medium sic in cubo sic est tamquam
determinatum non genus nec superficies
sicut quelibet sit et hoc esset determi
nans medium. eadem est autem ratio et de punc
to et linea et unitate quare si maxime
quidem substantia est corpus. hiis autem mag

sunt hec. Nam sint autem hec substantie
quedam distinguunt. Namque ens et que
sit substantia eorum que sunt. Ad hec enim
dicta et que esse generationem et corruptio
nem accidunt irrationabilia. uidetur enim
substantia cum non sit prius nunc esse. At prius
cum uero sit postmodum post fieri et corrumpi
et pati puncta enim uel superficies et line
as non contingit nec fieri nec corrumpi
1002 b 1 nec aliquando esse aliquando non esse. cum enim tan
guntur et diuiduntur corpora simul
quidem in tangendo unum est. aliquando uero
duo diuisorum fiunt. quare nec composi
torum est. sed corruptum diuisorum que sunt que
prius non sunt. non enim indiuisibile punc
tum diuiditur in duo et si fiunt et
corrumpuntur ex aliquo fiunt. Si
militer autem se habet et de nunc quod est in tempore
non enim hoc fieri uel corrumpi. sed tamen al
terum uel semper esse et non substantiam aliquam cum sit.
Similiter autem manifestum est quoniam se habet et line
as et puncta et plana. eadem enim
ratio est omnia enim similiter sunt autem termini aut
6 1002 b 12 diuisiones omnia autem dubitabit ali
quis propter quid oportet querere quedam alia pre
ter sensibilia et media ut que poni
mus species et namque propter hoc quoniam ma
thematica ab hiis non alio modo diffe
runt. Sed quod multa quedam similia sunt.
species non differunt. quare non erunt prin
cipia numero determinata sicut nec
hic litterarum numero quidem omnium non sunt
principia determinata. specie autem ut
si opinetur aliquis huius sillabe aut huius
uocis. horum autem erunt et numero deter
minata. similiter autem est et in mediis in
finita namque semper et ubique specie similia
sunt. quare nisi sunt preter sensibilia et
mathematica alia qualia dicunt species non

erit una numero et specie substantia nec prin
cipia eorum que sunt numero qualesquedam
substantie sed specie. Sed igitur est hoc necessarium et species
necessarium est propter hoc esse et namque si male
colligunt dicentes species sic hoc quod uolunt
et necesse hoc dicere ipsis quod specierum substantia
quedam unaqueque sit et nulla secundum acci
dens. At uero si ponemus species et una
numero principia sed non specie diximus que
accidere necesse impossibilia proximo autem
hiis dubitare utrum potentia elementa
sunt aut quodam alio modo. si qui
dem enim aliter quouis prius erit prin 1003 a 1
cipiis aliquid prior enim potentia il
lo actu erit. possibile autem non necesse sit omne
se habere. si uero potentia sunt elementa nichil
fieri eorum que sunt. possibile est autem esse quod non
dum est. siquidem non sunt nichil fit impos
sibilium has ergo dubitationes ne
cesse est opponere de principiis et utrum
uniuersalia autem erunt sic dicimus singularia si
quidem enim uniuersalia non erunt substantie. nullum enim
communium hoc aliquid significat. sed quale substantia
uero hoc aliquid et ponetur quod communiter
predicatur multa erunt alia socrates ipse et homo
et animal siquidem significat singulare hoc
aliquid et unum. siquidem uniuersalia sunt prin
cipia hoc accidunt. si uero non uniuersalia sed
sicut singularia non erunt scibiles uniuersales
enim scientie sunt omnium quare erunt princi
pia alia priora principiis uniuersaliter pre
dicata siquidem debet esse eorum scientia.
Est autem scientia quedam que speculatur 1003 a 21
ens secundum quod est et que huic insunt
per se. hec autem non una que in parte dicta ipsa
nec enim una aliarum considerat uniuer
saliter de eo quod est in quantum est. sed partem ipsius
diuidentes eius hanc speculantur ac
cidens ut mathematice scientiarum. quoniam autem

principia et altissimas causas querimus, manifestum est quia alicuius nature necesse est secundum ipsam. Si igitur et elementa eorum que sunt querentes et hec principia querebant, necesse est et elementa eius quod est esse non secundum accidens sed secundum quod sunt entia; unde et nobis entis in quantum est ens prime cause accipiende sunt.

1003a33 Ens autem est dicitur multipliciter, sed ad unum et ad unam quandam naturam et non equivoce, sed sicut sanativum ad sanitatem omne, hoc quidem in faciendo illud vero in servando, aliud quod signum sanitatis, aliud quoniam susceptivum est illius; et ut medicativum ad medicinam, hoc quidem in habendo medicinam dicitur medicativum, aliud vero quia bene aptum est ad ipsam, illud vero quia opus est medicine. Similiter autem et alia accipiemus dicta his. Sic autem et ens dicitur multipliciter, sed omne ad unum principium. Alia namque quoniam substantie esse dicuntur, alia vero quoniam passiones substantie, quedam autem quoniam via in substantiam aut corruptiones aut privationes aut qualitates aut activa aut passiva substantie aut generativa substantie aut omnia ea que ad substantiam dicuntur, aut horum alicuius negationes aut ipsius substantie.

Unde et non ens esse non ens dicimus. Quemadmodum autem et sanativorum omnium una est scientia, similiter hoc et in aliis. Non enim eorum solum que secundum unum dicuntur scientie est speculari unius, sed et eorum que ad unam dicuntur naturam; etenim hec quodammodo dicuntur ad unum. Manifestum igitur quia et entia unius est speculari secundum quod entia. Ubique autem proprie prime scientie est et ex qua alia dependent et propter quod dicuntur. Si igitur hoc est substantia, substantiarum oportet principia et causas habere philosophum. Omnium autem generis et sensus unus unius et una scientia est, ut grammatica una cum sit considerat omnes voces.

Unde et ipsius entis quot species sunt secundum quod est ens, et circa species speculari unius scientie est genere, quascumque species speculari et species specierum. Si igitur ens et unum idem et una natura est in consequendo ad invicem sicut principium et causa, sed non sicut una ratione ostensum. Differt autem nichil nec si similiter acceperimus, sed et pro opere magis. Idem enim est homo et cum sit homo et unus homo, non alterum aliquid denuntiat secundum dictionem replicatum quod est homo et homo unus; palam autem quia non separantur in generatione similiter autem et in uno. Quare manifestum est quoniam appositio in his idem ostendit et nichil alterum preter ens et unum.

Amplius autem uniuscuiusque substantia unum est non secundum accidens, similiter autem et quod vere ens aliquid est. Quare quecumque unius species sunt tot sunt et entis, de quibus eiusdem scientie est genere considerare; dico autem sicut de eodem et simili et aliis talibus. Fere autem reducuntur omnia contraria 1004a1 in eius hoc. Consideranda autem nobis sunt hec in contrariorum. Et tot partes philosophie sunt quot substantie, quare necesse est quandam regulam et continuam ipsis sunt eis mox genera habentia ens et unum; unde et scientie sunt consequentes hiis. Est enim philosophus sicut mathematicus dicitur; etenim hec habet partes, et prima quedam et secunda est scientia et alie consequenter in disciplina. Quoniam autem unius est opposita considerare, uni autem opponitur multitudo, negationem autem et privationem unius est speculari propter id quod utrumque est considerare unum, cuius negatio aut privatio, aut quod simpliciter dicitur quoniam non est illi, aut ut alicui generi. Hinc quidem igitur uni differentia qua dicitur privatio. Uni autem multitudo opponitur, et opposita dictis alterum et dissimile et inequale et quecumque alia dicuntur aut secundum eadem aut secundum multitudinem. Unde dictam est cognoscere scientie quorum et contrarietas est. Differentia enim quedam contrarietas est, differentia autem alteritas est. Quare quoniam unum dicitur multipliciter, et hoc quidem multipliciter dicetur; tamen autem unius omnia cognoscere est. Non enim si multipliciter alterius est, sed si neque secundum unum neque ad unum referuntur rationes, tunc alterius est.

Quoniam autem omnia ad primum referuntur, ut quecumque unum dicuntur ad primum unum, similiter dicendum est et de eodem et de altero et de contrariis se habere. Quare dividentem quot modis dicitur unumquodque, sic assignandum est ad primum in uno quoque predicamento qualiter ad illud dicitur. Alia quidem enim in eo quod est habere illud, alia vero in eo quod est facere, quedam autem secundum alios modos dicuntur. Hoc manifestum igitur quia unius est et de his rationem habere et de substantia; hoc autem erat unum eorum que sunt in opinionibus. Et est philosophi de omnibus 1004b1 posse speculari. Si enim non philosophi, quis est intendens si idem sit Socrates et Socrates sedens, aut si unum uni contrarium, aut quot modis dicitur contrarium. Similiter autem et de aliis huiusmodi. Quoniam igitur unius secundum quod unum et entis in quantum est ens hec per se passiones sunt, sed non secundum quod numeri aut linee aut ignis, et in eis manifestum est quia illius scientie sunt et quid est cognoscere et que accidunt ipsis. Et accidentia ipsis et non sic peccant de his intendentes tamquam non philosophantes, sed quoniam prius substantia est de qua nichil audiunt. Quoniam sicut sunt et numeri in quantum numeri proprie passiones ut superfluitas, paritas, mensuratio, equalitas, excellentia, defectus, et hec secundum se ipsos et ad invicem insunt numeris; similiter autem et solido et immobili et ei quod movetur, non gravique et gravitatem habenti sunt et alie proprie, sic et enti secundum quod ens et ei quod est sunt quedam propria et sunt de philosophi consideratione. Signum autem est: dialectici enim et sophiste eandem quidem induunt figuram philosopho; sophistica enim visa solum sapientia, dialectici autem disputant de omnibus, commune autem est omnibus ipsum ens, disputant autem de omnibus ob hoc videlicet quod philosophie sunt ipsa propria. Circa quidem enim idem genus convertitur sophistica et dialectica cum philosophica, sed differt hec quidem modo potentie, alia autem vite voluntate. Est autem dialectica temptativa de quibus philosophia cognoscitiva, sophistica vero apparens, ens autem non.

Amplius contrariorum altera ordinatio privatio est, et omnia reducuntur in ens et non ens et in unum et multitudinem, ut status unius, motus autem multitudinis. Entia autem et substantiam confitentur fere omnia ex contrariis componi. Omnes enim contraria principia dicunt; alii quidem enim par et impar, alii vero calorem et frigus, quidam autem terminum et infinitum,

alii vero concordiam et discordiam. Omnia autem et alia videntur reduci in unum et multitudinem; accipiatur ergo reductio nobis adhuc; alia enim in hoc 1005a1 tamquam in genera incidunt. Manifestum igitur et ex his quoniam unius scientie est speculari omnia secundum ens in quantum ens. Omnia enim contraria aut ex contrariis

principium autem contrariorum unum et
multitudo est. Hec autem unius scientie sunt
sive secundum unum dicantur sive sic fortassis
ad unum. Sed tamen quoniam multipliciter di
catur unum, ad primum alia dicentur et con
traria similiter. Et propter hoc si non est ens et unum
universale et idem in omnibus aut separatum sicut
fortassis non est, sed alia quidem ad unum
alia vero consequenter est, tamen unius quidem
omnia speculari. Et propter hoc non est geome
tre speculari quid contrarium aut per
fectum aut unum aut idem aut ens
aut alterum sit, sed aut ex conditione.
Quod quidem igitur sit unius scientie ens
secundum quod ens speculari et que insunt ipsi
secundum quod ens, manifestum est. Et quod non solum
substantiarum sed illorum que insunt ipsis specu
lativa sit et eorum que dicta sunt de pri
ori et posteriori genere et specie toto et parte
3 et aliis huiusmodi. Dicendum autem est utrum unius aut
1005 a 19 alterius scientie sit de mathematicis vocatis
dignitatibus intendere et de substantia. Manifestum
igitur est quod unius scientie et que philosophi est et que
de hiis est intentio. Omnibus enim insunt
sed non generi alicui seorsum proprie ab aliis
et utuntur quidem omnes quia entis est secundum
quod ens. Unumquodque enim genus est ens.
Intantum autem utuntur inquantum illis suf
ficiens est. Hoc autem est quantum subest genus
de quo fiunt demonstrationes. Quare
manifestum est secundum quod secundum quod entia in
sunt omnibus. Hec enim ipsis commune circa
ens secundum quod ens, qui erit cognoscen
tis et de hiis est speculatio. Unde nullus
secundum partem intendentium in
ciatus sunt ad dicere de ipsis si sunt
vera aut non, non geometer aut aris
metricus, sed phisicorum hoc modo agentes soli
enim opinati sunt de ex tota natura

intendere et de ente. Quoniam autem
adhuc est phisicorum quidam superio
rum, unum enim aliquod genus est entis
natura, universalis et circa primam substantiam
considerandum et de hiis erit illa qui
dem consideratio. Est autem sapientia quedam 1005 b 1
phisica, sed non prima. Quecumque autem
videntur dicentium quidam de veri
tate quomodo oportet dicere per ineruditionem a
nalecticorum hoc faciunt. Oportet enim
venire scientes et non audientes querere.
Quod igitur sit philosophi de omni substantia secundum
quod apta nata est et de sillogisticis princi
piis considerare manifestum est. Conve
niens autem maxime cognoscentem circa
unumquodque genus dicere firmissima prin
cipia rei, quare et de hiis que sunt omnium cer
tissima. Hic autem est philosophus. Certissimum autem
omnium principium circa quod impossibile est men
tiri. Notissimum enim necesse est esse tale.
Quod enim non cognoscunt decipiuntur
omnes. Et sine subiacitur. Quod autem necesse est
habere quemlibet intelligentem entium que sunt,
hoc necesse est esse. Manifestum igitur quod quidem tale
omnium certissimum principium sit mani
festum est. Quid autem sit hoc post hoc di
camus. Idem enim simul esse et non esse impossibile est
et secundum quecumque determinavimus et ad
logicas gravitates sint determina
ta. Hoc autem omnium certissimum principi
orum habet predictam diffinitionem. Im
possibile enim quibuslibet opinari esse et non
esse, sicut quidam arbitrantur dicere Era
clitum. Non est necesse que aliquis dicit
et hoc opinari. Si vero non contingit
in esse eidem contraria, determinentur
autem a nobis hoc propositione consueta, con
traria autem est opinio opinioni que
est contradictionis, manifestum quoniam impossibile est

opinari eundem esse et non esse idem.
Simul enim haberet contrarias opiniones
mentiens de hoc. Unde omnes demon
strationes in hac reducunt ultimam
4 opinionem. Natura enim principium et
1005 b 35 aliarum dignitatum hoc est omnium. Sunt
autem quidam qui sicut diximus ipsique et
contingere dicunt idem esse et non esse opinantes.
Sic utuntur autem hac ratione multi qui
de natura sunt. Nos autem nunc ac
cepimus quod impossibile sit simul idem
esse et non esse, et ob hoc determinavimus
quod certissimum est principiorum omnium.
Volunt autem et hoc demonstrare quidam
propter ineruditionem. Est enim inerudi
tio non cognoscere quorum oportet querere de
monstrationem et quorum non oportet. Omnino quidem
enim omnium impossibile est esse demonstratio
nem, in infinitum enim vadet ut neque sic non sit.
Si vero aliquorum non oportet querere demon
strationem, qui quidem volunt magis hoc
principium non utique habent dicere. Autem de
monstrare arguitive et enim hoc de
quod impossibile est, sed si solum aliquid dicit
amphibologizans. Si vero nichil nul
lus ridiculum est querere rationem secundum quod
nullam habet. Simul enim amborum
arbitrium est huiusmodi inquantum huiusmodi. Iam
est autem demonstrare vel dico differen
ter et non demonstrare quoniam demonstrans
utique videtur petere quod in principio est.
Alterius autem causa huiusmodi causa sit argumentatio
utique et non demonstratio. Principium
autem de omnibus huiusmodi est non velle aut esse aliquid
dicere aut non esse. Hoc quidem enim fortas
sis aliquis opinatur quod est in princi
pio petere, sed est significare aliquid
et ipsi et alii. Hoc enim significat et ipsi et a
lii. Hoc enim necesse est si quid dicat ali

quid. Si enim non, non utique erit huic ratio nec
ipsi ad ipsum nec ipsi ad alium. Si
vero aliquis hoc det, erit demonstra
tio. Iam enim aliquid erit demon
stratum. Sed causa non demonstrans sed ex
pectans, destruens enim rationem expec
tat rationem. Primum quidem igitur manifes
tum est quod hoc ipsum verum sit quod significat no
men esse aut non esse hoc. Quare utique omne
aut sic aut non sic se habet. Amplius ergo si
ergo significat unum hoc sit animal bipes,
dico autem significare unum hoc: si hoc est homo et secundum
quod est homo hoc est quod est esse homini. Differt autem
nichil nec si plura dicat aliquis significare, 1006 b 1
solum autem si diffinita, ponetur enim uni
cuique rationi alterum nomen. Dico autem
sic ut si dicat hominem significare non unum sed
multa, unius quidem enim una ratio est anima
lis bipes. Sunt autem et altere plures deter
minate aut numero, poneret autem propri
um secundum unamquamque rationem. Si vero non po
nat sed infinita significare dicat, mani
festum quoniam non sit ratio. Unum enim significare ni
chil significare est. Non significantibus autem nomini
bus semotum est disputare ad invicem,
secundum autem veritatem et ad ipsum. Nichil enim
convenit intelligere nisi intelligen
tem unum. Si vero convenit, ponet utique
nomen huic rei unum. Sit sane, erit
ergo sicut dictum est secundum principium sig
nificans aliquid unum. Est non tamen con
tingit homini esse significare quod quidem non
esse, si homo significat non solum de uno sed
unum et unam naturam. Non enim
hoc volumus unum significare quod de
uno est, quoniam sic musicum et album et
homo unum significat, quare unum omnia erunt.
Univoce autem non erit esse et non esse idem, sed
autem secundum equivocationem quemadmodum

utique sicut quem nos vocamus
hominem alii non hominem vocent.
Quod autem dubitatur non hoc est, sed si contin-
git simul idem esse et non esse hominem non secundum
nomen sed rem. Siquidem non significat alterum homo
et non homo, manifestum quoniam idem est esse non ho-
minem cum eo quod est esse homini; quare erit homini esse
non homini esse. Hoc enim est unum significare:
sicut tunica et indumentum si ratio una
sit. Si vero erit unum, unum significat quod est esse homini
et non homini. Sed demonstratum est quod alterum significare
necesse est. Ergo si aliquid est verum dicere quoniam
homo est animal esse bipes, hoc enim erat quod
significat homo. Si vero necesse est hoc, non contin-
git non esse ipsum quod animal bipes; hoc autem significat
quod est necesse esse hominem. Idem vero quod est im-
possibile esse hominem non igitur contingit simul
esse dicere ipsum esse hominem et non esse ho-
1007a1 minem. Eadem autem ratio est et de non esse homi-
nem. Quod enim homini esse et non homini esse alterum
significat. Siquidem album esse et hominem
esse alterum significat. Multo enim opponitur
illud magis quam significat alterum. Si vero
hominem et album dicat illud significare
unum, iterum dicemus vere quod prius dictum est
quod unum omnia sunt et non solum opposita. Mul-
ta sunt. Si autem non est, hoc accidit quod
dictum est si respondeatur interrogatum simpliciter
opponatur aliquo interroganti sim-
pliciter et negationes non respondeat quod interro-
gatur. Nichil enim prohibet esse idem et ho-
minem et album et alia mille secundum
multitudinem. Sed cum interrogat si verum
esse hominem esse non hominem aut non, re-
spondendum est unum significans et non apponendum
quod album et magnum sit. Et namque infi-
nita cum sint accidentia impossibile est
transire. Aut ergo omnia transeat aut nullum.
Similiter et si milies sit idem homo et non homo

respondendum interroganti quod album non.
Sed si homo interrogatum est, homo simul sit et
non homo nisi et alia quaecumque accidunt
respondenda sunt. Si autem hoc non faciat, non
disputat. Omnino autem destruunt dicen-
tes hoc substantiam et quicquid erat esse.
Omnino enim necesse est accidere dicere ipsis
et quod quid homini est esse animali et non esse. Si
vero erit aliquid quod vere homini est esse,
hoc non erit non homini esse et cum hee ne-
gationes sint, unum erat quod significa-
bat et erat hoc alicuius substantia. Sub-
stantiam enim significare est quoniam est esse a-
liquid aliquod aliud esse ipsum. Si autem
inerit ipsi quod vere quidem homini est esse non
aliud erit. Quare necesse est ipsis dicere quod nul-
lius erit huiusmodi ratio. Sed omnia secundum accidens.
Hac enim distinguuntur substantia et accidens. 1007a32

Explicit vetus methaphisica.